El Nuevo Testamento Mazateco de Ayautla

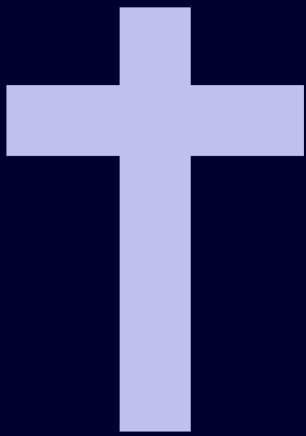

New Testament in the Ayautla Mazateco language of Mexico

El Nuevo Testamento Mazateco de Ayautla

New Testament in the Ayautla Mazateco language of Mexico

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazateco, Ayautla

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazateco, Ayautla [vmy], Mexico

Copyright Information

©La Liga Bíblica, A.C., 2009
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazateco, Ayautla

©Wycliffe Bible Translators, Inc., 2009
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
776ced1d-6ea7-59c3-8389-b2a94420d3be

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 60
SAN LUCAS 97
SAN JUAN 159
HECHOS 204
ROMANOS 260
1 CORINTIOS 284
2 CORINTIOS 307
GÁLATAS 322
EFESIOS 330
FILIPENSES 338
COLOSENSES 344
1 TESALONICENSES 350
2 TESALONICENSES 355
1 TIMOTEO 358
2 TIMOTEO 365
TITO 370
FILEMÓN 373
HEBREOS 375
SANTIAGO 392
1 PEDRO 398
2 PEDRO 405
1 JUAN 409
2 JUAN 415
3 JUAN 416
JUDAS 417
APOCALIPSIS 419

En nda ngat'a tse'e Jesucristo jotsa'en kitsi'indu
SAN MATEO

Xuta chingare Jesucristo
Lc. 3:23-38

1 Kui= xujunbi xi ndibat'a ja'enre xuta chingare Jesucristo. Jesucristo ja'eni ntjere David xi ja'ba je ja'eni ntjere Abraham.

2 Abraham, kui xi kuán na'enre Isaac. 'Ba Isaac, kui xi kuán ngani na'enre Jacob. 'Ba Jacob, kui xi kuán na'enre Judá ko nts'e.

3 Judá, kui xi kuán ngani na'enre Fares ko Zara 'ba Tamar xi kuán nare. 'Ba Fares, kui xi kuán na'enre Esrom. 'Ba Esrom, kui xi kuán na'enre Aram.

4 'Ba Aram, kui xi kuán na'enre Aminadab. 'Ba Aminadab, kui xi kuán na'enre Naasón. 'Ba Naasón, kui xi kuán na'enre Salmón.

5 Salmón, kui xi kuán na'enre Booz 'ba Rahab xi kuán nare. Booz, kui xi kuán na'enre Obed 'ba Rut xi kuán nare. 'Ba Obed, kui xi kuán na'enre Isaí.

6 'Ba Isaí, kui xi kuán na'enre rey David. 'Ba David, kui xi kuán na'enre Salomón 'ba nare kui xi kuán chjunre Urías tsakaiñu.

7 'Ba Salomón, kui xi kuán na'enre Roboam. 'Ba Roboam, kui xi kuán na'enre Abías. 'Ba Abías, kui xi kuán na'enre Asa.

8 'Ba Asa, kui xi kuán na'enre Josafat. 'Ba Josafat, kui xi kuán na'enre Joram. 'Ba Joram, kui xi kuán na'enre Uzías.

9 'Ba Uzías, kui xi kuán na'enre Jotam. 'Ba Jotam, kui xi kuán na'enre Acaz. 'Ba Acaz, kui xi kuán na'enre Ezequías.

10 'Ba Ezequías, kui xi kuán na'enre Manasés. 'Ba Manasés, kui xi kuán na'enre Amón. 'Ba Amón, kui xi kuán na'enre Josías.

11 'Ba Josías, kui xi kuán na'enre Jeconías ko nts'e, kui xi tjindu nixtjin nga xuta Israel kichani nangi Babilonia nga tjindu'ñu.

12 'Ba jaskan nga je xuta Israel je kichani nga tjindu'ñu nangi Babilonia, Jeconías kuán na'enre Salatiel. 'Ba Salatiel, kui xi kuán na'enre Zorobabel.

13 'Ba Zorobabel, kui xi kuán na'enre Abiud. 'Ba Abiud, kui xi kuán na'enre Eliaquim. 'Ba Eliaquim, kui xi kuán na'enre Azor.

14 'Ba Azor, kui xi kuán na'enre Sadoc. 'Ba Sadoc, kui xi kuán na'enre Aquim. 'Ba Aquim, kui xi kuán na'enre Eliud.

15 'Ba Eliud, kui xi kuán na'enre Eleazar. 'Ba Eleazar, kui xi kuán na'enre Matán. 'Ba Matán, kui xi kuán na'enre Jacob.

16 'Ba Jacob, kui xi kuán na'enre Kuse. 'Ba Kuse, kui xi kuán xi'inre María xi kuán nare Jesús xi Cristo 'mi.

17 'Ba 'batsa'en teñujun ka'a xuta chinga ja'a jendibani Abraham ka'nda David. 'Ba jaskan 'ba nde teñujun ka'a xuta chinga ja'a jendibani David ka'nda nga kichani nga tjindu'ñu xuta Israel nangi Babilonia. 'Ba jaskan nga je kichani nga tjindu'ñu xuta Israel nangi Babilonia, 'ba nde ngiteñujun ka'a xuta chinga ja'a ngani ka'nda nga kitsin Cristo.

Jotsa'en kitsin Jesucristo
Lc. 2:1-7

18 'Bi= kuán nga kitsin Jesucristo: María xi kuán nare Jesús xi tijñangire kjua Kuse nga kuixanko. Tunga kionga kje tjindukojín xinkjin, María kis'eya'more ki'ndi, ki'ndi xi kitsjare Isennixtjintsjere Na'enchana.

19 'Ba Kuse xi xi'inre kuan, jngu xuta xi tsje tijña inimare. Ngat'a bi mejénre
sik'axki chjunre, tusa kuamejénre nga tafi sik'ejña ngani.
20 'Ba kionga je 'bitsa'en kitsikja'etsjen Kuse, jngu ankjere Na'enchana
kuatsejenre ngaya nijñare 'ba kitsure:
—Kuse xi ntjere David, bi kuin nga kuenikue María chjunri. Ngat'a ki'ndi
xi kui tjiya'more, kui xi kitsjare Isennixtjintsjere Na'enchana.
21 'Ba s'ere jngu ki'ndi xi'in, 'ba Jesús k'uin_ri ki'ndiu. Ngat'a kui= xi
sik'angi naxinandare ngat'are jere.
22 'Ba kuán ngayéje kibi, tuxi k'uetjusunni ngayéje xi kitsu Na'enchana nga
kitsikinchja nchja chinga profeta:
23 Chjun xungu s'eya'more jngu ki'ndi,
jngu ki'ndi xi'in s'ere,
'ba Emanuel k'uin ki'ndiu.
Ja'en xi tsunire: Na'enchana tijña ngajinna.
24 'Ba kionga je ja'are Kuse nga kitsa'e chinire, 'ba kitsa'en jo kitsure
ankjere Na'enchana 'ba tsik'ejñako chjunre.
25 Tunga bi kitsiko ka'nda nga kitsin ki'ndiu, 'ba Jesús kitsure ja'enre.

2

Nga nchja chjine fa'ekutsejenre ki'ndi chi Jesús

1 Jesús kitsin Belén, naxinanda chi xi tijña ngajinre nangi Judea, nixtjin
nga rey Herodes tjinre xa. 'Ba kui nixtjinbiu ja'e naxinanda Jerusalén nchja
chjine xi kut'aya ngat'are niñu xi jendíbani ngituts'ian.
2 'Ba tsiningiya:
—¿Ñá=ñu tijña reyre xuta judío xi je kitsin? Ngat'a ka'nda nanginį ña tju
tsu'biu, kji'yee niñure 'ba kjua'enichjį_rį ki'ndiu.
3 'Ba kionga rey Herodes kjint'e kibi, 'ñu kuafore ko ngatsi'i xuta naxi-
nanda Jerusalén ngayeje.
4 'Ba 'batsa'en rey Herodes kinchjare ngatsi'i xi ngakure na'mi ko nchja
chjine tse'e kjuatexumo, 'ba tsiningiyare ñá tsin Cristo.
5 'Ba nchjabiu kitsure:
—Ngajin Belén, naxinanda chi xi tijña ngajinre nangi Judea. Ngat'a xuta
chinga profeta 'ba=tsa'en kitsi'indu enre Na'enchana:
6 'Ba ji Belén,
naxinanda chi xi tijña ngajinre nangire xuta Judá,
bi ichi tetsju ngisai
ngajinre naxinanda ya'e xi tse'e xutaxare xuta Judá.
Ngat'a ngajinri k'uetjujin jngu xutaxa,
xi sikuenda xutana xi tse'e Israel.
7 'Ba 'batsa'en Herodes kinchjat'axinre nchja chjinebiu 'ba tsiningiyare mé
fa nixtjin kuatsejen niñu.
8 'Ba kionga je jako, kitsikasen Belén 'ba kitsure:
—Tangiun 'ba nda tinyisjo ki'ndiu. 'Ba kionga je kuasjainu, ndek'enu nijmi,
tuxi ko an kuitsichjini_ra.
9 'Ba kionga nchja chjinebiu je yasen ñojon en xi kitsure rey Herodes,
kitsa'en ngani ndiya. 'Ba niñu xi tsabe nangire ña tju tsu'biu, xi janda
tjentitjunre ka'nda nga tsakasen'ñu kixire ña kjijña ki'ndiu.
10 'Ba kionga nchjabiu tsabe kui niñubiu, 'ñu kuatsjare.

11 'Ba 'batsa'en ja'as'en ni'yo 'ba tsabe ki'ndiu ko María xi nare mani.
Tsikinyakunch'int'are ki'ndiu nga kitsichjire, 'ba kiskjex'a kaxare nga kit-
sjare kjuatjo ki'ndiu. Kitsjare oro ko tjingusja xi 'ñu chjire 'ba ko ngijngu
tsajmi xi nda jen xi mirra 'mi.
12 'Ba ngat'a ngaya nijñare je kik'inyatitjunre nga bi nde kjua'ani ña tijña
Herodes, kui kjua kja'e ndiya kiskjebeni nchja chjinebiu nga kiji ngani
nangire.

Nga xichare Jesús fiko nangi Egipto

13 'Ba kionga je kiji nchja chjinebiu, jngu ankjere Na'enchana kuatsejenre
Kuse ngaya nijñare 'ba kitsure:
—Tisetjen 'ba chjube ki'ndiu ko nare 'ba tiyukue nangi Egipto. 'Ba kio
teni ka'nda nga an xin nganira nga kjuendibai, ngat'a Herodes kuangisjai
ki'ndiu, tuxi sik'enni.
14 'Ba 'batsa'en Kuse tsisetjen, kiskjebe ki'ndiu ko nare, 'ba ngajñu 'etjuko
nga kiji nangi Egipto.
15 'Ba kio tsik'ejña ka'nda nga k'en Herodes.
'Ba kuán tuxi k'uetjusunni enre Na'enchana xi kitsu nga kitsikinchja xuta
chinga profeta: “Nangi Egipto kinchjani_ra Ki'ndina.”

Nga Herodes tsik'en ki'ndi xi'in

16 Kionga Herodes tsabe nga nchja chjinebiu 'ejñure, 'ñu kuastire 'ba kitsja
kjua'ñu nga kjuinik'en ngatsi'i ki'ndi xi'in xi tjin Belén ko xi tjin ngandai
naxinando. Kitsik'en ngatsi'i xi tjinre ka'nda jó nu, ngat'a 'exki nixtjin xi
kitsu nchja chjinebiu nga tsabe niñu.
17 'Ba 'ba=tsa'en 'etjusunni enre Na'enchana xi kitsi'indu xuta chinga
profeta Jeremías nga kitsu:
18 Kjinu'yare nangi Ramá jndare jngu chjun,
xi tikji'ndaya 'ba 'ñu titsine.
Raquel= xi tikji'ndat'a ki'ndi nistire,
'ba bi nde mejénnire nga kjuinije kakun,
ngat'a je jesun ki'ndi nistire.

Xichare Jesús fiko naxinanda Nazaret

19 'Ba kionga je k'en Herodes, jngu ankjere Na'enchana kuatsejenre Kuse
ngaya nijñare nangi Egipto 'ba kitsure:
20 —Tisetjen, chjube ki'ndiu ko nare 'ba t'inko ngani nangire xuta Israel,
ngat'a je jesun nchja xi mejénre sik'en ki'ndiu.
21 'Ba 'batsa'en Kuse tsisetjen, kiskjebe ki'ndiu ko nare, 'ba jendiba ngani
nangire xuta Israel.
22 Tunga kionga Kuse kjint'e en nga Arquelao tibatexuma nangi Judea
nga'ndere Herodes xi na'enre mani, kitsakjun nga kuaje kio. Tunga kitsa'e
chini titjúnre nga kik'inyare nga kuaje nangi Galilea.
23 'Ba 'batsa'en kik'ejña naxinanda xi Nazaret 'mi. 'Ba kuán tuxi
k'uetjusunni enre Na'enchana xi kinchja nchja chinga profeta, nga Jesús xi
k'uin xuta tse'e Nazaret.

3

Nga Juan Bautista be'etitjun nijmi ngat'are Jesús
Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28

1 'Ba kui nixtjinbiu, Juan Bautista ja'etsikja'axtiuya enre Na'enchana
nga'nde t'axin xi tjin Judea.
2 'Ba kitsu:

—Tik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba ndiba ngañu ngixkun Na'enchana, ngat'a je tjimatiña nixtjin kionga kui kuatexuma.
3 Ngat'are Juan kinchja xuta chinga profeta Isaías nga 'bitsa'en kitsi'indu:
Tjinu'yare jndare jngu xuta xi 'ñu nchja nga'nde t'axin:
"T'enda_ru 'ba kixi chju'i_ru ndiyare Na'enchana."
4 'Ba Juan yaja najñu xi kuandakoni ntsjare chakameyu 'ba ko jngu tjiuxinjnde tikjakonire. 'Ba naxkajndi ko ntsjenre tjiuchusera xi tjin ngijña kjine.
5 'Ba 'etju xutare naxinanda Jerusalén ko ngatsi'i xuta xi tjin nangi Judea 'ba ko ngatsi'i xuta xi tjin ngandai ndaje Jordán nga ja'ekasen ñojonre Juan.
6 'Ba kisatenda ngajin ndaje Jordán, kionga je ye'e nijmi je xi tjinre.
7 Tunga kionga Juan tsabe nga ne nkjin xuta fariseo ko nchja saduceo inyafa'e nga mejénre nga satenda, kitsure:
—Jun ntjere tjiuye, ¿'yá= xi 'ba kitsunu nga kuiyu ngat'are kjuastire Na'enchana xi je tijña tiña?
8 Tusa ngat'are xi si'on takutsijion nga je kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba nga je ja'e ngañu ngixkun Na'enchana.
9 Bi yojonu 'bejñujin_ru nga kuixiun: "Ña= xi ntjere Abraham." Ngat'a 'ba xinkixi_nuu nga ka'nda kui ndiojobi Na'enchana kuanre sa'en ntjere Abraham.
10 Je tijñanda hachare Na'enchana nga kuate jamare yo. Meni ngayéje ya xi bi nda tu tsja, stisun 'ba xanikja'ajin ndi'u.
11 An ko nanda batenda_nuu tuxi xianire nga je kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba nga je jendiba ngañu ngixkun Na'enchana. Tunga xi ndiba jaskanre an, kui= xi ngisa tjinre kjua'ñu, ka'nda an bi bakinna kua'atuntsjaa jndere. Kui ko Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko ndi'i kuatendaninu.
12 Kui jo=ni xuta xi tsitsje trigo. Kitjunre ntsja tsajmi xi basen ntjokoni, tuxi k'uejñat'axinni trigo 'ba k'uejñat'axin xtjere. 'Ba 'batsa'en kuinyatjo trigo ni'yare ña minyatjo, 'ba kuaka xtjere ngajin ndi'i xi bi 'boya —kitsu Juan.

Nga satenda Jesús
Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22

13 'Ba 'batsa'en Jesús 'etju nangi Galilea 'ba ja'ekun Juan ndaje Jordán, tuxi kui kuatendani.
14 Tunga Juan bi kitsikjain nga titjunre 'ba kitsure:
—An= xi ji kuatendanaa tsakaiñu. ¿Jótsa'en nga an tendibachunnaa nga kuatendara?
15 'Ba Jesús kitsingojore:
—Tu 'bara ngat'e nganda'e, ngat'a nda= tjin nga sik'etjusan ngayéje xi mejénre Na'enchana.
'Ba 'batsa'en kitsikjain Juan.
16 Kionga je kisatenda Jesús, nga 'etjujin nando, kitju'i ngank'a 'ba tsabe Isennixtjintsjere Na'enchana joni jngu nise tiba nga jendibajennere.
17 'Ba kjinu'yare jngu jnda ngank'a xi kitsu:
—Kui=bi xi Ki'ndina xi 'ñu tsimijian, xi 'ñu tsja mana ngat'are.

4

Nga chut'ayako Jesús
Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13

1 'Ba jaskan Isennixtjintsjere Na'enchana kiko Jesús nga'nde t'axin, tuxi xut'ayakoni ngat'are chanayiu.

2 'Ba kio tsik'ejña kjindia yachan nixtjin 'ba yachan nistjen, 'ba jaskan kuabojore.
3 'Ba 'batsa'en chanayiu ja'ekut'ayako 'ba kitsure:
—Tsa kjuakixi nga Ki'ndire Na'enchana kuáin, 'ba sji nga ndiojobi ngatjama niñuxtila.
4 Tunga Jesús kitsure:
—'Ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi tu niñuxtila xi k'uendukunnire xuta, tusa ngayéje enre Na'enchana.”
5 'Ba 'batsa'en chanayiu kiko Jesús naxinanda tsje Jerusalén 'ba kitsikasensun nga'ndere ningu ña ngisa nk'a.
6 'Ba kitsure:
—Tsa kjuakixi nga Ki'ndire Na'enchana kuáin, tikintjaingi yojori nga'e. Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Na'enchana k'uexare ankjelere nga sikuendari.
Ko ntsja subanginiri,
tuxi nijnguú ndiojo satengini ndsakui.
7 'Ba Jesús kitsure:
—'Ba nde tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi chut'ayakuai Na'enchana xi Nairi.”
8 'Ba 'batsa'en chanayiu kiko ngani ngijñacha xi 'ñu nk'a. Kio yakure ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio 'ba kjuaje xi tjinre nga jngu jngu naxinando.
9 'Ba kitsure:
—Sja yejerą kibi tsa kuisenkunch'int'anaą nga sichjinaą.
10 Tunga Jesús kitsure:
—Tisent'axinnaą, Satanás, ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tichji_ri Na'enchana xi Nairi, 'ba tu kui tajngu ti'axat'a_ri.”
11 'Ba 'batsa'en chanayiu tsakasent'axinre Jesús. 'Ba ja'e ankjelere Na'enchana nga ja'ekatesinre kui.

Nga b'etuts'inre xare Jesús
Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15

12 Kionga Jesús kjint'e nga Juan kjiya nduya, kiji ngani nangi Galilea.
13 'Ba Nazaret 'etjuni nga kik'ejña Capernaum, naxinanda xi tijñandai ndachikun ña tsik'endu xuta xi ntjere Zabulón ko xi ntjere Neftalí.
14 'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana xi kitsi'indu xuta chinga profeta Isaías:
15 Nangire xuta xi ntjere Zabulón,
ko nangire xuta xi ntjere Neftalí,
nangi xi tiñare ngandai ndachikun,
xi tijña xingunda ndaje Jordán,
nangi Galilea,
ña 'ba nde tjindu xuta xi bi tse'e Israel.
16 Xi tjindu ña jñu,
kui= xi je tsabe jngu ndi'i je.
Xi tjindungi nk'ianre kjuabeya,
kui= xi je kuatsejenre jngu ndi'i.
17 'Ba tsaka'anire kui nixtjinbiu Jesús kitsikja'axtiuya enre Na'enchana. 'Ba kitsu nga jako xuta:
—Tik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba ndiba ngañu ngixkun Na'enchana, ngat'a je tjimatiña nixtjin kionga Kui kuatexuma.

Kionga Jesús nchjare xutare xi tjun
Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11

18 Kionga Jesús tsu'ba ndai ndachikun Galilea, tsabe jó nchja xi nts'e mani,
kui xi Simón xi 'ba nde Pedro 'mi 'ba ko Andrés. Xi inyakanikja'a na'ya tire
ngajin nando, ngat'a kui tsuba tjiuti.
19 'Ba Jesús kitsure:
—Jun na'en, ndetjennginu 'ba an sa'en_nuu nchja xi 'beku xuta.
20 'Ba ndekuini chubabiu nchjabiu 'endu na'ya tire 'ba kitjenngi Jesús.
21 'Ba ngubachire Jesús tsabe ngani jó nchja xi 'ba nde nts'e mani xi
Santiago ko Juan xi ki'ndire Zebedeo. Tjinduyako ngaya barku na'enre nga
inyakjuya na'ya tire. 'Ba Jesús kinchjare nchjabiu.
22 'Ba ndekuini chubabiu nchjabiu 'ejña barku ko na'enre 'ba kitjenngifani
Jesús.

Nga Jesús bakuya 'ba tsinda nkjin xuta
Lc. 6:17-19

23 'Ba Jesús tsak'ajme ngayéje naxinanda xi tjin nangi Galilea. Yakuya
ngaya ni'ya sinagoga xi tjin kio, 'ba kitsikja'axtiuya en ndare Na'enchana
nga Na'enchana xi batexuma, 'ba kitsinda ngayéje chi'in xi kunre xuta ko
ña kjinere.
24 'Ba 'batsa'en kjint'e en ngat'are Jesús ngatsi'i xuta xi tjin nangi Siria.
'Ba ja'eko ngatsi'i xuta xi inyafesun ngajinre, xi sefesun ngat'are nkjin kuya
chi'in, xi kjine yojore, xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda, xi inyafatse, 'ba ko
xi bi ma fi. 'Ba Jesús kitsinda ngatsi'i xutabiu.
25 'Ba kitjenngi Jesús nkjin xuta xi jendibani nangi Galilea, nangi Decápolis,
naxinanda Jerusalén, nangi Judea, 'ba ko nangi xi tjin xingunda ndaje
Jordán.

5

Nga bakuya Jesús ngijñacha

1 Kionga Jesús tsabe nga tjimañajan nkjin xuta, tsijin jngu ngijñacha 'ba kio
tsek'ejña tuxi kuakuyanire. 'Ba kuañajant'are xutare.
2 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nga yakuyare:
3 —Ndaxure xuta xi x'an mare yojore, ngat'a ña batexuma Na'enchana kui=
tse'e kuan.
4 'Ndaxure xuta xi kji'nda, ngat'a kui= xi sakure kjuaje kakun.
5 'Ndaxure xuta xi nima 'baxje yojore, ngat'a kui= tse'e kuan ngasun'ndio.
6 'Ndaxure xuta xi 'ñu mejénre nga kixi kuan ngixkun Na'enchana joni tsa
bojore 'ba xindare, ngat'a kui= xi kuaski.
7 'Ndaxure xuta xi fa'animare xuta xi kja'ere, ngat'a kui= xi 'ba nde xanima
kakun.
8 'Ndaxure xuta xi tsje tijña inimare, ngat'a kui= xi skue Na'enchana.
9 'Ndaxure xuta xi baseko nga s'ere kjuaxiu ña tjin kjuachan, ngat'a kui= xi
ki'ndire Na'enchana k'uinre.
10 'Ndaxure xuta xi tsjengicha tu kjuare nga kixi tjin xi inyatsa'en, ngat'a
ña batexuma Na'enchana kui= tse'e kuan.
11 'Ndaxunu jun kionga ch'o kuetsunu xuta 'ba tsjenngikenu 'ba kuetsujun
kuetsut'anu en ndesu nga tu kjuana= nini.
12 Tusa tsja ngatjas'enu 'ba 'ñu titsja_ru yojonu, ngat'a ne je chji xi xuntsjo
ngank'aa. Ngat'a 'ba=nde kuata'en nchja chinga profeta xi tjun kis'e nga
kuanre jun.

Nga Jesús 'ejña chuba naxa ko ndi'u
Mr. 9:50; Lc. 14:34-35

13 'Jun jo=ni naxare ngasun'ndio. Tunga tsa xaja jndare naxo, ¿jótsa'en kuaxtia ngani? Ngu je kuan tsajmi xi tume chjire. Tu ngandetsian xanikja'a ngisa 'ba kio kuinyane xuta.

14 'Jun jo=ni ndi'ire ngasun'ndio. Jngu naxinanda xi tijñasun jngu tjengi, bi ma s'ejña'mo.

15 'Ba kionga baka ndi'i xuta, bi ngi kaxa 'bejñangi. Tusa 'bejñank'a, tuxi tsitsejennire ndi'u xuta xi tjindu ngaya ni'yo.

16 'Ba jun, 'ba tsa'en ngatatsitsejen ndi'inu ngixkun xuta, tuxi skueni mé= xi nda teño'on 'ba sichjire Na'ennu xi tijña ngank'aa.

Nga bakuya Jesús ngat'are kjuatexumare Na'enchana

17 'Bi nikja'etsjion tsa an ja'ek'ejñat'axian kjuatexumo ko xi yakuya nchja chinga profeta. Bi ja'ek'ejñat'axian, tusa ja'etsik'etjusaan.

18 Ngat'a 'ba xinkixi_nuu. Yejerañu tjin ngisa ngank'aa ko t'anangiu nijnguú letra 'ba nijnguú punto xi kua'indut'a kjuatexumo xja'axinre ka'nda nga kuajngu yeje.

19 'Ba mani, tsa tjin xi bi sik'etjusun ninga tu jngu kjuatexumachi xi kua'indut'a kjuatexumo 'ba tsa 'ba tsa'en kuakuyare xuta xi yak'a ngayeje, kui= xi 'ba nde ngisa ichi kuan ña batexuma Na'enchana. Tunga tsa tjin xi sa'en jo tsu kjuatexumo 'ba tsa 'ba tsa'en kuakuyare xuta xi yak'a ngayeje, kui= xi 'ba nde je kuan ña batexuma Na'enchana.

20 Ngat'a 'ba texin_nuu. Tjinnere nga ngisa nda sik'etjusun ngiso mé= xi Na'enchana mejénre nga ko mare chjine kjuatexuma ko xuta fariseo. Tsa bi 'ba si'on, niñajanni kjuitjas'ion ña batexuma Na'enchana.

Nga bakuya Jesús nga kunni tsa ch'o k'uin_ra xingia
Lc. 12:57-59

21 'Je kjinu'yo nga 'bi kik'inre xuta xi kis'e nixtjin kuatse jan: "Bi nik'en. 'Ba tsa tjin xi sik'en xuta, kui= xi si'anre kjua."

22 Tunga an 'ba texin_nuu nga tu'yañu xi kuastike nts'e, kui= xi si'anre kjua. 'Ba tu'yañu xi ch'o kuetsure nts'e, kui= xi si'anre kjua ngixkun xutaxa. 'Ba tu'yañu xi "chikun" kuetsure nts'e, kui= xi 'bakore kjua'a kjuanima nga'nde ña ndi'i bi 'boya.

23 'Ba mani, tsa chjeri teba'e altare Na'enchana 'ba tsa kio kjua'etsjenri nga tjinre kjua nts'é ngat'a tsiji,

24 t'ejñe chjeri ngankjain alto 'ba titjunfara tik'endakuai kjua nts'é. 'Ba 'batsa'en ndeka'e ngani chjeri ya'a.

25 'Ta'a fani t'endakuai kjua xi tifik'endakori kjua yejerañu nga tjenko ngisai ngaya ndiyo, tuxi bi singantsjaniri ngaya ntsja juez. Ngat'a tsa singantsjari ngaya ntsja juez, xi juez singantsja nganiri ngaya ntsja xi tsikuenda nduyo 'ba kui xi kuayari nduyo.

26 Kjuakixi= xi texinra. Bi k'uetji kio ka'nda nga k'uechji ngayéje ton xi tjenri.

Nga bakuya Jesús ngat'are kjuachajngi

27 'Je kjinu'yo nga kik'inre xuta nixtjin kuatse jan: "Bi ñe'en kjuachajngi."

28 Tunga an xin_nuu nga tu'yañu xi skutsejen'a jngu chjun 'ba sikja'etsjen nga sisinre inimare, kui= xi je kitsa'enko kjuachajngi chjunbiu ngajin inimare.

29 'Ba mani tsa xkuin xi kixi xi titsa'en nga si'en je, tusa 'naxje 'ba chanikja'at'axin. Ngat'a ngisa= nda ni ngat'ari tsa chaja jngu ka'a yojori, tu

'ba= ni tsa ngayéje yojori xanikja'ajin ngajin ndi'i nga'nde ña fa'a kjuanima xuta.
30 'Ba tsa ndsai xi kixi xi titsa'en nga si'en je, tusa tichatjin 'ba chanikja'at'axin. Ngat'a ngisa= nda ni ngat'ari tsa cha̱ja jngu ka'a yojori, tu 'ba= ni ni tsa ngayéje yojori xanikja'ajin ngajin ndi'i nga'nde ña fa'a kjuanima xuta.
31 "Ba 'ba nde kik'inre xuta ngayeje nixtjin kuatse jan: "Xuta xi sik'ejña chjunre tjinnere nga sjare jngu xujun xi kuetsu nga je kitsikjet'a kjuabix-anre."
32 Tunga an xin_nuu̱. Tsa jngu xuta sik'ejña chjunre 'ba tsa chjunre bi kitsa'en kjuachajngi, kui= tsa'en nga sa'en kjuachajngi chjunre. 'Ba tsa kja'e xuta kuixanko ngani chjun xi kitsik'ejña xi'inre, kui xutabiu 'ba nde tsa'en kjuachajngi.

Nga bakuya Jesús nga kun ni nga nik'axki ngat'are Na'enchana

33 "Ba 'ba nde je kjinu'yo nga kik'inre xuta xi kis'e nixtjin kuatse jan: "Bi tu chu̱ba̱ nik'axki ngat'a tse'e Na'enchana 'ba tusa kuiyunengai en xi k'uin_ri. Tusa tik'etjusin mé= xi k'uin_ri Na'enchana."
34 Tunga an xin_nuu̱ niñajanni nik'axkiu ngat'are Na'enchana. Ninga bi nik'axkiu ngat'are ngank'aa, ngat'a kio= yaxile ña batexuma kui.
35 'Ba ninga bi nik'axkiu ngat'are t'anangiu, ngat'a kio= ña sejñasun ndsaku. 'Ba ninga bi nik'axkiu ngat'are naxinanda Jerusalén, ngat'a kio= ña naxinan-dare Rey xi 'ñu je.
36 Ninga bi nik'axkiu ngat'are nindakú, ngat'a nijnguú ntsja ku manu nijmo asa nitibo.
37 'Ba nga xiubo, "jun" tixun tsa 'ba tjin, 'ba "junjun" tixun tsa bi 'ba tjin. Ngat'a en xi s'ejun s'et'a, kui= xi ndibanire chanayiu.

Nga bakuya Jesús nga kun ni nga si'onngojo nganire xuta
Lc. 6:29-30

38 "Ba nde je kjinu'yo nga kik'inre xuta nixtjin kuatse jan: "Tsa tjin xi si'onre xinkjin, kui= xi si'anngojo nganire, jngu tuxkun tsa jngu tuxkun 'ba jngu nde'ñu tsa jngu nde'ñu."
39 Tunga an xin_nuu̱ nga ta'e'nde_ru xi ch'o sikonu. Tsa tjin xi ko'ot'are tsa̱ kixiri, ta'e'ndefa_ri ngate'ere xi skjun ngayeje.
40 Tsa tjin xi mejénre nga ko kjua kjua'ari chingari, ta'e_ri ko chingantsjari ngayeje.
41 Tsa tjin xi k'ueneri nga jngu kilómetro k'uikue ch'are, tusa jó kilómetro t'ikue.
42 Ta'e_ri tsa tjin xi skui'ari tsajmiri, 'ba xi skueyari tsajmiri, bi 'bechja'nde_ri.

Nga bakuya Jesús nga tjinnere nga simijáan xuta xi yak'a
Lc. 6:27-28, 32-36

43 "Ba=nde je kjinu'yo nga kik'inre xuta xi kis'e nixtjin kuatse jan: "Timején amiguri, 'ba ngatamastiche xi stikeri."
44 Tunga an xin_nuu̱ nga tusa timijon ka'nda xi stikenu. Chja'a_ru Na'enchana nga ngatatsichikunta'en ngat'are xi nchjabojonu, nda tiko xi stikenu, 'ba chja'a_ru Na'enchana ngat'are xi ch'o tsikonu 'ba xi tjenngikenu.
45 'Ba ti'on tuxi ku̱anñu ki'ndire Na'ennu xi tijña ngank'aa. Ngat'a kui= xi tsikasenre tsu'bire ngatsi'i xuta ninga tsa nda xuta asa bi nda xuta. 'Ba tsika'are tsi ngatsi'i xuta ninga tsa kixi asa bi kixi.
46 Ngat'a tsa tu kui sa simijíon xi tsimejénnu, ¿ngu mé= xi kuejennu? Ka'nda xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma 'ba tsa'en.

47 'Ba tsa tu amigunu sa site'nda_ru, ¿ngu mé= xi teña'ani_ru? Ka'nda xuta
xi tu tjin 'ba tsa'en.
48 Niki xuta kixi fani ngatjamo, jotsa'en kixi Na'ennu xi tijña ngank'aa.

6

Nga bakuya Jesús ngat'are nga nda kuetsuba

1 'Chutsejen_ru yojonu jo teño'on ngixkun Na'enchana. Bi tu ngixkun xuta
nda ño'on, tsa tuxi skueninu. Ngat'a tsa 'ba si'on, tume chji sjanu Na'ennu xi
tijña ngank'aa.
2 'Ba mani, kionga kuisekue xuta xi na'en chunre, bi nijmi 'be ngat'are
kibiu jotsa'en tsa'en xuta jó nkjain xi tjun tsikjane tjio ngaya ni'ya sinagoga
'ba ngaya ndiyo, tuxi nda skueni xuta. Kjuakixi= xi xin_nuu nga kui je
kisakure chjire.
3 Tunga ji, kionga temisekue xuta xi na'en chunre, bi ngatjabe ndsai skjun
mé= xi titsa'en ndsai kixi.
4 Tusa tiseko'mai. 'Ba Na'enri xi be ngayéje xi teña'an'mai, kui sjangojo
nganiri chjiri.
5 "'Ba kionga xuko Na'enchana, bi 'ba ño'on joni xuta jó nkjain xi matsjare
minya nduju ngaya ni'ya sinagoga 'ba ko ña bakjanki ndiyo kionga fako
Na'enchana, tuxi skueni xuta. Kjuakixi= xi xin_nuu nga kui je kisakure
chjire.
6 Tunga ji, kionga xukuai Na'enchana, tjas'en ña 'mo chun 'ba t'echje
xuntjari, 'ba chuko'mai Na'enri. 'Ba Na'enri xi be mé= xi teña'an'mai, kui
sjangojo nganiri chjiri.
7 "'Ba kionga xukuai Na'enchana, bi nichjen ndekui nde mani en xi tsajain
ndiyare jotsa'en xuta xi bi judío xi tsikja'etsjen nga 'batsa'en ngisa nda
kjuint'e naire tu ngat'are nga 'ñu tsé nchja.
8 Ngu bi 'ba ño'on jun jotsa'en xutabiu. Ngat'a Na'ennu je kui tjun be mé=
xi machjennu kionga kje chja'ajín_ru.
9 'Ba mani, 'bitsa'en chuko Na'enchana:
Na'enni xi teni ngank'aa,
ngatja'yakun ja'enri.
10 Ngatjama nga'e jngu nga'nde xi batexumai.
Ngatjama ngasun t'anangiu jotsa'en ji mejénri,
jo tjima ngank'aa.
11 Ta'enii niñu xi machjenni kui nixtjinbi.
12 Tichat'anii je xi teñe'een,
jotsa'en jin nichat'a_ri xi ch'o tsikoni.
13 Bi ba'e'nde nga xut'ayakoni.
Tusa t'ejñat'axinnii xi ch'o.
Ngat'a ji xi batexumai,
'ba ji xi tjinri kjua'ñu,
'ba ji xi tjinri kjuaje xi bi kjuet'a.
'Ba ngatjama.
14 'Ngat'a tsa sichat'a_ru xuta xi ch'o tsikonu, 'ba=nde tsa'en sichat'anu
Na'ennu xi tijña ngank'aa.
15 Tunga tsa bi sichat'a_ru xuta xi ch'o tsikonu, 'ba=nde bi sichat'anu jenu
Na'ennu.
16 "'Ba kionga kuetsuba kjindio, bi si 'bio nkjon jotsa'en xuta jó nkjain.
Ngat'a kui= xi ch'o be'e nkjain, tuxi skueni xuta nga tjindu kjindia. Kjuakixi=
xi xin_nuu nga je kisakure chjire.

17 Tunga ji, kionga kueni kjindie, tusa tsja tsa'en t'ejen 'ba nda chunkjain,
18 tuxi bi skueni xuta nga teni kjindie. Tu Na'enri sani skue, xi tijña ña 'ma.
'Ba Na'enri xi be mé= xi teña'an'mai, kui sjangojo nganiri chjiri.

Nga bakuya Jesús ngat'are kjuanyino
Lc. 12:33-34

19 'Bi 'bejñatjo tsajmi xi sinyinanu nga'e t'anangiu, ña tsikjetsun tjiuxabi 'ba
ña tjuxa tsajmi 'ba ña chacheje bakjanngi ni'ya 'ba fikocheje.
20 Tusa ngank'aa t'ejñatjo xi sinyinanu, kioña bi tsikjetsun tjiuxabi 'ba bi
tjuxa tsajmi 'ba ña chacheje bi bakjanngi ni'ya 'ba fikocheje.
21 Ngat'a ña tijña kjuanyinari, 'ba=nde kio tijña inimari.
22 "Ba tuxkuin jo=ni jngu ndi'i xi tsitsejenre yojori. 'Ba mani, tsa tuxkuin
nda, ngayéje yojori matsejenre.
23 Tunga tsa tuxkuin bi nda, ngayéje yojori tijña jñu. Ngu tsa ndi'i xi tjin
ngajinri jñu, ¡ne 'ñu jñu ña teni!
24 'Nijnguú chu'nda ma tsa'exat'are jó nai. Ngat'a jngu xi kuastike 'ba xi
ngijngu simején, asa jngu xi kixi sa'exat'are 'ba xi ngijngu siton. Kui kjuañu
bi kuan si'axat'ani_ru Na'enchana ko kjuanyino.

Nga bakuya Jesús nga Na'enchana tsikuenda ki'ndire
Lc. 12:22-31

25 'Kui kjuañu 'ba xin_nuu nga bi nikjo ngat'are mé= xi machjennu nga
kuetsubakun nga'e ngasun'ndebi, mé= xi xino asa mé= xi s'iu. 'Ba nde
bi nikjo ngat'are mé= xi machjenre yojonu, mé= najñu xi xojo. Ngat'a
kjuabenichunnu, kui= xi ngisa chjire nga ko mare xichine. 'Ba yojonu, kui=
xi ngisa chjire nga ko mare najñu.
26 Chutsejen'o tjiunise xi tutjen ngank'aa. Kui bi 'bentje, ninga bi 'beku
ntje, ninga bi minyaku ntje ngaya ni'yare. Tunga Na'ennu xi tijña ngank'aa
tsikjén. 'Ba jun, ¿a bi ngisa chji_ru nga ko mare tjiunisio?
27 Ninga 'ñu sikjo ngat'anu, bi kuannu k'uetjun_ru ngijngu hora ngisa
kjuabenichunnu.
28 "Ba ¿ánñu mafoninu ngat'are najñunu? Chutsejen'o jótsa'en mank'a
naxu ngi ngijño. Bi tsa'exa 'ba bi tsinda nachjun.
29 Tunga an xin_nuu nga ninga rey Salomón xi 'ñu nyina kuán nixtjin
kuatse jan, bi 'ba kun najñu tsakaja joni naxu.
30 Tsa Na'enchana tsja tsikun ngijña xi tjin nganda'e 'ba xi nyujunni kuiti,
¿a bi ngisa sjanu najñu xi xojo jun xi ngisa 'ñu chji_ru nga ko mare naxu? ¡Jun
xi chuba makjainnu!
31 'Ba mani, bi nikjo tsa kuixun: "¿Mé= xi xina?", "¿mé= xi s'ia?" asa "¿mé=
najñu xi xaja nganda'e?"
32 Ngat'a ngayéje kibi, kui= xi mangisjai xuta xi bi judío, 'ba Na'ennu xi tijña
ngank'aa je be nga machjennu ngayéje tsajmibi.
33 Tunga titjun tinyisjo nga si'on jotsa'en mejénre Na'enchana ña batexuma
'ba xi kixi tjin ngixkun, 'ba sakunu ngayéje tsajmibi ya'a.
34 'Ba 'batsa'en, bi nikjo_ru yojonu mé= xi kuan nyujunni, ngat'a nyujunni
saku'nde nganinu nga sikjo. Ngayéje nixtjin tjinre kjuastire.

7

Nga bakuya Jesús nga kun ni nga ña'an_ra kjua xingia
Lc. 6:37-38, 41-42

1 'Bi nika'anijiun je xuta xi yak'a, tuxi bi skaninejeninu Na'enchana.

2 Ngat'a jotsa'en sika'anijiun je xuta xi yak'a, 'ba=nde tsa'en skaninejenu
Na'enchana. 'Ba chu̱ba̱ xi sichjon nga k'uechubo, ndekui sichubakoninu
Na'enchana.
3 ¿Ánñu ji techut'ani xtje xi kjingi xkun nts'é 'ba bi yachisu xi kjingi tsiji
techut'ai?
4 Tsa yachisu xi kjingi tuxkuin, ¿jó tsa'en ku̱an k'uin_ri nts'é: "Ta'e'ndena
nga k'uaxjengia̱ xtje xi kjingi tuxkuin"?
5 ¡Xuta jó nkjain! Tji'naxjengifari yachisu xi kjingi tuxkuin, tuxi nda
ku̱atsejenniri nga kjui'naxjengi xtje xi kjingi tuxkun nts'é.
6 'Bi ba'e_ru tjiunañᴏ tsajmi xi tsje, 'ba bi chanikjo'o ngixkun tjiuchingo
ndiojo tsjakun xi 'ñu chji, tuxi bi kuaseneni tjiuba ndiojonu xi tsjakun, 'ba
tuxi bi siku'beni 'ba skjankonu tjiubabiu.

Nga bakuya Jesús nga xja'a_ra Na'enchana mé= xi nda
Lc. 11:9-13; 6:31

7 'Chjo'o, 'ba Na'enchana sjanu. Tinyisjo, 'ba ku̱asjainu. Tikjanio xuntjo,
'ba stju'inu.
8 Ngat'a ngatsi'i xuta xi mi'a, kui= xi xuntsja. 'Ba xi mangisjai, kui= xi
masjaire. 'Ba xi tsikjane xuntjo, kui= xi tju'ire.
9 '¿Aᴛ tjin ngajinnu xi tu ndiojo= tsjare ki'ndire, kionga mi'are niñuxtila?
10 'Ba tsa tjiuti skui'are, ¿a tu tjiuye tsjare?
11 Ka'nda jun xi ch'okun manu ba'e_ru xi nda ki'ndinu. 'Ba jó fani Na'ennu
xi tijña ngank'aa, ¿a bi ngisa sjare mé= xi nda xuta xi skui'are?
12 "'Ba mani tsu'ba, jotsa'en nga jun mejénnú sikonu xuta, 'ba=nde tsa'en
tiko jun ngayeje. Ngat'a kio tjinnu kjuatexumo 'ba ko xi yakuya nchja chinga
profeta.

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'are xuntja xkju
Lc. 13:24

13 'Tjas'ion xuntja xkju. Ngat'a teya= xuntja 'ba mate'nde= ndiya xi fi ña
cha̱ja xuta, 'ba= ne nkjin xi kio fa'as'en.
14 Tunga xkju= xuntja 'ba nt'e= ndiya xi fi ña k'uendukun xuta, 'ba ne chuba
xi masjaire xuntjabiu.
15 'Tikuendo yojonu ngat'are profeta ndesu. Kui xi fa'ekunnu nga tsimaña
yojore joni chutsanga xi bi ts'en, tunga ngajin inimare ts'en= joni tjiundsejen
xi ma tsixinu.
16 Xiañu jó kun nchjabiu kionga xio mé= xi sa'en. Ngat'a mé= xi tsa'en xuta,
kui jo=ni tu xi bajare jngu yantje. ¿Aᴛ ngijña na'ya xi bajare uva? ¿Aᴛ yana'ya
xi bajare tu higo?
17 Ngayéje ya xi nda, kui= xi bajare tu xi nda. 'Ba ya xi bi nda, kui= xi bajare
tu xi bi nda.
18 Jngu ya xi nda, bi ma bajare tu xi bi nda. 'Ba jngu ya xi bi nda, bi ma
bajare tu xi nda.
19 'Ba ngayéje ya xi bi bajare tu xi nda, kui= xi stisun 'ba xanikja'ajin ndi'u.
20 'Ba mani, xiañu profeta ndesu kionga xio ture.
21 'Bi ngatsi'i xuta xi tsuna̱: "Ji Na'en, ji Na'en", kjua'as'en ña batexuma
Na'enchana. Tu kui sani xi tsik'etjusun jotsa'en mejénre Na'enna̱ xi tijña
ngank'aa, kui= xi kjua'as'en kio.
22 Kionga je kjua'e nixtjinbiu, ne nkjin xi kuetsuna̱: "Ji Na'en, ji Na'en,
kik'e_nii nijmi ngat'are ja'enri joni nchja chinga profeta, 'ba ko ja'enri
kji'naxjee̱ isennixtjin xi bi nda, 'ba nga ko ja'enri kjiñe'ee̱n ne nkjin kjuakun."

23 Tunga an singojo_rą xutabiu: “Niñajanni tsa'bexkun_nuų. Tusa
tinyant'axinnu jun xi ch'o kjiño'on.”

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'are jó nchja xi kitsinda ndaba
Lc. 6:47-49; Mr. 1:22

24 ”'Ba mani, ngatsi'i xuta xi inyant'e enbi 'ba sik'etjusun, kui= xi sin-
gusunkuaą joni xuta nkjin kakun xi kitsinda ndaba ngasun naxi.
25 'Ba 'batsa'en tsa'a tsiu, 'ba kuaje ndajio, 'ba ntjo ye'ere ni'yo nga mejénre
skanits'in. Tunga bi kiskanits'in ngat'a ngasun naxi= kuanda.
26 Tunga ngatsi'i xuta xi inyant'e enbi 'ba bi sik'etjusun, kui= xi sin-
gusunkuaą joni xuta xi tsajainre kjuafa'etsjen xi kitsinndasun ndaba ngasun
tsumi.
27 'Ba 'batsa'en tsa'a tsiu, 'ba kuaje ndajio, 'ba ntjo ye'ere ni'yo nga mejénre
skanits'in. 'Ba kiskanits'in 'ba jekjua yeje ni'yabiu.
28 'Ba kionga Jesús je kinchja yeje enbi, 'ñu kuakunre ngatsi'i xuta ngat'are
jotsa'en yakuya.
29 Ngat'a yakuya joni tsa xa nk'a tjinre. 'Ba bi 'batsa'en yakuya joni chjine
kjuatexumo.

8

Jesús tsinda jngu xuta xi chi'in fe'ndujun kunre
Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16

1 Kionga Jesús jendejen ngani ngijñacho, ne nkjin xuta jendetjenngi.
2 'Ba kio ja'ekun Jesús jngu xuta xi chi'in fe'ndujun kunre 'ba
tsakasenkunch'int'are 'ba kitsure:
—Ji na'en, tsa mejénri, kųan sitsjenaą nga xja'axinnaą chi'in xi kunnąą.
3 'Ba Jesús kitsu nga yanere ntsja xi tji'mio:
—Mejénnąą. Ngatamatsje ngani.
'Ba ndekui ni chubabiu kuanda chi'in fe'ndujun xi kunre xutabiu.
4 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:
—Tu'yá 'be_ri nijmi. Tusa t'ikaku_ri yojori na'miu 'ba ta'e chje jotsa'en
yatexuma Moisés, tuxi 'ba tsa'en skuekixini xuta nga je kuandai.

Nga tsinda Jesús jngu chu'ndare xi ngakure chasoldadu
Lc. 7:1-10

5 Kionga ja'as'en Jesús naxinanda Capernaum, ja'ekun jngu ngakure cha-
soldadu nga ja'ekets'are jngu kjuanda.
6 'Ba kitsure:
—Ji na'en, chu'ndanąą tji'me nga kjijña ni'yanąą. Bi nde ma fini 'ba ne 'ñu
onre.
7 'Ba Jesús kitsure:
—An= kjuitsindaą.
8 Tunga xi ngakure chasoldadu kitsu:
—Na'en, bi bakinnąą nga ni'yanąą kuitjas'en. Tu t'exasai 'ba chu'ndanąą
kųanda.
9 Ngat'a 'ba=nde an, tjin= xi batexumanąą 'ba 'ba=nde tjinnąą chasoldadu
xi batexuma_rąą. Kionga jngu xin_rąą: “T'in”, ngu fi. 'Ba kionga kja'ere xin_rąą
“Jabi”, ngu ndiba. 'Ba tsa jngu chu'ndanąą xin_rąą: “Ti'en tsajmibi”, ngu tsa'en.
10 'Ba kionga Jesús kjint'e en xi kitsu xutabiu, tu 'ba= kuánre 'ba kitsure xuta
xi tjenko:
—Kjuakixi= xi xin_nuų. Nisajnguú xuta xi tse'e Israel 'biąą xi 'bitsa'en
makjainre jotsa'en makjainre xutabi.

11 'Ba xin_nuu nga ne nkjin xuta kjuendibani tuña nga'ndeñu nga
k'uendut'ako yamixa nga ñatjen kuakjenko Abraham ko Isaac 'ba ko Jacob
ña batexuma Na'enchana.
12 Tunga xuta xi tjinni nga tse'e kuan ña batexuma Na'enchana, kui= xi
satetsojo ngandetsian ñá jñu chun, nga'nde ña ski'nda xuta 'ba ña kuajnga
nde'ñu.
13 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nganire xi ngakure chasoldadu:
—T'in ngani ni'yari, 'ba 'ba ngatjama jotsa'en mankjainri.
'Ba ndekuini chubabiu kuanda chu'ndare chasoldadu.

Nga tsinda Jesús nachi'yare Pedro 'ba ko nkjin xuta xi sefesun
Mr. 1:29-34; Lc. 4:38-41

14 'Ba kionga Jesús ja'as'en ndaba Pedro, tsabe nga nachi'yare Pedro
tikjijñasun nachan nga kunre chi'in nt'ai.
15 'Ba 'batsa'en kitsiko ntsja chjunbiu, 'ba kitjuxinre chi'inre, 'ba tsisetjen
'ba 'eyare xichine xuta xi echukun.
16 'Ba kionga je kua'ña, ja'echanit'are Jesús nkjin xuta xi tjindujinre isen-
nixtjin xi bi nda. 'Ba tu kui en xi kitsu kui ts'axje isennixtjin xi bi nda, 'ba
kitsinda ngatsi'i xuta xi sefesun.
17 'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana xi kitsu profeta Isaías: “Kui= xi
kiko chi'inna 'ba ja'axin ña kjinena.”

Nga fako Jesús nchja xi mejénre kuetjenngi
Lc. 9:57-62

18 Kionga Jesús tsabe nga nkjin xuta kitsendaire, 'batsa'en 'exa nga
kjua'axtiu xingunda ndachikun.
19 'Ba 'batsa'en kitsitiñat'are jngu chjine kjuatexuma 'ba kitsure:
—Maestru, an kjuitjenngira nituña ña k'uin.
20 'Ba Jesús kitsure:
—Tjiuba xi tjin ngi ngijño tjinre ngijo ña fik'enduya, 'ba tjiunise xi tutjen
ngank'aa tjinre ndaba. Tunga Ki'ndire Xuta xi'iun, tsajainre nga'nde ña
tsikja'aya.
21 'Ba ngijngu xutare Jesús kitsu ngani:
—Na'en, ta'e'ndena nga titjunfara kuik'eyanijian na'enna.
22 'Ba Jesús kitsingojore:
—Ndetjenngina. T'ejñe mik'ion nga kui ngat'eyanijin mik'en xinkjin.

Jesús tsik'exiu ntjo'ñu ko ndachikun
Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25

23 'Ba 'batsa'en Jesús ja'as'en barku, 'ba ko xutare ngayeje.
24 'Ba kionga tjenjin ndachikun ta'a jendiba jngu ntjo'ñu, ka'nda tsindiure
nando niki ya'mo barku. Tunga Jesús kjijñafe.
25 'Ba 'batsa'en kint'e xutare nga kitsikja'are 'ba kitsure:
—¡Na'en, tik'anginii! ¡Je tetiungijndia!
26 'Ba Jesús kitsingojore:
—¿Ánñu tekunñu? ¡Á tsa'en chuba makjainninu!
'Ba 'batsa'en Jesús tsisetjen 'ba jatiko ntjo ko ndachikun, 'ba kis'exiu.
27 'Ba nchjabiu kuakunre 'ba kitsure xinkjin:
—¿'Yá= tsé xutabi nga ka'nda ntjo 'ba ko ndachikun tsik'etjusunnire?

Jesús tsinda jó nchja xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda
Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39

28 'Ba kionga Jesús echu xingunda ndachikun, nangire xuta tse'e Gadara,
kio kitsitiñat'are Jesús jó nchja xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda. Kui tjindu
ngajin tsju 'ba ne ts'en ngayeje, kui kjua tu'yá nde manikakun fa'a ndiyabiu.
29 'Ba nchjabiu kitsu nga kiskji'ndaya:
—Ji Jesús, Ki'ndire Na'enchana, ¿mé= xi tjinri ngat'a tsajain? ¿A tjen
ja'enikja'aniį kjuanima kionga kje fechujín nixtjin?
30 'Ba ngubare nkjin tjiuchinga inyakjine xka ngijña.
31 'Ba isennixtjinbiu 'ets'are Jesús nga kitsu:
—Tsa kui'naxjejinniį nga'e, tusa ta'e'ndeniį nga kuitjas'enjin_rį tjiuchingo.
32 'Ba Jesús kitsure:
—Tangiun.
'Ba 'batsa'en isennixtjinbiu 'etju ngajinre nchjabiu 'ba ja'as'enjinre tji-
uchingabiu. 'Ba tu mangatsanga ngatsi'i tjiuchingo nga kitsikintjai yojore
ña nk'a chun ngandai ndachikun, 'ba kio jesun ngajin nando.
33 'Ba nchja xi inyatsikuenda tjiuchingo, tsanga. 'Ba kionga echu ngajin
naxinando, ye'e yeje nijmi mé xi kuán 'ba mé xi kuánre nchja xi tjindujinre
isennixtjin xi bi nda tsakaiñu.
34 'Ba 'batsa'en ngatsi'i xutare naxinando kikun Jesús. 'Ba kionga je
ja'ekun, 'ets'are nga ngat'etjujin ngani nangibiu.

9

Nga tsinda Jesús jngu xuta xi bi ma fi
Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26

1 'Ba 'batsa'en Jesús ja'as'en jngu barku nga ja'axtiu ndachikun, 'ba echu
ngani naxinandare.
2 'Ba kio ja'ekun Jesús nchja xi ya'ank'angi jngu xuta xi bi ma fi, xi kjiyare
kuxta. 'Ba kionga Jesús tsabe kjuamakjainre nchjabiu, kitsure xi tji'mio:
—Titsja_ri takuin, ki'ndiną. Je kuachat'ari jeri.
3 'Ba yak'a chjine kjuatexuma 'bitsa'en kitsikja'etsjen: "¿Jótsa'en ma kakun
xutabi nga bi bekun Na'enchana nga 'bitsa'en tinchja?"
4 Tunga Jesús be= mé= xi inyatsikja'etsjen nchjabiu 'ba kitsure:
—¿Ánñu 'bi ch'o tsa'en tenikja'etsjenñu?
5 ¿Ñáre xi ngojó enbi bi na'en tjinre nga xiąn? ¿A kio=nga xiąn: "Je
kuachat'ari jeri"? ¿Asa kio=nga xiąn: "Tisetjen 'ba titjajme"?
6 Tunga mejénną nga xio nga Ki'ndire Xuta xi'iun tjinre kjua'ñu nga'e
ngasun'ndebi, nga kų̱an sichat'are jere xuta.
'Ba 'batsa'en kitsure xuta xi bi ma fi:
—Tisetjen, chjube kuxtari 'ba t'in ngani ni'yari.
7 'Ba 'batsa'en xi tji'mio tsisetjen 'ba kiji ngani ndaba.
8 'Ba kionga xutankjiun tsabe kibiu, kitsakjun 'ba kitsichjire Na'enchana,
ngat'a kitsikasen ngajinre xuta jngu xi tjinre kjua'ñu xi 'batsa'en je.

Nga Jesús nchjare Mateo
Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32

9 'Ba kionga Jesús je 'etjuni kio, tsabe jngu xuta xi Mateo 'mi, xi tijña
nga'nde ña tjubechjintjai tsajmi, 'ba kitsure:
—Ndetjenngina.
'Ba 'batsa'en Mateo tsisetjen 'ba kitjenngi Jesús.
10 'Ba 'bi kuán kionga Jesús tikjen ndaba, nkjin nchja xi kjebechjintjai
tsajmi ko xuta je ja'e. Kui xi ñatjen tsik'endut'ako Jesús ko xutare t'a yamixo.
11 'Ba kionga xuta fariseo tsabe kibi, kitsure xutare Jesús:

—¿Ánñu maestrunu kjenkoni nchja xi kjebechjintjai tsajmi ko xuta je?
12 Tunga kionga Jesús kjint'e kibi, kitsure:
—Xuta xi nda bi chjineki machjenre, tu kui sani xi sefesun.
13 Tanginchut'ayo 'ba ngatjamanu jó tsunire enre Na'enchana xi 'bitsa'en kua'indut'a: “Kjuanima kakun xi mejénna̱, bi chje.” Ngat'a bi ja'ekinchja_ra̱ xuta xi kixi, tu xuta je sani.

Nga tsuya Jesús kjia'añu k'uendu kjindia xutare
Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39

14 'Ba 'batsa'en xutare Juan ja'ekun Jesús 'ba tsiningiyare:
—¿Ánñu jin ko xuta fariseo ne kjit'a betsuba kjindiani̱ 'ba xutari bi 'bendu kjindia?
15 'Ba Jesús kitsingojore:
—¿A ma ba s'ere xuta xi tjindu ngajin kjuabixan kionga tijñajin ngisare xi xi'iun? Tunga kjua'e nixtjin nga xja'axinre xi xi'iun, 'ba kio=nga k'uendu kjindia.
16 "'Ba ni'yá 'bextiuyakoni jngu najñu chingá ko ichi najñu xatse xi kje fa'ekujín. Ngat'a najñu xatsio fa'eku 'ba 'betijnda najñu chingó, 'ba 'ba=tsa'en ngisa tse tijnda.
17 'Ba nde ni'yá minya binu xatse ngaya jngu chitsa tjiuxin chinga. Ngat'a tsa 'ba sa'en, stíjnda= chitsa tjiuxinbiu 'ba tisten binu 'ba kjuekjuakjin chitsa tjiuxinbiu. Kui kjuañu chitsa tjiuxin xatse xinyani binu xatse, 'ba 'batsa'en nda xinyatjo ngojó tsajmibiu.

Nga Jesús tsinda jngu ki'ndi chjun ko jngu chjun
Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56

18 Yejerañu 'ba titsu Jesús, tukjia'a ja'e jngu xutaxa xi tsakasenkunch'int'are 'ba kitsure:
—Ki'ndi chjunna̱ sa'e fa k'en. Tunga tsa k'uikjane_ri ndsai, k'uejñakun ngani.
19 'Ba 'batsa'en Jesús tsisetjen 'ba kiko xutare nga kitjenngi xutabiu.
20 'Ba kio= kitsitiña ngastun Jesús jngu chjun xi kuatejó nu tjinre nga 'bakjanre jin 'ba kitsiko ndai najñu xi yaja.
21 Ngat'a ja'ba je 'bitsa'en kitsikja'etsjen ngajinre: “Tsa tu ichifani ndai najñure sikua̱, ku̱anda=ngaña̱.”
22 Tunga Jesús kitsiku'be 'ba kiskutsejen'a chjunbiu 'ba kitsure:
—Tsja t'e_ri takuin, ki'ndina̱. Kjuamakjainri je kitsindari.
'Ba ndekuini chubabiu kuanda chjunbiu.
23 'Ba kionga Jesús echu ndaba xutaxabiu, tsabe nchja xi inyatsikjane tjio ko xutankjiun xi si'a inyatsa'en nga inyakji'nda.
24 'Ba Jesús kitsure:
—Tinyat'axiun. Ngat'a bi kijñak'en ki'ndi chjunbi. Tu tikijñafe sani.
'Ba xuta xi kuañajan kio tu tsejnuke=.
25 'Ba kionga je kji'naxje xuta, Jesús ja'as'en ña kjijña ki'ndi chjunbiu. Kiskjebe ntsja 'ba ki'ndi chjunbiu tsisetjen ngani.
26 'Ba ngatsi'i xuta xi tjin nangibiu kjint'e en ngat'are xi kuán.

Nga tsinda Jesús jó xuta ka

27 Kionga Jesús ti'betju kio, kitsjenngire jó xuta ka xi kiskji'ndaya tjenngi 'ba kitsure:
—Ji ntjere David, chanima kakunni̱.
28 'Ba kionga Jesús ja'as'en ndaba, kio ja'ekun xuta kabiu. 'Ba Jesús tsiningiyare:

—¿A makjainnu nga kụanna sa'aạn mé= xi mejénnú?
'Ba nchjabiu kitsu:
—Jun, na'en.
29 'Ba 'batsa'en Jesús kitsiko tuxkun nchjabiu 'ba kitsure:
—Ngatjama tsu'ba jotsa'en jun makjainnu.
30 'Ba nchjabiu kuatsejen nganire. 'Ba 'batsa'en Jesús 'ñu 'enere nga kitsure:
—Tu'yá 'be_ru nijmi kibi.
31 Tunga kionga nchjabiu 'etju, ye'e tsi'ire nijmi xuta xi tjin nangibiu ngat'are Jesús.

Nga tsinda Jesús jngu xuta xi bi ma nchja

32 Kionga inya'betju nga'ndebiu xuta xi ka tsakaiñu, ja'e xuta xi ja'ekanire Jesús jngu xuta xi bi ma nchja ngat'a tijñajinre isennixtjin xi bi nda.
33 'Ba kionga Jesús ts'axje isennixtjin xi bi nda, kinchja ngani xuta nimo.
'Ba xutankjiun kuakunre 'ba kitsure xinkjin:
—Nisañajanni 'yare ngajinre xuta Israel jngu tsajmi xi 'ba kji'i.
34 Tunga xuta fariseo kitsu:
—Kui xutabi ma 'baxje isennixtjin xi bi nda ngat'a xi ngakure isennixtjin xi bi nda kitsjare kjua'ñu.

Nga fa'animare xuta Jesús

35 'Ba Jesús tsak'ajme ngayéje naxinanda ya'e ko naxinanda chi xi kio tjin 'ba yakuya ngaya ni'ya sinagogare. 'Ba kitsikja'axtiuya en nda xi tsuyana nga Na'enchana xi batexuma, 'ba kitsinda ngayéje kuya chi'in xi kunre xuta ko ña kjinere.
36 'Ba kionga Jesús tsabe xutankjiun, ja'animare, ngat'a kjimafore 'ba kjinikumare joni chutsanga xi tsajainre xi tsikuenda.
37 'Ba kio kitsure xutare:
—Xuta xi tjin, jo=ni jngu tsujmi ntje xi 'ñu tse, tunga chuba mani chu'nda.
38 'Ba 'batsa'en tsu'ba chja'a_ru xi tse'e tsujmintjio, nga ngatatsikasen ngisa chu'nda tuxi k'ueñajanni.

10

Nga tsja xare Jesús apóstol xi tejó
Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16

1 'Ba meni Jesús kinchjare xutare xi tejó 'ba kitsjare kjua'ñu tuxi k'uaxjeni isennixtjin xi bi nda 'ba tuxi sindani ngayéje kuya chi'in xi kunre xuta ko ña kjinere.
2 'Bi kik'in nchja chinga apóstol xi tejó: xi titjun Simón xi 'ba nde kji'yaxkunre Pedro, 'ba ko Andrés xi nts'e mani; Santiago ko Juan xi ki'ndire Zebedeo;
3 Felipe ko Bartolomé; Tomás, Mateo xi kiskjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma; Santiago ki'ndire Alfeo, 'ba ko Tadeo;
4 Simón xi mako nchja cananista 'ba ko Judas Iscariote xi jaskan kitsingantsja Jesús.

Nga Jesús tsuyare nchja chinga apóstol jótsa'en sikja'axtiuya enre Na'enchana
Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6

5 'Ba 'batsa'en Jesús kitsikasen nchja xi tejó 'ba kitsuyare mé= xi tjinnere nga sa'en. Kitsure:

—Bi mangiun nangi ña tsajain xuta xi tse'e Israel. 'Ba nijnguú naxinanda
xi tse'e Samaria bitjas'ion.
6 Tusa tangiun ña tjindu xuta xi tse'e Israel xi kichaja joni chutsanga xi
kit'axin tajngu.
7 Tangiun 'ba t'e_ru nijmi nga je tjimatiña nixtjin kionga Na'enchana
kuatexuma.
8 Tindo xuta xi inyafesun, tikja'aya_ru xuta xi je jesun, titsjio xuta xi kunre
chi'in fe'ndujun, 'ba 'naxio isennixtjin xi bi nda xi tjindujinre xuta. Xi tu
kika'ekjuatjonu, 'ba=nde tsa'en ta'e kjuatjo ngani_ru xuta xi yak'a.
9 'Bi ch'o ton xi oro ni ninga xi plata ninga kja'e ngisa ton ngaya chitsanu.
10 'Ba bi ch'o chitsa nga kuangiun, ninga jó nga najñu, ninga jnde, ninga
yanise. Ngat'a xi tsa'exa tjinre ndiyare nga kua'ere mé= xi machjenre.
11 'Ba kionga kjuechu nituñare naxinandañu, tijnyisjo jngu xuta xi nda
xuta 'ba tetsubo ndaba ka'nda nga k'uetju ngañu naxinandabiu.
12 'Ba kionga kuitjas'ion ni'yo, 'bitsa'en tite'ndo: “Ngatjas'enu kjuaxiu.”
13 'Ba tsa nda xuta xi kio tjindu, kui sakure kjuate'ndanu xi tse'e kjuaxiu.
Tunga tsa bi nda xuta, ku'be=nganinu kjuate'ndanu xi tse'e kjuaxiu.
14 'Ba tsa tjin xi bi skjebetjonu asa bi kuinya ñojon ennu, tusa t'etju ni'yabiu
asa naxinandabiu, 'ba t'etsujmio chojo ndsakú.
15 'Ba xinkixi_nuu, kionga kjua'e nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio, kui
naxinandabiu ngisa= tse kjuanima kjua'a nga ko mare naxinanda Sodoma
ko naxinanda Gomorra.

Nga tsuya Jesús nga sjengicha nchja chinga apóstol

16 'Tenijin kakun. An tetsikasen_nuu joni chutsanga ngajinre tjiundsejen.
Ngu nkjinkakun ngatjamo tsu'ba joni tjiuye, 'ba indakjua ngatjamo joni
tjiunise xi paloma 'mi.
17 Tikuendantsjo yojonu, ngat'a tjin= xi singantsjanu ngaya ntsja xutaxa
'ba kuajanu ngaya ni'ya sinagogare.
18 'Ba tu ngat'anaa= nini kuekonu ngixkun chikun 'ba ngixkun rey, tuxi
sikixiyñu ngat'a tsa'an ngixkun nchjabiu 'ba ngixkun xuta xi bi Israel tse'e.
19 Tunga kionga kuangantsjo, bi nikjo ngat'are mé= en xi kuixun asa
jótsa'en kjuinukjuo. Ngat'a kui chubabiu kua'enu en xi kjuinukjuo.
20 Ngat'a bi jun fa xi kjuinukjuo, tusa Isennixtjintsjere Na'ennu xi kuinch-
jantjainu.
21 'Xuta xi tjin nts'e singantsja nts'e nga kjuinik'en, 'ba xi na'en ma
singantsja ki'ndire, 'ba xi ki'ndi ma ndekui skjankoni xichare 'ba sa'en nga
kjuinik'en.
22 'Ba tu ngat'anaa= nini kuastike tsi'inu xuta. Tunga xi xukjuakore ka'nda
nga kjuet'a, kui= xi k'uangi.
23 'Ba kionga xuta xi tjin jngu naxinanda sjenngikenu, tusa tiyu 'ba tangiun
kja'e naxinanda. Ngat'a xinkixi_nuu. Nde kje fet'aninu nga tetsumo ngayéje
naxinanda xi tjin nangire xuta xi Israel tse'e kionga kjua'e ngani Ki'ndire
Xuta xi'iun.
24 'Jngu xuta xi kut'aya bi ngisa nk'a ngisa nga ko mare xi bakuyare, 'ba
jngu chu'nda bi ngisa nk'a ngisa nga ko mare naire.
25 Nda= tjin tsa xi kut'aya kuanire kuan joni xi bakuyare. 'Ba nda= tjin
tsa chu'ndo kuanire kuan joni naire. Tsa na'enre ki'ndiu chanayi Beelzebú
kik'inre, ¿a bi ngisa ch'o k'uinre ki'ndire?

Nga tsuya Jesús 'yá= xi tjinnere nga kjuikuncha
Lc. 12:2-9

26 'Ba mani, bi kun_ru xutabiu. Ngat'a tsajain tsajmi xi tijñatjo xi bi xiare,
'ba tsajain tsajmi xi tijña'mo xi bi s'ejñatsejen.
27 Xi texin_nuu ña jñu, ña tsejen t'e ngañu nijmi. 'Ba ensen xi tenu'yo nga
tenchjaa, kui xi ngatsja ni'ya tinyo nga t'etsi'i_ru nijmi xuta.
28 'Ba bi kun_ru xi tu yojo mare nik'en, tunga inima bi mare nik'en. Tusa
kui tikuncho xi kuanre sikasen inimanu ko yojonu ngajin ndi'i xi bi 'boya.
29 '¿A bi sateña jó tjiunise ki'ndi nga tu chubą ton xkua? Tunga nijnguú
tjiunise kuejen t'anangiu, tsa Na'ennu bi mejénre.
30 'Ba ka'nda ngayéje ntsja ku tjixkire Kui.
31 Kui kjuañu bi kunñu, ngat'a jun ngisa= chji_ru nga ko mare nkjin tjiunise.
32 'Ba mani, ngatsi'i xi kuetsu ngixkun xuta nga tsa'an, 'ba=nde xiąn
ngixkun Na'ennąa xi tijña ngank'aa nga tsa'an ngayeje.
33 Tunga tu'yañu xi kuetsu ngixkun xuta nga bi tsa'an, 'ba=nde xiąn
ngixkun Na'ennąa xi tijña ngank'aa nga bi tsa'an ngayeje.

Nga tsuya Jesús nga tu ngat'are kui kuakjanya xuta
Lc. 12:51-53; 14:26-27

34 'Bi 'batsa'en nikja'etsjion, tsa kjuaxiu ja'ek'ejñaą ngasun'ndebi. Bi
kjuaxiu ja'ek'ejñaą, tusa kjuabixkjan.
35 Ngat'a ja'eñą tuxi kuakjanyani xuta, jngu xi ki'ndi xi'in ma kuastike
na'enre, 'ba jngu xi ki'ndi chjun ma kuastike nare, 'ba xi kja'nda ma kuastike
nachi'yare.
36 'Ba ndekui ni xi s'endu ngaya jngu ni'ya kuastike xinkjin.
37 'Xi ngisa 'ñu tsimején na'enre asa nare nga ko mare an, bi bakinre nga
xutanąa kuan. 'Ba xi ngisa 'ñu tsimején nistire nga ko mare an, bi bakinre nga
xutanąa kuan.
38 'Ba xi bi kua'a krure 'ba kjuendetjennginą, bi bakinre nga xutanąa kuan.
39 Xi sichjire kjuabenichunre nga'e ngasun'ndebi, bi sakure kjuabenichun
xi kjuakixi. Tunga xi ngisa sichjinąa nga ko mare kjuabenichunre nga'e
ngasun'ndebi, sakure kjuabenichun xi kjuakixi.

Nga tsuya Jesús ngat'are chji xi kua'ere xuta
Mr. 9:41

40 'Xuta xi kjebetjonu, an xi kjebetjonąa. 'Ba xi kjebetjonąa, 'ba=nde kjebetjo
xi kitsikasennąa.
41 Xi skjebetjo jngu profeta tu ngat'are nga jngu profeta kuán xutabiu, kui=
xi kua'ere chjire joni jngu profeta. 'Ba xi skjebetjo jngu xuta kixi tu ngat'are
nga kixi xutabiu, kui= xi kua'ere chjire joni jngu xuta kixi.
42 'Ba tu'ya xi sjare jngu vaso nanda nch'an tuñare xutabi tu ngat'are nga
xutanąa, 'ba xinkixi_nuu nga kua'ere chjire xutabiu.

11

Nga fako Jesús xutare Juan Bautista
Lc. 7:18-35

1 'Ba kionga Jesús je jet'are nga kitsuyare xutare xi tejó mé= xi tjinnere
nga sa'en, 'ba 'batsa'en kikakuya 'ba kitsikja'axtiuya enre Na'enchana ngajin
naxinanda xi tjin nga'ndebiu.
2 'Ba Juan kjint'e en ngaya nduyo ngat'are mé= xi titsa'en Cristo. 'Ba
'batsa'en kitsikasen yak'a xutare,
3 tuxi skuiningiyanire:
—¿A ji= ni xi techuya_rį? ¿Asa kja'e= xi xuya_rį?
4 'Ba Jesús kitsingojore:

—Tangiun 'ba tik'in_ru Juan mé= xi tenu'yo 'ba te'yo nga'e.
5 Xuta ka inyamatsejen nganire. Xi bi ma fi ma fi ngani. Xi chi'in fe'ndujun
kunre inyamatsejen ngani ngat'are chi'inre. Xi xtaya inyant'e=ngani. Xi
je jesun inyafa'aya nganire. Xuta xi nɨmą inyafa'axtiuyare en ndare
Na'enchana.
6 ¡Ndaxure xuta xi bi s'ejñujinre ngat'aną 'ba kuasent'axin!

Nga nchja Jesús ngat'are Juan Bautista

7 'Ba kionga je inyafi ngani xutare Juan, Jesús 'etuts'inre nga kinchja
ngat'are Juan, 'ba kitsure xutankjiun:
—¿Mé= xi tsanginchutsejen_ru nga'nde t'axin? ¿A jngu yanaxu xi titsiteya
ntjo?
8 Tsa bi kui, ngu, ¿mé= xi tsanginchutsejen_ru? ¿A jngu xuta xi yaja najñu
xi tsja kji'i? Tunga xi baja najñu xi tsja kun, kui= xi tjindu ndaba rey.
9 Tunga, ¿mé= xa 'etjuñu? ¿Asa tsanginchutsejen_ru jngu profeta? Jun, kui.
'Ba xin_nuų nga Juan xi ngisa je ngisa nga ko mare nchja chinga profeta xi
yak'a.
10 Ngat'are Juan nga 'bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
An tetsikasentitjunrą xi ya'a enną.
Kui xi k'uendatitjun ndiyari.
11 Kjuakixi= xi xin_nuų. Nijngu xuta xi tjin ngasun'ndebi ngisa je ngisa
nga ko mare Juan Bautista. Tunga kui xi ngisa ichi 'yare ña batexuma
Na'enchana ngisa= je ngisa nga ko mare Juan.
12 "'Nda ni nga ye'e nijmi Juan Bautista enre Na'enchana ka'nda nganda'e
'ñu timixkjanya ña batexuma Na'enchana, 'ba xuta xi fa'a ko kjua'ñu, kui= xi
inyatsitse'e kio.
13 Ngayéje xi yakuya nchja chinga profeta ko xi kua'indut'a kjuatexumo,
kui= xi kitsutitjun ngat'a tse'e nixtjin kionga kuatexuma Na'enchana ka'nda
nga 'etuts'inre nga ye'e nijmi Juan.
14 'Ba tsa mejénnú kuakjainnu ion, Juan= xi Elías xi tjinnere nga kjua'e.
15 Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.
16 '¿Tunga mé= xi singusunkuą xuta xi tjin nganda'e? Jo=ni nchja nisti xi
'bendu ndetsin 'ba tsure xinkjin nga kji'ndaya:
17 "Kjinikjanerɨ son xi nda tsu, 'ba bi kjicho. 'Ba kijndarɨ son xi ba tsu, 'ba
bi kichi'ndo."
18 Ngat'a kionga ja'e Juan, 'echjonre yojore nga tsakjen 'ba nga kits'i binu,
'ba xuta kitsu: "Isennixtjin xi bi nda tijñajinre."
19 'Ba jaskan ja'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun, kui xi nda kjen 'ba 'bi binu,
'ba xuta 'bi kitsu nganire: "Kui xutabi tse kjen 'ba 'ñu 'bi binu, jngu xuta
xi nda ya'a nchja xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma ko xuta je." Tunga
kjuankjin kakunre Na'enchana makixiya ngat'are mé= xi tsa'en —kitsu Jesús.

Nga bakuya Jesús ngat'are xuta xi bi kjint'e enre Lc. 10:13-15

20 'Ba 'batsa'en Jesús 'etuts'inre nga jatiko xuta xi tjindu naxinanda ña je
ngisa 'ñu kitsa'en kjuakun, ngat'a xutabiu bi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre
nga ja'e ngani ngixkun Na'enchana. 'Ba kitsure:
21 —¡Nimaxuni ngat'anu jun, xuta xi tse'e Corazín! ¡Nimaxuni ngat'anu jun,
xuta xi tse'e Betsaida! Ngat'a tsa xuta xi tse'e Tiro ko xi tse'e Sidón tsabe
kjuakun xi kuán ngajinnu, jeru nda'e kitsik'antjaiyani kjuafa'etsjenre nga
ja'e ngani ngixkun Na'enchana 'ba tsakaja najñu kjue 'ba 'e'a chojo nindaku.

22 Tunga an xin_nuu. Nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio, ngisa= tse
kjuanima xjo'o nga ko mare xuta xi tse'e naxinanda Tiro ko xi tse'e naxi-
nanda Sidón.
23 'Ba jun xuta xi tse'e Capernaum, tsa manu nga stunitjion ka'nda ngank'a,
tusa Na'enchana sik'etukajennu ka'nda nga'nde ña kjua'a kjuanima xuta
'ba ña bi 'boya ndi'i. Ngat'a tsa naxinanda Sodoma tsabe kjuakun xi kuán
ngajinnu, tojo tijñaru 'nda nganda'e tsakaiñu.
24 Tunga an xin_nuu. Kionga kjua'e nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio,
ngisa= tse kjuanima xjo'o nga ko mare xuta tse'e Sodoma —kitsu Jesús.

Nga nchjare Jesús xuta nga kjua'ekun
Lc. 10:21-22

25 'Ba kui nixtjinbiu 'bi kitsu Jesús:
—An tetsjaraa kjuanda, Na'en xi tse'e ngank'aa 'ba ko t'anangiu. Ngat'a
kik'ejñatsejen_ri xuta xi bi mare xujun mé= xi kik'ejña'mo_ri xuta nkjin
kakun 'ba xi mankjinre mé= xi tjin.
26 Jun Na'en, ngat'a 'ba=tsa'en kuatsjari.
27 'Ngayéje xi tjin je kitsingantsjanaa Na'ennaa. 'Ba tu'yá bexkun Ki'ndiu,
tu Na'en sani xi bexkun. 'Ba nde ni'yá bexkun xi Na'en, tu Ki'ndiu sani
xi bexkun. 'Ba xuta xi mejénre kuakutsejenre Ki'ndiu 'yá= xi Na'en, kui xi
skuexkun Na'en.
28 Ndechunnu ngatsi'u xi tifejndanu nga teña'axo 'ba xi kich'anijiun ch'a,
'ba an sikja'ejndanu.
29 Ngisa ngi'nde teko yojonu ngat'anaa 'ba ngatjamo xutanaa, ngat'a tsjejn-
dañaa 'ba niimaa= kjiya kakuan, 'ba kuasjainu nga'nde ña sikja'aya inimanu.
30 Ngat'a bi na'en tjinre nga ngi'nde kueko yojonu ngat'anaa 'ba nga xutanaa
kuon, 'ba ch'a xi sika'anu kijna —kitsu Jesús.

12

Nga nchja Jesús ngat'are nixtjin nga nikja'aya
Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5

1 Kui nixtjinbiu kionga nixtjin nga xutu, Jesús ko xutare ja'ajin nga'nde ña
kji'i tsujmi ntje. 'Ba 'batsa'en xutare kuabojore 'ba 'etuts'inre nga kiskjet'o
xujmare trigo 'ba kiskine.
2 'Ba yak'a xuta fariseo nga tsabe mé= xi inyatsa'en nchjabiu, 'bi kitsure
Jesús:
—Chutsejen. Xutari inyatsa'en mé= xi bi ma ña'an nixtjin nga nikja'aya.
3 'Ba Jesús kitsure:
—¿A kje 'bexkiyajíun ña kua'indut'a mé= xi kitsa'en David, kionga kui 'ba
ko xi tjenko kuabojore?
4 Ngu ja'as'en nga'nde tsjere Na'enchana 'ba kiskine niñuxtila tsje xi tjindu
kio, niñuxtila xi bi tixa'ndere nga kui skine ninga nchja xi tjenko, xi tu na'miu
ma kjine.
5 ¿'Ba a kje 'bexkiyajíun ña kua'indut'a xujun kjuatexumo ngat'are na'mi xi
tjinre xa ngaya ningu? Kui xi tsa'exa nixtjin nga nikja'aya 'ba tume je tjinre.
6 'Ba xin_nuu nga nga'e tijña ngajinnu jngu xi ngisa je ngisa nga ko mare
ningu.
7 Tunga kje mankjinnu enre Na'enchana xi 'bitsa'en kua'indut'a:
“Kjuanima kakun xi mejénnaa, bi chje.” Tsa mankjinnu ion, bi tu chubaa
xanineje_ru xi tsajainre je.

8 Ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun batexumare ka'nda nixtjin nga nikja'aya —
kitsu Jesús.

Nga tsinda Jesús jngu xuta xi ja'eku ntsja
Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11

9 'Ba 'batsa'en Jesús ja'as'en ni'ya sinagogare nchjabiu.
10 'Ba kio= tijña jngu xuta xi ja'eku ntsja. 'Ba 'batsa'en nchjabiu tsiningi-
yare Jesús, tuxi kụan kuangini:
—¿A tixa'nde nga sindai nixtjin nga nikja'aya?
11 'Ba Jesús kitsingojore:
—Tu'yani jun xi jngututu mani chutsangare, 'ba tsa tjiubabiu kuintjaiya
ngaya jngu ngojo nixtjin nga nikja'aya, ¿a bi fi 'ba 'baxje?
12 Ngu ¿a bi ngisa chjire jngu xuta nga ko mare jngu chutsanga? 'Bamani,
tixa'nde nga ña'an mé= xi nda tjin nixtjin nga nikja'aya.
13 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure xuta xi ja'eku ntsja:
—Tjente ndsai.
'Ba kui yejente ntsja, 'ba kuanda joni ntsja xi ngijngu.
14 Tunga kionga xuta fariseo 'etju nga'ndebiu kuañajant'axin 'ba joyare
jótsa'en kụan sik'enni Jesús.

Nga tsinda Jesús nkjin xuta ngandai ndachikun

15 Tunga Jesús je be mé= xi mejénre sa'en nchjabiu, kui kjua 'etjuni
nga'ndebiu. 'Ba nkjin xuta kitjenngi, 'ba kitsinda ngatsi'i xi sefesun.
16 'Ba tsi'are xuta nga tu'yá ngate'ere nijmi ngat'are kui.
17 Kitsu kibi tuxi k'uetjusunni enre Na'enchana xi kitsu xuta chinga
profeta Isaías, kionga kitsu:
18 Kui=bi xi chu'ndaną xi je ja'ajiąn,
xi tsimijaąn 'ba xi tsja mare inimaną ngat'are.
Kui xi sja_rą Isennixtjinną,
'ba sikja'axtiuyare xi bi judío,
ngat'are xi kixi tjin.
19 Bi skjosi 'ba ninga bi ski'ndaya,
'ba ni'yá kjuint'e jndare ngaya ndiyo.
20 Bi skjet'o jngu yanaxu xi je kits'okja,
'ba bi sik'oya ndi'i xi tu titju'ndisa,
ka'nda nga sijngu xi kixi tjin.
21 'Ba xuta xi bi judío skunre ngat'are kui.

Nga nchja Jesús ngat'are chanayi Beelzebú
Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10

22 'Ba 'batsa'en ja'ekun Jesús xuta xi ja'eko jngu xuta xi tijñajinre isennixtjin
xi bi nda xi ka 'ba bi ma nchja. 'Ba Jesús kitsinda xutabiu, 'ba kuatsejenre 'ba
kuán kinchja ngani.
23 'Ba xutankjiun kuakunre 'ba kitsure xinkjin:
—¿A kui= tsé xutabi xi Ntjere David xi techuya_ra?
24 'Ba kionga xuta fariseo kjint'e mé= xi inyatsu xuta, kitsu:
—Kui xutabi 'baxje isennixtjin xi bi nda ko kjua'ñure chanayi Beelzebú, xi
ngakure isennixtjin xi bi nda.
25 Tunga Jesús be= mé= xi inyatsikja'etsjen nchjabiu, kui kjua kitsunire:
—Joni nituñare nangi ña batexuma jngu rey. Tsa skjanko xinkjin xuta xi
tjin kio, ndekui sikixuyani xinkjin. 'Ba tsa ngayéje naxinanda asa xuta xi tjin
ngaya jngu ni'ya kụastike xinkjin, ngu bi tsé kụanre.

26 'Ba nde 'ba= tsa'enni ngat'are chanayiu. Tsa ndekui Satanás k'uaxjeni
yojore, ndekui tikjankoni yojore. 'Ba tsa 'ba sa'en, ¿jótsa'en xukjuanire nga
kuatexuma?
27 'Ba tsa ngat'are kjua'ñure chanayi Beelzebú te'baxjeña isennixtjin xi bi
nda, ngu ¿'yá= tse'e kjua'ñu xi 'baxjekoni isennixtjin xi bi nda xi tjennginu?
Ngu ndekui nchjabiu bakutsejenni nga bi kixi tetsubo.
28 Tunga tsa ko Isennixtjintsjere Na'enchana te'baxjekuaą isennixtjin
xi bi nda, kui xi tsunire nga je ngajinnu tijña kjua'ñure Na'enchana nga
tibatexuma.
29 '¿A tjin= xi kụan kjua'as'en ndaba jngu xuta xi 'ñu taja 'ba kjua'are tsajmi
xi tjinre? Tjinnere nga tjun kue'ñu nga kụan kjua'are mé= xi tjinre ndaba
xuto.
30 'Xi bi an makonạ, kui= xi 'bejñanạ kjuana'en. 'Ba xi bi minyakonạ, kui=
xi tsitsojoba.
31 'Kui kjua xin_nuụ nga kụachat'are xuta ngayéje jere ko ngayéje en
ch'o tsu xi kuinchja. Tunga bi kụachat'are xi ch'o tsa'en kuinchja ngat'are
Isennixtjintsjere Na'enchana.
32 'Ba xi kuinchjakjanta'en Ki'ndire Xuta xi'iun, kui= xi 'ba nde
kụachat'are. Tunga xi ch'o tsa'en kuinchja ngat'are Isennixtjintsjere
Na'enchana, kui xi bi kụachat'are ninga nixtjin nganda'e ninga xi sa'e
ndiba.
33 'Tsa ture yo nda, tjinnere nga kuixun nga nda yo ngayeje. 'Ba tsa ture
bi nda, tjinnere nga kuixun nga bi nda yo ngayeje. Ngat'a ture bakutsejen jó
kun yo.
34 Jun ntjere tjiuye, ¿jótsa'en kụan kuixun xi nda tsa ndejun ch'okunñu?
Ngat'a xi tjin ngajin inimare xuta, kui= xi 'betju ts'a.
35 Jngu xuta xi nda 'baxje en xi nda ngajinre kjunda xi tijñatjo ngajin
inimare. 'Ba jngu xuta xi ch'okun 'baxje en xi ch'o ngajinre kjuach'okun xi
tijñatjo ngajin inimare.
36 'Ba an xin_nuụ. Kionga kjua'e nixtjin nga kụanre kjua ngasun'ndio, kio=
sja kuenda xuta ngat'are nga jngu jngu en xi tume chjire xi kinchja nga'e
ngasun'ndebi.
37 Ngat'a ndekui ni en xi kjinukjuai sa'enri kjua, tsa tjinri je asa bi tjinri je
—kitsu Jesús.

Nga nchja Jesús ngat'are xuta xi mejénre skue kjuakun
Mr. 8:12; Lc. 11:29-32

38 'Ba 'batsa'en yak'a chjine kjuatexuma ko xuta fariseo kitsure Jesús:

—Ji maestru, mejénni xiẹ jngu kjuakun xi ji si'en, xi kuakutsejen nga
Na'enchana kitsikasenri.
39 Tunga Jesús kitsure:

—¡Á tsa'en ch'okunni 'ba bi kixi inya ngixkun Na'enchana xuta xi tjin
nganda'e! Xi inyami'a nga skue jngu kjuakun, tunga tu kui= xi kuata'en
xuta chinga profeta Jonás nixtjin kuatse jan, tu kui sani kjuakunbiu xi
s'ejñatsejenre.
40 Ngat'a jotsa'en ján nixtjin 'ba ján nistjen tsik'ejñaya Jonás ngaya ngats'a
tjiuti jio, 'ba=nde tsa'en ján nixtjin 'ba ján nistjen s'eyanijin Ki'ndire Xuta
xi'iun.
41 Xuta xi tsik'endu Nínive kuisetjenko xuta xi tjin nganda'e, kionga kjua'e
nixtjin nga kụanre kjua ngasun'ndio. 'Ba kui= xi skanineje xuta xi tjin
nganda'e, ngat'a kui= xi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba jendiba ngani

ngixkun Na'enchana kionga Jonás kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana. Tunga xi tijña nga'e ngisa= je ngisa nga ko mare Jonás.
42 'Ba reina xi yatexuma nangi Sabá 'ba=nde kuisetjenko xuta xi tjin nganda'e, kionga kjua'e nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio. 'Ba kui= xi skanineje xuta xi tjin nganda'e, ngat'a kui= xi 'ñu kjin jendibani nga ja'ekasen ñojon kjuafa'etsjenre Salomón. Tunga xi tijña nga'e ngisa= je ngisa nga ko mare Salomón.
43 'Kionga jngu isennixtjin xi bi nda 'betukajinre jngu xuta, 'bajmesun nga'nde kixi nga mangisjai nga'nde ña kuan sikja'aya 'ba bi masjaire.
44 'Ba kio tsu: "Tusa kjui ngañan ni'yanan ña 'etjaan." 'Ba kionga fa'e ngani, je kjitiya ndaba nga fa'as'en ngani, 'ba kis'echa 'ba je nda chun.
45 'Ba kio fikja'a yatu ngisa isennixtjin xi bi nda xi ngisa ch'okun ngisa nga ko mare kui, 'ba ngatsi'i fa'as'enjinre xuto. 'Ba xutabiu ngisa ch'okun ma nga ko mare ngatitjunre. 'Ba 'ba=nde kuanre xuta ch'okun xi tjin nganda'e ngayeje —kitsu Jesús.

Nga tsuya Jesús 'yá= xi nare 'ba 'yá= xi nts'e
Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21

46 'Ba kionga Jesús tifako ngisa xutankjiun, kio ja'e nare ko nts'e 'ba tsikinya ngandetsin nga mejénre kjuako tsakaiñu.
47 'Ba tjin xi kitsure Jesús:
—Nari ko nts'é inya ngandetsian. Mejénxure kjuakori.
48 —¿'Yá= xi nanan 'ba 'yá= xi nts'ian? —kitsure xuta xi echukore ion.
49 'Ba kio yaku ko ntsja xutare 'ba kitsu:
—Kui=bi xi nanan 'ba xi nts'ian.
50 Ngat'a tu'yañu xi sik'etjusun jotsa'en mejénre Na'ennan xi tijña ngank'aa, kui= xi nts'ian, xi ndichjaan 'ba xi nanan —kitsu Jesús.

13

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi kjejndi xujma
Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8

1 'Ba ndekuini nixtjinbiu Jesús 'etju ni'yare 'ba kik'ejña ngandai ndachikun,
2 'ba ne nkjin xuta kuañajant'are. Kui kjua kik'ejñayanire jngu barku, 'ba ngatsi'i xutankjiun tsikinya ndai nando ña kixi chun.
3 'Ba nga ko kjuakusun 'ejñare nga yakuyare nkjin kuya tsajmi, 'ba kitsu:
—Jngu xuta kiji nga kikjejndi xujma.
4 'Ba kionga je tikjejndi xujma, masen xujmare tsixu ndai ndiyo. 'Ba ja'e tjiunisio 'ba kiskine.
5 'Ba ngimasen xujmare tsixujin ndiojo ña bi tse nangi tjin. 'Ba ta'a jesu xujmo, ngat'a bi 'ñu nanga nangiu.
6 Tunga kionga 'etju tsu'biu, kitsichjanre 'ba kixi, ngat'a bi 'ñu nanga kiji jamare.
7 'Ba ngijngu ka'a xujma tsixu ngajin na'ya. 'Ba na'yo kuank'a 'ba bi kitsja'ndere nga nda kuacha xujmabiu.
8 Tunga ngijngu ka'a tsixu ña nda nangi 'ba nda chan kitsja. Tjin xujmo xi kitsja jngu sientu, 'ba tjin xi kitsja yachute ko te, 'ba tjin xi kitsja kate.
9 Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon —kitsu Jesús.

Nga tsu Jesús ánñu kjuakusun 'bejñani
Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10

10 'Ba kio xutare kitsitiñat'are Jesús 'ba kitsure:

—¿Ánñu kjuakusun nichjenni kionga chukue xuta?
11 'Ba Jesús kitsingojore:
—Jun je kitsa'e'ndenu nga kụankjinnu mé= xi 'mo tijña ngat'are ña batexuma Na'enchana. Tunga xuta xi yak'a bi kitsa'e'ndere nga kụankjinre kibiu.
12 Ngat'a xi tjinre, ngisa= tse kua'e ngisare 'ba ngisa tse s'ẹre. Tunga xi tsajainre, kui= xi stukja'axinre ka'nda xi tjinchire.
13 Kui= kjua kjuakusun tsichjenña kionga fakụa xutabiu. Ngat'a ninga inyakutsejen'a mé= xi tsa'an, bi machuyare. 'Ba ninga inyant'e mé= xi xiạn, bi basen ñojon nị mankjinjínre.
14 Ngat'a nga 'ba tsa'en xutabiu 'betjusun enre Na'enchana xi kitsu xuta chinga profeta Isaías:
Ninga nda kuinya ñojon, bi kụankjinnu,
'ba ninga nda xutsijon, bi kụachuyanu.
15 Ngat'a je kuataja inimare xutabi,
'ba kuaxtaya 'ba 'echja tuxkun,
tuxi bi skueni 'ba bi kuint'eni,
'ba tuxi bi kụankjinnire,
tsa chjen sik'antjaiya inimare 'ba an sindaạ.
16 'Tunga jun, ¡ndaxure xkún ko ñojón! Ngat'a xkún be= 'ba ñojón nt'e=.
17 Kjuakixi= xi xin_nuụ nga nkjin profeta ko xuta kixi xi kis'e nixtjin kuatse jan kuamejénre tsabe mé= xi te'yo nganda'e, tunga bi tsabe. 'Ba kuamejénre yasen ñojon mé= xi tenu'yo nganda'e, tunga bi kjint'e.

Nga tsuya Jesús mé= xi tsunire kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi kjejndi xujma
Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15

18 ''Bamani tsu'ba, tasen ñojon jó tsunire kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi kjejndi xujma.
19 Kionga tjin xi nt'e 'ba bi mankjinre enre Na'enchana xi tsuya nga kui= xi batexuma, 'batsa'en ndiba chanayiu 'ba fa'axin en xi je kis'entjejin inimare. Kui jo=ni xujma xi tsixu ndai ndiyo.
20 'Ba xujma xi tsixu ngajin ndiojo, kui joni xuta xi nt'e ion 'ba ta'a tsja tsa'en kjebe.
21 Tunga ngat'a bi 'ñu tjinre jama ngajin inimare, bi kixi minya. 'Ba kionga tu kjuare ion nini fa'a kjuanima 'ba tsjenngicha ngutjunfani tsichaja kjuamakjainre.
22 'Ba xujma xi tsixu ngajin na'yo, kui joni xuta xi kjebe ion, tunga tsajmi xi tjin ngasun'ndebi 'ñu tsikjo 'ba kjuanyino 'bonachare. 'Ba 'batsa'en bi tixa'ndere nga nda kụacha ion ngajin inimare xutabiu 'ba bi tsja chan ya'a.
23 Tunga xujma xi tsixu ngajin nangi ña nda chun, kui joni xuta xi nt'e ion 'ba mankjinre 'ba nda chan tsja. Tjin xi tsja jngu sientu, 'ba tjin xi tsja yachute ko te, 'ba tjin xi tsja kate —kitsu Jesús.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e trigo ko ngijña xi bi nda

24 'Ba 'batsa'en Jesús 'ejña ngani kjuakusunbi:
—Ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu xuta xi nda xujma 'entje ngijñare.
25 Tunga kionga kjiyufe xuta, kio ja'e xuta xi stike 'ba 'entje ngajin trigore ngijña xi bi nda 'ba sa'e kiji ngani.
26 'Ba kionga kuank'a trigo 'ba kis'ere tu, 'ba nde kio kji'yare ngijña xi bi ndo ngayeje.
27 'Ba kio chu'ndare xi naire trigo ja'e 'ba kitsure: “Na'en, ¿a bi xujma nda xi kik'entje ngijñari? Ngu, ¿ñá jendibanire ngijña xi bi nda?”

28 'Ba xi naire kitsure: “Jngu xuta xi stikena̱ xi 'ba kitsa'en.” 'Ba chu'ndare
kitsu nganire: “¿A mejénri nga kuechjune?”
29 Tunga kui kitsure: “Janjain, ngat'a tsa xjunio ngijña xi bi ndo, tu ko
jamare trigo stjuneya.
30 Tusa janda ñatjen ngatamacha 'nda nga kjuechu chanre. Kui nixtjinbiu
xin_ra̱ xi kuekja'a tsujmi ntjio nga tjun ngatafuneya ngijña xi bi ndo 'ba
kua'ñu tuxi kuakani. 'Ba sa'e ngataminyatjo trigo ngaya ni'yana̱.”

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xujma mostaza ko na'yu sanre niñuxtila

Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-21

31 'Ba 'batsa'en ngijngu kjuakusun 'ejña ngani Jesús, 'ba kitsu:
—Ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu xujma mostaza xi
kiskjebe jngu xuta 'ba 'entje ngijñare.
32 'Ba kui xujmabi ngisa= ichi ngisa nga ko mare ngayéje xujma xi tjin.
Tunga kionga je mank'a, kui= xi ngisa je ma ngisa nga ko mare ngayéje tsujmi
ntje xi kis'entje. Ka'nda jngu ya mani ya'a, 'ba ka'nda tjiunisio ma fa'etsinda
ndaba nga'a tjiare.
33 'Ba nde 'ejña ngani kjuakusunbi:
—Ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu chjun xi kiskjebe ichi
na'yu san 'ba kitsik'atjijinko 'ñu tsé na'yu. 'Ba 'batsa'en tsijin ngayéje na'yu
—kitsu Jesús.

¿Ánñu kjuakusun tsichjenni Jesús?

Mr. 4:33-34

34 'Ba= tsa'en jako Jesús xutankjiun. Ngayéje en xi yakuyare ko kjuakusun
kitsichjen, 'ba bi yakuyare tsa bi ko kjuakusun 'ejñare.
35 'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana xi kitsu nchja chinga profeta
nga kitsu:
Ko kjuakusun kuinchjaṉ̃a,
'ba xia̱n mé= xi 'mo tjindu,
'nda nga kuanda ngasun'ndio.

Jó tsunire kjuakusun ngat'a tse'e trigo ko ngijña xi bi nda

36 'Ba kionga Jesús je kitsikixant'a xutankjiun, ja'as'en ndaba, 'ba kio
xutare kitsitiñat'are 'ba kitsure:
—T'inyachini̱ jó tsunire kjuakusun ngat'a tse'e ngijña xi bi nda xi kis'e
ngajin trigo.
37 'Ba Jesús kitsingojore:
—Xuta xi 'bentje xujma xi ndo, kui= Ki'ndire Xuta xi'iun.
38 'Ba nga'nde ña s'entje, kui ngasun'ndebi. 'Ba xujma xi ndo, kui= xuta
xi tse'e ña batexuma Na'enchana. 'Ba ngijña xi bi ndo, kui= xuta xi tse'e
chanayiu.
39 'Ba xuta stike xi 'entje ngijña xi bi nda, kui chanayiu. 'Ba nixtjinre chọn,
kui nixtjin kionga kjue ngasun'ndio. 'Ba xuta xi kuekja'a tsujmintjio, kui=
ankjele.
40 'Ba joni ko ngijña xi bi nda s'eku 'ba s'etsojojin ndi'i, 'ba=nde ku̱an kionga
kjue ngasun'ndio.
41 'Ba Ki'ndire Xuta xi'iun sikasen ankjelere ña batexuma 'ba skja'axin
ngayéje xi tsikajngije ko ngatsi'i xi bi nt'e enre Na'enchana.
42 'Ba k'uetsojojin ña 'ñu tjima ndi'i, kioña xuta ski'nda 'ba ña kuajngaya
nde'ñu.

43 'Ba 'batsa'en xuta xi kixi kua'na= joni tsu'biu kioña batexuma Na'enre. Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e jngu tsajmi xi 'ñu chjire xi tijña'mo

44 'Ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu tsajmi xi 'ñu chjire xi tijña'mo jngu nga'nde. Xi kuasjaire jngu xuta, 'ba nde kio= 'ejña'mo ngani. 'Ba 'ñu tsja kis'ere ngat'are kibiu 'ba kikateña yeje xi tjinre 'ba ko tonbiu tsatse nga'ndebiu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e ndiojo xi tsja kji'i

45 'Ba nde ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu xuta xi bateña tsajmi xi timangisjai ndiojo xi tsja kun.

46 'Ba kionga je kuasjaire jngu xi 'ñu chjire, kikateña ngayéje xi tjinre 'ba ko tonbiu tsatse ndiojobiu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e na'ya ti

47 'Ba nde ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu na'ya ti xi kichanikja'ajin ndachikun 'ba kiskaya ngayéje kuya ti xi tjin.

48 'Ba kionga je kitse na'yo, meni xi tsuba tjiuti 'baxjejin ngandai nando, kioña 'bendu 'ba kja'ajin xi nda 'ba minya nisín 'ba 'betsojo xi bi nda.

49 'Ba=nde kuan kionga kjue ngasun'ndio ngayeje. Kjua'e ankjele nga sik'endut'axinre xuta ch'okun ko xi kixi.

50 'Ba 'batsa'en xi ch'okun k'uetsojojin ña 'ñu tjima ndi'i, kioña xuta ski'nda 'ba kuajngaya nde'ñu.

51 '¿A je kuankjinnu ngayéje kibi? —kitsure Jesús nga tsiningiyare.

—Jun —kitsu xutare.

52 'Ba Jesús kitsure:

—'Bamani nga jngu jngu chjine kjuatexuma xi kisakuyare ngat'are ña batexuma Na'enchana, nde 'ba=nire joni jngu xuta xi tjinre jngu ni'ya je, ña tjindutjore tsajmi xi 'ñu chjire. 'Ba ngajin tsajmibiu 'baxje xi xatse ko xi chinga.

Nga bakuya Jesús naxinanda Nazaret
Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30

53 'Ba kionga Jesús je jet'are nga yakuya kjuakusun, 'etju nga'ndebiu.

54 'Ba kionga je echu ngani ña nangire, 'etuts'inre nga yakuya ngaya ni'ya sinagogare xuta xi tjin kio. 'Ba xuta tu kuakunre, 'ba tsure xinkjin:

—¿Ñá kikja'anire xutabi kjuankjinkakun? ¿Ñá= sakunire kjua'ñu tuxi tsa'enni kjuakun?

55 ¿A bi tsa ki'ndire chjine yo kibi? ¿A bi nare xi María 'mi? ¿A bi nts'e mani Santiago ko Kuse ko Simón 'ba ko Judas?

56 ¿A bi nga'e tjindujinna ndichja ngayeje? Ngu, ¿ñá= kikja'anire kjuankjinkakun ko kjua'ñubiu?

57 Kui kjua kuach'onire ngat'are kui. Tunga Jesús kitsure:

—Tuñañu 'yakun jngu profeta, tunga ña nangire fa 'ba ña ndaba, tu'yá bekun.

58 'Ba bi nkjin kjuakun kitsa'en Jesús kio, ngat'a bi kuakjainre ngat'are kui xuta xi tjin kio.

14

Jotsa'en k'en Juan Bautista
Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9

1 'Ba kui nixtjinbiu Herodes xi tjinre xa nangi Galilea 'ba nde kjint'e
ngat'are mé= xi titsa'en Jesús.
2 'Ba kitsure nchja xi tsa'exat'are:
—Juan Bautista= kibiu. Je ja'aya nganire ngajinre mik'en, kui= kjua
tjinnire kjua'ñu nga tsa'en kjuakun.
3 Ngat'a Herodes ja'ba je 'exa nga kjinduba Juan 'ba kis'e'ñu 'ba kis'eya
nduya. Tu kjuare Herodia= nini nga 'ba kitsa'en. Kui xi chjunre Felipe, xi
nts'e mani Herodes.
4 Ngat'a Juan 'bi tsure Herodes:
—Bi tixa'nderi nga kuenikue chjunre nts'é.
5 'Ba Herodes kuamejénre nga sik'en Juan tsakaiñu, tunga tsakjun nga 'ba
sa'en, ngat'a naxinando tsu nga Juan jngu profeta.
6 Tunga kionga ts'axje s'ire Herodes nga kichu nu, ki'ndire Herodia kite
ngixkun ngatsi'i xi ja'e s'ibiu, 'ba Herodes 'ñu tsja kuánre.
7 Kui kjuañu kitsik'axkini ngat'are Na'enchana nga sjare ki'ndi chjunbiu
tumeñu xi skui'are.
8 'Ba ja'ba je tjun inya'a nare nga kitsure:
—Ngaya jngu tiba t'eyana nindaku Juan Bautista 'ba ta'ena.
9 'Ba 'batsa'en rey Herodes kuabare, tunga ngat'a je kitsik'axki ngat'are
Na'enchana ngixkun ngatsi'i nchja xi tsik'endut'ako yamixo, kui kjua 'exani
nga kua'ere ki'ndi chjunbiu mé= xi tjimi'a.
10 Ngu kitisin Juan Bautista ngaya nduyo.
11 'Ba ngaya jngu tiba kis'eya nindaku Juan 'ba kitsa'ere ki'ndi chjunbiu,
'ba kui kitsja nganire nare.
12 'Ba xutare Juan ja'ekja'a yojore 'ba kik'eyanijin, 'ba jaskan kike'ere nijmi
Jesús mé xi kuán.

Nga Jesús tsikjén ón mi xuta
Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14

13 'Ba kionga Jesús kjint'e mé xi kuán, tsik'ejñayare jngu barku 'ba kiji tajngu
jngu nga'nde t'axin 'ba ña kjin. Tunga kionga naxinando kjint'e nga je tifi
Jesús, 'batsa'en 'etju nangibiu 'ba kiji ndsakuni nga kitjenngi.
14 'Ba kionga Jesús 'etukajen barku, tsabe xutankjiun 'ba ja'animare 'ba
kitsinda xi inyafesun.
15 'Ba kionga je tjima'ña, xutare Jesús kitsitiñat'are 'ba kitsure:
—Ne t'axin nga'e, 'ba je ne ngixun ngayeje. Tusa tikixant'ai xutankjiun 'ba
ngatji naxinanda xi tjindu tiña nga'e, tuxi kuatseni xi skine.
16 Tunga Jesús kitsingojore:
—Bi machjen nga kuaje. Tusa jun ta'e_ru xi skine.
17 'Ba xutare kitsu nganire:
—Tunga tu ón chi ma sani niñuxtila xi kich'eę 'ba jó tjiuti.
18 'Ba Jesús kitsu:
—Ndekonu nga'e.
19 'Ba kio kitsure xutankjiun nga ngat'endujin xka ngijño, 'ba kiskjebe
nga ón niñuxtilo 'ba ngojó tjiutiu. 'Ba kiskutsejennk'a 'ba kitsjare
kjuanda Na'enchana, 'ba sa'e kitsixkua niñuxtilo 'ba kitsjare xutare, tuxi
sika'bisunnire xutankjiun.
20 'Ba ngatsi'i tsakjen ka'nda ngą nda kitsere. 'Ba kio 'eku xi xi ts'angiu, 'ba
tejó nisin kuán ngisa.
21 'Ba ónru mi kuán xuta xi'in xi kiskine niñuxtilo, kja'ere yanchjin 'ba ko
ki'ndi nisti.

Nga tsu'basun Jesús ndachikun
Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21

22 'Ba ta'a Jesús 'exare xutare nga kuijin ngaya barku tuxi kuajetitjunni
xingunda ndachikun, yejerañu titsikixant'a xutankjiun.
23 'Ba kionga Jesús je kitsikixant'a xuta, tsijin jngu nindu tuxi kuikjako
tajnguni Na'enchana. 'Ba tojo kio tijña tajngu nga kuajñu.
24 'Ba kui chubabiu, jeru masen ndachikun tjejin barku. 'Ba tsindiure
nando titsiteya, ngat'a ntjo 'batsa'en tibe'e jotsa'en inyafi.
25 'Ba kionga je tjis'e isen, Jesús tsu'basun ndachikun nga kint'e xutare.
26 'Ba kionga xutare tsabe nga ndibasun ndachikun, 'ñu kitsakjun, 'ba 'bi
kitsu nga kiski'ndayakun:
—¡Jngu isennixtjin ndiba kio!
27 Tunga ta'a Jesús kitsure:
—¡Ti'ñu kakún! ¡An= ña! ¡Bi kun!
28 'Ba 'batsa'en Pedro kitsure:
—Tsa kjuakixi nga ji, Na'en, t'exanaą nga kjuisaąn nando nga kjuint'erą.
29 —Jabi, tsu'ba —kitsu Jesús.
'Ba 'batsa'en Pedro 'etukajen ngaya barku 'ba kisun nando nga kint'e Jesús.
30 Tunga kionga tsabe nga 'ñu tjima ntjo, kitsakjun. 'Ba kionga je titiungi-
jndiu, 'bi kitsu nga kiski'ndaya:
—¡Na'en, tik'anginaą!
31 'Ba ta'a Jesús kitsuba ntsja Pedro, 'ba kitsure:
—¡Á tsa'en chuba makjainniri! ¿Ánñu jó ján kikjani inimari?
32 'Ba kionga ja'as'en ngaya barku, kis'exiu ntjo.
33 'Ba xi tjinduya barku tsikinyakunch'int'are Jesús 'ba kitsure:
—Kjuakixi= nga ji xi Ki'ndire Na'enchana.

Nga tsinda Jesús xuta xi sefesun xi tjin nangi Genesaret
Mr. 6:53-56

34 'Ba kionga je ja'axtiu ndachikun, echu nangi Genesaret.
35 'Ba xuta xi kio tse'e tsabexkun Jesús, 'ba nde ye'e tsi'ire nijmi naxinanda
xi kio tjindundaire 'ba ja'ekore ngatsi'i xi inyafesun.
36 'Ba 'ets'are tsa sja'ndere nga siko tetjun najñure. 'Ba ngatsi'i xi kitsiko
najñure Jesús kuanda.

15

Nga bakuya Jesús ngat'are mé= xi tsijndire xuta ngixkun Na'enchana
Mr. 7:1-23

1 'Ba 'batsa'en yak'a xuta fariseo ko chjine kjuatexuma xi jendibani naxi-
nanda Jerusalén kitsitiñat'are Jesús, 'ba 'bi kitsure nga tsiningiyare:
2 —¿Ánñu bi tsik'etjusunni xutari kjuachinga xi yakuyana xuta chingana?
Ngat'a bi titjun banejun ntsja nga kjen.
3 'Ba Jesús kitsingojore:
—'Ba jun, ¿ánñu bi nik'etjusunñu kjuatexumare Na'enchana, nga tusa
kjuachingare xuta chinganu nik'etjusun?
4 Ngat'a enre Na'enchana 'bitsa'en kua'indut'a: “Chakuin na'enri ko nari”,
'ba “Xi ch'o kuetsure na'enre asa nare, kui xi tjinnere nga kjuinik'en.”
5 Tunga jun mixun nga tsa tjin xi kuetsure na'enre asa nare: “Bi
kųan kuasekorą, ngat'a ngayéje xi tjinną xi kųan kuasekonirą tsakaiñu, je
'ejñat'axiąn tuxi sjani_rą Na'enchana”,

6 tsa tjin xi 'ba kuetsu, bi nde tjinnenire nga kuaseko na'enre asa nare. 'Ba
'ba=tsa'en miyunio kjuatexumare Na'enchana tu ngat'are kjuachinganu.
7 ¡Xuta jó nkjain! Xuta chinga profeta Isaías kixi= kinchja ngat'a tsojon
kionga kitsu:
8 Kui xutabi tu ts'a bekunniną,
tunga inimare kjin tjindu ngat'a tsa'an.
9 Tumé chjinire chje xi tsjaną,
ngat'a tu kjuatexumare xuta= bakuya.
10 'Ba 'batsa'en Jesús kinchjare xutankjiun 'ba kitsure:
—Tasen ñojon 'ba ngatamankjinnu.
11 Bi kui xi fa'as'en nga'a ts'a xuta xi tsijndire ngixkun Na'enchana, tusa xi
'betjuni ts'a, kui= xi tsijndire.
12 'Ba 'batsa'en xutare kitsitiñat'are Jesús 'ba kitsure:
—¿A 'yani nga xuta fariseo kuach'ore ngat'are en xi kisji?
13 'Ba Jesús kitsingojore:
—Ngayéje tsujmi ntje xi bi kis'entje ngat'are Na'ennạ xi tijña ngank'aa,
stjune ka'nda ko jamare.
14 Ngu bi nisin_ru nchjabiu. Tu xuta ka= kui= xi baku ndiyare xuta ka. 'Ba
tsa jngu xuta ka kuaku ndiyare ngijngu xuta ka, ¿a bi tu jngu ngojo kuixuya
ngojó?
15 'Ba Pedro kitsu:
—'Ba t'innii jó tsunire kionga kisji nga bi kui xi fa'as'en nga'a ts'a xuta xi
tsijndire ngixkun Na'enchana.
16 'Ba Jesús kitsure:
—¿A tojo kje mankjiínnu jun ngayeje?
17 ¿A bi 'yo nga ngayéje xi fa'as'en nga'a ts'a xuta, kui xi fi ngaya ngats'a 'ba
sa'e 'betju ngani?
18 Tunga xi 'betju ts'a xuta, kui= xi ndibani ngajin inimare, 'ba kui= xi
tsijndire xuta ngixkun Na'enchana.
19 Ngat'a ngajin inimare xuta= ndibanire nga ch'otsa'en tsikja'etsjen, 'ba
nga tsik'en xinkjin, nga tsa'en chajngi, nga tsiskako yojore, nga tsa'en cheje,
nga nchja en ndesu, 'ba nga ch'o tsure xinkjin.
20 Kui= xi tsijndire xuta ngixkun Na'enchana. Tunga tsa kuakjen ninga bi
kuanejun ntsja, bi kui xi tsijndire xuta ngixkun Na'enchana.

Nga Jesús tsinda ki'ndi chjunre jngu chjun xi bi tse'e Israel
Mr. 7:24-30

21 Nga Jesús 'etju kio, kijit'axin nangi ña batexumare naxinanda Tiro ko
nangi ña batexumare naxinanda Sidón.
22 'Ba jngu chjun xi kio tijña, xi ntjere xuta xi jendibani nangi Canaán,
kitsitiñat'are 'ba 'bi kitsu nga kiski'ndaya:
—¡Ji na'en, ntjere David, ngatjas'eri kjuanima kakun ngat'anạ! ¡Ki'ndi
chjunnạ ne 'ñu ti'benere jngu isennixtjin xi bi nda!
23 Tunga Jesús nijnguú en kitsingojore. 'Ba 'batsa'en xutare kitsitiñat'are
'ba kitsure:
—Tusa 'ba t'in_ri chjunbiu nga ngatji, ngat'a tikji'ndaya tjenngina.
24 'Ba Jesús kitsingojore:
—Kitsikasennạ Na'enchana nga tu kui sa kjuikuan xuta xi tjin ngajinre
xuta tse'e Israel, xuta xi kichaja joni chutsanga xi tsakasent'axin tajngu.
25 'Ba 'batsa'en ja'e chjunbiu 'ba tsakasenkunch'int'are Jesús 'ba kitsu:
—¡Na'en, tisekochina!
26 'Ba Jesús kitsu:

—Bi nda tjin tsa xja'are niñuxtilare ki'ndiu 'ba kua'ere tjiunañoˌ.
27 'Ba chjunbiu kitsu:
—Jun na'en, tunga ka'nda tjiunañoˌ kjine xi̱ xi bixungi ngi yamixare naire.
28 'Ba 'batsa'en Jesúˌs kitsingojore 'ba kitsu:
—¡Á tsa'en 'ñu makjainniri, na! 'Ba ngatjama jotsa'en nga ji mejénriˌ.
'Ba ndekuini chubabiu kuanda ki'ndi chjunre chjunbiu.

Nga tsinda Jesúˌs nkjin xuta xi sefesun
29 'Ba Jesúˌs 'etju nga'ndebiu 'ba echu ndai ndachikun Galilea, 'ba 'batsa'en tsijin jngu nindu 'ba kio tsik'ejña.
30 'Ba nkjin xuta ja'ekun Jesúˌs xi ja'eko xuta xi kututjun kun ndsaku, xi ka, xi ṉimá, xi kututjun ntsja, 'ba ko nkjin ngisa xi inyafesun. 'Ba 'endut'a tiñare Jesúˌs, 'ba kui kitsinda ngatsi'i.
31 'Ba kui= kjua kuakunnire xutankjiun, nga tsabe nga ma inyanchja xuta xi ṉimá, nga inyamanda xi kututjun kun ntsja, nga ma inyafi xi kututjun kun ndsaku, 'ba nga inyamatsejen nganire xuta xi ka. 'Ba xutankjiun kitsikixiya nga tjinre kjuaje Na'enre xuta Israel.

Nga Jesúˌs tsikjéˌn ñujun mi xuta
Mr. 8:1-10
32 'Ba Jesúˌs kinchjare xutare 'ba kitsure:
—Fa'anima=ṉa xutabi, ngat'a je jáˌn nixtjin tjinre nga tjindukoṉa nga'e 'ba je bi nde tjinnire xichine. 'Ba bi mejénṉa nga k'uete kjindia, ngat'a tsa chjen ngaya ndiyo kueyaya.
33 Tunga xutare kitsingojore:
—¿Joˌni nga'nde kibi kioña tu'yá tjin, ñá=ñu sakuna xi chine 'ba kua'era 'ba tuku kji'i xuta?
34 'Ba Jesúˌs tsiningiyare:
—¿Jó tjin niñuxtila kich'o?
'Ba xutare kitsingojo:
—Yatu 'ba jó jáˌn tjiuti.
35 'Ba meni Jesúˌs 'exa nga xutankjiun ngat'endu t'anangiu.
36 'Ba kiskjebe nga yatu niñuxtilo 'ba ko tjiutiu, 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana, 'ba sa'e kitsixkua 'ba kitsjare xutare, 'ba xutare kitsjare xutankjiun.
37 'Ba kiskine tsi'i ka'nda ng̱a nda kitsere. 'Ba kionga je kiskja'añajan xkua xi ts'angi, yatu nisinya kitsere.
38 'Ba xi kiskine niñuxtilo ñujun mi xuta xi'in, 'ba kja'ere yanchjin ko nisti ki'ndi.
39 'Ba kionga Jesús je kitsikixant'a xutankjiun, ja'as'en ngani ngaya barku 'ba kiji nangi Magdala.

16

Nga xuta fariseo ko xuta saduceo mi'a jngu kjuakun
Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56
1 'Ba xuta fariseo ko xuta saduceo ja'e tuxi skut'ayakoni Jesúˌs. 'Ba tsi'are nga sa'en jngu kjuakun xi kuakutsejen nga Na'enchana kitsikasen.
2 Tunga Jesúˌs kitsingojore:
—Kionga mangixun, mixun: “Nda= chun ku̱an, ngat'a chun tsjetsje ngank'aa.”

3 'Ba nga tajñu, mixun ngañu: “Ch'o chun kụan nganda'e, ngat'a yufi
inya ngank'aa.” Mankjinnu mé= xi matsejen ngank'aa, tunga, ¿ánñu bi
kjimankjinninu xi tis'ejñatsejen nganda'e?
4 Xuta xi tjin nganda'e inyami'a nga mejénre skue jngu kjuakun, ngat'a
ch'okun 'ba bi kixi inya ngixkun Na'enchana. Tunga tume kuakure tu
kui sani xi kuata'en profeta Jonás nixtjin kuatse jan, kui kjuakunbiu xi
s'ejñatsejenre —kitsu Jesús 'ba tsakasent'axinre xutabiu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e na'yu sanre xuta fariseo ko xuta saduceo
Mr. 8:14-21

5 'Ba kionga xutare ja'axtiu xingunda ndachikun, kichiyajinre nga tsaka'a
niñuxtila.
6 'Ba Jesús kitsure:
—Chutsijon 'ba tikuendo yojonu ngat'are na'yu sanre xuta fariseo ko xuta
saduceo.
7 'Ba xutare jonijmiko xinkjin 'ba kitsu:
—Ngat'a kichiyajinna nga kich'a niñuxtila kui= kjua 'ba titsuni.
8 'Ba Jesús tsabe mé= xi inyatsure xinkjin 'ba kitsure:
—¿Ánñu te'mini_ru xingiu nga bi kich'o niñuxtila? ¡Á tsa'en chuba makjain-
ninu!
9 ¿A tojo kje mankjinnu? ¿A bi fa'etsjennu nga ón niñuxtila yakjanyaạ
ngajinre ón mi xuta 'ba jó tjin nisin kjinitsio xkuare?
10 ¿'Ba a bi fa'etsjennu nga yatu niñuxtila yakjanyaạ ngajinre ñujun mi xuta
'ba jó tjin nisinya kjinitsio xkuare?
11 ¿Jó tjinnire nga bi mankjinnu nga bi ngat'are niñuxtila nga tenchjaạ?
Tunga chutsejen_ru yojonu na'yu sanre xuta fariseo ko xuta saduceo —kitsu
Jesús.
12 'Ba 'batsa'en xutare kuankjinre xi Jesús titsu, nga bi ngat'are na'yu sanre
niñuxtila xi tjinnere nga sikuenda yojore, tu kui xi bakuya xuta fariseo ko
xuta saduceo.

Nga tsu Pedro nga Jesús= xi Cristo
Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21

13 'Ba kionga Jesús echu nangi xi tijñandaire Cesarea, ña tjinre xa Filipos,
tsiningiyare xutare:
—¿Jó tsu xuta, 'yá= xi Ki'ndire Xuta xi'iun?
14 'Ba xutare kitsingojore:
—Tjin xi tsu nga Juan Bautista= 'ba tjin xi tsu nga Elías. 'Ba tjin yak'a xi tsu
nga Jeremías asa kja'e ngijngu profeta.
15 'Ba Jesús kitsu nganire:
—'Ba jun, ¿jó mixun nga 'yá=niña an?
16 'Ba 'batsa'en Simón Pedro kitsingojore:
—Ji= ni xi Cristo, Ki'ndire Na'enchana xi tijñakun.
17 'Ba Jesús kitsure:
—¡Ndaxuri, Simón, ki'ndire Jonás! Ngat'a bi xuta ngasun'ndebi 'ejñatsejenri
kibiu, tu Na'ennạ xi tijña ngank'aa.
18 'Ba an xinrạ nga k'uinri Pedro, 'ba ngasun ndiojobiu sindaạ ninguna; 'ba
nga'ñure kjuabeyo bi kụan sa'enre xuta xi tsa'an.
19 'Ba sjarạ llavere ña batexuma Na'enchana. 'Ba ngayéje xi k'uechja'nde
nga'e ngasun'ndebi, 'ba=nde s'ẹchja'nde ngank'aa. 'Ba ngayéje xi kua'e'nde
nga'e ngasun'ndebi, 'ba=nde kua'e'nde ngank'aa.

20 'Ba kio Jesús 'ñu 'enere xutare nga tu'yá ngate'ere nijmi nga kui xi Cristo.

Nga be'e nijmi Jesús nga kueya
Mr. 8:31-9:1; Lc. 9:22-27

21 'Ba ka'nda kui nixtjinbiu tsaka'anire Jesús nga ye'ekixire nijmi xutare nga tjinnere nga kuaje Jerusalén, 'ba nga ne tse kjuanima kjua'axtiu ngaya ntsja nchja chingare naxinando ko xi ngakure na'mi 'ba ko chjine kjuatexuma, 'ba nga kjuinik'en, 'ba nga xi majánni nixtjin kjua'aya nganire ngajinre mik'en.

22 'Ba kio Pedro kikot'axin Jesús 'ba 'etuts'inre nga jatiko 'ba kitsure:

—¡Na'en, Na'enchana ngat'ejñat'axin ngayéje kibiu! ¡Tumé kụanri!

23 Tunga Jesús kitsiku'beya 'ba kitsure Pedro:

—¡Tisent'axinnaạ, Satanás! Ji xi te'bejñanaạ kjuana'en. Ngat'a bi nikja'etsjen mé= xi tse'e Na'enchana, tusa mé= xi tse'e xuta ngasun'ndebi.

24 'Ba 'batsa'en kitsure xutare:

—Tsa tjin xi mejénre sjennginạ, ngatatsichiyajin yojore ko mé= xi mejénre 'ba ngata'anijin krure 'ba ngatjandetjennginạ.

25 Ngat'a xi mejénre sik'angi tajngu yojore nga k'uejñakun, kui= xi tusa kueya. Tunga xi kueya tu kjuanạ ni, kui= xi tusa sakure kjuabenichun.

26 Ngat'a, ¿mé= xi sa'enire xuta tsa sa'en ngayéje xi tjin ngasun'ndio, 'ba tsa sichaja inimare? ¿'Ba jó tjin kụan k'uechjintjai inimare xuta?

27 Ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'eko kjuajere Na'enre 'ba kjua'eko ankjelere, 'ba kio k'uechjire xuta mé= xi kitsa'en nga jngu jngu.

28 Kjuakixi= xi texin_nuụ. Nga yak'a xi inya nga'e bi kueya ka'nda nga skue nga kjua'ekatexuma Ki'ndire Xuta xi'iun.

17

Nga Jesús 'bantjaiya isenre
Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36

1 Kionga je ja'a jon nixtjin, Jesús kikot'axin Pedro ko Santiago 'ba ko Juan xi nts'e mani Santiago 'ba tsijin jngu nindu nk'a.

2 'Ba kio ngixkun nchjabiu, Jesús ts'antjaiya isenre. Nkjain tsa'na joni tsu'biu, 'ba najñure tiba xu xu kuán joni ndi'i.

3 'Ba kio nchjabiu tsabe nga Moisés ko Elías inyafako nijmi Jesús.

4 'Ba 'batsa'en Pedro kitsure Jesús:

—Na'en, ¡á ndani nga nga'e tetsuba! Tsa mejénri, sindaạ ján ni'ya ki'ndi nga'e, jngu xi tsiji ko jngu xi tse'e Moisés 'ba ko jngu xi tse'e Elías.

5 'Ba yejerañu tinchja Pedro, jngu yufi xi 'na ja'etsink'ianre nchjabiu, 'ba ngajin yufibiu 'etjujin jngu jnda xi kitsu:

—Kui=bi xi Ki'ndinạ xi 'ñu tsimijaạn 'ba xi tsja tjinnạ ngat'a tse'e. Tasen ñojon_ru kui.

6 'Ba kionga kjint'ere jndabiu xutare, kitsikindi nkjain 'nda t'anangiu 'ba 'ñu kitsakjun.

7 'Ba 'batsa'en Jesús kitsitiñat'are 'ba kitsiko, 'ba kitsure:

—Tisetjion 'ba bi kun.

8 'Ba kionga kiskjenitjen ngani nkjain nchjabiu, tu'yá nde tsabeni. Tu Jesús tajngu sejña ya'a.

9 'Ba kionga je inyandibajen ngani nindu, Jesús 'enere nchjabiu, 'ba kitsure:

—Tu'yá 'be_ru nijmi mé= xi kji'yo, ka'nda nga Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'aya nganire ngajinre mik'en.

10 'Ba xutare Jesús tsiningiyare:
—¿Ánñu chjine kjuatexuma tsuni nga Elías tjinnere nga tjun kjua'e?
11 'Ba Jesús kitsingojore:
—Kjuakixi= nga Elías tjun kjua'e 'ba nga kui k'uenda ngayéje.
12 Tunga an xin_nuu nga Elías je ja'e, tunga xuta bi tsabexkun, tusa kitsiko jotsa'en kui kuamejénre. 'Ba 'ba=nde tsa'en Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'a kjuanima ngaya ntsja xutabiu.
13 'Ba 'batsa'en xutare kuankjinre nga ngat'are Juan Bautista= kinchja nga 'ba kitsu.

Nga tsinda Jesús jngu chana'en xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda
Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43

14 'Ba kionga ja'e ngani ña inya xutankjiun, jngu xuta kitsitiñat'are Jesús 'ba tsakasenkunch'int'are, 'ba kitsure:
15 —Na'en, ngatja'animachiri ki'ndina, ngat'a tjin= nixtjin nga 'mexkjuen 'ba fatse 'ba ne 'ñu fa'a kjuanima. 'Ba nkjin ndiya kajin ndi'i asa nanda.
16 'Ba ja'eko_ra xutari, tunga bi kuánre kjininda.
17 'Ba meni Jesús kitsingojo:
—¡Xuta xi tjin nganda'e tsajainre kjuamakjain 'ba xtan koni! ¿Kjia'á= 'nda kuatejñajin_nuu? ¿Kjia'á= 'nda xukjuako_nuu? Ndekonu ki'ndibiu nga'e.
18 'Ba Jesús jatiko isennixtjin xi bi ndo, 'ba 'etjukajinre ki'ndibiu. 'Ba ndekuini chubabiu kuanda.
19 'Ba 'batsa'en xutare Jesús kitsitiñat'are 'ba tsiningiyat'axinre:
—¿Ánñu bi kuán kji'naxjeni jin isennixtjinbiu?
20 'Ba Jesús kitsure:
—Ngat'a ne chuba makjainnu, 'ba xinkixi_nuu, tsa tjinchinu kjuamakjain ninga tu ichisa joni xujma mostaza, kuan k'uin_ru nindubi: “Texin nga'e 'ba kja'e nga'nde t'in”, 'ba nindu kuetukaxin. 'Ba tume na'en kuannu tsa 'ba tsa'en kuakjainnu.
21 Tunga isennixtjin joni kibi bi tu chuba 'betju. Kio=nga chukua Na'enchana 'ba nga betsuba kjindia, kio=nga 'betju.

Nga be'e ngani nijmi Jesús nga kueya
Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45

22 'Ba kionga Jesús tsu'bako xutare nangi Galilea, kitsure:
—Ki'ndire Xuta xi'iun kuangantsja ngaya ntsja xuta,
23 'ba kjuinik'en. Tunga xi majánni nixtjin kjua'aya nganire ngajinre mik'en.
'Ba xutare 'ñu kuabare nga 'ba kitsu Jesús.

Nga Jesús 'bechjintjai ningu

24 'Ba kionga Jesús ko xutare echu naxinanda Capernaum, xuta xi kje-bechjintjai ningu xi kjijña naxinanda Jerusalén kitsitiñat'are Pedro, 'ba tsiningiyare:
—¿A bi 'bechjintjai ningu maestruri?
25 'Ba Pedro kitsingojo:
—Jun, 'bechjintjai.
'Ba kionga Pedro ja'as'en ni'ya ña tijña Jesús, Jesús tjun kitsure:
—¿Jó sji ji, Simón? Rey xi tjin ngasun'ndebi, ¿'yá= xi tsik'echjintjai? ¿A xi tujngu naxinandare, asa xuta xi kja'ere?
26 'Ba Pedro kitsingojore:
—Xuta xi kja'ere.
'Ba Jesús kitsu ngani:

—Ngu, xi tujngu naxinandare tume 'bechji, tsu'ba.
27 Tunga tuxi bi ch'o kuanire nchjabiu, tusa t'in ngandai ndachikun 'ba
chanikja'ajin tsitin. Tjiuti xi tjun skat'a, chju'i ts'a. 'Ba kio kuasjairi jngu ton
xi kuan k'uechjintjaini jó xuta. Chjube tonbiu 'ba t'ik'echjintjai ngat'ari 'ba
ngat'ana.

18

Nga tsu Jesús 'yá= xi ngisa chjire ña batexuma Na'enchana
Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48

1 'Ba ndekuini nixtjinbiu xutare Jesús kitsitiñat'are 'ba tsiningiyare:
—¿'Yá= xi ngisa chjire ña batexuma Na'enchana?
2 'Ba Jesús kinchjare jngu ki'ndi chi 'ba kitsikasen ngamasenre xutabiu,
3 'ba kitsure:
—Kjuakixi= xi xin_nuu. Tsa bi si'indo inimanu 'ba sik'antjaiyo yojonu joni
jngu chi'ndi chi, bi kuitjas'ion ña batexuma Na'enchana.
4 Kui kjuañu, tu'yañu xi k'uaxjenima yojore joni chi'ndi chibi, kui= xi ngisa
chjire ña batexuma Na'enchana.
5 'Ba xi skjebetjo ngat'ana jngu chi'ndi chi joni kibi, kui xi an tikjebetjona.

Nga bakuya Jesús ngat'are xuta xi tsikajngi je xuta xi kja'ere
Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2

6 'Ba tu'yañu xi sikajngi je jngu chi'ndi chi joni kibi xi makjainre ngat'ana,
tusa ngisa ndani ngat'are tsa s'ẹt'a ngisin jngu ndiojo tse 'ba xanikja'ajin ña
nanga ndachikun.
7 ¡Nimaxuni xuta xi tjin ngasun'ndebi, ngat'a tjin= mé= xi tsikajngi je! Ngat'a
s'entsjai mé= xi sikajngi je xuta. Tunga, ¡nimaxuni xuta xi sikajngi je xuta xi
kja'ere!
8 'Ba mani, tsa ndsai asa ndsakui tsikajngijeri, tusa tichatjin 'ba
chanikja'at'axin. Ngat'a ngisa= ndani ngat'ari tsa kutu ntsja asa kutu ndsaku
tetsji nga kuitjas'en ña k'uendukunntsjai xuta, 'ba bi ngojó ndsai asa ngojó
ndsakui xanikja'ajinri ngajin ndi'i ña bi 'boya.
9 'Ba tsa tuxkuin xi tsikajngijeri, tusa 'naxje 'ba chanikja'at'axin. Ngat'a
ngisa= ndani ngat'ari tsa tu jngusa tuxkuin kuitjas'en ña k'uendukunntsjai
xuta, 'ba bi ngojó tuxkuin xanikja'ajinri ngajin ndi'i ña bi 'boya.

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'are chutsanga xi kichaja
Lc. 15:3-7

10 'T'ejin kakún. Bi 'naxjengiu jngu chi'ndi chi joni kibi. Ngu xin_nuu nga
ankjelere ki'ndibiu xi tjindu ngank'aa, kui= xi tjinduntsjai ngixkun Na'enna
xi tijña ngank'aa.
11 Ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun ja'etsik'angi xi je kichaja tsakaiñu.
12 '¿Jó mixun jun? Tsa jngu xuta tjinre jngu sientu chutsanga, 'ba tsa
jngu chajare, ¿a bi sik'endu xi yachute ko yachan ñajan ngajin ngijño 'ba
kuekangisjai xi kichajo?
13 Kjuakixi= xi xin_nuu. Tsa kuasjaire xi kichajo, ngisa= tsja kuanre
ngat'are kui, nga ko mare xi yachute ko yachan ñajan xi bi kichajo.
14 'Ba nde tsa'en bi mejénre Na'ennu xi tijña ngank'aa nga nijnguú ki'ndi
chi joni kibi xaja.

Nga bakuya Jesús ngat'are kjuanichat'a
Lc. 17:3

15 'Ba tsa nts'é ch'o tsikori, t'ichin 'ba chuko nijmi tajngui 'ba 'ba t'in_ri nga
bi nda tjin mé= xi titsa'en. 'Ba tsa kjuint'e enri, je nda kich'a ngani nts'é.

16 Tunga tsa bi kjuint'e enri, t'ikue jngu asa jó xuta xi kja'ere, tuxi 'batsa'en
s'ẹni jó asa ján xi sikixiya mé= xi kụan.
17 Tunga tsa 'ba nde bi kjuint'e enre xutabiu, t'e_ri nijmi ngatsi'i xi mañajan
ningu. 'Ba tsa 'ba nde bi kjuint'e enre xi mañajan ningu, tu ngatja'yani joni
xuta xi bi tse'e Israel asa xi kjebechjintjai tsajmi.
18 'Ba xinkixi_nuụ, mé= xi k'uechja'ndio nga'e ngasun'ndebi, 'ba=nde
s'ẹchja'nde ngank'aa. 'Ba xi kua'e'ndio nga'e ngasun'ndebi, 'ba=nde
kua'e'nde ngank'aa.
19 'Ba 'ba nde xin_nuụ. Tsa jó kuon xi tujngu kjiyuju kakún nga'e nga-
sun'ndebi ngat'are mé= xi mejénnú 'ba xja'a_ru Na'ennạ xi tijña ngank'aa,
kui= xi sjanu mé= xi xjo'o.
20 Ngat'a ña jó asa ján xuta kụañajan ngat'are ja'ennạ, kio= tesiaạn nga-
masenre xutabiu —kitsu Jesús.
21 'Ba 'batsa'en Pedro kitsitiñat'are Jesús 'ba tsiningiyare:
—Na'en, ¿jó tjin ndiya sichat'a_rạ nts'iạ, tsa ch'o sikonạ? ¿A ka'nda yatu
ndiya?
22 'Ba Jesús kitsingojore:
—Bi texinrạ tsa yatu ndiya, tusa yachute ko kan ndiya xi yatu.

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'are chu'nda xi bi kitsichat'are xi tu jngu chu'nda ma

23 'Ba Jesús kitsu:
—'Ba mani, ña batexuma Na'enchana, ningusunkoña joni jngu rey xi
kuamejénre kitsa'enko kuenda chu'ndare.
24 'Ba kionga je ti'betuts'inre nga titsa'en xki, ja'enikasen ngixkun jngu xi
'ñu tsé tjenre tse'e.
25 Tunga xutabiu tsajainre ton xi k'uechjini xi tjenre. 'Ba 'batsa'en xi naire
'exa nga sateña xutabiu, chjunre, ko ki'ndire, 'ba ko ngayéje xi tjinre, tuxi
'batsa'en kụachjini xi tjenre.
26 'Ba 'batsa'en chu'ndabiu tsakasenkunch'in ngixkun naire 'ba 'ets'are:
“Na'en, ngatjas'echiri kjuaje kakun ngat'ana. K'uechji yejerạ tonri”, kitsure.
27 'Ba rey ja'animare chu'ndare 'ba kitsure: “Je bi nde tjenniri tsa'an.” 'Ba
kitsik'ejñandai.
28 Tunga kionga 'etju chu'ndabiu nga'ndebiu, kio kisatejin kja'e chu'nda
xi tu jngu chu'nda ma xi tjenchire tse'e. Xi yastisin 'ba kiskanijndusin 'ba
kitsure: “¡T'echji tonnạ xi tjenri!”
29 'Ba 'batsa'en tsakasenkunch'int'are chu'nda xi tu jngu chu'nda ma,
'ba 'ets'are: “Ngatjas'echiri kjuaje kakun ngat'anạ. K'uechjiyejerạ tonri”,
kitsure.
30 Tunga xi ngijngu bi kuakjainre. Tusa nduya 'ete ka'nda nga k'uechji
ngayéje xi tjenre.
31 'Ba kionga chu'nda xi yak'a tsabe kibi, 'ñu on kuán kakun 'ba ye'ere nijmi
naire mé xi kuán.
32 'Ba 'batsa'en kinchja nganire naire chu'ndabiu 'ba 'bi kitsure: “Chu'nda
ch'okun, an nimé kiskjebechjirạ ton xi tjenri tsa'an, tu ngat'are nga
kik'ets'anaạ.
33 Ngu, ¿a bi 'ba nde tjinnere nga ja'animari tsakaiñu chu'nda xi tu jngu
chu'nda mo, jotsa'en ja'animarạ ji?”
34 'Ba 'ñu sti kuánre naire. 'Ba kitsingantsja chu'ndabiu ngaya ntsja nchja
xi tsikuenda nduya, ka'nda ngạ k'uechji ngayéje ton xi tjenre.
35 'Ba Jesús kitsu ngisa:

—'Ba=nde sikonu Na'enna̱ xi tijña ngank'aa, tsa bi ko ngayéje inimanu sichat'a_ru nts'io nga ch'o sikonu.

19

Nga bakuya Jesús ngat'are nga tsik'endu xinkjin xuta
Mr. 10:1-12; Lc. 16:18

1 Kionga je 'ba kitsu Jesús, 'etju nangi Galilea 'ba kiji nga'nde xi tjin nangi Judea, 'ba echu xingunda ndaje Jordán.
2 'Ba 'ñu nkjin xuta kitjenngi, 'ba kio kitsinda xi inyafesun.
3 'Ba yak'a xuta fariseo kitsitiñat'are Jesús, 'ba tsiningiyare tuxi skut'ayakoni, 'ba kitsure:
—¿A ma jngu xuta tsik'ejña chjunre tume kjuañu?
4 'Ba Jesús kitsure:
—¿A kje 'bexkiyajíun enre Na'enchana ña kua'indut'a jotsa'en Na'enchana kitsinda xuta ka'nda nga tuts'inre? 'Bi tsa'en kua'indut'a: "Xi'in ko chjun kitsinda."
5 'Ba nde kua'indut'a ña kitsu: "Kui= kjuañu jngu xuta k'uejñani na'enre ko nare 'ba k'uejñako chjunre. 'Ba ngojó tu jngu sani ku̱an."
6 'Ba bi nde jó mani ya'a, tu jngu sani. 'Bamani, xi Na'enchana je 'e'ñu, bi xuta ngasun'ndebi ngatakjejnda.
7 'Ba xutabiu tsiningiya ngani:
—Tunga tsa 'batsa'en tijña, ¿ánñu Moisés kitsja'ndeni nga jngu xuta ku̱an skjenitjenni jngu xujun xi tsu nga kitsikjet'a kjuabixanre, 'ba 'batsa'en ku̱an sik'ejña chjunre?
8 'Ba Jesús kitsure:
—Ngat'a taja= inimanu, kui= kjuañu Moisés kitsijo'oni nga ku̱an sik'ejño chjunnu. Tunga bi 'ba tsa'en kis'enda ka'nda nga tuts'inre.
9 Ngu an xin_nuu̱. Tsa jngu xuta sik'ejña chjunre 'ba tsa chjunre bi chajngi kitsa'ent'are, 'ba kja'e chjun k'uejñako ngani, kui= xi kjuachajngi titsa'ent'are chjunre. 'Ba tsa kja'e xuta kuixanko ngani chjun xi kitsik'ejña xi'inre, kui xutabiu xi 'ba nde kjuachajngi titsa'en.
10 'Ba xutare kitsure:
—Tsa 'batjin ngat'are xuta xi tjinre chjun, tusa nda tjin tsa bi kuixanko.
11 'Ba Jesús kitsure:
—Bi ngatsi'i xuta mankjinre kibi, tu kui sani xi Na'enchana je kitsjare nga ku̱ankjinre.
12 Ngat'a tjin= xuta xi je 'batsa'en kitsin nga bi ku̱an kuixan. 'Ba tjin= xi xuta 'ba kitsiko. 'Ba tjin= xi 'bechja'ndere yojore tu ngat'are ña batexuma Na'enchana. Xi ku̱an ku̱ankjinre kibi, ngatamankjinre.

Nga Jesús tsichikunta'en ki'ndi nisti
Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17

13 'Ba 'batsa'en ja'eko ki'ndire xuta, tuxi Jesús kuanenire ntsja 'ba kjuako Na'enchana ngat'are kui, tunga xutare Jesús jatiko xuta xi inyafa'eko ki'ndire.
14 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu:
—Ta'e'nde_ru nisti ki'ndiu nga ngatjendekunna̱, 'ba bi 'bechja'nde_ru. Ngat'a xuta xi 'ba kun joni ki'ndi nisti, kui= xi tse'e ña batexuma Na'enchana.
15 'Ba kionga Jesús je yanere ntsja ki'ndi nistiu, 'etju nga'ndebiu.

Nga fako nijmi Jesús jngu chana'en nyina
Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30

16 'Ba 'batsa'en jngu chana'en kitsitiñat'are Jesús, 'ba kitsure:

—Maestru, ¿mé= xi tjinnere nga nda sa'aạn, tuxi kụan s'ẹninạ kjuabenichun xi bi fet'a?

17 'Ba Jesús kitsingojore:

—¿Ánñu an techjaningiyaninaạ ngat'are xi nda? Xi nda tu jngu ma sani. Tunga tsa mejénri s'ẹri kjuabenichun xi bi fet'a, tik'etjusin xi kua'indut'a kjuatexumo.

18 —¿Ñáre ñu? —kitsu chana'enbiu.

'Ba Jesús kitsure:

—Bi nik'en. Bi ñe'en kjuachajngi. Bi cheje ñe'en. Bi nukjuai en ndesu ngat'are xuta xi kja'ere.

19 Chakuin na'enri ko nari. 'Ba timején xingi jofatsa'en nimején yojori.

20 —Ngayéjebiu je kitsik'etjusaạn —kitsu chana'enbiu—. ¿Mé= xi chaja ngisanạ?

21 'Ba Jesús kitsingojore:

—Tsa mejénri kụain jotsa'en mejénre Na'enchana, t'in 'ba tateñe ngayéje xi tjinri 'ba ta'e_ri xuta nịmạ, 'ba 'batsa'en s'ẹri kjuanyina ngank'aa. 'Ba sa'e ndetjenngina.

22 Tunga kionga chana'enbiu kjint'e enbiu, tu ndusin kis'ere nga kiji, ngat'a ne nyina.

23 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure xutare:

—Kjuakixi= xi xin_nuụ. Ne na'en tjinre tsa jngu xuta nyina kjua'as'en ña batexuma Na'enchana.

24 'Ba xin ngani_nuụ nga tusa bi na'en tjinre nga jngu chakameyu kjua'as'en nts'anre nindu, nga jngu xuta nyina kjua'as'en ña batexuma Na'enchana.

25 'Ba kionga xutare kjint'e kibiu, niki 'ñu= kuakunre, 'ba kitsu:

—Tsa 'batjin, ¿'yá= xi kụanre kjuinik'angi tsu'ba?

26 'Ba Jesús kiskutsejen'a xutabiu, 'ba kitsure:

—Xuta niñajanni kụanre 'ba sa'en, tunga Na'enchana tumeñu mare ña'an.

27 'Ba 'batsa'en Pedro kitsure:

—Jịn je kik'ejña yejeẹ xi tjinnị 'ba tjenngiri nganda'e. Ngu, ¿mé= xi sakunị?

28 'Ba Jesús kitsingojore:

—Kjuakixi= xi xin_nuụ. Tu'yañu xi tjenkonạ nganda'e, kionga kjua'e nixtjin nga kụaxatse ngayéje xi tjin 'ba nga kuakutsejen Ki'ndire Xuta xi'iun kjuajere nga k'uejña nga'nde ña sa'enre kjua xuta, 'ba nde kui nixtjinbiu kuetsubo nga'nde xi tejó mani nga si'an_ru kjua ntjere xuta tse'e Israel xi tejó ka'a mani.

29 'Ba tu'yañu xi tu ngat'anạ 'ejña a ndaba= a nts'e= a ndichja= a na'enre= a nare= a ki'ndire asa nangi xi tjinre, kui xutabiu ngijngu sientu ka'a ngisa xi 'ejña kua'ere, 'ba 'ba nde sakure kjuabenichun xi bi fet'a.

30 Tunga nkjin= xuta xi tjun ma nganda'e, kui= xi fet'ani kụan. 'Ba nkjin= xuta xi fet'ani nganda'e, kui= xi tjun kụan.

20

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'a tse'e nchja xi kitsa'exa ngajin ña tintje uva

1 'Ba Jesús kitsu:

—Ngat'a ña batexuma Na'enchana, nde 'ba=nire joni jngu xuta xi tse nangi tjinre. Xi tajñu 'etju, nga kikajngi chu'nda, tuxi sa'exajinni ña tintjere uva.

2 'Ba kionga je kis'endakore chu'nda nga k'uechjire jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin, kitsikasen ña tintjere uva.

3 'Ba mejen chuba ñajan nga tajñu, xutabiu kiji ngani ña ma ndetsin 'ba tsabe
kja'e xuta xi kio inya, xi tsajainre xajín.
4 'Ba kitsure: “Tusa tangin ña'axo ngajin ña tintjena̲ uva ngayeje, 'ba nda tjin
k'uechji_nuu̲”, kitsure nchjabiu. 'Ba kui kiji.
5 'Ba nde kiji ngani xutabiu mejen nga nyusen, 'ba mejen chuba ján nga
kuangixun, 'ba nde 'ba= kitsa'en ngani.
6 'Ba je mejen chuba ón nga kuangixun kiji ngani ña ma ndetsin, 'ba kio tsabe
kja'e xuta xi tsajainre xajín. 'Ba kitsure: “Jun na'en, ¿ánñu i kafa'añu nixtjin
nga bi kañaaxo?”
7 'Ba nchjabiu kitsu: “Ngat'a tu'yá titsja xana̲.” 'Ba kui kitsure: “Tusa tangin
ña'axo ngajin ña tintjena̲ uva ngayeje.”
8 'Ba kionga je kuajñu, xi naire uva jako xuta xi kutsejenre chu'ndo 'ba
kitsure: “Nukjua_ri chu'ndo 'ba t'echji_ri nixtjin xi katsa'exa. T'etuts'inni_ri
xi jaskan kafa'as'en 'ba tikjet'ani xi tjun kafa'as'en.”
9 'Ba ja'e chu'nda xi ja'as'en je mejen chuba ón nga kuangixun 'ba kuachjire
nga jngu jngu jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin.
10 'Ba kionga ja'e chu'nda xi tjun ja'as'en, kitsikja'etsjen nga ngisa tse kua'ere.
Tunga jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin kika'ere nga jngu jngu ngayeje.
11 'Ba kionga je kiskjebechji, josiko xi naire uva.
12 'Ba kitsure: “Nchjabi xi kafet'ani nga kafa'as'en, tu jngu hora= katsa'exasa.
Tunga nde ngusun tjin kik'echjini_ri joni jin xi tsa'a nixtjin kachukjuakoni xa
ko ndaba.”
13 Tunga xi naire xo 'bitsa'en kitsingojore chu'nda xi 'ba titsure: “Amigu,
tumé tekja'ara̲. ¿A bi 'batsa'en kas'endanina nga 'batjin k'uechjira̲ jotjin
jenre xuta nga jngu nixtjin?
14 Ngu chjube tonri 'ba t'in. Mején=na̲ nde 'batjin k'uechjini_ra̲ xi jaskan
kafa'as'en jotjin te'bechjira̲ ji.
15 ¿A bi tjinna̲ ndiyare nga sikua̲ tonna̲ jotsa'en mejénna̲? ¿Asa maxinri ngat'a
nda= ña̲ xuta?”
16 Ngu xi fet'ani ma nganda'e, kui xi tjun ku̲an. 'Ba xi tjun ma nganda'e, kui=
xi fet'ani ku̲an ngani —kitsu Jesús.

Nga Jesús be'e nijmi xi majánni ndiya nga kueya
Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34

17 'Ba kionga Jesús tjenya ndiya xi fini naxinanda Jerusalén, kinch-
jat'axinre xutare xi tejó, 'ba kitsure:
18 —Tasen ñojon. Jun je te'yo nga mangian naxinanda Jerusalén ña Ki'ndire
Xuta xi'iun ku̲angantsja ngaya ntsja xi ngakure na'mi ko nchja chjine
kjuatexuma. Kui= xi k'uexa nga kjuinik'en
19 'ba singantsjare xuta xi bi tse'e Israel, xi sisubare, kuajare 'ba kuat'a kru.
Tunga xi majánni nixtjin kjua'aya nganire ngajinre mik'en.

Nga nare Santiago ko Juan mi'are jngu kjuanda Jesús
Mr. 10:35-45

20 'Ba kio kitsitiñat'are Jesús nare ki'ndire Zebedeo 'ba tjenko nchja nistire,
'ba tsakasenkunch'int'are Jesús tuxi skui'anire jngu kjuanda.
21 'Ba Jesús kitsure:
—¿Mé= xi mejénri?
'Ba chjunbiu kitsu:
—Kionga kuatexumai, ta'e'nde nga jngu ki'ndina̲ ngat'ejña ngate kixiri 'ba
jngu ngate skjunri.
22 'Ba Jesús kitsingojore:

—Jun bi 'yo mé= xi chjo'o. ¿A kụannu kuitjaxtiu kjuanima xi an kjua'axtiạ?
'Ba nchjabiu kitsingojo:
—Jun. Kụannị.
23 'Ba Jesús kitsure:
—Kjuakixi= nga kuitjaxtiu kjuanima xi an kjua'axtiạ. Tunga tsa ngate kixinạ asa ngate skjunnạ kuetsubo, bi an 'bakonạ nga sja_nuụ, tu kui= xuta xi Na'ennạ je 'endare nga'ndebiu kua'ere.
24 'Ba kionga xutare xi ngitio kjint'e kibiu, kuastike xuta xi jó.
25 Tunga Jesús kinchjare 'ba kitsure:
—Jotsa'en jun je 'yo nga xi ngakure xuta xi bi Judío 'ñu mejenre xutare, 'ba xi batexuma ko kjua'ñure tsa'en nga kjuinik'etjusun enre.
26 Tunga ngajinnu bi 'ba kụan. Tusa xi mejénre nga xiakun ngajinnu, tjinnere kuatesinre xi yak'a.
27 'Ba xi mejénre nga tjun kụan ngajinnu, tjinnere kụan chu'ndare xi yak'a.
28 Ngat'a ninga Ki'ndire Xuta xi'iun bi ja'e tuxi satesinnire. Tusa ja'ekatesinre xuta 'ba tuxi sjani yojore nga k'uechjintjai nkjin xuta.

Nga tsinda Jesús jó xuta ka
Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43

29 Nga inya'betju Jericó Jesús ko xutare, 'ñu nkjin xuta kitjenngi.
30 'Ba jó xuta ka xi tjindu ndai ndiyo, nga kjint'e nga Jesús tifa'a kio, kiski'ndaya:
—¡Na'en, ntjere David, ngatja'animari ngat'anị!
31 'Ba xutankjiun jatiko, tuxi xiu k'uenduni, tunga ngisa= 'ñu kiski'ndaya ngisa:
—¡Na'en, ntjere David, ngatja'animari ngat'anị!
32 'Ba 'batsa'en Jesús tsakasen'ñu 'ba kinchjare nchjabiu, 'ba kitsure:
—¿Mé= xi mejénnú nga sa'aạn ngat'anu?
33 'Ba nchjabiu kitsingojore:
—Na'en, mejénnị nga kụatsejen nganinị.
34 'Ba Jesús ja'animare nchjabiu 'ba kitsiko tuxkun. 'Ba ndekuini chubabiu kuatsejenre 'ba kitjenngi Jesús.

21

Nga Jesús fa'as'en naxinanda Jerusalén
Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19

1 'Ba kionga je inyatsitiñat'are naxinanda Jerusalén 'ba echu Betfagé, nga'nde xi tjindut'are tjenngi ya Olivo, 'ba kio Jesús kitsikasen jó xutare,
2 'ba kitsure:
—Tangiun naxinanda chi xi tijña nguba kio. Kio xio jngu naburra xi kjit'a'ñu ko ki'ndi burrure. Chjundo 'ba ndekonu nga'e.
3 'Ba tsa 'yá= xi jo kuetsunu, 'bi t'in_ru: “Na'ennaxu sichjen, 'ba ta'a sja ngani.”
4 'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana ña xuta profeta 'bi kitsu:
5 'Ba t'in_ru naxinanda Sión:
“Chutsijon, je ndibakunnu Reynu,
xi inda kjiya inimare 'ba tijñakjare jngu chaburru,
jngu ki'ndi burru, ki'ndire tjiunaxin xi ba'anijin ch'a.”
6 'Ba 'batsa'en ngojó xutare kiji 'ba kitsa'en mé= xi kitsure Jesús.
7 'Ba 'batsa'en ja'eko naburra ko ki'ndi burrure, 'ba yanere najñure 'ba tsik'ejñakjare Jesús.

8 'Ba nkjin xuta inyabayujuya ndiyo najñure, 'ba tjin xi tsate tjiare ya 'ba
yayuju ngaya ndiyo.
9 'Ba ngatsi'i xuta xi tjen titjun ko xi tjenngi, kiski'ndaya:
—¡Ngatjas'ere kjuaje ntjere David! ¡Ngatatsichikunta'en Na'enchana xi
ndibani ngat'are ja'enre! ¡Ngatjas'e kjuaje ngank'aa!
10 'Ba kionga Jesús ja'as'en naxinanda Jerusalén, kuakunre ngatsi'i naxi-
nando, 'ba kitsu:
—¿'Yá= tsé kibi?
11 'Ba xutankjin xi tjenko Jesús kitsu:
—Xuta chinga profeta Jesús, xuta xi tse'e Nazaret.

Nga 'baxje Jesús xuta xi inyabateña tsajmi ndetsinre ningu
Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22

12 'Ba Jesús ja'as'en ndetsinre ningu 'ba ts'axje ngatsi'i xi kio inyabateña
ko xi inyabatse, 'ba tso'otsakjan yamixare nchja xi inyatsik'antjaiya ton ko
yaxilere xi inyabateña paloma.
13 'Ba kitsure:
—'Bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Ni'yaną, kui= xi kụan ni'ya ña
xuta ma fakoną." Tunga jun, ngijore chacheje kjiño'on.
14 'Ba kitsitiñat'are Jesús ndetsinre ningu xuta ka ko xi bi ma fi, 'ba kui
kitsinda.
15 Tunga xi ngakure na'miu ko nchja chjine kjuatexuma kuastire nga tsabe
kjuakun xi kitsa'en Jesús 'ba nga kjint'e jndare nisti ki'ndi xi inyakji'ndaya
ndetsinre ningu nga inyatsu: "¡Ngatjas'ere kjuaje ntjere David!"
16 'Ba nchjabiu kitsure Jesús:
—¿A tenu'ya=ni mé= xi inyatsuri nisti ki'ndiu?
'Ba Jesús kitsingojore:
—Jun, tent'eña. 'Ba ¿a kje 'bexkiyajíun enre Na'enchana ña kua'indut'a
kibi? 'Bi tsa'en kua'indut'a:
Son xi 'betju ts'a nisti ki'ndi ko ki'ndixu,
kui son xi 'endare Na'enchana tuxi sichjinire.
17 'Ba 'batsa'en Jesús tsakasent'axinre 'ba 'etjujin naxinando 'ba kiji Beta-
nia ña ja'are nistjen.

Nga Jesús ch'o tsure ya higuera xi tsajainre tu
Mr. 11:12-14, 20-26

18 'Ba nga tajñu kionga Jesús tifi ngani ngajin naxinando, kuabojore.
19 'Ba nga tsabe jngu ya higuera xi sejña ndai ndiyo, kiji ña sejña, tumé tu
kuasjai'are, tu suba xka= yajare. 'Ba 'batsa'en kitsure ya higuerabiu:
—¡Niñajan nde ngatjas'eniri tu!
'Ba ta'a kixi yabiu.
20 'Ba kionga xutare tsabe mé xi kuán, tu kuakunre, 'ba tsiningiyare Jesús:
—¿Jó kuánnire nga ta'a kixi ya higuerabiu?
21 'Ba Jesús kitsingojore:
—Kjuakixi= xi xin_nuu. Tsa makjainnu 'ba bi jó ján kjuo kakún, bi tu kibi
xi kitsikuaą ya higuera kụannu si'aąn, ka'nda kui nindubi kụan k'uin_ru:
"Texin kio 'ba chanikja'ajin yojori ndachikun", 'ba 'ba= kụan ya'a.
22 Tsa makjainnu, sakunu tumeñu xi xja'a_ru Na'enchana kionga xuko.

Nga miningiyare xuta xa Jesús 'yá= xi kitsjare kjua'ñu
Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8

23 'Ba Jesús ja'as'en ngani ndetsinre ningu, 'ba kionga tibakuya kio, kitsi-
tiñat'are xi ngakure na'miu ko nchja chingare naxinando, 'ba kitsure:

—¿Mé= kjua'ñu xi tjinri nga ma 'ba teñe'en? 'Ba ¿'yá= xi kitsjari kjua'ñubiu?
24 'Ba Jesús kitsingojore:
—'Ba nde an skuiningiya_nuu̱ jngu tsajmi, 'ba tsa singojonu, 'ba nde an xin_nuu̱ 'yá xi kitsjana̱ kjua'ñu nga 'bi tsa'aa̱n.
25 ¿'Yá= xi kitsikasen Juan Bautista nga ja'ekatenda xuta? ¿A Na'enchana, asa xuta ngasun'nde?
'Ba 'batsa'en joyare nchjabiu kibiu, 'ba kitsure xinkjin:
—Tsa kuixan nga Na'enchana kitsikasen, ngu kui kuetsu=na: "¿'Ba ánñu bi kuakjainninu xi kitsu Juan?"
26 'Ba tsa kuixan nga xuta kitsikasen, ngu kjuendene tsi'ina naxinando, ngat'a ngatsi'i tsu= nga Juan jngu profeta.
27 'Ba 'bitsa'en kitsingojore Jesús:
—Bi 'yee̱.
'Ba nde Jesús kitsingojore:
—Ninga an bi 'ba xin_nuu̱ 'yá= xi kitsjana̱ kjua'ñu nga 'bi tsa'aa̱n.

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'a tse'e xuta xi tjinre jó ki'ndi xi'in

28 'Ba Jesús tsiningiya ngisare:
—¿Jó mixun jun ngat'are kibi? Jngu xuta kis'ere jó ki'ndi xi'in. 'Ba kitsitiñat'are xi titjun, 'ba kitsure: "Na'enna̱, t'iña'axai ña tjintjena uva nganda'e."
29 'Ba ki'ndire kitsingojore: "Bi mejénna̱ kjuia̱." Tunga jaskan kit-sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kiji.
30 'Ba kitsitiñat'a nganire ki'ndire xi ngijngu 'ba nde 'ba= kitsu nganire jo kitsure xi titjun. Tunga kui kitsu: "Jo'o na'en, sa'e kjuia̱." Tunga bi kijini.
31 'Bamani, ¿ñáre ngojó kitsa'en xi mejénre na'enre?
'Ba nchjabiu kitsu:
—Xi tjun.
'Ba Jesús kitsure:
—Kjuakixi= xi xin_nuu̱ nga nchja xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma ko yanchjin ska, kui tjun kjua'as'en ña batexuma Na'enchana nga ko mare jun.
32 Ngat'a Juan Bautista ja'ekakuyanu mé= xi kixi tjin, 'ba jun bi kuakjainnu. Tunga nchja xi kjebechjintjai tsajmi ko yanchjin sko, tusa kui kuakjainre. 'Ba jun, ninga kji'yo ngayéje kibiu, bi kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba kuakjainnu.

Nga 'bejña kusun Jesús ngat'a tse'e nchja xi tsa'exako uva
Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19

33 'Ba Jesús kitsu:
—Tasen ñojon ngijngu kjuakusun: Jngu xuta nyina 'entje uva, 'ba 'ench'are, 'ba kiskju'ngi jngu nga'nde ña sits'iungi uva, 'ba kiskjenitjen jngu torre, tuxi ku̱an sikuenda yejeni nga'ndebiu.
'Ba sa'e kitsikeyare nga'ndio nchja xi mare tsa'exako uva 'ba kui kjin kiji.
34 'Ba kionga je echu chanre, xutabiu kitsikasen chu'ndare, tuxi skui'anire nchja xi tsa'exako uvare chan xi 'bakore.
35 Tunga nchjabiu kitsuba nchja chu'ndare xutabiu. Jngu xi ye'ere, 'ba jngu kitsik'en, 'ba jngu ye'ere ndiojo.
36 'Ba ngisa nkjin chu'ndare xutabiu kitsikasen ngani nga ko mare nga tuts'inre, tunga nde 'ba= kitsiko ngani nchjabiu.
37 'Ngu xi kuánñu kitsikasen ki'ndire xutabiu, 'ba 'bitsa'en kitsikja'etsjen: "Skuekun nchjabiu ki'ndina̱."

38 Tunga kionga nchjabiu tsabe nga titsitiñat'are ki'ndire xutabiu, 'bi
kitsure xinkjin: “Kui=bi xi xuntsja yeje xi tjinre na'enre. Tusa sik'ian, tuxi
tsajan kụanni xi xuntsja.”
39 'Ba 'batsa'en kitsuba nchjabiu ki'ndire xutabiu 'ba kikot'axin nga'nde ña
tintje uva 'ba kitsik'en.
40 ”'Ba mani, kionga kjua'e xi naire ña tjintje uva, ¿mé= xi siko xuta xi
tsa'exako uva? —kitsu Jesús.
41 'Ba kui kitsingojore:
—Bi kjua'animare nga sik'en nchja ch'okunbiu. 'Ba kja'e xuta sikeya
nganire nga'nde ña tintjere uva, xi sjare chan xi 'bakore kionga kjuechu
chanre.
42 'Ba Jesús kitsure:
—¿A kje 'bexkiyajíun enbi xi kua'indut'a enre Na'enchana? Ngu 'bi tsu:
Ndiojo xi nchja chjinexjo ts'axjengi,
kui= xi je kuán ndiojo titjun.
Na'enchana xi 'ba kitsa'en,
'ba tu makun=na nga 'yaña.
43 Kui= kjuañu 'ba texinni_nuụ. Xja'anu ña batexuma Na'enchana, 'ba
kua'e=re nga'ndebiu xuta xi kja'ere xi sja tu.
44 'Ba ngat'are ndiojo xi nchja enre Na'enchana, tsa tjin xi skasun ndiojobiu,
niki kụaxkua. 'Ba xi kuejenere ndiojobiu, niki kụaxi —kitsu Jesús.
45 'Ba kionga xi ngakure na'miu ko xuta fariseo kjint'e kjuakusun xi kitsu
Jesús, kuankjinre nga ngat'are kui tinchja.
46 'Ba kuamejénre kitsuba tsakaiñu, tunga kitsakjunke xutankjiun, ngat'a
xutankjiun tsu nga Jesús jngu profeta.

22

Nga Jesús tsu kjuakusun ngat'a tse'e jngu s'i kjuabixan

1 'Ba 'batsa'en kinchja ngani Jesús nga 'ejñare kjuakusun xuta, 'ba kitsure:
2 —Ña batexuma Na'enchana nde 'ba=nire joni jngu rey xi ts'axje jngu s'i
kionga tsixan ki'ndire.
3 'Ba 'batsa'en kitsikasen chu'ndare nga kuekinchjare xuta xi kitsikjint'e.
Tunga xutabiu bi kuakjainre jendiba.
4 'Ba nde kja'e chu'ndare kitsikasen ngani, 'ba kitsure: “'Ba t'in_ru xuta
xi je kitsikjint'iạ, nga je tijñandaṇạ xi chine 'ba nga je kafesun tjiundija
ya'enạ 'ba ko ki'ndi ndijaṇạ xi je nda kun. Je tijñanda yeje. 'Ba t'in_ru nga
ngatjendiba s'iu.”
5 Tunga xi kjinikjint'e bi kuenda kitsa'en. Jngu xi tu ngijña= kiji, 'ba xi
ngijngu tu tsajmi= kikatseya,
6 'ba tjin xi tu chu'ndare rey kitsuba 'ba kitsi'onre 'ba kitsik'en.
7 Kionga kjint'e rey mé xi kuán, 'ñu kuastire 'ba 'exare chasoldadure nga
kitsik'en xuta xi 'ba kitsa'en 'ba yaka naxinandare.
8 'Ba 'batsa'en kitsure rey chu'ndare: “Je tijñanda s'i tse'e kjuabixan, tunga
xi kitsikjint'iạ bi 'bakore nga kjua'e.
9 'Bamani tsu'ba, tangiun ña bakjanki ndiyo 'ba tu'ya xi skajiun 'ba t'in_ru
ngatjendiba s'iu.”
10 'Ba 'batsa'en kiji chu'ndabiu ña bakjanki ndiyo. 'Ba kikotsi'i xi kisatejin,
xi nda ninga xi bi nda. 'Ba 'batsa'en kitsitse xuta nga'nde ña tji'betju s'i
kjuabixon.
11 ”'Ba kionga ja'as'en rey tuxi skueni xuta xi kjinikjint'e, kio tsabe jngu
xuta xi bi yaja najñu tse'e kjuabixan.

12 'Ba kitsure: “Ji na'en, ¿jó tsa'en tsitjas'enni nga'e tsa bi kicheje najñu tse'e
kjuabixan?” Tunga kui tu xiu= tsik'ejña.
13 'Ba 'batsa'en rey kitsure nchja xi inyabatesin yamixo: “T'e'ñu ndsaku
ko ntsja xutabiu 'ba chanikjo'o ngandetsian ña jñu chun, nga'nde ña ski'nda
xuta 'ba ña kuajnga nde'ñu.”
14 Ngat'a nkjin= mani xi nikjint'e, tunga tu chuba mani xi tukja'ajin.

Nga bakuya Jesús 'yá= xi tjinnere nga s'ẹchjire
Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26

15 'Ba 'batsa'en xuta fariseo kik'endako xinkjin, tuxi sa'enni nga kuinchja
Jesús jngu en xi kụan kuangi.
16 'Ba kitsikasen xuta xi tse'e nchjabiu ko yak'a xutare Herodes xi 'bi
ja'etsure:
—Maestru, 'ya=ni nga kjuakixi= xi sji 'ba nga ko kjuakixi bakuye ndiyare
Na'enchana 'ba nga bi kuenda ñe'en mé= xi tsu xuta, ngat'a bi tu isenre xuta
'mini_ri.
17 Kui kjua 'ba t'innị, ¿jó sji? ¿A tixa'nde nga k'uechjintjai_ra xuta ngaku
romano asa bi tixa'nde?
18 Tunga Jesús je be mé= kjuafa'etsjen ch'o xi ya'a nchjabiu, 'ba kitsure:
—Xuta jó nkjain, ¿ánñu an techut'ayakoninu?
19 Takunu jngu ton xi machjintjaini tsajmi.
'Ba 'batsa'en ja'ekore nchjabiu jngu ton denario.
20 'Ba Jesús tsiningiyare:
—¿'Yá= tse'e isen xi kjit'a nga'e 'ba 'yá= tse'e ja'en xi kua'indut'a?
21 'Ba nchjabiu kitsure:
—Tse'e xuta ngaku romano.
'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:
—Ngu, ta'e_ru xuta ngaku romano xi kui tse'e, 'ba ta'e_ru Na'enchana xi
tse'e kui.
22 'Ba kionga nchjabiu kjint'e kibi, tu kuakunre 'ba kiji.

Nga bakuya Jesús ngat'a tse'e kjuafa'aya
Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40

23 'Ba ndekuini nixtjinbiu, yak'a xuta saduceo ja'ekun Jesús. Kui= nchjabiu
tsu nga mik'en bi nde fa'ayanire. 'Ba 'bitsa'en tsiningiyare:
24 —Ji na'en, Moisés 'bi kitsu nixtjin kuatse jan: “Tsa tjin xi kueya 'ba bi
s'ẹkore ki'ndi chjunre, nts'e= tjinnere nga k'uejñako ngani chjun k'anbiu,
tuxi sjanire ki'ndi nts'e xi k'ion.”
25 Ngu kis'e nga'e ngajinnị yatu nchja xi nts'e mani. Xi titjun tsixan 'ba k'en.
Ngat'a bi kis'ere ki'ndi, chjun k'anre tsik'ejñako ngani nts'e.
26 Tunga nde k'en ngani nts'e xi majóni, xi majánni ngayeje, ka'nda xi
mayatuni.
27 'Ba jaskan k'en chjunbiu ngayeje.
28 Ngu, nixtjin nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en, ¿ñáre nga yatu
nchjabiu kụan xi'inre chjunbiu? Ngat'a ngatsi'i tsik'enduko.
29 'Ba Jesús kitsingojore:
—Tjijñunu, ngat'a bi 'yo mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana ninga
kjua'ñure kui.
30 Ngat'a kionga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en, bi nde kuixanni
ninga bi nde sikixanni ki'ndire ngayeje. Ngu joni ankjele xi tjindu ngank'aa
kụan.
31 Tunga ngat'are nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en, ¿a kje
'bexkiyajíun mé= xi tsu enre Na'enchana? Nga kitsu:

32 “An= ña Na'enre Abraham, Na'enre Isaac 'ba Na'enre Jacob.” 'Ba
Na'enchana bi Na'enre mik'en kuán, tu tse'e sani xi tjindukun.
33 'Ba kionga xutankjiun kjint'e kibi, tu kuakunre jotsa'en yakuya Jesús.

Nga bakuya Jesús ñáre kjuatexuma xi ngisa tjun tijña
Mr. 12:28-34
34 'Ba 'batsa'en kuañajanko xinkjin xuta fariseo nga kjint'e nga tu xiu=
kitsik'endu nchja saduceo Jesús.
35 'Ba jngu xi ndekuini nchjabiu, xi 'ñu be kjuatexuma, tsiningiyare Jesús
tuxi skut'ayakoni, 'ba 'bitsa'en tsiningiyare:
36 —Maestru, ¿ñáre kjuatexuma xi ngisa tjun tijña ngajinre ngayéje kjua-
texuma?
37 'Ba Jesús kitsingojore:
—“Timején Na'enchana xi Na'enri ko ngayéje inimari, ko ngayéje yojori, 'ba
ko ngayéje kjuafa'etsjenri.”
38 Kui= kjuatexumabi xi ngisa tjun tijña.
39 'Ba xi majóni nde 'ba=tsa'en tjun tijñani, xi tsu: “Timején xingi jotsa'en
nimején yojori.”
40 Ngojó kjuatexumabi, kio= ndibanire ngayéje xi tsu kjuatexumo ko xi
kitsi'indu nchja chinga profeta.

Nga miningiya Jesús 'yá= ntje ndibanire Cristo
Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44
41 'Ba kionga nchja fariseo inya ngisa,
42 Jesús tsiningiyare:
—¿Jó mixun jun ngat'are Cristo? ¿'Yá= ntje ndibanire?
'Ba nchjabiu kitsingojo:
—Ntjere David.
43 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:
—Ngu, ¿ánñu David kitsuni nga Cristo xi Na'enre mani, nga kitsikinchja
Isennixtjintsjere Na'enchana? Ngat'a David kitsu:
44 Na'enchana kitsure Na'enna:
“Teni ngate kixina,
ka'nda nga xi bi nda ya'ari ngi ndsakui sik'endaa.”
45 Ngu, ¿jótsa'en ntjere David kjuendibani Cristo nga ndekui David Na'enna
tsure?
46 'Ba ni'yá kuán kitsingojore Jesús. 'Ba tsaka'anire kui nixtjinbiu ni'yá nde
kuánni kakun nga tsiningiya ngisare Jesús.

23

Nga baneje Jesús xuta fariseo ko chjine kjuatexumo
Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47
1 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure xutankjiun ko xutare:
2 —Chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, kui= xi tjinre xa nganda'e joni Moisés
nixtjin kuatse jan, ngat'a kui= xi tsuya kjuatexumo.
3 'Bamani tsu'ba, tik'etjusun 'ba ti'on ngayéje xi kuetsunu. Tunga bi 'ba ño'on
jotsa'en kui, ngat'a bi tsik'etjusun mé= xi tsu.
4 'Ba ba'ñu ch'a xi na'enre nga kana, xi bi ma ch'anijin tajngua, 'ba basun
tjiare xuta. Tunga kui ni 'bi=tjin ntsja tsik'akore.
5 Tusa tsa'en yeje tsajmi tuxi xuta skueni jotsa'en bekun Na'enchana.
'Bamani tsiteya ngisa kaxa ña bayuya xujun xi kua'indut'a enre Na'enchana
'ba 'bet'a stjen ko tjiare, 'ba tsinduju ngisa ntsja'are najñure.

6 'Ba matsjare 'bendu nga'nde xi ngisa nda ña tjima jngu s'i 'ba matsjare
'bendusun yaxile xi inyatitjun ni'ya sinagoga.
7 'Ba matsjare nga nda nite'ndare ngajin ndetsin 'ba nga maestru k'uinre
ngayeje.
8 'Tunga jun, bi ba'e'ndio nga maestru kuetsunu xuta, ngat'a tu jngu ma
sani maestrunu, 'ba nts'io chubo ngatsi'u.
9 'Ba tu'yá na'en 'mi_ru nga'e t'anangiu, ngat'a tu jngu ma sani Na'ennu, xi
tijña ngank'aa.
10 Ninga bi ba'e'ndio nga nai kuetsunu xuta, ngat'a tu jngu ma sani nainu,
xi Cristo.
11 Xi mejénre nga xiakun ngajinnu, kui= xi tjinnere nga sa'exat'are xi yak'a.
12 Ngat'a xi tu kui tajngu nk'a 'baxje yojore, kui= xi kjui'naxjenima. 'Ba xi
k'uaxjenima yojore, kui= xi sakure kjuaje.
13 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon!
Ngat'a 'bechja'ndeñu tuxi xuta bi kjua'as'enni ña batexuma Na'enchana. 'Ba
ninga jun bi bitjas'ion, 'ba ninga bi ba'e'nde_ru xuta xi mejénre kjua'as'en.
14 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon!
Ngat'a chja'a_ru ni'yare yanchjin k'on 'ba tuxi k'ue'mota'enñu yojonu 'ñu tsé
chuko Na'enchana. Tu kjuare kibiu 'ñu tsé kjuanima kuitjaxtiu.
15 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon!
Ngat'a fenu nga betsumo ngasun'ndio ko ndachikun nga minyisjo xuta xi
kuan kuakjainre jotsa'en makjainnu. 'Ba kionga je masjaijngunu, ño'on nga
kui xutabiu ngisa 'ñu sa'en ngisa mé= xi tse'e chanayiu nga ko mare jun.
16 '¡Nimaxuni ngat'anu, jun xuta ka xi baku ndiya_ru xuta! Xi mixun:
“Tsa tjin xi sik'axki ngat'are ningu, bi tjinnere nga sik'etjusun enre. Tunga
xi sik'axki ngat'are ton xi oro ni xi tjin ngaya ningu, kui= xi tjinnere nga
sik'etjusun enre.”
17 Jun xuta chikun 'ba ka. ¿Ñáre xi ngisa chjire? ¿A ton xi oro ni=, asa ningu
ña tijña Na'enchana xi tsichikunta'en ton xi oro ni?
18 'Ba nde mixun: “Tsa tjin xi sik'axki ngat'are altar, kui bi tjinnere nga
sik'etjusun enre. Tunga xi sik'axki ngat'are chje xi tijñasun altar, kui= xi
tjinnere nga sik'etjusun enre.”
19 Jun xi xuta ka kuon. ¿Ñáre xi ngisa chjire? ¿A chje=, asa altar ña
Na'enchana tsichikunta'en chje=?
20 'Bamani tsu'ba, xi tsik'axki ngat'are altar, kui= xi je titsik'axki ngat'are
altar ko xi kio tjindusun.
21 'Ba xi tsik'axki ngat'are ningu, kui= xi je titsik'axki ngat'are ningu ko
Na'enchana xi kio tijña.
22 'Ba xi tsik'axki ngat'are ngank'aa, kui= xi titsik'axki nga'nde ña tsa'en
kjua Na'enchana ko Na'enchana xi kio tijña.
23 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon!
Ngat'a ba'e_ru Na'enchana jngu ka'a tsujmi ntje xi tsjare jnda xi chine
joni menta, anis, 'ba ko comino jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo; tunga
nichiyajiñu xi ngisa chjire xi 'ba nde bakuya kjuatexumo: nga kixi kuon
ngixkun Na'enchana, nga s'enu kjuanima kakun, 'ba nga kixi kuakjainnu
enre Na'enchana. Ki=bi xi tjinnere kjiño'on tsakaiñu, 'ba bi kjinichiyajiun
nga si'on xi kja'ere.
24 Xuta ka xi baku ndiya_ru xuta. Xi nika'angiu tjiunatse 'ba tusa
chakameyu tjujion.
25 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon!
Ngat'a jun jo=ni tasa ko tiba xi tu ngandetsinre jejun, tunga ngajin

kjuafa'etsjennu kitse kjuacheje 'ba ko nga bi 'bechja'nde_ru mé= xi mejénre yojonu.
26 Xuta fariseo ka, titjun taneye ngaya taso, 'ba 'batsa'en kụatsje ngastun ngayeje.
27 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon! Ngat'a jun jo=ni tsju xi tiba kjinik'iya, xi tsja tsa'en 'yare ngasunnk'are, tunga ngayare kitse nindare mik'en ko ngayéje xi jndi.
28 Jun= xi 'ba kun, xi ngixkun xuta tsje minyo, tunga ngajin inimanu kitse kjuajonkjain ko kjuach'okun.
29 '¡Nimaxuni ngat'anu, chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, xi jó nkjon! Xi nindo tsjure profeta 'ba nindachun tsjure xuta kixi xi kis'e nixtjin kuatse jan.
30 'Ba sa'e mixun: "Tsa ñara tsiketsuba nixtjin nga tsik'endu xuta chingana, biru ña kuáan xuta xi tsikinyako nga kitsik'en nchja chinga profeta."
31 Nga 'ba mixun, nde jun= 'beta'enñu nijmi yojonu nga jun xi ntjere xuta xi kitsik'en nchja chinga profeta.
32 Ngu, tusa tikjet'o mé= xi nchja chinganu 'etuts'inre.
33 '¡Jun tjiuye ko ntjere tjiuye! ¿Jótsa'en kụan kuiyuñu nga bi kuangiun ngajin ndi'i xi bi 'boya?
34 Kui kjuañu, an sikasenni_nuụ nchja chinga profeta ko nchja nkjikakun ko chjine kjuatexuma. Tunga yak'a sik'ion 'ba k'uet'o kru, 'ba yak'a kjua_ru ngaya ni'ya sinagoganu 'ba sjengicho xki naxinanda ña kui kuaje.
35 Tuxi jun x'anijiñu jinre xuta kixi xi je kitisten ngasun t'anangiu. Ch'anira jinre Abel, ka'nda tse'e Zacarías ki'ndire Berequías, xi jun kjinik'ion t'a altar xi kjijña nganjain ningu.
36 'Ba xinkixi_nuụ, nga ngayéje kibi skane=re xuta xi tjin nganda'e.

Nga Jesús kji'nda ngat'are Jerusalén
Lc. 13:34-35

37 '¡Jun xuta tse'e Jerusalén, xi nik'ion nchja chinga profeta 'ba 'be_ru ndiojo xuta xi nikasennu! ¡A tu nkjin ndiya kuamejénna nga sik'enduku_nuụ jotsa'en tjiuxa'ndo nga 'bendungits'u ki'ndire, tunga bi kuakjainnu!
38 Ngu nganda'e, je kjuinikumare ni'yanu.
39 Ngat'a 'ba xin_nuụ nga ba'anire nganda'e, bi nde xianinu ka'nda nga kuixun: "Ngatjatsichikunta'en Na'enchana xi ndiba ngat'are ja'enre."

24

Nga be'e nijmi Jesús mé= xi kụan nga kjue ngasun'ndio
Mr. 13:1-23; Lc. 21:5-24; 17:22-24

1 Nga Jesús 'etju ningu, 'ba kionga je tifi, xutare kitsitiñat'are 'ba yakure xjore ningu.
2 'Ba Jesús kitsure:
—¿A te'yañu ngayéje kibi? Ngu 'ba xinkixi_nuụ nga nijnguú ndiojo s'ejñasunre ngijngu ndiojo. Kuixuya yeje.
3 'Ba kionga Jesús tijña tjenngi ya Olivo, xutare kitsitiñat'are tuxi skuiningiya t'axinnire 'ba kitsure:
—'Ba t'innịị kjia'añu nga 'ba kụan 'ba mé= chuba xi s'ẹ nga kjua'e=, 'ba nga kjue ngasun'ndio.
4 'Ba Jesús kitsure:
—Chutsejen_ru yojonu nga tu'yá ngat'ejñunu.
5 Ngat'a ne nkjin xi ya'a ja'enna kjua'e 'ba kuetsu: "An= ña xi Cristo", 'ba ne nkjin xuta k'uejñure.

6 'Ba kjuinu'yañu en nga i nga jaan tjin kjuachan 'ba nga xuta kue'e nijmi
ngat'are kjuachan xi tjima, tunga bi kun. Ngu tjinne=re nga 'ba kụan, tunga
kje kjuejin ngasun'ndio ya'a.
7 Ngat'a naxinanda skjanko kja'e naxinanda, 'ba chikun skjanko kja'e
chikun. 'Ba tuchuña= nga'nde s'ẹ kjindia ko chon.
8 Tunga ngayéje kibi tu kui= xi sa'e 'betuts'inre kjuanima xi s'ẹ.
9 'Ba kụangantsjañu tuxi si'onninu 'ba sik'ennu, 'ba tu kjuannạ= nini nga
ngatsi'i xuta ngasun'ndio kụastikenu.
10 'Ba kui nixtjinbiu ne nkjin xi sichaja kjuamakjainre, 'ba singantsja 'ba
kụastike xinkjin ngayeje.
11 'Ba nde s'ẹ nkjin profeta ndesu xi k'uejñure nkjin xuta.
12 'Ba nkjin xuta bi nde simejénni xinkjin, ngat'a ngisa= 'ñu s'e xi kjuach'o.
13 Tunga xi xukjuakore ka'nda ngạ kjuet'a, kui= xi k'uangi.
14 'Ba en ndare Na'enchana kjua'axtiuya ngayéje ngasun'ndio, meni
ngatsi'i naxinanda xi tjin skueni nga Na'enchana xi batexuma, 'ba kio kjue
ngasun'ndio ya'a.
15 'Bamani kionga xio nga sasen nga'nde tsjere Na'enchana tsajmi xi
ch'otjin 'ba xi sikjekjua jo kitsu xuta chinga profeta Daniel (xi ti'bexkiya enbi,
ngatamankjinre),
16 ngu kui nixtjinbiu, ngatsi'i xi tjindu nangi Judea ngatanga ña tjin nindu.
17 'Ba xi tjindu ngatsja ndaba, bi ngat'etukajen tuxi kjua'ek'axjeni tsajmire.
18 'Ba xi ngijña titsa'exa, bi nde ngatjendibani ndaba tuxi kjua'ekja'ani
najñure.
19 'Ba ¡nimaxuni yanchjin xi titsuya'more ki'ndi asa xi tjinre ki'ndi xi sa'e
baki kui nixtjinbiu!
20 Chja'a_ru Na'enchana jun nga bi nixtjinre nch'an ninga bi nixtjin nga
nikja'aya nga 'ba ngatjama.
21 Ngat'a 'ñu tsé kjuanima s'ẹ kui nixtjinbiu joni xi kje nisa jngu ndiyajín s'e
ka'nda nga Na'enchana kitsinda ngasun'ndio ka'nda nganda'e, 'ba xi niñaja
nde s'ẹni.
22 'Ba tsa Na'enchana bi sichuba kui nixtjinbiu, tu'yá k'uangi. Tunga je
kitsichuba tu kjunda tse'e xuta xi je kiskja'ajin.
23 'Ba tsa tjin xi kuetsunu kui nixtjinbiu: “Chutsijon, nga'e tijña Cristo”, asa
kuetsunu: “Ngajaan tijña”, bi ngatamakjainnu.
24 Ngat'a nkjin= kjua'e xi cristo 'ba xi profeta kuetsure yojore tunga bi kui
ni. 'Ba sa'en nkjin kuya chụbạ ko kjuakun tuxi k'uejñunire xuta, 'ba ka'nda
xuta xi Na'enchana je ja'ajin tsa kụan.
25 Jun je 'ba texintitjun_nuụ mé= xi kụan.
26 Ngu, tsa 'bi k'uinu: “Ngajaan tijña Cristo nga'nde t'axin”, bi mangiun. 'Ba
tsa k'uinu: “Nga'e tijña ngaya ni'yo”, bi ngatamakjainnu.
27 Ngat'a jo ma nga ba'na 'nda ngitutsian 'ba matsejen ka'nda ña ntjai
tsu'biu, 'ba= kụan nga kjua'e Ki'ndire Xuta xi'iun.
28 Ña kjijña mik'en, kio= mañajan tjiunike.

Nga kjua'e Ki'ndire Xuta xi'iun
Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36

29 'Tunga ta'a kionga je kjua'a nixtjin tse'e kjuanima, tsu'biu s'ẹjñu, 'ba so
bi nde sjani ndi'ire, 'ba niñu kuixungi ngank'aa, 'ba nga'ñu xi tjin ngank'aa
kjuatse.

30 'Ba meni kuatsejen ngank'aa mé= xi kuakutsejen nga je tjindiba Ki'ndire Xuta xi'iun, 'ba kio= ski'ndayakun ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio, 'ba skue Ki'ndire Xuta xi'iun nga tjindibajin yufi ko 'ñu tsé kjua'ñu ko kjuaje.
31 'Ba sikasen ankjelere kionga 'ñu kjuane tjio, tuxi sikinyakuni xuta xi je kiskja'ajin xi tjindu nitu ñañu, ka'nda nga'nyukjinre ngasun'ndebi 'ba ka'nda nga'nyukjinre ngank'aa.
32 'Ngatjamanu kjuakusun ngat'a tse'e ya higo. Kionga je 'betju nganire nts'en tjiare yo 'ba kja'e xka 'betju nganire, je 'yo nga nixtjinre chundaba matiña.
33 'Ba nde 'ba tsa'enni kionga je xio nga 'ba tjima, ngatja'yo nga Ki'ndire Xuta xi'iun je sejñaxtiu xuntja ni'ya.
34 'Ba xinkixi_nuu nga 'ba= kuan ngayéje xi texian kionga kje fesunjín xuta xi tjin nganda'e.
35 Ngank'aa 'ba ko t'anangiu kjuet'a, tunga ennạ bi kjuet'a.
36 'Tunga mé= nixtjin 'ba mé= chuba nga 'ba kuan, tu'yá be, ninga ankjele xi tjindu ngank'aa 'ba ninga Ki'ndire Na'enchana. Tu Na'enchana sani xi be.
37 'Jó kuán nixtjin nga tsik'ejña Noé, 'ba= kuan nga kjua'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun.
38 Ngat'a kui nixtjinbiu, kionga kje ba'ajín tsi'ñu xi kitsikjesun xuta, tu inyakjen 'ba inya'bi 'ba inyabixan 'ba inyatsikixan ki'ndire xuta, ka'nda nga Noé ja'as'en barku.
39 Bi tsabe xuta mé= xi kuan ka'nda nga tsa'a tsi'ñu 'ba kio kitsikje ngatsi'i. 'Ba 'ba=nde kuan kionga kjua'e Ki'ndire Xuta xi'iun.
40 'Ba kui nixtjinbiu jó xuta xi inyatsa'exa ngijña, jngu stjube 'ba jngu s'ejña.
41 'Ba jó yanchjin xi tu jngu natsi inya'bo, jngu stjube 'ba jngu s'ejña.
42 'Tetsubachun tsu'ba, ngat'a bi 'yo kjia'añu kjua'e Na'ennu.
43 Ngatja'yo kibi: Tsa jngu xuta be jófa chun nga jñu kjua'e chacheje ndaba, k'uejñakun 'ba bi sja'nde tsa chacheje kuakjangi ndaba.
44 'Ba kui kjuañu, tetsubando jun ngayeje, ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'e kionga jun bi techuya_ru.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi kixi 'ba ko xi bi kixi fiko xare
Lc. 12:41-48

45 '¿'Yá= chu'nda xi kixi fiko xare 'ba xi nkjikakun, kui= xi naire kitsike'nda nga kui xi sjare xichine chu'nda xi yak'a nga chubare fa?
46 ¡Ndaxure chu'nda xi 'ba titsa'en kionga kjua'e xi naire!
47 'Ba xinkixi_nuu nga naire sik'enda ngayéje xi tjinre.
48 Tunga tsa chu'nda ch'okun, 'ba tsikja'etsjen nga naire k'uandaya ngisare nga kjua'e,
49 'ba sa'e kuajare chu'nda xi yak'a, 'ba skine 'ba k'uiko xuta ch'i;
50 'ba nixtjin nga bi skuyare 'ba chubạ xi bi be, kjua'e naire chu'ndabiu.
51 'Ba naire 'ñu sikja'a kjuanima 'ba ngusun siko joni xuta jó nkjain. 'Ba kio ski'nda 'ba kuajnga nde'ñu.

25

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e yanchjin xungu xi te mani

1 'Ba kui nixtjinbiu nga kuatexuma Na'enchana nde 'ba= kuanni joni yanchjin xungu xi te xi kiskjebe ndi'ire xi machjenre aseti nga kikuyare xi'in xi kuixan.
2 Ón xi chikun, 'ba ón xi nkjikakun.

3 Xi chikun nga kiskjebe ndi'ire, bi tsaka'a ngisa aseti.
4 Tunga xi nkjikakun, tsaka'a ngisa aseti nga kiskjebe ndi'ire, tuxi kuinya ngisanire ndi'ire.
5 'Ba ngat'a xi xi'iun tji'bandayare, kui kjua ngatsi'i kuanijñanire 'ba tsakjayufe.
6 'Ba jeru mején masen nistjen, tjin xi kiski'ndaya nga kitsu: "¡Je ndiba xi xi'iun! ¡T'etju nga xjubetjo!"
7 'Ba 'batsa'en tsisetjen yanchjin xungubiu 'ba 'endunda ndi'ire.
8 'Ba xi chikun kitsure xi nkjikakun: "Ta'echiniį asetinu, ngat'a je tji'bo ndi'iniį."
9 Tunga xi nkjikakun kitsure: "Janjain, ngat'a tsa chjen, bi kụannini ninga jun ngayeje. Tusa tanginkinda_ru yojonu ña sateña."
10 'Ba kionga xi chikun inyafikatse aseti, tukjia'a ja'e sani xi xi'iun. 'Ba xi tjindunda ja'as'enko ña tjima s'i tse'e kjuabixan, 'ba kis'echja xuntja ni'yo.
11 'Ba jaskan ja'e yanchjin xungu xi ngi ón, 'ba kitsu: "¡Na'en, Na'en, chju'iniį xuntjo!"
12 Tunga xi xi'iun kitsure: "Kjuakixi= xi xin_nuụ nga bi 'bexkun_nuụ."
13 "'Bamani tetsubachun tsu'ba, ngat'a bi 'yo mé= nixtjin 'ba mé= chuba nga kjua'e Ki'ndire Xuta xi'iun.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi kjinike'nda ton

14 "'Ba 'ba nde kụan nga kuatexuma Na'enchana, jo=ni jngu xuta xi je mejen kuaje kja'e nangi, 'ba kinchjare chu'ndare 'ba kitsike'nda ton xi tjinre kui.
15 'Jngu xi kitsingantsja ón mi ton, 'ba jngu kitsingantsja jó mi, 'ba jngu kitsingantsja jngu mi. Kitsingantsja nga jngu jngu jotsa'en nga kụanre sa'exako tonre. 'Ba 'batsa'en kui kjin kiji.
16 Chu'nda xi kjiningantsja ón mi ton kitsa'exako tonbiu 'ba ngijngu ka'a 'bakji'i kejensunre.
17 'Ba xi jó mi kjiningantsja 'ba nde jó mi kitsa'ensun ngisa.
18 Tunga xi jngu mi kjiningantsja kiskju'ngi nangiu 'ba 'eyanijin tonre naire.
19 "'Ba kionga je ja'a nkjin nixtjin, ja'e ngani naire chu'ndabiu 'ba kitsa'enko kuenda.
20 Xi ón mi ton kjiningantsja kui tjun ja'e, 'ba ngi ón kitsjasun ngisare naire 'ba kitsure: "Na'en, ón mi ton kjinike'ndanaą, 'ba nga'e tijña ngi'ón xi kitsa'ensun ngisaą."
21 'Ba meni naire kitsure: "Nda tjin, jngu=ni chu'nda xi nda 'ba xi kixi fiko xare. Kixi= k'ikụe xachi xi kitsjare, kui kjuañu nganda'e ngisa= tse sike'ndaraą. Tjas'en 'ba titsjai joni nairi."
22 'Ba 'ba nde jaskan ja'e xi kjiningantsja jó mi ton 'ba kitsu: "Na'en, jó mi ton kjinike'ndanaą, 'ba nga'e tijña ngijó xi kitsa'ensun ngisaą."
23 'Ba naire kitsure: "Nda tjin, jnguni chu'nda xi nda 'ba xi kixi fiko xare. Kixi= k'ikụe xachi xi kitsjare, kui kjuañu nganda'e ngisa= tse sike'ndaraą. Tjas'en 'ba titsjai joni nairi."
24 Tunga 'ba nde ja'e xi jngu mi ton kjiningantsja 'ba kitsu: "Na'en, 'beñaą nga jnguni xi 'ñu mejenre xuta, 'ba nga ji michja'e chan xi bi ji kik'entje 'ba 'bekui ña bi ji kichjujndi.
25 Kui kjuañu kitsakjunñaą 'ba kik'eyanijiạn tonri ngajin nangiu. Tunga nga'e tijña xi tsiji."
26 'Ba naire kitsure: "Jngu= ni chu'nda ch'okun 'ba xi tse'é. Tsa 'ye nga fikja'aą chan xi bi an 'bentjiạ 'ba nga 'bekuạ ña bi an kjejndiạ,

27 tsa tusa k'ikori tonna nchja xi tse'e banco. Meni kionga ja'aa, kixuntsjaa
tonna 'ba ko ki'ndire tsakaiñu.”
28 'Ba meni kitsure xutabiu nchja xi kio inya: “Chja'á_ru tonre xi jngu mi,
'ba ta'e_ru xi te mi mani tse'e.
29 Ngat'a xi tjinre ngisa= tse kua'e ngisare 'ba ngisa tse s'ere. Tunga xi
tsajainre, tusa stjukja'are ka'nda xi ichi tjinre.
30 'Ba chu'ndabi xi tumé chjire, chanikjo'o ngandetsian ña jñu chun, ña
ski'nda xuta 'ba ña kuajnga nde'ñu.”

Nga Jesús tsuya jótsa'en si'anre kjua xuta

31 ”Ba kionga Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'e, kjua'e ko kjuajere ko ngatsi'i
ankjelere 'ba kio k'uejñasun nga'nde ña kuakutsejen kjuajere.
32 'Ba ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio kuañajan ngixkun kui, 'ba
sikinyat'axinre xinkjin jotsa'en xi tsikuenda chutsanga nga tsikinyat'axinre
natendsu.
33 'Ba ngate kixire sikinya chutsango 'ba ngate skjunre sikinya natendsu.
34 'Ba rey kuetsure xi inya ngate kixire: “Jabiu jun, xi je kitsichikunta'ennu
Na'enchana. Ngataxuntsjo nga'nde ña kui batexuma, nga'nde xi kis'endanu
'ndani nga ngasun'ndio kitsa'en.
35 Ngat'a nga kuabojona, kitsa'enuu xi chine. Nga kuaxindana, kitsa'enuu
nanda. Nga tsu'basaan nanginu, kichjubetjonuu ni'yanu.
36 'Ba nga tsajainna najñu, kitsa'enuu najñu xi tsakajaa. Nga tebeyaa,
ja'eketsuba'ndanuu. 'Ba nga kis'eyaa nduya, tsangichutsejennuu.”
37 'Ba kio xuta kixi kuetsu: “Na'en, ¿kjia'áñu kji'yari nga kuabojori 'ba
kitsa'eri xi chine, asa nga kuaxindari 'ba kitsa'eri nanda?
38 'Ba ¿kjia'áñu kji'yari nga nangin tsutjasin 'ba kichjubetjori ni'yani, asa
nga tsajainri najñu 'ba kitsa'eri najñu xi xeje?
39 'Ba ¿kjia'áñu kji'yari nga tebeye asa nga kis'eye nduya 'ba tsangichutse-
jenri?”
40 'Ba rey singojore: “Kjuakixi= xi xin_nuu. Jotsa'en nda kjiniko tu'ya nts'ia
xi tjindu nga'e, an xi 'ba kjinikonuu.”
41 ”Ba 'batsa'en rey kuetsu nganire xi tjindu ngate skjunre:
“Tinyat'axinnuu, xi 'bakore kjuach'o xi tsikasennu Na'enchana. Tangiun
nga'nde ña bi 'boya ndi'i ña kis'endare chanayiu ko ankjelere.
42 Ngat'a nga kuabojona, bi kitsa'enuu xi chine. 'Ba nga kuaxindana, bi
kitsa'enuu nanda.
43 Nga tsu'basaan nanginu, bi kichjubetjonuu ni'yanu. 'Ba nga tsajainna
najñu, bi kitsa'enuu najñu xi kuajaa. 'Ba nga tebeyaa 'ba nga kis'eyaa nduya,
bi tsangichutsejennuu.”
44 'Ba 'batsa'en kui 'ba nde kuetsure: “Na'en, ¿kjia'áñu kji'yari nga kuabo-
jori, nga kuaxindari, nga tsutjasin nangini, nga tsajainri najñu, nga tebeye,
asa nga kis'eye nduya, 'ba bi tsikisekori?”
45 'Ba 'batsa'en rey singojo nganire: “Kjuakixi= xi xin_nuu. Jotsa'en bi nda
kjiniko tu'yañu ngajinre xutabi, ninga aán 'ba kjinikonuu.”
46 'Ba kui xutabiu kuaje ña kjua'antsjai kjuanima xuta, tunga xuta kixi
sakure kjuabenichun xi bi fet'a.

26

Nga xutaxo foyare nga suba Jesús
Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53

1 Kionga Jesús je yakuya ngayéje kibiu, 'bi kitsure xutare:

2 —Je 'yo nga jó nixtjin chaja ngisa nga k'uetju s'i pascua, 'ba Ki'ndire Xuta
xi'iun kuangantsja tuxi s'et'ani kru.
3 'Ba kui nixtjinbiu na'mi titjun ko nchja chingare naxinando kuañajan
ngantja ndaba na'mi titjun Caifás.
4 'Ba kio joyare jótsa'en k'uejñure Jesús tuxi kuan skaninejeni 'ba sik'en.
5 Tunga 'bi kitsure xinkjin:
—Bi ngajin s'iu kjuinduba, tuxi bi si'a sa'enni naxinando.

Nga Jesús s'estejunre nanda xi ixi jen
Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8

6 'Ba kionga Jesús tijña naxinanda Betania ndaba Simón xi xuta fe'ndujun
'mire,
7 kitsitiñat'are jngu chjun xi ya'a jngu lameta xi alabastro nini xi kitse
nanda xi ixi jen 'ba xi 'ñu chji. 'Ba yejerañu nga Jesús tijñat'a yamixo,
chjunbiu 'estejunre nindaku nandabiu.
8 'Ba nga xutare Jesús tsabe kibiu, kuakjanre 'ba kitsu:
—¿Ánñu kitistentonni nandabiu?
9 Ngat'a kuáan 'ñu chji kich'ani tsakaiñu tsa kisateña 'ba kuan kua'ere xuta
nima tonre.
10 Tunga Jesús tsabe mé= xi inyatsu, 'ba kitsure:
—¿Ánñu jun tenistini_ru chjunbi? Nda= tjin xi kitsikona.
11 Ngat'a xuta nima tu i= k'uendujinntsjainu, tunga an bi nga'e ku-
atejñajinntsjai_nuu.
12 Ngat'a nga 'estejunna nanda xi ixi jen chjunbi, je 'ejñanda yojona, tuxi
s'eyanijinña.
13 'Ba xinkixi_nuu nga nituña nga'ndere ngasun'ndio ña kjua'axtiuya en
ndare Na'enchana, 'ba=nde kjuinukjua mé= xi kitsa'en chjunbi 'ba 'ba=tsa'en
kjuinikja'etsjenya.

Nga Judas tsingantsja Jesús
Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6

14 'Ba jngu xutare Jesús xi tejó, xi Judas Iscariote 'mi, kikun na'mi titjun
15 'ba kitsure:
—¿Mé= xi kua'enuu tsa singantsja_nuu Jesús?
'Ba nchjabiu 'endako xinkjin 'ba kitsjare kate ton xi plata ni.
16 'Ba tsaka'anire kui nixtjinbiu nga Judas tsangisjai ndiya jófatsa'en kuan
singantsjani Jesús.

Nga kjenko xutare Jesús
Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26

17 Nixtjin nga 'betuts'inre s'i pascua, nga chine niñuxtila xi tsajainre na'yu
san, xutare Jesús kitsitiñat'are 'ba kitsure:
—¿Ñá=ñu mejénri nga kuek'endai xi xina s'i pascua?
18 'Ba kui kitsure:
—Tangiun ngajin naxinando 'ba tangiun ndaba kui xutabiu 'ba 'bi t'in_ru:
“Maestru tsu: Je tjimatiña chubana, 'ba ni'yari kjuik'axjia s'i pascua nga ko
xutana.”
19 'Ba xutare kitsa'en xi kitsure, 'ba 'enda xi skine s'i pascua.
20 'Ba nga je kuajñu, Jesús tsik'ejñat'ako yamixo ko xutare xi tejó.
21 'Ba kionga je inyakjen, 'bi kitsure:
—'Ba fa xinkixi_nuu nga jnguñu jun xi singantsjana.
22 'Ba xutare 'ñu kuafore 'ba 'etuts'inre nga tsiningiyare nga jngu jngu:

—Na'en, ¿a an ña?
23 'Ba Jesús kitsingojore:
—Jngu xi ndekui tiba tsika'nyijinni niñuxtilare ko an, kui= xi singantsjaną.
24 Ngat'a 'ba= kuanre Ki'ndire Xuta xi'iun jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ngat'are kui. Tunga, ¡nimaxuni xuta xi singantsja! Tusa ngisa nda kuánre tsa bi kitsin tsakaiñu.
25 'Ba Judas xi singantsja, tsiningiyare:
—¿A an= ña, maestru?
—Ji xi je 'ba kisji —kitsure Jesús.
26 'Ba nga inyakjen, Jesús kiskjebe niñuxtilo 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsijoya 'ba kitsjare xutare, 'ba kitsure:
—Chjubio 'ba chino, kui=bi xi yojoną.
27 'Ba kiskjebe=ni jngu chutsin 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsjare xutare, 'ba kitsu:
—T'iu ngatsi'iu xi inya chutsinbi.
28 Ngat'a kui=bi xi jinną, xi tse'e kjua xatse xi ti'bendakoni Na'enchana ko xutare. Kui xi tistenntjaire nkjin xuta, tuxi kuachat'anire jere.
29 'Ba an xin_nuu nga bi nde k'uiña binu, ka'nda nga kjua'e nixtjin nga k'ui ngañaą ko jun binu xatse ña batexuma Na'enną.

Nga Jesús tsuyatitjun nga Pedro kuetsu nga bi xutare kuán kui
Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38

30 'Ba kionga je kise jngu son xi tse'e Na'enchana, kiji tjengi tse'e ya Olivo.
31 'Ba Jesús kitsure xutare:
—Kui nistjenbi ngatsi'u sichajañu kjuamakjainnu ngat'a tsa'an. Ngat'a 'bi=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Sik'en=ña xi tsikuenda chutsango, 'ba kui tuchuña= k'uetsumaba.”
32 Tunga nga kjua'ayana ngajinre mik'en, kjuititjun_nuu nangi Galilea.
33 'Ba Pedro kitsure:
—Nisi ngatsi'i sichaja kjuamakjainre ngat'ari, an niñajanni sichajaą.
34 'Ba Jesús kitsingojore:
—'Ba fa xinkixira nga ndekuini nistjenbi, kionga kje kji'ndajín chaxicho, ji je ján ndiya kisji nga bi xutana kuáin.
35 'Ba Pedro kitsu ngani:
—Bi xian nga bi xutari kuán, nisi tjinnere nga kueyakora.
'Ba ngusun kitsu ngatsi'i xutare.

Nga Jesús fako Na'enchana jngu nga'nde ña Getsemaní 'mi
Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46

36 'Ba Jesús echu ko xutare jngu nga'nde ña Getsemaní 'mi, 'ba kitsure:
—Tetsubo nga'e yejerañu tefikjakuaą Na'enchana kio yo.
37 'Ba kiko Pedro ko ngojó ki'ndire Zebedeo, 'ba 'etuts'inre nga 'ñu ba kis'ere 'ba kuafore.
38 'Ba kitsure xutare:
—Kjuaba kitsejin inimaną joni tsa kui xi je sik'enną. Tetsubo nga'e 'ba tetsubachunkonu.
39 'Ba 'batsa'en Jesús kiji ngubachire 'ba kio yejen tsindi nkjain 'nda t'anangiu, 'ba kitsu nga jako Na'enchana:
—Na'en, tsa kuan k'uejñat'axinnaą kui kjuanimabi, t'ejñat'axinnaą. Tunga bi ngatjama xi an mejénna, tusa xi ji mejénri.
40 'Ba jaskan Jesús jendiba ngani ña tjindu xutare, 'ba kjiyufe nga echu. 'Ba kitsure Pedro:
—¿A nijnguú chubą kichukjuanu nga tsiketsubachunkonu?

41 Tetsubachun 'ba chuko Na'enchana, tuxi bi xut'ayakoninú. Inimanu je
tijñanda, tunga yojonu inda ngisa.
42 'Ba Jesús kiji ngani xi majóni ndiya, 'ba 'bitsa'en jako Na'enchana:
—Na'en, tsa bi kụan stukja'axinnạ nga kjua'axtiạ kjuanimabi, ngatjama
jotsa'en ji mejénri.
43 'Ba nga ja'e ngani ña tjindu xutare, nde kiyufe=ngani, ngat'a nijño
inya'bechja tuxkun.
44 'Ba kui kitsik'endu 'ba kikjako ngani Na'enchana xi majánni ndiya, 'ba
ndekuini en kinchja ngani.
45 'Ba 'batsa'en jendiba ngani ña tjindu xutare, 'ba kitsure:
—¿A tojo tetsjujñafe=ñu 'ba tenikja'aya=ñu? Je ja'e chụbạ nga Ki'ndire Xuta
xi'iun kụangantsja ngaya ntsja xuta je.
46 Tisetjion, tangian nde. Chutsijon, je ndiba tiña xi titsingantsjanạ.

Nga nduba Jesús
Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11

47 'Ba nde sa'e= tinchja=ni Jesús kionga ja'e Judas, jngu xutare xi tejó. 'Ba
tjenko nkjin xuta xi ya'a kicha ko ya. Xi kitsikasen na'mi titjun ko nchja
chingare naxinando.
48 'Ba Judas inya'atitjun nchjabiu 'ba kitsure:
—Xi k'uendsu'aạ nga site'nda_rạ, kui=biu 'ba ndubo.
49 'Ba ta'a kitsitiñat'are Jesús 'ba kitsure:
—'Nda na'en, maestru.
'Ba 'endsu'a.
50 'Ba Jesús kitsingojore:
—Amigu, tijngui xa xi ja'eni.
'Ba kio nchja xi yak'a kitsitiñat'are Jesús 'ba kitsuba.
51 Tunga jngu xuta xi tjenko Jesús ts'axje kichare, 'ba tsatet'a ñojon
chu'ndare na'mi titjun.
52 'Ba Jesús kitsure:
—Ch'atjai kichari nga'ndere. Ngat'a ngatsi'i xi kicha kjanni, 'ba=nde kicha
kueyani.
53 ¿A bi 'ye nga kụan skui'a_rạ Na'ennạ nkjin mi ankje, 'ba kui sikasenfani
nganda'e?
54 Tunga tsa 'ba sa'aạn, ¿jótsa'en k'uetjusunni xi kua'indut'a enre
Na'enchana? Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a nga tjinnere nga 'ba kụan.
55 'Ba Jesús tsiningiyare nchjabiu:
—¿Ánñu ko kicha ko ya kich'añu nga ja'echja'anuụ, joni tsa jngu chacheje
kuán? Nyujun, nyujun tsakatejñajinntsjai_nuụ nga yakuya ndetsinre ningu,
'ba bi kjindubanuụ.
56 Tunga ngayéje kibi tjima, tuxi k'uetjusunni enre Na'enchana xi
kitsi'indu nchja chinga profeta.
'Ba 'batsa'en tsanga ngatsi'i xutare Jesús 'ba kitsik'ejña tajngu.

Nga ña'anre kjua Jesús ngixkun xutaxa titjun judío
Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24

57 'Ba nchja xi kitsuba Jesús ndaba Caifás kiko xi na'mi titjun. Ña je kuañajan
chjine tse'e kjuatexuma ko nchja chingare naxinando.
58 'Ba Pedro kjin kitjenngi Jesús ka'nda nga echu ngandetsin ndaba na'mi
titjun. Ja'as'en 'ba kio tsik'ejñajinre nchja xi kio tsikuenda, tuxi skueni mé= xi
kụan.

59 'Ba na'mi titjun ko ngatsi'i xutaxa tsangisjai jngu xuta xi kuinchja en ndesu ngat'are mé= xi kitsa'en Jesús, tuxi kụan si'annire kjua 'ba kjuinik'en.
60 Tunga bi kuasjaire, ninga ja'e nkjin xuta xi kinchja en ndesu ngat'are kui. Tunga tuchan ja'e jó
61 xi 'bi kitsu:
—Kui xutabi kitsu: “An kụan=nạ sikixuyaạ ningure Na'enchana 'ba ján nixtjin skjenitjen ngañaạ.”
62 'Ba 'batsa'en na'mi titjun tsisetjen 'ba tsiningiyare Jesús:
—¿A tumé singuaje ngat'are mé= xi inyabanejeri?
63 Tunga Jesús xiu tsik'ejña. 'Ba na'mi titjun kitsure:
—Ngat'are Na'enchana xi tijñakun te'benerạ nga sji xi kjuakixi. 'Ba t'innịi tsa ji xi Cristo xi Ki'ndire Na'enchana.
64 'Ba Jesús kitsure:
—Ji xi je 'ba kisji. 'Ba an xin_nuụ nga 'ndani nganda'e xiañu Ki'ndire Xuta xi'iun nga k'uejña ngate kixire Na'enchana xi tjinre kjua'ñu 'ba nga yufi kjuendejinni ngank'aa.
65 'Ba kio na'mi titjun 'ejnda najñu xi yaja tuxi kji'yanire nga 'ñu ch'o kis'ere inimare, 'ba kitsu:
—¡Je ch'o kitsure Na'enchana xutabi! ¿Jótsa'en kụachjen ngisana xi skaninejere? Jun je kjinu'yo nga ch'o kitsu ngat'a tse'e Na'enchana nga 'ba kitsu.
66 ¿Jó mixun jun?
'Ba nchjabiu kitsingojo:
—Tjin=re je 'ba kjuabeya machjenre.
67 'Ba 'batsa'en 'etiajun nkjain Jesús 'ba ye'ere, 'ba tjin xi tso'ojin nkjain.
68 'Ba nga inyatsure:
—Ji xi Cristo, tsa profeta kuáin, 'ba t'innị 'yá= xi ye'eri.

Nga Pedro tsu ngani nga bi xutare Jesús kuán
Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27

69 'Ba yejerañu nga Pedro tijña ngandetsin ndaba na'mi titjun, kio kitsitiñat'are jngu chjun chu'ndare 'ba kitsure:
—Ko tsé ji tsutjakuai Jesús xi tse'e Galilea.
70 Tunga Pedro 'e'mota'en yojore ngixkun ngatsi'i xi kio tjindu 'ba kitsu:
—Bi 'biạ mé= xi te'mi_ri.
71 'Ba kiji ngani ña tijña xuntja ngandetsian, ña kja'e chjun chu'nda tsabe ngani 'ba ye'ere nijmi xi yak'a:
—Ko xutabiu tsak'ajmeko Jesús tse'e Nazaret.
72 'Ba nde 'e'mota'en ngani yojore Pedro, ka'nda kitsik'axki= ngat'are Na'enchana nga kitsu:
—¡Bi 'bexkuạn xutabiu!
73 'Ba sangutjun, xuta xi kio tjindu kitsitiñat'are Pedro 'ba kitsure:
—Kjuakixi jngu=ni xi kui nchjabiu. Ngat'a jotsa'en nukjuai kui baku nga kui= ni.
74 'Ba 'batsa'en Pedro 'etuts'inre nga ch'o kitsu nga kitsik'axki ngat'are Na'enchana 'ba kitsu:
—¡Bi 'bexkuạn xuta xi te'mi_ru!
'Ba ndekuini chubabiu kiski'nda chaxicho.
75 'Ba kio Pedro ja'etsjenre mé= xi Jesús kitsure: “Kionga kje kji'ndajín chaxicho, ji je ján ndiya kisji nga bi xutanạ kuáin.” 'Ba kui 'etju nga'ndebiu, 'ba 'ñu kiski'nda.

27

Nga Pilato ningantsjare Jesús
Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32

1 'Ba kionga je kis'e isen, ngatsi'i xi ngakure na'mi ko nchja chingare
naxinando joyare jótsa'en kụan kjuinik'enni Jesús.
2 'Ba tji'ñure nga kiko 'ba kitsingantsjare Pilato, xuta ngaku Romano.

Nga tsik'en yojore Judas

3 'Ba Judas, xi kitsingantsja Jesús, nga tsabe nga 'exa xutaxo nga kjuinik'en,
'ñu on kuánre 'ba kikani nganire xi ngakure na'miu ko nchja chingare
naxinando nga kate tonbiu xi plata ni.
4 'Ba kitsure:
—Je kiskjejią ngat'a kitsingantsjañą jngu xuta xi tsajainre je nga kjuinik'en.
Tunga nchjabiu kitsingojore:
—'Ba jịn, ¿mé= kuendanị kibiu? Tu kuenda tsiji.
5 'Ba kio Judas 'etsojoya ton ngaya ningu 'ba kiji nga kiskanijndusin yojore.
6 'Ba xi ngakure na'miu 'eñajan tonbiu, 'ba kitsure xinkjin:
—Kui tonbi jinre xuta= kis'engini, 'ba kjuatexumo bi tsja'nde nga k'ueya
kaxa tse'e ton chje.
7 'Ba 'endako xinkjin nchjabiu nga ko kui tonbiu kuatse jngu nangi xi
xu'bare xuta xi Tsinda Tiji 'mi, tuxi kio s'ẹyanijinni xuta xi xin ndibani.
8 Kui kjuañu Nga'nde Jin 'mini nangibiu ka'nda nganda'e.
9 'Ba 'batsa'en 'etjusun enre Na'enchana xi kitsu profeta Jeremías:
“Kiskjebe nchjabiu nga kate ton xi plata ni, chji xi 'enda nchja xi tse'e Israel
nga 'ba tjin chjire xutabiu.
10 'Ba ko kui tonbiu tsatseni xu'bare xuta xi Tsinda Tiji 'mi, jofatsa'en
kitsunạ Na'enchana.”

Nga Jesús ña'anre kjua ngixkun Pilato
Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38

11 Ngu Jesús sejña ngixkun xuta titjun Pilato, 'ba kui 'bitsa'en tsiningiyare:
—¿A ji= ni reyre xuta judío?
'Ba Jesús kitsingojore:
—Ji xi je 'ba kisji.
12 'Ba kionga xi ngakure na'miu ko nchja chingare naxinando inyabaneje,
Jesús nijnguú en kinchja.
13 'Ba kio Pilato kitsure:
—¿A bi tenu'ye mé= xi inyatsu ngat'ari?
14 Tunga Jesús nijnguú en kitsingojore. Kui kjua tu 'ba= kuánkjinnire xuta
titjun.
15 'Ba xuta titjun je ngare nga ngajin xki s'i pascua tsik'ejñandai jngu xuta
nduya xi naxinando skui'a.
16 'Ba kui nixtjinbiu tijña nduya jngu xuta xi bexkun tsi'i xuta ngat'a ch'o
kitsa'en, xi Barrabás 'mi.
17 'Bamani, kionga je kuañajanni xuta, Pilato tsiningiyare:
—¿'Yá= xi mejénnú nga sik'ejñandai_nuụ? ¿A Barrabás=, asa Jesús xi Cristo
'mi=?
18 Ngat'a Pilato kuankjinre nga tu kjuaxinkakun= nga kjiningantsjare
Jesús.

19 'Ba nga Pilato tijñasun nga'nde ña tsa'en kjua, ja'ek'inre en xi kitsikasen chjunre: “Bi ji nungijin kjua yojori ngat'are xutabiu xi tumé je tjinre. Ngat'a sa'e ngajñu ne ch'otsa'en kaba'e chininą ngat'are kui.”
20 Tunga xi ngakure na'miu ko nchja chingare naxinando, inya'a xuta xi kio kuañajan, nga skui'a nga kjuinik'ejñandai=re Barrabás, 'ba nga kjuinik'en Jesús.
21 'Ba xuta titjun tsiningiya nganire:
—¿Ñáre ngojó nchjabi mejénnú nga sik'ejñandaą?
'Ba xutankjiun kitsu:
—Barrabás.
22 'Ba Pilato tsiningiya nganire:
—¿'Ba mé= xi sikuą Jesús xi Cristo 'mi?
'Ba ngatsi'i kitsu:
—¡Kru tjat'ai!
23 Tunga Pilato kitsu nganire:
—Ngu, ¿mé= kjua xi ch'o tjin xi kitsa'en kui?
Tunga xutankjiun ngisa 'ñu kiski'ndaya 'ba kitsu:
—¡Kru tjat'ai!
24 'Ba Pilato tsabe nga tumé tisaku ndiyare, nga tusa 'ñu inyakji'ndaya ngisa xutankjiun nga inyamakjanre. Kui kjuañu kiskjebeni nanda 'ba yanejun ntsja ngixkun xutankjiun 'ba kitsu:
—Bi kuenda tsa'an ngat'are jinre xutabi, tu kuenda tsojon.
25 'Ba ngatsi'i xuta kitsingojo:
—Jin ko ki'ndinį ngatamajenį ngat'are jinre xutabi.
26 'Ba 'batsa'en Pilato kitsik'ejñandaire Barrabás, 'ba sa'e 'exa nga s'ęre Jesús, 'ba kitsingantsja tuxi s'ęt'ani kru.
27 'Ba meni chasoldadure xuta titjun kiko Jesús ni'ya masen xi pretorio 'mi, 'ba sa'e kinchja tsi'ire chasoldadu xinkjin nga tsikinyandai tsi'ire.
28 'Ba ts'axjere najñure Jesús 'ba kitsik'ejñaxte jngu najñu ini.
29 'Ba kitsinda jngu corona xi na'ya ni 'ba 'esun nindaku, 'ba ntsja kixi kitsika'a jngu yant'e joni yanise. 'Ba tsinyakunch'in ngixkun 'ba tsejnuke nga kitsure:
—'Nda na'en, reyre xuta judío.
30 'Ba nde 'etiajunre, 'ba ndekuini ya xi ya'a tso'ontjai nindaku.
31 'Ba jaskan nga je 'batsa'en tsejnuke, ja'axinre najñu ini xi kitsik'ejñaxte, 'ba kitsikaja ngani xi najñure fa Jesús. 'Ba 'etjuko tuxi kuat'ani kru.

Nga s'et'a kru Jesús
Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn 19:17-27

32 'Ba kionga je 'etju kio, kisatejin jngu xuta xi Simón 'mi xi nangi Cirene tse'e. Xi chasoldadu kitsika'akjua'ñu krure Jesús.
33 'Ba meni echu nga'nde xi Gólgota 'mi. (En xi tsunire: nga'ndere nindaku mik'en.)
34 'Ba Jesús kitsa'ere binu xi ko tsajmi sja ts'atjijin, tunga kionga je kiskut'a, bi kits'ini.
35 'Ba kionga Jesús je yat'a kru, chasoldadu kitsiskaya najñure Jesús tuxi skueni ñáre xi k'uakore 'ba kitsik'abire xinkjin.
36 'Ba sa'e kio tsik'endu tuxi sikuendani.
37 'Ba ngasun nindaku kis'et'a jngu yate ña kua'indut'a mé= kjua tjinik'enni. 'Ba 'bitsa'en kua'indut'a yatio: “Kibi= xi Jesús xi reyre xuta judío.”

38 'Ba ñatjen kis'et'ako kru Jesús jó chacheje, jngu ngate kixire 'ba jngu
ngate skjunre.
39 'Ba xuta xi kio inyafa'a ch'o inyatsure Jesús nga inyatsik'atji nindaku:
40 —Ji xi sikjekjuai ningu 'ba nga ján nixtjin xjunitjen ngani tsakaiñu, ngu
tsa Ki'ndire Na'enchana kuáin, tik'angi yojori 'ba t'etukajent'ai kru.
41 'Ba 'ba=nde tsa'en inyabejnuke xi ngakure na'miu ko chjine kjuatexuma
'ba ko nchja chingare naxinando nga inyatsure xinkjin:
42 —Kui xutabi kitsik'angi= kja'e xuta, tunga bi mare nik'angi tajngu yojore.
Ngat'etukajent'a kru nganda'e tsa kui xi reyre xuta tse'e Israel, tuxi 'batsa'en
kụakjainnina ngat'are kui.
43 'Ñu makjainre ngat'are Na'enchana, ngu ¡Na'enchana ngatatsik'angi
nganda'e tsa kjuakixi nga 'ñu tsimején! Ngat'a 'ba= kitsuna nga kui xi
Ki'ndire Na'enchana.
44 'Ba chacheje xi ñatjen kis'et'ako kru, 'ba nde ch'o inyatsure.

Nga 'me Jesús
Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30

45 'Ba 'nda nga nyusen 'ba ka'nda chụbạ ján nga kuangixun, ngayéje
ngasun'ndio kis'ejñu.
46 'Ba nga je mején chụbạ ján Jesús 'ñu kiski'ndaya, 'ba kitsu:
—Elí, Elí, ¿lama sabactani? (En xi tsunire: Ji Na'en, ji Na'en, ¿ánñu
kjinikumaninaạ?)
47 'Ba yak'a xuta xi kio inya kjint'ere 'ba kitsure xinkjin:
—Profeta Elías tinchjare kui.
48 'Ba ta'a, jngu xuta xi kio sejña tsangatsanga nga kitsika'nyi jngu tsanga
ko binu san. 'Ba jngu yanaxu 'eku 'ba kitsitiñat'are Jesús tuxi k'uini tsakaiñu.
49 Tunga xi yak'a kitsu:
—¿Mé= ña'anni? Xutsijan tsa Elías kjua'ek'ajent'a kru.
50 'Ba Jesús, 'ñu kiski'ndaya ngani 'ba k'en.
51 'Ba jó ya kuán najñu xi kitjenchja nga'nde xi 'ñu tsje tse'e ningu,
jendibajenni 'nda ngank'are ka'nda ngi'ndere nga kitijndajen. 'Ba nangiu
jatse, 'ba naxi tsakjan.
52 'Ba tsjure mik'en kitju'i, 'ba nkjin xuta xi kuakjainre ngat'a tse'e
Na'enchana ja'aya nganire.
53 'Ba 'etju tsjure, kionga je ja'aya nganire Jesús, 'ba ja'as'en naxinanda tsje
Jerusalén ña nkjin xuta yakure yojore.
54 'Ba kionga xi ngakure chasoldadu 'ba ko xi ñatjen inya nga inyatsikuenda
Jesús tsabe nga jatse nangiu 'ba ko ngayéje xi kuán, 'ñu kitsakjun 'ba kitsu:
—Kjuakixi=nini nga kui xutabi Ki'ndire Na'enchana.
55 'Ba kio inya nkjin yanchjin xi kjin inyakutsejen xi 'nda nangi Galilea
jendetjengini Jesús nga tsikinyako.
56 'Ba xi inya ngajinre yanchjinbiu María Magdalena, María nare Santiago
ko Kuse, 'ba ko nare ki'ndire Zebedeo.

Nga s'eyanijin Jesús
Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42

57 'Ba kionga je tjima'ña, ja'e jngu xuta nyina xi Kuse 'mi xi tse'e nangi
Arimatea. Xi 'ba nde xutare Jesús kuán.
58 'Ba meni Kuse kikun Pilato 'ba tsi'are yojore Jesús. 'Ba Pilato 'exa nga
kua'ere.
59 'Ba Kuse kiskjebe yojo, 'ba jngu najñu xi tjibe kji'i 'ba xi tsjekoni yaxtejun.

60 'Ba kio jngu tsju xatse xi kui tse'e yajñaya, xi kiskju'ngit'a naxiu. 'Ba
kionga je kiskanitikja jngu ndiojo tse xi 'echjaxtiukoni tsju, kiji.
61 'Ba María Magdalena 'ba ko María xi ngijngu ngankjain tsju tsik'endu.

Nga chasoldadu inyatsikuenda ngatja tsju

62 'Ba nga kuanyujun, kionga je ja'a nixtjin nga s'enda mé= xi machjen s'i
pascua, xi ngakure na'miu ko nchja fariseo kikun Pilato,
63 'ba kitsure:
—Na'en, fa'etsjenni̱ nga 'bi kitsu xuta ndesubiu nga tijña ngisa: “Nga je kjue
ján nixtjin, kjua'aya nganina̱ ngajinre mik'en.”
64 'Bamani tsu'ba, t'exai nga nda ngatamakuenda tsju ka'nda nga kjue
nixtjin xi majánni. Tsa chjen ngajñu kjua'e xutare 'ba kuekocheje yojore,
'ba sa'e kuetsure xuta nga je ja'aya nganire ngajinre mik'en. Tsa 'ba sa'en
nchjabiu, en ndesu xi jaskan ngisa= ch'o ngisa nga ko mare xi tjun.
65 'Ba Pilato kitsure:
—Teko chasoldadu 'ba nda tikuendo tsju jotsa'en nga ngisa nda ku̱annu.
66 'Ba meni nchjabiu kiji 'ba 'enere sello ndiojo xi tjichjakoni tsju 'ba kio
kitsikinyaxtiu chasoldadu.

28

Nga Jesús fa'aya nganire ngajinre mik'en
Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10

1 'Ba kionga ja'a nixtjin nga nikja'aya, nga tjis'e isen 'betuts'inre semana,
María Magdalena ko María xi ngijngu kikutsejen tsju.
2 'Ba tukjia'a kuán jngu chon xi 'ñu, ngat'a jngu ankjere Na'enchana
jendejenni ngank'aa nga ja'ekja'axin ndiojo xi tixtiuchjákoni tsju 'ba kio
tsik'ejñasun.
3 'Ba ankjebiu 'ñu 'na chu'a joni ndi'i nga ba'na, 'ba najñure tiba xu xu kji'i
joni nch'an.
4 'Ba chasoldadu 'ñu kitsakjun nga tsabe ankjebiu. Se jatse= 'ba joni xi
jesun tsa'en kis'endu.
5 'Ba meni ankjebiu kitsure yanchjinbiu:
—Bi kun. 'Beña̱ nga Jesús xi kiset'a kru teminyisjo.
6 Bi nde nga'e tijñani, je ja'aya nganire ngajinre mik'en jotsa'en nga kitsu.
Ndechutsijon nga'nde ña kis'ejña.
7 Tunga tanginfañu 'ba 'bi tik'in_ru xutare: “Je ja'aya nganire ngajinre
mik'en, 'ba kui tifititjunnu nangi Galilea. 'Ba kio xio.” Je kixin_nuu̱ en xi
tjinni nga 'ba xin_nuu̱.
8 'Ba ta'afani 'etju yanchjinbiu ña tijña tsju, inyatsakjukoni 'ba nde 'ñu tsja
titsubakonire ngayeje. 'Ba tu mangatsanga nga kike'ere nijmi xutare Jesús.
9 'Ba nga inyafi, kio kisatejin Jesús 'ba kitsite'ndare. 'Ba kitsitiñat'are 'ba
kitsubakja ndsaku nga kitsichjire.
10 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:
—Bi kun, 'ba tik'in_ru nts'ia nga ngatji nangi Galilea, 'ba kio skuena̱.

Nga chasoldadu be'e nijmi mé xi kuán

11 'Ba yejerañu nga inyafi yanchjinbiu, yak'a chasoldadu kiji ngajin naxi-
nando nga kike'ere nijmi xi ngakure na'miu ngayéje xi kuán.
12 'Ba xi ngakure na'miu kuañajanko nchja chingare naxinando 'ba 'endako
xinkjin. 'Ba tse ton kitsjare chasoldadu
13 'ba 'bi kitsure:

—'Bi tixun: “Sa'e ngajñu nga tetsjujñafe̱, xutare Jesús kafa'e 'ba kafikocheje yojore.”
14 'Ba tsa xuta titjun kjuint'e kibiu, jin= 'ye̱ jotsa'en xuko nijmi kui. 'Ba bi kjua skajiun.
15 'Ba meni chasoldadu kiskjebe ton 'ba 'ba kitsa'en jotsa'en kik'inre. 'Ba kui enbi xi tojo chuba nijmi ngisa ngajinre xuta judío ka'nda nixtjin nganda'e.

Nga Jesús tsja xare xutare
Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23

16 'Ba meni xutare xi tejngu kiji nangi Galilea, nindu ña Jesús kitsure.
17 'Ba nga tsabe Jesús, kitsichjire, ninga tjin xi jó ján kjiyuju kakun tsa kui.
18 'Ba Jesús kitsitiñat'are 'ba kitsure:
—Na'enchana je kitsjana̱ kjua'ñu nga kuatexuma yejia̱ ngank'aa 'ba ko t'anangiu.
19 'Bamani tsu'ba, tangiun 'ba ti'on xutana̱ ngatsi'i naxinanda xi tjin ngasun'ndio. Tatendo nga ko ja'enre Na'enchana, ko Ki'ndiu 'ba ko Isennix-tjintsjere Na'enchana.
20 'Ba takuya_ru nga ngatatsik'etjusun ngayéje xi je 'ene_nu̱. 'Ba kuatejñakontsjai_nu̱ ka'nda nga kjue ngasun'ndio.

Ennda ngat'a tse'e Jesucristo jotsa'en kitsi'indu SAN MARCOS

Juan Bautista tsuya nga kjua'e Jesucristo
Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28

1 'Bitsa'en 'betuts'inre en nda xi ngat'a tse'e Jesucristo, Ki'ndire Na'enchana.
2 'Bitsa'en kua'indut'a xujunre xuta chinga profeta Isaías:
An tetsikasentitjunrą xutaną xi be'eya nijmi.
Kui xi k'uejñandatitjun ndiyari.
3 Jndare xuta xi 'ñu nchja nga'nde t'axin:
“T'enda_ru 'ba kixi chju'i_ru ndiyare Na'enchana.”
4 'Ba kui= kjuañu ja'eni Juan Bautista nga'nde t'axin tuxi yatendani xuta 'ba tuxi ye'eyanire nijmi xuta nga tjinnere sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba sątenda, meni nga kụachat'anire jere.
5 'Ba 'etju ngatsi'i xuta xi tjin nangi Judea ko ngatsi'i xutare naxinanda Jerusalén nga ja'ekasen ñojonre Juan. 'Ba kionga je ye'e nijmi ngat'are je xi tjinre, Juan yatenda ngajin ndaje Jordán.
6 'Ba najñu xi yaja Juan ntsjare chakameyu kuandakoni, 'ba ko jngu tjiuxinjnde tikjakonire. 'Ba naxkajndi ko ntsjenre tjiuchusera xi tjin ngijña kjine.
7 'Ba kionga be'eyare nijmi, tsu:
—Jaskanre an ndiba jngu xuta xi ngisa tjinre kjua'ñu tu'bani ko an xi ka'nda an bi bakinną nga sikindią 'ba skjendaą na'ñu jndere.
8 An tebatenda_nuụ ko nanda; tunga kui ko Isennixtjintsjere Na'enchana kuatendanu.

Jesús satenda 'ba chanayiu kut'ayako
Mt. 3:13-17; 4:1-11; Lc. 3:21-22; 4:1-13

9 'Ba 'bi kuán kui nixtjinbiu nga Jesús 'etjuni naxinanda Nazaret, naxinanda xi tijñajin nangi Galilea, 'ba echu ña tijña Juan. 'Ba Juan yatenda ngajin ndaje Jordán.
10 'Ba kionga ti'betukajin nando, Jesús tsabe nga kitju'i ngank'aa, 'ba nga Isennixtjintsjere Na'enchana ti'betukajennere joni jngu tjiunise tiba.
11 'Ba jngu jnda kjinu'yanire ngank'aa xi tsu:
—Ji= ni xi ki'ndiną xi tsimijaạn. Ne tsja tjinną ngat'a tsiji.
12 'Ba jaskan, Isennixtjintsjere Na'enchana kiko nga'nde t'axin.
13 'Ba kio tsik'ejña yachan nixtjin ngajinre tjiuba ts'en, 'ba chanayiu kiskut'ayako. 'Ba ankjere Na'enchana ja'ekatesinre Jesús.

Jesús 'betuts'inre xare nangi Galilea
Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15

14 'Ba jaskan nga Juan kis'eya nduya, Jesús echu nangi Galilea, 'ba kio kitsikja'axtiuya en ndare Na'enchana.
15 —Nixtjinbi xi kik'innu je kuajngu 'ba kjuatexumare Na'enchana je tijña tiña. Tik'antjaiyo kjuafa'etsjennu, 'ba ngatamakjainnu ngat'a tse'e en ndare Na'enchana —kitsure Jesús.

Jesús nchjare ñujun xuta xi tsuba tjiuti
Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11

16 'Ba tifa'a Jesús ngandai ndachikunre Galilea, kionga tsabe Simón 'ba ko
nts'e xi Andrés 'mi. 'Ba na'ya tire inyakanikja'ajin nando, ngat'a kui nchjabiu
xi ti= tsuba.
17 'Ba Jesús kitsure:
—Jun na'en, ndetjennginu. An sa'en_nuu̱ nchja xi 'beku xuta.
18 'Ba ndekuini chubabiu nchjabiu 'endu na'ya tire 'ba kitjenngi.
19 'Ba kio nguba chire Jesús tsabe Santiago 'ba ko nts'e Juan, ki'ndire
Zebedeo, xi tjinduya barku nga inya'bendunda na'ya tire.
20 'Ba tukjuan kinchja=re, 'ba nchjabiu kitsik'ejña na'enre xi Zebedeo 'mi
ngaya barku ko chu'ndare 'ba kitjenngi Jesús.

Jesús tsinda jngu xuta xi tijñajinre jngu isennixtjin xi bi nda
Lc. 4:31-37

21 'Ba jaskan Jesús ko xutare ja'e naxinanda Capernaum. 'Ba kionga nixtjin
nga nikja'aya, Jesús ja'as'en ni'ya sinagoga 'ba 'etuts'inre nga yakuya.
22 'Ba tu kuakun=re xuta jotsa'en yakuyare joni tsa xa nk'a tjinre, 'ba bi
joni nchja chjine kjuatexuma.
23 'Ba ngaya ni'ya sinagoga tijña jngu xuta xi isennixtjin xi bi nda tijñajinre,
xi kitsu nga kiski'ndaya:
24 —Ji Jesús tse'e Nazaret, ¿mé= xi tjinri ngat'a tsajain? ¿A ja'enikjekjuanii̱?
'Be=ña̱ 'yá= ni ji. Ji= ni xuta tsjere Na'enchana.
25 Tunga Jesús jatiko isennixtjinbiu 'ba kitsure:
—¡Xiu teni 'ba t'etukajin_ri xutabi!
26 'Ba isennixtjinbiu xi bi nda se 'etsujmeyare xutabiu, 'ba niki 'ñu=
kiski'ndaya nga 'etukajinre.
27 'Ba ngatsi'i xuta tu kuakun=re, 'ba tsiningiyare xinkjin:
—¿Mé= kibi? Kja'e tsa'en bakuya xutabi, joni tsa xa nk'a tjinre. ¡Ka'nda
isennixtjin xi bi nda 'bexa=re 'ba tsik'etjusunre!
28 'Ba ne xati kji'yare ngat'a tse'e Jesús ngayéje nangi Galilea.

Jesús tsinda nachi'yare Simón Pedro 'ba ko ne nkjin xuta xi sefesun
Mt. 8:14-17; Lc. 4:38-41

29 'Ba kionga 'etju ni'ya sinagoga, Jesús kiji ko Santiago 'ba ko Juan ndaba
Simón ko Andrés.
30 'Ba nachi'yare Simón nachan tikijñasun nga nt'ai kunre. 'Ba ta'a kik'ere
nijmi Jesús.
31 'Ba kui kitsitiñat'are 'ba kiskjebe ntsja nga kitsikisetjen. 'Ba ndekuini
chubabiu kitukja'axinre chi'in nt'aire chjunbiu. 'Ba sa'e kitsikjén xuta xi
echukun.
32 'Ba kionga je tjima'ña, kionga je kintjai tsu'biu, echuchanire Jesús
ngatsi'i xuta xi sefesun ko xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda.
33 'Ba nkjin xuta xi tjindu Capernaum ja'e 'ba kuañajanxtiu xuntja ni'yo.
34 'Ba Jesús ne nkjin xuta kitsinda xi kja'e kjuanga chi'in kunre, 'ba ne nkjin
isennixtjin xi bi nda ts'axjejin. 'Ba ngat'a isennixtjinbiu bexkun 'yá=ñu kui,
kui= kjuañu Jesús bi kitsja'ndenire nga kinchja.

Jesús 'betju nga fitsikja'axtiuya enre Na'enchana
Lc. 4:42-44

35 Kionga je tjis'e isen, kionga jñu chun ngisa, tsisetjen Jesús 'ba 'etju nga
kiji jngu nga'nde t'axin nga kikjako Na'enchana.
36 'Ba kio Simón 'ba ko nchja xinkjin kikangisjai Jesús.
37 'Ba kionga kuasjaire nde, kitsure:

—Ngatsi'i xuta inyamangisjairi.
38 Tunga Jesús kitsingojore:
—Tangian kja'e nga'nde xi tjindu tiña, tuxi 'ba nde kio sikja'axtiuyani_rą enre Na'enchana; ngat'a tu kui xa 'etjuña.
39 'Ba kiji ngayéje ni'ya sinagoga xi tu tjin nangi Galilea, nga titsikja'axtiuya enre Na'enchana, 'ba ne nkjin isennixtjin xi bi nda ti'baxje.

Jesús tsinda jngu xuta xi chi'in fe'ndujun kunre
Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16

40 'Ba kio jngu xuta xi chi'in fe'ndujun kunre ja'etsitiñat'are Jesús 'ba tsakasenkunch'int'are 'ba 'ets'are:
—Tsa mejénri kụan sitsjenaą nga xja'axinnaą chi'in xi kunną.
41 'Ba Jesús ja'animare xutabiu, 'ba kitsure nga yanere ntsja:
—Mejénną. Ngatamandai.
42 'Ba ndekuini chubabiu, kitukja'axinre chi'inre, 'ba kuanda.
43 'Ba ta'a kitsikixant'a Jesús xutabiu, 'ba 'ñu 'enere nga kitsure:
44 —Tu'yá 'be_ri nijmi; tu t'in 'ba tikaku_ri yojori na'miu. 'Ba t'ikue kjuatjo xi baku nga je kuatsjejin jotsa'en kitsu Moisés, tuxi 'batsa'en skuekixini xuta nga je kuanda ngani.
45 Tunga kionga kui xutabiu kiji, 'etuts'inre nga ye'ere nijmi ngatsi'i xuta mé xi tu kuán. 'Ba kui= kjuañu Jesús bi nde nda kuán ja'as'enni naxinando, tu kioña tsajain xuta 'bejña. Tunga 'etjuni xuta xi kja'e kjuanga nangi tse'e nga ja'ekutsejenre.

2

Jesús tsinda jngu xuta xi bi ma fi
Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26

1 'Ba jaskan, kionga je ja'a jó ján nixtjin, Jesús ja'e ngani naxinanda Capernaum; 'ba kjint'e xuta nga je tijña ngani ndaba.
2 'Ba tukjia'a ne nkjin xuta kuañajan, ka'nda ngantja ni'yo bi nde kis'eni nga'nde; 'ba Jesús yakuyare enre Na'enchana.
3 'Ba kio, ja'e ñujun xuta xi yank'angi jngu xuta xi bi ma fi.
4 Tunga bi kuán echukat'are Jesús, ngat'a ne nkjin xuta tjin. Kui kjuañu ngatsja ni'ya ña tijña Jesús kiskje'ikjani, 'ba kio ts'ajenni xuta xi tji'mio nga kjiya kuxta.
5 'Ba kionga Jesús tsabe kjuamakjain xi tjinre nchjabiu, kio kitsure xuta xi tji'mio:
—Ji ki'ndiną, je kuachat'ari jeri.
6 Tunga yak'a chjine kjuatexuma xi tjindu kio, 'bitsa'en kitsikja'etsjen:
7 "¿Jótsa'en ma kakun xutabi nga 'bitsa'en tinchja? Bi tjibekun Na'enchana, ngat'a tu Na'enchana sani xi mare tsichat'a je."
8 Tunga ta'a fani kuankjinre Jesús mé xi inyatsikja'etsjen nchjabiu, 'ba tsiningiyare:
—¿Ánñu 'batsa'en tenikja'etsjenñu?
9 ¿Méñu xi ngisa bi na'enre nga xin_rą xuta xi bi ma fiu? ¿A nga xin_rą: "Je kuachat'ari jeri", asa nga xin_rą: "Tisetjen, chjube kuxta xi tetsjujñaye 'ba titjajme"?
10 Tunga mejénną nga xio nga Ki'ndire Xuta xi'iun tjinre kjua'ñu kui ngasun'ndebi nga sichat'a je.
'Ba kio kitsure xuta xi bi ma fiu:
11 —Ji xinrą, tisetjen, chjube kuxtari 'ba t'in ni'yari.

12 'Ba xuta xi tji'mio ta'a tsisetjen, 'ba kiskjebe kuxtare nga 'etjuni kio
ngixkun ngatsi'i xuta. 'Ba ngatsi'i tu kiskutsejen'akun= 'ba kitsichjire
Na'enchana nga kui xi tjinre kjua'ñu. 'Ba inyatsure xinkjin:
—Kje nisa jngu ndiyajín 'ya tsajmi joni kibi.

Jesús nchjare Leví
Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32

13 'Ba jaskan Jesús 'etju ngani nga kiji ngandai ndachikun; 'ba ne nkjin xuta
ja'ekun, 'ba 'etuts'inre nga yakuyare.
14 'Ba kionga Jesús tifa'a kio, tsabe Leví xi ki'ndire Alfeo, nga tijña nga'nde
ña tjubechjintjai tsajmi, 'ba kitsure:
—Ndetjenngina.
'Ba Leví tsisetjen 'ba kitjenngi.
15 'Ba 'ba kuán nga Jesús tikjen ndaba Leví, ne nkjin xuta xi kjebechjintjai
tsajmi ko xuta je tjindut'ako yamixa Jesús 'ba ko xutare; ngat'a ne nkjin mani
xuta xi tjenngire.
16 'Ba chjine kjuatexuma xi tse'e nchja fariseo tsabe kionga Jesús inyak-
jenko xuta je 'ba ko xuta xi kjebechjintjai tsajmi. 'Ba jako xutare Jesús, 'ba
tsiningiyare:
—¿Ánñu nchja xi kjebechjintjai tsajmi 'ba ko xuta je tikjenkoni
chamaestrunu?
17 'Ba Jesús kjint'ere, 'ba kitsure:
—Xuta xi nda bi chjine ki machjenre, tu kui sani xi sefesun. Bi xuta xi kixi
ja'ekinchja_ra, tu kui sani xuta xi tjinre je.

Jesús tsuya kjia'añu nga ma beni kjindia
Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39

18 'Ba jngu ndiya, kionga xuta xi tjenngire Juan 'ba ko nchja fariseo tjindu
kjindia, yak'a xuta ja'ekjeningiyare Jesús:
—Ji na'en, xuta xi tjenngire Juan 'ba ko nchja fariseo tjindu kjindia. ¿Ánñu
xutari bi 'bendu kjindianini?
19 —¿A ma 'bendu kjindia xuta xi kjinikjint'e jngu kjuabixan, tsa xi xi'un
kio tijñako ngisa? —kitsingojore Jesús—. Yejerañu xi xi'un tijñako, bi kuan
k'uendu kjindia.
20 Tunga kjua'e jngu nixtjin kionga stukja'are xi'un; kionga kjua'e nixtjin-
biu kio= k'uendu kjindia.
21 'Ba ni'yá 'bendayanda jngu xutji chinga ko chuba najñu xatse; ngat'a
najñu xatsio kje fa'ekujín 'ba 'betijnda xutji chingó, 'ba ngisa= tse tijnda.
22 'Ba nde ni'yá 'beya binu xatse jngu chitsa xi tjiuxin ni xi chinga; ngat'a
binu xatsio k'uetijnda, 'ba ne tse binu tisten 'ba kjuekjua= chitsa tjiuxinbiu
ngayeje. 'Ba kui= kjuañu chitsa tjiuxin xatse k'ueyaña binu xatse —kitsu
Jesús.

Jesús bakuya ngat'a tse'e nixtjin nga nikja'aya
Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5

23 'Ba jngu nixtjin nga nikja'aya Jesús 'ba ko xutare setsuma ngajin ña kji'i
tsujmi ntje. 'Ba kionga ja'a kio, xutare 'etuts'inre nga tsate xujmare trigo.
24 'Ba nchja fariseo tsiningiyare:
—¿Ánñu xutari inyatsa'enni mé xi bi tixa'nde nga ma nixtjin nga nikja'aya?
25 Tunga Jesús kitsure:
—¿A kje 'bexkiyajíun mé= xi kitsa'en David jngu nixtjin nga kui 'ba ko xuta
xi tjenko kuana'enre 'ba kuabojore?

26 'Ba kui nixtjinbiu nga Abiatar na'mi titjun kuán, David ja'as'en nga'nde
tsjere Na'enchana, 'ba kiskine niñuxtila tsje, xi tu na'miu ma kjine; 'ba
kitsjare xuta xi tjenko ngayeje.
27 'Ba kitsu ngisare Jesús:
—Nixtjin nga nikja'aya tu kjuanda tse'e= xuta nga kis'endare, bi tsa nix-
tjiun kis'endare xuta.
28 'Ba kui= kjuañu Ki'ndire Xuta xi'iun batexumanire ka'nda nixtjin nga
nikja'aya.

3

Jesús tsinda jngu xuta xi ja'eku ntsja
Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11

1 'Ba kio Jesús ja'as'en ngani ni'ya sinagoga; 'ba kio tijña jngu xuta xi ja'eku
ntsja.
2 'Ba nchjabiu inyakutsejenre Jesús tuxi skueni tsa sinda xutabiu nga
nixtjin nga nikja'aya, 'ba tuxi kuan kuangini.
3 'Ba Jesús kitsure xuta xi ja'eku ntsja:
—Tisetjen 'ba tisen ngamasenre kio.
4 'Ba jaskan tsiningiyare nchja xi yak'a:
—¿Mé xi tixa'nde nga ña'an nga nixtjin nga nikja'aya, a tsajmi xi nda= asa
xi ch'o? ¿A sik'angiña jngu xuta, asa sik'enña?
Tunga nchjabiu xiu tsik'endu.
5 'Ba Jesús ko kjuasti kiskutsejen'a nchja xi inyandaire, 'ba ba kis'ere ngat'a
tse'e nga titsujñu ngisare.
—Tjente ndsai —kitsure xuta xi ja'eku ntsja.
'Ba xutabiu yejente ntsja, 'ba kuanda.
6 Tunga ta'a 'etju nchja fariseo 'ba kuañajant'are nchja tse'e Herodes nga
tsangisjai ndiya jotsa'en kuan sik'enni Jesús.

Jesús tsinda nkjin xuta ngandai ndachikun

7 'Ba jaskan Jesús kikot'axin xutare ndai ndachikun, 'ba ne nkjin xuta xi
jendibani nangi Galilea kitjenngi.
8 'Ba kionga kjint'e mé xi tu titsa'en Jesús, ne nkjin xuta xi tse'e nangi Judea,
tse'e naxinanda Jerusalén, tse'e nangi Idumea, tse'e xingunda ndaje Jordán
'ba ko tse'e ngandaire naxinanda Tiro ko naxinanda Sidón ja'ekutsejenre.
9 'Ba kui= kjuañu Jesús 'exare xutare nga ngat'ejñandare jngu barku, tuxi bi
kuastinnenire xutankjiun xi kuañajan kio.
10 Ngat'a ne nkjin xuta je kitsinda, kui kjuañu xi sefesun se in-
yakanikja'ane=re yojore tuxi kuan sikoni.
11 'Ba kionga isennixtjinnkjin xi bi nda tsabe Jesús, tsikinyakunch'int'are
'ba tsu nga kji'ndaya:
—¡Ji= ni xi Ki'ndire Na'enchana!
12 Tunga Jesús jatiko isennixtjinbiu nga bi kuetsu nga kui xi Ki'ndire
Na'enchana.

Jesús kja'ajin xutare xi tejó
Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16

13 'Ba jaskan Jesús kiji jngu ngijñacha, 'ba kinchjare nchja xi nda kisasenre.
'Ba kionga kuañajan nchjabiu,
14 Jesús kiskja'ajin tejó nchja tuxi k'uajmekoni, 'ba tuxi sikasenni nga
sikja'axtiuya enre Na'enchana. Jesús kitsjaja'enre nchjabiu nga kui xi k'uin
apóstoles;

15 'ba kitsjare kjua'ñu tuxi k'uaxjejinni isennixtjin xi bi nda ngajinre xuta.
16 Kui nga tejó nchjabiu xi kiskja'ajin Jesús: Simón, xi kitsjaja'enre nga kui
xi k'uin Pedro;
17 Santiago 'ba ko nts'e Juan, ki'ndire Zebedeo, xi kitsjaja'enre Boanerges
(ja'en xi tsunire: Ki'ndire Cho'on);
18 'ba ko Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Santiago xi ki'ndire
Alfeo; Tadeo, ko Simón, xi mako nchja cananista,
19 'ba ko Judas Iscariote, xi jaskan kitsingantsja Jesús.

Jesús nchja ngat'a tse'e chanayi Beelzebú
Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10

'Ba jaskan, Jesús ja'as'en ni'ya ña ti'bejña,
20 'ba ne nkjin xuta kuañajanne nganire, ka'nda bi kuán kiskine chi niñu.
21 'Ba kionga kjint'e xinkjin Jesús, ja'ekja'a, ngat'a kitsu xuta xi yak'a nga
Jesús skare.
22 'Ba chjine kjuatexuma xi jendibani naxinanda Jerusalén kitsu nga
chanayi Beelzebú, ngakure isennixtjin xi bi nda, tijñajinre Jesús 'ba nga kui
kitsjare kjua'ñu tuxi k'uaxjejinni isennixtjin xi bi nda.
23 'Ba kio Jesús kinchjare nchjabiu, 'ba 'ejñare kui kjuakusunbi:
—¿Jótsa'en ndekuini chanayiu kụan k'uaxjejinni yojore?
24 'Ba tsa xuta xi tjindu jngu naxinanda ña batexuma jngu rey ndekui jóya
tjinnire yojore, bi tsé kụanre nga k'uendu.
25 'Ba tsa xuta xi tjindu ngaya jngu ni'ya ndekui jó ya tjinnire yojore, bi tsé
kụanre nga k'uendu xuta xi tjinduya.
26 'Ba nde tsa chanayiu kuakjanya yojore, 'ba tsa ndekui skjankoni yojore,
bi tsé kụanre nga k'uejña. Je echukjet'a nixtjinre.
27 "Ba tu'yá kụan kjua'as'en ndaba jngu xuta xi taja 'ba skjebecheje
tsajmire, tsa bi fara tjun kueta'ñu; 'ba tu 'ba= tsa'en sa nga kụan skja'achejere
tsajmire.
28 "Ba fa xinkixi_nuụ, nga Na'enchana sichat'a yejere jere 'ba tume en ch'o
xi kuetsure Na'enchana xuta;
29 tunga xi ch'o kuetsure Isennixtjintsjere Na'enchana, niñajanni
kụachat'are. Tu je= xuta je ngantsjai nixtjin —kitsu Jesús.
30 Ngat'a nchjabiu kitsu nga kui xi tijñajinre jngu isennixtjin xi bi nda.

Jesús tsuya 'yá= xi nare 'ba 'yá= xi nts'e
Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21

31 'Ba kio ja'e nare 'ba ko nts'e Jesús 'ba ngandetsiun tsikinya 'ba tu 'exa
nga kjuinukjuare Jesús.
32 'Ba xuta xi tjindundaire Jesús kitsure:
—Nari ko nts'é 'ba ko ndichjai ngandetsian inya 'ba inyamangisjairi.
33 —¿'Yá= xi nanạ 'ba 'yá= xi nts'iạ? —kitsu Jesús.
34 'Ba kio kiskutsejen'a xuta xi tjindundaire 'ba kitsu:
—Kui ngatsi'i xutabi xi nanạ 'ba ko xi nts'iạ.
35 Ngat'a tu'yañu xi tsik'etjusun enre Na'enchana, kui xi nts'iạ xi ndichjaạ
'ba xi nanạ.

4

Jesús bakuya jngu kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi kjejndi xujma
Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8

1 'Ba kio 'etuts'in nganire Jesús nga yakuyare xuta ndai ndachikun, 'ba
ne nkjin xuta kuañajant'are. 'Ba kui= kjuañu, tsijinni barku xi tikijñajin
ndachikun 'ba tsik'ejñayare, 'ba ngatsi'i xutankjiun ngandai ña kixí chun
tsikinya.
2 'Ba nga 'ejñare kjuakusun; 'etuts'inre nga yakuyare ne nkjin tsajmi. 'Bi
tsa'en yakuyare:
3 —Tasen ñojon enbi: Jngu xuta kiji nga kikjejndi xujma.
4 'Ba kionga je tikjejndi xujma, masen xujmare tsixu ndai ndiyo; 'ba ja'e
tjiunisio 'ba kiskine.
5 'Ba ngimasen xujmare tsixujin ndiojo, ña bi tse nangi tjin; 'ba ta'a jesu
ngat'a bi 'ñu nanga nangiu.
6 Tunga kionga 'etju tsu'biu, yaka 'ba kitsixí ngat'a bi 'ñu nanga kiji jamare.
7 'Ba ngijngu ka'a xujma tsixu ngajin na'ya, 'ba kuank'a na'yo 'ba bi
kitsja'ndere nga nda kuacha xujmabiu, 'ba nimé tu kitsja.
8 Tunga ngijngu ka'a xujmabiu tsixu ña nda nangi. 'Ba jesu xujmabiu 'ba
kuacha, 'ba ne nda chan kitsja; 'ba tjin xujmabiu xi kitsja kate tu, tjin xi
yachute ko te, 'ba tjin xi jngu sientu tu kitsja.
9 'Ba kitsu ngisa Jesús:
—Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.

Jesús tsuya ánñu kjuakusun bakuyani
Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10

10 'Ba jaskan, kionga Jesús tsik'ejña tajngu ko xuta xi tsikinyat'a tiñare 'ba
ko nga tejó xutare, nchjabiu tsiningiyare mé xi tsunire kjuakusunbiu.
11 'Ba Jesús kitsingojore:
—Jun, kitsa'e'ndenu nga kụankjinnu mé xi tji'mo ngat'are ña batex-
uma Na'enchana; tunga kja'e xuta xi tjindu ngandetsin, ko kjuakusun
sakuyanire;
12 tuxi nisi nda skutsejen, bi skueni, 'ba tsa ninga nda kuasen ñojon, bi
kụankjinre, tuxi 'ba tsa'en bi k'uantjaiyani kjuafa'etsjenre 'ba bi kụachat'are
jere.

Jesús tsuya mé xi tsunire kjuakusun tse'e xuta xi kjejndi xujma
Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15

13 'Jun, ¿a bi mankjinnu jó tsunire kjuakusunbiu? Tsa bi mankjinnu jun,
¿jótsa'en kụankjinninu ngayéje kjuakusun xi yak'a? —kitsure Jesús—.
14 Xuta xi kjejndi xujma xuta xi tsikja'axtiuya enre Na'enchana tsin-
guyanire.
15 Tjin xuta xi joni xujma xi tsixu ngandai ndiyo: ngu nt'e enbi, tunga ta'a
ndiba chanayi 'ba kja'axin en xi je kis'entjejin inimare.
16 'Ba yak'a xuta xi joni xujma xi tsixujin ndiojo: ngu nt'e enbi 'ba ta'a tsja
s'ere nga makjainre,
17 tunga bi nanga kiji jamare ngajin inimare 'ba bi tsé kixi minya; kui=
kjuañu, nga tu ngat'are ion fa'axtiuni kjuanima 'ba tsjenngire xuta 'ba
ngutjun fani tsichaja kjuamakjainre.
18 'Ba tjin xuta xi joni xujma xi tsixujin na'ya: ngu nt'e enbi,
19 tunga ne 'ñu tsikja'etsjen ngat'are tsajmi xi tjinre ngasun'ndebi, 'ba
kjuanyino 'bejñure 'ba tu kui s'ẹ yejere tsajmi xi mejénre. 'Ba ngayejebi
inimare fa'as'enjin 'ba bi tsja'ndere nga nda kụacha enbi ngajin inimare, 'ba
bi tsja tu.

20 Tunga tjin yak'a xuta xi joni xujma xi tsixu ña nda nangi: ngu kui xutabi
nt'e enbi 'ba makjainre, 'ba ne nda chan tsja. Tjin xi kate, xi yachute ko te,
'ba xi jngu sientu tu tsja nga jngu jngu.

Jesús bakuya kjuakusun ngat'a tse'e ndi'i
Lc. 8:16-18

21 'Ba Jesús kitsure ngayeje:
—¿A tjin= xi baka jngu ndi'i tuxi ngi'ndere jngu kaxa k'uejñayani asa
ngi'ndere jngu nachan? ¿A bi tsa nga nk'a chun s'ejña ndi'i tuxi nda
sitsejenni?
22 Ngat'a ngayéje xi tijña'mo nganda'e kjua'e nixtjin nga s'ejñatsejen; 'ba xi
bi matsejen nganda'e kjua'e nixtjinre nga k'uetukatsejen.
23 Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.
24 'Ba Jesús kitsu nganire:
—'Ñu nda tasen ñojon_ru mé xi tenu'yo. Ngat'a chu̱ba̱ xi sichjon nga
k'uechubo kja'e xuta, 'ba=nde kui xi sichubako nganinu Na'enchana; 'ba
ngisa= tse k'uesunnu.
25 Ngat'a xi tjinre, ngisa= tse kua'e ngisare; tunga xi tsajainre, ka'nda
stukja'are xi ichi tjinre.

Jesús bakuya kjuakusun nga mank'a xujma
26 'Nga ko ña batexuma Na'enchana —kitsu Jesús— nde 'ba=nire joni xuta
xi 'bentje xujma ngajin nangiu;
27 ngu nde 'ba=nire tsa tikijñafe asa tijñakun, a ngajñu= asa nga nixtjin=,
xujmo fesu 'ba mank'a, nisi bi tjibe jótsa'en tjimank'a.
28 Ngat'a nangiu tsja tajngu chan; titjun xka chi'ndere, 'ba jaskan nts'enre,
'ba xi fet'ani s'ere tu xujmo;
29 'ba kionga je kichji ture, kio xutabiu 'beñajan, ngat'a je= ja'e nixtjinre
chan.

Jesús bakuya kjuakusun ngat'a tse'e xujma mostaza
Mt. 13:31-32, 34-35; Lc. 13:18-19

30 'Ba kitsu ngisare:
—¿Mé xi mangusun ña batexuma Na'enchana, asa mé kjuakusun sikji̱a̱n
an tuxi ku̱an singusunña?
31 Kui jo=ni jngu xujma tse'e mostaza xi s'entjejin nangiu. Ninga ngisa ichi
kun tu'bani ko ngayéje xujma xi tjin ngasun'ndebi;
32 tunga, kionga je kis'entje, mank'a 'ba ngisa 'ñu je ma tu'bani ko ngayéje
ya xi 'bentje xuta, 'ba ne ya'e= ma tjiare ka'nda tjiunise xi setsuma ngank'aa
ma tsinda ndaba ngi'ndere nk'ianre yabiu —kitsu Jesús.
33 'Ba ne nkjin kjuakusun joni kibi kitsichjen Jesús nga yakuyare xuta.
Yakuyare jotsa'en ku̱an ngisa nda ku̱ankjinre.
34 Bi fako tsa bi ko jngu kjuakusun, ninga xin tsuyanire xutare jó tsunire
kjuakusunbiu.

Jesús tsik'exiu ntjo ko ndachikun
Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25

35 'Ba ndekuini nixtjinbiu, kionga je tjima'ña, Jesús kitsure xutare:
—Tjian xingunda jan.
36 'Ba 'batsa'en kitsik'endu xutankjiun 'ba xutare kiko Jesús ngaya barku
xi je tjinduya, 'ba=nde tjenngi ngisare kja'e barku xi ñatjen tjen.
37 'Ba kio kuán jngu ntjo 'ñu xi niki kjenitjen= nando 'ba tsindiure nando
niki kitsiteya barku, 'ba ja'as'enntjai nanda, 'ba je mején kitse.

38 Tunga Jesús ngastun barku tsakjajñafe, nga jngu najñu ngiku tikjijña ngi
ku; 'ba xutare kitsikja'are 'ba kitsure:
—¡Na'en! ¿Ánñu bi kuenda teña'anni ninga tetiungijndia?
39 'Ba Jesús tsisetjen 'ba jatiko ntjo 'ba ndachikun kitsure:
—¡Xiu teni!
'Ba kis'exiu ntjo 'ba jña kuachun.
40 'Ba jaskan Jesús kitsure xutare:
—¿Ánñu ne tekunñu? ¿A tojo kje chunnuu̱?
41 'Ba se kitsakjun= nchjabiu, 'ba miningiyare xinkjin:
—¿'Yá= tsé xutabi, nga ka'nda ntjo 'ba ko ndachikun tsik'etjusunnire?

5

Jesús tsinda jngu xuta xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda
Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39

1 'Ba 'batsa'en echu nangire xuta Gerasa, xi tijña xingunda ndachikun.
2 'Ba kionga Jesús 'etjukajen barku, tukjia'a kitsitiñat'are jngu xuta xi
'etukajinni tsju xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda.
3 Ngat'a tsju 'bejñajin 'ba ni'yá ma tsik'ejña'ñu, nisi ko na'ñu kicha s'e̱'ñukoni.
4 Ngat'a je ne nkjin ndiya kiseta'ñukoni na'ñu kicha ndsaku 'ba ko ntsja,
tunga batejntsu na'ñu kicha xi tji'ñuni ntsja, 'ba kitsixi̱ na'ñu kicha xi
tji'ñukoni ndsaku, 'ba ni'yá tsa'enre.
5 'Ba nga nixtjin ko nga nistjen 'bajmejin tsju 'ba ko ngajin ngijña, nga
kji'ndaya 'ba nga ko ndiojo tsi'onkonire yojore.
6 Tunga nde sa'e= kjin tsabeni Jesús, mangatsanga kiji 'ba
tsakasenkunch'int'are,
7 'ba 'ñu kiski'ndaya nga kitsure:
—Ji Jesús, Ki'ndire Na'enchana xi tijña ngank'aa, ¿mé= xi tjinri ngat'a
tsa'an? 'Bets'ara̱ nga bi kjuanima ba'enaa̱.
8 'Ba 'ba tsa'en kinchja ngat'a Jesús ja'ba je 'bi kitsure:
—¡Ji isennixtjin xi bi ndai, t'etukajin_ri xutabi!
9 'Ba kio Jesús tsiningiyare:
—¿Jó 'miri?
—Legión 'mina̱, ngat'a ne nkjin mani —kitsu isennixtjin xi bi ndo.
10 'Ba xutabiu 'ñu 'ets'are Jesús nga bi kja'e nangi xi kjin sik'ete isennixtjin
xi bi ndo.
11 'Ba 'batsa'en tiñare nindu 'ñu nkjin tjiuchinga inyakjen,
12 'ba isennixtjin xi bi ndabiu tsi'are Jesús:
—Tikasenni̱ ña tjindu tjiuchinga, 'ba ta'e'ndeni̱ nga kuitjas'enjin_ri̱.
13 'Ba Jesús kitsja'ndere isennixtjinbiu, 'ba 'etukajinre xutabiu 'ba tji-
uchingabiu ja'as'enjinre. Jóru mi mani tjiuchingabiu, 'ba tsangatsanga jenya
ka'nda ña tijña ndachikun, 'ba kio jesunjin.
14 'Ba nchja xi inyatsikuenda tjiuchingabiu tsangatsanga nga kike'ere ni-
jmi xuta xi tjin naxinando 'ba xi tjindundai ngandaire. 'Ba xuta ja'ekutsejen
tuxi skueni mé= xi kuán.
15 'Ba kionga xutankjin ja'e ña tijña Jesús, tsabe xutabiu xi kis'ejñajinre
isennixtjin xi bi nda xi Legión 'mi, nga je xiu tijña, 'ba nga je yaja najñure
'ba nga je nda tjinre; 'ba xutankjiun kitsakjun.
16 'Ba nchja xi tsabe mé= xi kuánre xutabiu xi kis'ejñajinre isennixtjin xi bi
nda 'ba ko tjiuchingo ye'ere nijmi xuta xi yak'a.
17 'Ba 'batsa'en xutankjiun 'ets'are nga Jesús ngatetukajin kui nangibiu.

18 'Ba kionga Jesús tifa'as'en ngani barku, xutabiu xi kis'ejñajinre isennix-
tjin xi bi nda 'ets'are nga ngatatsja'ndere nga kuetjenngi.
19 Tunga Jesús bi kitsja'ndere.
—Tusa ni'yari t'in, ko xingi, 'ba t'e_ri nijmi mé= xi kitsa'en ngat'a tsiji
Na'enchana, 'ba jótsa'en ja'animari —kitsure Jesús xutabiu.
20 'Ba 'batsa'en kiji xutabiu, 'ba 'etuts'inre nga ye'e nijmi naxinanda xi tjin
nangi Decápolis mé= xi kitsa'en Jesús ngat'a tse'e; 'ba ngatsi'i xuta xi tjin kio
tu kuakunre.

Jesús tsinda ki'ndi chjunre Jairo 'ba ko chjun xi kitsiko najñure
Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56

21 'Ba kionga Jesús jendibaya ngani barku xingunda ndachikun, kui
ngando tsik'ejña, 'ba kio ne nkjin xuta kuañajant'are.
22 'Ba kio ja'e jngu xuta xi Jairo 'mi xi jngu ngaku tse'e ni'ya sinagoga;
kionga tsabe Jesús, tsakasenkunch'int'are
23 'ba 'ñu 'ets'are, nga kitsure:
—Na'en, ki'ndi chjunna̱ je mején kueya; ndekjane_ri ndsai ki'ndina̱, tuxi
ku̱andani 'ba k'uejñakunni.
24 'Ba kio kiko Jesús; 'ba ne nkjin xuta kitjenngi, se inya'be'nyu'ñundaire.
25 'Ba ngajinre xutankjiun tjenjinre jngu chjun xi kuatejó nu tjinre nga
'bakjanre jin.
26 Xi je ne tsé kjuanima ja'axtiu ngaya ntsja nkjin chjineki, 'ba je kitsikje
ngayéje xi tjinre; 'ba ni̱'bi= tjin tsakaseko, tusa ngisa 'ñu ma chi'inre.
27 'Ba kionga chjunbi kjint'e en ngat'are Jesús, ja'etjenngi ngajinre xu-
tankjiun 'ba ngastun kitsitiñat'anire, 'ba tu najñure kitsiko sa.
28 Ngat'a 'bitsa'en kitsikja'etsjen: “Nisi tu najñure sikosaa̱, ku̱anda=ña̱.”
29 'Ba tukjia'a, kitikjayare jinre; 'ba se tsejen kuánre yojore nga je kuanda
chi'inre.
30 Tunga Jesús ta'a tsabe nga nga'ñu 'etukajin yojore, 'ba kitsiku'be nga-
jinre xutankjiun 'ba tsiningiya:
—¿'Yá= xi kitsiko najñuna̱?
31 —Te'yani nga xutankjiun ti'be'yu'ñuri, ¿ánñu “'Yá= xi kitsiko najñuna̱”
tesjini? —kitsure xutare.
32 Tunga Jesús tojo tikutsejen ngandaire tuxi skueni 'yá= xi kitsiko.
33 'Ba kio chjunbiu, kionga je tsabe mé= xi kuánre, se tifatsekun= nga
kikasenkunch'int'are Jesús, 'ba ye'ekixire nijmi mé= xi kuán.
34 'Ba Jesús kitsure:
—Ji, ki'ndina̱, tu ngat'are kjuamakjainri nga je kuandai. Ngatjas'eri
kjuaxiu nga t'in, 'ba ngatamandai ngat'are chi'inri.
35 'Ba nde sa'e= tinchjani Jesús, nga tukjia'a ja'e yak'a nchja xi jendibani
ndaba xuta ngakure ni'ya sinagoga.
—Je k'en ki'ndi chjunri. Bi nde minyasiyani_ri maestru —kitsure.
36 Tunga Jesús bi kitsisinre nchjabiu, 'ba kitsure xuta xi ngakure ni'ya
sinagoga:
—Bi kuin; tu ngatamakjain saniri.
37 'Ba bi kitsja'nde Jesús nga nkjin xuta kuetjenngi, tu Pedro=, Santiago, 'ba
ko Juan xi nts'e Santiago sa.
38 'Ba kionga echu ndaba xuta xi ngakure ni'ya sinagoga, tsabe nga ne si'a
inyatsa'en xuta nga inyakji'nda 'ba nga 'ñu inyakji'ndaya.
39 Jesús ja'as'en 'ba kitsu:

—¿Ánñu 'ba tuku kji'i si'a teña'anñu 'ba techi'ndayakoñu? Ki'ndi chjunbi bi k'en, tu tikijñafe sani.

40 'Ba kio xuta xi tjindu kio tsejnuke Jesús. Tunga kui ts'axje tsi'i xutabiu, 'ba tu na'enre= ko nare 'ba ko xuta xi tjeko sa xi ja'as'en ña tikijña ki'ndi chjunbiu.

41 'Ba kio kiskjebe ntsja 'ba kitsure:

—Talita cum. (En xi tsunire: ki'ndi chjun, ji texinra̱, tisetjen.)

42 'Ba ndekuini chubabiu ki'ndi chjun, xi tejó nu tjinre, tsisetjen 'ba tsak'ajme. 'Ba xuta xi tjindu kio tu kuakun=re.

43 Tunga Jesús 'ñu 'enere nga tu'yá kue'ere nijmi mé= xi kuán, 'ba nde kitsu nga kua'ere xi chine ki'ndi chjunbiu.

6

Jesús kiji naxinanda Nazaret
Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30

1 'Ba Jesús 'etjuni kio 'ba kiji nangire, 'ba kitjenngi xutare.

2 'Ba kionga ja'e nixtjin nga nikja'aya, Jesús 'etuts'inre nga yakuya ni'ya sinagoga. 'Ba nkjin xuta kjint'ere Jesús, 'ba tu miningiyakun=re xinkjin:

—¿Ñáñu kikja'anire xutabi ngayéje tsajmi xi bakuya? ¿Mé= kjuankjinkakun xi kitsa'ere, 'ba ko kjuakun xi tsa'en?

3 ¿A bi tsa chjine yo kibi, ki'ndire Maríо, xi nts'e mani Sandio, Kusio, ko Judo, 'ba ko Simón? ¿A bi tsa nde i tjindujinnina ndichja ngayeje?

Kui= kjuañu ch'o kuánnire ngat'a tse'e 'ba bi kuamejénre nga ku̱akjainre.

4 Tunga Jesús kitsure:

—Ngayéje nga'nde 'yaxuta= jngu xuta profeta, tunga ña nangire, ngajinre xinkjin 'ba ninga ña ni'yare bi 'yakunre.

5 'Ba bi kuán kitsa'en jngu kjuakun kio, tu chuba xuta xi yanere ntsja xi inyafesun 'ba kitsinda.

6 'Ba Jesús tu kutsejenkuun nga xutabiu bi kuamejénre nga kuakjainre ngat'a tse'e kui. 'Ba Jesús fikakuya nga'nde xi tjindundai kio.

Jesús tsikasen nga tejó xutare
Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6

7 'Ba Jesús kinchjare nga tejó xutare, 'ba 'etuts'inre nga jo jó kitsikasen, 'ba kitsjare kjua'ñu nga k'uaxje isennixtjin xi bi nda.

8 'Ba kitsure nga tumé kua'a ngaya ndiyo, tu jngu sa yanise. 'Ba nga bi ku̱an kueko niñuxtila, chitsa, 'ba ninga ton.

9 'Ba nga ku̱an kuaya jndere, tunga bi ku̱an kua'a ngijngu nga najñure.

10 'Ba kitsure:

—'Ba tuñañu nga kuitjas'ion jngu ni'ya, tetsubo kio ka'nda nga̱ k'uetjuñu nga'ndebiu.

11 'Ba tsa jngu nga'nde bi stukja'atjo ninga bi kuasen ñojonnu xuta xi tjindu kio, tusa t'etju nga'ndebiu 'ba t'etsujmio chojore ndsakú, joni jngu chu̱ba̱ nga kui xutabiu tjinre je.

12 'Ba kio 'etju xutare, 'ba ye'eyare nijmi xuta nga ngatatsik'antjaiya kjuafa'etsjenre.

13 'Ba nkjin isennixtjin xi bi nda ts'axjejinre xuta, 'ba nkjin xuta xi inyafesun kitsinda nga kitsikajunre aseti.

Mé xi kuán kionga k'en Juan Bautista
Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9

14 'Ba xuta ngaku xi titjun Herodes 'ba nde kjint'e en ngat'a tse'e Jesús,
ngat'a ne nkjin nga'nde nda 'yare ja'enre Jesús. 'Ba yak'a xuta kitsu:
—Kui Juan Bautista xi je ja'aya nganire, 'ba kui= kjuañu tjinnire nga'ñu nga
titsa'en ngani kjuakun.
15 'Ba kja'e xuta kitsu:
—Kui Elías.
'Ba xuta xi yak'a kitsu:
—Kui jngu xuta profeta joni ngasa'e.
16 Tunga Herodes, kionga kjint'e kui enbi, kitsu:
—Kui Juan. An 'exa nga kitisin, 'ba nganda'e je ja'aya nganire.
17 Nga tu kjuare chjun Herodia= nini, nga Herodes 'exa nga kjinduba Juan,
'e'ñu, 'ba kiskanis'en nduya. Chjun Herodia, chjunre Felipe kuán tsakaiñu, xi
nts'e Herodes, tunga Herodes tsixanko ngani chjunbiu.
18 Ngat'a Juan ja'ba je kitsure Herodes:
—Kjuatexumo tsu nga bi kụan chjunre nts'é kuenikue.
19 'Ba tu kjuabiu= nini nga chjun Herodia kuastike Juan 'ba kuamejénre
kitsik'en tsakaiñu, tunga bi kuán jó kitsa'ennire;
20 ngat'a Herodes be= nga Juan jngu xuta kixi, tsje ko ni. Kui= kjua
kitsakjunkeni 'ba tsikuenda. 'Ba kionga Herodes nt'ere Juan, ka'nda bi be
mé= xi sa'en, tunga tsja mare nga basen ñojonre.
21 Tunga tuchan ja'e nixtjin nga chjun Herodia kisaku ndiyare kionga
kichu nu Herodes. Kui= nixtjinbiu ts'axje jngu s'i 'ba tsakjenko xutaxare
ngatsi'i ngakure chasoldadu ngayeje 'ba ko xuta nyina xi 'ñu 'yaxkunre nangi
Galilea.
22 'Ba ki'ndi chjunre chjun Herodia ja'as'en nga'nde ña inyakjen 'ba kite.
'Ñu kuatsjare Herodes 'ba ko xi tjindut'a yamixo jotsa'en kite. 'Ba Herodes
kitsure ki'ndi chjunbiu:
—Chja'ana tume xi mejénri, 'ba sjarạ.
23 'Ba kitsja'enre nga sjare tume xi skui'are, nisi masen naxinanda ña
batexuma.
24 'Ba kui ki'ndi chjunbiu 'etju, 'ba tsiningiyare nare:
—¿Mé= xi skui'a_rạ?
'Ba nare kitsingojore:
—Nindaku Juan Bautista chja'a_ri.
25 'Ba ki'ndi chjunbiu tukjuan ja'as'en ngani ña tijña xuta ngaku xi titjun,
'ba kitsure:
—Nganda'e fani nga mejénnạ nga kua'enaạ nindaku Juan Bautista ngaya
jngu tiba.
26 'Ba Herodes ne ba kis'ere; tunga ngat'a ja'ba je kitsja enre ngixkun xi tu
kitsikjint'e, tjinnere kitsjare xi tsi'a.
27 'Ba tukjuan 'exare jngu chasoldadu nga kuekatesin Juan.
28 'Ba chasoldadu kiji nduyo, tsatesin Juan, 'ba jngu tiba 'eya nindaku. 'Ba
kitsjare ki'ndi chjunbiu, 'ba kui kitsja nganire nare.
29 'Ba kionga xutare Juan kjint'e nga je k'en, ja'ekja'a yojore 'ba
kik'eyanijin.

Jesús tsikjén ón mi xuta
Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14

30 'Ba jaskan, kuañajan ngani nga tejó xutare kioña tijña Jesús 'ba ye'ere
nijmi mé= xi tu kitsa'en, 'ba xi yakuya.
31 'Ba Jesús kitsure:
—Jabiu, tjintaja jngu nga'nde ña jña chun, tuxi sikja'ayachiña.

Ngat'a ne nkjin xuta i fi i ndiba tsa'enni, ka'nda kui bi saku'ndere nga kjen.
32 'Ba 'batsa'en Jesús ko xutare ja'as'en jngu barku 'ba kiji jngu nga'nde t'axin.
33 Tunga 'ñu nkjin xuta tsabexkun Jesús, 'ba tsabe ña kiji. 'Ba kio ne nkjin xuta 'etjuni nga'nde xi tjindu kio, 'ba tsangatsanga kiji ña tifi Jesús. 'Ba xutankjiun tu kui tjun echuni tu'bani ko Jesús.
34 'Ba kionga Jesús 'etukajenni barkubiu, tsabe xutankjiun 'ba ja'animare, ngat'a 'ba tsa'en tjindu joni chutsanga xi tsajainjínre nai. 'Ba Jesús 'etuts'inre nga yakuyare nkjin tsajmi.
35 'Ba kionga kuangixun, xutare kitsitiñat'are 'ba kitsure:
—Na'en, je kuangixun, 'ba nga'e ne t'axin.
36 Tikaxant'ai xutankjinbi, tuxi ngatjikatseni mé= xi skine nga'nde xi tjindundai nga'e.
37 Tunga Jesús kitsure:
—Ta'e_ru jun xi skine.
'Ba kui kitsingojo:
—¿A mejénri nga kuekindai niñuxtila xi ngusun tjin chjire chjina nga jó sientu nixtjin ña'axa, tuxi kua'eni_ra xi chine?
38 —¿Jótjin niñuxtila tjinnu? Tangichutsejen_ru —kitsu Jesús.
'Ba kionga je tsabe, kitsure:
—Ón niñuxtila 'ba jó tjiuti.
39 'Ba Jesús 'exare nga kuetsik'enduku xutankjiun ngajin ndiji xkjuion;
40 'ba tjin xi jngu sientu 'ba tjin xi yachute kitsik'enduku nini.
41 'Ba jaskan Jesús kiskjebe nga ón niñuxtilo 'ba ngojó tjiutiu. 'Ba kiskutsejen ngank'aa 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana, 'ba kitsixkua niñuxtilo 'ba kitsjare nga jngu jngu xutare, tuxi sika'binire ngatsi'i xutankjiun. 'Ba nde kitsika'bire ngojó tjiutiu ngayeje.
42 'Ba ngatsi'i tsakjen ka'nda nga̱ kitsere;
43 'ba kiskja'añajan xie xi ts'angi tse'e tjiutiu ko niñuxtilo 'ba tejó nisin kitse ngisare.
44 'Ba ón mi kuán xuta xi'in xi tsakjen.

Jesús tsu'basun nanda
Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21

45 'Ba ta'a, Jesús 'exa nga xutare ngatja'as'en barku 'ba nga tjun ngatji xingunda ndachikun ña tijña naxinanda Betsaida, yejerañu kui titsikixant'a xutankjiun.
46 'Ba kionga je kitsikixant'a xutankjiun, Jesús tsijin jngu nindu nga kikjako Na'enchana.
47 'Ba kionga je kuajñu, nga je masen ndachikun tjensun barku, Jesús, xi tsik'ejña tajngu ña kixi chun,
48 tsabe nga na'en inyatsungiñia barku, ngat'a 'ñu tibe'ere ntjo. Kionga je tjis'e isen, Jesús tifisun ndachikun nga kitjenngi xutare. 'Ba je mejénre nga tu kjua'at'are tsakaiñu,
49 kionga tsabe xutare nga ndachikun tsu'basun Jesús. 'Ba kitsikja'etsjen nga jngu=ru isen xi tsabe 'ba kiski'ndaya;
50 ngat'a ngatsi'i tsabe 'ba kitsakjun. Tunga ta'a jako 'ba kitsure:
—¡Jún, na'en, ngatama'ñu kakún; an= ña̱, bi kun!
51 'Ba kio Jesús ja'as'en barku, 'ba kis'e xiu ntjo. 'Ba tu kuakunre xutare
52 ngat'a kje mankjinjínre kjuakun xi kitsa'en Jesús ngat'a tse'e niñuxtilo, ngat'a tojo titsujñu ngisare.

Jesús tsinda xuta xi sefesun nga'nde xi Genesaret 'mi
Mt. 14:34-36

53 'Ba kionga Jesús 'ba ko xutare je ja'axtiunda ndachikun, echu nga'nde xi Genesaret 'mi, 'ba barkure ngandai ndachikun 'et'a'ñu.
54 'Ba kionga je 'etukajen barku, ta'a fani tsabexkun xuta nga Jesús= xi 'etukajen.
55 'Ba kio tsangatsanga nga kiji ngayéje nga'nde xi tjin kionga ye'ere nijmi xuta ña tijña Jesús. 'Ba kionga kjint'e, xutabiu 'etuts'inre nga ja'eko xi sefesun xi kjiyuya nijña.
56 'Ba tu ñañu nga fa'as'en Jesús, a naxinanda chi=, a naxinanda je= asa ngijña=, tuchuba tsikayuju xinkjin xi inyafesun kioña tsa'en ndetsin. 'Ba 'bets'are Jesús nga nisi tu tetjun najñure siko sa; 'ba manda ngatsi'i xi tu tsiko najñure.

7

Jesús bakuya mé= xi tsijndire xuta ngixkun Na'enchana
Mt. 15:1-20

1 'Ba kio nchja fariseo 'ba yak'a chjine kjuatexuma xi jendibani naxinanda Jerusalén kitsitiñat'are Jesús.
2 'Ba nchjabiu tsabe nga yak'a xutare Jesús bi banejun ntsja nga kjen. Ngu tsunire nga bi inyatsik'etjusun kjuachingare tse'e judío nga banejun ntsja nga kjen.
3 (Ngat'a nchja fariseo 'ba ngatsi'i xuta judío tsik'etjusun kjuachingare nga tjunfara nda banejun ntsja 'ba sa'e kjen.
4 'Ba kionga je fa'eni ndetsin, bi kjen kio 'nda nga je tsik'etjusun kjuachingare nga banejun ntsja. 'Ba nkjin kjuachinga tjin ngisare xi tsik'etjusun, joni nga banejun chutsinre, tijire, ko tikure xi kicha ni 'ba ko nachanre.)
5 'Ba kui= kjuañu, nchja fariseo 'ba ko chjine kjuatexuma tsiningiyare Jesús:
—Na'en, ¿ánñu xutari bi tsik'etjusunni kjuachingare xuta chingana, nga bi banejun ntsja nga kjen?
6 'Ba Jesús kitsingojore:
—Jun, ¡xuta xi jó nkjon tjin! Kjuakixi= xi kitsu xuta chinga profeta Isaías ngat'a tsojon, kionga 'bitsa'en kitsi'indu:
Kui= xutabi tu ts'a bekunniną,
tunga inimare kjin tjindu ngat'a tsa'an.
7 Tumé chjinire nga bekunniną,
ngat'a tu kjuatexumare xuta= bakuya.
8 Ngat'a jun xin 'bejño kjuatexumare Na'enchana tuxi kjuachingare xuta kuetjenngiñu.
9 'Ba Jesús kitsure ngayeje:
—Tuxi sik'ejñakunñu kjuachinganu, 'bejñat'axinñu kjuatexumare Na'enchana.
10 Ngu Moisés kitsu: “Chakuin na'enri 'ba ko nari”, 'ba “Xi ch'o kuetsure na'enre asa nare, kjuinik'en”.
11 Tunga jun bixun=ñu nga jngu xuta kụan kuetsure na'enre asa nare: “Bi kụan kuasekoną, ngat'a ngayéje xi tjinną Corbán kuán” (en xi tsunire: tsajmi xi je tse'e Na'enchana joni chje);
12 'ba tsa tjin xi 'ba kuetsu, bi nde ba'e'ndeni_ru nga kuaseko na'enre asa nare.

13 'Ba= tsa'en, jun miyuniu enre Na'enchana ngat'are kjuachinga xi
kis'ejñanu 'ba xi nikja'axtiuya ngani_ru xingiu. 'Ba nkjin tsajmi joni kibi
ña'an ngiso.
14 'Ba jaskan Jesús kinchja nganire xutankjiun, 'ba kitsure:
—Tasen ñojonnu ngatsi'u, 'ba ngatamankjinnu:
15 Tumé xi ndibani ngandetsian xi fa'as'ejin yojore xuta xi tsijndire
ngixkun Na'enchana. Tu kui sani xi 'betukajin inimare xi tsijndire.
16 Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.
17 'Ba kionga Jesús kitsik'endu xuta 'ba ja'as'en ndaba, xutare tsiningiyare
ngat'a tse'e en xi yakuya.
18 'Ba Jesús kitsure:
—¿A 'ba=nde jun bi mankjinnu ngayeje? ¿A bi 'yo nga tumé xi ndibani
ngandetsian xi fa'as'enjin yojore xuta xi tsijndire ngixkun Na'enchana?
19 Ngat'a bi ngajin inimare fa'as'en, tu ngaya ngats'a sani, 'ba jaskan
'betukajin ngani yojore.
Nga ko enbi kitsuni nga tsajain xi ma chine xi ma tsijndire xuta ngixkun
Na'enchana.
20 'Ba kitsu ngayeje:
—Tu kui xi 'betukajin inimare xuta xi tsijndire ngixkun Na'enchana.
21 Ngat'a inimare xuta= 'betukajinni: kjuafa'etsjen xi bi nda, kjuachajngi
xi tse'e xi'in ko jngu chjun xi kje bixanjín, kjuacheje, nga tsikjesun xuta,
22 kjuachajngi, xi tsimején yeje tsajmi, kjuach'okun, kjua'bejñu, xi mangis-
jai kjuatsjare yojore, kjuaxinkakun, kjuandesun, kjuank'atakun, 'ba ko xi bi
tsikja'etsjen titjun mé= xi tsa'en.
23 Ngayéje kjuach'obi inimare= 'betukajinni, 'ba kui= xi tsijndire xuta
ngixkun Na'enchana.

Jesús tsinda jngu chjun xi bi tse'e Israel
Mt. 15:21-28

24 'Ba Jesús 'etjuni kio 'ba kiji nga'nde xi Tiro 'mi 'ba ja'as'en jngu ni'ya. 'Ba
bi kuamejénre nga tjin xi skue nga kio tijña; tunga bi kuán tsik'ejña'mo.
25 Ta'a kjint'e ngat'are Jesús jngu chjun xi tjinre jngu ki'ndi chjun xi tjinre
jngu isennixtjin xi bi nda; 'ba kui kikasenkunch'int'are Jesús.
26 'Ba chjunbiu bi tse'e Israel, nangi xi Sirofenicia 'mi kitsin. 'Ba 'ets'are
Jesús nga ngato'oxjejinre isennixtjin xi bi nda ki'ndire.
27 Tunga Jesús kitsure:
—Ta'e'nde_ri nisti ki'ndiu nga nda fara ngatatsere, ngat'a bi nda tjin nga
xja'are niñuxtilare tu 'bani nga ki'ndi nañа kua'ere.
28 Tunga chjunbiu kitsingojore:
—Jo'o, na'en; tunga ka'nda tjiunaño kjine t'ia xi tsikixungi nisti ki'ndiu ngi
yamixo.
29 'Ba Jesús kitsure:
—T'inrandai, tu ngat'are nga 'ba tsa'en kjinukjuai, isennixtjin xi bi nda je
'etukajinre ki'ndi chjunri.
30 'Ba kionga chjunbiu echu ngani ndaba, tsabe ki'ndire ngasun nachanre,
tunga bi nde tijñajinnire isennixtjin xi bi nda.

Jesús tsinda jngu xuta xi xtaya 'ba tsakjan

31 'Ba jaskan Jesús 'etju ngani nangi xi Tiro 'mi, 'ba ja'axtiu nangi Sidón 'ba
echu ndachikun Galilea ko nangi xi Decápolis 'mi.
32 'Ba kio ja'echanire jngu xuta xi xtaya 'ba xi tsakjankoni, 'ba kichja'are
nga ngatanere ntsja.

33 'Ba Jesús kikot'axin kioña tjindu xutankjiun, 'ba kiskanis'en najma ndsa
ñojon xuta xtayabiu. 'Ba ko ndatiare Jesús kitsiko najenre xuta tsakjon.
34 'Ba jaskan Jesús kiskutsejen ngank'aa 'ba ja'atsere, 'ba kitsure xutabiu:
—Efata. (En xi tsunire: ¡Ngatatju'i!)
35 'Ba ndekuini chubabiu ñojon xuta xtayo tsix'a, 'ba najenre kuanda 'ba
nda kinchja.
36 'Ba Jesús kitsure xuta nga tu'yá ngate'ere nijmi mé= xi kuán; tunga ngisa=
tu kitsa'en, ngisa= 'ñu ye'e nijmi.
37 'Ba xuta niki 'ñu= kuakunre, 'ba tsure xinkjin:
—Kui ngayéje nda tsa'en 'ba ka'nda tsa'en nga xi xtaya ma nt'e 'ba xi tsakjan
ma nda nchja.

8

Jesús tsikjén ñujun mi xuta
Mt. 15:32-39

1 Jngu nixtjin kionga 'ñu nkjin xuta kuañajan ngani 'ba tumé tjinre mé= xi
skine, Jesús kinchjare xutare 'ba kitsure:
2 —Ne fa'animanạ xutankjinbi, ngat'a je ján nixtjin nga tjindukonạ nga'e
'ba bi nde tjinnire mé= xi skine.
3 'Ba tsa k'uete kjindia ndaba, kụanre tsa kụa'inda ngaya ndiyo, ngu ne kjin
jendiba yak'ani.
4 'Ba xutare kitsingojore:
—¿Tunga ñá kuechja'aña xi chine xi kụanire xutankjiun nga jngu nga'nde
t'axin joni nga'e nga tu'yá tjindu?
5 'Ba Jesús tsiningiyare:
—¿Jótjin niñuxtila tjinnu?
—Yatu mani —kitsingojo xutare.
6 'Ba Jesús 'exa nga xutankjiun ngat'endu t'a nangiu. Kiskjebe niñuxtila xi
yatu 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsixkua 'ba kitsjare xutare,
'ba kui kitsika'bisunre xutankjiun.
7 'Ba nde tjinjóre tjiuti ngayeje. 'Ba Jesús kitsjare kjuanda Na'enchana
ngat'a tse'e tjiutiu, 'ba 'exa nga ngatatsika'bisunre xutankjiun ngayeje.
8 'Ba ngatsi'i tsakjen ka'nda nga kitsere, 'ba kionga kiskja'añajan xkua xi
ts'angi, yatu nisin kuán.
9 'Ba je mején ñujun mi mani xuta xi tsakjen. 'Ba jaskan Jesús kitsikixant'a
xutankjiun
10 'ba ja'as'en jngu barku ko xutare 'ba kiji jngu nga'nde xi Dalmanuta 'mi.

Nchja fariseo mi'are Jesús nga sa'en jngu chụbạ
Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56

11 'Ba ja'e nchja fariseo 'ba 'etuts'inre nga josiko Jesús. 'Ba tuxi
skut'ayakoni, tsi'are nga sa'en jngu chụbạ tuxi kuakuchuyani nga ngat'are
Na'enchana jendibani.
12 'Ba Jesús 'ñu ja'atsere 'ba kitsu:
—¿Ánñu xuta xi tjin nganda'e jngu chụbạ mi'ani? 'Ba xinkixi_nuụ nga bi
kua'ere xuta xi tjin nganda'e jngu chụbạ.
13 'Ba 'batsa'en kitsik'endu kui xutabiu, 'ba ja'as'en ngani barku 'ba xin-
gunda ndachikun kiji.

Jesús 'bejña jngu kjuakusun ngat'a tse'e na'yu sanre nchja fariseo
Mt. 16:5-12

14 'Ba xutare Jesús kichiyajinre nga tsaka'a niñuxtila; tu jnguchi niñuxtila
ya'a ngaya barku.
15 'Ba Jesús kitsure:
—Chutsijon, 'ba tikuendo yojonu ngat'are na'yu sanre nchja fariseo 'ba ko
tse'e Herodes.
16 'Ba xutare inyafako nijmi xinkjin ngat'a kuankjinre nga kui kjua nga
tsajainre niñuxtila.
17 'Ba Jesús kuankjinre xi inyatsure xinkjin xutare, 'ba kitsure:
—¿Ánñu techuba nijmiñu nga tsajainnu niñuxtilajín? ¿A kje machu'yajínnu
'ba a ninga kje mankjinjínnu? ¿A ne tijñunu?
18 Tjin= xkún. ¿A bi machu'yanu? 'Ba tjin= ñojón. ¿A bi nu'yo? ¿A bi nde
fa'etsjenninu?
19 Kionga kitsika'bią ón niñuxtila ngajinre ón mi xuta, ¿jótjin nisin kjinitsio
ko xkuare xi ts'angi?
'Ba xutare kitsingojo:
—Tejó nisin.
20 —'Ba kionga kitsika'bią yatu niñuxtila ngajinre ñujun mi xuta, ¿jótjin nisin
kjinitsio ko xkuare xi ts'angi?
—Yatu nisin —kitsingojo.
21 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:
—¿A kje mankjinjínnu?

Jesús tsinda jngu xuta ka naxinanda Betsaida

22 'Ba jaskan Jesús ko xutare echu naxinanda Betsaida; 'ba kio ja'echanire
jngu xuta ka, 'ba kis'ets'are nga ngatatsiko.
23 'Ba Jesús kiskjebe ntsja xuta ko, 'ba 'etukajinko naxinando. 'Ba kit-
sika'nyi xkun ko ndatiare 'ba yanere ntsja 'ba tsiningiyare:
—¿A je matsejenri tsajmi?
24 'Ba xuta ko kiskutsejenndaire, 'ba kitsu:
—Je 'bią xuta, tunga joni ya xi setsuma matsejenną.
25 'Ba Jesús yane nganire ntsja xkun, 'ba xutabiu nda kiskutsejen, 'ba
kuanda, 'ba je ne nda kuatsejen yejere.
26 'Ba 'batsa'en Jesús 'ete ndaba, 'ba kitsure:
—Bi nde bitjas'enjinni naxinando nganda'e.

Pedro tsu nga Jesús xi Mesías
Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21

27 'Ba jaskan Jesús ko xutare kiji nga'nde xi tjin Cesarea ña batexuma
Felipe. 'Ba kionga tjenya ndiyo, Jesús tsiningiyare xutare:
—¿Jó tsu xuta nga 'yá=niñą an?
28 'Ba kui kitsingojo:
—Tjin xi tsu nga ji= ni Juan Bautista, 'ba tjin xi tsu nga ji= ni Elías, 'ba yak'a
xi tsu nga jngu ni profeta.
29 'Ba Jesús tsiningiyare:
—Tunga jun, ¿jó mixun nga 'yá=niñą an?
'Ba Pedro kitsingojo:
—Ji= ni Mesías.
30 'Ba Jesús 'ñu 'enere nga tu'yá ngate'ere nijmi kibi.

Jesús be'e nijmi nga kueya 'ba nga kjua'aya nganire
Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27

31 'Ba Jesús 'etuts'inre nga ye'ere nijmi xutare nga Ki'ndire Xuta xi'iun ne tse kjuanima kjua'axtiu, 'ba nga k'uaxjengi xuta chingare naxinando, xi ngakure na'mi 'ba xuta chjine kjuatexuma. Kitsure nga kjuinik'en, tunga nga kjua'aya nganire xi majánni nixtjin.
32 Kibi nda kitsuyare. 'Ba kio Pedro kikot'axin Jesús 'ba 'etuts'inre nga jatiko.
33 Tunga Jesús kitsiku'beya 'ba kiskutsejen'a xutare, 'ba jatiko Pedro nga kitsure:
—¡Tisent'axin ngat'ana chanayi!, ngat'a bi ninkjin_ri takuin tsajmi xi tse'e Na'enchana, tu xi tse'e xuta ngasun'ndebi=.
34 'Ba jaskan Jesús kinchjare xutare 'ba ko xutankjiun xi tjenngire, 'ba kitsure:
—Tsa 'yáñu xi mejénre kuan xutana, ngatatsichiyajin yojore 'ba ngata'anijin krure 'ba ngatjandetjennginа.
35 Ngat'a xi mejénre sik'angi yojore, sichaja; tunga xi sichaja yojore ngat'ana an 'ba ngat'are en nda xi tsik'angi, kui= xi sik'angi.
36 ¿Jótsa'en kuachjenre xuta tsa sa'en ngayéje ngasun'ndio 'ba tsa sichaja kjuabenichunre?
37 'Ba nde ¿jótjin k'uechji ngat'are kjuabenichunre xuta?
38 'Ba tsa tjin xi masubare ngat'ana 'ba ko ngat'are enna ngixkun xuta xi tjin nganda'e, xuta xi bi nt'ere Na'enchana 'ba xi xuta je, 'ba=nde Ki'ndire Xuta xi'iun kuasubare ngat'a tse'e kui xutabiu kionga kjua'e ngani nga ko kjuajere Na'enre 'ba ko ankjele tsjere.

9

1 Jesús 'ba nde kitsure:
—'Ba xinkixi_nuu, nga yak'a xuta xi tjindu i bi kjuesun 'nda nga skue nga kjua'e ña batexuma Na'enchana ko kjua'ñu.

Kionga ts'antjaiya isenre Jesús
Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36

2 'Ba jon nixtjin jaskan nde, Jesús tsijun jngu nindu nk'a nga tu Pedro, Santiago 'ba ko Juan kiko sa. 'Ba ngixkun kui, Jesús ts'antjaiya isenre.
3 'Ba se 'na kis'e najñure 'ba ngisa 'ñu tiba kis'e nga ninga nkjin ndiya kjue bi 'ba s'e.
4 'Ba tsabe Elías ko Moisés, nga inyafako nijmi Jesús.
5 'Ba Pedro kitsure Jesús:
—Na'en, ¡á nda ni nga nga'e tetsuba! Ján ni'ya sindai: jngu xi tsiji, 'ba jngu xi tse'e Moisés 'ba jngu xi tse'e Elías.
6 Ngat'a xutare inyatsakjun, 'ba Pedro bi be mé= xi kuetsu.
7 'Ba kio kuatsejen jngu yufi 'ba kitsink'ianre, 'ba ngajin yufibiu 'etju jngu jnda xi kitsu:
—Kui=bi xi ki'ndina xi 'ñu mejénna; tasen ñojon_ru kui.
8 'Ba ndekuini chubabiu, kionga kiskutsejenndaire, tu'yá nde tsabekoni Jesús, tu kui tajngu sejña ngisa.
9 'Ba yejerañu nga inya'betukajen nindu, Jesús kitsure xutare nga tu'yá ngate'ere nijmi mé= xi tsabe ka'nda nga Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'aya nganire ngajinre mik'en.
10 'Bamani xutare 'ejin kakun suba kjua'mobiu, nisi miningiyare xinkjin mé= xi tsunire nga kjua'aya nganire ngajinre mik'en.
11 'Ba tsiningiyare Jesús:
—¿Ánñu tsuni chjine kjuatexuma nga tjinnere Elías tjun kjua'e?

12 'Ba kui kitsingojore:
—Kjuakixi= nga Elías tjun kjua'e, 'ba nga kui k'uejñanda yeje. Tunga ¿a bi 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana nga Ki'ndire Xuta xi'iun tse kjuanima kjua'a 'ba xiaton?
13 Tunga an xin_nuụ nga je ja'e Elías, 'ba nga xuta kitsiko jotsa'en nga kuamejénre, jo tsu enre Na'enchana ngat'are kui.

Jesús tsinda jngu chana'en xi tjinre jngu isennixtjin xi bi nda
Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43

14 'Ba kionga ja'e ngani ña tjindu xutare xi yak'a, tsabe nga 'ñu nkjin xuta kitsendaire; 'ba yak'a chjine tse'e kjuatexuma inyafosiko.
15 'Ba kionga xutankjiun tsabe nga je ja'e Jesús, ngatsi'i 'ñu kuakunre 'ba mangatsanga kiji nga kitsite'ndare.
16 'Ba Jesús tsiningiyare:
—¿Mé= xi techubasiko kui?
17 'Ba jngu xi kio sejñajinre xutankjiun kitsu:
—Ji na'en, nga'e ja'ekoraị ki'ndinạ, ngu jngu isennixtjin tijñajinre xi bi tsja'ndere nga nchja.
18 'Ba nitu ñañu isennixtjinbiu kjebe, kanikja'at'a t'anangiu, 'ba ndaxu 'baxje ts'a, 'ba majngaya nde'ñu 'ba s'ejñataja. 'Ba je tsi'a_rạ xutari nga ngat'axjejinre isennixtjinbiu, tunga bi kuánre.
19 'Ba Jesús kitsingojo:
—¡Xuta xi tjin nganda'e xi tsajainre kjuamakjain! ¿Kjia'á=ñu 'nda ku-atejñako_nuụ? ¿Kjia'á=ñu 'nda xukjuako_nuụ? Ndekonu nga'e chana'enbiu.
20 'Ba 'batsa'en kichanire chana'enbiu ngixkun Jesús. Tunga kionga isennixtjinbiu tsabe Jesús, ta'a kitsa'en nga 'etsujmeyare chana'enbiu 'ba kiska t'anangiu, 'betikjakoni 'ba 'etju ndaxu ts'a.
21 'Ba Jesús tsiningiyare na'enre chana'enbiu:
—¿Kjia'á=ñu 'nda 'ba manire?
'Ba na'enre kitsingojo:
—'Ndani nga ki'ndi;
22 'ba nkjin ndiya isennixtjinbiu kanikja'ajin ndi'i 'ba ko nanda, tuxi sik'enni. Tunga tsa kụan xi si'en, ngatja'animari ngat'anị 'ba tisekoni.
23 'Ba Jesús kitsure:
—¿Jótsa'en tsa "kụan xi si'en"? Ngayéje ma ngat'are kui xi makjainre.
24 'Ba tukjia'a kiski'ndaya na'enre chana'enbiu:
—¡Makjainnạ an; tisekona nga ngatamakjain ngisanạ!
25 'Ba kionga tsabe Jesús nga 'ñu nkjin xuta inyamañajan, jatiko isennixtjin xi bi nda, 'ba kitsure:
—Ji isennixtjin xi bi ba'e'nde_ri nga nchja 'ba xi kitsixtaya, an xinrạ t'etukajin yojore chana'enbi, 'ba bi nde bitjas'enjinni_ri.
26 'Ba isennixtjinbiu kiski'ndaya, 'ba kitsa'en nga 'ñu 'etsujmeya nganire chana'enbiu 'ba 'etukajin yojore. 'Ba kitsik'ejña chana'enbiu joni xi je k'en, 'ba nkjin xuta kitsu nga je k'en.
27 Tunga Jesús kiskjebe ntsja, 'ba kiskjenitjen; 'ba chana'enbiu tsakasen nduju.
28 'Ba jaskan Jesús ja'as'en jngu ni'ya, 'ba xutare tsiningiyat'axinre Jesús:
—¿Ánñu jịn bi kuán kji'naxjenịị isennixtjinbiu?
29 'Ba Jesús kitsingojore:
—Jngu isennixtjin joni kibi bi tu chụbạ 'betju, tu kio=nga chukua Na'enchana.

Jesús be'e ngani nijmi nga kueya
Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45

30 'Ba kionga je kijini kio, ja'axtiu nangi Galilea. 'Ba Jesús bi kuamejénre
nga tjin xi skue,
31 ngat'a tibakuyare xutare. Tsure:
—Ki'ndire Xuta xi'iun kụangantsja xuta, 'ba sik'en; tunga xi majánni
nixtjin, kjua'ayare.
32 Tunga xutare bi mankjinre mé= xi tsure, 'ba tsakjun nga miningiyare.

Jesús bakuya 'yá= xi tjun sejña ña batexuma Na'enchana
Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48

33 'Ba echu naxinanda Capernaum. 'Ba kionga je tjinduya ni'ya, Jesús
tsiningiyare xutare:
—¿Mé= xi techubasini_ru ngaya ndiyo?
34 Tunga tu xiu= tsik'endu, ngat'a ngaya ndiyo inyafosi nga 'yá= xi tjun
sejña ngajinre.
35 'Ba Jesús tsik'ejña 'ba kinchjare nga tejó xutare, 'ba kitsure:
—Tsa tjin xi mejénre tjun kụan ngajinnu, tusa ngataxjenima yojore, 'ba
chu'ndare ngatsi'i ngatjama.
36 'Ba jaskan kiskjebe jngu ki'ndi 'ba kitsikasen ngajinre kui, 'ba tsakank'a
'ba kitsure xutare:
37 —Kui xi kjebetjo ngat'ana jngu ki'ndi joni kibi, an kjebetjona; 'ba kui xi
kjebetjona an, bi tu an kjebetjona, 'ba=nde kjebetjo kui xi kitsikasenna.

Jesús bakuya nga 'yá= xi bi stikena ña, tijñakona
Lc. 9:49-50; Mt. 10:42

38 'Ba Juan kitsure:
—Na'en, je kji'yee jngu xuta xi 'baxje isennixtjin xi bi nda nga tsichjen
ja'enri 'ba jin kik'echja'nde_ri, ngat'a bi ña tjenkona.
39 Tunga Jesús kitsingojo:
—Bi 'bechja'nde_ru; ngat'a tsajain xi sa'en jngu kjuakun nga tsichjen
ja'enna, xi jaskan kụan ch'o tsa'en kuinchja ngat'ana an.
40 Kui= xi bi stikena, ko ña tijñakona.
41 'Ba tu'yañu xi sjanu ninga tu jngu vaso nanda ngat'a xutana= ñu, 'ba
xinkixi_nuụ nga sakure chjire.

Jesús bakuya ngat'are xuta xi tsikajngije xuta xi yak'a
Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2

42 "Ba tu'yañu xi sikajngije jngu ki'ndi chibi xi makjainre ngat'ana, ngisa=
nda kụanre nga xanikja'ajin ndachikun ko jngu ndiojo tse xi tji'ñut'a ngisin.
43 'Ba tsa ndsai sikajngijeri, tusa tichatjin; ngisa= nda ni kutu ntsja tetsji
nga kuitjas'en ngank'aa, 'ba tu'bani tsa tjinri ngojó ndsai 'ba tsa k'uikisen
nga'nde ña fa'a kjuanima xuta, kioña bi 'boya ndi'i.
44 Kioña bi fesun tjiuchindu 'ba nga bi 'boya ndi'i.
45 'Ba tsa ndsakui sikajngijeri, tusa tichatjin; ngisa= ndani kutu ndsaku
tetsji nga kuitjas'en ngank'aa, 'ba tu'bani tsa tjinri ngojó ndsakui 'ba tsa
nga'nde ña fa'a kjuanima xuta xanikja'ajinri.
46 Kioña bi fesun tjiuchindu 'ba nga bi 'boya ndi'i.
47 'Ba tsa xkuin sikajngijeri, tusa 'naxje; ngisa= nda ni nga kat'a tetsji nga
kuitjas'en ña batexuma Na'enchana tu'bani tsa tjin ngojó tuxkuin 'ba tsa
nga'nde ña fa'a kjuanima xuta xanikja'ajinri,
48 kioña bi fesun tjiuchindu 'ba nga bi 'boya ndi'i.
49 'Ngat'a ngatsi'i kụatsje ko ndi'i jotsa'en matsje yojo nga maxtiani.

50 'Ba nạxọ nda; tunga tsa bi nde xtiani, ¿jótsa'en kụaxtia ngani? 'Ba ngatjas'e ngajinnu nạxạ nga jngu jnguu, 'ba ko kjuaxiu tetsubako xingiu.

10

Jesús bakuya ngat'are kjuabixon
Mt. 19:1-12; Lc. 16:18

1 'Ba jaskan Jesús 'etju naxinanda Capernaum, 'ba kiji nangi xi Judea 'mi 'ba ko nangi xi tjin xingunda ndaje Jordán. 'Ba kio kuañajant'a nganire xutankjiun, 'ba 'etuts'inre nga yakuya nganire xuta jotsa'en ngantsjai.

2 'Ba yak'a xuta fariseo kitsitiñat'are Jesús tuxi skut'ayakoni, 'ba tsiningiyare:

—¿A ba'e'ndere jngu xuta xi'in sik'ejña chjunre?

3 'Ba Jesús kitsure:

—¿Mé= xi kitsunu Moisés nga si'on?

4 'Ba kitsingojo:

—Moisés kitsja'nde nga kụan sik'ejña chjunre kionga jngu xujun xi je kitsikjet'a kjuabixanbiu sjare.

5 Tunga Jesús kitsure:

—Moisés kitsi'indu kjuatexumabi ngat'a ne taja tjindu inimanu.

6 Tunga kionga Na'enchana kitsa'en ngasun'ndebi, “xi'in 'ba chjun kitsa'en”.

7 “Kui kjuañu xi xi'un sik'ejñani na'enre 'ba ko nare 'ba k'uejñako chjunre,

8 'ba ngojó tu jngu sani xuta kụan.” Bi nde jó mani ya'a, tu jngu sani xuta.

9 'Ba kui kjuañu xi Na'enchana je 'e'ñu, bi xuta ngasun'ndebi sikixuya.

10 'Ba kionga je tjinduya ngani ndaba, xutare tsiningiya nganire ngat'are kjuabi.

11 'Ba Jesús kitsure:

—Xi sik'ejña chjunre 'ba kja'e kuixanko, kjuachajngi tsa'en ngat'are chjun tjunre;

12 'ba tsa xi chjun sik'ejña xi'inre 'ba kja'e kuixanko, 'ba=nde kjuachajngi tsa'en ngat'are xi'inre.

Jesús tsichikunta'en ki'ndi nistiu
Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17

13 'Ba ja'echanire Jesús ki'ndi nisti, tuxi sichikunta'enni nga kuanere ntsja; tunga xutare jatiko xi inyafa'eko.

14 'Ba kionga Jesús tsabe kibi, kuastire 'ba kitsure xutare:

—Ta'e'ndio nga nisti ki'ndiu kjua'ekunnạ, bi 'bechja'nde_ru, ngat'a ña batexuma Na'enchana kui xi joni nisti tse'e.

15 Kjuakixi= xi xin_nuụ, xi bi skjebetjo nga Na'enchana nga kui= xi batexuma jotsa'en jngu ki'ndi kjebetjo mé= xi ba'ere, niñajanni kụan kjua'as'en kio.

16 'Ba Jesús tsakank'a nisti ki'ndiu 'ba kitsichikunta'en, nga yanere ntsja.

Jesús fakoya chana'en xi nyina
Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30

17 'Ba kionga Jesús 'etjuni kio, nga tifiya ndiyo, mangatsanga ja'e jngu chana'en xi tsakasenkunch'int'are Jesús 'ba tsiningiyare:

—Ji maestru xi ndai, ¿mé= xi sa'aạn tuxi s'ẹninạ kjuabenichun xi bi fet'a?

18 'Ba Jesús kitsingojo:

—¿Ánñu xuta nda 'mininạạ? Tsajainjín xuta xi nda, tu Na'enchana sani.

19 Je 'ye mé= xi tsu kjuatexumo: “Bi sik'en; bi si'en kjuachajngi; bi si'en cheje; bi en ndesu kjuinukjuai ngat'are xi yak'a; 'ba bi k'uejñi; 'ba chakuin na'enri ko nari.”
20 —Na'en, je kitsik'etjusaan ngayéjebiu ka'ndani nga ki'ndian —kitsu chana'enbiu.
21 'Ba Jesús kiskutsejen'a ko kjuanimejen, 'ba kitsingojore:
—Ngijngu tsajmi chaja ngisari: t'ikateñe ngayéje xi tjinri 'ba xuta xi nimaan ta'e_ri, 'ba 'batsa'en s'eri kjuanyina ngank'aa; 'ba jaskan ndibai, 'ba ndetjenngina.
22 'Ba chana'enbiu kuabare nga kjint'e kibi, 'ba ba kis'ere nga kiji, ngat'a ne 'ñu nyina.
23 'Ba Jesús kiskutsejenndaire, 'ba kitsure xutare:
—¡Á tsa'en na'en kuanire xuta xi nyina nga kjua'as'en ña batexuma Na'enchana!
24 'Ba xutare tu kitsik'etsubakun= en xi kitsu Jesús; tunga kui kitsu nganire:
—Jun ki'ndinan, ¡á tsa'en na'ennire nga bitjas'ian ña batexuma Na'enchana!
25 Ngisa= bi na'en kuanre nga jngu chakameyu kjua'as'en nts'are nindu, tsa jngu xuta nyina kjua'as'en ña batexuma Na'enchana.
26 'Ba ngisa 'ñu kitsik'etsubakun xutare, 'ba miningiyare xinkjin:
—Ngu ¿'yá xi kuanre kjuinik'angi tsu'ba?
27 'Ba Jesús kiskutsejen'a, 'ba kitsingojore:
—Bi mare tsik'angi yojore xuta, tunga Na'enchana mare; ngat'a ma yejere Na'enchana.
28 'Ba kio Pedro kitsure:
—Jin kjinik'ejña yejeníi mé= xi tjinni, 'ba tsetjenngiri.
29 'Ba Jesús kitsu:
—Kjuakixi= xi xin_nuu, tsa 'yáñu xi tu kjuana 'ba ko en ndare Na'enchana 'ejñani ndaba, a nts'e, a ndichja, a nare, a na'enre, a ki'ndi nistire, asa nangire,
30 nganda'e kui ngasun'ndebi jngu sientu ngisa ni'ya, nts'e, ndichja, na, ki'ndi ko nangi sakure. 'Ba nde sjenngicha. 'Ba nixtjin xi ndiba kjuabenichun xi bi fet'a sakure.
31 Tunga nkjin xuta xi titjun ma nganda'e, xi fet'ani= kuan; 'ba nkjin xuta xi fet'ani ma nganda'e, kui xi titjun kuan.

Jesús tsuya ngani nga kueya 'ba nga kjua'aya nganire
Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34

32 Kionga inyafi ndiya naxinanda Jerusalén, tjun Jesús tjen. 'Ba xutare kiskutsejenkun, 'ba xuta xi yak'a ko kjuakun tjenngire. 'Ba Jesús kinchjat'axin nganire nga tejó xutare, 'ba 'etuts'inre nga ye'ere nijmi mé= xi kuata'en.
33 'Ba kitsure:
—Tasen ñojón, naxinanda Jerusalén temangian, kioña Ki'ndire Xuta xi'iun kuangantsja ngat'are xuta ngakure na'mi 'ba ko xuta chjine tse'e kjuatexuma, kui xi k'uexa nga kjuinik'en 'ba singantsjare xuta xi bi tse'e Israel.
34 Kui= xi kuejnuke, k'uetiajunre, kuajare 'ba sik'en; tunga kionga kjue ján nixtjin, kjua'aya nganire.

Santiago ko Juan mi'are jngu kjuanda Jesús
Mt. 20:20-28

35 'Ba Santiago ko Juan, ki'ndire Zebedeo, kitsitiñat'are Jesús 'ba kitsure:
—Maestru, mejénni nga sik'etjusunnii kjuanda xi xja'ari.

36 'Ba Jesús tsiningiyare:
—¿Mé= xi mejénnú nga sa'aạn ngat'a tsojon?
37 'Ba kitsingojore:
—Kionga je kuatexumai ko kjuaje, ta'e'ndeniị nga jngu xi k'uejña ngate_ri xi kixi 'ba jngu xi k'uejña ngate_ri xi skjun.
38 Tunga Jesús kitsure:
—Bi 'yo jun mé= xi chjo'o. ¿A kụannu s'iu nda sja xi k'uiạ an? ¿Asa kụannu satendo ko kjuanima jotsa'en sạtendaạ an?
39 —Kụan=nị —kitsingojo ngojó.
'Ba Jesús kitsure:
—S'iu nda sja xi k'uiạ an, 'ba sạtendo ko kjuanima jotsa'en sạtendaạ;
40 tunga tsa ngate kixinạ asa ngate skjunnạ kuetsubo, bi an 'bakonạ nga sja_nuụ, tu kui= xuta xi je kis'endare nga'ndebiu kua'ere.
41 'Ba kionga xi ngite xutare kjint'e enbi, kuastike Santiago 'ba ko Juan.
42 Tunga Jesús kinchjare, 'ba kitsure:
—Jun 'yo nga xi ngakure xuta xi bi tse'e Israel 'ñu mejenre xutare, 'ba xi batexuma ko kjua'ñure tsa'en nga kjuinik'etjusun enre.
43 Tunga ngajinnu jun bi 'ba kụan. Tusa, xi mejénre nga titjun kụan ngajinnu, tjinnere kui kuatesinre xi yak'a;
44 'ba xi mejénre nga titjun kụan ngajinnu, tjinnere kui kụan chu'ndare xi yak'a.
45 Ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun bi ja'e nga sạtesinre, tusa kui ja'ekatesinre xuta, 'ba tuxi sjani yojore nga k'uechjintjai nkjin xuta.

Jesús tsinda xuta ka xi Bartimeo 'mi
Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43

46 'Ba echu naxinanda Jericó. 'Ba jaskan kionga Jesús ko xutare inya'betjuni kio, nkjin xuta tjenngire. 'Ba jngu xuta ka xi Bartimeo 'mi, ki'ndire Timeo, ngandai ndiyo tijña nga tjimi'a ton chje.
47 'Ba kionga kjint'e nga je ndiba tiña Jesús tse'e Nazaret, 'etuts'inre nga kiski'ndaya:
—¡Ji Jesús, ntjere David, chanima kakunnaạ!
48 'Ba nkjin xuta jatiko tuxi k'uejñaxiuni, tunga tu ngisa= 'ñu kiski'ndaya:
—¡Ji, ntjere David, chanima kakunnaạ!
49 'Ba kio Jesús tsakasen'ñu, 'ba kitsure:
—Nukjua_ru.
'Ba kjinukjuare xuta ko 'ba kik'inre:
—Titsja_ri yojori, 'ba tisetjen, ngat'a tinchja=ri.
50 'Ba xuta ko kiskanikja'a tjiutsanga chajare, 'ba jngu fani kiskjink'a nga kitsitiñat'are Jesús.
51 'Ba Jesús tsiningiyare:
—¿Mé= xi mejénri nga sa'aạn ngat'a tsiji?
'Ba xuta ko kitsingojo:
—Na'en, mejénnạ kụatsejen nganinạ.
52 'Ba Jesús kitsure:
—Kụan k'uin; tu ngat'are kjuamakjainri, je kuandai.
Ndekuini chubabiu xuta ko kuatsejenre, 'ba kitjenngi Jesús ngaya ndiyo.

11

Jesús fa'as'en naxinanda Jerusalén
Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19

1 Kionga je matiñare naxinanda Jerusalén, echu ña tjindu Betfagé ko Betania, nga'nde xi tjindut'are tjenngi tse'e Ya Olivo. 'Ba jaskan Jesús kitsikasen jó xutare.
2 'Ba kitsure:
—Tangiun nga'nde xi tijña nguba kio, 'ba kionga kuitjas'ion, xiañu jngu ki'ndi burru xi tjita'ñu, xi kje nisa 'yajín 'bejñakjare. Chjundo 'ba ndeko.
3 'Ba tsa 'yá xi skuiningiyanu ánñu 'ba teña'anñu, "Na'ennaxu sichjen 'ba ta'axu sja nganiri", t'in_ru.
4 'Ba kiji xutare nde, 'ba tsabe jngu ki'ndi burru xi sejñaya ndiyo, tjita'ñut'a jngu xuntja ni'ya, 'ba kiskjenda.
5 'Ba yak'a xi tjindu kio tsiningiyare:
—¿Mé= xi teño'on? ¿Ánñu ki'ndi burru techjundañú?
6 'Ba kui kitsingojo jotsa'en kitsure Jesús; 'ba kitsa'e'ndere nga kiko.
7 'Ba 'batsa'en ja'ekore Jesús ki'ndi burru, 'ba yasunre tjiutsanga chajare 'ba Jesús tsak'ejñakjare.
8 'Ba 'ñu nkjin xuta bayuju tjiutsanga chajare ngaya ndiyo, 'ba yak'a xi tsatet'a tjiare ngijña 'ba yayuju ndiyo.
9 'Ba 'ñu kiski'ndaya xuta xi tjentitjun, 'ba ko xi tjenngire, nga inyatsu:
—¡Ngatjas'e kjuaje! ¡Ngatatsichikunta'en Na'enchana kui xi ndibani ngat'are ja'enre!
10 ¡Ngatatsichikunta'en kjuatexumare xi ndiba, kjuatexuma tse'e xuta chingana David! ¡Ngatjas'e kjuaje ngank'aa!
11 'Ba Jesús ja'e naxinanda Jerusalén, 'ba ja'as'en ña ma ndetsin ningu; 'ba kionga je kiskutsejenndaire ngayéje xi tjin, 'etju ngani, ngat'a je kuangixun. 'Ba kiji Betania ko ngatejó xutare.

Jesús ch'o tsure ya higo xi tsajainre tu
Mt. 21:18-19

12 'Ba kionga kuanyujun, kionga je 'etjuni Betania, Jesús kuabojore.
13 'Ba kjin tsabe jngu ya higo xi tjinre xka; 'ba kitsitiñat'are tuxi skueni tsa tjinre tu. Tunga kionga echu ña sejña yabiu, tumé kisakure, tu suba xka= ngat'a bi nixtjinre tu higo ya'a.
14 'Ba 'batsa'en kitsure ya higobiu:
—Niñajan nde ngatakjineni turi xuta.
'Ba xutare kjint'e mé= xi kitsu.

Jesús 'baxje xuta xi inyabateña tsajmi ña ma ndetsinre ningu
Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22

15 'Ba kionga ja'e naxinanda Jerusalén, Jesús ja'as'en ña ma ndetsinre ningu 'ba 'etuts'inre nga ts'axje xi inyabateña tsajmi kio 'ba ko xi inyabatse. Tso'otsakjan yamixare xi tsik'antjaiyare ton xuta, 'ba ko xi inyabateña nise xi paloma 'mi;
16 'ba ni'yá nde kitsja'ndenire nga kjua'axtiu ko tsajmi ña ma ndetsinre ningu.
17 'Ba yakuya, nga kitsu:
—Enre Na'enchana tsu: "Ni'yaną kui= xi kụan ni'ya kioña xuta xi tjin ngasun'ndebi ma fakoną", tunga ngijore chacheje kjiño'on jun nga'ndebi.
18 'Ba kionga kjint'e enbi, ngakure na'miu 'ba ko xuta chjine kjuatexuma tsangisjai jótsa'en kụan sik'enni Jesús, ngat'a ne inyatsakjunre. Ngu ngatsi'i xuta kutsejenkun jotsa'en bakuya kui.
19 'Ba kionga je kuajñu, Jesús ko xutare 'etjuni naxinanda Jerusalén.

Kixí ya higo xi ch'o kitsure Jesús
Mt. 21:20-22

20 'Ba nga tajñu nga kuanyujun, ja'at'a tiñare ya higobiu 'ba tsabe nga je kixi ka'nda jamare.
21 'Ba kio Pedro ja'etsjenre mé= xi kuán, 'ba kitsure Jesús:
—Na'en, chutsejen, je kixi ya higo xi ch'o kik'in_ri.
22 'Ba Jesús kitsingojo:
—Ngatamakjainnu ngat'a tse'e Na'enchana.
23 Kjuakixi= xi texin_nuu̱, nga tu'yañu xi kuetsure nindubi: "Chjunitjen yojori, 'ba chanikja'ajin yojori ndachikun", ku̱an jotsa'en nga kuetsure tsa bi jó ján kuaja inimare nga makjainre nga ku̱an jotsa'en nga titsu.
24 Kui kjuañu 'ba xinni_nuu̱ nga ngayéje xi jun xjo'o nga xuko Na'enchana, ngatamakjainnu nga je kisakunnu, 'ba sakunu.
25 'Ba kionga techuko Na'enchana, tichat'a_ru xingiu tsa mé= xi tjinnu ko kui, tuxi Na'enchana xi tijña ngank'aa 'ba nde sichat'aninu jenu ngayeje.
26 Tunga tsa bi sich'at'a_ru xuta xi ch'o tsikonu, 'ba=nde bi sichat'anu jenu Na'ennu.

Chjaningiyare Jesús 'yá= xi kitsjare kjua'ñu
Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8

27 'Ba jaskan Jesús ko xutare ja'e ngani naxinanda Jerusalén. Yejerañu Jesús tsu'ba ña ma ndetsinre ningu, kitsitiña ngakure na'miu, ko xuta chjine kjuatexuma 'ba ko xuta chingare naxinando,
28 'ba tsiningiyare:
—¿Mé= kjua'ñu xi tjinri nga 'bi teñe'en? 'Ba ¿'yá xi kitsjari kjua'ñu nga ma 'bi teñe'en?
29 'Ba Jesús kitsingojore:
—'Ba nde skuiningiya_nuu̱ tu jngusa tsajmi ngayeje; tingojonu, 'ba an 'ba xin_nuu̱ mé= kjua'ñu tjinna̱ nga 'bi tsa'aa̱n.
30 ¿'Yá= xi kitsikasen Juan Bautista nga ja'ekatenda, a Na'enchana asa xuta=? Tingojonu.
31 'Ba kui jonijmiko xinkjin:
—Tsa "Na'enchana kitsikasen" kuixan, kui kuetsu=na "¿'Ba ánñu bi kuak-jainninu ngat'a tse'e?"
32 'Ba ¿jó kuixan tsa xuta kitsikasen?
Ngat'a kitsakjunke xuta naxinando, ngu ngatsi'i kuakjainre nga Juan kuán jngu profeta.
33 'Ba 'bitsa'en kitsingojore Jesús:
—Bi 'yee̱.
'Ba 'batsa'en Jesús kitsingojo:
—'Ba ninga an bi 'ba xin_nuu̱ mé kjua'ñu tjinna̱ nga 'bi tsa'aa̱n.

12

Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e nchja ch'okun xi tsa'exako uva
Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19

1 'Ba Jesús 'etuts'inre nga 'ejña kjuakusun:
—Jngu xuta 'entje tsujmi ntje xi uva 'mi, 'ba 'ench'are; 'ba kiskju'ngi jngu nga'nde ña sits'iungi uva, 'ba kiskjenitjen jngu torre nk'a tuxi sikuenda yejeni.
'Ba jaskan kitsikeyare nangiu nchja xi mare tsa'exako uva, 'ba kui xin kiji.
2 'Ba kionga echu chanre tu, kui kitsikasen jngu chu'ndare tuxi kueki'anire nchjabiu chan xi 'bakore.

3 Tunga nchjabiu kitsuba chu'ndabiu 'ba ye'ere, 'ba tu tjejen ntsja nga
kitsikasen.
4 'Ba kio xi naire nangiu kitsikasen ngani ngijngu chu'ndare; tunga nch-
jabiu kitsi'onre nindaku chu'ndabiu, 'ba ch'o kitsure.
5 'Ba kja'e kitsikasen ngani, 'ba kibi kjinik'en. 'Ba jaskan nkjin chu'ndare
kitsikasen; tjin xi kisatere 'ba yak'a xi kjinikjesun.
6 'Ba tu ngijngu xuta tijña ngisare, kui xi ki'ndire fa, xi 'ñu mejénre. 'Ba xi
fet'ani kui kitsikasen, nga kitsikja'etsjen: “Nchjabiu skuekun= ki'ndiną.”
7 Tunga nchja xi tsa'exako uva kitsure xinkjin: “Kibi= xi sąku yejere tsajmi
xi tjinre na'enre; tusa sik'ian, tuxi tsajan kụanni mé= xi sakure.”
8 'Ba 'batsa'en kitsuba, 'ba kitsik'en 'ba kiskanikja'a t'axin yojore ña tjintje
tsujmi ntje uvabiu.
9 'Ba, ¿jó mixun jun? ¿Mé= xi sa'en xi naire nangiu? Ngu kjua'etsikjesun
nchjabiu, 'ba kja'e xuta sikeyare nangiu.
10 '¿A kje 'bexkiyajíun enre Na'enchana? Nga tsu:
Ndiojo xi chjine xjo ts'axjengi,
kui= xi je kuánni ndiojo titjun.
11 Na'enchana xi 'bi kitsa'en, 'ba tu makun=na ña nga 'ya.
12 'Ba kio xuta titjun kuamejénre kitsuba Jesús, ngat'a be= nga Jesús 'ejña
kjuakusunbi ngat'a tse'e kui. Tunga tsakjunke xutankjiun, 'ba kitsik'ejña
tajngu Jesús 'ba kiji.

Jesús bakuya ngat'a tse'e kjua'bechjintjai
Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26

13 'Ba kjinikasen ña tijña Jesús yak'a nchja fariseo 'ba ko xutare Herodes,
tuxi sikinchjani Jesús en xi kụan kuangini.
14 'Ba kui nchjabiu ja'etsure:
—Ji na'en, jịn 'ya=ni nga kjuakixi= xi sji nga bi tu enre xuta 'mini_ri 'ba
nga bi tu isenre xuta 'mini_ri ngayeje, ngat'a bakuye nga ko kjuakixi ndiyare
Na'enchana. ¿A tixa'nde asa bi tixa'nde nga k'uechjintjai_ra ña xuta ngakure
Romano? ¿A k'uechji=ña, asa bi k'uechja?
15 Tunga Jesús be=ni kjuajó nkjainre nchjabiu, 'ba kitsure:
—¿Ánñu chen te'bejñaninuụ? Jngu ton ndenario ndekonu, tuxi skutse-
jenni_rą.
16 'Ba ja'echanire jngu ton, 'ba Jesús kitsure:
—¿'Yá= tse'e isen xi kjit'a nga'e, 'ba 'yá= tse'e ja'en xi kua'indut'a?
'Ba nchjabiu kitsingojo:
—Tse'e xuta ngaku Romano=.
17 'Ba kio Jesús kitsure:
—Ngu ta'e_ru xuta ngaku Romano xi kui tse'e, 'ba ta'e_ru Na'enchana xi
tse'e kui.
'Ba tu kiskutsejenkun= nchjabiu jotsa'en kitsingojo ngani Jesús.

Jesús bakuyare xuta ngat'a tse'e kjuafa'aya
Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40

18 'Ba kio yak'a nchja saduceo ja'ekun Jesús. Kui= nchjabiu tsu nga mik'en
bi nde fa'ayanire; 'ba tsiningiyare Jesús:
19 —Ji na'en, 'ba tsa'en kitsi'indu xujunna Moisés: “Tsa jngu xi'in xi je
tsixanko chjun kueya, 'ba tsa bi kis'ekore ki'ndi, jngu nts'e xuta xi k'ion
kuixanko ngani chjun k'anbiu tuxi sjanire ki'ndi nts'e xi k'ion.”
20 Ngu jngu ndiya kis'e yatu nchja xi nts'e mani. Xi ma titjun tsixan, tunga
k'en 'ba bi kis'ere ki'ndi.

21 'Ba kio xi majóni tsixanko ngani chjunbiu, tunga 'ba nde k'en ngani
ngayeje 'ba bi kis'e nganire ki'ndi; 'ba nde 'ba=nde kuán ngani ko xi majánni.
22 'Ba nga yatu 'ba= kuán tsi'ire, nijnguú kis'ere ki'ndi. 'Ba jaskan 'ba nde
k'en chjunbiu ngayeje.
23 Ngu, nixtjin nga kjua'aya nganire xuta, ¿'yá= tse'e kụan chjunbi ngat'a
ngayatu tsixanko?
24 'Ba Jesús kitsingojore:
—Jun tjijñunu, ngat'a bi 'yo mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana ninga
kjua'ñure Na'enchana.
25 Kionga mik'ion kjua'ayare, bi nde kuixanni ninga bi nde sikixanni ki'ndi
nistire, ngu joni ankjele xi tjindu ngank'aa kụan.
26 Tunga ngat'are nga kjua'aya nganire xuta, ¿a kje 'bexkiyajíun xujun xi
kitsi'indu Moisés ngat'a tse'e ya na'ya xi tjitijin ndi'i? Kionga Na'enchana
kitsure Moisés: “An= ña na'enre Abraham, na'enre Isaac 'ba ko tse'e Jacob.”
27 'Ba Na'enchana bi na'enre mik'en kuán, tu tse'e sani xi tjindukun; 'ba
kui= kjuañu ne 'ñu titsujñuninu —kitsu Jesús.

Jesús bakuya ñáre kjuatexuma xi ngisa tjun tijña
Mt. 22:34-40

28 'Ba ja'e jngu chjine kjuatexuma, 'ba kjint'e nga nchjabiu inyafoyanire
xinkjin, 'ba kionga je tsabe nga Jesús nda kitsingojore, kitsitiñat'are Jesús 'ba
tsiningiyare:
—Ngajinre ngayéje kjuatexuma, ¿ñárẹ kjuatexuma xi ngisa tjun tijña?
29 'Ba Jesús kitsingojore:
—Kjuatexuma xi tijña titjun yejere ngayéje, kui xi tsu: “Tasen ñojon, xuta
naxinanda Israel, xi Naina kui xi Na'enchana mani xi tu jngututu ma sani.
30 Timején Na'enchana xi Na'enri ko ngayéje inimari, ko ngayéje yojori, ko
ngayéje kjuafa'etsjenri 'ba ko ngayéje nga'ñuri.”
31 'Ba kjuatexumabi kui= xi majóni: “Timején xingi jotsa'en nimején
yojori.” Tsajain kja'e kjuatexuma xi ngisa tjun tijña tu'bani nga ko kibi.
32 'Ba chjine kjuatexuma kitsure:
—Jun nde, na'en, 'ba= tjin. Kjuakixi= xi sji, nga tu jngututu mani
Na'enchana, 'ba nga nde tsajainni xi kja'ere.
33 'Ba nga ña simijían Na'enchana ko ngayéje inimana, ko ngayéje
kjuafa'etsjenna, 'ba ko ngayéje nga'ñuna, 'ba nga simijían xingia jotsa'en
nimijáan yojona, kui= xi ngisa chjire tu'bani ko ngayéje kjuatjo xi ngasun
altar ti.
34 'Ba kionga Jesús tsabe nga chingabiu nda kitsingojo, kitsure:
—Bi kjin teni_ri ña batexuma Na'enchana.
'Ba ni'yá nde manikakun nga miningiya ngisare.

Jesús miningiya 'yá ntje ndibanire Cristo
Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44

35 'Ba kionga tibakuya Jesús ngajin ndetsinre ningu, tsiningiya:
—¿Ánñu chjine kjuatexuma tsuni nga ntjere David ndibani Cristo?
36 Ngu ndekuini David kitsu, kionga Isennixtjintsjere Na'enchana kitsik-
inchja:
Na'enchana kitsure Na'ennạ an:
“Teni ngate kixinạ,
ka'nda ngạ xi bi nda ya'ari ngi ndsakui sik'endaạ.”
37 'Ba ¿jótsa'en Cristo ntjere David kjuendibani, nga ndekuini David na'ennạ
tsure?

'Ba xutankjiun tsja tjinre nga inyabasen ñojonre Jesús.

Jesús baneje chjine kjuatexuma
Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47

38 'Ba Jesús kitsu ngisa nga yakuya:
—Chutsejen_ru yojonu ngat'a tse'e chjine kjuatexuma, ngu matsjare 'betsuma ko najñu nduju 'ba matsjare nga ko kjuaxuta nikja'ayare ngajin ndetsin.
39 'Ba matsjare nga 'bendusun yaxile xi tjun inya ni'ya sinagoga 'ba nga'nde xi ngisa nda chun kja'ajin nga jngu s'i,
40 'ba kui xi kja'are ni'yare yanchjin k'an 'ba, tuxi k'ue'mota'en yojore, 'ñu tsé fako Na'enchana. Kui kjua ne tsé kjuanima kjua'axtiuni.

Jesús bakuya ngat'a tse'e ton chje
Lc. 21:1-4

41 Jngu ndiya Jesús tsek'ejña ngankjain nkjin kaxa ña xinya ton chje nga tikutsejen jótsa'en inyaminya tonre xuta kio. 'Ba 'ñu tsé ton inyaminya nkjin xuta nyina.
42 'Ba kio ja'e jngu chjun k'an xi nimą 'ba 'eya ngaya jngu kaxabiu jó ton xkua xi chuba kjiya.
43 'Ba kio Jesús kinchjare xutare 'ba kitsure:
—'Ba xinkixi_nuų nga kui chjun k'an nimabi ngisa= tsé kitsja tu'bani ko ngatsi'i xi 'eya ton kaxa ton chjebi.
44 Ngu ngatsi'i tu kui xi 'bangire tsja, tunga chjunbi, ngajin kjuanimare, je kitsja yeje xi machjenre nga k'uejñakun.

13

Jesús be'e nijmi nga kuixuya ningu
Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6

1 'Ba kionga Jesús 'etjuni ngajin ndetsinre ningu, jngu xutare kitsure:
—¡Na'en, chutsejen, á tuku kunni ni'ya ya'ebi 'ba ko ndiojo ya'e xi kuandani!
2 'Ba Jesús kitsingojore:
—¿A techutsejen'a=ni ni'ya ya'e xi 'bi kun? Ngu nijnguú ndiojo nde s'ęnduxjonenire xinkjin. kuixungi yeje.

Jesús bakuya mé= xi tjun kuan kionga kjue ngasun'ndio
Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24

3 'Ba jaskan kiji tjenngi tse'e Ya Olivo, xi tijña ngubare ningu. 'Ba Jesús tsik'ejña, 'ba Pedro, Santiago, Juan, 'ba ko Andrés tsiningiyat'axinre:
4 —'Ba t'innii, ¿kjia'á nga 'bi kuan, 'ba mé= chuba xi s'ę kionga je k'uetjusun yeje kibi?
5 'Ba Jesús 'etuts'inre nga kitsure:
—Chutsejen_ru yojonu, nga tu'yá ngat'ejñunu.
6 Ngat'a ne nkjin xi kjua'e ko ja'enna 'ba kuetsu: “An= ña xi Cristo”; 'ba nkjin xuta k'uejñure.
7 'Ba kionga jun kjuinu'yo nga i nga jaan tjin kjuachan, 'ba kionga xuta kue'e nijmi kjuachan xi tjima, bi kun, ngat'a tjinne=re nga 'ba kuan; tunga kje kjuejin ngasun'ndebi ya'a.
8 Ngat'a naxinanda skjanko kja'e naxinanda, 'ba chikun skjanko kja'e chikun; 'ba ne nkjin nga'nde s'ę chon, 'ba ko kjindia. Ngayéjebi tu kui= xi sa'e 'betuts'inre kjuanima xi s'ę.

9 "Nde jun chutsejenni_ru yojonu; ngat'a ngixkun xutaxa= kuinikasennu,
'ba kuajanu ngaya ni'ya sinagoga. 'Ba nga tu ngat'a tsa'an= nini ngixkun
chikun 'ba ngixkun rey kuekision, tuxi sikixiñu ngat'a tsa'an.
10 Ngu tjinnere kjuinikja'axtiuya farani titjunre enre Na'enchana ngatsi'i
naxinanda xi tjin.
11 'Ba kionga xuta kjua'ekja'anu 'ba nga ngixkun xutaxa singantsjanu, bi
nikjo mé= en xi kuixun. Tusa tixun mé= en xi kua'enu kui chubabiu; ngat'a
bi jun kjuinukjuo, tu Isennixtjintsjere Na'enchana xi kuinchja.
12 'Ba xi nts'e fo singantsja nts'e nga kjuinik'en, 'ba xi na'en ma singantsja
ki'ndire; 'ba xi ki'ndi ma ndekui skjankoni xichare 'ba sa'en nga kjuinik'en.
13 'Ba tu ngat'ana= nini kuastike tsi'inu xuta; tunga xi xukjuakore ka'nda
nga kjuet'a, kui xi k'uangi.
14 'Kjua'e xi ch'otjin xi sa'en nga tu jaan xiare nga'ndetsjere Na'enchana,
'ba xio nga sejña ña bi 'bakore nga sasen ¿'ba xi ti'bexkiya kui enbi ngata-
mankjinre?, kui nixtjinbiu ngatsi'i xi tjindu nangi Judea ngatanga ña tjin
nindu.
15 'Ba ngatsi'i xi tjindu ngatsja ndaba, bi ngat'etukajen nga kjua'as'en
ndaba tuxi kjua'ekja'ani mé= xi tjinre;
16 'ba xi ngijña titsa'exa, bi ngatjendiba ndaba tuxi kjua'ekja'ani najñure.
17 ¡Nimaxunini yanchjin xi titsuya'more asa inyatsikaki ki'ndire kui nixtjin-
biu!
18 Chja'a_ru jun Na'enchana nga bi nixtjinre nch'an nga 'ba ngatjama;
19 ngat'a 'ñu tsé kjuanima s'e kui nixtjinbiu joni xi kje nisañajanni 'yare,
'ndani nga Na'enchana kitsinda kui ngasun'ndebi ka'nda nganda'e, 'ba xi
niñajani nde s'eni.
20 'Ba tsa Na'enchana bi sichuba kui nixtjinbiu, tu'yá k'uangi; tunga je
kitsichuba nixtjinbiu Na'enchana nga tu kjuanda tse'e xuta xi je kiskja'ajin.
21 'Kui nixtjinbiu tsa tjin xi kuetsunu: "Chutsijon, nga'e tijña Cristo", asa
kuetsunu: "Chutsijon, ngajaan tijña", bi ngatamakjainnu.
22 Ngat'a nkjin= kjua'e xi Cristo kuetsure yojore tunga bi kui ni. 'Ba
kjua'e xi profeta kuetsure yojore tunga bi kui ni; 'ba kui sa'en nkjin chuba
ko kjuakun tuxi k'uejñunire xuta, 'ba tsa kuan, ka'nda xi je Na'enchana
kiskja'ajin.
23 Tunga chutsejen_ru yojonu jun ngat'a je 'ba texintitjun_nuu ngayejebi.

Nixtjin nga kjua'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun
Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36

24 'Tunga kui nixtjinbiu, kionga je kjua'a kjuanimabiu, s'e jñu tsu'biu, 'ba
na'enso bi nde sjani ndi'ire,
25 'ba niñu kuixungini ngank'aa, 'ba nga'ñu xi tjin ngank'aa kjuatse.
26 'Ba kio xiare Ki'ndire Xuta xi'iun, nga tjindibajin yufi ko 'ñu tsé kjua'ñu
'ba ko kjuaje.
27 'Ba kio sikasen ankjelere, nga sikinyaku xuta xi je kiskja'ajin ngayéje
ngasun'ndio, ka'nda nga'nyukjinre ngasun'ndebi 'ba ka'nda nga'nyukjinre
ngank'aa.
28 'Ngatjamanu kjuakusun ngat'a tse'e ya higo: Kionga je 'betju nganire
nts'en tjiare yo, 'ba kja'e xka 'betju nganire, je 'yo nga nixtjinre chundaba
matiña.
29 'Ba nde 'ba= tsa'ennire, kionga je xio nga 'ba tjima, ngatja'yo nga Ki'ndire
Xuta xi'iun je sejñaxtiu xuntja ni'ya.
30 'Ba xinkixi_nuu, nga k'uetjusun yeje mé= xi texian kionga kje fesunjín
xuta xi tjin nganda'e.

31 Ngank'aa 'ba ko t'anangiu kjuet'a, tunga enna bi kjuet'a.

32 'Tunga mé= nixtjin 'ba mé= chuba nga 'ba kuan, tu'yá be, ninga ankjele
xi tjindu ngank'aa, 'ba ninga Ki'ndire Na'enchana. Tu Na'enchana sani xi be.

33 'Ba kui= kjuañu, tetsubachunñu, 'ba nda tikuendo yojonu, ngat'a bi 'yo
kjia'á=ñu nga 'bi kuan.

34 Joni jngu xuta xi je mejen kuaje kja'e naxinanda, 'ba kionga 'betju
ndaba tsike'nda xuta chu'ndare nga ngatatsikuenda ndaba, 'ba nga jngu
jngu chu'ndare jngu xa tsjare, 'ba tsure chu'ndare xi tsikuenda xuntja ni'yo
nga ngat'ejñakun.

35 'Ba kui= kjuañu tetsubachunñu, ngat'a bi 'yo kjia'á= nga kjua'e xi naire
ni'yo, a nga tjima'ña=, a nga masen nistjen=, a kio=nga kji'nda chaxicha, asa
kio=nga je tjis'e isen.

36 Tetsubachun, tuxi bi tetsjujñafeñu kionga tukjia'a kjua'e xi naire.

37 Mé xi texin_nuu jun, 'ba= xin tsi'i_ra: Tetsubachun —kitsu Jesús.

14

Kionga chubayare nga kjuinduba Jesús
Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53

1 'Ba tu ngijó= nixtjin chaja ngisa nga s'eya s'i pascua kionga chine niñuxtila
xi tsajainre na'yu san. 'Ba ngakure na'mi 'ba ko chjine kjuatexuma inya-
mangisjai ndiyare jótsa'en kuan suba'moni Jesús, 'ba sik'en.

2 Ngu tsure xinkjin:

—Bi ngajinre s'iu kjuinduba, tuxi bi sisi'ani xutankjiun.

Jngu chjun 'bestenjunre nanda xi ixi jen Jesús
Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8

3 'Ba kionga Jesús tijña naxinanda Betania, nga ndaba Simón, xi xuta chi'in
fe'ndujun 'mire; yejerañu Jesús tijñat'a yamixo, ja'e jngu chjun xi ya'a jngu
lameta xi alabastro nini. Kui= lametabiu kjitse nanda xi suba naxu nardo
'bejunire 'ba xi ne chjire. 'Ba chjunbiu yakjan lameto 'ba kio 'estenjunre
nindaku Jesús nandabiu.

4 'Ba yak'a xuta xi tjindu kio kuakjanre, 'ba kitsure xinkjin:

—¿Ánñu tu 'ba tsa'en kitistentonni nandabi?

5 Kui kjua nga ts'axtiu ján sientu ton denario chjire tsa kisateña tsakaiñu,
'ba kuán kitsa'ere xuta nima tonbiu tsakaiñu.

'Ba jatiko chjunbiu.

6 Tunga Jesús kitsu:

—Bi 'ba 'mi_ru; ¿ánñu tenistini_ru? Nda= tjin mé= xi kitsikona.

7 Ngat'a xuta nima tu i= tjindujinntsjainu, 'ba kuan kuiseko tu kjia'añu nga
mejénnú; tunga an bi nga'e kuatejñajinntsjai_nuu.

8 Kui= chjunbiu kitsa'en= mé= xi kuán xi kitsa'en; nde nganda'e=ni je
kitsikja'ajnda ixi titjun yojona ngat'a s'eyanijin=ña.

9 'Ba fa texinkixi_nuu, nitu ñañu nga'ndere ngasun'ndio ña kjua'axtiuya en
ndare Na'enchana, 'ba=nde kjuinukjua mé= xi kitsa'en chjunbi, 'ba 'batsa'en
kjuinikja'etsjenya —kitsu Jesús.

Judas tsingantsja Jesús
Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6

10 'Ba Judas Iscariote, jngu xutare xi tejó, kikun ngakure na'miu tuxi
singantsjanire Jesús.

11 'Ba kionga na'miu kjint'ere, se kuatsja=re, 'ba kitsure nga sjare ton. 'Ba Judas 'etuts'inre nga tsangisjai mé= fa chu̱ba̱ xi ngisa nda nga singantsja Jesús.

Jesús kjen ko xutare
Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26

12 Nixtjin nga 'etuts'inre s'i pascua kionga chine niñuxtila xi tsajainre na'yu san 'ba nga nik'en chutsanga tse'e s'iu, xutare Jesús tsiningiyare:

—¿Ñáñu mejénri nga kuek'endai xi xina nga s'i pascua?

13 'Ba kio Jesús kitsikasen jó xutare 'ba kitsure:

—Tangiun naxinanda jan. 'Ba kio skajiun jngu xuta xi jngu nisa nanda ya'a. Kui= tangintjenngiu.

14 'Ba kioña kjua'as'en, 'ba t'in_ru xi naire ni'yo: "'Bi titsu Naini̱: ¿Ñáre nga'ndeñu nga kuakjenkua̱ xutana̱ kionga kuechjijñii̱ s'i pascua?"

15 'Ba kio kui kuakunu jngu nga'nde teya xi je tijñanda 'ba xi ngank'are ni'yo tijña. Kio t'endo xi xina.

16 'Ba xutare 'etju 'ba kiji naxinanda jan. 'Ba 'ba fa tsa'en kuasjaire jotsa'en ja'ba je kitsure Jesús. 'Ba kio 'enda xi skinejñu s'i pascua.

17 'Ba kionga je tjima'ña, Jesús 'ba ko nga tejó xutare ja'e nga'ndebiu.

18 'Ba yejerañu kionga inyakjent'a yamixo, Jesús kitsu:

—'Ba fa xinkixi_nuu̱ nga jngu ñu jun xi ñatjen tikjenkona̱, kui= xi singants-jana̱.

19 'Ba xutare kuabare, 'ba 'etuts'inre nga tsiningiyare nga jngu jngu:

—¿A an= ña̱?

20 —Jngu xi tejó mañu, kui= xi ndekuini tiba titsika'nyijinni niñuxtilare nga ko an —kitsingojore Jesús—.

21 Ngat'a tjinnere 'ba ku̱anre Ki'ndire Xuta xi'iun jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ngat'are kui. Tunga nimaxuni xi singantsja kui. Tusa ngisa nda kuánre tsa bi kitsin.

22 'Ba yejerañu inyakjenjñu, Jesús kiskjebe niñuxtilo 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsijoya 'ba kitsjare xutare nga titsu:

—Chjubio. Yojona̱=bi.

23 'Ba jaskan kiskjebe=ni jngu chutsin. 'Ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana, kitsjare xutare ngayeje. 'Ba ngatsi'i kits'i.

24 'Ba Jesús kitsure:

—Kibi= xi jinna̱ xi tse'e kjua xatse xi ti'bendakoni Na'enchana ko xutare. Kui= xi ne nkjin xuta tistenntjainire.

25 'Ba fa xinkixi_nuu̱ nga bi nde binu k'uiña̱ ka'nda nixtjin nga binu xatse k'uia̱ ña batexuma Na'enchana.

Jesús be'e nijmi nga Pedro kuetsu nga bi xutare kuán
Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38

26 'Ba kionga je kise jngu son xi tse'e Na'enchana, kiji tjenngi tse'e Ya Olivo.

27 'Ba Jesús kitsure xutare:

—Ngatsi'u sichajañu kjuamakjainnu ngat'a tsa'an; ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enna: "Sik'íña̱n xi tsikuenda chutsango, 'ba kui tuchuña k'uetsumaba."

28 Tunga kionga kjua'ayana̱ an, kjuititjun_nuu̱ nangi Galilea.

29 'Ba Pedro kitsure:

—Nisi ngatsi'i sichaja kjuamakjainre, an bi sichajaa̱.

30 'Ba Jesús kitsingojore:

—'Ba fa xinkixiṛa nga ndekuini nistjenbi, kionga kje kji'ndajín chaxicha xi majóni ndiya, ji je ján ndiya kisji nga bi xutaṇa kuáin.
31 Tunga Pedro tojo 'ba= kitsu ngisa:
—Nisi tsa kueyakoṛa, bi xiạn tsa bi xutari kuán.
'Ba 'ba= kitsu ngatsi'i xutare ngayeje.

Jesús fako Na'enna ña Getsemaní 'mi
Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46

32 'Ba jaskan echu jngu nga'nde xi Getsemaní 'mi.
—Tetsubo nga'e yejerañu an tefikjakuaạ Na'enchana —kitsure Jesús xutare.
33 'Ba Jesús kiko Pedro, Santiago 'ba ko Juan, 'ba 'etuts'inre nga 'ñu ba kis'ere 'ba 'ñu kuafore.
34 'Ba kitsure xutare:
—Kjuaba kitsejin inimaṇa joni tsa kui xi je sik'enṇa. Tetsubo nga'e, 'ba tetsubachun.
35 'Ba 'batsa'en Jesús kiji ngubare, 'ba kio tsak'ejña tsindi 'nda t'anangiu, 'ba tsi'are Na'enchana tsa kụan kjua'at'axinre chụbạ nga kjua'a kjuanima.
36 Kionga Jesús tifako Na'enchana tsu:
—Abbá Na'en, ji xi mari ña'an yeje tsajmi; tik'ejñat'axinnaạ kjuanimabi, tunga ngatjama jotsa'en mejénri ji, 'ba bi jotsa'en mejénṇa an.
37 'Ba jaskan Jesús jendiba ngani ña tjindu xutare, 'ba kjiyufe nga echu; 'ba kitsure Pedro:
—Simón, ¿a tetsujñafe=ni? ¿A nijnguú chụbạ kichukjuari nga tsikenichin?
38 Tetsubachun 'ba chja'a_ru kjuanda Na'enchana, tuxi bi xut'ayakoninú. Inimanu je tijñanda=, tunga yojonu inda ngisa.
39 'Ba kio Jesús kikjako ngani Na'enchana, 'ba ndekuini en kinchja ngani.
40 'Ba kionga jendiba ngani nde, je kjiyufe ngani xutare ngat'a nijño inya'bechja tuxkun. 'Ba bi nde beni mé= xi singojore.
41 'Ba 'batsa'en, ja'e ngani Jesús xi majánni ndiya, 'ba kitsure:
—¿A tojo tetsujñafe=ñu 'ba tenikja'aya=ñu? Ngat'e nde, je ja'e chụbạ nga Ki'ndire Xuta xi'iun kụangantsjare xuta je.
42 Tisetjion, tangian nde. Chutsijon, je ndiba tiña xi singantsjanạ an.

Kionga fa'echja'a Jesús
Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11

43 'Ba nde sa'e= tinchjani Jesús kionga tukjia'a ja'e Judas, jngu xutare xi tejó, 'ba ja'e ne nkjin xuta xi kitsikasen nchja ngakure na'miu, ko chjine kjuatexuma 'ba ko xuta chinga. 'Ba xutankjiun kicha= ko ya= ya'a nga ja'e.
44 'Ba Judas ja'ba je inya'a titjun nchjabiu nga kitsure:
—Kui xi k'uendsu'aạ, kui=biu; nda tjindubo nga kueko.
45 'Ba kionga ja'e, tu Jesús fani kitsitiñat'are.
—Na'en —kitsure 'ba 'endsu'a.
46 'Ba kio xutankjiun kitsuba'ñu Jesús.
47 Tunga jngu xutare Jesús xi sejña kio ts'axje kichare 'ba tsatet'a ñojon chu'ndare na'mi titjun.
48 'Ba Jesús tsiningiyare xutankjiun:
—¿Ánñu ko kicha ko ya kich'añu nga ja'echja'anuụ, joni tsa jngu chacheje kuáạn?
49 Nyujun nyujun tsakatejñajinntsjai_nuụ nga yakuya ngajin ndetsinre ningu, 'ba niñajanni kjindubanuụ. Tunga 'bi tjima tuxi k'uetjusunni jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana.
50 'Ba ngatsi'i xutare Jesús tsanga 'ba kitsik'ejña tajngu.

51 Tunga jngu chana'en xi tjenngire, tu jngu najñu ts'atjijunre yojore, 'ba
kui xi kitsuba nchjabiu;
52 tunga chana'enbiu kitsuntjin najñure, 'ba tu tsanga kjisti=.

Jesús ngixkun xuta xa titjun Judío
Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24

53 'Ba 'batsa'en kichani Jesús ngixkun na'mi titjun; 'ba kio kuañajan ngatsi'i
ngakure na'miu, tse'e xuta chingo 'ba ko tse'e chjine kjuatexumo.
54 'Ba Pedro kjin kitjenngini Jesús ka'nda ngandetsin ndaba na'mi titjun,
'ba nchja xi tsikuenda kio tsik'ejñajinre. 'Ba kio kitsi'isure yojore t'a ndi'u.
55 'Ba kiongakure na'miu 'ba ngatsi'i xuta xo tsangisjai jngu xuta xi
skaninejere Jesús, tuxi sjani en nga kjuinik'en; tunga bi kuasjaire.
56 Ngat'a ninga nkjin xi inyakaninere en ndesu Jesús, bi kjimangusun enre.
57 'Ba yak'a tsikinya nduju 'ba kiskaninere en ndesu, nga inyatsu:
58 —Jin kjinu'ya_ri nga kitsu xutabi: "An sikixuya=ña ningubi xi tu xuta
kitsinda, 'ba ján nixtjin skjenitjen ngañaa jngu xi bi xuta tsinda."
59 Tunga ninga 'ba= tsa'en kjimangusun enre.
60 'Ba kio na'mi titjun tsisetjen ngamasenre ngatsi'i, 'ba tsiningiyare Jesús:
—¿A tumé singuaje ngat'are mé= xi inyakaninejeri?
61 Tunga Jesús xiu tsik'ejña, 'ba nijnguú en kitsingojo. 'Ba na'mi titjun
tsiningiya nganire:
—¿A ji= ni Cristo, xi Ki'ndire Na'enchana?
62 'Ba Jesús kitsingojo:
—Jun, an= ña. 'Ba xia=ñu Ki'ndire Xuta xi'iun nga tijña ngate kixire
Na'enchana xi tjinre kjua'ñu, 'ba nga yufi kjuendibajinni ngank'aa.
63 'Ba kio na'mi titjun 'ejnda najñure tuxi kji'yanire nga 'ñu ch'o kis'ere
inimare, 'ba kitsu:
—¿Jótsa'en kuachjen ngisana xi skaninejere?
64 Je kjinu'yo nga ch'o kitsu ngat'a tse'e Na'enchana xutabi; ¿jó mixun?
'Ba ngatsi'i kuangusun enre nga Jesús tjinre je 'ba nga tjinnere kueya.
65 'Ba yak'a nchjabiu 'etuts'inre nga 'etiajunre Jesús, 'ba 'e'mo nkjain 'ba
ye'ere.
—Ji xi profeta 'mi_ri yojori, 'ba t'innii, ¿'yá= xi ye'eri nganda'e nde? —
kitsure.
'Ba nchja xi tsikuenda kio nkjain Jesús tso'ojin.

Pedro tsu nga bi xutare Jesús kuán
Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29

66 'Ba nga Pedro tijña ngi ni'yo, ja'e jngu chjun chu'ndare na'mi titjun;
67 'ba kionga chjunbiu tsabe Pedro nga t'a ndi'u tijña nga titsi'isure yojore,
kitsure nga kiskutsejen'a:
—Ji 'ba=nde Jesús tse'e Nazaret tsikitjajmekue ngayeje.
68 Tunga Pedro 'e'mota'en yojore, nga kitsu:
—Junjun. Bi 'bexkuan, 'ba bi mankjinna mé= xi tesji.
'Ba Pedro 'etjuuni kio 'ba kiji ña tijña xuntja ngandetsin. 'Ba kio kiski'nda
jngu chaxicha.
69 'Ba chjun chu'ndabiu tsabe ngani Pedro 'ba 'etuts'inre nga ye'ere nijmi
xuta xi yak'a:
—Kui xutabi jngu xi tsak'ajmeko jmibiu.
70 Tunga Pedro nde 'e'mota'en ngani yojore. 'Ba sangutjun, xuta xi tjindu
kio nde 'ba= kitsu nganire:
—Kjuakixi= nga Jesús tsikitjajmetjenngi_ri, ngat'a Galilea tsiji ngayeje.

71 'Ba 'batsa'en Pedro 'etuts'inre nga ch'o kitsu, nga kitsik'axki ngat'are
Na'enchana:
—Bi 'bexkuạn xuta xi te'mi_ru —kitsu.
72 'Ba ndekuini chubabiu kiski'nda ngani xi majóni ndiya chaxicho. 'Ba
kio Pedro ja'etsjenre mé= xi ja'ba je kitsu'inre Jesús nga kitsure: “Kionga kje
kji'ndajín chaxicha xi majóni ndiya, ji je ján ndiya kisji nga bi xutaṇạ kuáin.”
'Ba kionga Pedro ja'etsjenre enbi, kiski'nda.

15

Jesús chaninejere ngixkun Pilato
Mt. 27:1-2, 11-31; Lc. 23:1-5, 13-25; Jn. 18:28-19:16

1 Kionga je kis'e isen, kionga je joyare nga kuañajant'are xinkjin ngakure
na'miu ko xuta chingare naxinando, ko chjine kjuatexuma 'ba ko ngatsi'i
xuta xa xi yak'a, tjita'ñure nga kiko Jesús 'ba kitsingantsjare Pilato.
2 'Ba Pilato tsiningiyare Jesús:
—¿A ji= ni reyre xuta judío?
—Ji je 'ba kisji —kitsingojore Jesús.
3 'Ba ne nkjin tsajmi kiskaninejere ngakure na'miu.
4 'Ba kui= kjuañu Pilato tsiningiya nganire:
—¿A bi singuaje? ¿Jó sji ngat'a tse'e nga 'ba tuku kji'i tsajmi xi inyabangiri?
5 Tunga Jesús nijnguú en kitsingojo ngisa; 'ba kui= kjuañu Pilato tu 'ba=
kuánnire.
6 'Ba xki nu xki nu nga s'i pascua, Pilato tsik'ejñandai jngu xuta xi kjiyuya
nduya, xi skui'a xuta naxinanda.
7 'Ba kui nixtjinbiu jngu xuta xi Barrabás 'mi kjiya nduya ko nchja xi ñatjen
kiskjanko Roma 'ba kitsik'en xuta.
8 'Ba kio ja'e xutankjiun 'ba 'etuts'inre nga tsi'are Pilato nga ngatatsa'en
jotsa'en ngantsjai nga s'i pascua.
9 'Ba Pilato kitsingojore:
—¿A mejénnú nga reyre xuta judío sik'ejñandai_nuṵ?
10 'Ba 'ba kitsu Pilato ngat'a kuankjinre nga ngakure na'miu tu kjuaxin
kakun= nini nga kitsingantsja Jesús.
11 Tunga ngakure na'miu ja'ba je inya'a xutankjiun nga tusa Barrabás
skui'are nga sik'ejñandaire.
12 'Ba Pilato kitsingojore:
—¿Mé= xi mejénnú nga sikuạ xuta xi reyre xuta judío 'mi_ru?
13 —¡Kru tjat'ai! —kitsu nga inyakji'ndaya xutankjiun.
14 —Tunga ¿mé= kjua xi ch'otjin xi kitsa'en kui? —kitsingojo Pilato.
Tunga xutankjiun ngisa 'ñu kiski'ndaya 'ba kitsu:
—¡Tjat'ai kru!
15 'Ba Pilato mejénre nga tsja s'ere xutankjiun, kui= kjuañu Barrabás
kitsik'ejñandainire; 'ba jaskan 'exa nga s'ẹre Jesús 'ba kitsingantsja nga sẹt'a
kru.
16 'Ba kio chasoldadu kiko Jesús ngajin ndetsinre ni'ya masen xi ni'ya
pretorio 'mi, 'ba kinchjare xinkjin xi yak'a.
17 'Ba ngatsi'i kitsikaja Jesús jngu najñu nduju kuán, 'ba kitsinda corona xi
na'ya nini xi 'esunre nindaku.
18 'Ba jaskan 'etuts'inre nga kitsite'ndare:
—¡'Nda na'en, xi reyre xuta judío!

19 'Ba ko jngu yanaxu tso'ontjainire nindaku Jesús, 'ba 'etiajunre 'ba tsikinyaku'nchin joni tsa bekun.
20 'Ba jaskan nga je 'batsa'en tsejnuke Jesús, ts'axje nganire najñu kuánbiu 'ba nde najñure= kitsikaja ngani. 'Ba 'etjuko tuxi kuat'ani kru.

Jesús s'et'a kru
Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27

21 'Ba jngu xuta xi tse'e Sirene xi Simón 'mi, xi na'enre Alejandro ko Rufo, jendibani ngijña; 'ba kionga tifa'a kio, kitsa'ene kjua'ñure tuxi k'uanijinkoni krure Jesús.
22 'Ba kio kiko Jesús jngu nga'nde ña Gólgota 'mi. (En xi tsunire: nga'ndere nindaku mik'en.)
23 'Ba kitsa'ere binu xi ko mirra ts'atjijin nga k'ui tsakaiñu, tunga Jesús bi kits'i.
24 'Ba 'batsa'en kiset'a kru. 'Ba chasoldadu kitsiskayani najñure Jesús, tuxi skueni ñáre xi k'uakore. 'Ba 'batsa'en kitsika'bire xinkjin najñure Jesús.
25 'Ba chụba ñajan nga tajñu nga kiset'a kru.
26 'Ba jngu yate kua'indut'a mé= kjua kjinik'enni. “Reyre xuta judío” tsu xi kua'indut'a yatebiu.
27 'Ba jó chacheje ñatjen kiset'ako kru Jesús, jngu ngate kixire 'ba jngu ngate skjunre.
28 'Ba kuajngu enre Na'enchana xi tsu: “'Batsa'en xiakun joni xuta xi bi nda tsa'en.”
29 'Ba xuta xi inyafa'a kio ch'o inyatsure Jesús nga inyatsik'atji nindaku:
—¿A ji= ni xi sikjekjue ningu 'ba nga ján nixtjin xjunitjen ngani?
30 Tik'angi yojori 'ba t'etukajent'ai kru —kitsure.
31 'Ba 'ba=nde tsa'en tsejnuke ngakure na'miu 'ba ko chjine kjuatexumo ngayeje, nga inyatsure xinkjin:
—Kui kitsik'angi kja'e xuta, tunga bi mare tsik'angi yojore.
32 Ngat'etukajent'a kru nganda'e tsa kui xi Cristo, 'ba tsa kui xi reyre xuta tse'e Israel tuxi xiaña 'ba kụakjainnina.
'Ba nchja xi kjiyut'ako kru Jesús 'ba=nde ch'o kitsure.

Jotsa'en k'en Jesús
Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30

33 'Ba kionga kuanyusen, kuajñu ngayéje ngasun'ndio ka'nda ngạ chuba ján nga kuangixun.
34 'Ba ndekuini chubabiu 'ñu kiski'ndaya Jesús:
—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —kitsu. (En xi tsunire: Ji Na'en, ji Na'en, ¿ánñu kjinikumaninaạ?)
35 'Ba yak'a xuta xi inya kio, kjint'e 'ba kitsure xinkjin:
—Tasen ñojón, profeta Elías tinchjare.
36 'Ba 'batsa'en tsangatsanga jngu xuta xi sejña kio, 'ba jngu tsanga kitsika'nyini ko binu xi je san, 'ba jngu yanaxu 'eku 'ba kitsitiñat'are Jesús tuxi k'uini, nga kitsu:
—Tejño; xutsijan tsa Elías kjua'ek'ajent'a kru.
37 Tunga Jesús 'ñu kiski'ndaya, 'ba k'en.
38 'Ba jó ya kuán najñu xi kitjenchja nga'nde xi 'ñu tsje tse'e ningu, jendibajenni 'nda ngank'are ka'nda ngi'ndere nga kitijndajen.
39 'Ba ngakure chasoldadu xi ngankjain Jesús sejña, kionga tsabe jotsa'en k'en, kitsu:
—Kjuakixi= nini nga kui xutabi Ki'ndire Na'enchana.

40 'Ba=nde kio inya yak'a yanchjin xi kjin inyakutsejenni; 'ba xi inya
ngajinre yanchjinbiu María Magdalena=, María nare Kuse ko Santiago xi ma
ki'ndiu, 'ba ko Salomé.
41 Kui= yanchjinbi kitjenngi Jesús 'ba tsikinyako kui, kionga tijña nangi
Galilea. 'Ba=nde inya ngisa nkjin yanchjin kio xi ñatjen ja'eko Jesús naxi-
nanda Jerusalén.

Kionga kis'eyanijin Jesús
Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42

42 'Ba kui nixtjinbiu nga s'endunda tsajmi xi machjen s'iu, ngat'a je matiña
nixtjin nga nikja'aya. 'Ba kionga je tjima ngixun,
43 ja'e Kuse tse'e Arimatea. Kui= jngu ngakure xuta xa xi 'ba nde tikuyare
nixtjin kionga kuatexuma Na'enchana. 'Ba kui 'enere yojore nga kikun
Pilato 'ba tsi'are yojore Jesús.
44 'Ba tu 'ba= kuánre Pilato nga ngutjun fani k'en Jesús, 'ba kinchjare
ngakure chasoldadu 'ba tsiningiyare tsa je k'en.
45 'Ba kionga je ngakure chasoldadu ye'ere nijmi nga je k'en, Pilato
kitsingantsjare yojore Jesús Kuse.
46 'Ba kio Kuse tsatse jngu najñu tjibe, 'ba ko najñubiu kitsik'atjijunni yojore
Jesús kionga je ts'ajent'a kru. 'Ba jaskan kik'eyanijin jngu tsju xi tixa xi
kuandat'a naxiu, 'ba kiskanitikja jngu ndiojo tse xi 'extiuchjakoni tsju.
47 'Ba María Magdalena, 'ba ko María, nare Kuse nde, inyakutsejen ña
kis'ejña yojore Jesús.

16

Jesús fa'ayare ngajinre mik'en
Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10

1 'Ba kionga je ja'a nixtjin nga nikja'aya, María Magdalena, ko María nare
Santiago, 'ba ko Salomé, tsatse nanda xi ixi jen tuxi kuetsikajunni yojore
Jesús.
2 'Ba nixtjin xi 'betuts'innire semana, kionga 'ñu tajñu ngisa, kiji ña tijña
tsjure Jesús, nde sa'e= 'etjuni tsu'biu.
3 —¿Yá= tsé xi skja'axinna ndiojobi xi tijñaxtiuchja tsjure? —inyatsure
xinkjin.
4 Tunga kionga kiskutsejen, tsabe nga kui ndiojobiu xi ne 'ñu tse je
tijñat'axin.
5 'Ba kionga ja'as'en tsjure Jesús, ngate kixire tsju tsabe jngu chana'en xi
yaja najñu nduju xi tiba kji'i; 'ba yanchjinbiu kitsakjun.
6 Tunga chana'enbiu kitsure:
—Bi kun; Jesús tse'e Nazaret xi teminyisjo xi kiset'a kru, bi nga'e tijña. Je
ja'ayare. Chutsijon nga'nde ña kjinikajña.
7 Tunga tangik'e_ru nijmi xutare, 'ba ko Pedro: "Kui= tifititjunnu nangi
Galilea; 'ba kio xio kui jotsa'en nga ja'ba je kitsunu Jesús."
8 'Ba kio mangatsanga 'etju yanchjinbiu tsju, ngat'a se inyafatsekun=. 'Ba
tu'yá ye'ere nijmi ngat'a inyatsakjun.

Jesús matsejenre María Magdalena
Jn. 20:11-18

9 'Ba jaskan nga ja'ayare Jesús, kionga tajñu nixtjin xi 'betuts'inre semana,
titjun María Magdalena kuatsejenre, xi ts'oxjejinre yatu isennixtjin xi bi nda.

10 'Ba María Magdalena kike'ere nijmi xuta xi ñatjen tsik'etsumako Jesús, xi
ba tjindu 'ba inyakji'nda.
11 Tunga kionga kjint'e xutabiu nga Jesús tijñakun, 'ba nga chjunbiu kitsit-
sejenre yojore, bi kuakjainre.

Jesús tsitsejenre yojore jó xutare
Lc. 24:13-35

12 'Ba jaskan kja'e tsa'en, kitsitsejenre yojore Jesús jó xutare xi ngijña
inyafi.
13 'Ba kui ja'eke'e nganire nijmi xuta xi yak'a; tunga kui bi kuakjain
nganire ngayeje.

Jesús 'bexare xutare
Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23

14 'Ba jaskan tuchan Jesús kitsitsejen nganire yojore ngatejngu xutare,
yejerañu tjindut'a yamixo; 'ba Jesús jatiko ngat'a bi kuakjainre 'ba titsujñu
ngisare, ngat'a bi kuakjainre mé= xi ye'ere nijmi xuta xi ja'ba je tsabe nga
ja'ayare kui.
15 'Ba Jesús kitsure:
—Tangiun ngayéje ngasun'ndio, 'ba t'e_ru nijmi en ndare Na'enchana
ngatsi'i xuta xi tjin.
16 Xi kuakjainre 'ba satenda, kui= xi k'uangi; tunga xi bi kuakjainre, kui=
xi xaninejere.
17 'Ba xi kuakjainre sa'en= kjuakunbi: Nga ko ja'enna k'uaxje isennixtjin
xi bi nda; 'ba kja'e en kuinchja ngayeje;
18 'ba subaya ntsja tjiuye, 'ba tsa k'ui tsajmi xi sik'enre, tumé sikore; 'ba
kuanere ntsja xuta xi sefesun 'ba kuanda —kitsu Jesús.

Jesús mijin ngank'aa
Lc. 24:50-53

19 'Ba jaskan nga Na'enna Jesús jako xutare, tsijin ngank'aa, 'ba ngate
kixire Na'enchana tsik'ejña.
20 'Ba xutare Jesús 'etju, nga kitsikja'axtiuya en ndare Na'enchana jo kji'i
ngasun'ndio. 'Ba Na'enna tsakaseko, 'ba kitsa'en kjuakun, tuxi xianire nga
kjuakixi= en xi inyatsu xutare.

En nda ngat'a tse'e Jesucristo jotsa'en kitsi'indu SAN LUCAS

Lucas tsi'indure Teófilo

1 Ngu 'ñu nkjin xuta kuamejénre tsja fani tsa'en si'indu mé= xi Na'enna
kitsa'en ngajinn̲i,
2 jo fa tsa'en yakuyan̲i xi 'ndani nga tuts'inre ko fa tuxkun tsabeni̲ 'ba xi
kitsa'exare nga kitsikja'axtiuya enre Na'enna.
3 'Ba jaskan nga je nda tsiningiya yaja̲ jó fa kuán 'ndani nga tuts'inre, nda=
tjin ngat'ana̲ ngayeje nga tsja fani tsa'en si'indura̲ kui tsajmibi ji xuta chinga
Teófilo,
4 tuxi nda xiani ngat'are kjuakixi xi je kisakuyari.

Nga s'eya nijmi nga Juan Bautista tsin

5 Nixtjin nga Herodes reyre nangi Judea kuán, 'ba nde kio tijña jngu na'mi
xi Zacarías 'mi, xi tu jngu xutare Abías. 'Ba chjunre Elisabet 'mi, jngu xi ntjere
Aarón.
6 'Ba ngojó 'ñu nda kixi ngixkun Na'enchana, 'ba tsajain xi kiskaninejere,
ngat'a 'ñu nda tsik'etjusun yeje enre ko kjuatexumare Na'enchana.
7 Tunga bi tjinre ki'ndi, ngat'a Elisabet 'ndi=; 'ba je ne chinga koni ngojó
ngayeje.
8 Ngu jngu nixtjin nga Zacarías ko xi ñatjen tsa'exa ts'akore nga sa'exa joni
na'mi ngixkun Na'enchana,
9 'ba jotsa'en je ngare na'mi, tu Zacarías fa ts'akore nga kui xi kjua'as'en
nga'nde tsjere ningu nga kuakare tjingusja Na'enchana.
10 'Ba yejerañu titi tjingusja, ngatsi'i xutankjiun inya ngandetsin ningu nga
inyafako Na'enchana.
11 'Ba kio, Zacarías kuatsejenre jngu ankjere Na'enchana, xi sejña nduju
ngate kixire yamixa ña tisun tjingusja.
12 'Ba Zacarías tu 'ba= kuánre nga tsabe ankje, 'ba 'ñu kitsakjun.
13 Tunga ankje kitsure:
—Zacarías, bi kuin, ngat'a Na'enchana je kjint'e nga kichukue, 'ba chjunri
Elisabet s'ere jngu ki'ndi xi'in xi tsiji xi Juan k'uin_ri.
14 'Ba 'ñu tsja ku̲anri, 'ba nde 'ñu nkjin xuta ku̲atsjare ngayeje nga tsin,
15 ngat'a ki'ndiri 'ñu je ku̲an ngixkun Na'enchana. Bi k'ui binu ninga xan
'ba tse Isennixtjintsjere Na'enchana ngajinre kui kionga kje tsinjín.
16 'Ba sa'en nga 'ñu nkjin xuta xi naxinanda Israel tse'e kjua'e ngani
ngixkun Na'enchana xi Naire mani.
17 'Ba kui sejñajinre isennixtjinre 'ba ko kjua'ñure profeta Elías. Kui kua-
jetitjunre Na'enna, 'ba sa'en nga xi xicha ma ko xi ki'ndi ma nda kua'a ngani
xinkjin, 'ba nga xi xtan sik'antjaiya kjuafa'etsjenre tuxi ku̲anire sik'etjusun.
'Ba 'bitsa'en sik'ejñanda naxinando nga skjebetjo Na'enna —kitsu ankje.
18 'Ba Zacarías tsiningiyare ankjebiu:
—¿Jótsa'en skuekixiña̲ kibiu? Ngat'a je ne chingaa̲, 'ba chjunna̲ ngayeje.
19 'Ba ankjebiu kitsingojore:
—An Gabriel= ña̲, 'ba ngixkun Na'enchana tejñaa̲; 'ba kui kitsikasenna̲ nga
kjuakora̲ ji 'ba xinra̲ en xi nda.

20 Enna̱ k'uetjusun nixtjin nga tjinnere nga 'ba ku̱an. Tunga ngat'a bi kuakjainri en xi kixinra̱, ku̱anima=ni 'ba bi ku̱an kuinukjuai 'nda nga ku̱an yeje kibi.
21 'Ba yejerañu, xutankjiun inya ngandetsin ningu nga inyakuyare Zacarías 'ba tu 'ba= kjimare nga tji'bandayare nga tji'betju.
22 Tunga kionga tukjia'a 'etju, 'ba bi ma fako xuta xi kio tjindu; 'ba 'batsa'en kuankjinre nga tjin xi kuatsejenre ngaya nga'nde tsjere ningu, ngu tu chuba= tsa'enre ko ntsja nga fako. 'Ba tojo bi kuán kinchja.
23 'Ba nga Zacarías je kitsijngu xare joni na'mi, kiji ngani ndaba.
24 'Ba bi 'ñu nkjin nixtjin ja'a, 'ba Elisabet xi chjunre kis'eya'more ki'ndi, 'ba ón sa bi 'etju ndaba. 'Ba kitsu:
25 "Na'enna 'bi kitsa'en ngat'ana̱ nga ja'animara̱, tuxi kjua'axinni kjuasuba xi tjin'inna̱ ngat'are xi yak'a."

Nga jngu ankje be'e nijmi nga tsin Jesucristo

26 Kionga je ja'a jon sa, Na'enchana kitsikasen ankje Gabriel jngu naxinandare nangi Galilea xi Nazaret 'mi.
27 'Ba kui kikun jngu chjun xungu xi María 'mi xi je tijñangi kjua nga kuixanko jngu xuta xi Kuse 'mi, xi ntjere rey David.
28 'Ba ankje ja'as'en nga'nde ña María tijña, 'ba kitsure:
—Tsite'ndara̱ ji xi je kisakuri kjuandare Na'enchana. Kui= tijñakori. ¡Ndari ji ngajinre ngatsi'i yanchjin!
29 'Ba nga María tsabe ankjebiu 'ba kjint'e enre, kuakunre 'ba miningiyare yojore mé= xi tsunire kjuate'ndabiu.
30 'Ba meni ankjebiu kitsu nganire:
—María, bi kuin. Ngu je kisakuri kjuanda ngixkun Na'enchana.
31 Nganda'e nde ki'ndi s'e̱ya'mori: s'e̱=ri jngu ki'ndi xi'in, 'ba Jesús k'uin_ri ja'enre.
32 Kui jngu xuta xi 'ñu je ku̱an, 'ba Ki'ndire Na'enchana xi tijña ngank'aa k'uinre. Na'enchana sa'en nga kui rey ku̱an joni rey David xi xuta chingare.
33 'Ba kuatexumantsjaire naxinandare Jacob, 'ba kjuatexumare bi kjuet'a —kitsu ankjebiu.
34 'Ba María tsiningiyare ankjebiu:
—¿Jótsa'en ku̱anni kibi? Ngu bi tjinna̱ xi'in.
35 'Ba ankjebiu kitsingojore:
—Isennixtjintsjere Na'enchana kjuendejenneri, 'ba kjua'ñure Na'enchana xi tijña ngank'a kue'mori ko nk'ianre. Kui kjuañu ki'indi xi tsin tsje ku̱anni, 'ba Ki'ndire Na'enchana k'uin.
36 'Ba nde Elisabet, xi xingi, s'e̱re jngu ki'ndi ngayeje, ninga je chinga. Kui xi 'ndi kik'inre tsakaiñu je jon sa nga kui tji'yamore ki'ndi.
37 Ngat'a tumé na'enre ngat'are Na'enchana.
38 'Ba 'batsa'en María kitsu:
—An chu'ndare Na'enchana= ña̱. Ngatjama ngat'ana̱ jotsa'en ji je kik'innaa̱.
'Ba kionga je 'bi kitsu María, ankjebiu kiji ngani.

Nga María fikun Elisabet

39 Kui nixtjinbiu, María tsik'ejñanda 'ba 'ñu kitsa kiji jngu naxinandare nangi Judea xi tijñajin ngijñacha.
40 'Ba ja'as'en ndaba Zacarías 'ba kitsite'ndare Elisabet.
41 'Ba nga Elisabet kjint'e kjuate'ndare María, ki'ndiu kitsiteya ngaya ngats'a, 'ba kui kitse Isennixtjintsjere Na'enchana ngajinre.

42 'Ba meni ko jngu jnda xi 'ñu, kitsu:
—¡Na'enchana ngisa 'ñu kitsichikunta'enri ko mare ngatsi'i yanchjin xi yak'a, 'ba kitsichikunta'en ki'ndi xi s'e̱ri!
43 Tunga, ¿'yá= ninạ an, nga nare Xuta chinganạ kjua'ekunnạ?
44 Ngat'a nga kjint'iạ kjuate'ndari, ta'a ki'ndinạ kitsiteya ko kjuatsja ngajinnạ.
45 ¡Á ndaniri ji xi kuakjainri nga ku̱ajngu en xi Na'enchana kitsuri!
46 'Ba meni María kitsu:
Nga ko fani inimanạ tsichji_rạ Na'enchana,
47 'ba tsitsjaạ ngat'a tse'e Na'enchana xi tsik'anginạ.
48 Ngat'a je ja'animarạ, an xi chu'nda nimare kuán,
'ba 'ndani nganda'e xuta kuetsuntsjainạ:
“Á ndaniri ji.”
49 Ngat'a xi 'ñu tjinre kjua'ñu 'ba xi tsje je kitsa'en tsajmi ya'e ngat'anạ.
50 Kui fa'animare xuta xi bekun,
xi kis'e ko xi tjin ko xi s'e̱.
51 Yakutsejen kjua'ñure nga kitsa'en tsajmi ya'e,
'ba kitsitsojoya xuta xi nk'a 'baxje yojore.
52 Ja'axinre kjua'ñure xi rey,
'ba nk'a kitsik'endu xi nimạ.
53 Ko xi nda kitsitsere xi tsajainre xi chine,
'ba xi nyina tu tjejen ntsja nga 'ete.
54 Tsakaseko naxinanda Israel, xi xuta chu'ndare,
'ba bi kichiyajinre nga kjua'animare
55 jotsa'en kitsuyatitjunre xuta chingana
Abraham ko ntje xi jaskan s'e̱re
kitsu María.
56 'Ba María jánru sa tsik'ejñako Elisabet, 'ba jaskan kiji ngani ndaba.

Nga tsin Juan Bautista

57 Kionga je echu nixtjin nga Elisabet s'e̱re ki'ndi, kis'ere jngu ki'ndi xi'in.
58 'Ba kionga xi ndai ni'yare ko xi xinkjin kjint'e nga Na'enchana ja'animare Elisabet, 'ba nde kitsitsjako.
59 'Ba xi majinni nixtjin, kuañajan tsi'i nga kitsa'en circuncidar ki'ndiu, 'ba kuamejénre nga ja'enre na'enre kua'a, nga Zacarías k'uin.
60 Tunga nare kitsu:
—Junjun. Juan k'uin.
61 'Ba kik'inre:
—Tunga ni'yá xi xingi 'ba 'mi.
62 'Ba 'batsa'en tu chuba= kitsa'enre nga tsiningiyare na'enre ki'ndiu, tuxi skueni mé= ja'en sjare.
63 'Ba Zacarías tsi'a jngu yate chi tuxi si'induni 'ba 'bitsa'en kitsi'indu: “Juan k'uin.” 'Ba ngatsi'i xi kio inya tu 'ba= kuánre.
64 'Ba ndekuini chubabiu Zacarías kuán kinchja ngani 'ba 'etuts'inre nga kitsichjire Na'enchana.
65 'Ba ngatsi'i xi tjindu tiña ndaba kuakunre, 'ba ngayéje nga'nde tse'e Judea kji'yare mé= xi kuán.
66 'Ba ngatsi'i xi nt'ere enbi 'ejin kakun, 'ba 'bitsa'en miningiyare yojore: “¿'Yá= tsé ku̱an ki'ndibi kionga ku̱achinga? Ngat'a kjua'ñure Na'enchana tijña ngajinre.”

Xi se Zacarías

67 'Ba Zacarías, xi na'enre ki'ndiu, kitse ngajinre Isennixtjintsjere
Na'enchana xi kitsikinchja joni jngu profeta nga tsu:
68 Ngatjanichjire Na'enchana, Na'enre xutare Israel,
ngat'a je ja'etsindai naxinandare.
69 Je kitsikasenna jngu
xi tjinre kjua'ñu nga sik'angina,
jngu xi ntjere David
xi kitsa'exat'are kui.
70 Jo kitsu nixtjin kuatse jan
nga kitsikinchja profeta tsjere
71 nga sik'angina ngat'are xi tjenngikena
'ba ngat'are kjua'ñure ngatsi'i xi stikena,
72 nga kjua'animare xuta chingana,
'ba nga bi sichiyajin 'entsje xi je 'endako.
73 'Ba kui=bi xi kitsu nga kitsjare ts'a Abraham xi xuta chingana,
74 nga sindaina ngat'are xi tjenngikena,
tuxi bi kjuikunña nga si'axat'a_ra,
75 nga ko kjuatsje 'ba ko kjuakixi kuetsuba ngixkun kui jotjin nixtjin
kika'ena.
76 'Ba ji, ki'ndi china,
profetare Na'enchana xi tijña ngank'aa k'uinri.
Ngat'a ji k'uintitjun_ri Na'enna
nga k'uendai ndiyare.
77 K'ue_ri nijmi naxinandare 'yá xi sik'angi,
kionga kuachat'are jere.
78 Ngat'are kjuanima kakun jere Na'enchana,
titsikasenjenna ngank'aa
jngu ndi'i xi sitsejenna.
79 Sitsejenna xi tetsuba ña jñu chun,
ngi nk'ianre kjuabeyo,
'ba sikasen ndiyana nga sakuna kjuaxiu
kitsu Zacarías.
80 'Ba ki'ndiu ngisa machinga 'ba ngisa kis'ere kjua'ñu inimare. 'Ba nangi
t'axin tsik'ejña 'nda nixtjin nga yakure yojore naxinandare Israel.

2

Nga tsin Jesucristo
Mt. 1:18-25

1 'Ba kui nixtjinbiu xuta ngaku César Augusto 'exa nga ngatukja'aya xki
ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio.
2 Kui= xkibi xi tjun kitukja'aya kionga Cirenio xuta titjunre nangi Siria
kuán.
3 'Ba ngatsi'i xuta kiji nangire tuxi kuet'ani xujun yojore.
4 Tu kjuare kibi, Kuse 'etju Nazaret, naxinanda chire nangi Galilea, 'ba kiji
Belén, naxinanda xi tijña ngajinre nangi Judea. Ngat'a rey David kio kitsin,
'ba Kuse ntjere David=.
5 'Ba kio kik'et'a xujun yojore, ñatjen ko María, chjun xi tijñangire kjua nga
kuixanko. 'Ba María je tji'yamore ki'ndi.
6 'Ba 'ba kuán kionga je tjindu Belén, echu nixtjin nga María s'ere ki'ndi.

7 'Ba kitsin ki'ndire xi titjun, 'ba 'extejin ko najñu 'ba kitsikajña ña kjen tjiuba, ngat'a bi kisakure nga'nde ngaya ni'ya ña ma nikja'aya.

Nga fa'ekun ki'ndi chi Jesús nchja xi tsikuenda chutsanga

8 'Ba ngajin ngijña xi tiñare Belén tjindu xuta xi inyatsikuenda jñu chutsangare.
9 'Ba tukjia'a kuatsejenre jngu ankjere Na'enchana, 'ba kjuajere Na'enchana tsa'nandaire; 'ba 'ñu kitsakjun.
10 Tunga ankjebiu kitsure:
—Bi kun, ngat'a ja'ekonu jngu en xi nda, xi 'ñu kuatsjare ngatsi'i xuta.
11 Ngat'a kjuanda tsojon nga katsin nangire David jngu xi sik'angi xuta. Kui xi Cristo xi Na'enna.
12 'Ba joni jngu chuba 'bitsa'en xio ki'ndiu: kuasjainu nga kjixtejin najñu 'ba kjijña ña kjen tjiuba —kitsu ankjebiu.
13 'Ba ndekuini chubabiu 'ñu nkjin ankje xi jendibani ngank'aa kuatsejent'are ankjebiu xi inyatsichjire Na'enchana nga inyatsu:
14 ¡Ngatjas'ere kjuaje Na'enchana xi tijña ngank'aa!
¡'Ba nga'e t'anangiu ngatjas'ere kjuaxiu ngajinre
xuta xi tsitsja kjuandare kui!
15 'Ba nga ankjele je kiji ngani ngank'aa, xi tsikuenda chutsanga kitsure xinkjin:
—Tjian Belén, tsu'ba. Tangichutsejen_ra xi kuán, xi Na'enchana je kitsuyana.
16 'Ba ta'a kiji, 'ba kuasjaire nga'nde ña tjindu María ko Kuse 'ba ko ki'ndiu xi tikijña ña kjen tjiuba.
17 'Ba kionga je tsabe, ye'ere nijmi mé= xi kik'inre ngat'are ki'ndiu.
18 'Ba ngatsi'i xi kjint'ere kuakunre ngat'are xi kitsu xi tsikuenda chutsanga.
19 Tunga María 'bejñatjo ngayéje kibi ngajin inimare, 'ba nda tjinjin kakunre.
20 'Ba jendiba ngani xi tsikuenda chutsanga nga je inya'baxje Na'enchana 'ba inyasekonire ngat'are ngayéje xi tsabe 'ba xi kjint'e. Ngu 'ba fa kuán jotsa'en kik'inre.

Nga fichani ki'ndi chi Jesús ningure naxinanda Jerusalén

21 Xi majinni nixtjin, kuán circuncidar ki'ndiu, 'ba Jesús kik'in ja'enre, ndekuini ja'en xi ankjebiu kitsu kionga kje s'eya'mojín ngats'a nare.
22 'Ba kionga je kuajngu nixtjin nga tjinnere nga tsitsje yojore jo tsu kjuatexumare Moisés, kiko ki'ndiu naxinanda Jerusalén, tuxi kuakunire ngixkun Na'enchana.
23 'Bi kitsa'en ngat'a kjuatexumare Na'enchana 'bitsa'en kua'indut'a: "Ngatsi'i ki'ndi xi'in xi titjun tsin tse'e= Na'enchana kuan."
24 'Ba kiko chje jo tsu kjuatexumare Na'enchana, ngat'a 'bitsa'en kua'indut'a: "Jngu nga tiu'u asa jó tuniña ki'ndi."
25 'Ba kui nixtjinbiu naxinanda Jerusalén tijña jngu xuta xi Simeón 'mi. Jngu xuta xi kixi 'ba nda bekun Na'enchana xi kuyare xi sindai naxinanda Israel. 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana tijñajinre kui.
26 'Ba ja'ba je ye'ere nijmi nga bi kueya tsa kje bejín Cristo xi Na'enchana sikasen.
27 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana kitsikasen Simeón ningu. 'Ba kionga xichare ki'ndi Jesús ja'eko ningu tuxi kuakunire ngixkun Na'enchana jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo,

28 Simeón kiskjebe ki'ndiu ngaya ntsja 'ba kitsichjire Na'enchana 'ba kitsu:
29 Na'en, nganda'e an xi chu'ndari tu 'ba fa nda ma kueya,
ngu je kjinik'etjusin mé= xi ja'ba je kik'innaą,
30 ngat'a ko tuxkuaą̱n je tsa'bią xi sik'angi xuta,
31 xi kik'endai ngixkun ngatsi'i xuta t'anangiu.
32 Kui jo=ni ndi'i
xi sitsejenre xuta xi bi Israel tse'e,
'ba ngat'are kui s'ę̱re kjuaje xutari
xi Israel tse'e.
33 'Ba xichare Jesús tu kuakun=re nga kjint'e xi Simeón tsu ngat'a tse'e ki'ndiu.
34 'Ba 'batsa'en Simeón kitsichikunta'en, 'ba kitsure María, nare Jesús:
—Kui ki'ndibi je kitukja'ajin tuxi skjenitjenni 'ba sikixuni nkjin xuta xi Israel tse'e. Kuakutsejen ndiyare Na'enchana 'ba nkjin xuta ku̱ach'oke enre,
35 meni nga s'ejñatsejenni kjuafa'etsjen xi ndibajin inimare nga jngu jngu xuta. 'Ba ngayéje kibiu ku̱an ngat'ari joni jngu kicha nduju xi kjua'axtiukja inimari —kitsu Simeón.
36 'Ba nde kio tijña jngu profetisa xi Ana 'mi, ki'ndire Fanuel, xi ntjere Aser. Jngu chjun xi je ne chinga. Ki'ndi nga tsixan, 'ba yatu nu tsik'ejñako xi'inre,
37 'ba je tjinre yachute ko kateñujun nu nga tijña k'an. Niñajanni 'betju ningu. 'Ba nga nixtjin nga nistjen tsichjire Na'enchana nga 'bechjonre inimare nga fako kui.
38 'Ba ndekuini chubabiu ja'e Ana 'ba 'etuts'inre nga kitsjare kjuanda Na'enchana, 'ba jako ngat'a tse'e ki'ndi Jesús ngatsi'i xi inyakuyare kjuandaire naxinanda Jerusalén.
39 'Ba jaskan nga je kitsik'etjusun ngayéje xi kua'indut'a kjuatexumare Na'enchana, xichare Jesús kiji ngani Nazaret, ña naxinandare fa xi tijñajin nangi Galilea.
40 'Ba ki'ndiu machinga 'ba ngisa s'ere nga'ñu, 'ba ngisa mankjin kakun ngayeje, 'ba kjuandare Na'enchana tijñako kui.

Nga ki'ndi Jesús fako chjine kjuatexumo ngaya ningu

41 'Ba xki nu, xki nu xichare Jesús fi naxinanda Jerusalén, nga 'betju s'i pascua.
42 'Ba kionga Jesús je tjinre tejó nu, ngatsi'i kiji Jerusalén jotsa'en fintsjai xuta judío kui s'ibiu.
43 'Ba kionga je jet'a s'ibiu, jendiba ngani ndaba, tunga ki'ndi Jesús tsik'ejña Jerusalén, ninga bi tsabe xichare nga 'ba kitsa'en.
44 Ngu inyatsikja'etsjen nga Jesús fi ngajinre xuta xi yak'a, 'ba jngu nixtjin je semaya ndiyo. Tunga kionga tsangisjai ngajinre xinkjin ko xi bexkun,
45 bi kuasjaire. 'Ba 'batsa'en kiji ngani Jerusalén nga kikangisjai.
46 'Ba xi majánni nixtjin kuasjaire ndetsinre ningu. Kio tijñajinre chjine kjuatexumo nga tibasen ñojonre 'ba tjimiiningiyare tsajmi.
47 'Ba ngatsi'i xi nt'ere kiskutsejenkun=re ngat'are kjuankjinkakunre 'ba jótsa'en tsingojo kui.
48 'Ba kionga xichare tsabe, kuakunre. 'Ba nare kitsure:
—Na'enna̱, ¿ánñu 'bi kjinikoniji̱? Na'enri ko an ne 'ñu tjimafoniį nga teminyisjairi̱.
49 'Ba Jesús kitsure:
—¿Ánñu minyisjaininuu̱? ¿A bi je 'yo nga xare Na'enna̱ tjinni nga sa'aą̱n?

50 Tunga kui bi kuankjinre xi kitsure.
51 'Ba 'batsa'en jendeko ngani xichare Nazaret, ña kitsik'etjusun yejere xichare. 'Ba nare 'bejñatjo ngayéje kibi ngajin inimare.
52 'Ba Jesús janda machinga nga mankjin kakun 'ba nga tjimank'a, 'ba ngisa tsitsja ngat'are kjuandare Na'enchana 'ba ngat'are xuta.

3

Nga Juan Bautista tsikja'axtiuya enre Na'enchana nga'nde t'axin
Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28

1 'Ba je tjio'on nu nga tibatexuma xuta ngaku Tiberio César, 'ba Poncio Pilato xuta titjunre nangi Judea kuán. 'Ba Herodes xuta titjunre nangi Galilea kuán, 'ba nts'e xi Felipe 'mi xuta titjunre nangi Iturea ko nangi Traconite kuán, 'ba Lisania xuta titjunre nangi Abilinia kuán,
2 'ba Anás ko Caifás kui xi na'mi titjunre xuta xi Israel tse'e. Kui nixtjinbiu Na'enchana jako Juan, ki'ndire Zacarías, nga'nde t'axin.
3 'Ba 'batsa'en Juan ja'a ngayéje nga'nde xi tjindu tiñare ndaje Jordán, titsure xuta nga tjinnere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana 'ba satenda, tuxi kui sichat'anire jere.
4 'Ba kuán jotsa'en profeta Isaías kitsi'indut'a enre Na'enchana ña tsu:
Jndare xuta xi 'ñu nchja nga'nde t'axin:
"T'enda_ru 'ba kixi chju'i_ru ndiyare Na'enchana.
5 Ngayéje kunga tse'nyu,
'ba ngayéje nindu 'ba xkundu kuakjansun, tuxi sjengusunni.
'Ba ndiya tsitin s'e̱ kixi,
'ba singasun ndiya xi nk'ajun nk'at'a chun.
6 'Ba ngatsi'i xuta skue
xi Na'enchana tsikasen nga sik'angina"
kitsu Isaías.
7 'Ba Juan tsure xutankjiun xi inyafa'e nga mejénre nga satenda:
—¡Jún ntjere tjiuye! ¿'Yá= xi 'ba kitsunu nga kuiyu ngat'are kjuastire Na'enchana xi je tijña tiña?
8 Tusa ti'on mé= xi kuakutsejen nga je kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba nga je ja'e ngañu ngixkun Na'enchana. Bi 'bitsa'en nikja'etsjion ngajin inimanu: "Ña= xi ntjere Abraham." Ngat'a 'ba xinkixi_nuu̱ nga ka'nda kui ndiojobi Na'enchana ku̱anre sa'en ntjere Abraham.
9 Hachare Na'enchana je tijñandare nga kuate jamare yo. Meni ngayéje ya xi bi nda tu tsja, stisun 'ba xanikja'ajin ndi'u.
10 'Ba 'batsa'en xutankjiun tsiningiyare Juan:
—¿Mé= xi tjinnere nga si'e̱en ya'a?
11 'Ba Juan kitsingojore:
—Xi tjinre jó chinga, jngu ngatatsjare xi nimé tjinre. 'Ba xi tjinre xichine, 'ba nde ngatatsjare xi tsajainre.
12 'Ba nde kitsitiña yak'a xi kjebechjintjai tsajmi ngat'a tse'e Roma, tuxi satendani, 'ba tsiningiyare Juan:
—Maestru, ¿mé= xi si'e̱en jin?
13 'Ba Juan kitsure:
—Ti'on xi kjuakixi. Bi ngisa tse chjubechjiu jotjin xjubechjiu.
14 'Ba nde yak'a chasoldadu tsiningiyare:
—'Ba jin, ¿mé= xi si'e̱en?
'Ba Juan kitsingojore:

—Bi chja'a_ru tonre xuta ninga bi fangiu tsajmi xi bi kitsa'en tsa tuxi 'batsa'en sa̱kuninu tonre; tusa ngatjamaninu jotjin machjinu.

15 'Ba ngatsi'i xuta 'ñu mejénre skue Cristo 'ba tsikja'etsjen nga ta'a kjua'e, 'ba 'batsa'en miningiyare yojore tsa Juan xi kui.

16 Tunga Juan kitsingojore ngatsi'i:

—An ko nanda batenda_nuu̱, tunga xi kjua'e, ngisa tjinre kjua'ñu nga ko mare an, xi bi bakinna̱ nga skjendaa̱ na'ñu jndere. Kui ko Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko ndi'i kuatendaninu.

17 Kui jo=ni xuta xi tsitsje trigo. Kitjunre ntsja yare xi 'beku xtje, tuxi k'uejñat'axinni trigo 'ba k'uejñat'axin xtjere. 'Ba 'batsa'en kuinyatjo trigo ni'yare ña minyatjo, 'ba kuaka xtjere ngajin ndi'i xi bi 'boya.

18 'Bi tsa'en Juan fakoya xuta 'ba kitsjare nkjin ngisa kja'e kjuatexuma nga tsikja'axtiuya en ndare Na'enchana.

19 'Ba nde jatiko xuta titjun Herodes ngat'a tijñako Herodia, chjunre nts'e xi Felipe 'mi, 'ba ngat'are ngayéje xi ch'o xi je kitsa'en.

20 'Ba Herodes kitsa'en ngisa kjuach'obi xi ngisa ch'o nga ko mare xi je kitsa'en nga Juan kiskanis'en nduya.

Nga satenda Jesús
Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11

21 'Ba 'ba kuán kionga Juan tibatenda ngatsi'i, 'ba nde Jesús kisatenda. 'Ba yejerañu Jesús tifako Na'enchana, kitju'i ngank'aa.

22 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana jendibajennere joni jngu nise tiba. 'Ba jngu jnda kjinu'yanire ngank'aa xi tsu:

—Ji ni ki'ndina̱ xi tsimijaa̱n. Ne tsja tjinna̱ ngat'a tsiji.

Xuta chingare Jesucristo
Mt. 1:1-17

23 Jesús tjinrure kate nu kionga 'etuts'inre xare. Jotsa'en kji'yare nga ki'ndire Kuse kuán. 'Ba Kuse ki'ndire Elí kuán.

24 'Ba Elí ki'ndire Matat kuán. 'Ba Matat ki'ndire Leví kuán. 'Ba Leví ki'ndire Melqui kuán. 'Ba Melqui ki'ndire Jana kuán. 'Ba Jana ki'ndire Kuse kuán.

25 'Ba Kuse ki'ndire Matatías kuán. 'Ba Matatías ki'ndire Amós kuán. 'Ba Amós ki'ndire Nahum kuán. 'Ba Nahum ki'ndire Esli kuán. 'Ba Esli ki'ndire Nagai kuán.

26 'Ba Nagai ki'ndire Maat kuán. 'Ba Maat ki'ndire Matatías kuán. 'Ba Matatías ki'ndire Semei kuán. 'Ba Semei ki'ndire José kuán. 'Ba José ki'ndire Judá kuán.

27 'Ba Judá ki'ndire Johanán kuán. 'Ba Johanán ki'ndire Resa kuán. 'Ba Resa ki'ndire Zorobabel kuán. 'Ba Zorobabel ki'ndire Salatiel kuán. 'Ba Salatiel ki'ndire Neri kuán.

28 'Ba Neri ki'ndire Melqui kuán. 'Ba Melqui ki'ndire Adi kuán. 'Ba Adi ki'ndire Cosam kuán. 'Ba Cosam ki'ndire Elmodam kuán. 'Ba Elmodam ki'ndire Er kuán.

29 'Ba Er ki'ndire Jesús kuán. 'Ba Jesús ki'ndire Eliezer kuán. 'Ba Eliezer ki'ndire Jorim kuán. 'Ba Jorim ki'ndire Matat kuán.

30 'Ba Matat ki'ndire Leví kuán. 'Ba Leví ki'ndire Simeón kuán. 'Ba Simeón ki'ndire Judá kuán. 'Ba Judá ki'ndire Kuse kuán. 'Ba Kuse ki'ndire Jonán kuán. 'Ba Jonán ki'ndire Eliaquim kuán.

31 'Ba Eliaquim ki'ndire Melea kuán. 'Ba Melea ki'ndire Mainán kuán. 'Ba Mainán ki'ndire Matata kuán. 'Ba Matata ki'ndire Natán kuán.

32 'Ba Natán ki'ndire David kuán. 'Ba David ki'ndire Isaí kuán. 'Ba Isaí
ki'ndire Obed kuán. 'Ba Obed ki'ndire Booz kuán. 'Ba Booz ki'ndire Sélah
kuán. 'Ba Sélah ki'ndire Nahasón kuán.
33 'Ba Nahasón ki'ndire Aminadab kuán. 'Ba Aminadab ki'ndire Admín
kuán. 'Ba Admín ki'ndire Arní kuán. 'Ba Arní ki'ndire Hesrón kuán. 'Ba
Hesrón ki'ndire Fares kuán. 'Ba Fares ki'ndire Judá kuán.
34 'Ba Judá ki'ndire Jacob kuán. 'Ba Jacob ki'ndire Isaac kuán. 'Ba Isaac
ki'ndire Abraham kuán. 'Ba Abraham ki'ndire Térah kuán. 'Ba Térah ki'ndire
Nahor kuán.
35 'Ba Nahor ki'ndire Serug kuán. 'Ba Serug ki'ndire Ragau kuán. 'Ba Ragau
ki'ndire Péleg kuán. 'Ba Péleg ki'ndire Éber kuán. 'Ba Éber ki'ndire Sélah kuán.
36 'Ba Sélah ki'ndire Cainán kuán. 'Ba Cainán ki'ndire Arfaxad kuán. 'Ba
Arfaxad ki'ndire Sem kuán. 'Ba Sem ki'ndire Noé kuán. 'Ba Noé ki'ndire
Lámec kuán.
37 'Ba Lámec ki'ndire Matusalén kuán. 'Ba Matusalén ki'ndire Henoc kuán.
'Ba Henoc ki'ndire Jéred kuán. 'Ba Jéred ki'ndire Mahalaleel kuán. 'Ba
Mahalaleel ki'ndire Cainán kuán.
38 'Ba Cainán ki'ndire Enós kuán. 'Ba Enós ki'ndire Set kuán. 'Ba Set ki'ndire
Adán kuán. 'Ba Adán ki'ndire Na'enchana kuán.

4

Nga chut'ayako Jesús
Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13

1 'Ba Jesús, kitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana, 'etjujin ndaje
Jordán, 'ba Isennixtjintsjio kiko nga'nde t'axin.
2 'Ba kio tsik'ejña yachan nixtjin, 'ba chanayiu kiskut'ayako. 'Ba nimé
kiskine kui nixtjinbiu ngayeje, 'ba jaskan kuabojore.
3 'Ba 'batsa'en chanayiu kitsure:
—Tsa kjuakixi nga Ki'ndire Na'enchana kuáin, 'ba sji nga kui ndiojobi
ngatjama niñuxtila.
4 'Ba Jesús kitsingojore:
—'Ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi tu niñuxtila xi
k'uendukunnire xuta, tusa machjenre ngayéje enre Na'enchana.”
5 'Ba 'batsa'en chanayiu kiko ngani jngu nindu nk'a, 'ba ngutjun fani
yakure ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio.
6 'Ba kitsure:
—Sja'nderą nga kuatexumari ngayéje naxinandabi ko ngayéje kjuachan xi
tjinre. Ngat'a an je kitsa'eną 'ba kụan sja_rą tu'ya xi mejénną.
7 Tsa kuisenkunch'int'anaą nga sichjinaą, tsiji kụan ngayéje tsajmibiu —
kitsu chanayiu.
8 'Ba Jesús kitsingojore:
—'Ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tichji_ri Na'enchana xi Nairi,
'ba tu kui tajngu ti'axat'a_ri.”
9 'Ba 'batsa'en chanayiu kiko Jesús naxinanda Jerusalén 'ba kiko nga'ndere
ningu ña ngisa nk'a. 'Ba kitsure:
—Tsa kjuakixi nga Ki'ndire Na'enchana kuáin, tikintjaingi yojori nga'e.
10 Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Na'enchana k'uexare ankjelere
nga sikuendari.
11 Ko ntsja subanginiri,
tuxi nijnguú ndiojo satengini ndsakui.

12 'Ba Jesús kitsingojore:
—'Ba nde tsa'en tsu ña kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi chut'ayakuai Na'enchana, xi Nairi.”
13 'Ba kionga chanayiu bi nde kuasjainire jótsa'en skut'ayako ngisa Jesús, tsakasent'axinre ka'nda nga kụan skut'ayako ngani.

Nga 'betuts'inre xare Jesús
Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15

14 'Ba Jesús ja'e ngani nangi Galilea nga kitse ko kjua'ñure Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba ngatsi'i xuta xi tjindu tiñare kio nchja nijmi ngat'a tse'e.
15 'Ba Jesús bakuya xki ni'ya sinagoga xi kio tjin, 'ba ngatsi'i nk'a kitsik'ejña.

Nga tijña Jesús naxinanda Nazaret
Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6

16 'Ba Jesús ja'e ngani naxinanda Nazaret ña kuachinga. 'Ba jotsa'en ntsjai nga xutu ja'as'en ni'ya sinagoga, 'ba tsakasen nduju nga 'exkiya enre Na'enchana.
17 'Ba kika'ere nga 'exkiya enre Na'enchana xi kitsi'indu profeta Isaías. 'Ba nga je kiskjendaya, kuasjaire nga'nde ña tsu:
18 Isennixtjintsjere Na'enchana tijña ngajinna,
ngat'a je 'ejñat'axinna
tuxi xi ni̱ma sikja'axtiuyani_ra en xi nda.
Na'enchana je kitsikasenna,
tuxi kue'eni_ra nijmi xuta xi tjindu'ñu nga kụandai,
'ba nga skjex'angia tuxkun xi ka,
'ba nga sik'ejñandaa xi tji'yaton;
19 'ba nga k'ueya nijmi_ra xuta
nga nganda'e kuakutsejen Na'enchana kjuandare.
20 'Ba kui kitsik'atjijun ngani xujun 'ba kitsjare xi tsikuenda xujunre ni'ya sinagoga 'ba tsik'ejña ngani. 'Ba ngatsi'i xi kio tjindu tu kui fa ni kiskutsejen'a.
21 'Ba Jesús 'etuts'inre nga kinchja 'ba kitsure:
—Nganda'e fa je kuajngu enre Na'enchana kionga teminya ñojon.
22 'Ba ngatsi'i nda nchja ngat'a tse'e Jesús 'ba tu inyakutsejenkun ngat'are en nda xi 'betju ts'a, 'ba tsure xinkjin:
—¿A bi tsa xutabi xi ki'ndire Kuse?
23 'Ba Jesús kitsure:
—'Ba kụan tsa k'uinnu jo tsu en chingabi xi tsu xuta: “Chjineki, tinda tajngui yojori”, 'ba 'ba nde: “Ti'en nga'e xi nangiri fa ngayéje xi kjinu'yee nga kjiñe'en Capernaum.”
24 'Ba Jesús kitsu ngisa:
—'Ba xinkixi_nuụ nga nijnguú profeta nda chjubetjo ña nangire fa.
25 'Ba kjuakixi nga 'ñu nkjin yanchjin k'an tjin naxinanda Israel nixtjinre profeta Elías, kionga kis'echja ngank'aa 'ba ján nu masen bi tsa'a 'ba 'ñu tsé kjindia kis'e ngayéje nangire Israel ngayeje.
26 Ninga 'ba kuán, Elías bi kjinikasen ngat'are yanchjin k'anbiu xi tse'e naxinanda Israel, tusa kjinikasen ngat'are jngu xi tse'e Sarepta, naxinanda xi tijña tiñare naxinanda Sidón.
27 'Ba nde nixtjinre profeta Eliseo, 'ñu nkjin xi sefe'ndujun tjin naxinanda Israel ngayeje. Tunga nijnguú kuanda ngat'are kui, tu Naamán sani, xi tse'e nangi Siria —kitsu Jesús.
28 'Ba kionga kjint'e enbi, ngatsi'i xi tjinduya ni'ya sinagoga, 'ñu kuastire.

29 'Ba tsisetjen 'ba tso'oxjejin naxinando Jesús, 'ba kiko 'nda ña tjenjen chun
nindu ña kuandasun naxinandare, tuxi kio sikintjaingini.
30 Tunga Jesús ja'ajin masenre xutankjiun 'ba kiji.

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi tijñajinre jngu isennixtjin xi bi nda
Mr. 1:21-28

31 'Ba Jesús kiji Capernaum, naxinanda xi tijñajinre nangi Galilea. 'Ba nga
nixtjin nga nikja'aya yakuyare xuta enre Na'enchana.
32 'Ba tu kuakunre xuta jotsa'en yakuyare, ngat'a en xi nchja tjinre kjua'ñu.
33 'Ba ngaya ni'ya sinagoga tijña jngu xuta xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda
xi kitsu nga kiski'ndaya:
34 —Ji Jesús tse'e Nazaret, ¿mé= xi tjinri ngat'a tsajain? ¿A ja'enikixuya=nį̱?
'Beña 'yá= ni ji. Ji= ni xuta tsjere Na'enchana.
35 Tunga Jesús jatiko isennixtjinbiu 'ba kitsure:
—¡Xiu teni, 'ba t'etukajin_ri xutabi!
'Ba 'batsa'en isennixtjiun kiskanikja'a t'anangiu xutabiu ngamasenre
ngatsi'i xi yak'a, 'ba bi kitsi'onre nga 'etju ngajinre.
36 'Ba ngatsi'i xuta tu kuakun=re 'ba tsure xinkjin:
—¿Mé= en kibi? Xutabi tjinre kjua'ñu ko nga'ñu nga 'bexare isennixtjin xi
bi nda nga k'uetju, 'ba 'betju.
37 'Ba kji'yare ngat'a tse'e Jesús ngayéje nga'nde xi tjindundai kio.

Nga Jesús tsinda nanyi'yare Simón Pedro 'ba ko ne nkjin xuta xi sefesun
Mt. 8:14-17; Mr. 1:29-34

38 'Ba Jesús tsisetjen 'ba 'etju ni'ya sinagoga 'ba kiji ndaba Simón. 'Ba
nanyi'yare Simón 'ñu tji'me nga kunre chi'in nt'ai, 'ba kichja'are Jesús nga
kuaseko.
39 'Ba Jesús tsik'ejña tsindinere chjunbiu 'ba jatiko chi'in nt'o, 'ba kitjux-
inre, 'ba ta'a fani tsisetjen 'ba kitsikjén xuta xi echukun.
40 'Ba kionga je kintjai tsu'biu, ngatsi'i xuta xi tjinre xi inyafesun xi kunre
kja'e kjuanga chi'in, ja'ekore Jesús. 'Ba Jesús yanere ntsja nga jngu jngu xi
inyafesun, 'ba kitsinda.
41 'Ba nde nkjin xuta xi 'etjujinre isennixtjin xi bi nda xi kitsu nga
kiski'ndaya:
—¡Ji= ni xi Ki'ndire Na'enchana!
Tunga Jesús fatiko 'ba bi kitsja'ndere nga kuinchja, ngat'a be= nga kui xi
Cristo.

Nga Jesús fi kja'e naxinanda nga fitsikja'axtiuya enre Na'enchana
Mr. 1:35-39

42 'Ba nga je kis'e isen, Jesús 'etjujin naxinando, 'ba kiji jngu nga'nde
t'axin. 'Ba xutankjiun tsangisjai. 'Ba kionga echu ña kui tijña, kuamejénre
sik'ejña'ñu, tuxi bi kuajeni.
43 Tunga Jesús kitsure:
—'Ba=nde tjinnere nga sikja'axtiuya_rą kja'e naxinanda en nda xi tsu nga
Na'enchana je kuatexuma nganda'e. Ngat'a tu kui xa kjinikasenniną.
44 'Ba 'batsa'en Jesús kiji nga kitsikja'axtiuya enre Na'enchana xki ni'ya
sinagoga xi tjin nangire xuta Judío.

5

Nga Jesús nchjare Pedro ko nchja xi tjenko
Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20

1 'Bi kuán kionga Jesús sejñandai ndachikun tse'e Genesaret, xutankjiun
ti'be'nyu'ñu kui tuxi kjuint'eni enre Na'enchana.
2 'Ba Jesús tsabe jó barku xi kjiyundai ndachikun, 'ba xi tsuba tjiuti kio
'etukajenni nga yane na'ya tire.
3 'Ba Jesús ja'as'en jngu barkubiu, xi tse'e Simón, 'ba tsi'are nga ngatat-
sikjinchire ngando. 'Ba tsik'ejña ngaya barku, 'ba 'nda kio yakuyanire xuta.
4 'Ba kionga je jet'are nga yakuya, kitsure Simón:
—T'inkue barku ña ngisa nanga nando, 'ba kio chanikja'ajiun na'ya tinu
tuxi sa̱kuninu tjiuti.
5 'Ba Simón kitsingojore:
—Na'en, je kaña'axa̱i tsa'a nistjen 'ba nijnguú kaxuntsjai. Tunga mé ji 'ba
te'minaa̱, skanikja'ajinfara̱ na'yo.
6 'Ba kionga nchjabiu je 'ba kitsa'en, 'ñu nkjin tjiuti kixuntsja ka'nda na'yo
je mejen kitijnda.
7 'Ba 'batsa'en tu chuba= kitsa'enre nchja xinkjin xi tjinduya barku xi
ngijngu, tuxi kjua'ekasekoni. 'Ba nchjabiu jendiba, 'ba 'ñu kitsitse ngojó
barkubiu 'ba tu ngichuba kichaja ngisare nga stiungijndiu.
8 Nga tsabe kibi, Simón Pedro tsakasenkunch'in ngixkun Jesús, 'ba kitsure:
—Tisent'axinnaa̱ Na'en, ngat'a jngu= ña̱ xuta je.
9 'Bi kitsu Simón ngat'a kui ko ngatsi'i xi tjenko kuakunre tu kjuare nga 'ñu
nkjin tjiuti kitsuba.
10 'Ba nde kjimare Santiago ko Juan, ki'ndire Zebedeo, xi ñatjen tsa'exa
Simón. Tunga Jesús kitsure Simón:
—Bi kuin. 'Ndani nganda'e bi tjiuti k'uekui, tusa xuta k'uekui xi ngat'a
tsa'an.
11 'Ba kionga je ja'eko barku ña je nangi, 'endu yeje xi tjinre 'ba kitjenngi
Jesús.

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi kunre chi'in fe'ndujun
Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45

12 'Ba kionga Jesús tijña jngu naxinanda chi, ja'e jngu xuta xi 'ñu kunre
chi'in fe'ndujun. 'Ba nga tsabe Jesús, kitsikindi 'nda t'anangiu 'ba 'ets'are:
—Ji na'en, tsa mejénri, kuan sitsejunnaa̱ nga xja'axinnaa̱ chi'in xi kunna̱.
13 'Ba meni Jesús kitsure nga yanere ntsja xi tji'mio:
—Mejénna̱. Ngatamatsje ngani.
'Ba ndekuini chubabiu kitjuxinre chi'in fe'ndujun xi kunre xutabiu.
14 'Ba Jesús 'enere xutabiu:
—Tu'yá 'be_ri nijmi. Tu t'in sani 'ba tikaku_ri yojori na'miu. 'Ba t'ikue kju-
atjo xi baku nga je kuatsjejin jotsa'en kitsu Moisés, tuxi 'batsa'en skuekixini
xuta nga je kuanda ngani.
15 Tunga ngisa 'ñu nu'yare ngat'a tse'e Jesús, 'ba 'ñu nkjin xuta mañajan tuxi
kuasen ñojonnire 'ba tuxi kui sindani chi'in xi kunre.
16 Tunga Jesús fi nga fikjako Na'enchana nga'nde t'axin.

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi bi ma fi
Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12

17 'Ba jngu nixtjin nga Jesús tibakuya, 'ba nde kio tjindu yak'a nchja
fariseo ko yak'a chjine kjuatexumo xi jendibani ngayéje naxinanda chi tse'e
Galilea, xi tse'e Judea, 'ba ko naxinanda Jerusalén. 'Ba kjua'ñure Na'enchana
kis'ejñatsejen ngajinre Jesús nga tsinda xi sefesun.
18 'Ba kio ja'e yak'a xuta xi kjiyare kuxta jngu xi bi ma fi. 'Ba mejénre
kjua'as'enko ni'yo tsakai 'ba sikajña ngixkun Jesús.

19 Tunga bi masjaire jótsa'en kjua'as'enni, tu kjuare xutankjiun. 'Ba
'batsa'en tsijin ngasun nk'a ni'yo, 'ba ts'axjextiu jngu ka'a ña kisate ni'yo,
'ba kio ts'ajenni ko kuxtare xi tji'mio ngamasenre xutankjiun 'ba kitsikajña
ngixkun Jesús.
20 'Ba kionga Jesús tsabe kjuamakjainre nchjabiu, kitsure xi tji'mio:
—Je kuachat'ari jeri amiguna.
21 'Ba 'batsa'en chjine kjuatexumo 'ba ko xuta fariseo 'etuts'inre nga
'bitsa'en kitsikja'etsjen: "¿'Yá= kibi xi bi bekun Na'enchana nga 'batsa'en
tinchja? Tu Na'enchana sa xi mare nichat'are jere xuta."
22 Tunga Jesús tsabe mé= xi inyatsikja'etsjen, 'ba tsiningiyare:
—¿Ánñu 'batsa'en nikja'etsjenñu jun?
23 Ñáre xi ngisa bi na'enre kuixan: ¿A nga kuixan: "Je kuachat'ari jeri"?
¿Asa nga kuixan: "Tisetjen 'ba titjajme"?
24 Tunga mejénna nga xio nga Ki'ndire Xuta xi'iun tjinre kjua'ñu kui
ngasun'ndebi nga sichat'a je.
'Ba 'batsa'en kitsure xi bi ma fiu:
—Ji xinra, tisetjen, chjube kuxtari 'ba t'in ni'yari.
25 'Ba ngixkun xutankjiun ta'a tsisetjen xi tji'mio 'ba kiskjebe kuxta xi
kjijñayaa tsakai, 'ba titsichjire Na'enchana nga kiji ngani ndaba.
26 'Ba ngatsi'i kuakunre 'ba kitsichjire Na'enchana, 'ba niki inyatsakjun=
nga 'bi kitsure xinkjin:
—Kjuakun xi kjuakixi= kji'ya nganda'e.

Nga Jesús nchjare Leví
Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17

27 Jaskan nga je kuán kibi, Jesús 'etju 'ba tsabe jngu xuta xi kjebechjintjai
tsajmi ngat'are Roma xi Leví 'mi. Tijña nga'nde ña tjubechjintjai tsajmi. 'Ba
Jesús kinchjare 'ba kitsure:
—Ndetjenngina.
28 'Ba 'batsa'en Leví tsisetjen, 'ejña yeje xi tjinre 'ba kitjenngi Jesús.
29 'Ba ts'axje jngu s'i je ndaba ngat'are Jesús; 'ba ko 'ñu nkjin xi kjebechjin-
tjai tsajmi ngat'are Roma, ñatjen ko kja'e ngisa xuta, tjindut'ako yamixo.
30 Tunga xuta fariseo ko chjine kjuatexumo xi tujngu mako xinkjin josiko
xutare Jesús, 'ba kitsure:
—¿Ánñu ko xuta xi tjinre je 'ba ko xi kjebechjintjai tsajmi ñatjen ninch-
jakoniñu 'ba 'yukoñu?
31 'Ba Jesús kitsingojore:
—Xi nda bi chjineki machjenre, tu kui sani xi sefesun.
32 Bi xuta xi kixi ja'ekinchja_ra, tu kui sani xi tjinre je, tuxi sik'antjaiyani
kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana.

Nga Jesús chjaningiyare ngat'are nga beni kjindia
Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22

33 'Ba 'batsa'en nchjabiu kitsure Jesús:
—Xutare Juan 'ba ko xi tse'e nchja fariseo ne kjit'a 'bendu kjindia 'ba fako
Na'enchana, tunga xi tsiji tu kjenntsjai 'ba 'bintsjai.
34 'Ba Jesús kitsingojore:
—¿A kuan jun sik'endu kjindio xuta xi kjinikjint'e jngu s'i kjuabixan
yejerañu xi xi'iun tijñajin ngisare?
35 Tunga kjua'e jngu nixtjin kionga stukja'are xi xi'iun, 'ba kionga kjua'e
nixtjinbiu, kio=nga k'uendu kjindia.
36 'Ba nde 'ejñare kui kjuakusunbi:

—Ni'yá batet'achi jngu xutji xatse tuxi k'uextiuyani jngu xutji chinga. Ngat'a tsa 'ba sa'en, tsikjekjua= xutji xatsio; 'ba nde najñu xatse chu bi nda fa'akjare ko xi chingo.

37 'Ba nde ni'yá minya binu xatse jngu tjiuxin chinga. Ngat'a binu xatsio k'uetijnda tjiuxin chingó, 'ba binu titsen 'ba kjuekjua tjiuxiun ngayeje.

38 'Ba kui= kjuañu binu xatse xinyani tjiuxin xatse.

39 'Ba tsajain xi 'bi binu xi je chinga 'ba sa'e jaskan kụamejénre xi xatse, ngat'a tsu: “Xi je chinga ngisa nda 'yu.”

6

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e nixtjin nga nikja'aya
Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28

1 'Ba 'bi kuán jngu nixtjin nga xutu, kionga Jesús tifa'ajin nga'nde ña kji'i tsujmi ntje, xutare tsate natinre trigo 'ba kitsufeya ntsja 'ba kiskine xujmare.

2 'Ba yak'a nchja fariseo kitsure:

—¿Ánñu ña'anñu jun mé= xi bi tixa'nde nga si'an nixtjin nga nikja'aya?

3 'Ba Jesús kitsingojore:

—¿A kje 'bexkiyajíun jun ña kua'indut'a mé= xi kitsa'en David jngu ndiya kionga kui 'ba ko xi tjenko kuabojore?

4 Ngu ja'as'en nga'nde tsjere Na'enchana 'ba kiskjebe niñuxtila tsje xi tjindu kio, 'ba kiskine, 'ba kitsjare nchja xi tjenko ngayeje. Ninga bi tixa'ndere nga kui skine, ngat'a tu na'miu ma kjine kui niñuxtilabiu.

5 'Ba Jesús kitsu ngisare:

—Ki'ndire Xuta xi'iun batexumare ka'nda nixtjin nga nikja'aya.

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi ja'eku ntsja
Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6

6 'Ba 'bi kuán nga kja'e nixtjin xutu ngani, Jesús ja'as'en ni'ya sinagoga 'ba yakuya. 'Ba kio tijña jngu xuta xi ja'eku ntsja kixi.

7 'Ba chjine kjuatexumo 'ba ko nchja fariseo inyakutsejen'more Jesús, tuxi skueni tsa sinda xutabiu nga nixtjin nga nikja'aya 'ba 'batsa'en kụan kuangini.

8 Tunga Jesús be= mé= xi inyatsikja'etsjen nchjabiu, 'ba kitsure xuta xi ja'eku ntsja:

—Tisetjen 'ba tisen ngamasenre kio.

'Ba xutabiu tsisetjen 'ba tsakasen ngamasenre.

9 'Ba Jesús kitsure xi yak'a:

—Jngu en skuiningiya_nuu, ¿Mé= xi tixa'nde nga ña'an nga nixtjin nga nikja'aya, a xi nda= asa xi ch'o? ¿A sik'angiña jngu xuta, asa sik'enña?

10 'Ba sa'e kiskutsejen'a xi inyandaire, 'ba kitsure xuta xi ja'eku ntsja:

—Tjente ndsai.

'Ba 'ba kitsa'en xutabiu, 'ba kuanda ngani ntsja.

11 Tunga xi yak'a 'ñu kuastire 'ba joyare jó siko Jesús.

Nga Jesús fa'ajin nga tejó apóstoles
Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19

12 'Ba nga je ja'a kui nixtjinbiu, Jesús kiji jngu nindu nga kikjako Na'enchana. 'Ba tsa'a nistjen jako.

13 'Ba kionga je kis'e isen, kinchjare xutare, 'ba tejó ja'ajin xi apóstoles kitsure.

14 Kibi= ja'enre xi tejó: Simón xi 'ba nde Pedro kitsure, Andrés xi nts'e Simón, Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé,

15 Mateo, Tomás, Santiago xi ki'ndire Alfeo, Simón xi mako nchja xi mejénre
sindai naxinanda Israel,
16 ko Judas xi ki'ndire Santiago, 'ba ko Judas Iscariote xi jaskan kitsin-
gantsja Jesús.

Nga Jesús bakuyare 'ba tsinda 'ñu nkjin xuta
Mt. 4:23-25

17 'Ba Jesús jendibajen ngani nindu ko nchjabiu, 'ba tsakasen'ñu jngu
nga'nde ngasun. 'Ba kio kuañajan 'ñu nkjin xi 'betsuma tjenngi 'ba ko 'ñu
nkjin xi jendibani ngayéje nga'nde xi tse'e nangi Judea ko nga'nde xi tjin
ngandaire naxinanda Jerusalén 'ba ko nga'nde xi tjindu tiñare naxinanda
Tiro ko naxinanda Sidón. Kui xutabiu ja'ekinya ñojonre Jesús 'ba tuxi
kuandani ngat'are chi'in xi kunre.
18 'Ba xi inyafa'a kjuanima ngat'are isennixtjin xi bi nda, 'ba nde manda
ngayeje.
19 'Ba ngatsi'i xuta mejénre siko Jesús, ngat'a kjua'ñu xi 'betju ngajinre kui
tsinda ngatsi'i.

Nga Jesús bakuya 'yá= xi ndare ngixkun Na'enchana
Mt. 5:1-12

20 'Ba Jesús kiskutsejen'a xutare, 'ba kitsure:
—Ndaxunu jun xi nímo, ngu tsojon ña batexuma Na'enchana.
21 'Ndaxunu jun xi nganda'e bojonu, ngu jaskan tsenu.
'Ndaxunu jun xi nganda'e chi'ndo, ngu jaskan kuejnu.
22 'Ndaxunu jun kionga xuta kuastikenu, 'ba ko'oxjenu, 'ba ch'o kuetsunu
'ba k'uaxjengi ja'enu joni jngu xuta ts'en, tu kjuare Ki'ndire Xuta xi'iun= nini.
23 Kionga 'ba kuan, 'ñu titsjo, 'ñu ngatjas'enu kjuatsja, ngat'a jun sakunu
tsajmi xi 'ñu chjire ngank'aa. Ngu xuta chingare xutabiu 'ba nde tsa'en ch'o
kitsiko nchja chinga profeta nixtjin kuatse jan.
24 'Tunga ¡nimaxuñu jun xi nyino, ngu je kika'enu kjuatsjanu!
25 '¡Nimaxuñu jun xi nganda'e kitsenu, ngu jaskan kuabojonu!
'¡Nimaxuñu jun xi nganda'e bejnu, ngu jaskan kuabanu 'ba xi'ndo!
26 '¡Nimaxuñu jun kionga ngatsi'i nda kuinchja ngat'anu, ngu xuta chingare
xutabiu 'ba=nde nda kinchja ngat'are nchja chinga profeta ndesu xi kis'e
nixtjin kuatse jan!

Nga Jesús bakuya nga simijáan xi stikena
Mt. 5:38-48; 7:12

27 'Tunga jun xi minya ñojon xin_nuu: Timijón xi stikenu 'ba nda tiko xi
betonnu.
28 Chja'a_ru Na'enchana nga ngatatsichikunta'en xi ch'o tsunu, 'ba
t'ets'antjo xi ch'o tsikonu.
29 Tsa 'yáñu xi ko'ot'a jngu tsari, ta'e_ri xi ngijngu ngayeje. 'Ba tsa 'yáñu xi
kjua'ari chingantsjari, ta'e'nde_ri nga ngatjiko ko chingari.
30 Tu'yañu xi skui'ari tsajmi xi tsiji, ta'e_ri. 'Ba xi skja'ari xi tsiji, tojo 'mi_ri.
31 'Ba jotsa'en mejénnu nga sikonu xuta, 'ba nde tiko kui ngayeje.
32 'Ngu tsa nimijíon tu kui sa xi tsimejénnu jun, ¿mé= xi kuejennu? Ka'nda
xuta xi tjinre je 'ba nde tsa'en ngayeje.
33 'Ba tsa nda niko tu kui sa xi nda tsikonu, ¿mé= xi kuejennu? Ka'nda xuta
xi tjinre je 'ba nde tsa'en ngayeje.
34 'Ba tsa nikeya_ru tu kui sa xi bere kakun nga sja nganinu, ¿mé= xi
kuejennu? Ka'nda xuta xi tjinre je tsikeyare xinkjin, tuxi sakunire ngijngu
ka'a 'ba kji'i ngani.

35 Tunga jun, timijon xi stikenu 'ba nda tiko, 'ba tikeya_ru 'ba bi chuyo nga
sja nganinu. 'Ba 'batsa'en ngisa tse kuejennu, 'ba ki'ndire Na'enchana xi tijña
ngank'aa kuon. Ngat'a kui tjinre kjuanda ngat'a tse'e xi bi tsja kjuanda 'ba xi
ch'okun.
36 Kui kjua ngatja'animaninu xuta xi yak'a, jotsa'en Na'ennu fa'animare.

Nga Jesús bakuya nga bi si'an_ra kjua xi yak'a
Mt. 7:1-5

37 'Bi ña'an_ru kjua xuta xi yak'a, meni Na'enchana bi sa'enninu kjua
ngayeje. Bi chanineje_ru xuta xi yak'a, meni Na'enchana bi sikaninejeninu
ngayeje. Tichat'a_ru xuta, meni 'ba nde Na'enchana sichat'aninu ngayeje.
38 Ta'e_ru xi yaka, 'ba 'ba nde Na'enchana sjanu ngayeje. Nda sitse
chitsanu nga sjanu, sitse tsjan tsjan, xi k'uetsujmeyare, 'ba xi niki tistenntjai.
Ngat'a chu͔ba͔ xi sichjon nga k'uechubo, ndekui sichubakoninu Na'enchana.
39 'Ba 'ba nde 'ejñare kui kjuakusunbi:
—¿A ku͔an jngu xi ka kuaku ndiyare ngijngu xi ka? ¿A bi tu jngu ngojo
kuixuya ngojó?
40 Jngu xuta xi kut'aya bi ngisa nk'a ngisa nga ko mare chjine xujunre,
tunga nga je kjuet'are ngayéje kjuachjinere, 'ba=nde ku͔angusun joni chjine
xujunre.
41 '¿Ánñu ji techut'ani xtje xi kjingi xkun nts'é 'ba bi yachisu xi kjingi tsiji
techut'ai?
42 Tsa bi te'ye yachisu xi kjingi tsiji, ¿jótsa'en ku͔an k'uin_ri nts'é:
"Nts'ia͔, ta'e'ndena nga k'uaxjengia͔ xtje xi kjingi tuxkuin"? ¡Xuta jó nk-
jain! Ti'naxjengifari yachisu xi kjingi tuxkuin, tuxi nda ku͔atsejenniri nga
kjui'naxjengi xtje xi kjingi tuxkun nts'é.

Nga Jesús bakuya nga nga jngu jngu kuya ya 'yare ngat'are ture
Mt. 7:17-20; 12:33-35

43 'Jngu ya xi nda, bi bajare tu xi bi nda. 'Ba jngu ya xi bi nda, bi bajare tu
xi nda.
44 Nga jngu kuya ya 'yare ngat'are tu xi bajare. Ngat'a bi ngajin ngijña na'ya
s'e tu higo, 'ba ninga ngajin na'ya ntsje s'e uva.
45 Jngu xuta xi nda 'baxje en xi nda ngajinre kjuanda xi tijñatjo ngajin
inimare. 'Ba jngu xuta xi ch'okun 'baxje en xi ch'o ngajinre kjuach'okun xi
tijñatjo ngajin inimare. Ngat'a mé= xi kitsejin inimare xuta, kui xi 'betju ts'a.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e jó nchja xi kitsinda ndaba
Mt. 7:24-27

46 '¿Ánñu 'mininuu: "Na'en, Na'en," 'ba bi nik'etjusun enna͔?
47 'Ba xin_nuu͔ 'yá= xi mangusun xuta xi ndiba ngat'ana͔ 'ba nt'e enna͔ 'ba
tsik'etjusun.
48 Kui jo=ni jngu xuta xi tsinda ndaba, xi 'ñu nanga titjun yakjan 'ba ngasun
ndiojo kitsindasun tuts'in. 'Ba kionga kuaje ndajio, 'ñu ja'esatet'are ni'yo.
Tunga bi kitsiteya, ngat'a nda= kuanda ni'yo.
49 Tunga kui xi nt'e enna͔ 'ba bi tsik'etjusun mangusun= joni jngu xuta xi
tu ngasun t'anangiu tsindasun ndaba nga bi kiskjennitjen tuts'in. 'Ba kionga
ndajio 'ñu ja'esatet'are, ta'a tsixuya 'ba niki jekjuakjin —kitsu Jesús.

7

Nga Jesús tsinda chu'ndare jngu ngakure chasoldadu
Mt. 8:5-13

1 Kionga Jesús jet'are nga tifako xutankjiun, kiji naxinanda Capernaum.

2 'Ba kio tijña jngu ngakure chasoldadu xi tse'e Roma xi tjinre jngu chu'nda
xi 'ñu tsimején. Kui chu'ndabiu tji'me 'ba mejen kueya.
3 'Ba kionga ngakure chasoldadu kjint'e ngat'a tse'e Jesús, kitsikasen
yak'a nchja chingare naxinanda judío, tuxi k'uets'anire Jesús nga kuetsinda
chu'ndare.
4 'Ba 'batsa'en kui echukun Jesús 'ba 'ñu 'ets'are ngat'are chasoldadu, 'ba
kitsure:
—Xutabiu bakin=re nga kuisekue.
5 Ngat'a tsimejénna xi judío kuáan 'ba ka'nda kui suba kitsindana ni'ya
sinagoga nga'e naxinandanį.
6 'Ba Jesús kiko nchjabiu. Tunga kionga je tiña echu ndaba, chasoldadu
kitsikasen yak'a xi nda ya'a, tuxi kuetsunire Jesús:
—Na'en, bi nisti_ri yojori, ngat'a bi bakinnạ nga ni'yanạ kuitjas'en.
7 Kui kjuañu bi kuánni takuaạn nga ja'ekun subarạ. Tu t'exasai 'ba
chu'ndanạ kụanda.
8 Ngat'a 'ba=nde an, tjin= xi batexumanạ 'ba 'ba=nde tjinnạ chasoldadu xi
batexuma_rạ. Kionga jngu xin_rạ: "T'in", ngu fi. 'Ba kionga kja'ere xin_rạ:
"Jabi", ngu ndiba. 'Ba tsa jngu chu'ndanạ xin_rạ: "Ti'en tsajmibi", ngu tsa'en.
9 'Ba kionga Jesús kjint'e kibi, tu 'ba= kuánre 'ba kitsiku'beya nga jako
xutankjiun xi tjenngire, 'ba kitsure:
—Kjuakixi= xi xin_nuụ. Nisa jngukjinjín xuta xi tse'e Israel 'biạ xi 'bitsa'en
makjainre jotsa'en makjainre xutabi.
10 'Ba kionga ja'e ngani xi kjinikasen, tu je nda ngani chu'ndo nga tsabe.

Nga Jesús tsikja'ayare ki'ndire jngu chjun k'an

11 'Ba jaskan kibi, Jesús kiji jngu naxinanda chi xi Naín 'mi. Tjenko xutare
'ba ko 'ñu nkjin xuta.
12 'Ba kionga je echu tiñare xuntjare naxinanda chu, tsabe nga in-
yafik'eyanijin jngu mik'en xi ki'ndi jngututure jngu chjun k'an. 'Ba 'ñu nkjin
xuta xi kio tse'e tjenko chjunbiu.
13 'Ba kionga Na'enna Jesucristo tsabe chjunbiu, ja'animare 'ba kitsure:
—Bi chi'ndai.
14 'Ba kitsitiñat'are kaxo 'ba yanere ntsja. 'Ba xi yank'angi tsikinya'ñu. 'Ba
Jesús kitsure mik'ion:
—Chi'ndi, ji texinrạ. ¡Tisetjen!
15 'Ba 'batsa'en xi je mik'en tsakaiñu tsik'ejña kixi 'ba 'etuts'inre nga
kinchja, 'ba Jesús kitsingantsjare nare.
16 'Ba ngatsi'i xuta kitsakjun 'ba kitsichjire Na'enchana nga kitsure xinkjin:
—Jngu profeta je je kuatsejen ngajinna.
'Ba 'ba nde kitsu:
—Na'enchana je ja'ekaseko naxinandare.
17 'Ba kjinu'yare mé= xi Jesús kitsa'en jo kji'i nangi Judea 'ba jo kji'i nangi
xi tjindundaire.

Nga Jesús fako xutare Juan Bautista
Mt. 11:2-19

18 'Ba 'ba nde Juan kjint'e ngayéje kibi, ngat'a xutare ye'ere nijmi. 'Ba
'batsa'en kinchjare jó xi xutare
19 'ba kitsikasen ña tijña Jesús, tuxi skuiningiyanire: "¿A ji= ni Cristo xi
tjinnere nga kjua'e? ¿Asa kja'e xi xuya_rį?"
20 'Ba kionga nchjabiu ja'e ña tijña Jesús, kitsure:

—Juan Bautista katsikasenni nga xjaningiyari: “¿A jixu Cristo xi tjinnere nga kjua'e? ¿Asa kja'exu xuya_ri?”

21 'Ba ndekuini chubabiu Jesús kitsinda 'ñu nkjin xuta xi kunre chi'in 'ba xi inyafa'a kjuanima 'ba xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda, 'ba nkjin xi ka kitsitsejenre.

22 'Ba Jesús kitsure:

—Tangink'in_ru Juan mé= xi je kji'yo 'ba xi je kjinu'yo nga'e. T'e_ru nijmi nga xi ka be=, 'ba xi bi ma fi ma fi ngani, 'ba xi sefe'ndujun matsjejun chi'inre. Xi xtaya nt'e, xi mik'en fa'aya nganire, 'ba xi nima nikja'axtiuyare en ndare Na'enchana.

23 ¡'Ba ndaxure xuta xi bi sichaja kjuamakjainre ngat'ana!

24 'Ba kionga xutare Juan je kiji, Jesús 'etuts'inre nga kinchja ngat'a tse'e Juan 'ba kitsure xutankjiun:

—¿Mé= xi tsanginchutsejen_ru nga'nde t'axin? ¿A jngu ndaje xi titsiteya ntjo?

25 Tsa bi kui, ngu, ¿mé= xi tsanginchutsejen_ru? ¿A jngu xuta xi yaja najñu xi tsja kji'i? Tunga xi baja najñu xi tsja kun 'ba xi tsja tsa'en tjindu, kui xi tjindu ndaba rey.

26 Ngu, ¿mé= xi tsanginchutsejen_ru? ¿A jngu profeta? Jun, kui. 'Ba xin_nuu nga Juan xi ngisa je ngisa nga ko mare jngu profeta.

27 Ngat'are Juan= nga 'bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:

An tetsikasentitjunra xi ya'a enna.
Kui xi k'uendatitjun ndiyari.

28 'Ba xin_nuu. Nijngu xuta xi tjin ngasun'ndebi ngisa je ngisa nga ko mare Juan. Tunga kui xi ngisa ichi 'yare ña batexuma Na'enchana ngisa= je ngisa nga ko mare Juan —kitsu Jesús.

29 'Ba kionga xutankjiun kjint'ere kibi, ka'nda ko xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma kitsikixiya nga Na'enchana kixi tsa'en kjua. Ngat'a je kisatenda kionga Juan yatenda xuta.

30 Tunga nchja fariseo 'ba ko chjine kjuatexumo bi kisatenda ngat'are Juan, 'ba 'bitsa'en 'echjonre yojore kjuanda xi kua'ere ngat'are Na'enchana tsakaiñu.

31 'Ba Jesús kitsu ngani:

—Ngu, ¿mé= xi singusunkuaa xuta xi tjin nganda'e? ¿'Yá=ñu joni kui?

32 Kui jo=ni nchja nisti xi 'bendu ndetsin 'ba tsure xinkjin nga kji'ndaya: “Kjinikjaneri son xi nda tsu, 'ba bi kjicho. 'Ba kijndari son xi ba tsu, 'ba bi kichi'ndo.”

33 Ngat'a kionga ja'e Juan Bautista, 'echjonre yojore nga kiskine niñuxtila 'ba nga kits'i binu, 'ba jun mixun: “Isennixtjin xi bi nda tijñajinre.”

34 'Ba jaskan ja'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun, xi nda kjen 'ba 'bi binu, 'ba tusa mixun=ngo: “Kui xutabi tse kjen 'ba 'ñu 'bi binu, jngu xuta xi nda ya'a nchja xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma ko xuta xi tjinre je.”

35 Tunga kjuankjin kakunre Na'enchana makixiya ngat'are 'yá= xi kjebetjo —kitsu Jesús.

Nga Jesús fi ndaba jngu xuta fariseo

36 'Ba jngu xuta fariseo kitsikjint'e Jesús nga kuekjineko niñu, 'ba Jesús kuakjainre 'ba kiji ndaba 'ba tsik'ejñat'a yamixo.

37 'Ba ndekuini naxinandabiu tijña jngu chjun xi tse je tjinre. 'Ba kionga kjint'e nga Jesús kuakjen ndaba xuta fariseo, ja'eko jngu lameta xi alabastro kuandakoni xi kjitse nanda xi nda jen.

38 'Ba kitsitiñat'are ngastun Jesús 'ba ja'ek'ejñat'a ndsaku, nga tikji'nda. 'Ba 'etuts'inre nga yanejunkoni ndaxkun. 'Ba ndekuini ntsja ku kitsixijunkoni ndsaku Jesús, 'ba 'endsu'a, 'ba tso'ojunre nanda xi nda jen.
39 'Ba kionga xuta fariseo xi kitsikjint'e Jesús tsabe kibi, 'bitsa'en kitsikja'etsjen: "Tsa kjuakixi nga kui xutabi jngu profeta, skue=ru 'yá= xi 'ba titsiko 'ba 'yá= chjun kuán kui, ngat'a kui chjunbi 'ñu tsé je tjinre."
40 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure xuta fariseo:
—Simón, tjin= jngu en xi xinrą.
'Ba xutabiu kitsingojore:
—'Ba t'ínna, na'en.
41 'Ba Jesús kitsu:
—Jó xuta kitjenre tonre jngu xuta xi tsikeya. Jngu xi kitjenre ón ciento denario, 'ba xi ngijngu yachute.
42 'Ba kionga bi kuán 'echji nganire ngat'a tsajainre ton, 'batsa'en kitsichat'are ngojó mé= xi tjenre. Ngu 'ba t'ínna, ¿ñáre ngojóbi xi ngisa 'ñu tsimején xi tsikeya?
43 'Ba Simón kitsingojore:
—Kui=ru xuta xi ngisa tse kitsichat'are.
'Ba Jesús kitsure:
—'Ba=tjin xi sji.
44 'Ba 'batsa'en Jesús kiskutsejen'a chjunbiu, 'ba kitsure Simón:
—¿A te'yani chjunbi? An ja'as'iąn ni'yari 'ba bi kika'eną nanda xi kuanejunñą ndsakuą. Tunga chjunbi, ndaxkun yanejunkoni 'ba ntsja ku kitsixijunkoni.
45 Bi kik'endsu'anaą nga kjinite'ndanaą kionga ja'as'iąn ni'yari, tunga chjunbi ka'nda nga ja'as'iąn bi tifet'are nga ti'bendsu'á ndsakuą.
46 Bi tsichujunnaą aseti nindakuą, tunga chjunbi nanda xi nda jen tso'ojunre ndsakuą.
47 Kui kjua xinnirą nga 'ñu tsé jere je kuachat'are, ngat'a 'ñu tsé kjuanimejen yaku. Tunga xuta xi chuba nichat'are, chuba kjuanimejen baku.
48 'Ba jaskan kitsure chjunbiu:
—Je kuachat'ari jeri.
49 'Ba xi tsik'endut'ako yamixo 'etuts'inre nga 'bi kitsure xinkjin:
—¿Yá= xutabi, nga ka'nda je tsichat'a?
50 'Ba Jesús kitsu ngisare chjunbiu:
—Ngat'are kjuamakjainri je ts'angi. Ngatjas'eri kjuaxiu. T'inrandai.

8

Nga Jesús bakuya jngu kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi kjejndi xujma

1 'Ba jaskan kibi, Jesús tsak'ajme ngayéje naxinanda ya'e ko naxinanda chi xi kio tjin, 'ba kitsikja'axtiuya en nda xi tsuya jótsa'en batexuma Na'enchana. 'Ba tjenko nga tejó apóstoles
2 'ba ko yak'a yanchjin ngayeje xi kitsinda ngat'are chi'in xi kunre 'ba ko xi ts'axjejinre isennixtjin xi bi nda. Tjenjinre yanchjinbiu María xi 'ba nde Magdalena 'mi, xi 'etukajinre yatu isennixtjin xi bi nda,
3 ko Juana, chjunre Chuza, xuta xi tsa'exat'are rey Herodes, ko Susana 'ba ko nkjin ngisa yanchjin xi tsakaseko nga kitsja mé= xi tjinre.
4 'Ba 'ñu nkjin xuta jendibani kja'e kjuanga naxinanda tuxi ja'ekinya ñojonnire Jesús. 'Ba Jesús yakuyare jngu kjuakusun 'ba kitsu:

5 —Jngu xuta kiji nga kikjejndi xujmare. 'Ba kionga tikjejndi, masen
tsixundai ndiyo. 'Ba tsikisenne. 'Ba ja'e tjiunisio 'ba kiskine xujmabiu.
6 'Ba ngimasen xujmare tsixujin ndiojo ña bi tse nangi tjin. 'Ba kionga
xujmabiu kiska, kixi tu kjuare nga bi 'nyí'nde.
7 'Ba ngijngu ka'a xujma tsixu ngajin na'ya. 'Ba na'yo xi ñatjen kuantjeko
bi kitsja'ndere nga nda kuacha xujmabiu.
8 Tunga ngijngu ka'a tsixu ña nda nangi 'ba kuantje 'ba nda chan kitsja,
ka'nda jngu ciento xujma nga jngu tu.
Kibi kitsu Jesús, 'ba kitsu ngisa ko jnda xi 'ñu:
—Xi tjin ñojon, ngatasen ñojon.

Nga Jesús tsuya ánñu tu ko kjuakusun bakuyani
Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12

9 'Ba kionga xutare tsiningiyare jó tsunire kjuakusunbiu,
10 Jesús kitsure:
—Jun je kitsa'e'ndenu nga kụankjinnu mé= xi 'mo tijña ngat'are ña batex-
uma Na'enchana. Tunga xuta xi yak'a, fakoña nga ko kjuakusun, meni ninga
skutsejen bi skue, 'ba ninga kuasen ñojon bi kụankjinre.

Nga Jesús tsuya jó tsunire kjuakusun ngat'a tse'e xi kjejndi xujma
Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20

11 'Ba Jesús kitsu:
—'Bi= tsunire kjuakusunbiu. Xujmo, jo=ni enre Na'enchana.
12 Xujma xi tsixundai ndiyo, jo=ni xuta xi nt'e ion tunga ndiba chanayiu
nga kja'axin en xi je tijñajin inimare xutabiu, tuxi bi kụakjainnire 'ba k'uangi.
13 'Ba xujma xi tsixu ngajin ndiojo, jo=ni xuta xi nt'e ion 'ba tsja tsa'en
kjebe. Tunga bi 'ñu tjinre jama. Tu chuba nixtjin makjainre, 'ba kionga
chut'ayako, tsichaja kjuamakjainre 'ba basent'axin.
14 'Ba xujma xi tsixu ngajin na'yo, jo=ni xuta xi nt'e ion, tunga jotsa'en tifa'a
nixtjiun, 'ñu tsikja'etsjen ngat'are tsajmi xi tjinre ngasun'ndebi 'ba mejénre
kjuanyino ko kjuatsja xi tjinre. 'Ba ngayéje kibi bi tsja'nde nga nda kụacha
ion ngajin inimare xutabiu, 'ba bi tsja chan ya'a.
15 Tunga xujma xi tsixu ña nda nangi, jo=ni xuta xi nda 'ba kixi tijña
inimare. Nt'e enre Na'enchana 'ba 'bejñatjo ngajin inimare. Ko kjuatsejnda
tsja chan xi nda, ngat'a kixi sejña.

Nga Jesús bakuya kjuakusun ngat'a tse'e ndi'u
Mr. 4:21-25

16 'Ba Jesús kitsure ngayeje:
—Tsajain xi baka jngu ndi'i 'ba 'benere jngu tsajmi asa ngi'ndere jngu
nachan 'bejña. Tusa nga nk'a chun 'bejña, tuxi matsejennire xuta xi fa'as'en
ni'yo.
17 Ngat'a ngayéje xi tijña'mo nganda'e, kjua'e nixtjin nga k'uetukatsejen.
'Ba ngayéje xi bi matsejen nganda'e, kjua'e nixtjin nga xiare 'ba s'ẹjñatsejen.
18 'Ba meni, nda tjinu'yo. Ngat'a xi tjinre, ngisa= tse kua'ere. Tunga xi
tsajainre, ka'nda mé= xi tse'e tsure stukja'are.

Nga Jesús tsu 'yá= xi nare ko nts'e
Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35

19 'Ba kio nare ko nts'e Jesús ja'ekun, tunga bi kuán echu ka'nda ña kui tijña,
ngat'a kitse xutankjiun.
20 'Ba tu nijmi= kik'ere Jesús:
—Nari ko nts'é ngandetsian inya 'ba mejénxure skueri.

21 Tunga Jesús kitsingojo:
—Tu'yañu xi basen ñojon enre Na'enchana 'ba tsik'etjusun, kui= xi nanạ ko xi nts'iạ.

Nga Jesús tsik'exiu tsi'ñu
Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41
22 Jngu nixtjin Jesús kitsure xutare:
—Tjian xingunda ndachikun.
'Ba 'batsa'en ja'as'en jngu barku 'ba kiji.
23 'Ba yejerañu nga inyafa'axtiunda, Jesús kis'efe. 'Ba kio kuanjin ndachikun jngu ntjo'ñu, 'ba nando tifa'as'enntjai barku. 'Ba je stiungijndiu tsakaiñu.
24 'Ba 'batsa'en kitsikja'are Jesús, 'ba kitsure:
—¡Na'en, na'en! ¡Je tetiungijndia!
'Ba Jesús tsisetjen 'ba jatiko ntjo ko tsindiure ndachikun. 'Ba kis'exiu ntjo 'ba jña kuachun.
25 'Ba Jesús kitsure xutare:
—¿Ánñu bi chunni_nuụ?
'Ba xutare kitsakjun 'ba kuakunre 'ba tsiningiyare xinkjin:
—¿Yá= tsé xutabi nga ka'nda ntjo ko ndachikun tsik'etjusunre nga fako?

Nga Jesús tsinda jngu xuta xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda
Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20
26 'Ba kio echu nangire xuta Gerasa. Kui nangibi tijña xingunda ndachikun, ngankjain nangi Galilea.
27 'Ba kionga Jesús 'etukajen barku, kitsitiñat'are jngu xuta xi kio tse'e 'ba xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda. Xi je nda'e bi nde bajani najñu ninga bi nde 'bejñayani ni'ya. Tusa ngajin tsju 'bejña.
28 'Ba kionga tsabe Jesús, tsakasenkunch'int'are nga 'ñu kiski'ndaya, 'ba kitsu:
—Ji Jesús, Ki'ndire Na'enchana xi tijña ngank'aa, ¿mé= xi tjinri ngat'a tsa'an? Te'bets'arạ nga bi ba'enaạ kjuanima.
29 'Ba kitsu isennixtjin xi bi nda, ngat'a Jesús je 'exare nga ngat'etukajinre xutabiu. Je nkjin ndiya isennixtjin xi bi nda batexuma ngajin yojore xutabiu, 'ba nisi s'e'ñu tsjan tsjan ndsaku ko ntsja 'ba xuta tsikuenda, tunga xutabiu kjejntsu mé= xi s'e'ñukonii, 'ba isennixtjin xi bi nda fiko nga'nde t'axin.
30 'Ba kio Jesús tsiningiyare:
—¿Jó 'miri?
'Ba kui kitsingojo:
—Legión 'minạ.
'Bi kitsu ngat'a 'ñu nkjin isennixtjin xi bi nda tjindujinre.
31 'Ba isennixtjin xi bi nda 'ets'are Jesús nga bi ngatatsikasen nga'nde ña ba'entsjairẹ kjuanima.
32 'Ba kio tiñare nindu 'ñu nkjin tjiuchinga inyakjen ngijña. 'Ba 'batsa'en isennixtjin xi bi nda 'ets'are Jesús nga ngatatsja'ndere nga ngatja'as'en ngajinre kui, 'ba Jesús kitsja'ndere.
33 'Ba isennixtjin xi bi nda 'etukajinre xutabiu 'ba ja'as'enjinre tjiuchingo. 'Ba tjiuchingo tsangatsanga jenya ka'nda ndachikun 'ba kio kitiungijndiu.
34 'Ba kionga xi inyatsikuenda tjiuchingo tsabe mé= xi kuán, tsanga 'ba kike'ere nijmi xuta xi tjin naxinando ko xi tjindundai ngandaire.
35 'Ba xuta kikutsejenre mé= xi kuán. 'Ba kionga echu ña tijña Jesús, tsabe xuta xi 'etjujinre isennixtjin xi bi nda nga tijñat'a ndsaku Jesús nga je yaja ngani najñure 'ba nga je nda tjin nganire. 'Ba kio kitsakjun.

36 'Ba xi tsabe mé= xi kuán, ye'ere nijmi xuta xi yak'a jótsa'en kuanda xuta
xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda tsakaiñu.
37 'Ba ngatsi'i xuta xi tse'e nangi Gerasa 'ets'are Jesús nga ngatji kio, ngat'a
'ñu kitsakjun. 'Ba 'batsa'en Jesús ja'as'en barku 'ba kiji ngani xingunda
ndachikun.
38 'Ba xuta xi je 'etjujinre isennixtjin xi bi nda 'ets'are nga kuetjenngi Jesús.
Tunga Jesús bi kitsja'ndere 'ba kitsure:
39 —Tusa t'in ngani ni'yari 'ba t'e nijmi ngayéje xi Na'enchana je kitsa'en
ngat'a tsiji.
'Ba 'batsa'en xutabiu kiji 'ba ye'e yejere nijmi ngatsi'i xi tjindu ngajin
naxinando mé= xi kitsa'en Jesús ngat'a tse'e.

Nga Jesús tsinda ki'ndire Jairo ko jngu chjun xi tji'me
Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43

40 Kionga Jesús je ja'e ngani xingunda ndachikun, xutankjiun tsja tsa'en
kiskjebetjo, ngat'a ngatsi'i inyakuyare.
41 'Ba kio ja'e jngu xuta xi Jairo 'mi, xi ngakure ni'ya sinagoga. Kui xutabi
tsakasenkunch'int'a ndsaku Jesús 'ba 'ets'are nga ngatji ndaba,
42 ngat'a ki'ndi chjun jngutuuture xi tjinre tejó nu je mejen kueya.
'Ba yejerañu Jesús tifi, xutankjiun xi tjenngire 'ñu inya'be'nyu'ñundaire.
43 'Ba ngajinre xutankjiun tjenjinre jngu chjun xi kuatejó nu 'bakjanre
jin. 'Ba je kitsikjeya ngat'are chjineki ngayéje xi tjinre, 'ba nijnguú kuánre
kitsinda.
44 Kui chjunbiu kitsitiñat'a ngastun Jesús 'ba kitsiko ndai najñure, 'ba ta'a
kitikjayare jiun.
45 'Ba Jesús tsiningiya:
—¿'Yá= xi kitsikoną?
'Ba kionga tu'yá kitsikixiya, Pedro kitsure:
—Na'en, xutankjiun inya'be'nyu'ñuri 'ba inyatsungiñari.
46 Tunga Jesús kitsu ngani:
—Tjin= xi kitsikoną, ngat'a tsejen kuánną nga 'etjujin kjua'ñu ngajinną.
47 'Ba kionga chjunbiu tsabe nga bi kụan k'uejña'mo, niki 'ñu= titsakjun
nga ja'ekasenkunch'int'are Jesús. 'Ba ngixkun ngatsi'i xuta kitsuya mé= kjua
kitsikoni najñure Jesús 'ba jótsa'en ta'a kuanda.
48 'Ba Jesús kitsure:
—Ji, ki'ndiną, tu ngat'are kjuamakjainri nga je kuandai. Ngatjas'eri
kjuaxiu. T'inrandai.
49 'Ba kionga Jesús tinchja ngisa, ja'e jngu xuta xi jendibani ndaba xi
ngakure ni'ya sinagoga 'ba 'bi kitsure:
—Je k'en ki'ndiri. Bi nde minyasiyani_ri maestru.
50 Tunga kionga Jesús kjint'e enbiu, kitsure xi ngaku:
—Bi kuin. Tu ngatamakjain saniri ngat'are Na'enchana 'ba kụanda
ki'ndiri.
51 'Ba kionga echu ndaba xi ngaku, Jesús bi kitsja'nde nga kja'e
kjua'as'enko ngisa ngaya ni'yo, tu Pedro saní ko Juan ko Santiago ko na'enre
'ba ko nare ki'ndi chjunbiu.
52 Ngatsi'i xuta xi kuañajan kio inyakji'nda 'ba kjima'onre ngat'are ki'ndi
chjunbiu. Tunga Jesús kitsure:
—Bi chi'ndo. Ni'ndichiu bi kjijñak'en; tu tikijñafe sani.
53 'Ba ngatsi'i tu tsejnuke=, ngat'a be= nga je kjijñak'en.
54 'Ba 'batsa'en Jesús kitsuba ntsja ki'ndi chjunbiu 'ba 'ñu kinchja nga
kitsure:

—Ni'ndichi, tisetjen.
55 'Ba kui ja'aya nganire 'ba ta'a tsisetjen. 'Ba Jesús 'exa nga ngata'ere
xichine.
56 'Ba xichare ki'ndi chjunbiu niki kuakunre, tunga Jesús 'exa nga ni'yá
ngate'ere nijmi mé= xi kuán.

9

Nga Jesús tsikasen xutare xi tejó nga sikja'axtiuya enre Na'enchana
Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13

1 'Ba kio Jesús 'eku xutare xi tejó 'ba kitsjare nga'ñu ko kjua'ñu tuxi kụan
ko'oxjeni ngayéje kuya isennixtjin xi bi nda 'ba tuxi sindani chi'in xi kunre
xuta.
2 Kitsikasen nga kueke'e nijmi jótsa'en Na'enchana kuatexuma 'ba nga
sinda xi inyafesun.
3 'Ba kitsure:
—Tumé ch'o ngaya ndiyo: ninga yanise, ninga chitsa, ninga niñuxtila, ninga
ton, ninga jó nga najñu.
4 'Ba nituñare ni'ya xi kuitjas'ion, kio tetsubo ka'nda nga k'uetju ngañu
nangibiu.
5 'Ba tsa tjin nangi ña bi stukja'atjo, tusa t'etju kio 'ba t'etsujmio chojore
ndsakú, joni jngu chụbạ nga tjinre je xuta xi tjindu kio —kitsu Jesús.
6 'Ba 'batsa'en nchjabiu 'etju 'ba kiji ngayéje naxinanda ki'ndi xi tjin kio.
Inyatsikja'axtiuya en ndare Na'enchana 'ba inyatsinda xi inyafesun.

Nga nt'e Herodes ngat'a tse'e Jesús
Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29

7 'Ba xutaxa Herodes kjint'e ngayéje xi titsa'en Jesús, 'ba bi be mé= xi
sikja'etsjen. Ngat'a yak'a kitsu nga Juan je ja'aya nganire ngajinre mik'en,
8 'ba yak'a kitsu nga profeta Elías je ja'e ngani, 'ba yak'a kitsu nga je ja'aya
nganire ngajinre mik'en jngu profeta xi tsik'ejña nixtjin kuatse jan.
9 Tunga Herodes kitsu:
—An 'exa nga kitisin Juan. Tunga, ¿'yá= kibi xi nt'iạ en ngat'a tse'e? —kitsu
Herodes 'ba kuamejénre skue Jesús.

Nga Jesús tsikjén ón mi xuta
Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14

10 'Ba kionga je ja'e ngani nchja chinga apóstol, ye'e yejere nijmi Jesús
mé= xi kitsa'en. 'Ba Jesús kikot'axin suba nchjabiu jngu nga'nde xi tiñare
naxinanda xi Betsaida 'mi.
11 Tunga kionga xuta tsabe ña kiji, kitjenngi. 'Ba Jesús nda kiskjebetjo
xutabiu 'ba yakuyare ngat'are jótsa'en batexuma Na'enchana 'ba kitsinda xi
inyafesun.
12 'Ba kionga je tjimangixun, xutare xi tejó kitsitiñat'are 'ba kitsure:
—Tusa tikixant'ai xuta, meni ngatafitsikja'aya 'ba ngatafikangisjai xichine
naxinanda ki'ndi ko nga'nde xi tjindundai nga'e, ngat'a kui nga'ndebi tumé
tjin.
13 Tunga Jesús kitsure:
—Tusa ta'e_ru jun xi skine.
'Ba kui kitsingojo:
—Tunga tu ón chi niñuxtila kich'eẹ 'ba jó chi tjiuti. ¿Asa mejénri nga
kuekindai xichine ngat'are ngatsi'i xutankjiun?
14 Ngu ónru mi mani nchja xi inya kio. Tunga Jesús kitsure xutare:

—'Ba t'in_ru nga ngat'endustin xki yachute.

15 'Ba xutare kitsik'etjusun 'ba kitsik'endu ngatsi'i.

16 'Ba 'batsa'en Jesús kiskjebe nga ón niñuxtila ko ngojó tjiutiu. 'Ba kiskutsejen ngank'aa 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana ngat'are kui, 'ba kitsixkua 'ba kitsjare xutare, tuxí kui síka'bisunnire xuta.

17 'Ba ngatsi'i kiskine ka'nda ngą nda kitsere. 'Ba 'eku xkuare niñuxtila xi ts'angi, 'ba tejó nisin kuán.

Nga Pedro tsu nga Jesús xi Cristo
Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29

18 Jngu nixtjin kionga Jesús tifakot'axin Na'enchana, 'ba xutare tjinduko, 'ba 'batsa'en tsiningiyare:

—¿Jó tsu xuta nga 'yá= ñą an?

19 'Ba xutare kitsingojo:

—Tjin xi tsu nga Juan Bautista= ni. 'Ba yak'a tsu nga Elías= ni, 'ba yak'a tsu nga je ja'aya nganire ngajinre mik'en jngu profeta xi tsik'ejña nixtjin kuatse jan.

20 'Ba Jesús tsiningiyare:

—'Ba jun, ¿jó mixun nga 'yá= ñą an?

'Ba Pedro kitsingojore:

—Ji= ni Cristo xi tse'e Na'enchana.

Nga Jesús tsuyatitjun nga kueya
Mt. 16:20-28; Mr.8:30-9:1

21 Tunga Jesús 'ñu 'enere xutare nga ni'yá ngate'ere nijmi kibi.

22 'Ba kitsure xutare:

—Ki'ndire Xuta xi'iun tjinnere nga ne tse kjuanima kjua'axtiu. 'Ba kjui'naxjengi ngat'are xuta chingare naxinando, ko xi ngakure na'mi 'ba ko chjine kjuatexuma, 'ba kjuinik'en, tunga xi majánni nixtjin kjua'aya nganire ngajinre mik'en.

23 'Ba kio jako ngatsi'i xuta, 'ba kitsure:

—Tsa tjin xi mejénre kụan xutaną, ngatatsichiyajin yojore 'ba nyujun nyujun ngatja'anijin krure 'ba ngatjandetjennginą.

24 Ngat'a xi mejénre sik'angi yojore, sichaja; tunga xi sichaja yojore tu kjuaną ni, kui= xi sik'angi.

25 Ngat'a, ¿mé= xi sa'enire xuta tsa sa'en ngayéje xi tjin ngasun'ndio, 'ba tsa sikjekjua asa sichaja yojore?

26 Ngat'a tsa tjin xi kụasubare ngat'aną 'ba ko ngat'are enną, 'ba=nde Ki'ndire Xuta xi'iun kụasubare ngat'a tse'e kui xutabiu kionga kjua'e ngani ko kjuajere, ko kjuaje xi tse'e Na'enchana ko xi tse'e ankjele tsje.

27 'Ba xinkixi_nuụ nga yak'a xi inya nga'e bi kjuesun 'nda ngą skue jótsa'en batexuma Na'enchana.

Nga Jesús 'bantjaiya isenre
Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8

28 Jinru nixtjin jaskan nga je 'batsa'en jako, Jesús kikot'axin Pedro ko Juan 'ba ko Santiago 'ba tsijin jngu nindu nga kikjako Na'enchana.

29 'Ba yejerañu tifako Na'enchana, isenre nkjain Jesús ts'antjaiya 'ba se 'na kis'e najñure 'ba 'ñu tiba kuán.

30 'Ba jó xuta kuatsejen xi inyafako nijmi Jesús, Moisés ko Elías.

31 'Ba kitse ngandaire kjuajere Na'enchana 'ba inyafo nijmi ngat'are kjuabeya xi Jesús tjinnere nga sijngu naxinanda Jerusalén.

32 'Ba Pedro 'ba ko xinkjin 'ñu nijnare, tunga tsik'endukun 'ba tsabe
kjuajere Jesús 'ba ngojó xuta xi inya ko kui.
33 'Ba kionga ngojó xutabi je inyaminyat'axinre Jesús, Pedro kitsure:
—Na'en, ¡á ndani nga nga'e tetsuba! Tusa sindaị ján ni'ya chi, jngu xi tsiji,
jngu xi tse'e Moisés 'ba jngu xi tse'e Elías.
Tunga Pedro bi be mé= xi titsu.
34 'Ba yejerañu tinchja Pedro, jngu yufi ja'etsink'ianre kui ko nchja xi
inyako, 'ba kitsakjun kionga ja'anere yufibiu.
35 'Ba ngajin yufibiu kjinu'yare jngu jnda xi kitsu:
—Kui=bi xi ki'ndinạ xi kiskja'ajiạn. Tasen ñojon_ru kui.
36 'Ba kionga je kjinu'yare jndabiu, tsabe nga Jesús tsik'ejña tajngu. 'Ba
xiu tsik'endu nchjabiu ngat'are kibiu, 'ba kui nixtjinbiu ni'yá ye'ere nijmi
ngat'are mé= xi tsabe.

Nga Jesús tsinda jngu chana'en xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda
Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29

37 Nga kuanyujun, kionga jendejen nindu, 'ñu nkjin xuta ja'ekja'aya ndiya
Jesús.
38 'Ba kio jngu xuta xi tjenjinre xutankjiun 'ñu kinchja 'ba kitsure Jesús:
—Maestru, 'bets'arạ nga chutsejen'achi ki'ndinạ. Ngat'a tu kui jngututu
ki'ndi xi tjinnạ.
39 Jngu isennixtjin xi bi nda kjebere 'ba tsa'en nga kji'ndaya 'ba
'betsujmeyare ka'nda nga 'betju ndaxu ts'a. 'Ñu ch'o tsiko 'ba bi mejénre
suntjin.
40 'Ba je ka'bets'a_rạ xutari nga k'uaxje isennixtjin xi bi ndo, tunga bi
kuánre.
41 'Ba Jesús kitsingojo:
—¡Xuta xi tjin nganda'e tsajainre kjuamakjainjín 'ba xtankoni! ¿Kjia'á= 'nda
tjinnere nga kuatejñajin_nuụ 'ba xukjuako_nuụ? Ndekona ki'ndiri nga'e.
42 'Ba kionga chana'enbiu titsitiñat'are Jesús, isennixtjin xi bi ndo
kiskanikja'at'a t'anangiu 'ba se 'etsujmeya=re. Tunga Jesús jatiko isennixtjin
xi bi ndo 'ba kitsinda chana'enbiu 'ba kitsja nganire na'enre.
43 'Ba ngatsi'i niki kuakunre kjuajere Na'enchana.

Nga Jesús tsu ngani nga tjinnere nga kueya
Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32

'Ba yejerañu ngatsi'i xuta inyamakunre mé= xi Jesús tsa'en, 'bi kitsure
xutare:
44 —Nda tasen ñojon mé= xi xin_nuụ. Ki'ndire Xuta xi'iun kụangantsja xuta.
45 Tunga xutare bi kuankjinre mé= xi tsure, ngat'a bi kitsa'e'ndere nga
kụankjinre. 'Ba tsakjun nga mi'are Jesús nga ngatatsuyare kibiu.

Nga Jesús tsu 'yá= xi ngisa nk'a
Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-40

46 'Ba kio xutare 'etuts'inre nga josiko xinkjin 'ba jonijmi ngat'are 'yá= xi
ngisa nk'a kụan ngajinre.
47 Tunga Jesús kuankjinre mé= xi inyatsikja'etsjen inimare nchjabiu, 'ba
kiskjebe jngu ki'ndi chi 'ba kitsik'ejñat'are yojore.
48 'Ba kitsure:
—Xi skjebetjo ki'ndibi ngat'a tsa'an, an kjebetjonạ. 'Ba xi skjebetjonạ an,
'ba=nde kjebetjo xi kitsikasennạ. Kui kjuañu xi ngisa tumé chjire manu, kui=
xi ngisa nk'a.

49 'Ba Juan kitsure:
—Maestru, kji'yee̱ jngu xi 'baxje isennixtjin xi bi nda nga ko ja'enri. Tunga kik'echja'nde_ri̱, ngat'a bi jngu xi tjenkona ña.
50 'Ba Jesús kitsingojore:
—Bi 'bechja'nde_ru, ngat'a xi bi stikena, ña= basekona.

Nga Jesús tsuyare Santiago 'ba ko Juan

51 'Ba kionga je matiña nixtjin nga Jesús tjinnere nga kuenijin ngani ngank'aa, 'ñu ye'e kakun nga kiji naxinanda Jerusalén.
52 'Ba kitsikasentitjun yak'a nchja xi tjenngire. 'Ba nchjabiu kiji jngu naxinanda chi xi tijñajinre nangi Samaria, tuxi kikajnginire nga'nde ña ku̱an sikja'aya Jesús.
53 Tunga xuta xi tjin kio, bi kiskjebetjo, ngat'a be= nga Jesús 'ñu mejénre kuaje naxinanda Jerusalén.
54 'Ba kionga xutare Santiago 'ba ko Juan kjint'e ngat'are kibi, kitsure Jesús:
—Na'en, ¿a mejénri nga kuixi̱in nga ngat'etukajen ndi'i ngank'aa, tuxi sikjeni xutabi?
55 Tunga Jesús kitsiku'beya 'ba kitsuyare nchjabiu.
56 'Ba sa'e kiji kja'e naxinanda chi.

Nga Jesús fako nchja xi mejénre kuetjenngi
Mt. 8:19-22

57 Yejerañu inyafi ndiyo, jngu xuta kitsure Jesús:
—Na'en, an kjuitjenngira̱ nituña nga k'uin.
58 'Ba Jesús kitsure:
—Tjiuba xi tjin ngi ngijño tjinre ngijo ña fikinyatjo, 'ba tjiunise xi tutjen ngank'aa tjinre ndaba. Tunga Ki'ndire Xuta xi'iun, tsajainre nga'nde ña ku̱an sikja'aya nindaku.
59 'Ba 'batsa'en kitsu nganire ngijngu xuta:
—Ndetjenngina.
Tunga xutabiu kitsingojore:
—Na'en, ta'e'ndena nga titjunfara kuik'eyanijia̱n na'enna̱.
60 'Ba Jesús kitsingojore:
—T'ejñe mik'ion nga kui ngat'eyanijin mik'en xinkjin. Tunga ji t'in, 'ba t'e nijmi nga je tibatexuma Na'enchana.
61 'Ba ngijngu kitsure:
—Na'en, kuitjenngira̱, tunga titjunfara ta'e'ndena nga kuitsikixant'aa̱ xi tjindu ni'yana̱.
62 'Ba Jesús kitsingojore:
—Xi titsuba kicha xi bakjan nangiu 'ba kutsejen ngastun, tumé chjire ña batexuma Na'enchana.

10

Nga Jesús tsikasen xi yachute ko kan jó

1 'Ba jaskan kibi, Na'enna ja'ajin ngiyachute ko kan jó xuta xi kja'ere ngayeje, 'ba jojó jojó kitsikasentitjun ngayéje naxinanda 'ba nga'nde ña tjinnere kuaje kui.
2 'Ba kitsure nchjabiu:
—Xuta xi tjin, jo=ni jngu tsujmi ntje xi 'ñu tse, tunga chuba mani chu'nda. 'Ba 'batsa'en tsu'ba chja'a_ru xi tse'e tsujmi ntjio, nga ngatatsikasen ngisa chu'nda tuxi k'ueñajanni.

3 Tangiun jun 'ba tenijin kakun nga an tetsikasen_nuu joni chutsanga
ngajinre tjiundsejen.
4 Bi ch'o ton, ninga chitsa, ninga jnde. 'Ba bi bisen'ñu nga site'nda_ru xuta
ngaya ndiyo.
5 'Ba kionga kuitjas'ion jngu ni'ya, tite'ndatitjun 'ba tixun: "Ngatjas'e
kjuaxiu ni'yabi."
6 'Ba tsa tjin kio xuta xi bakinre nga s'ere kjuaxiu, kui sakure kjuaxiu xi
tebo'o. Tunga tsa bi bakinre, ku'beya nganinu kjuaxiu xi tebo'o.
7 'Ba janda tetsubo kui ni'yabiu, 'ba chino 'ba t'iu mé= xi kua'enu. Ngu xi
tsa'exa bakin=re nga sakure chjire. Bi xki ni'ya mangiun.
8 'Ba kionga kuitjas'ion jngu naxinanda, tsa tjin kio xuta xi nda skje-
betjonu, chino mé= xi k'ueyanu.
9 'Ba tindo xuta xi inyafesun kio 'ba 'ba t'in_ru: "Je tijña tiñanu jun ña
batexuma Na'enchana."
10 Tunga tsa kuitjas'ion jngu naxinanda 'ba xuta xi tjin kio bi nda skje-
betjonu, tangiun ngaya ndiyo 'ba t'in_ru:
11 "Ka'nda chojore naxinandanu xi je tsakajun ndsakui, 'betsujmee joni
jngu chuba ngat'a tsojon. Tunga ngatja'yo kibi, nga je tijña tiña ña batexuma
Na'enchana."
12 'Ba xin_nuu. Kionga kjua'e nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio,
kui naxinandabiu ngisa= tse kjuanima kjua'axtiu nga ko mare naxinanda
Sodoma.

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e xuta xi bi nt'e enre
Mt. 11:20-24

13 "¡Nimaxuni ngat'anu jun, xi Corazín tsojon! ¡'Ba nimaxuni ngat'anu jun, xi
Betsaida tsojon! Ngat'a tsa xuta xi tse'e Tiro ko xi tse'e Sidón tsabe kjuakun
xi kuán ngajinnu, jeru nda'e kitsik'antjaiyani kjuafa'etsjenre 'ba ja'e ngani
ngixkun Na'enchana. 'Ba tsakaja najñu kjue 'ba tsik'endujin chojo nga'i tuxi
kuakuni nga ba tjinre ngajin inimare.
14 Tunga nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio, ngisa= tse kjuanima kuit-
jaxtiu nga ko mare xuta xi tse'e naxinanda Tiro ko xi tse'e naxinanda Sidón.
15 'Ba jun xi Capernaum tsojon, tsa manu nga stjunitjion ka'nda ngank'aa,
tusa Na'enchana sik'etukajennu ka'nda nga'nde ña kjua'a kjuanima xuta 'ba
ña bi 'boya ndi'i.
16 'Ba kitsu nganire xutare:
—Xuta xi basen ñojonnu, an basen ñojonna. 'Ba xi tsikasent'axinnu, an
tsikasent'axinna. 'Ba xi tsikasent'axinna, tsikasent'axiin xi kitsikasenna.

Nga fa'e ngani xi yachute ko kan jó
17 'Ba 'ñu tsja inyamare nchja xi yachute ko kan jó nga ja'e ngani. 'Ba
kitsure Jesús:
—Na'en, ka'nda isennixtjin xi bi nda tsik'etjusunni kionga nukjuai ja'enri.
18 'Ba Jesús kitsure:
—Jun. Ngu tsa'bia nga chanayi Satanás kiska joni ndi'i cho'on nga
jendibani ngank'aa.
19 An je kitsjanu kjua'ñu xi ngisa 'ñu tu 'bani ko xi tjinre xi stikenu. Kuan
kuiyunio tjiuye ko chanuya, 'ba tumé kuan si'onnu.
20 Tunga bi ngatjamatsjanu tsa isennixtjin xi bi ndo tsik'etjusun ennu.
Tusa ngatjamatsjanu nga je ja'ennu kua'indut'a ngank'aa.

Nga tsitsja Jesús
Mt. 11:25-27; 13:16-17

21 'Ba ndekuini chubabiu Jesús kitsejinre kjuatsja xi jendibani ngat'are
Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba kitsu:
—An tetsjaraą kjuanda, Na'en, Na'en xi tse'e ngank'aa 'ba ko t'anangiu.
Ngat'a kik'ejñatsejen_ri xuta xi bi mare xujun mé= xi kik'ejña'mo_ri xuta
nkjin kakun 'ba xi mankjinre mé= xi tjin. Jun, Na'en, ngat'a 'ba=tsa'en
kuatsjari.
22 'Ngayéje xi tjin je kitsingantsjanaą Na'ennaą. 'Ba tu'yá be 'yá= ni Ki'ndiu,
tu Na'en sani xi be. 'Ba tu'yá be 'yá= ni Na'en, tu Ki'ndiu sani xi be. 'Ba xuta
xi mejénre kuakutsejenre Ki'ndiu 'yá= xi Na'en, kui= xi skuexkun Na'en.
23 'Ba kio Jesús kitsiku'beya 'ba kiskutsejen'a xutare 'ba 'bi kitsut'axinre:
—Ndaxure xi be mé= xi jun te'yo.
24 Ngu an xin_nuų nga 'ñu nkjin profeta ko rey xi kis'e nixtjin kuatse jan
kuamejénre tsabe mé= xi te'yo nganda'e, tunga bi tsabe. 'Ba kuamejénre
yasen ñojon mé= xi tenu'yo nganda'e, tunga bi kjint'e.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xuta xi tse'e Samaria xi nda xuta

25 Jngu nixtjin jngu chjine kjuatexuma tsisetjen tuxi skut'ayakoni Jesús, 'ba
tsiningiyare:
—Maestru, ¿mé= xi tjinnere nga sa'aąn tuxi s'ęniną kjuabenichun xi bi
fet'a?
26 'Ba Jesús kitsingojore:
—¿Mé= xi kua'indut'a kjuatexuma? ¿Mé= xi 'bexkiye?
27 'Ba chjine kjuatexuma kitsingojo:
—"Timején Na'enchana xi Na'enri ko ngayéje inimari, ko ngayéje yojori, ko
ngayéje nga'ñuri 'ba ko ngayéje kjuafa'etsjenri." 'Ba: "Timején xingi jotsa'en
nimején yojori."
28 'Ba Jesús kitsure:
—Je nda kjiniguaje. Tsa si'en kibi, s'ę=ri kjuabenichun.
29 Tunga chjine kjuatexuma mejénre yaku nga kixi sejña ngixkun
Na'enchana, 'ba tsiningiya nganire Jesús:
—'Ba ¿'yá= xi xingiąa?
30 'Ba 'batsa'en Jesús kitsingojore:
—Jngu xuta 'etju naxinanda Jerusalén nga tifijenya ndiya xi fi Jericó. 'Ba
yak'a nchja cheje kisatejin, 'ba kui kiskjebe ka'nda najñu xi yaja 'ba ye'ere
ka'nda nga kitsik'enya, 'ba kiji.
31 'Ba tu kio fa, jngu na'mi jendibajen ndiyabiu ngayeje, tunga kionga tsabe
xuta xi kio tikijña, ja'a xi ngijngu ngatere ndiyo.
32 'Ba nde ja'e nga'ndebiu jngu xuta levita ngayeje. 'Ba kionga tsabe xuta
xi kio tikijña, ja'a xi ngijngu ngatere ndiyo.
33 Tunga jngu xuta xi tse'e Samaria xi tifa'a ndiyabiu ja'e ña tikijña kui, 'ba
kionga tsabe, ja'animare.
34 'Ba kitsitiñat'are 'ba kitsikire ña onre ko aseti 'ba ko binu, 'ba yaxtejun
najñu. 'Ba kitsik'ejñakjare tjiunaxin xi tjenko 'ba kiko ni'ya ña tsikja'aya xuta
xi xin inyafi, 'ba kio kuakuenda.
35 Nga kuanyujun, kionga je tifi xuta xi tse'e Samaria, ts'axje jó ton denario
'ba kitsjare xuta xi tse'e ni'yo, 'ba kitsure: "Tikuendachi xutabi. 'Ba ngayéje
xi sikjeya ngisai, kionga kjua'e ngañaą k'uechjiraą."
36 Nda tjin tsu'ba —kitsu Jesús—. ¿Ñáre ngajáan nchjabi mari ji nga xinkjin
xuta xi kisatejin chacheje?
37 'Ba kui kitsu:
—Xuta xi ja'animare kui.

'Ba Jesús kitsu ngani:
—T'in 'ba 'ba nde ti'en ngayeje.

Nga Jesús fikun Marta ko María

38 'Ba Jesús janda kiji 'ba echu jngu naxinanda chi. 'Ba kio jngu chjun xi
Marta 'mi kiskjebetjo ngaya ndaba.
39 'Ba Marta tjin jngu ndichja xi María 'mi, xi tsik'ejñat'a ndsaku Jesús nga
tibasen ñojonre mé= xi titsu.
40 Tunga Marta, bi tjima'are ngat'are xa xi tjin i tjin janre. 'Ba kitsitiñat'are
Jesús, 'ba kitsure:
—Na'en, ¿a bi techutsejen nga ndichjaą ti'bene tajnguną ngayéje xo? 'Ba
t'in_ri nga ngatasekochiną.
41 Tunga Jesús kitsingojore:
—Marta, tjimafo=ri 'ba tjimandusinri ngat'are 'ñu nkjin tsajmi xi teñe'en.
42 Tunga tu jngu sani xi 'ñu machjen, 'ba María ja'ajin kui, 'ba tu'yá
kjua'are.

11

Nga Jesús bakuya jotsa'en chukua Na'enchana
Mt. 6:9-15; 7:7-11

1 Jngu nixtjin Jesús tifako Na'enchana jngu nga'nde; 'ba kionga je jet'are,
jngu xutare kitsure:
—Na'en, takuyaniį jotsa'en chukua Na'enchana, jotsa'en Juan yakuyare
xutare.
2 'Ba Jesús kitsure:
—Kionga xuko Na'enchana, tixun:
Na'en, ngatja'yakun ja'enri.
Ngatjama nga'e jngu nga'nde xi batexumai.
3 Ta'eniį niñu xi nyujun nyujun machjenną.
4 Tichat'aniį jeną,
ngat'a jįn 'ba nde nichat'a_rį ngatsi'i xi ch'o tsikoną.
'Ba bi ba'e'nde nga xut'áyakoną.
5 'Ba Jesús 'ba nde kitsu ngisa ngayeje:
—Tsa tjin ngajinnu jngu xi ngamasen nistjen kjua'ekun amigure 'ba 'bi
kuetsure: “Amigu, tikeyana ján niñuxtila,
6 ngat'a ja'ekunną jngu amiguną xi kjin jendibani 'ba tsajainną xi sja_rą xi
skine.”
7 Tsa 'ba sa'en, xuta xi ngijngu xi tijña ngaya ndaba singojore: “Bi nistinaą.
Je tichja xuntjo, 'ba an ko ki'ndiną je tetsju yijiį. Bi nde ma bisetjenñą nga
sjarą mé= xi techja'anaą.”
8 An xin_nuų, ninga tsa bi kuisetjen nga sjare mé= xi timi'are xutabiu
ngat'a amigure mani, tunga kuisetjen= ngat'a 'ñu si'a titsa'en xutabiu, 'ba
sjare ngayéje xi machjenre.
9 'Ba an 'ba nde xin_nuų ngayeje: Chjo'o, 'ba Na'enchana sjanu. Tinyisjo,
'ba kųasjainu. Tikjanio xuntjo 'ba stju'inu.
10 Ngat'a ngatsi'i xi mi'a, kui= xi xuntsja. 'Ba xi mangisjai, kui= xi masjaire.
'Ba xi tsikjane xuntjo, kui= xi tju'ire.
11 ’¿A tjin ngajinnu jngu na'en xi tu tjiuye sjare ki'ndire, kionga skui'are
tjiuti?
12 'Ba tsa chjo skui'are, ¿a tu chanuya sjare?

13 Tsa ka'nda jun xi ch'okun manu ba'e_ru xi nda ki'ndinu, jófa ni Na'ennu
xi tijña ngank'aa ngisa sjare Isennixtjintsjere xuta xi skui'are —kitsu Jesús.

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e chanayi Beelzebú
Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27

14 'Ba jngu nixtjin Jesús ti'baxje jngu isennixtjin xi bi nda xi kitsiṉimá jngu
xuta, 'ba kionga isennixtjin xi bi ndo je 'etjukajinre xutabiu, kuán kinchja
ngani. 'Ba xutankjiun 'ñu kuakunre.

15 Tunga tjin yak'a xi 'bi kitsu:

—Xutabi ma 'baxje isennixtjin xi bi nda ngat'a Beelzebú xi ngakure isen-
nixtjin xi bi ndo kitsjare kjua'ñu.

16 'Ba tuxi skut'ayakoni Jesús, kja'e xuta tsi'are nga sa'en jngu kjuakun xi
kuakutsejen nga Na'enchana kitsikasen.

17 Tunga Jesús be= mé= xi inyatsikja'etsjen nchjabiu, kui kjua kitsunire:

—Joni nituñare nangi ña batexuma jngu rey. Tsa skjanko xinkjin xuta xi
tjin kio, ndekui sikjekjuani mé= xi tjin nangire. 'Ba tsa xuta xi tjin ngaya jngu
ni'ya kṵastike xinkjin, ngu bi tsé kṵanre.

18 'Ba nde 'ba= tsa'enni ngat'are chanayiu. Tsa ndekuini Satanás
k'uaxjeni yojore, ¿jótsa'en tsé xukjuanire nga kuatexuma? 'Ba texiạn,
ngat'a temixun=ñu nga chanayi Beelzebú kitsjaṇạ kjua'ñu tuxi ma 'baxjeñaạ
isennixtjin xi bi nda.

19 'Ba tsa kjua'ñure chanayi Beelzebú te'baxjekoñạ isennixtjin xi bi nda,
jotsa'en nga temixun, ¿'yá= tse'e kjua'ñu xi 'baxjekoni isennixtjin xi bi nda
xi tjennginu? Ngu ndekui nchjabiu bakutsejenni nga bi kixi tetsubo.

20 Tunga tsa kjua'ñure Na'enchana te'baxjekoñạ isennixtjin xi bi nda, kui
xi tsunire nga je ngajinnu tijña kjua'ñure Na'enchana nga tibatexuma.

21 'Ba kionga jngu xuta xi 'ñu taja tjindare yojore ko kicha nga titsikuenda
ndaba, ngu, tu'yá kṵan siko mé= xi tjinre.

22 Tunga tsa ngijngu xi ngisa 'ñu taja nga ko mare kui kjua'e 'ba sa'enre,
kjua'are kicha xi tjima'ñut'a kakun xutabiu, 'ba kuekja'a mé= xi tjin ngaya
ndaba, 'ba kuakjanya.

23 'Xi bi an makoṇạ, kui= xi stikeṇạ. 'Ba xi bi minyakoṇạ, kui= xi 'betsojoba.

Nga isennixtjin xi bi nda fa'e ngani nga'ndere
Mt. 12:43-45

24 'Ba kionga jngu isennixtjin xi bi nda 'betukajinre jngu xuta, 'bajmesun
nga'nde kixi nga mangisjai nga'nde ña kṵan sikja'aya. 'Ba kionga bi mas-
jaire, tsu: "Tusa kjui ngañạ ni'yaṇạ ña 'etjuñạ."

25 'Ba kionga fa'e ngani, be nga je kis'echa 'ba je nda chun nga fa'as'en
ngani.

26 'Ba kio fikja'a ngiyatu isennixtjin xi bi nda xi ngisa ch'okun ngisa nga
ko mare kui, 'ba ngatsi'i fa'as'enjinre xutabiu. 'Ba xutabiu ngisa ch'okun ma
nga ko mare ngatitjunre.

27 Yejerañu Jesús titsu kibi, jngu chjun xi s'ejñajinre xutankjiun kitsu nga
kiski'ndaya:

—¡Ndaxure chjun xi kitsjari kjuabenichun 'ba kitsikakiri!

28 'Ba Jesús kitsingojore:

—Tusa, ¡ndaxure xi basen ñojon enre Na'enchana 'ba tsik'etjusun!

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e xuta xi mejénre skue kjuakun
Mt. 12:38-42; Mr. 8:12

29 'Ba kionga je ngisa 'ñu inyamañajan ngisa xuta, Jesús 'etuts'inre nga
kitsu:

—Xuta xi tjin nganda'e ch'okun. Inyami'a nga skue jngu kjuakun, tunga tu kui= xi kuánre xuta chinga profeta Jonás nixtjin kuatse jan, tu kui sani kjuakunbiu xi s'ejñatsejenre.
30 Ngat'a jotsa'en kuánre Jonás kis'ejñatsejen kjua'ñure Na'enchana ngajinre naxinanda Nínive, 'ba=nde mé= xi kuanre Ki'ndire Xuta xi'iun s'ejñatsejen kjua'ñure Na'enchana ngajinre xuta xi tjin nganda'e ngayeje.
31 'Ba reina xi yatexuma nangi Sabá 'ba=nde kuisetjen ko xuta xi tjin nganda'e, kionga kjua'e nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio. 'Ba kui= xi skanineje xuta xi tjin nganda'e, ngat'a 'ñu= kjin jendibani nga ja'ekasen ñojon kjuafa'etsjenre Salomón. Tunga xi tijña nga'e ngisa= je ngisa nga ko mare Salomón.
32 'Ba xuta xi tsik'endu Nínive kuisetjen ko xuta xi tjin nganda'e, kionga kjua'e nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio. 'Ba kui= xi skanineje xuta xi tjin nganda'e, ngat'a kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba ja'e ngani ngixkun Na'enchana kionga Jonás kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana. Tunga xi tijña nga'e ngisa= je ngisa nga ko mare Jonás.

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e ndi'i xi tsitsejenre yojona
Mt. 5:15; 6:22-23

33 'Tsajain xi baka jngu ndi'i 'ba 'bejña'mo asa 'bejñangi jngu kaxa. Tusa 'bejña nk'a, tuxi kuatsejennire xuta xi kjua'as'en ni'yo.
34 'Ba tuxkuin jo=ni jngu ndi'i xi tsitsejenre yojori. 'Ba mani, tsa tuxkuin nda, ngayéje yojori matsejenre. Tunga tsa tuxkuin bi nda, ngayéje yojori tjijñu=re.
35 Chutsejen_ri nga ndi'i xi tjin ngajinri bi xi jñu ngatjama.
36 'Bamani, tsa ngayéje yojori tjinre ndi'i 'ba nimé xi jñu tjin, kuatsejenntsjai joni jngu ndi'i xi 'ñu ti nga tsitsejenri —kitsu Jesús.

Nga Jesús bangi xuta fariseo ko chjine kjuatexuma
Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47

37 'Ba kionga Jesús je jet'are nga kinchja, jngu xuta fariseo kitsikjint'e nga kuekakjenko ndaba. 'Ba Jesús ja'as'en ndaba xutabiu 'ba tsik'ejñat'a yamixo.
38 'Ba xuta fariseo tu 'ba= kuánre, kionga tsabe nga Jesús bi yanejun titjun ntsja nga kuakjen jo tsu kjuachingare.
39 'Ba Na'enna Jesucristo kitsure:
—Jun xi xuta fariseo kuon, jun jo=ni tasa ko tiba xi tu ngasun nk'are jejun, tunga kitse ngajin kjuafa'etsjennu kjuacheje ko kjuach'okun.
40 ¡Xuta xtan! ¿A bi 'yo nga xi kitsa'en ngandetsiun, ndekui kitsa'enni ngaya?
41 Tunga ta'e kjuatjo_ru xuta nima xi tjin ngajin inimanu, 'ba 'batsa'en kuatsjekjinñu ngixkun Na'enchana.
42 '¡Nimaxuni ngat'anu xuta fariseo! Ngat'a ninga ba'e_ru Na'enchana diezmore ngayéje kuya tsujmi ntje xi tsjare jnda xi chine joni menta ko ruda, tunga nichiyajinñu nga kixi kuon ngixkun Na'enchana 'ba nga s'enu kjuanimejenre Na'enchana. Ki=bi xi tjinnere si'on tsakaiñu, 'ba bi sichiya-jiun nga si'on xi yak'a.
43 '¡Nimaxuni ngat'anu xuta fariseo! Ngat'a 'ñu matsjanu nga 'betsubasun yaxile xi inyatitjun ni'ya sinagoga, 'ba 'ñu matsjanu nga nda nite'ndanu ngajin ndetsin ngayeje.
44 '¡Nimaxuni ngat'anu! Ngat'a jun jo=ni tsju xi bi 'yare, xi xuta minyane ninga bi be —kitsu Jesús.
45 'Ba 'batsa'en jngu chjine kjuatexuma kitsure:

—Na'en, nga 'ba sji, 'ba=nde ch'o mani jin ngayeje.

46 'Ba Jesús kitsu:

—¡Nimaxuni ngat'anu jun ngayeje chjine kjuatexuma! Ngat'a nika'anijiñu xuta ch'a xi bi xukjuakore. Tunga jun, nijnguú najma ndso niko.

47 '¡Nimaxuni ngat'anu! Ngat'a jun nindo tsjure nchja chinga profeta xi xuta chinganu kitsik'en.

48 'Ba 'batsa'en bakukixiu nga tjijngu kakún jo kitsa'en xuta chinganu. Ngat'a kui kitsik'en nchja chinga profeta 'ba jun nindo tsjure.

49 'Kui kjuañu Na'enchana xi mankjinre ngayéje xi tjin 'bi kitsuni: "Sikasen_ra nchja chinga profeta ko apóstol xutabiu, 'ba yak'a xi sik'en 'ba yak'a xi sjenngike."

50 'Ba Na'enchana sijere kuenda xuta xi tjin nganda'e ngat'are jin xi 'esten ngatsi'i nchja chinga profeta ka'nda nga kuanda ngasun'ndio 'ba ka'nda nganda'e.

51 Ch'anira jinre Abel, ka'nda tse'e Zacarías xi kjinik'en ngamasen ndetsin 'nda ña tijña altar ko ningu. Kui kjua xinni_nuu nga sijere kuenda xuta xi tjin nganda'e ngat'are ngayéje kibiu.

52 '¡Nimaxuni ngat'anu jun chjine kjuatexuma! Ngat'a je kjinitsojon llave xi kje'ikoni xuntja ña tijña kjuafa'etsjen. Tunga ni jun bitjas'ion ninga bi ba'e'nde_ru xuta xi mejénre kjua'as'en —kitsu Jesús.

53 'Ba kionga Jesús kitsu kibi, 'ñu kuastire chjine kjuatexumo ko xuta fariseo. 'Ba tsaka'anire nixtjinbiu nga 'et'asire Jesús 'ba tsiningiyare ngat'are nkjin kuya tsajmi.

54 'Ba kiskutsejenxinre tsa Jesús kuinchja jngu en xi bi 'batjin, tuxi kuan kuangini.

12

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e kjuajó nkjain

1 'Ba kionga 'ñu nkjin mi xuta je kuañajan ka'nda inya'be'nyu'ñu xinkjin, Jesús 'etuts'inre nga xutare tjun jako, 'ba kitsure:

—Tikuendo yojonu ngat'a tse'e kjuajó nkjainre xuta fariseo. Bi 'ba ngatjamo jo ma na'yu san nga tsisan xinkjin kionga 'batjijinre.

2 Ngat'a tsajain xi 'mo tijña xi bi xiare, 'ba tsajain xi tijña'mo xi bi s'ejñatsejen.

3 Kui kjuañu, ngayéje xi tsixun ña jñu, nga nixtjin kjuinu'yare. 'Ba ensen xi kik'in_ru xingiu, ka'nda ngatsja ni'ya xi'ndaya nga kjuinu'yare.

Nga Jesús bakuya 'yá ngat'a tse'e kjuikuncha
Mt. 10:28-33; 12:32; 10:19-20

4 "'Ba jun amiguna, xin_nuu nga bi kun_ru xi tu yojo mare tsik'en, 'ba jaskan tumé nde tsiko ngisani.

5 Tusa xin_nuu 'yá= xi kjuikuncho. Tjikuncho xi jaskan nga tsik'en yojo, tjinre kjua'ñu nga tsikasen nga'nde ña fa'a kjuanima xuta 'ba ña bi 'boya ndi'u. Jun, kui= xi tjikuncho.

6 '¿A bi sateña ón tjiunise ki'ndi nga tu jó sa ton xkua? Tunga Na'enchana nijnguú tjiunisebiu chiyajinre.

7 'Ba ka'nda ngayéje ntsjare nindakú tjixkire kui. Kui kjuañu bi kunñu, ngat'a jun ngisa= chji_ru nga ko mare nkjin tjiunise.

8 "Ba xin_nuu, ngatsi'i xi sikixiya ngixkun xuta nga tsa'an, 'ba=nde
Ki'ndire Xuta xi'iun sikixiya ngixkun ankjelere Na'enchana nga tse'e
ngayeje.
9 Tunga tsa tjin xi bi sikixiya ngixkun xuta nga tsa'an, 'ba=nde bi sikixiyaa
ngixkun ankjelere Na'enchana nga tsa'an ngayeje.
10 "Ba ngatsi'i xi ch'o kuetsure Ki'ndire Xuta xi'iun, kuachat'are. Tunga xi
ch'o kuetsure Isennixtjintsjere Na'enchana, bi nde kuachat'anire.
11 "Ba kionga kuechaninu nga kuannu kjua ni'ya sinagoga asa ngixkun
chikun asa ngixkun xutaxa, bi nikjo ngat'are jótsa'en kjuinukjuantjo yojonu
asa mé= en xi kuixun.
12 Ngat'a kui chubabiu Isennixtjintsjere Na'enchana kuakuyanu mé= en xi
machjen nga kuixun —kitsu Jesús.

Nga Jesús nchja ngat'a tse'e xuta xi 'ñu mejénre kjuanyina

13 'Ba kio jngu xuta xi sejñajinre xutankjiun kitsure:
—Maestru, 'ba t'in_ri nts'iaa nga ngatakjanyakonaa mé= xi 'ejña na'ennii.
14 Tunga Jesús kitsure:
—Na'en, ¿'yá= xi kitsja xanaa nga juez kuan ngajinnu, asa jngu xuta xi
kuakjanya mé= xi tjinnu?
15 'Ba kitsu ngisare xuta xi kio inya:
—Chutsijon 'ba tikuendo yojonu. Bi nimijion mé= xi tjinre xuta xi yak'a.
Nisi 'ñu nkjin tsajmi tjinre jngu xuta, bi tsajmire xi sik'ejñakunre.
16 'Ba Jesús 'ejñare jngu kjuakusun, 'ba kitsu:
—Kis'e jngu xuta nyina xi 'ñu nda chan kitsja nangire.
17 'Ba 'bitsa'en kitsikja'etsjen: "¿Mé= xi sa'aan? Ngat'a tsajainnaa nga'nde ña
k'uejñatjaa chan xi kisakunaa."
18 'Ba 'batsa'en xutabiu kitsu: "Kui=bi xi sa'aan. Sikixuyaa ni'ya ña
minyatjaa chan, 'ba kja'e xi ngisa= 'ñu ya'e sinda ngañaa. 'Ba kio kuinyatjaa
channaa 'ba ko ngayéje xi tjinnaa.
19 'Ba sa'e xin_raa yojonaa: Ne tsé tsajmi inyatjonaa, 'ba nkjin= nu kuanre.
Sikja'aya 'ba kuechia 'ba s'ia 'ba sitsjakua ngasun'ndio."
20 Tunga Na'enchana kitsure: "Xuta xtan, kui nistjenbi kueye. 'Ba xi
inyatjori, ¿'yá= tse'e kuan?"
21 'Ba= mare xuta xi nga'e ngasun'ndio 'bendutjo kjuanyina, tunga niimaa=
nini ngixkun Na'enchana —kitsu Jesús.

Nga Jesús bakuya nga Na'enchana tsikuenda ki'ndire
Mt. 6:25-34

22 'Ba sa'e kitsure xutare:
—Kui kjuañu 'ba xin_nuu nga bi nikjo ngat'are mé= xi machjennu nga
kuetsubachun nga'e ngasun'ndebi, mé= xi xino. 'Ba nde bi nikjo ngat'are mé=
xi machjenre yojonu, mé= najñu xi xojo.
23 Ngat'a kjuabenichunnu, kui= xi ngisa chjire nga ko mare xichine. 'Ba
yojonu, kui= xi ngisa chjire nga ko mare najñu.
24 Chutsejen_ru kjuakusun ngat'a tse'e tjiundia. Kui bi 'bentje, ninga
bi minyaku chan, 'ba nde tsajainre ni'ya ña minyatjo xichinere. Tunga
Na'enchana tsikjén. 'Ba jun, ¿a bi ngisa chji_ru nga ko mare tjiunisio?
25 'Ba ninga tsa 'ñu sikjo ngat'anu, bi kuannu k'uetjun_ru ngijngu nda ngisa
kjuabenichunnu.
26 Ngu tsa bi manu ña'an mé= xi ichi, ¿ánñu mafoninu ngat'are tsajmi xi
yak'a?

27 'Chutsejen_ru kjuakusun ngat'a tse'e jotsa'en mank'a naxu. Bi tsa'exa
'ba bi tsinda nachjun. Tunga an xin_nuu nga ninga rey Salomón xi ngisa 'ñu
nyina kuán nixtjin kuatse jan, bi 'ba kun najñu tsakaja joni naxu.
28 Tsa Na'enchana tsja tsikun naxu xi tjin nganda'e ngijña 'ba xi nyujunni
kuiti, ¿a bi ngisa sjanu najñu xi xojo jun xi ngisa 'ñu chji_ru nga ko mare
naxu? ¡Jun xi chuba makjainnu!
29 'Ba mani, bi nikjo nga kuinyisjo mé= xi xino asa mé= xi s'iu.
30 Ngat'a ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio mangisjai tsajmibi, 'ba Na'ennu
je be nga machjennu tsajmibiu.
31 Tusa tinyisjo nga si'on jotsa'en mejénre Na'enchana ña batexuma, 'ba
sakunu ngayéje tsajmibi ya'aniñu.

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e kjuanyino
Mt. 6:19-21

32 'Ba Jesús kitsure:
—Jun xi ki'ndi chutsanganą xin_nuu, bi kun. Ngat'a Na'ennu tsja tjinre nga
tsja'nde nga kuatexumako ña tibatexuma.
33 Tateño mé= xi tjinnu 'ba ta'e_ru xuta nimą. Tsa 'ba si'on, sakunu chitsa
xi bi machinga, 'ba ko kjuanyina xi bi fet'a ngank'aa, ña chacheje bi ma fechu
ninga tjiuxabi bi ma tsikjekjua.
34 Ngat'a ña tijña kjuanyinanu, 'ba=nde kio tijña inimanu.
35 'Chojo najñunu tuxi tetsubandañu 'ba nda titikoni ndi'inu.
36 'Ba ngatjamo joni chu'nda xi inyakuyare xi naire xi ndaba kjuabixan
kafi, meni kionga xi naire kjua'e ngani ndaba 'ba sikjane xuntja ni'ya,
chu'ndabiu ta'a skje'ire.
37 Ndaxure chu'nda xi tjindukun kionga kjua'e xi naire. Kjuakixi= xi
xin_nuu nga xi naire k'uekungi najñu tjiare 'ba sik'endut'a yamixare nga
k'ueyare xichine.
38 Ndaxure chu'ndabiu, tsa tjindukun kionga kjua'e xi naire, ninga tsa
masen nistjen asa tsa je tjis'e isen.
39 Ngatja'yo kibi: Tsa xuta xi tse'e ni'yo be jó fa chun kjua'e chacheje ndaba,
bi sja'ndere nga chachojo kuakjanngi ndaba.
40 'Ba=nde tetsubandantsjo jun ngayeje, ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun kjua'e
kionga jun bi techuya_ru.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi kixi fiko xare
Mt. 24:45-51

41 'Ba Simón Pedro tsiningiyare Jesús:
—Na'en, kjuakusunbi xi te'bejñanii, ¿a tu jin= kik'innii, asa ngatsi'i xuta?
42 'Ba Na'enna Jesucristo kitsure:
—¿'Yá= ngakure chu'nda xi kixi fiko xare 'ba xi nkjin kakun, kui= xi naire
sik'enda nga kui xi sjare xichine chu'nda xi yak'a nga chubare fa?
43 ¡Ndaxure chu'nda xi 'ba titsa'en kionga kjua'e naire!
44 'Ba xinkixi_nuu nga naire sik'enda ngayéje xi tjinre.
45 Tunga tsa chu'ndabiu 'bitsa'en sikja'etsjen: "Nainą k'uandaya=ngisare
nga kjua'e", 'ba sa'e kuajare chu'nda ko yanchjin chu'nda xi yak'a, 'ba
kuakjen 'ba k'ui 'ba kuach'i;
46 'ba nixtjin nga bi skuyare 'ba chubą xi bi be, kjua'e ngani naire
chu'ndabiu. 'Ba naire 'ñu sikja'a kjuanima 'ba ngusun siko joni xuta xi bi
makjainre ngat'a tse'e Na'enchana.
47 "'Ba chu'ndabiu xi be mé= xi mejénre xi naire tunga bi 'bejñanda ninga bi
tsik'etjusun mé= xi mejénre xi naire, nkjin ndiya s'ere.

48 Tunga chu'nda xi bi be mé= xi mejénre xi naire 'ba kitsa'en mé= xi machjen nga kuanre kjua, kui= xi chuba ndiya s'ere. Kui xi tse kitsa'ere, tse xja'are; 'ba nde kui xi tse kuangantsja, 'ba=nde ngisa tse xja'are.

Nga Jesús tsu nga xuta tsakjanya ngat'are kui
Mt. 10:34-36; 16:1-4; 5:25-26; Mr. 8:11-13

49 'An ja'ek'ets'ia ndi'i xi tsitsje ngasun'ndio 'ba 'ñu mejénna nga kuiti tsakaiñu —kitsu Jesús—.

50 Tunga tjinnere nga kjua'axtia jngu kjuanima xi ne 'ñu, 'ba 'ñu tjimafona ka'nda nga kjua'e nixtjin nga k'uetjusun kibiu.

51 ¿A nikja'etsjenñu nga kjuaxiu ja'ek'ejñaa ngasun'ndebi? Xin_nuu nga junjun, tusa ja'ekakjanyaa xuta.

52 Ngat'a ch'anira nganda'e tsa ón mani xuta xi tjinduya ngaya jngu ni'ya, kuakjanya: xi ján mani skjanko xi jó mani, 'ba xi jó mani skjanko xi ján mani.

53 Jó ya s'e. Xi na'en ma kuastike ki'ndi xi'inre; 'ba xi ki'ndi xi'in ma kuastike na'enre; xi na ma kuastike ki'ndi chjunre; xi ki'ndi chjun ma kuastike nare; xi nachi'ya ma kuastike kja'ndare; 'ba xi kja'nda ma kuastike nachi'yare.

54 'Ba Jesús 'ba nde kitsure xutankjiun:

—Kionga 'yo nga ndiba yufi, mixun: "Kua'a tsi", 'ba 'ba ma.

55 'Ba kionga tsejen manu jngu ntjo sje, mixun: "Kuasje", 'ba 'ba ma.

56 ¡Xuta xi jó nkjon! Mankjinnu mé= xi matsejen ngank'aa ko t'anangiu. Tunga, ¿ánñu bi kjimankjinninu xi tis'ejñatsejen nixtjin nga tetsuba?

57 'Bi machjen nga jngu juez kuetsunu mé= xi kixi ngixkun Na'enchana —kitsu ngisa Jesús—.

58 Kionga ji ko xi tibangiri temangiu ngixkun xutaxa, t'endakue kjua yejerañu nga tjenko ngisai ngaya ndiyo, tuxi bi kuekoniri ngixkun juez. Ngat'a tsa ngixkun juez kuekori, xi juez singantsja nganiri ngaya ntsja xi tsikuenda nduyo 'ba kui kuayari nduyo.

59 'Ba xinra nga bi k'uetji kio ka'nda nga k'uechji ngayéje ton xi tjenri.

13

Nga Jesús bakuya nga xuta tjinnere sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana

1 'Ba kui nixtjinbiu kio inya xi ye'ere nijmi Jesús mé= xi kuata'en yak'a xuta xi tse'e Galilea. Xutabiu inyatsa'en tjiuba xi kjuatjo tse'e Na'enchana. 'Ba Pilato 'exa nga kjinik'en xutabiu. 'Ba kio ts'atjijinre jinre tjiuba ko xi tse'e xutabiu.

2 'Ba Jesús kitsu:

—¿A nikja'etsjenñu nga 'ba kuata'en xutabiu kui kjua ngisa tse je tjinnire nga ko mare ngatsi'i xuta xi yak'a xi tse'e Galilea?

3 An xin_nuu nga junjun —kitsu Jesús—. 'Ba jun, tsa bi sik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba kjua'e ngañu ngixkun Na'enchana, 'ba=nde tsa'en kueyo ngatsi'u ngayeje.

4 'Ba ngat'a tse'e xi tjio'on ján jesun kionga torre tse'e Siloé kiskanere, ¿a nikja'etsjenñu nga 'ba kuánre xutabiu kui kjua ngisa tse je tjinnire nga ko mare ngatsi'i xuta xi yak'a xi tse'e naxinanda Jerusalén?

5 An xin_nuu nga junjun. 'Ba jun, tsa bi sik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba kjua'e ngañu ngixkun Na'enchana, 'ba=nde tsa'en kueyo ngatsi'u ngayeje.

6 'Ba Jesús 'ejña kjuakusunbi, 'ba kitsu:

—Jngu xuta tjintjejinre jngu ya higo ngajin ña tjintjere uva, 'ba kikutsejenre tsa yabiu je yajare tu higo, tunga nijnguú kuasjaire.
7 'Ba meni jako xuta xi tsikuenda ña tjintjere uva, 'ba kitsure: “Je ján nu tjinre nga fa'ekangisjaą ture ya higobi, 'ba nijnguú masjainą. Tichasin, ngat'a tu kjuatjo= titsikjengi nga'ñure nangiu.”
8 'Ba xi tsikuenda ña tjintjere uva kitsingojore: “Na'en, ta'e'ndena nga ngatasen ngisa nubi. Kuakjanndai_rą tuts'in 'ba kuinyangi_rą nangi jma.
9 'Ba tsa sja tu nu xi ndiba, nda tjin. Tunga tsa bi sja, kụan stisun.”

Nga Jesús tsinda jngu chjun nixtjin nga nikja'aya

10 Jngu nixtjin nga nikja'aya, Jesús tibakuya enre Na'enchana ngaya jngu ni'ya sinagoga.
11 'Ba kio tijña jngu chjun xi kuatjio'on ján nu tjinre nga tji'me. Jngu isennixtjin xi bi nda kitsitsitinre 'ba bi nde ma basen kixini.
12 'Ba kionga Jesús tsabe chjunbiu, kinchjare 'ba kitsure:
—Na, je kuandai ngat'are chi'in xi kunri.
13 'Ba Jesús yanere ntsja chjunbiu, 'ba ndekuini chubabiu tsakasenkixi ngani 'ba 'etuts'inre nga kitsichjire Na'enchana.
14 Tunga xi ngakure ni'ya sinagoga kuastire, ngat'a Jesús kitsinda chjunbiu nga nixtjin nga nikja'aya. 'Bi kitsu nga jako xuta:
—Jon nixtjin tjin nga ma ña'axa. Ngu kui nixtjinbiu ndibo nga kụando, 'ba bi nixtjin nga nikja'aya.
15 'Ba Jesús kitsingojore:
—¡Xuta xi jó nkjon! ¿A bi chjundo tjiuba xi tjinnu nga nixtjin nga nikja'aya, nga menik'iu nanda?
16 'Ba chjunbi xi ntjere Abraham kuán, xi je tjio'on ján nu tjinre nga chanayi Satanás tjita'ñure nga kitsja chi'inre, ¿a bi machjen nga xjunda ninga tsa nixtjin nga nikja'aya?
17 'Ba kionga Jesús je kitsu kibi, kuasubare ngatsi'i xuta xi stike. Tunga ngatsi'i xutankjiun kuatsja yeje kjuakun xi Jesús tsa'en.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xujma mostaza ko na'yu sanre niñuxtila

Mt. 13:31-33; Mr. 4:30-32

18 'Ba kio Jesús kitsu:
—¿Mé= xi mangusun ña batexuma Na'enchana? 'Ba ¿mé= xi singusunkuaą?
19 Jo=ni jngu xujma mostaza xi kiskjebe jngu xuta 'ba 'entje ngijñare. 'Ba kuank'a xujmo 'ba jngu ya kuán, 'ba tjiunise xi tutjen ngank'aa ja'etsinda'a ndaba tjiare yo.
20 'Ba Jesús kitsu ngani:
—¿Mé= xi singusunkuaą ña batexuma Na'enchana?
21 Jo=ni na'yu sanre niñuxtila xi kiskjebe jngu chjun 'ba kitsik'atjijinko 'ñu tsé na'yu. 'Batsa'en tsijin ngayéje na'yu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xuntja xi xkju

Mt. 7:13-14, 21-23

22 'Ba kionga Jesús tifi naxinanda Jerusalén, ja'axtiu naxinanda ya'e ko naxinanda chi nga tibakuya enre Na'enchana.
23 'Ba jngu xuta tsiningiyare:
—Na'en, ¿a chuba mani xi k'uangi?
24 'Ba Jesús kitsure:

—T'e_ru kakún nga kuitjas'ion xuntja xkju. Ngat'a xinkixi_nuu nga ne nkjin mani xi kuamejénre kjua'as'en kio, tunga bi kuanre.
25 'Ba kionga xi naire ni'yo kuisetjen 'ba k'uechja xuntjo, jun xi tenyo ngandetsian sikjanio xuntjo, 'ba kuixun: “Na'en, chju'iniį xuntjo.” Tunga kui kuetsunu: “Bi 'bexkun_nuu. Bi 'biąa ñá tsojon.”
26 'Ba kio kuixun: “Ñatjen kjininchja 'ba kji'ya, 'ba ngaya ndiyanį kikakuye enre Na'enchana.”
27 Tunga 'bi kuetsunu: “Je 'ba kixin_nuu nga bi 'bexkun_nuu 'ba bi 'biąa ñá tsojon. Tinyat'axiun ngatsi'u, jun xi ch'o kjiño'on.”
28 Kio xi'ndo 'ba kuijndo nde'ñú nga xio Abraham ko Isaac ko Jacob 'ba ko ngatsi'i nchja chinga profeta xi tjindu ña batexuma Na'enchana. 'Ba jun, xin kjuinik'endunu.
29 'Ba kjuendibani xuta nituña nga'ndeñu 'ba k'uendut'a yamixa xi kjijña ña batexuma Na'enchana.
30 'Ba chutsijon, tjin xuta xi jaskan ma nganda'e xi tjun kuan, 'ba tjin xuta xi tjun ma nganda'e xi jaskan kuan.

Nga Jesús kji'nda ngat'are naxinanda Jerusalén
Mt. 23:37-39

31 'Ba ndekuini chubabiu yak'a xuta fariseo ja'ekun Jesús, 'ba kitsure:
—T'etji nga'e 'ba xin t'in, ngat'a Herodes mejénre sik'enri.
32 'Ba Jesús kitsure:
—'Bi tanginkʼin_ru xuta mañabiu: “Chutsejen, nganda'e 'ba nyujunni k'uaxjiąa isennixtjin xi bi nda 'ba sindaąa xuta, 'ba xi majánni nixtjin kjuet'anąa.”
33 Tunga tjinnere nga janda kjuiąa nganda'e ko nyujunni 'ba ko jngini, nga tefiąa naxinanda Jerusalén. Ngat'a bi kuan kueya xin naxinanda jngu profeta.
34 ’¡Jun xuta tse'e Jerusalén, xi nik'ion nchja chinga profeta 'ba 'be_ru ndiojo xuta xi nikasennu! ¡A tu nkjin ndiya kuamejénnąa nga sik'enduku_nuu jotsa'en tjiuxa'ndo nga 'bendungits'u ki'ndire, tunga bi kuamejénnu!
35 Ngu nganda'e, je kjuinikumare ni'yanu. 'Ba an 'ba xin_nuu nga bi nde xianinu ka'nda nga kuixun: “¡Ngatjatsichikunta'en Na'enchana xi ndiba ngat'are ja'enre!”

14

Nga Jesús kjen ndaba jngu xuta fariseo

1 'Ba 'ba kuán jngu nixtjin nga nikja'aya, Jesús kikakjen ndaba jngu ngakure xuta fariseo, 'ba xutabiu nda inyakutsejen'a.
2 'Ba 'ba nde kio tijña ngixkun Jesús jngu xuta xi tjinre chi'in ske.
3 'Ba 'batsa'en Jesús jako chjine kjuatexuma ko xuta fariseo, 'ba tsiningi-yare:
—¿A tixa'nde nga ninda xuta xi tji'me nixtjin nga nikja'aya, asa bi tixa'nde?
4 Tunga nchjabiu xiu tsik'endu. 'Ba meni Jesús yanere ntsja xi tji'mio 'ba kitsinda 'ba kitsikasen ngani ndaba.
5 'Ba jako ngani nchjabiu, 'ba kitsure:
—Tsa ki'ndinu asa tjiundijanu kuintjaiya ngaya jngu ngojo nixtjin nga nikja'aya, ¿a bi ta'a me'naxjo?
6 'Ba nchjabiu bi kitsingojore, ngat'a bi be jó= kuetsu.
7 'Ba kionga Jesús tsabe jotsa'en xuta xi kuañajan kio inyafa'ajin yaxile xi inyatitjun nga inya'bendut'a yamixo, 'bitsa'en jakoya:

8 —Tsa tjin xi sikjint'eri jngu s'ire kjuabixan, bi benisin yaxile xi sejña
titjun. Ngat'a kụanre kjua'e ngijngu xi kjinikjint'e, xi ngisa 'ñu titjun nga ko
mare ji,
9 'ba xi kitsikjint'eri kjua'etsuri: “Ta'e_ri nga'nderi xutabi.” 'Ba 'batsa'en
kụasuba=ri nga k'uikeni nga'nde xi fet'ani.
10 Tusa kionga kjuinikjint'eri jngu s'i, teni nga'nde xi fet'ani, tuxi kionga
skueri xi kitsikjint'eri, kjua'etsuri: “Amigu, teni jngu nga'nde xi tijñatitjun.”
'Ba 'batsa'en sakuri kjuaje ngixkun ngatsi'i xi k'uendut'akori yamixo.
11 Ngat'a tu'yañu xi tu kui tajngu nk'a 'baxje yojore, kui= xi kjui'naxjenima.
'Ba xi 'baxjenima yojore, kui= xi sakure kjuaje —kitsu Jesús.
12 'Ba Jesús 'ba nde jako xi kitsikjint'e, 'ba kitsure:
—Kionga sikint'e xuta nga kuechikue nga nyusen asa ngajñu, bi nikjint'e
nchja xi nda ya'ari ninga nts'é ninga xingi ninga xuta nyina xi tjindut'a tiñari.
Ngat'a tsa 'ba si'en, kui nchjabiu sikjint'e nganiri 'ba 'batsa'en k'uetjusun
mé= xi kitsa'e_ri.
13 Tusa kionga kjui'naxje jngu s'i, tikjint'e xuta nịmạ ko xuta xi tsajain ntsja
ko xuta xi bi ma fi 'ba ko xuta ka,
14 'ba 'batsa'en nda s'ẹri. Ngat'a xutabi bi kụanre sja nganiri mé= xi kua'eri,
tunga kụachjiri nixtjin kionga kjua'aya nganire ngajinre mik'en xuta xi kixi
kitsa'en nga tsik'endu —kitsu Jesús.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e s'i je xi ts'axje jngu xuta

15 'Ba kionga jngu xuta xi 'ba nde tijñat'ako Jesús yamixo kjint'e kibi,
kitsure:
—¡Ndaxure xuta xi kuakjen ña batexuma Na'enchana!
16 'Ba meni Jesús jako xutabiu, 'ba kitsure:
—Jngu nixtjin jngu xuta ts'axje jngu s'i je 'ba ne nkjin xuta kitsikjint'e.
17 'Ba kionga je echu chụbạ nga kuakjen, xutabiu kitsikasen jngu
chu'ndare tuxi kuetsunire xi kitsikjint'e: “Jabiu, ngat'a je tijñanda ngayéje
xichine.”
18 Tunga ngatsi'i kitsije kakunre. Xi tjun kitsure: “Biru kụan kjuiạ. Sa'e
fa tsatsiạ jngu nangi 'ba tjinnere nga kjuikutsejen_rạ. Te'bets'arạ nga tije
kakunnaạ.”
19 'Ba kja'e xuta kitsure: “Biru kụan kjuiạ. Sa'e fa tsatsiạ ón nga tjiundija xi
bakjan nangi 'ba tefikut'ayakofa_rạ. Te'bets'arạ nga tije kakunnaạ.”
20 'Ba ngijngu kitsure: “Biru kụan kjuiạ ngat'a sa'e fa tsixan.”
21 'Ba chu'ndabiu jendiba ngani 'ba ye'e yejere nijmi naire kibi. 'Ba
'batsa'en xi naire ni'yo kuastire, 'ba kitsure: “Kitsa t'in ngajin naxinando 'ba
ngayéje ndiya xi tjinre, 'ba ndekue nga'e xuta nịmạ ko xuta xi tsajainre ntsja
ko xuta ka 'ba ko xi bi ma fi.”
22 'Ba jaskan chu'ndabiu kitsure: “Na'en, je kitsik'etjusaạn jotsa'en kisji,
tunga tjin= ngisa nga'nde.”
23 'Ba 'batsa'en xi naire kitsu nganire chu'ndare: “T'in ngaya ndiyant'io 'ba
nga'nde ki'ndi xi tjindundai nga'e 'ba t'ene_ri xuta nga ngatja'as'en nga'e,
tuxi tseni ni'yanạ.
24 Ngat'a an xin_nuụ nga nijnguú xi tjun kjinikjint'e skine xichinenạ.”

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e chji xi s'ẹngire xi kuetjenngi

25 'Ba nkjin xuta tjenngire Jesús, 'ba kui kitsiku'beya nga kitsure:
26 —Tsa tjin xi mejénre kjuendetjennginạ tjinnere nga ngisa simejénnạ nga
ko mare na'enre ko nare, chjunre ko ki'ndire, nts'e ko ndichja asa yojore
ngayeje. Tsa tsajain, bi kụan xutanạ kụan.

27 'Ba ngatsi'i xi bi kua'anijin krure 'ba kuendetjennginą, bi kụan xutanạ kụan.
28 Tsa jngu xi tijña ngajinnu mejénre sinda jngu torre, ¿a bi tjun k'uejña nga sa'en xki jó tjin kjueyare, tuxi skueni tsa tjinre ton xi machjenre nga sijngu torrebiu?
29 Ngat'a tsạ sinda tuts'in xjo 'ba jaskan bi kụanre sijngu torrebiu, ngu ngatsi'i xuta xi skue nga 'ba sa'en, k'uejnuke.
30 'Ba kuetsure xinkjin: "Kui xutabiu 'etuts'inre kui xabi, tunga bi kuánre kitsijngu."
31 'Ba tsa jngu rey xi tjinre te mi chasoldadu mejénre kuekjanko kja'e rey, ¿a bi tjun k'uejña nga sikja'etsjen tsa xukjuakore nga skjanko rey xi ngijngu xi ndeko kan mi chasoldadu?
32 'Ba tsa bere kakun nga bi xukjuakore, ngu sikasen xuta xi ya'a en nga k'uets'are kjuaxiu rey xi ngijngu, kionga kjin tjen ngisa.
33 'Bamani, tu'yañu xi tijña ngajinnu xi bi k'uejña ngayéje xi tjinre, bi kụan xutanạ kụan.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e naxo
Mt. 5:13; Mr. 9:50

34 "Ba naxo nda, tunga tsa chaja xi xtiare, ¿jó tsa'en kụachjen ngisa?
35 Ngu je kụan tsajmi xi tumé chjire. Bi nde kụachjennire nangi, ninga ña s'entje ntje. Tu xanikja'a ngisa. Xi tjin ñojon, ngatinya ñojon —kitsu Jesús.

15

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chutsanga xi kichaja
Mt. 18:10-14

1 'Ba nkjin xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma ko xuta xi tjinre je kikinyat'a tiñare Jesús nga kikasen ñojonre.
2 Tunga xuta fariseo ko chjine kjuatexuma kinchjastita'en Jesús, 'ba tsure xinkjin:
—Kui xutabi kjebetjo xuta xi tjinre je 'ba kjenko.
3 'Ba meni Jesús 'ejña kjuakusunbi, 'ba kitsure:
4 —Tsa tijña ngajinnu jngu xi tjinre jngu sientu chutsanga, 'ba tsa jngu sichaja, ¿a bi sik'endu xi yachute ko yachan ñajan ngajin ngijño 'ba kuekangisjai xi kichaja ka'nda nga kụasjaire?
5 'Ba kionga kụasjaire, tsja s'ẹre nga kuasun tjiare.
6 'Ba nga kjuechu ndaba, kuinchjare nga kụañajan nchja xi nda ya'a 'ba ko xi tjindut'a tiñare, 'ba kuetsure: "Titsjakonu, ngat'a je kuasjai nganinạ chutsanga xi kichajanạ."
7 'Ba xin_nuụ nga 'ba nde tsa'en ngisa s'e ngisa kjuatsja ngank'aa ngat'are jngu xuta xi tjinre je xi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba ja'e ngani ngixkun Na'enchana nga ko mare yachute ko yachan ñajan xuta kixi xi bi tjinnere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e ton xi kichaja

8 "Ba tsa jngu chjun tjinre te ton xi plata nini 'ba tsa jngu chạjare, ¿a bi kuaka jngu ndi'i 'ba k'uecha ndaba, 'ba tafi tafi kuangisjai ka'nda nga kụasjai nganire tonre?
9 'Ba kionga kụasjaire, kuinchjare nga kụañajan yanchjin xi nda ya'a 'ba ko yanchjin xi tjindut'a tiñare, 'ba kuetsure: "Titsjakonu, ngat'a je kuasjai nganinạ ton xi kichajanạ."

10 'Ba xin_nuu̱ nga 'ba nde tsa'en s'e kjuatsja ngajinre ankjelere
Na'enchana ngat'are jngu xuta xi tjinre je xi tsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba
fa'e ngani ngixkun Na'enchana.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e ki'ndi xi kitsikje mé= xi kitsa'ere

11 'Ba Jesús kitsu ngisa:

—Jngu xuta kis'ere jó ki'ndi xi'in.

12 'Ba xi ngisa ki'ndiu kitsure na'enre: “Na'en, ta'ena mé= xi 'bakona̱.” 'Ba
xutabiu yakjanyare ki'ndire mé= xi tjinre.

13 'Ba kionga je ja'a jó ján nixtjin, xi ngisa ki'ndiu yateña yeje xi kitsa'ere.
'Ba ko ton xi kisakure kiji jngu nangi t'axin xi kjin. Kio kitsikjeya yeje tonre
nga kitsa'enjun kitsa'ent'a.

14 'Ba kionga je kitsikje yeje tonre, kio nangibiu kis'e jngu kjindia xi ne 'ñu,
'ba kuana'enre kui ngayeje.

15 'Ba kio kikajngit'are xa jngu xuta xi tijña nangibiu, 'ba xutabiu kitsikasen
ña inya tjiuchingare, tuxi sikjenni.

16 'Ba kuamejénre nga sitse ngats'a ko xi inyakjine tjiuchingo, tunga tu'yá
kitsjare.

17 Tuchan kitsikja'etsjen: “¡A tu nkjin mani nchja xi tsa'exa ndaba na'enna̱
xi 'bangire xichine, 'ba an nga'e tebeyaa̱ kjindia!

18 Tusa kjuikun ngañaa̱ na'enna̱ 'ba 'bi xin_ra̱: Na'en, je tsajngijia̱ ngixkun
Na'enchana 'ba ngixkuin.

19 Je bi nde 'ba k'inninа̱ nga ki'ndiri k'uin ngisanaa̱. Tusa tu tikona joni
jngu chu'ndari.”

20 'Ba 'batsa'en 'etju nga kikun ngani na'enre.

'Ba kionga kjin ndiba ngisa, na'enre tsabe 'ba ja'animare 'ba tsangatsanga
nga kitsubakja ki'ndire 'ba 'endsu'a.

21 'Ba kio kitsure na'enre: “Na'en, je tsajngijia̱ ngixkun Na'enchana 'ba
ngixkuin. Je bi nde 'ba k'inninа̱ nga ki'ndiri k'uin ngisanaa̱.”

22 Tunga na'enre jako chu'ndare, 'ba 'bi kitsure: “Kitsa ndeko najñu xi
ngisa nda 'ba tikajo ki'ndina̱, 'ba nde t'eya_ru najma ntsja jngu xtungu, 'ba
tjaya_ru jnde ngayeje.

23 'Ba ndeko ki'ndi ndija xi nda kji'i 'ba tik'ion. 'Ba sinchja 'ba kjui'naxjia
s'i.

24 Ngat'a ki'ndina̱ kibi joni tsa k'en 'ba je ja'aya nganire. Kui kichaja
tsakaiñu 'ba je kuasjai ngani.” 'Ba 'etuts'inre nga kitsa'en kjuatsja.

25 'Yejerañu ki'ndi xi ngisa chingó ngijñaa tsu'ba kui. 'Ba kionga jendiba 'ba
ja'e tiña ndaba, kjint'ere nga tifane son 'ba nga inyate xuta.

26 'Ba kio kinchjare jngu chu'nda 'ba tsiningiyare mé= xi tjima.

27 'Ba chu'ndo kitsure: “Nts'é= kafa'e ngani, 'ba na'enri ka'bexa nga
kanik'en ki'ndi ndija xi nda kji'iu, ngat'a nda kji'i nga kakjebetjo ngani
ki'ndire.”

28 'Ba kuastire ki'ndi xi ngisa chingó, 'ba bi kuamejénre ja'as'en ndaba. 'Ba
meni na'enre 'etju nga kikets'are tuxi kjua'as'enni.

29 Tunga kui kitsure na'enre: “Je 'ye jó kuatjin nu tetsa'exat'ara̱, 'ba
ngantsjai tsik'etjusaa̱n enri, 'ba nisa ñajanni ba'ena jngu natendsu chi tuxi
sitsjakoña̱ nchja xi nda ya'ana̱.

30 Tunga nga kafa'e ki'ndiri kibi, xi kitsikjeyako yanchjin ska mé= xi
kitsa'e_ri, kanik'en_ri ki'ndi ndija xi nda kji'iu.”

31 'Ba na'enre kitsingojore: “Ki'ndina̱, ngantsjai tenikonaa̱ ji, 'ba ngayéje xi
tjinna̱ tsiji.

32 Tunga nganda'e tjinnere nga kjui'naxjia s'i 'ba sitsja, ngat'a nts'é jo=ni
tsa k'en 'ba je ja'aya nganire. Kui kichaja tsakaiñu 'ba je kuasjai ngani.”

16

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e ngakure chu'nda xi bi kixi kiko xare

1 'Ba Jesús jako xutare 'ba 'bi kitsure:
—Tsik'ejña jngu xuta nyina xi kis'ere jngu ngakure chu'nda xi tsikuenda
tsajmire. 'Ba kik'inre nga chu'ndabiu titsikje mé= xi tjinre.

2 'Ba meni kinchjare chu'ndabiu 'ba kitsure: “¿Ánñu 'ba tsuni en xi tent'iạ
ngat'ari? Tikasennaạ kuendare xa xi teñe'en, ngat'a bi nde ji sikuendani mé=
xi tjinnạ.”

3 'Ba 'bitsa'en kitsikja'etsjen chu'ndabiu: “¿Mé= xi sa'aạn nganda'e nde?
Ngat'a nainạ tikja'anạ xanạ. Bi xukjuakonạ tsa kuakjaạn nangiu, 'ba
kụasuba=nạ tsa ton skui'asaạn.

4 Je 'biạ mé= xi sa'aạn, tuxi s'ẹninạ amigu xi skjebetjonạ ndaba, kionga
xja'anạ xanạ.”

5 'Ba meni kinchjare nga jngu jngu nchja xi tjenre tse'e naire. 'Ba tsiningiyare
xi tjun ja'e: “¿Jó tjin tjenri tse'e nainạ?”

6 'Ba xutabiu kitsingojore: “Jngu sientu barril aseti.” 'Ba chu'ndabiu kitsure:
“Jun'ún xujun xi kua'indut'a xkire mé= xi tjenri 'ba tenifani 'ba tu yachute
t'et'asai.”

7 'Ba sa'e 'bi kitsu nganire kja'ere: “'Ba ji, ¿jó tjin tjenri?” 'Ba xutabiu kitsu:
“Jngu sientu kuxta trigo.” 'Ba chu'ndabiu kitsu ngani: “Jun'ún xujunbi xi
kua'indut'a xkire mé= xi tjenri. Tusa tu yachute ko kate t'et'asai.”

8 'Ba xi naire tsabexkun nga chu'nda ch'okunbiu tjinre kjuamaña nga 'ba
kitsa'en. Ngat'a xuta xi bi xutare Na'enchana ngisa= tse kjuamaña tjinre nga
'bendako kjua xinkjin nga ko mare xutare Na'enchana.

9 'Ba an xin_nuụ —kitsu Jesús—. Tichjon kjuanyina xi tjin ngasun'ndebi,
tuxi ngatjas'eninu xuta xi nda kua'anu. 'Ba 'batsa'en, kionga kjue kjuanyino,
s'ẹ xi skjebetjonu nga'nde xi bi fet'a.

10 'Xi kixi fiko nga tsik'etjusun mé= xi ichi, kui= xi 'ba nde kixi fiko nga
tsik'etjusun mé= xi tse. 'Ba xi bi kixi fiko nga tsik'etjusun mé= xi ichi, kui=
xi 'ba nde bi kixi fiko nga tsik'etjusun mé= xi tse.

11 'Bamani, tsa bi kixi kueko nga sikuendo kjuanyina xi tjin ngasun'ndebi,
¿'yá= xi sja'ndenu nga sikuendo kjuanyina xi kjuakixikjin?

12 'Ba tsa bi kixi kueko nga sikuendo xi kja'e tse'e xuta, ¿'yá= xi sjanu xi
tsojon kụan?

13 'Nijngu chu'nda ma tsa'exat'are jó nai. Ngat'a jngu xi kụastike 'ba xi
ngijngu simején, asa jngu xi kixi sa'exat'are 'ba xi ngijngu siton. Kui kjuañu
bi kụan si'axat'ani_ru Na'enchana ko kjuanyino.

14 Tunga xuta fariseo, xi 'ñu mejénre ton, tsejnuke Jesús kionga kjint'e
ngayéje kibi.

15 'Ba kio Jesús jako xuta fariseo, 'ba kitsure:

—Jún= xi nda 'naxjio yojonu ngixkun xuta, tunga Na'enchana be= jotsa'en
tjindu inimanu. Ngat'a xi nda 'baxje xuta, kui= xi 'baxjengi Na'enchana.

16 'Mé xi kua'indut'a kjuatexumo ko mé= xi yakuya nchja chinga profeta
yatexuma ka'nda nixtjin nga ja'e Juan Bautista. 'Ba ch'anire kui nixtjinbiu
tis'eya nijmi nga Na'enchana xi tibatexuma, 'ba ngatsi'i xuta inya'benere
yojore nga mejénre kjua'as'en ña batexuma.

17 'Tunga ngisa bi na'en tjin nga xaja nangibi ko ngank'aa nga ko mare nga
xaja jngu letrachi tse'e kjuatexuma.
18 'Tu'yañu xi sik'ejña chjunre 'ba k'uejñako kja'e chjun, kui= xi tsa'ent'are
kjuachajngi chjunre. 'Ba xi k'uejñako ngani chjun xi kitsik'ejña xi'inre, kui=
xi 'ba nde tsa'ent'are kjuachajngi.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xuta nyino ko Lázaro

19 'Tsik'ejña jngu xuta nyina xi baja najñu xi 'ñu chji ko najñu xi tsjakun, 'ba
nyujun nyujun 'baxje s'i xi 'ñu nda ma —kitsu Jesús—.
20 'Ba nde kio tsik'ejña jngu xuta nimą xi Lázaro 'mi, xi kitsejunre tse 'ba xi
fajñaxtiu xuntja ndaba xuta nyino.
21 Kui xuta nimąbiu 'ñu kitsu kakun nga skine t'ia xi bixungi ngi yamixare
xuta nyino, 'ba ka'nda tjiunaño fa'ekumajun tsere.
22 'Ba 'ba kuán nga k'en xuta nimọ 'ba ankjele kiko nga'nde ña tijña
Abraham. 'Ba 'ba nde k'en xuta nyino ngayeje 'ba kis'eyanijin.
23 'Ba kionga xuta nyino tifa'a kjuanima nga'nde ña fa'axtiu kjuanima xuta
'ba ña bi 'boya ndi'i, kiskutsejennk'a 'ba kjin tsabe Abraham 'ba nga Lázaro
tijñat'are.
24 'Ba meni 'ñu kinchja, 'ba kitsure Abraham: "Ji na'en Abraham,
ngatja'animari ngat'anąa. T'ikasen Lázaro nga ngatatsika'nyi tjunchi najma
ntsja 'ba ngatja'etsika'nyi najennąa, ngat'a ne 'ñu fefa'aą kjuanima nga'e
ngajin ndi'ibi."
25 Tunga Abraham 'bi kitsure: "Ki'ndinąa, tikja'etsjen nga tsja tsa'en
tsikeni ngasun'ndio, 'ba Lázaro ja'a kjuanima. Tunga nganda'e tisakure
kjua'ñukakun nga'e, 'ba ji temitjaxti kjuanima.
26 'Ba ndaire kibi, jngu xanga jñu xi 'ñu je tikijña ngamasenna. 'Ba meni xi
tjindu nga'e xi mejénre kuaje jan bi ma fa'axtiu. 'Ba nde xi tjindu jan bi ma
fa'axtiu nga kjua'e nga'e ngayeje."
27 "Ba sa'e xuta nyino kitsu nganire: "Ngu, te'bets'arąa, na'en, nga
tikasenchi Lázaro ndaba na'ennąa,
28 ngat'a ón mani nts'iąa. Ngatjike'ere nijmi, tuxi bi ko kui kjua'eni nga'nde
kibi ña fa'axtiu kjuanima xuta."
29 Tunga Abraham kitsure: "Nts'é tjinre kjuatexumare Moisés ko xujun xi
kitsi'indu nchja chinga profeta. Kui ngatate sinre."
30 'Ba xuta nyino kitsu nganire: "Junjun, na'en Abraham. Tunga tsa
tjin xi kjua'aya nganire ngajinre mik'en 'ba kuekun nts'iąa, sik'antjaiya
kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana."
31 Tunga Abraham kitsingojore: "Tsa bi inyabatesinre mé= xi kitsi'indu
Moisés ko nchja chinga profeta, 'ba nde bi kuakjainre nisi tjin xi kjua'aya
nganire ngajinre mik'en."

17

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e xuta xi tsa'en nga xuta xi yak'a majngije
Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42

1 'Ba kio Jesús jako xutare, 'ba kitsure:
—'Ba s'ęntsjai mé= xi sa'en nga xuta majngije, tunga ¡nimaxuni xi sa'en nga
xuta xi yak'a kuajngije!
2 Ngisa= nda kuanre xi 'ba sa'en tsa sjen'bangit'a ngisin jngu ndiojo tse 'ba
xanikja'ajin ndachikun, kionga kje tsa'enjín nga kuajngije jngu ki'ndi chi
joni kibi.

3 Tikuendo yojonu.
'Tsa nts'é timajngije ngat'ari, chukoye nga bi nda titsa'en. 'Ba tsa sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana, tichat'a_ri.
4 Tsa yatu ndiya ch'o sikori nga jngu nixtjin 'ba yatu ndiya kjua'etsuri: "Sik'antjaiyañą kjuafa'etsjenną. Tichat'anaą", tsa 'ba kuetsuri, tichat'a_ri —kitsu Jesús.
5 'Ba apóstoles kitsure Jesús:
—Tisekonią tuxi ngisa kųakjain ngisanią.
6 'Ba Na'enna Jesucristo kitsure:
—Tsa tjinchinu kjuamakjain ninga tu ichi sa joni xujma mostaza, kųan k'uin_ru yabi: "Chjuneye yojori nga'e 'ba t'ik'entjejin yojori ndachikun", 'ba yabiu sik'etjusunnu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi tsik'etjusun xare

7 'Ba Jesús kitsu ngisare xutare:
—Tsa jngu ngajinnu tjinre jngu chu'nda xi kafikakjan nangiu asa tjiuba kafitsikuenda, 'ba kionga je fa'eni ngijña chu'ndabiu, ¿a tsu=re: "Ndekenit'ai yamixo"?
8 Junjun. Tusa tsure: "T'endai xi skinaą 'ba t'ekungi chinga tjiari nga t'eyana xichine ko nanda xi k'uią, 'ba jaskan kųan sinchje 'ba s'i ji."
9 'Ba ninga bi tsjare kjuanda chu'ndare kionga je kitsik'etjusun xa xi 'exare.
10 'Ba nde tsa'en ko jun, kionga je kjinik'etjusun ngayéje xa xi 'exanu Na'enchana, tixun: "Ña= chu'nda xi tumé chjire, ngat'a tu kui kjinik'etjusan mé= xi kis'enena."

Nga Jesús tsinda te nchja xi kunre chi'in fe'ndujun

11 'Ba kionga tifi Jesús naxinanda Jerusalén, ja'ajin masenre nangi Samaria ko nangi Galilea.
12 'Ba kionga je kuatiñat'a jngu naxinanda chi, kisatejin te nchja xi kunre chi'in fe'ndujun xi kjint'a tsikinya
13 nga kiski'ndaya, 'ba kitsure:
—Ji Jesús, maestru, ngatja'animari ngat'a tsajain.
14 'Ba kionga Jesús tsabe nchjabiu, kitsure:
—Tanginkaku_ru yojonu na'miu.
'Ba kionga inyafi nchjabiu, kuatsje chi'in xi kunre.
15 'Ba jngu xuta xi tjenjinre nchja xi te, kionga tsabe nga je kuanda, jendiba ngani 'ba 'ñu kiski'ndaya nga kitsichjire Na'enchana.
16 'Ba ja'ekasenkunch'int'are Jesús nga kitsikindi 'nda t'anangiu 'ba kitsjare kjuanda. Kui xutabiu tse'e Samaria.
17 'Ba Jesús tsiningiya:
—¿A bi tsa te mani nchja xi kuanda chi'in xi kunre? ¿Ñá kiji xi ngiñajan?
18 ¿Ánñu tu kui tajngu xutabi xi bi tse'e Israel jendibani nga ja'etsichjire Na'enchana?
19 'Ba jako xutabiu, 'ba kitsure:
—Tisetjen 'ba t'in. Ngat'a kuakjainri, kui= kjua kuandani.

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e nixtjin nga kuatexuma Na'enchana
Mt. 24:23-28, 36-41

20 'Ba xuta fariseo tsiningiyare Jesús:
—¿Kjia'áñu kjua'e nixtjin nga kuatexuma Na'enchana?
'Ba Jesús kitsingojore:

—Kionga kuatexuma Na'enchana, bi tsejen xiare.
21 Ninga bi kuetsu xuta: “Nga'e tijña”, asa: “Jaan tijña.” Ngat'a je tibatexuma Na'enchana ngajinnu.
22 'Ba kitsure xutare:
—Kjua'e= nixtjin nga kuamejénnu xio ninga tu jngu sa nixtjin kionga kuatexuma Ki'ndire Xuta xi'iun, tunga bi xio.
23 'Ba tjin= xi kuetsunu: “Nga'e tijña”, asa: “Jaan tijña”, tunga bi mangiun 'ba ninga bi mangintjenngiu.
24 Ngat'a jotsa'en matsejen ndi'i cho'on ngank'aa nga ba'na, nga matsejen 'nda ngitutsian ka'nda ña ntjai tsu'biu, 'ba=tsa'en kuatsejen Ki'ndire Xuta xi'iun nixtjin kionga kjua'e ngani.
25 Tunga tjinnere nga tjun tse kjuanima kjua'a, 'ba xuta xi tjin nganda'e skueton.
26 Jó kuán nixtjin nga tsik'ejña Noé, 'ba= kuan nixtjin kionga kjua'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun.
27 Kui nixtjinbiu inyakjen 'ba inya'bi xuta 'ba inyabixan 'ba inyatsikixan ki'ndire xuta. 'Ba inyatsa'en ka'nda nga ja'e nixtjin nga ja'as'en Noé barku, 'ba tsa'a tsi'ñu 'ba jesunjin nanda ngatsi'i xuta.
28 'Ba 'ba nde jo kuán nixtjin nga tsik'ejña Lot, inyakjen 'ba inya'bi xuta, inyabatse tsajmi 'ba inyabateña tsajmi, inya'bentje 'ba inyatsinda ni'ya.
29 Tunga nixtjin nga 'etju Lot naxinanda Sodoma, jendibajen ngank'aa ndi'i ko asufre 'ba tsixu t'anangiu, 'ba jesun ngatsi'i xuta.
30 'Ba 'ba= kuan nixtjin kionga kuatsejen Ki'ndire Xuta xi'iun.
31 ’Kui nixtjinbiu, xi tjindu ngatsja ndaba bi ngat'etukajen tuxi kjua'ek'axjeni mé= xi tjindu ngaya ndaba. 'Ba xi ngijña titsa'exa, bi nde ngatjendibani ndaba.
32 Tikja'etsjion mé= xi kuata'en chjunre Lot.
33 Tu'yañu xi kuangisjai nga sik'angi yojore, kui= xi tusa sichaja yojore. Tunga xi sichaja yojore, kui= xi tusa sik'angi yojore.
34 ’'Ba an xin_nuu. Kui nistjenbiu jó xuta xi kjiyusun ndekuini nachan, jngu xi stjube 'ba xi ngijngu s'ejña.
35 'Ba jó yanchjin xi ñatjen inya'bo, jngu xi stjube 'ba xi ngijngu s'ejña.
36 'Ba jó nchja xi sema ngijña, jngu xi stjube 'ba xi ngijngu s'ejña —kitsu Jesús.
37 'Ba nchjabiu tsiningiyare Jesús:
—Na'en, ¿ñá=ñu 'ba kuan?
'Ba Jesús kitsingojore:
—Ña kjijña tjiuba mik'en, kio= mañajan tjiunike.

18

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chjun k'on ko juez

1 'Ba Jesús 'ejñare kui kjuakusunbi xutare, tuxi kuakuyanire nga tjinnere kjuakontsjai Na'enchana, 'ba nga bi sikjere kakun.
2 'Ba kitsure:
—Kis'e jngu naxinanda ña tsik'ejña jngu juez xi ninga bi bekun Na'enchana 'ba ninga bi ndusinre ngat'a tse'e xuta.
3 'Ba ndekuini naxinanda tsik'ejña jngu chjun k'an xi tjinre kjua ko ngijngu xuta. 'Ba chjunbiu fikun juez nga tsure: “Kixi t'endai kjua xi tjinkona xuta xi stikena.”

4 Nkjin nixtjin ja'a nga bi 'endare kjua chjunbiu. Tunga jaskan kit-
sikja'etsjen: “Ninga bi 'bekuạn Na'enchana 'ba ninga bi ndusinnạ ngat'a
tse'e xuta,
5 tunga chjun k'anbi janda titsistinạ. Kui kjua tusa kixi k'uendani_rạ kjua,
tuxi bi sikjeni kjuaje kakuạn nga kjua'ekunntsjainạ.”
6 'Ba Na'enna Jesucristo kitsu ngisare:
—Ngu, tasen ñojon mé= xi kitsu juez xi tsajainre kjuakixi.
7 Ngu, ¿a bi 'ba nde Na'enchana kixi k'uendare kjua xuta xi ja'ajin, xi nga
nixtjin nga nistjen mi'are kjuanda? ¿A sik'andaya= nga kuaseko?
8 'Ba xin_nuụ nga ta'a k'uendare kjua xuta xi tse'e. Tunga kionga kjua'e
ngani Ki'ndire Xuta xi'iun, ¿a saku ngisare ngasun'ndio xuta xi makjainre
ngat'a tse'e Na'enchana?

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e xuta fariseo ko xuta xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma

9 'Ba Jesús 'ba nde ye'ere nijmi kjuakusunbi yak'a xuta xi kixi tsure yojore
'ba 'baxjengi xi yak'a.
10 'Ba kitsu:
—Jó nchja kikjako Na'enchana ningu, jngu xuta fariseo ko jngu xuta xi
kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma.
11 'Ba xuta fariseo xin tsakasen nduju nga 'bitsa'en jako Na'enchana:
“Na'en, tsjarạ kjuanda, ngat'a bi 'ba kuaạn an jotsa'en xuta xi yak'a, xi cheje
tsa'en, xi ch'okun, xi kjuachajngi tsa'ent'are chjunre. 'Ba ninga bi 'ba kuaạn
joni xutabiu xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma.
12 An batejña kjindiạ jó ndiya xki semana, 'ba tsjarạ diezmo ngayéje xi
jennạ”, kitsu xuta fariseo.
13 Tunga xuta xi kjebechjintjai tsajmi kjin tsakasen nduju 'ba ka'nda bi
kuán kakun tsa ngank'aa skutsejennijin. Tusa tso'ot'a nisinre nga 'bi kitsu:
“Na'en, ngatja'animari ngat'anạ xi xuta je kuáạn.”
14 An xin_nuụ —kitsu Jesús —, kionga xutabi kiji ngani ndaba, je
kuachat'are jere, tunga bi xuta fariseo. Ngat'a xi tu kui tajngu nk'a 'baxje
yojore, kui= xi kjui'naxjenima. 'Ba xi k'uaxjenima yojore, kui= xi sakure
kjuaje.

Nga Jesús tsichikunta'en ki'ndi nisti
Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16

15 'Ba nde ja'echanire Jesús ki'ndi nisti, tuxi sichikunta'enni nga kuanere
ntsja; tunga xutare jatiko xi inyafa'eko.
16 Tunga Jesús kinchjare ki'ndi nistiu 'ba kitsure nchjabiu:
—Ta'e'ndio nga ki'ndi nistiu kjua'ekunnạ, bi 'bechja'nde_ru, ngat'a ña
batexuma Na'enchana kui= xi joni nisti tse'e.
17 Ngat'a jngu ki'ndi ta'a kjebe mé= xi ba'ere. 'Ba kjuakixi= xi xin_nuụ,
tu'yañu xi bi 'ba tsa'en skjebe kjuandare Na'enchana nga kụakjainre nga kui
xi batexuma, niñajanni kụan kjua'as'en ña batexuma= Na'enchana.

Nga Jesús fako nijmi jngu xuta nyina
Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31

18 'Ba jngu xuta ngaku tsiningiyare Jesús:
—Ji Maestru xi ndai, ¿mé= xi sa'aạn, tuxi s'ẹninạ kjuabenichun xi bi fet'a?
19 'Ba Jesús kitsure:
—¿Ánñu xuta nda 'mininaạ? Tsajainjín xuta xi nda, tu Na'enchana sani.
20 Je 'ye mé= xi tsu kjuatexumo: “Bi si'en kjuachajngi; bi sik'en; bi cheje
si'en; bi en ndesu kjuinukjuai ngat'are xi yak'a; chakuin na'enri ko nari.”

21 'Ba xutabiu kitsu:
—Ngayéje kibiu tetsik'etjusaan 'ndani nga kindia.
22 'Ba kionga Jesús kjint'e kibi, kitsure:
—Ngijngu tsajmi chaja ngisari: t'ikateñe ngayéje xi tjinri 'ba xuta xi nima ta'e_ri, 'ba 'batsa'en s'eri kjuanyina ngank'aa; 'ba ndetjenngina.
23 Tunga kionga xutabiu kjint'e ion, 'ñu kuabare, ngat'a ne 'ñu nyina.
24 'Ba kionga Jesús tsabe nga kuabare xutabiu, kitsure:
—¡Á tsa'en na'en kuanire xuta xi nyina nga kjua'as'en ña batexuma Na'enchana!
25 Ngisa= bi na'en kuanre nga jngu chakameyu kjua'as'en nts'are nindu, tsa jngu xuta nyina kjua'as'en ña batexuma Na'enchana.
26 'Ba xuta xi kjint'ere tsiningiyare:
—Ngu, ¿'yá= xi kuanre kjuinik'angi tsu'ba?
27 'Ba Jesús kitsingojore:
—Mé xi bi mare tsa'en xuta, kui= xi mare tsa'en Na'enchana.
28 'Ba Pedro kitsure:
—Na'en, jin kjinik'ejña yejenii mé= xi tjinni, 'ba tsetjenngiri.
29 'Ba Jesús kitsure:
—Kjuakixi= xi xin_nuu, tsa 'yáñu xi 'ejña ndaba, chjunre, nts'e, xichare, asa ki'ndire, tuxi sja'ndeni nga Na'enchana kuatexumare,
30 kui xi ts'axtiu kua'ere ngasun'ndebi, 'ba nixtjin xi sa'e ndiba s'ere kjuabenichun xi bi fet'a.

Nga Jesús tsu ngani nga kueya
Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34

31 'Ba Jesús jakot'axin xutare xi tejó, 'ba kitsure:
—Tasen ñojon. Temangin=ña naxinanda Jerusalén ña kuajngu yeje xi kitsi'indu nchja chinga profeta ngat'a tse'e Ki'ndire Xuta xi'iun.
32 Ngat'a kuangantsjare xuta xi bi tse'e Israel, 'ba kui kuejnuke, ch'o siko, k'uetiajunre,
33 kuajare 'ba jaskan sik'en. Tunga xi majánni nixtjin kjua'aya nganire ngajinre mik'en.
34 Tunga xutare nimé kuankjinre, 'ba ninga bi be mé= ngat'a tse'e xi titsu Jesús, ngat'a kis'ejña'more kibiu.

Nga Jesús tsinda jngu xuta ka naxinanda Jericó
Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52

35 'Ba kionga Jesús tifechutiña naxinanda Jericó, jngu xuta ka tijñandai ndiyo nga tjimi'a ton chje.
36 'Ba kionga xutabiu kjint'e nga nkjin xuta inyafa'a, tsiningiya mé= xi tjima.
37 'Ba kik'inre nga Jesús xi tse'e Nazaret tifa'a kio.
38 'Ba meni kiski'ndaya nga kitsu:
—¡Ji Jesús, ntjere David, chanima kakunnaa!
39 'Ba xuta xi tjentitjun jatiko, tuxi k'uejñaxiuni, tunga tu ngisa= 'ñu kiski'ndaya nga kitsu:
—¡Ji ntjere David, chanima kakunnaa!
40 'Ba kio Jesús tsakasen'ñu, 'ba 'exa nga kuechja'a xuta ko. 'Ba kionga je ja'e, Jesús tsiningiyare:
41 —¿Mé= xi mejénri nga sa'aan ngat'a tsiji?
'Ba xuta ko kitsure:
—Na'en, mejénna kuatsejen nganina.

42 'Ba Jesús kitsure:
—Ngatjamatsejenri. Ngat'a kuakjainri, kui kjua kuandani.
43 'Ba ndekuini chubabiu xuta ko kuatsejen nganire 'ba kitjenngi Jesús nga kitsichjire Na'enchana. 'Ba ngatsi'i xuta xi tsabe kibi, 'ba nde kitsichjire Na'enchana ngayeje.

19

Nga Jesús fa'as'en ndaba Zaqueo

1 'Ba Jesús ja'as'en naxinanda Jericó 'ba 'etuts'inre nga ja'ajin naxinando.
2 'Ba kio tijña jngu xuta nyina xi Zaqueo 'mi, xi jngu ngakure nchja xi kjebechjintjai tsajmi ngat'are Roma.
3 Kui mejénre skuexkun tsakaiñu 'yá= ni Jesús, tunga bi kuán tsabe, ngat'a nkjin mani xuta, 'ba Zaqueo ne xtuba.
4 'Ba meni tsangatsanga titjunre xutankjiun 'ba tsijun jngu ya xi sicómoro 'mi, tuxi skueni Jesús, ngat'a tjinnere nga kio kjua'a.
5 'Ba kionga Jesús je tifa'a kio, kiskutsejennk'a ña kji'a xutabiu, 'ba kitsure:
—Zaqueo, tetukajenfani, ngat'a ni'yari tjinnere nga sikja'ayaą nganda'e.
6 'Ba Zaqueo ta'a 'etukajen 'ba 'ñu tsja tjinre nga kiskjebetjo Jesús ndaba.
7 Tunga kionga xuta tsabe kibi, ngatsi'i 'etuts'inre nga kitsik'axki Jesús, 'ba kitsure xinkjin:
—Nga ndaba jngu xuta je kitsikja'aya.
8 Tunga Zaqueo tsakasen nduju nga jako Na'enna, 'ba kitsure:
—Na'en. Masen sja_rą xuta nįmą mé= xi tjinną. 'Ba tsa tjin xi je kitsa'ent'a_rą cheje, ñujun ka'a xi 'ba kji'i sja ngani_rą.
9 'Ba Jesús kitsure:
—Xi naire ni'yabi je 'etukajin jere nganda'e ngat'a je 'yare nga ntjere Abraham.
10 Ngat'a Ki'ndire Xuta xi'iun ja'ekangisjai 'ba ja'etsik'angi xi je kichaja tsakaiñu.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e chu'nda xi kitsa'ere ton Mt. 25:14-30

11 'Ba kionga xuta inyaminya ñojon mé= xi tinchja Jesús, inyatsikja'etsjen nga je mején kųatsejen jótsa'en Na'enchana kuatexuma; ngat'a Jesús je tifechu tiña naxinanda Jerusalén. Kui kjuañu, kui 'ejñani kjuakusunbi.
12 'Ba kitsu:
—Tsik'ejña jngu xuta xi ntjere rey xi kjin kiji kja'e nangi, tuxi rey s'ianni 'ba jaskan kjua'e ngani.
13 'Ba nga kje fijín, kinchjare te chu'ndare 'ba tse ton kitsingantsja nga jngu jngu nchjabiu, 'ba kitsure: "Ti'axako tonbi ka'nda ngą kjua'e ngañaą."
14 Tunga xuta xi tse'e nangire kuastike xutabiu 'ba kitsikasentjenngi nchja xi ya'a en xi 'bi kuetsu: "Bi mejénnį tsa kui xutabi xi reynį kųan."
15 "Tunga rey kjiña'an 'ba jendiba ngani nangire. 'Ba kionga je ja'e, 'exa nga kjuinukjuare chu'nda xi kitsingantsja ton, tuxi skueni jó tjin kejensunre nga jngu jngu.
16 'Ba ja'e xi titjun, 'ba kitsure: "Na'en, tonri ngite ka'a je kitsikejensun ki'ndire."
17 'Ba xi rey kitsure: "Nda tjin, jngu ni chu'nda xi nda. Ngat'a kixi= k'ikųe xachi xi kitsjare, kui kjua sja'ndeirą nga kuatexumari te naxinanda."
18 'Ba kio ja'e chu'nda xi majóni, 'ba kitsu: "Na'en, tonri ngi'ón ka'a je kitsikejensun ki'ndire."

19 'Ba xi rey kitsure: “Ji xi kuatexumari ón naxinanda.”
20 'Ba kio ja'e ngijngu xi kitsu: “Na'en, nga'e tijña ton xi kjiningantsjanaa̱.
Nda= 'ejñatjaa̱ ngajin jngu najñu;
21 ngat'a kitsakjunña̱ ngat'ari. Ngat'a ji jngu= ni xuta xi 'ñu tjenre, 'ba
chjube mé= xi bi ji kik'ejñe, 'ba 'bekui chan xi bi ji kik'entje.”
22 'Ba xi rey kitsure: “Ji chu'nda ch'okun. Ko fani enre ndsu'bai sa'enra̱
kjua. Je 'ye nga an jngu= ña̱ xuta xi 'ñu tjenre, 'ba kjebia̱ mé= xi bi an 'ejñaa̱,
'ba 'bekua̱ chan xi bi an 'entjía̱.
23 Kui kjuañu ¿ánñu bi kjinikja'as'enni tonna̱ ngaya banco? Ngat'a tsa 'ba
kjiñe'en, kionga ja'aa̱, kixuntsjaa̱ tonna̱ 'ba ko ki'ndire tsakaiñu.”
24 'Ba xi rey kitsure nchja xi kio inya: “Chja'á_ru tonre xutabi 'ba ta'e_ru xi
te mani tse'e.”
25 'Ba nchjabiu kitsure: “Na'en, tunga kui xutabiu je te ka'a ton tjinre.”
26 'Ba xi rey kitsu: “An 'ba xin_nuu̱. Ngatsi'i xi tjinre ngisa= tse kua'e
ngisare, tunga xi tsajainre, tusa stjukja'are ka'nda xi tjinchire.
27 'Ba ngat'a tse'e xi stikena̱, xi bi mejénre nga kuatexuma_ra̱, ndekonu
nga'e 'ba ngixkua̱n tik'ion.”

Nga Jesús fa'as'en naxinanda Jerusalén
Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19

28 'Ba kionga Jesús je 'ba kitsu, kijitjunre xutare nga janda kiji naxinanda
Jerusalén.
29 'Ba kionga je kuatiñat'are naxinanda Betfagé ko Betania, echu tjenngi xi
Ya Olivo 'mi. 'Ba kio kitsikasen jó xutare.
30 'Ba kitsure:
—Tangiun naxinanda chi xi tijña nguba kio, 'ba kionga kuitjas'ion, xio jngu
ki'ndi burru xi tjita'ñu, xi kje nisa 'yajín 'bejñakjare. Chjundo 'ba ndeko nga'e.
31 'Ba tsa tjin xi skuiningiyanu: “¿Ánñu techjundañú tjiubo?”, 'bi t'in_ru:
“Na'ennaxu machjenre.”
32 'Ba kiji xi kjinikasen, 'ba tsabe ki'ndi burru jofatsa'en nga je kitsu Jesús.
33 'Ba yejerañu inyakjenda ki'ndi burru, xi naire tsiningiyare:
—¿Ánñu techjundañú ki'ndi burru?
34 'Ba kui kitsingojore:
—Na'ennaxu machjenre.
35 'Ba 'batsa'en ja'ekore Jesús ki'ndi burru, 'ba yasunre tjiutsanga chajare
'ba kitsik'ejñakjare.
36 'Ba jotsa'en Jesús tifi, xuta inyabayuju tjiutsanga chajare ngaya ndiyo.
37 'Ba kionga je inyafechu ña fijenya tjenngi Ya Olivo, ngatsi'i xi tjenngire
Jesús 'etuts'inre nga kiski'ndaya nga tsja titsubare 'ba nga inyatsichjire
Na'enchana ngat'are ngayéje kjuakun xi tu tsabe.
38 'Ba inyatsu:
—¡Ngatatsichikunta'en Na'enchana rey xi ndibani ngat'are ja'enre! ¡Ngatjas'e
kjuaxiu ngank'aa, 'ba ngatjanichjire Na'enchana ngank'aa!
39 Tunga yak'a xuta fariseo xi tjenjinre xutankjiun kitsure:
—Maestru, chjutikue xutari.
40 'Ba Jesús kitsingojore:
—'Ba xin_nuu̱ tsa xutabi xiu k'uendu, 'ba=nde ndiojo ski'ndaya.
41 'Ba kionga Jesús je echu tiñare naxinanda Jerusalén, kiski'ndantjai nga
tsabe naxinandabiu.
42 'Ba kitsu:

—¡Jún, xuta Jerusalén, tsa kuira nixtjinbi kụankjinnu mé= xi tsja_nuụ kjuaxiu! Tunga nganda'e tijña'monu.
43 Ngu kjua'e nixtjin kionga xi stikenu k'uetinstundainu ko xjo nga k'uechjanu, 'ba bi sja'ndenu tsa kuiyu.
44 'Ba niki sikjekjuakjinnu 'ba sik'en xuta xi tse'e nanginu. 'Ba nijnguú ndiojo nde s'ẹnduxjonenire xinkjin. Ngat'a bi kji'yo nixtjin nga Na'enchana ja'etsik'anginu.

Nga Jesús 'baxje xi inyabateña tsajmi ña ma ndetsinre ningu
Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22

45 'Ba kio Jesús ja'as'en ña ma ndetsinre ningu 'ba 'etuts'inre nga ts'axje xi inyabateña tsajmi.
46 'Ba kitsure:
—'Bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Ni'yaną, kui= xi kụan ni'ya ña xuta ma fakoną.” Tunga jun, ngijore chacheje kjiño'on.
47 'Ba nyujun nyujun Jesús yakuya ña ma ndetsinre ningu. 'Ba xi ngakure na'miu ko chjine kjuatexuma 'ba ko xuta chingare naxinando tsangisjai jótsa'en kụan sik'enni Jesús.
48 Tunga bi kisakure jó sa'enire, ngat'a ngatsi'i xuta 'ñu nda inyaminya ñojonntsjai mé= xi Jesús titsu.

20

Nga chjaningiyare Jesús 'yá xi kitsjare kjua'ñu
Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33

1 Jngu nixtjin yejerañu Jesús tibakuya ña ma ndetsinre ningu 'ba tit-sikja'axtiuyare xuta en ndare Na'enchana, kitsitiñat'are xi ngakure na'miu ko chjine kjuatexuma 'ba ko xuta chingare naxinando,
2 'ba kitsure:
—'Ba t'innịị. ¿Mé= kjua'ñu xi tjinri nga 'bi teñe'en? 'Ba ¿'yá xi kitsjari kjua'ñu nga ma 'bi teñe'en?
3 'Ba Jesús kitsingojore:
—'Ba nde an skuiningiya_nuụ jngu tsajmi. 'Ba tingojonu.
4 ¿'Yá= xi kitsikasen Juan Bautista nga ja'ekatenda, a Na'enchana, asa xuta=?
5 'Ba nchjabiu jonijmiko xinkjin nga 'bi kitsu:
—Tsa kuixan nga Na'enchana kitsikasen, kui kuetsu=na: “Ngu, ¿ánñu bi kuakjainninu mé= xi kitsu Juan?”
6 'Ba tsa kuixan nga xuta kitsikasen, ngu ngatsi'i xuta kue'ena ndiojo nga sik'enna, ngat'a makjainre nga Juan jngu profeta kuán.
7 'Ba 'bitsa'en kitsingojore Jesús:
—Bi 'yeẹ 'yá= xi kitsikasen.
8 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nganire:
—'Ba ninga an bi 'ba xin_nuụ mé kjua'ñu xi tjinną nga 'bi tsa'aạn.

Nga Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e nchja ch'okun xi tsa'exako uva
Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11

9 'Ba Jesús 'etuts'inre nga 'ejñare jngu kjuakusun xutankjiun, 'ba kitsu:
—Jngu xuta 'entje uva. 'Ba kitsikeyare nangiu nchja xi mare tsa'exako uva 'ba kui kjin kiji, 'ba 'ñu tsé ts'andayare.
10 'Ba kionga echu chanre tu, xi naire nangiu kitsikasen jngu chu'ndare, tuxi kueki'anire nchjabiu nga sjare tu xi 'bakore. Tunga nchjabiu ye'ere chu'ndabiu 'ba tu tjejen ntsja nga kitsikasen.

11 'Ba kio xi naire nangiu kitsikasen ngani ngijngu chu'ndare; tunga
nchjabiu 'ba nde ye'e nganire chu'ndabiu, 'ba ch'o kitsiko 'ba tu tjejen ntsja
nga kitsikasen.
12 'Ba xi naire nangiu kitsikasen ngani ngijngu chu'ndare, tunga nchjabiu
'ba nde kitsi'on nganire chu'ndabiu 'ba ts'axje.
13 'Tuchan xi naire nangiu 'bi kitsu: "¿Mé= xi sa'aą̲n? Tusa sikasią̲n ki'ndi
xi 'ñu tjonạ̲. 'Ba kụ̲an kionga nchjabiu skue ki'ndinạ̲, skuekun."
14 Tunga kionga nchjabiu tsabe nga titsitiñat'are ki'ndire xi naire nangiu,
'bi kitsure xinkjin: "Kui=bi xi xuntsja yeje xi tjinre na'enre. Tusa sik'ian, tuxi
tsajan kụ̲anni mé= xi xuntsja."
15 'Ba meni nchjabiu kikot'axin nga'nde ña tjintje uva ki'ndire xi naire
nangiu 'ba kitsik'en.
'Ba mani, xi naire nangiu, ¿Mé= xi siko nchjabiu?
16 Ngu kjua'etsikjesun nchjabiu 'ba kja'e xuta sikeya nganire nga'nde ña
tjintje uva —kitsu Jesús.
'Ba kionga xuta xi inya kio kjint'e kibi, kitsu:
—¡Niñajanni 'ba ngatjama!
17 Tunga Jesús kiskutsejen'a nchjabiu 'ba kitsure:
—Ngu, ¿jó tsunire en xi kua'indut'a enre Na'enchana? Ngat'a 'bitsa'en
kua'indut'a: "Ndiojo xi nchja chjine xjo ts'axjengi, kui= xi je kuánni ndiojo
titjun."
18 'Ba tu'yañu xi skasun ndiojobiu, niki kụ̲axkua. 'Ba xi kuijennere
ndiojobiu, niki kụ̲axi —kitsu Jesús.

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e kjua'bechjintjai
Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17

19 'Ba ndekuini chubabiu xi ngakure na'miu 'ba ko chjine kjuatexuma
kuamejénre kitsuba Jesús, ngat'a be= nga Jesús 'ejña kjuakusunbi ngat'a tse'e
kui, tunga kitsakjunke xutankjiun.
20 'Ba kjinikasen ña tijña Jesús yak'a nchja, tuxi kiskutsejen'monire. Kui xi
kitsimaña yojore nga nda xuta kitsu, tuxi sa'enni nga Jesús kuetsu jngu en xi
bi 'ba tjin, 'ba 'batsa'en kụ̲an singantsjare gobernador tse'e Roma.
21 'Ba kui nchjabiu kitsure:
—Maestru, 'ya=ni jịn nga kjuakixi= xi sji ko xi bakuye 'ba nga bi kabi ñe'en
kjua xuta. Tusa ko kjuakixi bakuye ndiyare Na'enchana.
22 ¿A tixa'nde asa bi tixa'nde nga k'uechjintjai_ra ña xuta ngakure Ro-
mano? ¿A k'uechji=ña, asa bi k'uechja?
23 Tunga Jesús be= kjuamañare nchjabiu, 'ba kitsure:
24 —Takunu jngu ton denario. ¿'Yá= tse'e isen xi kjit'a nga'e, 'ba 'yá= tse'e
ja'en xi kua'indut'a tonbi?
'Ba nchjabiu kitsingojo:
—Tse'e xuta titjun César.
25 'Ba Jesús kitsure:
—Ngu, ta'e_ru César mé= xi kui tse'e, 'ba ta'e_ru Na'enchana mé= xi tse'e
kui.
26 'Ba nchjabiu bi kuán kitsa'en nga Jesús kuetsu jngu en xi bi 'ba tjin
ngixkun xutankjiun. Tusa kuakunre en xi kitsingojo Jesús 'ba xiu tsik'endu.

Nga Jesús bakuya nga kjua'aya nganire xuta
Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27

27 'Ba kio yak'a nchja saduceo ja'ekun Jesús. Kui nchjabiu tsu nga mik'en
bi nde fa'ayanire; 'ba ja'ekiningiyare Jesús, 'ba kitsure:

28 —Maestru, 'bitsa'en kitsi'indu xujunna Moisés: “Tsa jngu xi'in xi je
tsixanko chjun kueya, 'ba tsa bi kis'ekore ki'ndi, jngu nts'e xuta xi k'ion
kuixanko ngani chjun k'anbiu tuxi sjanire ki'ndi nts'e xi k'ion.”
29 Ngu, tsik'endu yatu nchja xi nts'e mani. Xi matitjun tsixan; tunga k'en,
'ba bi kis'ere ki'ndi.
30 'Ba chjunbiu tsixanko ngani xi majóni, xi 'ba nde k'en, 'ba bi kis'ere ki'ndi
ngayeje.
31 'Ba chjunbiu tsixanko ngani xi majánni ngayeje, 'ba 'ba kitsa'en ngatsi'i
xi yak'a. Ngayatu jesun, 'ba bi kis'ere ki'ndi.
32 'Ba jaskan 'ba nde k'en chjunbiu ngayeje.
33 'Bamani, nixtjin nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en, ¿'yá= tse'e
kụan chjunbi? Ngat'a ngayatu tsixanko.
34 'Ba Jesús kitsure:
—Xuta xi tjin nixtjin nganda'e bixan 'ba tsikixan ki'ndire.
35 Tunga xuta xi Na'enchana sa'enre kjua nga 'bakore nga k'uendukun
nixtjin xi sa'e ndiba, xi kjua'aya nganire ngajinre mik'en, kui= xi bi nde
kuixanni 'ba bi nde sikixanni ki'ndire,
36 ngat'a bi nde kụan kueyani. Tusa k'uendu jotsa'en tjindu ankjele, 'ba
ki'ndire Na'enchana kụan, ngat'a ja'aya nganire ngajinre mik'en.
37 Tunga ngat'a tse'e nga kjua'aya nganire xuta, ka'nda Moisés 'ba nde
'ejñatsejen nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en, kionga kitsi'indu
ngat'a tse'e ya na'ya xi titijin ndi'i. Ngat'a 'bitsa'en kitsure Na'enchana:
“Na'enre Abraham ko Na'enre Isaac 'ba ko Na'enre Jacob.”
38 'Ba Na'enchana bi na'enre mik'en kuán, tu tse'e sani xi tjindukun. Ngat'a
ngixkun Na'enchana tjindukun= ngatsi'i xuta.
39 'Ba kio yak'a chjine kjuatexuma kitsu:
—'Ba= tjin mé= xi sji, maestru.
40 'Ba bi nde mani kakun nga miningiya ngisare Jesús.

Nga Jesús miningiya 'yá ntje ndibanire Cristo
Mt. 22:41-23:36; Mr. 12:35-40; Lc. 11:37-54

41 'Ba 'batsa'en Jesús tsiningiyare:
—¿Ánñu tsuni xuta nga ntjere David ndibani Cristo?
42 Ngat'a ndekuini David 'bitsa'en kitsi'indut'a xujun Salmos:
Na'enchana kitsure Xuta chinganạ:
“Teni ngate kixinạ
43 ka'nda ngạ xi stikeri ngi ndsakui sik'endaạ.”
44 Ngu, ¿jótsa'en Cristo ntjere David kjuendibani, nga ndekuini David “Xuta
chinganạ” tsure?
45 'Ba yejerañu ngatsi'i xuta inyaminya ñojon, Jesús jako xutare, 'ba kitsure:
46 —Tikuendo yojonu ngat'a tse'e chjine kjuatexuma. Ngu, matsjare
'betsuma nga baja najñu nduju 'ba matsjare nga ko 'ñu tsé kjuaxuta
nikja'ayare ngajin ndetsin. 'Ba matsjare nga 'bendusun yaxile xi tjun inya
ni'ya sinagoga 'ba nga'nde xi ngisa nda kja'ajin nga jngu s'i.
47 'Ba kui xi kja'are ni'yare yanchjin k'an, 'ba sa'e 'ñu tsé fako Na'enchana
meni xuta xi kja'ere kuetsuni: “Ne nda xuta.” Kui kjuañu xutabiu ne tsé
kjuanima kjua'axtiuni.

21

Nga Jesús bakuya ngat'a tse'e ton chje
Mr. 12:41-44

1 'Ba kionga Jesús kiskutsejen, tsabe xuta nyina xi inyaminya tonre ngaya
kaxa xi tse'e ton chje.
2 'Ba nde tsabe jngu chjun k'an nimą xi 'eya kaxa tse'e ton chje jó ton xkua
xi chuba kjiya.
3 'Ba Jesús kitsu:
—Kjuakixi= xi xin_nuų nga kui chjun k'an nimabi ngisa= tse kitsja tu'bani
ko ngatsi'i xi yak'a.
4 Ngu ngatsi'i xi yak'a tu kui xi 'bangire kitsja, tunga chjunbi, ngajin
kjuanimare, je kitsja yeje xi machjenre nga k'uejñakun.

Nga Jesús tsu mé= xi kuakutsejen nga kjue ngasun'ndio
Mt. 24:1-28; Mr. 13:1-23

5 'Ba yak'a xutare inyanchja ngat'a tse'e ningu, jótsa'en tsjatsa'en
kjiña'axako ndiojo xi tsjakun, 'ba nde ko tsajmi tsjakun xi tiba'e kjuatjore
Na'enchana. Tunga Jesús kitsu:
6 —Kjua'e= nixtjin nga ngayéje kibi xi jun techutsejen'o kjuekjua. Kuixungi
yeje 'ba nijnguú nde ndiojo s'ęnduxjonenire xinkjin.
7 'Ba 'batsa'en nchjabiu tsiningiyare:
—Maestru, ¿kjia'á nga 'bi kųan? 'Ba ¿mé= chuba xi s'ę kionga je k'uetjusun
yeje kibi?
8 'Ba Jesús kitsu:
—Tikuendo yojonu nga tu'yá ngat'ejñunu. Ngat'a ne nkjin xuta kjua'e xi
ja'enna sichjen, 'ba kuetsu: "An= ña xi Cristo", 'ba: "Nixtjinbiu je matiña
ya'a." Tunga bi mangintjenngiu kui.
9 'Ba kionga jun kjuinu'yo nga tjin kjuachan 'ba nga tsajain kjuaxiu
ngajinre naxinanda xi tjin, bi kun, ngat'a tjinne=re nga tjun 'ba kųan, tunga
kje fa'ejín nixtjin nga kjue ngasun'ndebi ya'a.
10 'Ba Jesús kitsu ngisare:
—Naxinanda skjanko kja'e naxinanda, 'ba chikun skjanko kja'e chikun.
11 'Ba nga i nga jaan s'ę chon xi ne 'ñu ko kjindia 'ba ko chi'in xi 'ñu. 'Ba
kųatsejen ngank'aa chuba ya'e 'ba ko mé= xi kuinyakunre xuta.
12 'Tunga kionga kje majín ngayéje kibi, jun titjun subanu xuta 'ba
sjenngikenu. Singantsjanu ngaya ntsja xi ngakure ni'ya sinagoga 'ba
sikja'as'ennu nduya. 'Ba tu ngat'a tsa'an= nini kuekonu ngixkun rey 'ba
ngixkun gobernador.
13 'Ba kionga 'ba kuato'on, sąku'ndenu nga k'ue_ru nijmi nchjabiu ngat'a
tsa'an.
14 'Bi tsa'en tikja'etsjion nga bi tjinnere nga k'uendatitjun jó kuixun tuxi
kuinyakoñu yojonu.
15 Ngat'a an sja_nuų en ko kjuankjin kakun jótsa'en kjuinukjuo meni nga
xuta xi stikenu bi sa'ennu kionga xuko.
16 'Ba ka'nda xichanu ko nts'io ko xingiu 'ba ko xuta xi nda ya'anu
singantsjanu 'ba yak'a xi tjin ngajinnu kjuinik'en.
17 'Ba tu ngat'ana= nini kųastike tsi'inu xuta.
18 Tunga nijnguú ntsja ku chąja.
19 ¡Kixi tinyo 'ba bi nikje_ru kakún, tuxi k'uangiñu!
20 'Ba kionga xio nga chasoldadu k'uetinstunndaire naxinanda Jerusalén,
ngatja'yo nga je kuatiña nixtjin nga kjuekjua.
21 'Ba kui nixtjinbiu, xi tjindu nangi Judea ngatanga ña tjin nindu, 'ba xi
tjindu ngajin naxinanda Jerusalén ngat'etju naxinando, 'ba xi tjindu ngijñaa,
bi nde ngatjendiba ngisani ngajin naxinando.

22 Ngat'a kui nixtjinbiu sakure chjire xuta ngat'are mé= xi bi nda kitsa'en,
tuxi 'batsa'en kụajngu yejeni xi kua'indut'a enre Na'enchana.
23 ¡Nimaxunini yanchjin xi kui nixtjinbiu tji'yamore ki'ndi 'ba xi inyatsikaki
ki'ndire! Ngat'a tse kjuanima xi s'ẹ ngasun'ndio, 'ba kjuastire Na'enchana
kjua'enere naxinandabi.
24 'Ba tjin xi kjuinuñare kicha, 'ba yak'a tji'ñu nga kuechani ngayéje nangi
xi tjin. 'Ba xuta xi bi tse'e Israel kuinyane naxinanda Jerusalén 'nda ngạ
kụajngu nixtjin xi kika'e'ndere nga kuatexuma.

Kionga kjua'e ngani Ki'ndire Xuta xi'iun
Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37

25 '"Ba s'ẹre chụbạ tsu'biu, so 'ba ko niñu. 'Ba nga'e, t'anangiu, ngayéje
naxinanda 'ñu sạkjun 'ba bi skue mé= xi sikja'etsjen ngat'a tse'e jotsa'en 'ñu
kjuane ndachikun 'ba jotsa'en 'ñu kuaje nk'a tsindiure nando.
26 'Ba xuta kueyaya nga sạkjun kionga skue mé= xi kụata'en ngasun'ndio,
ngu ka'nda nga'ñu xi tjin ngank'aa steya.
27 'Ba kio xiare Ki'ndire Xuta xi'iun, nga tjindibajin yufi ko 'ñu tsé kjua'ñu
'ba ko kjuaje.
28 'Ba kionga k'uetuts'inre nga 'ba kụan, tinyo 'ba chutsijon ngank'aa,
ngat'a je matiña nixtjin nga kụando —kitsu Jesús.
29 'Ba Jesús 'ba nde 'ejña jngu kjuakusun, 'ba kitsu:
—Chutsejen'o ya higo ko nituñare ya xi tjin.
30 Kionga je 'betuts'inre nga 'betjure nts'en, je 'yo nga nixtjinre chundaba
matiña.
31 'Ba nde 'ba= tsa'ennire kionga xio nga je 'ba tjima, ngatja'yo nga je
matiña nixtjin nga kuatexuma Na'enchana.
32 'Kjuakixi= xi xin_nuụ nga kụajngu yeje kibi kionga kje fesunjín xuta xi
tjin nganda'e.
33 Ngank'aa 'ba ko t'anangiu kjuet'a, tunga ennạ bi kjuet'a.
34 'Tikuendo yojonu, 'ba bi ba'e'ndio tsa sitajajin inimanu mé= xi ch'otjin
joni kjuach'i ko kjuamafo ngat'a tse'e mé= xi mejénre yojonu asa mé= xi tjin
ngasun'ndio. Ngat'a tsa 'ba si'on, kionga kjua'e nixtjinbiu, ta'a skanenu joni
jngu chen.
35 'Ba= tsa'en kui nixtjinbiu kjuendibanere ngatsi'i xuta xi tjin nga-
sun'ndio.
36 Kui kjua tetsubandañu jun, 'ba chukontsjo Na'enchana, meni nga
s'ẹninu nga'ñu nga kuiyu ngayéje kjuanima xi kụan, 'ba nga kixi kuinyo
ngixkun Ki'ndire Xuta xi'iun —kitsu Jesús.
37 'Ba nyujun nyujun Jesús yakuya ña ma ndetsin ningu, 'ba nga majñu
fitsikja'aya tjenngi xi Ya Olivo 'mi.
38 'Ba ngatsi'i xuta tajñu tajñu ja'e ña ma ndetsin ningu nga fa'ekasen
ñojonre Jesús.

22

Nga xutaxa foyare nga suba Jesús
Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53

1 'Ba je matiña s'i pascua, kionga xuta judío kjine niñuxtila xi tsajainre na'yu
san.
2 'Ba xi ngakure na'miu 'ba ko chjine kjuatexuma inyamangisjai ndiya
jótsa'en kụan sik'en Jesús, ngat'a tsakjunke xutankjiun.

3 'Ba chanayi Satanás ja'as'enjin inimare Judas xi 'ba nde Iscariote 'mi, jngu
xi tejó xutare Jesús.
4 'Ba kui kikun xi ngakure na'miu ko xi ngakure chasoldadu xi tsikuenda
ningu, 'ba jonijmiko nchjabiu ngat'are jótsa'en kuan singantsjare Jesús.
5 'Ba nchjabiu kuatsjare 'ba 'endako Judas nga sjare ton.
6 'Ba Judas kuakjainre 'ba 'etuts'inre nga tsangisjai mé= fa chu̱ba̱ xi ngisa
nda nga singantsja Jesús kionga bi skue xutankjiun.

Nga kjenko xutare Jesús
Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26

7 'Ba je ja'e nixtjin nga xuta judío kjine niñuxtila xi tsajainre na'yu san, 'ba
nga tsik'en chutsanga tse'e s'i pascua.
8 'Ba Jesús kitsikasen Pedro ko Juan, 'ba kitsure:
—Tanginк'endo xichine tse'e s'i pascua, meni nga ñatjen sinchjaña.
9 'Ba nchjabiu tsiningiyare:
—¿Ña=ñu mejénri nga kuek'endai xi xina?
10 'Ba Jesús kitsure:
—Kionga kuitjas'ion ngajin naxinando, kio skajiun jngu xuta xi jngu nisa
nanda ya'a. Tangintjengiu 'nda ni'ya ña kui kjua'as'en,
11 'ba 'bi t'in_ru xi naire ni'yo: “Maestru tsuri: ¿Ñáre nga'ndeñu nga
kuakjenkua̱ xutana̱ kionga kuechji jñii̱ s'i pascua?”
12 'Ba kio kui kuakunu jngu nga'nde teya xi je tijñanda 'ba xi ngank'are ni'yo
tijña. Kio t'endo xi xina.
13 'Ba xutare kiji 'ba 'ba fa tsa'en kuasjaire jotsa'en ja'ba je kitsure Jesús.
'Ba kio 'enda xi skine jñu s'i pascua.
14 'Ba kionga je echu chu̱ba̱ nga kuakjen, Jesús ko apóstoles tsik'endut'a
yamixo.
15 'Ba Jesús kitsure:
—¡A tu 'ñu= mejénna̱ nga ñatjen skinaa̱ ko jun xichine tse'e s'i pascuabi,
kionga kje fa'axtiujía̱n kjuanima!
16 Ngat'a 'ba xin_nuu̱ nga bi nde skineña̱ xi tse'e s'i pascua 'nda nga̱ ku̱ajngu
jó tsunire s'iu ña batexuma Na'enchana.
17 'Ba 'batsa'en kiskjebe chutsinbiu 'ba kionga je kitsjare kjuanda
Na'enchana, kitsu:
—Chjubio kibi 'ba tika'bisun_ru xingiu.
18 Ngat'a xin_nuu̱ nga bi nde binu k'uiña̱ ka'nda nixtjin nga kuatexuma
Na'enchana.
19 'Ba jaskan kiskjebe niñuxtilo 'ba kionga je kitsjare kjuanda Na'enchana,
kitsijoya 'ba kitsjare xutare, nga titsu:
—Kui=bi xi yojona̱, xi singantsja nga kueya nga tu kjuanda tsojon. 'Ba ti'on,
tuxi kjua'etsjenninu ngat'a tsa'an.
20 'Ba kionga je tsakjen, 'ba nde kiskjebe chutsinbiu, nga titsu:
—Kui chutsinbi xi bakutsejen kjua xatse xi ti'bendakoni Na'enchana ko
xutare ngat'are jinna̱ xi titsen nga tu kjuanda tsojon nga s'e̱nda kjuo.
21 'Tunga nganda'e, xuta xi singantsjana̱ 'ba nde tijñat'akona̱ yamixabi.
22 Ngat'a 'ba= ku̱anre Ki'ndire Xuta xi'iun jotsa'en kis'enda ngat'are kui,
tunga ¡nimaxuni xuta xi singantsja kui! —kitsu Jesús.
23 'Ba 'batsa'en xutare 'etuts'inre nga tsiningiyare xinkjin 'yá= xi sin-
gantsja.

Nga Jesús tsu 'yá= xi ngisa tjun tijña
24 'Ba kio xutare josiko xinkjin ngat'are 'yá= xi ngisa tjun tijña ngajinre.

25 Tunga Jesús kitsure:
—Rey xi batexuma naxinanda xi bi judío 'ñu batexumare xutare. 'Ba nchja
xi tjinre xa mejénre nga xuta kuetsure nga nda inyatsa'en.
26 Tunga ngajinnu bi 'ba kụan. Tusa xi ngisa tjun tijña ngajinnu
ngatatsa'en yojore joni tsa kui xi ngisa ki'ndi. 'Ba xi batexuma ngatatsa'en
yojore joni tsa kui xi chu'ndare xi yak'a.
27 Ngu, ¿'yá= xi ngisa tjun tijña? ¿A xi 'bejñat'a yamixo nga kjine=,
asa chu'nda xi 'beya xichine=? ¿A bi tsa xi 'bejñat'a yamixo? Tunga an
tejñajin_nuụ joni chu'ndanu.
28 'Jun bi kjinikumanuụ kionga kichut'ayakoną.
29 Kui kjua sjani_nuụ kjua'ñu nga kuatexumo, jotsa'en kitsjaną Na'enną,
30 tuxi sinchjañu 'ba s'iuñu t'a yamixaną ña kuatexumaą, 'ba kuetsubasun
yaxile ña si'an_ru kjua ntjere xuta Israel xi tejó ka'a mani.

Nga Jesús tsutitjun nga Pedro kuetsu nga bi xutare kuán
Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38

31 'Ba Jesús kitsu:
—Simón, chanayi Satanás tsi'akjua nga k'uetsujmeyanu joni ko trigo.
32 Tunga an je 'etsa_rą Na'enchana ngat'a tsiji, tuxi bi sichajani kjuamak-
jainri. 'Ba kionga kjua'e ngani ngixkuạn, tisekue nts'é tuxi kixi kuinyants-
jaini.
33 'Ba Simón kitsure:
—Na'en, tjijngu takuạn nga kjuikorą nduya 'ba ka'nda kueyakorą.
34 'Ba Jesús kitsure:
—Pedro, an xinrą, kionga kje kji'ndajín chaxicha nixtjin nganda'e, ji je ján
ndiya kisji nga bi xutaną kuáin.
35 'Ba sa'e tsiningiyare xutare:
—Kionga kitsikasen_nuụ 'ba kixin_nuụ nga bi x'o chitsa, ninga ton ninga
jnde, ¿a tjin= xi kichajanu?
'Ba nchjabiu kitsure:
—Tumé kichajanį.
36 'Ba Jesús kitsu nganire:
—Tunga nganda'e, xi tjinre chitsa, ngataba'a. 'Ba nde ngataba'a tonre. 'Ba
xi tsajainre kicha, ngatateña najñu ndujure 'ba ngatatsejngu.
37 Ngu 'ba xin_nuụ, nga tjinnere nga k'uetjusun enbi xi kua'indut'a enre
Na'enchana ngat'a tsa'an: "'Ba kui xi 'ba nde kis'exkijinre xuta ch'okun."
Ngat'a ngayéje xi kua'indut'a ngat'anạ tjinnere nga k'uetjusun.
38 'Ba nchjabiu kitsure:
—¡Na'en, nga'e tjindu jó kicha!
'Ba Jesús kitsu ngani:
—Je kuán nde.

Nga Jesús fako Na'enchana
Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42

39 'Ba sa'e Jesús 'etju 'ba kiji tjenngi Ya Olivo jotsa'en ntsjai. 'Ba nde xutare
kitjenngi ngayeje.
40 'Ba kionga je echu kio, Jesús kitsure:
—Chja'a_ru kjuanda Na'enchana, tuxi bi xut'ayakoninú.
41 'Ba kitsikjint'are jo kji'i ma chanikja'a jngu ndiojo. 'Ba kio
tsakasenkunch'in 'ba jako Na'enchana,
42 'ba kitsure:

—Na'en, tsa mejénri k'uejñat'axinnaa̱ kui kjuanimabi, t'ejñat'axinnaa̱. Tunga bi ngatjama jotsa'en an mejénna̱, tusa jotsa'en ji mejénri.
43 'Ba kuatsejen jngu ankje xi jendibajenni ngank'aa nga ja'etsjare nga'ñu.
44 'Ba kionga ne tse kjuanima tifa'axtiu Jesús, ngisa 'ñu jako Na'enchana, 'ba nandubare tsixu t'anangiu joni tinre jin xi tsiña.
45 'Ba kionga je jet'are nga tifako Na'enchana, tsisetjen 'ba jendiba ngani ña tjindu xutare. 'Ba kjiyufe nga echu ngat'a je kitsikjejndare kjuabo.
46 'Ba Jesús kitsure:

—¿Ánñu tetsjujñafeñu? Tisetjion 'ba chja'a_ru kjuanda Na'enchana, tuxi bi xut'ayakoninú.

Nga fa'enduba Jesús
Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn 18:2-11

47 'Ba yejerañu tinchja Jesús, nkjin xuta ja'e. 'Ba Judas xi jngu xutare Jesús xi tejó tjentitjunre xutankjinbiu. Kui kitsitiñat'are Jesús 'ba 'endsu'a.
48 'Ba Jesús kitsure:
—Judas, ¿a ningantsjani Ki'ndire Xuta xi'iun ko jngu ndsu'a?
49 'Ba kionga xutare xi inyandaire Jesús tsabe mé= xi tjima, tsiningiyare:
—Na'en, ¿a kicha= kuixkjankoni̱?
50 'Ba jngu xutare xi s'ejña kio yajare chu'ndare na'mi titjun, 'ba tsatet'a ñojon kixi.
51 Tunga Jesús kitsu:
—Je kuán nde. Bi 'ba ño'on.
'Ba kitsiko ñojon chu'ndabiu, 'ba kitsinda.
52 'Ba sa'e Jesús jako xi ngakure na'miu ko xi ngakure chasoldadure ningu 'ba ko nchja chingare naxinando xi ja'etsuba, 'ba kitsure:

—¿Ánñu ko kicha ko ya kich'añu nga ja'echja'anuu̱, joni tsa jngu chacheje kuáa̱n?
53 Nyujun nyujun tsakatejñajinntsjai_nuu̱ nga yakuya ña ma ndetsinre ningu, 'ba niñajanni kjindubanuu̱. Tunga tsojon horabi, kionga xi jñu batexuma.

Nga Pedro tsu nga bi xutare Jesús kuán
Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27

54 'Ba sa'e nchjabiu kitsuba Jesús 'ba kiko ndaba na'mi titjun. 'Ba Pedro kjin tjenngire.
55 'Ba ngamasenre ngandetsin ni'yabiu nchjabiu 'etse ndi'i 'ba tsik'endundaire, 'ba Pedro 'ba nde tsik'ejñajinre ngayeje.
56 'Ba kio jngu chjun chu'nda tsabe kui nga tijñat'a ndi'u, 'ba nda kiskutsejen'a, 'ba kitsu:
—Kui xutabi 'ba=nde tsak'ajmeko Jesús.
57 Tunga Pedro 'e'mota'en yojore nga kitsu:
—Na, bi 'bexkua̱n xutabiu.
58 'Ba sangutjun, ngijngu xuta tsabe ngani, 'ba kitsure:
—Ji 'ba=nde makue nchjabiu ngayeje.
Tunga Pedro kitsu:
—Junjun, na'en, bi makua̱.
59 'Baru tsa jngu hora jaskan ngani, ngijngu xuta 'ñu si kitsu:
—Kjuakixi= nga Jesús tsak'ajmetjenngi, ngat'a 'ba=nde Galilea tse'e ngayeje.
60 Tunga Pedro kitsu ngani:
—Na'en, bi 'bia̱ mé= xi te'mi_ri.

'Ba ndekuini chubabiu, yejerañu Pedro tinchja, ta'a kiski'nda jngu chaxicha.
61 'Ba 'batsa'en Na'enna Jesucristo kitsiku'be 'ba kiskutsejen'a Pedro, 'ba kio Pedro ja'etsjenre en xi ja'ba je kitsure: “Kionga kje kji'ndajín chaxicha nixtjin nganda'e, ji je ján ndiya kisji nga bi xutaną kuáin.”
62 'Ba sa'e Pedro 'etju nga'ndebiu, 'ba 'ñu kiski'nda.

Nga nisubare Jesús
Mt. 26:67-68; Mr. 14:65

63 'Ba xi inyatsikuenda Jesús inyabejnuke 'ba inyabajare.
64 'Ba 'e'mo tuxkun, 'ba miningiyare:
—Ji xi profeta 'mi_ri yojori, 'ba t'innij, ¿'yá= xi yajari nganda'e nde?
65 'Ba kitsure nkjin kuya en ch'otsu.

Nga Jesús ña'anre kjua ngixkun xutaxa judío
Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn 18:19-24

66 'Ba kionga je kis'e isen, kuañajan nchja chingare naxinando ko xi ngakure na'miu 'ba ko chjine kjuatexuma, 'ba kiko Jesús ña mañajan ngatsi'i xutaxa judío. 'Ba kio tsiningiyare:
67 —'Ba t'innij, ¿a ji= ni xi Cristo?
Tunga Jesús kitsure:
—Tsa xin_nuų nga kui= ña, bi kųakjainnu.
68 'Ba tsa skuiningiya_nuų, bi singojonuų ninga bi kjuinuntjinnuų.
69 Tunga ba'anire nganda'e Ki'ndire Xuta xi'iun k'uejña ngate kixire Na'enchana xi 'ñu tse kjua'ñu tjinre.
70 'Ba sa'e ngatsi'i tsiningiyare:
—¿A jixu xi Ki'ndire Na'enchana kuáin?
'Ba kui kitsure:
—Jún= suba je 'ba temixun.
71 'Ba meni nchjabiu kitsu:
—¿A machjen ngisana xuta xi kuetsu mé= xi kitsa'en? Ña= suba je kjinu'ya en xi kitsu.

23

Nga Jesús ña'anre kjua ngixkun Pilato
Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38

1 'Ba ngatsi'i xutaxa tsisetjen 'ba kiko Jesús ngixkun Pilato, gobernador tse'e Roma.
2 'Ba nga je tjindu ngixkun, 'etuts'inre nga kiskaninejere, 'ba kitsu:
—Kui xutabi kja'e ndiya tifiko naxinandani. Titsu nga tichja'nde nga s'echjire xuta titjun César mé= xi machjintjai, 'ba nde titsu nga kui xi Cristo, jngu rey ngayeje.
3 'Ba Pilato tsiningiyare Jesús:
—¿A ji= ni reyre xuta judío?
'Ba Jesús kitsingojore:
—Ji je 'ba kisji.
4 'Ba kio Pilato jako xi ngakure na'miu ko xutankjiun, 'ba kitsure:
—Nime je sakuną ngat'are xutabi.
5 Tunga nchjabiu a tu si kitsu:
—Jotsa'en kui tibakuya timinyasiyare xutankjiun ngayéje nga'nde xi tjin nangi Judea. 'Etuts'inre nangi Galilea 'ba ka'nda nga'e je ja'e nga 'ba titsa'en.

6 'Ba kionga Pilato kjint'e kibi, tsiningiya tsa Jesús jngu xuta tse'e Galilea
kuán.
7 'Ba kionga kik'inre nga Jesús ndibani nangi Galilea, ña batexuma
Herodes, 'batsa'en kitsikasen Jesús ngixkun Herodes, xi 'ba nde tijña naxi-
nanda Jerusalén kui nixtjinbiu.
8 'Ba kionga Herodes tsabe Jesús, 'ñu tsja kuánre, ngat'a je nda'e mejénnire
skue. Ngat'a nkjin ndiya kjint'e ngat'a tse'e Jesús, 'ba mejénre skue nga kui
sa'en jngu kjuakun.
9 'Ba tsé tsiningiyare, tunga nijnguú en kitsingojo Jesús.
10 'Ba 'ba nde kio inya xi ngakure na'miu ko chjine kjuatexuma nga 'ñu
inyakaninejere Jesús.
11 'Ba 'batsa'en Herodes ko chasoldadure joni tsajmi xi tumé chjire kitsiko
Jesús. 'Ba tsejnuke nga kitsikaja jngu najñu xi tsja kji'i joni xi baja rey, 'ba
kitsikasen nganire Pilato.
12 'Ba kui nixtjinbiu Herodes ko Pilato, xi nganda'eñu stike xinkjin
tsakaiñu, 'etuts'inre nga nda tsaka'a xinkjin.

Nga Pilato 'bexa nga kjuinik'en Jesús
Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16

13 'Ba meni Pilato 'eñajan xi ngakure na'miu ko xutaxa 'ba ko xutankjiun,
14 'ba kitsure:
—Jun ja'ekonuu̱ xutabi. Temixun nga timinyasiyare xutankjiun. 'Ba
ngixkún je tsiningiya_ra̱, 'ba bi kisakuna̱ tsa tjinre je xutabi ngat'are ngayéje
xi tefangiu.
15 Ninga Herodes bi kisakut'are je. Kui kjua kitsikasen nganina xutabi.
Ngu, je te'yo nga tumé kitsa'en xutabi xi 'bakore nga kueya.
16 'Bamani, k'uexaa̱ nga s'e̱re 'ba sa'e suntjia̱n.
17 'Ba xki nu xki nu nga s'i pascua, Pilato tjinnere nga tsik'ejñandai jngu
xuta xi kjiyuya nduya.
18 Tunga tu jngu kitsa'en jndare xutankjiun nga kiski'ndaya, 'ba kitsu:
—¡Ngatjanik'en xutabiu! ¡Tik'ejñandainii̱ Barrabás!
19 Barrabás kis'eya nduya, ngat'a ngajin naxinanda Jerusalén kiskjanko
nchja xi tse'e Roma, 'ba kitsik'en jngu xuta.
20 'Ba Pilato mejénre nga sik'ejñandai Jesús, kui kjua jako ngani xutankjiun.
21 Tunga xutankjiun ngisa 'ñu kiski'ndaya, 'ba kitsu:
—¡Tjat'ai kru xutabiu! ¡Tjat'ai kru xutabiu!
22 'Ba xi majánni ndiya Pilato jako ngani, 'ba kitsure:
—Ngu, ¿mé= kjua xi ch'otjin kitsa'en xutabi? Nimé tisakuna̱ xi 'bakore nga
kueya. 'Bamani, k'uexaa̱ nga s'e̱re 'ba sa'e suntjia̱n.
23 Tunga xutankjiun ngisa 'ñu si kitsa'en nga tsi'are Pilato nga k'uet'a kru
Jesús, ka'nda nga kjinisinre.
24 Kui kjua Pilato kitsjani enre nga k'uetjusunre mé= xi inyami'a.
25 'Ba meni kitsik'ejñandai xuta xi xutankjiun ja'ajin, xuta xi kjiya nduya
ngat'a kiskjanko nchja xi tse'e Roma 'ba kitsik'en jngu xuta. 'Ba kitsingantsja
Jesús, tuxi sikoni jotsa'en mejénre xutankjiun.

Nga s'et'a kru Jesús
Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27

26 'Ba kionga Jesús inyafikat'a kru, kitsuba jngu xuta xi tse'e nangi Cirene,
xi Simón 'mi, xi ngijña tjindibani. Kui xi kitsika'anijin kru, 'ba kitjenngi Jesús.

27 'Ba nde nkjin xuta tjenngire ko yanchjin xi inyakji'ndantjai Jesús ngat'a kjima'onre.
28 Tunga kitsiku'be Jesús 'ba kiskutsejen'a yanchjinbiu, 'ba kitsure:
—Jun yanchjin Jerusalén, bi an chi'ndantjainuu̱. Tusa chi'ndo ngat'a tsojon 'ba ngat'a tse'e ki'ndinu.
29 Ngat'a kjua'e= nixtjin nga 'bi kuetsu xuta: "Ndaxure yanchjin xi 'ndi, xi niñajanni kis'eya'more ninga bi kitsikaki ki'ndi."
30 'Ba kio kuetsure nindu: "Tixuneni." 'Ba kuetsure tjengiu: "T'e'moni."
31 Ngat'a tsa 'bi mata'en ya xkjuen, ngisa= tu ku̱ata'en kionga je kixi —kitsu Jesús.
32 'Ba tjenko nchjabiu jó nchja ch'okun xi 'ba nde k'uet'ako kru Jesús.
33 'Ba kionga je echu nga'nde xi Nindaku Mik'en 'mi, kio yat'a kru Jesús ko ngojó nchja ch'okunbiu. Jngu ngate kixire 'ba jngu ngate skjunre.
34 'Ba Jesús kitsu:
—Na'en, tichat'a_ri, ngat'a bi be mé= xi inyatsa'en.
'Ba chasoldadu kitsiskaya najñure Jesús, tuxi xianire 'yá= xi k'uakore 'ba sika'bire xinkjin.
35 'Ba kio inya xutankjiun nga inyakutsejen'a. 'Ba ka'nda xutaxa inyatsisubare Jesús, 'ba kitsu:
—Kui xutabi kitsik'angi xuta xi kja'ere. Ngatatsik'angi tajngu yojore nganda'e tsa kjuakixi nga kui xi Cristo xi Na'enchana ja'ajin.
36 'Ba chasoldadu 'ba nde inyatsisubare Jesús ngayeje. Kitsitiñat'are 'ba kitsjare binu san.
37 'Ba inyatsure:
—Tsa ji xi reyre xuta judío, tik'angi tajngui yojori.
38 'Ba nde kis'et'a ngasun nk'a ku Jesús jngu yate xi tsu: "Kui=bi xi reyre xuta judío."
39 'Ba jngu xuta ch'okun xi ñatjen kjit'ako kru Jesús, 'bitsa'en ch'o kitsure:
—Tsa ji xi Cristo, tik'angi tajngui yojori 'ba 'ba nde tik'anginiį̱ jį̱n.
40 Tunga xi ngijngu jatiko xutabiu, 'ba kitsure:
—¿A bi kunye Na'enchana, ninga ndekuini kjuanima temitja'axtiuni?
41 'Ba tjin= ndiyare nga temitja'axtia kjuanima ña, ngat'a 'ba fa ni tsa'en te'bechja jo kjiña'an. Tunga kui xutabi tumé xi ch'otjin kitsa'en.
42 'Ba sa'e jako Jesús, 'ba kitsure:
—Jesús, tikja'etsjen ngat'a tsa'an kionga je kuatexumai.
43 'Ba Jesús kitsure:
—Kjuakixi= xi xinra̱, nga nganda'e kuenikonaa̱ ngank'aa, nga'nde ña nda chun.

Nga 'me Jesús
Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30

44 'Ba kionga je mején nyusen nixtjinbiu, kuajñu ngayéje ngasun'ndio ka'nda nga̱ chuba ján nga kuangixun.
45 'Ba tsu'biu bi nde kji'yanire. 'Ba masen kitijndajen najñu xi kitjenchja nga'nde xi 'ñu tsje tse'e ningu.
46 'Ba Jesús 'ñu kiski'ndaya, 'ba kitsu:
—Na'en, ngaya ndsai te'bejña̱a̱ inimana̱.
'Ba nga je 'ba kitsu, k'en.
47 'Ba kionga xi ngakure chasoldadu Romano tsabe mé= xi kuán, kitsichjire Na'enchana, 'ba kitsu:
—Kjuakixi= nini nga kui xutabi jngu xuta xi kixi.

48 'Ba kionga ngatsi'i xutankjiun xi kio kuañajan nga inyakutsejen'a, tsabe mé= xi kuán, 'ñu kjimabare nga kiji ngani ndaba.
49 Tunga ngatsi'i xuta xi bexkun Jesús kjin inya nga inyakutsejen mé= xi tjima. 'Ba 'ba nde kio inyajinre yanchjin xi jendetjenngi 'nda nga 'etju nangi Galilea.

Nga s'eyanijin Jesús
Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42

50 'Ba kio tijña jngu xutaxa xi Kuse 'mi xi Arimatea tse'e, naxinanda xi tijña ngajinre nangi Judea. Xi nda xuta 'ba kixi fiko yojore ngixkun Na'enchana.
51 Xi 'ba nde tikuyare nixtjin nga kuatexuma Na'enchana 'ba xi bi tijngu kakun jo tsa'en joyare xutaxa xi yak'a 'ba nga jo kitsa'en.
52 'Ba kui kikun Pilato 'ba tsi'are yojore Jesús.
53 'Ba kionga je ts'ajent'a kru, yaxtejun jngu najñu tjibe 'ba yajñaya jngu tsju xi kitju'ngi jngu naxi, ña nisa'yajín s'eyanijin.
54 Kui nixtjinbiu xuta judío inya'benda xi skine s'i pascua, 'ba je ti'betuts'inre nixtjin nga nikja'aya.
55 'Ba yanchjin xi tjenko Jesús 'nda nangi Galilea kiji 'ba tsabe tsju, 'ba kiskutsejen jótsa'en kis'ejña yojore Jesús.
56 'Ba jendiba ngani ndaba 'ba 'enda nanda xi ixi jen ko tsajmi xi nda jen. 'Ba yanchjinbiu kitsikja'aya nixtjin nga nikja'aya, jotsa'en tsu kjuatexumo.

24

Nga fa'ayare Jesús ngajinre mik'en
Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10

1 'Ba 'ñu tajñu nixtjin xi 'betuts'inre semana, yanchjinbiu kiji ngani ña tijña tsju 'ba ja'eko tsajmi xi nda jen xi 'enda.
2 'Ba kionga ja'e, tsabe nga je kitukja'axin ndiojo xi kis'extiuchjani tsju.
3 'Ba ja'as'en, tunga bi kuasjaire yojore Na'enna Jesús.
4 'Ba nga bi be mé= xi sikja'etsjen ngat'are kibi, tukjia'a inyat'are jó nchja xi 'na kun najñu yaja.
5 'Ba 'ñu kitsakjun yanchjinbiu 'ba kitsikindi 'nda t'anangiu. Tunga nchjabiu kitsure:

—¿Ánñu ngajinre mik'en teminyisjaiñu xi tijñakun?

6 Bi nga'e tijña. Je ja'ayare ngajinre mik'en. Tikja'etsjen_ru yojonu mé= xi kitsunu kionga tsik'ejña nangi Galilea:
7 "Ki'ndire Xuta xi'iun tjinnere nga kuangantsja ngaya ntsja xuta xi tjinre je, 'ba s'et'a kru, 'ba xi majánni nixtjin kjua'aya nganire ngajinre mik'en."
8 'Ba kio ja'etsjenre yanchjinbiu mé= xi kitsu Jesús.
9 'Ba kionga je ja'eni tsju ye'ere nijmi ngayéje kibi xutare xi tejngu ko ngatsi'i xuta xi yak'a.
10 María Magdalena ko Juana ko María xi nare Santiago 'ba ko yanchjin xi yak'a xi tjenko, kui xi ja'eke'ere nijmi nchja chinga apóstol.
11 Tunga nchja chinga apóstol tu kjuaska kuánre en xi inyabe'ere nijmi yanchjinbiu, 'ba bi kuakjainre.
12 Tunga Pedro tsisetjen 'ba tsangatsanga nga kiji tsju. 'Ba kionga kiskutsejenya tsju, tu najñu xi kis'extejun yojore= tsabe. 'Ba jendiba ngani ndaba nga tjimakun=re mé= xi kuán.

Nga Jesús fako nijmi jó xutare xi inyafi Emaús
Mr. 16:12-13

13 'Ba ndekuini nixtjinbiu jó xutare Jesús inyafi naxinanda chi xi Emaús
'mi, naxinanda xi tejnguru kilómetro mare naxinanda Jerusalén.
14 'Ba nga inyafi, inyafako nijmi xinkjin ngat'are ngayéje xi kuán.
15 'Ba yejerañu inyafo nijmi, ndekui fani Jesús kitsitiñat'are 'ba ñatjen kijiko
ngaya ndiyo.
16 Tunga nchjabiu bi be 'yá= ni kui, ngat'a Na'enchana 'echja'ndere nga
skuexkun.
17 'Ba Jesús tsiningiyare:
—¿Mé= xi techuba nijmiko xingiu nga temangiun ndiyo?
'Ba nchjabiu ba tjinre nga tsikinya'ñu.
18 'Ba kio xuta xi Cleofas 'mi kitsure:
—¿A tu ji sani xi ja'ekitjajme naxinanda Jerusalén xi bi be mé= xi kuán sa'e
fa tiña nganda'e?
19 'Ba Jesús tsiningiyare:
—¿Mé= xi kuán?
'Ba nchjabiu kitsure:
—Ngat'are xi kuata'en Jesús tse'e Nazaret. Kui xi kuán jngu profeta
xi kitsa'en kjuakun ya'e, 'ba ko en xi kis'ere kjua'ñu yakuya ngixkun
Na'enchana ko ngatsi'i xutankjiun.
20 Tunga xi ngakure na'miu ko xutaxa ni kitsingantsja, tuxi kjuinik'enni,
'ba kis'et'a kru.
21 'Ba jin kjinikja'etsjeen tsakaiñu nga kui= xi sindai naxinanda Israel.
Tunga je kuaján nixtjin nga 'ba kuán.
22 'Ba nde yak'a yanchjin xi tjin ngajinni kaminyakunni. Ngu sa'e tajña kafi
tsju,
23 tunga bi kamasjaire yojore Jesús. 'Ba kafa'etsuni nga ankjele kamatse-
jenre 'ba nga kui katsure nga tijñakun Jesús.
24 'Ba jaskan yak'a nchja xi tjin ngajinni 'ba nde kafi tsju 'ba 'ba fa tsa'en
kabe jofa katsu yanchjinbiu, tunga bi kabe Jesús.
25 'Ba Jesús kitsure:
—¡Á chikunñu 'ba taja koni inimanu nga bi nda makjainnu ngayéje xi kitsu
nchja chinga profeta!
26 ¿A bi tjinnere nga kjua'axtiu kjuanima xi Cristo 'mi, kionga kje sakujínre
kjuajere?
27 'Ba sa'e Jesús kitsuyare nchjabiu jó tsunire ngayéje xujun enre
Na'enchana nga tinchja ngat'are kui. 'Etuts'innire xujun xi kitsi'indu Moisés
ka'nda nga kitsikjet'a ngayéje xujun xi kitsi'indu nchja chinga profeta.
28 'Ba kionga je kuatiñare naxinanda chi ña inyafi nchjabiu, Jesús kitsa'en
joni tsa kuaje ndiya.
29 Tunga nchjabiu 'enere nga k'uejñako, 'ba kitsure:
—Tenikoni nga'e, ngat'a je kuangixun 'ba je tjima'ña.
Kui kjua Jesús kikoni, 'ba tsik'ejñako nchjabiu.
30 'Ba kionga je tjindut'a yamixo, Jesús kiskjebe niñuxtilo 'ba kitsjare
kjuanda Na'enchana. 'Ba yakjanya 'ba kitsjare nchjabiu.
31 'Ba tukjia'a kitju'ingi xkun nchjabiu, 'ba tsabexkun Jesús. 'Ba ndekuini
chubabiu Jesús kichajajin isen ngixkun nchjabiu.
32 'Ba kitsure xinkjin:
—Kuiru kjua tsja kuánnire inimana kionga tifakona ngaya ndiyo, 'ba kionga
titsuyana jó tsunire mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana.

33 'Ba ndekuini chubabiu tsisetjen 'ba kiji ngani naxinanda Jerusalén, 'ba
kio tsabe nga kuañajan xutare xi tejngu ko nchja xi tjinduko.
34 'Ba nga echu, kik'inre:
—Kjuakixi= nini nga je ja'aya nganire ngajinre mik'en Na'enna 'ba je
kuatsejenre Simón.
35 'Ba sa'e ngojó nchjabiu ye'ere nijmi mé= xi kuánre ngaya ndiyo 'ba
jótsa'en tsabexkun Jesús nga yakjanya niñuxtilo.

Nga Jesús matsejenre xutare
Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23

36 'Ba yejerañu inyafo nijmi xutare ngat'are kibi, Jesús ja'ekasenjin
masenre, 'ba kitsure:
—Ngatjas'enu kjuaxiu.
37 Tunga xutare 'ñu kitsakjun, 'ba kitsikja'etsjen nga inyabe jngu isennix-
tjin.
38 'Ba Jesús tsiningiyare:
—¿Ánñu tekunñu? ¿Ánñu jó ján tefañu inimanu nga 'batsa'en
tenikja'etsjion?
39 Kui= ña. Chutsejen'o ndsaą ko ndsakuą. Tikonuų 'ba chutsijon. Jngu
isennixtjin tsajainre yojo ko ninda jotsa'en jun te'yo nga tjinną an.
40 'Ba kionga je 'ba kitsure, yakure ntsja ko ndsaku.
41 Tu kjuare nga 'ñu tsja kjimare nchjabiu 'ba inyamakunkonire, kui kjua
bi inyamakjainre. 'Ba meni Jesús tsiningiyare:
—¿A tjinchinu xichina nga'e?
42 'Ba 'batsa'en kitsjachire tjiuti tsju,
43 'ba Jesús kiskjebe 'ba kiskine ngixkun nchjabiu.
44 'Ba sa'e kitsure:
—Mé= xi kuata'aą́n, kui= xi kixin_nuų kionga tsakatejñajin_nuų. Kixin_nuų
nga tjinnere nga k'uetjusun ngayéje xi kua'indut'a ngat'a tsa'an xujun kjua-
texumare Moisés ko xujunre nchja chinga profeta 'ba ko xujun Salmos.
45 'Ba Jesús ju'i'ndere kjuafa'etsjenre nchjabiu, tuxi kų́ankjinnire mé= xi
kua'indut'a enre Na'enchana.
46 'Ba kitsure:
—'Bitsa'en kua'indut'a, nga xi Cristo tjinnere nga kjua'axtiu kjuanima, 'ba
xi majánni nixtjin kjua'aya nganire ngajinre mik'en,
47 'ba nga ko kjua'ñure kjua'axtiuya ngat'a tse'e kui ngayéje naxinanda xi
tjin ngasun'ndio. X'ianre naxinanda Jerusalén nga k'uere nijmi xuta nga tjin-
nere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana,
tuxi kų́achat'anire jere.
48 Jun xi kji'ya yojo kibi, 'ba jun= k'uio nijmi ngat'are kibiu.
49 'Ba an sikasen_nuų mé= xi kitsutitjun Na'ennąą nga sjanu. Tunga tetsubo
nga'e naxinanda Jerusalén ka'nda ngą xuntsjo kjua'ñu xi kjua'eni ngank'aa.

Nga Jesús mijin ngank'aa
Mr. 16:19-20

50 'Ba sa'e Jesús 'etjujinko xutare naxinando, 'ba kiko ka'nda naxinanda
Betania. 'Ba kiskjenitjen ntsja 'ba kitsichikunta'en.
51 'Ba yejerañu titsichikunta'en, kitsikjinre nga kitjunitjen ngank'aa.
52 'Ba kionga xutare je kitsichjire Jesús, jendiba ngani naxinanda Jerusalén,
'ba 'ñu tsja inyamare ngajin inimare.
53 'Ba nyujun nyujun fa'entsjai ningu nga tsichjire Na'enchana.

Ennda ngat'a tse'e Jesucristo jotsa'en kitsi'indu SAN JUAN

En xi kuán yojo

1 Nga tuts'inre tsajmi je tijña Ion, 'ba Ion Na'enchana tsek'ejñako, 'ba Ion
kui= xi Na'enchana.
2 Kui=bi xi tsek'ejñako Na'enchana 'ndani nga tuts'inre tsajmi.
3 Tu ngat'are kui kuanda ngayéje xi tjin, 'ba tumé tsajmi kuanda tsa bira
ngat'are.
4 Ngajinre kui tjin kjuabenichun, 'ba kio ndibanire kjuabenichun xi tsitse-
jenre xuta.
5 Ba'na= ña jñu ndi'u xi tsitsejenre xuta, 'ba xi jñu bi chukjuakore nga tsik'o
ndi'u.
6 Ja'e jngu xuta xi Juan 'mi xi Na'enchana kitsikasen.
7 Kui xi ja'etsuyakixi ngat'are ndi'i xi tsitsejenre xuta, tuxi kuakjainnire
ngatsi'i xuta mé= xi ja'etsuya.
8 Bi kui xi ndi'u. Tu ja'etsuyakixi sani ngat'are ndi'u.
9 Ndi'i xi kjuakixi fa 'ba xi tsitsejenre ngatsi'i xuta, kui= xi ja'e ngasun'ndio.
10 Ja'ek'ejña ngasun'ndio 'ba ngat'are= kui kuanda ngasun'ndio, tunga
xuta ngasun'ndio bi tsabexkun.
11 Ja'e nga'ndere ña tse'e, tunga xutare bi kiskjebetjo.
12 Tunga ngatsi'i xuta xi kiskjebetjo 'ba kuakjainre ngat'are kui, kui xi
kitsja'ndere nga kuan ki'ndire Na'enchana.
13 Kui xutabiu xi kitsin ngat'are Na'enchana. Bi kitsin jotsa'en tsin xuta xi
tjin, ninga bi jotsa'en tijña ndiyare xuta, ninga bi jotsa'en mejénre xuta.
14 'Ba Ion kuán yojo 'ba tsek'ejñajinni nga kitse kjuanda ko kjuakixi nga-
jinre. 'Ba kji'yee kjuaje xi tjinre, ngat'a kui= xi Ki'ndi jngutuuture Na'enchana.
15 Juan kitsuyakixi ngat'are nga 'bi kitsu: “Ngat'are= kui kinchjaa nga
kixian: Xi jaskan ndiba nga ko mare an, kui xi tjun nga ko mare an, ngat'a
kui= xi ja'ba je tijña.”
16 'Ba mé= xi kisakuna ngatsi'a jendiba=ni kjuanda je xi tse'e, kjuanda xki
kjuanda.
17 Ngat'a ngat'are Moisés= kika'ena kjuatexumare Na'enchana, tunga
kjuandare ko kjuakixire Na'enchana ngat'are Jesucristo= kisakuna.
18 Nisa 'yajín be jó kji'i Na'enchana. Tu jngu sani Ki'ndi jngutuuture, xi tijña
ña tijña Na'enchana, kui= xi kitsuyana ngat'are kui.

Juan tsuyakixi ngat'are Jesús
Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17

19 'Bi tsa'en kinchja Juan nga kitsuyakixi ngat'are Cristo, kionga xuta judío
xi tjin naxinanda Jerusalén kitsikasen na'mi ko xuta lebita nga tsiningiyare
Juan 'yá= ni kui.
20 'Ba kitsu xi kjuakixi Juan 'ba bi ts'onacha. 'Ba kitsu:
—Bi an xi Cristo.
21 'Ba nchjabiu kitsu nga tsiningiya nganire:
—¿Ngu 'yá= ni ji? ¿A ji= ni xi Elías?
—Bi an —kitsu Juan.
—¿A ji= ni xuta chinga profeta xi tjinnere nga kjua'e? —kitsu nchjabiu.
—Junjun —kitsu Juan.

22 —¿Ngu 'yá= ni ji, tsu'ba? —kitsu ngani nchjabiu—. Ngat'a tjinnere nga
kuangiko ngani_rį en kixi nchja xi kitsikasennį. ¿Jó sji ngat'a tsiji?
23 'Ba Juan kitsu:
—Jotsa'en kitsi'indu xuta chinga profeta Isaías enre Na'enchana: “An= ña
jngu xuta xi tinchja nangi t'axin nga titsu: Tjakixiu ndiyare Na'enna.”
24 'Ba nchja xi kjinikasen ngat'are xuta fariseo,
25 kui= xi tsiningiyare Juan nga kitsure:
—Ngu tsa bi ji= xi Cristo, ninga Elías, ninga xuta chinga profeta xi tjinnere
nga kjua'e, ¿ánñu tebatendani xuta?
26 'Ba Juan kitsu:
—An nanda tebatendakoña xuta. Tunga ngajinnu tjin= jngu xi bi 'yo,
27 xi jaskan kjua'e nga ko mare an xi bi bakinna nga skjendaą na'ñu jndere.
28 Kibi kuán nga'nde xi Betania 'mi, nga'nde xi tijña xingunda ndaje Jordán
ña Juan tibatenda xuta.
29 'Ba nixtjin nga kuanyujun Juan tsabe Jesús nga titsitiñat'are, 'ba kitsu:
—Chutsijon, kibi= xi chutsangare Na'enchana xi fa'axin jere xuta nga-
sun'ndio.
30 Ngat'are= kui kinchjaą nga kixiąn: “Xi jaskan ndiba nga ko mare an, kui
xi tjun nga ko mare an, ngat'a kui= xi ja'ba je tijña.”
31 Ninga an kje 'bejíąn 'yá= ni kui. Tunga tuxi s'ejñatsejennire xuta tse'e
Israel ngat'are kui, kui kjuañu ko nanda tebatendañą xuta.
32 'Ba 'bitsa'en kitsuyakixi Juan ngat'are Jesús:
—Tsa'bią Isennixtjintsjere Na'enchana joni jngu tjiunise tiba xi jendibajen
ngank'aa 'ba ja'ek'ejñasunre.
33 'Ba ninga an kje 'bejíąn 'yá= ni kui. Tunga xi kitsikasennąą nga ko
nanda kuatendañą xuta, kui= xi kitsunąą: “Xi xie nga kjuendejenkun Isen-
nixtjintsjenąą 'ba k'uejñasunre, kui= xi kuatenda xuta ko Isennixtjintsjenąą.”
34 An tsa'bią 'ba texinyakixią nga kui= xi Ki'ndire Na'enchana —kitsu Juan.

Jesús nchjare xutare xi tjun

35 Kionga kuanyujun, kio inya ngani Juan ko jó xutare.
36 'Ba kionga tsabe nga Jesús ja'a kio, Juan kitsu:
—Chutsijon, kibiu= xi chutsangare Na'enchana.
37 'Ba ngojó xutare kjint'e mé= xi kitsu 'ba kitjenngi Jesús.
38 'Ba Jesús kiskutsejen ngastun 'ba tsabe nga tjenngire nchjabiu, 'ba
kitsure:
—¿Mé= xi teminyisjo?
—Ji rabi —kitsu nchjabiu—, ¿ñá=ñu teni? (Rabi, en xi tsunire: maestru.)
39 —Ndechutsijon —kitsu Jesús.
'Ba 'batsa'en kiji nchjabiu 'ba tsabe ña tijña Jesús. 'Ba kio tsik'enduko
nchjabiu kui nixtjinbiu, ngat'a je kuangixun. Jeru mején chuba ñujun ya'a.
40 'Ba nchja xi jó xi kjint'e mé= xi kitsu Juan 'ba kitjenngi Jesús, jngu xi
Andrés 'mi, xi nts'e mani Simón Pedro.
41 Xi tjun kikangisjai Simón xi nts'e mani 'ba kitsure:
—Je kuasjainį xi Mesías. (Mesías, en xi tsunire: Cristo.)
42 'Ba 'batsa'en Andrés ja'eko nts'e nga ja'ekun Jesús, 'ba Jesús kiskutsejen'a
Simón 'ba kitsure:
—Ji xi Simón, ki'ndire Juan. Tunga nganda'e Cefas k'uinri. (Cefas, xi
tsunire: Pedro.)
43 Nixtjin nga kuanyujun Jesús kuamejénre nga kuaje ña tijña nangi Galilea
'ba 'batsa'en kikun Felipe. 'Ba kitsure:

—Ndetjenngina.
44 Felipe jngu= xuta xi tse'e Betsaida, ña 'ba nde kio nangire Andrés ko
Pedro.
45 'Batsa'en Felipe kikun Natanael, 'ba kitsure:
—Je kuasjainį xutabiu xi Moisés kitsi'indut'a ngat'are xujun kjuatexumo
'ba xi nchja chinga profeta kitsi'indu ngat'are ngayeje. Kui xi Jesús ki'ndire
Kuse, jngu xuta xi tse'e Nazaret.
46 'Ba Natanael kitsu:
—¿A ma 'betju ngajinre Nazaret tsajmi xi nda?
—Jabi 'ba ndechutsejen —kitsure Felipe.
47 Kionga Jesús tsabe nga Natanael ndibakun, kitsu ngat'are:
—Kibi jngu= xuta xi Israel fa tse'e xi bi 'bonacha.
48 —¿Jó tsa'en 'yaninaą? —kitsu Natanael.
—Tsa'berą kionga kje nchjajínri Felipe, kionga teningi ya higuera —
kitsingojore Jesús.
49 'Ba kitsu ngani Natanael:
—Maestru, ji= ni xi Ki'ndire Na'enchana 'ba ji= ni xi reyre xuta xi tse'e
Israel.
50 'Ba Jesús kitsure:
—¿A tu kui= kjua nga kixinrą: “tsa'berą ngi ya higuera”, a kui= kjuañu
kuakjainniri ngat'anąą? Ngu ngisa= tse kjuakun xia ngisai nga ko mare kibi.
51 'Ba 'ba nde kitsure:
—Kjuakixi= mé= xi texin_nuų. Xiañu nga stju'i ngank'aa 'ba nga ankjelere
Na'enchana kuenijin 'ba k'uetuk'ajent'are Ki'ndire Xuta xi'iun.

2

Kjuakun xi kitsa'en Jesús ngajin jngu kjuabixan

1 Nga kuangajngi kis'e jngu kjuabixan naxinanda Caná, naxinanda xi tijña
ngajinre nangi Galilea, 'ba kio kiji nare Jesús.
2 'Ba nde Jesús ko xutare kiji kjuabixon, ngat'a kjinikint'e ngayeje.
3 'Ba kionga je je binu, 'batsa'en kitsure nare Jesús nga jako:
—Je bi nde tjinnire binu.
4 —Na, ¿ánñu an 'ba te'mininaą kibiu? Kje fechujín chubanąą —kitsu Jesús.
5 'Ba 'batsa'en nare Jesús kitsure nchja xi inyabatesin kio:
—Tik'etjusun ngayéje mé= xi kuetsunu —kitsure.
6 'Ba kio tjindu jon tiji xi ndiojo kuandakoni. Kui xi tsichjen xuta judío
kionga tsitsje yojore ngíxkun Na'enchana, jo tsu kjuachingare. 'Ba nga jngu
jngu tijibiu s'enru tsa yachute asa yachute ko kan litro nanda.
7 'Ba Jesús kitsure nchja xi inyabatesin kio:
—Titsio nanda tijiu.
'Ba nchjabiu 'ñu kitsitse tijiu,
8 'ba 'batsa'en Jesús kitsu:
—Chuba chjubio 'ba tanginko_ru xuta xi kjinentsjare s'iu.
'Ba 'ba kitsa'en nchjabiu.
9 'Ba 'batsa'en xuta xi kjinentsjare s'iu kiskut'a nanda xi je kuán binu, tunga
bi be ña jendibanire. Tu kui sani nchja xi inyabatesin kio xi be, ngat'a kui=
xi ts'axje nando. Kui kjua xuta xi kjinentsjare s'iu kinchjanire xi xi'iun.
10 'Ba kitsure:
—Ngatsi'i xuta tjun binu xi nda tsja, 'ba kionga je 'ñu ka'bi xuta, tu kui sani
xi bi 'ñu nda tsja. Tunga ji, tojo tijñatjo=ri ka'nda nganda'e 'ba teba'e=ni binu
xi 'ñu nda.

11 Kui kjuakunbiu xi tjun kitsa'en Jesús naxinanda Caná, naxinanda xi tijña
ngajinre nangi Galilea. 'Batsa'en yakutsejen kjuajere, 'ba kuakjainre xutare
ngat'are kui.
12 'Ba jaskan nga je kuán kibiu, Jesús kiji naxinanda Capernaum nga tjenko
nare ko nts'e 'ba ko xutare. 'Ba kio tsek'endu jó ján nixtjin.

Jesús 'baxje nchja xi inyabateña tjiuba ningu
Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46

13 Kionga je timatiña s'i pascua xi 'baxje xuta judío, Jesús kiji naxinanda
Jerusalén.
14 'Ba ña ma ndetsinre ningu tsabe nchja xi inyabateña tjiundija ko chut-
sanga 'ba ko tjiunise tiba 'ba ko nchja xi tjindu kionga inyatsik'antjaiya ton.
15 'Ba 'batsa'en Jesús kiskjebe na'ñu 'ba kitsinda jngu na'ñu'ya 'ba ko kui
ts'axje tsi'ikoni ngaya ningu chutsanga ko tjiundija. 'Ba nde kiskanitsojo
tonre nchja xi kio inyatsik'antjaiya ton 'ba tso'otsakjan yamixare.
16 'Ba kitsure nchja xi inyabateña tjiunise tiba:
—¡Tji'naxjio tjiunisenu nga'e! ¡Bi ndetsin ño'on ndaba Na'enna!
17 'Ba 'batsa'en ja'etsjenre xutare nga 'bitsa'en kua'indut'a enre
Na'enchana: "Tifengi nga'ñuna ngat'a 'ñu ts'axtiu tsimijaan ni'yari."
18 'Ba 'batsa'en xuta judío tsiningiyare Jesús:
—¿Mé= kjuakun xi tebakutsejennii nga tjinri kjua'ñu nga 'bi teñe'en? —
kitsure.
19 'Ba Jesús kitsingojore:
—Tikjekjuo ningubi, 'ba an ján nixtjin skjenitjen ngañaa.
20 'Ba xuta judío kitsu ngani:
—Yachan jon nu kuandani ningubi. ¿Jótsa'en ján nixtjin xjunitjenni ji?
21 Tunga ngat'are yojore Jesús= kinchja nga kitsu ningu.
22 Kui= kjuañu, kionga je ja'aya nganire ngajinre mik'en, ja'etsjenre xutare
mé= xi kitsu 'ba kuakjainre en xi kua'indut'a enre Na'enchana ko en xi kitsu
Jesús.
23 'Ba kionga tijña Jesús naxinanda Jerusalén ngajinre s'i pascua, ne nkjin
xuta kuakjainre ngat'are kui kionga tsabe kjuakun xi kitsa'en.
24 Tunga Jesús, bi kunre ngat'are xutabiu, ngat'a be= jó kun ngatsi'i.
25 Bi kuachjenre tsa tjin xi kuetsuyare jó= kun xuta, ngat'a be= jó kun ngajin
inimare.

3

Jesús fako nijmi Nicodemo

1 Jngu xuta fariseo xi Nicodemo 'mi, xi 'ba nde ngakure xuta judío,
2 kui xi ngajñu ja'ekun Jesús 'ba kitsure:
—Maestru, 'ya=ni nga ji jngu maestru xi Na'enchana kitsikasen. Ngat'a
tu'yá kuanre sa'en kjuakun xi teñe'en tsa bi Na'enchana tijña ngajinre.
3 'Ba Jesús kitsu nganire:
—Kjuakixi= xi texinra. Xi bi tsin ngani ngijngu ndiya, kui bi kuan skue ña
batexuma Na'enchana.
4 'Ba Nicodemo kitsu:
—¿Jótsa'en jngu xuta tsin ngani ngijngu ndiya kionga je chinga? ¿A kuan
kjua'as'en xi majóni ndiya ngaya ngats'a nare 'ba tsin ngani?
5 Jesús kitsingojore:
—Kjuakixi= xi texinra. Xi bi tsinjin nanda 'ba ko Isennixtjintsjere
Na'enchana, kui bi kuan kjua'as'en ña batexuma Na'enchana.

6 Ngatsi'i xi tsin jotsa'en tsin xuta, kui xi tjindukun joni xuta. 'Ba ngatsi'i
xi tsin ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana, kui= xi Isennixtjintsjere
Na'enchana tsik'endukun.
7 Bi makunri ngat'are mé= xi kixinrą, nga machjen= nga tsin ngañu ngijngu
ndiya.
8 Ntjo fi= nituña nga'nde nga mejénre, 'ba nu'ya_ri nga fane. Tunga bi 'ye ñá
ndibani 'ba ña tifi ngani. 'Ba=nde tsa'en ngat'are ngatsi'i xuta xi tsin ngat'are
Isennixtjintsjere Na'enchana —kitsu Jesús.
9 'Ba Nicodemo kitsu ngani:
—¿Jó tjinnire xi tesji?
10 'Ba Jesús kitsure:
—Ji xi chamaestrure xuta tse'e Israel. ¿A bi 'ye kibi?
11 Kjuakixi= xi texinrą. Jin 'be=nii nijmi ngat'are mé= xi 'yeę 'ba mixun=nii
ngat'are xi kji'yeę, tunga jun bi makjainnu mé= xi mixiin.
12 Tsa bi makjainnu kionga fako nijmi_nuų ngat'are mé= xi tjima nga-
sun'ndebi, ¿jótsa'en kuakjainnu tsa kjuako nijmi_nuų ngat'are mé= xi tjima
ngank'aa?
13 'Nisa'yajín mijin ngank'aa. Tu jngu sani Ki'ndire Xuta xi'iun xi jendiba-
jenni ngajaan.
14 'Ba jotsa'en kiskjenitjen Moisés tjiuye nangi t'axiun, 'ba=nde tsa'en
tjinnere nga stjunitjen Ki'ndire Xuta xi'iun,
15 tuxi 'batsa'en s'ęnire kjuabenichun xi bi fet'a ngatsi'i xuta xi kuakjainre
ngat'are kui.
16 'Ngat'a Na'enchana 'ñu= kitsimején xuta tse'e ngasun'ndio ka'nda kitsja
Ki'ndi jngutuuture, tuxi ngatsi'i xi kuakjainre ngat'are kui bi chajani, tusa
s'ęre kjuabenichun xi bi fet'a.
17 Ngat'a Na'enchana bi kitsikasen Ki'ndire ngasun'ndio tuxi kuanejeni
xuta. Tusa kitsikasen tuxi k'uangini ngat'are kui.
18 'Xi kuakjainre ngat'are Ki'ndire Na'enchana, kui xi bi skaneje. Tunga xi
bi kuakjainre ngat'are kui, kui= xi je kiskaneje ngat'a bi makjainre ngat'are
Ki'ndi jngutuuture Na'enchana.
19 'Bi= tsa'en s'eneje xuta. Ja'e ngasun'ndio ndi'i xi tsitsejenre xuta, tunga
ngisa= 'ñu kuamejénre xuta xi jñu nga ko mare ndi'u, ngat'a bi nda tjin mé=
xi inyatsa'en.
20 Ngat'a ngatsi'i xi ch'o inyatsa'en, kui= xi ch'oke be ndi'i xi tsitsejenre 'ba
bi tsitiñat'are, tuxi bi xianire mé= xi inyatsa'en.
21 Tunga xi inyatsa'en xi kixi tjin, kui= xi tsitiñat'are ndi'u, tuxi xianire nga
inyatsa'en jotsa'en mejénre Na'enchana.

Juan tsuyakixi ngani ngat'are Jesús

22 Kja'e nixtjin ngani Jesús kiji ko xutare nangi Judea. 'Ba kio tsek'ejñako jó
ján nixtjin nga yatenda xuta xi tjin kio.
23 'Ba nde Juan tibatenda xuta jngu nga'nde xi Enón 'mi, nga'nde xi tijñat'a
tiñare Salim, ngat'a 'ñu tjin nanda kio, 'ba ja'e xuta nga kisatenda.
24 Ngu Juan kje s'eyajín nduya ya'a.
25 'Ba 'batsa'en nchja xi xutare Juan 'etuts'inre nga josiko jngu xuta judío
ngat'are jótsa'en tjinnere nga sitsje yojore xuta ngixkun Na'enchana.
26 'Ba 'batsa'en xutare Juan kikun 'ba kitsure:
—Maestru, xuta xi ja'ekunri xingunda ndaje Jordán xi kjinukjuai ngat'are,
kui= xi 'ba nde tibatenda 'ba ngatsi'i xuta inyafechukun.
27 'Ba Juan kitsingojo:

—Tumé ma sakure xuta tsa bi ngank'aa kika'enire.
28 Jun= xi nda kjinu'yanu nga kixiạn, nga bi an xi Cristo, tu kjinikasen-
titjun=nạ.
29 Joni jngu kjuabixan. Xuta xi tibixanko xi chjun, kui= xuta xi xi'iun. 'Ba
amigure xi xi'iun xi sejñat'are 'ba tibasen ñojonre mé= xi titsu, kui= xi 'ñu tsja
mare nga nt'ere jndare xi xi'iun. 'Ba nde 'ba= tsa'enni ko an nganda'e. Je
tjijngu kjuatsjạnạ.
30 'Ba Juan kitsu ngisa:
—Machjen= nga kui ngisa nk'a ngatamijin ngisa, 'ba ngatjandejiạn an.
31 'Xi ndibani ngank'aa, kui= xi ngisa je ngisa nga ko mare tu'yañu. Xi
ngasun'ndio tse'e, kui= xuta xi ngasun'ndio nangire 'ba ngat'are xi tjima
ngasun'ndio nchja. Xi ndibani ngank'aa, kui= xi ngisa je ngisa nga ko mare
tu'yañu
32 'ba titsuyakixi= ngat'are mé= xi tsabe 'ba xi kjint'e. Tunga tu'yá mak-
jainre ngat'are mé= xi titsu.
33 Tunga xi makjainre mé= xi titsu kui, kui= xi tsikixiya nga Na'enchana xi
tjinre kjuakixi.
34 Ngat'a xi Na'enchana kitsikasen, enre Na'enchana nchja, ngat'a
Na'enchana kitsja yejere Isennixtjintsjere.
35 Na'enchana 'ñu= tsimején Ki'ndire, 'ba ngayéje xi tjin je kitsingantsja
ngaya ntsja.
36 Xi makjainre ngat'are Ki'ndiu, kui= xi tjinre kjuabenichun xi bi fet'a.
Tunga xi bi tsik'etjusunre enre Ki'ndiu, kui xi bi s'ẹ̄re kjuabenichun. Tusa
kjuastire Na'enchana tijñanere.

4

Jesús fako nijmi jngu chjun xi tse'e Samaria

1 Xuta fariseo kjint'e en nga Jesús ngisa 'ñu tjin ngisare xuta nga ko mare
Juan 'ba nga ngisa 'ñu nkjin xuta tibatenda ngisa.
2 (Ninga bi Jesús fa xi tibatenda xuta. Tu xutare xi 'ba inyatsa'en.)
3 'Ba kionga Jesús tsabe mé= xi kjint'e xuta fariseo, 'batsa'en 'etju nangi
Judea 'ba jendiba ngani nangi Galilea.
4 'Ba tjinnere nga kjua'axtiu nangi Samaria.
5 'Ba 'batsa'en ja'e Sicar, naxinanda xi tijña ngajinre nangi Samaria,
naxinanda xi tijñat'a tiñare xu'ba xi Jacob kitsjare ki'ndire xi Kuse 'mi.
6 'Ba kio tijña ngojo nandare Jacob, 'ba Jesús kik'ejñat'a ngojo nandabiu,
ngat'a je jejndare nga tsu'ba ngaya ndiyo. Jeru mején nyusen ya'a.
7 'Ba kio ja'e jngu chjun xi tse'e Samaria xi ja'ek'axje nanda. 'Ba Jesús
kitsure:
—Ta'echinaạ nanda xi k'uiạ.
8 Ngu kui chubabiu bi tjinduko xutare, ngat'a xichine= kikatse ngajin
naxinando.
9 'Ba chjunbiu kitsure:
—¿Jótsa'en an techja'anaạ nanda xi s'i, nga ji jngu xuta judío kuáin 'ba nga
an jngu= ña chjun xi tse'e Samaria?
Chjunbiu kitsu kibi ngat'a bi nda ya'a xuta judío ko xuta xi tse'e Samaria.
10 'Ba Jesús kitsingojore:
—Tsa 'yari mé= xi Na'enchana tsja 'ba tsa 'yaxkuin 'yá= xi timi'ari nanda, ji
xja'a_ri 'ba kui sja=ri nanda xi tsjare kjuabenichun xuta.
11 'Ba chjunbiu kitsu nganire:

—Ji na'en, tsajainri mé= xi kjui'naxjekoni nando, 'ba ne nanga ngojo nando. Ngu, ¿ñá k'uinchja'e nanda xi tsjare kjuabenichun xuta?

12 ¿A ngisa= je ngisai ji nga ko mare xuta chingana Jacob? Kui xi 'ejñana ngojo nandabi, xi ndekui kits'ini nandare 'ba 'ba nde kits'i ki'ndire ko tjiuba xi kis'ere.

13 'Ba Jesús kitsure:

—Nitu 'ya xi k'ui nandabi kụaxinda= nganire.

14 Tunga xi k'ui nanda xi an tsjaạ bi nde kụaxinda ngisanire. Ngat'a nanda xi tsjaạ, kui= xi kụan ngajin yojore xutabịu joni jngu ngojo nanda ña ngantsjai 'betju tajngu nanda, 'ba 'batsa'en sjare kjuabenichun xi bi fet'a.

15 'Ba chjunbiu kitsu:

—Na'en, ta'ena nandabiu, tuxi bi nde kụaxinda ngisaniṇạ 'ba bi nde kjua'ek'exjeñạ nanda nga'e.

16 'Ba Jesús kitsu nganire:

—T'ichja'e xi'inri 'ba ndekue nga'e.

17 —Tsajainṇạ xi'in —kitsu chjunbiu.

'Ba Jesús kitsure:

—Kjuakixi= xi tesji, nga tsajainri xi'in.

18 Ngat'a je ón xi'in tsikenikue, 'ba xi tenikue nganda'e bi xi'inri mani. Kjuakixi= xi kisji.

19 'Ba chjunbiu kitsure:

—Na'en, xuta chinga profeta=ru kuáin.

20 Xuta chinganị kitsichjire Na'enchana nga'e nindubi. Tunga jun mixun=ñu nga naxinanda Jerusalén= nga'nde ña machjen nga sichjire Na'enchana.

21 'Ba Jesús kitsure:

—Na, ngatjamakjainri mé= xi texinrạ. Kjua'e nixtjin kionga bi nde kja'eñu nindubi 'ba bi nde kuanginñu naxinanda Jerusalén nga sichji_ru Na'enchana.

22 Jun bi 'yo 'yá= xi nichji_ru. Tunga jịn 'ya=ni 'yá= xi nichji_rị, ngat'a ngajinre xuta judío= ndibani xi sik'angi xuta.

23 Tunga je tifa'e nixtjin 'ba nganda'e= nga xuta xi tsichji kjuakixire Na'enchana sichjire nga ko fani kjuakixi jotsa'en kuakuyare Isennix-tjintsjere Na'enchana. Ngat'a kui= xuta xi 'batsa'en mejénre Na'enchana nga sichjire.

24 Na'enchana, kui= xi Isennixtjin. Kui kjuañu xi sichjire, tjinnere nga ko fani kjuakixi sichjire jotsa'en kuakuyare Isennixtjintsjere Na'enchana —kitsu Jesús.

25 'Ba chjunbiu kitsure:

—'Be=ñạ nga kjua'e Mesías (kui xi Cristo 'mi). 'Ba kionga kui kjua'e, kuetsuya yejena jó tsunire xi tjin.

26 —Kui= ñạ, xi tifakori —kitsu Jesús.

27 'Ba kio ja'e ngani xutare, 'ba kuakunre nga Jesús tifako nijmi jngu chjun. Tunga ni'yá kuán kakun tsiningiyare mé= xi mejénre asa mé= xi tifako nijmi chjunbiu.

28 'Ba 'batsa'en chjunbiu 'ejña nisare 'ba kiji ngajin naxinando nga kike'ere nijmi xuta 'ba kitsu:

29 —Ndechutsejen_ru jngu xuta xi kitsunạ ngayéje xi tu je kitsa'aạn. Ngu tsa kui= ni xi Cristo.

30 'Ba 'batsa'en 'etjutsi'i naxinando 'ba kiji ña tijña Jesús.

31 'Ba kionga chjunbiu kiji ngajin naxinando, xutare Jesús inya'bets'are
nga inyatsure:
—Maestru, tinchjachi.
32 Tunga Jesús kitsure:
—Tjin=na̱ xichine xi bi 'yo jun.
33 'Ba 'batsa'en xutare tsiningiyakañare xinkjin:
—¿A tjin= tsé xi ja'ekore xichine?
34 'Ba Jesús kitsure:
—Xi chinena̱, kui= nga sa'aa̱n jotsa'en mejénre xi kitsikasenna̱ 'ba nga
sik'etjusaa̱n xa xi tse'e.
35 ¿A bi mixun jun: "Ñujun sa chaja ngisa nga kjua'e chanre tsujmi ntjio"?
Tunga an xin_nuu̱: Chju'ingiu tuxkún 'ba chutsijon. Xuta xi ndiba jan jo=ni
chan xi je ja'e nixtjinre, 'ba je ku̱an s'e̱ku.
36 Xi 'beku cho̱n, kui= xi machjire. 'Ba chan xi ti'beku, kui xi tsunire xuta
xi s'e̱re kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba 'batsa'en tujngu ngatatsitsja xi 'bentje
'ba xi 'beku cho̱n.
37 Ngat'a kjuakixi= xi tsu en xi tsu: "Jngu xi 'bentje 'ba kja'ere xi 'beku."
38 An kitsikasen_nuu̱ nga k'ueku chanre tsujmi ntje xi bi jun kik'engiu
kjuanima. Kja'e xi 'etuts'inre xo, tunga ko jun texuntsjo nganda'e chjire xa
xi kitsa'en —kitsu Jesús.
39 'Ba nkjin= xuta xi tse'e Samaria xi tjindu nga'ndebiu kuakjainre ngat'are
Jesús, ngat'a chjunbiu kitsu: "Kitsuna̱ ngayéje xi tu je kitsa'aa̱n."
40 'Bamani, kionga xuta xi tse'e Samaria ja'ekun Jesús, tsi'are nga k'uejñako
kio. 'Ba jó nixtjin tsek'ejña Jesús,
41 'ba 'ñu nkjin xuta kuakjain ngisare ngat'are en xi kinchja.
42 'Ba xutabiu kitsure chjunbiu:
—Nganda'e makjainni̱ bi tu ngat'are en xi kisji. Ngat'a ji̱n fani xi je
kjinu'ya_ri̱ 'ba 'ya=ni nga kjuakixi= nga kui= xi sik'angi xuta xi tse'e nga-
sun'ndio.

Jesús tsinda ki'ndire jngu xuta xi tsa'exat'are rey

43 Kionga je ja'a jó nixtjin, Jesús 'etju kio 'ba kiji ngani nangi Galilea.
44 Ngat'a Jesús kitsuyakixi nga jngu profeta bi 'yakun ña nangire fa.
45 'Ba kionga echu nangi Galilea, xuta xi kio tse'e kiskjebetjo, ngat'a tsabe
ngayéje xi kitsa'en Jesús naxinanda Jerusalén ngajinre s'iu. Ngat'a ko kui kiji
s'iu.
46 'Batsa'en echu ngani Jesús Caná, nga'nde xi tijña ngajinre nangi Galilea,
ña nando kitsa'enni binu. 'Ba naxinanda Capernaum tijña jngu xuta xi
tsa'exat'are rey xi 'ñu tji'me ki'ndire.
47 Kionga kui kjint'e en nga Jesús 'etju nangi Judea 'ba nga ja'e nangi
Galilea, 'batsa'en ja'ekun Jesús 'ba 'ets'are nga kuaje ndaba, tuxi sindani
ki'ndire xi je mején kueya.
48 'Bamani Jesús kitsure:
—Tsa bi xio kjuakun ko chuba xi bakutsejen kjua'ñure Na'enchana, bi
ku̱akjainnu.
49 'Ba xi tsa'exat'are rey kitsure:
—Na'en, ti'en kjuanda, ndibafanichi nde'anire nga kje 'mejín ki'ndina̱.
50 'Ba kio Jesús kitsure:
—T'in ngani ni'yari. Je nda ngani ki'ndiri.
'Ba xutabiu kuakjainre en xi kitsu Jesús 'ba kiji.
51 'Ba kionga je masen tjen ndiyo, kisatejin nchja chu'ndare 'ba kitsure:

—Je nda ngani ki'ndiri.
52 'Batsa'en xutabiu tsiningiyare nchja chu'ndare jó chun 'etuts'inre nga
kuanda ngani ki'ndire, 'ba nchjabiu kitsingojore:
—Chuba jngu nga kuangixun ngujña 'etjukajinre chi'in nt'ai ki'ndiri.
53 'Batsa'en na'enre ki'ndibiu ja'etsjenre nga kui= chubabiu nga Jesús
kitsure: “Je nda ngani ki'ndiri.” 'Ba xutabiu ko ngatsi'i xi tjin ngaya ndaba
kuakjainre ngat'are Jesús.
54 Kui kjuakunbi xi majóni xi kitsa'en Jesús, kionga 'etju nangi Judea 'ba
ja'e ngani nangi Galilea.

5

Jesús tsinda jngu xuta xi bi ma fi

1 Kja'e nixtjin ngani kionga xuta judío inya'baxje jngu s'i, Jesús kiji naxi-
nanda Jerusalén.
2 'Ba kio tijña jngu nga'nde ña inya nanda xi tiñare xuntjare naxinando
xi Xuntja Chutsanga 'mi. Kui nga'nde ña inya nanda xi Betesda 'mi nga en
hebreo. 'Ba ón mani ngi ni'yare,
3 ña tjindu nkjin xuta xi sefesun: xuta ka, xi bi ma fi, 'ba ko xi bi nda ndsaku.
Kui xi inyakuyare nga steya nando.
4 Ngat'a tu sak'ua nga jngu ankjere Na'enchana fa'e ngajin nga'ndebiu ña
inya nanda 'ba tsiteyangire, 'ba xi tjun tsungijin yojore ngajin nando kionga
je kiteya, kui= xi manda tume chi'in xi kunre.
5 'Ba kio kjijñajinre xuta xi sefesun jngu xuta xi kuakantjio'on ján nu tjinre
nga tji'me.
6 'Ba kionga Jesús tsabe nga xutabiu tikjijña kio 'ba 'ba nde tsabe nga je
nkjin nu tjinre nga tji'me, kitsure:
—¿A mejénri kuanda ngani?
7 'Ba xuta xi tji'mio kitsu:
—Ji na'en, tu'yá tjinna xi kuasekona, tsa sungijinna nando kionga teya. 'Ba
kionga sungijian yojona tsakaiñu, tu kja'e xi tjun tsungijin yojore.
8 'Ba Jesús kitsure:
—Tisetjen, chjube nijñari xi tetsjujñasin 'ba t'in.
9 'Ba ndekuini chubabiu kuanda ngani xutabiu, 'ba ja'aya nijñare xi
tikjijñasun 'ba kiji. Tunga kui nixtjinbiu, nixtjin nga nikja'aya=.
10 Kui kjuañu xuta judío kitsunire xuta xi kuando:
—Xutu= nganda'e. Bi tixa'nderi nga x'e nijñari.
11 'Ba xutabiu kitsure:
—Xi kitsindana, kui xi 'ba kitsuna: “Chjube nijñari xi tetsjujñasin 'ba t'in.”
12 'Ba nchjabiu tsiningiyare:
—¿'Yá= xi 'ba kitsuri: “Chjube nijñari xi tetsjujñasin 'ba t'in”?
13 Tunga xuta xi kuanda bi be 'yá= xi kitsinda, ngat'a Jesús je kijijinre
ngajinre xutankjiun xi inya kio.
14 'Ba jaskan Jesús kiskajin ngani xutabiu ña ma ndetsinre ningu 'ba
kitsure:
—Ji na'en, je kuanda ngani nganda'e. Bi nde ña'anni je, tuxi bi nde
satet'aniri xi ngisa ch'o.
15 'Ba 'batsa'en xutabiu kiji 'ba ye'ere nijmi xuta judío nga Jesús= xi
kitsinda.
16 'Ba kui kjuañu xuta judío kitsjengikeni Jesús, ngat'a tsa'en= kibi nixtjin
nga nikja'aya.
17 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure nchjabiu:

—Na'ennạ titsa'exa ka'nda nganda'e, 'ba 'ba nde an tetsa'exa.
18 Kui= kjuañu xuta judío ngisa tsangisjai ndiyanire nga mejénre sik'en
Jesús, ngat'a bi tsa tu nixtjin nga nikja'aya tjimangane, tunga 'ba=nde tsu nga
Na'enchana xi na'enre 'ba 'ba=tsa'en ndekui tajngu joni Na'enchana kitsa'en
yojore.

Jesús tsuya ngat'are xare

19 'Ba 'batsa'en Jesús kinchja 'ba kitsure nchjabiu:
—Kjuakixi= xi texin_nuụ. Tumé ma tsa'en Ki'ndire Na'enchana xi tu
kuenda tse'e. Tu kui sani mé= xi tjibe nga titsa'en Na'enre, kui= xi tsa'en kui
ngayeje. Ngat'a ngayéje mé= xi tsa'en Na'en, ndekuinire xi tsa'en Ki'ndiu.
20 Ngat'a Na'en 'ñu= tsimején Ki'ndiu 'ba baku=re ngayéje mé= xi tsa'en. 'Ba
kuaku=re xa xi ngisa je ngisa nga ko mare kibi, tuxi kụakunninu.
21 Ngat'a jotsa'en Na'en tsikja'ayare xuta ngajinre mik'en 'ba tsik'endukun
ngani, 'ba=nde tsa'en Ki'ndiu tsik'endukun xi mejénre sik'endukun.
22 Ngat'a bi Na'en xi tsa'enre kjua xuta. Tusa Ki'ndiu kitsjare nga kui xi
sa'enre kjua ngatsi'i xuta,
23 tuxi ngatsi'i xuta skuekunni Ki'ndiu jotsa'en bekun Na'en. Xi bi bekun
Ki'ndiu, 'ba=nde bi bekun Na'en xi kui kitsikasen.
24 'Kjuakixi= xi texin_nuụ. Xi kuasen ñojon ennạ 'ba kụakjainre ngat'are
xi kitsikasennạ, kui= xi s'ẹre kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba bi si'anre kjua
ngat'are jere xutabiu, ngat'a je ja'axtiu ngajinre kjuabeya 'ba ja'as'en ña tjin
kjuabenichun.
25 Kjuakixi= xi texin_nuụ. Kjua'e= chụbạ 'ba nganda'e= nga je ja'e
chụbạbiu kionga mik'en kjuint'e jndare Ki'ndire Na'enchana. 'Ba xi kjuint'e,
kui= xi s'ẹre kjuabenichun.
26 Ngat'a jotsa'en tu ngat'a tse'e Na'enchana tijña kjuabenichun, 'ba=nde
tsa'en kitsja nga tu ngat'a tse'e Ki'ndiu k'uejña kjuabenichun.
27 'Ba Na'en kitsjare kjua'ñu Ki'ndiu tuxi sa'enire kjua xuta, ngat'a kui= xi
Ki'ndire Xuta xi'iun.
28 Bi makunnu kibi. Ngat'a kjua'e= chụbạ kionga kjuint'e jndare Ki'ndiu
ngatsi'i xuta xi kjiyunijin
29 'ba kuisetjen ngani. Xi nda kitsa'en, kui= xi kuisetjen nga s'ẹre
kjuabenichun. Tunga xi bi nda kitsa'en, kui= xi kuisetjen nga si'anre kjua.

Jesús tsu mé= xi bakutsejen nga kika'ere kjua'ñu

30 'Tumé ma tsa'aạn xi tu kuenda tsa'an. Jotsa'en nt'iạ, 'ba=tsa'en tsa'aạn
kjua. 'Ba kixi tsa'aạn kjua, ngat'a bi an 'baxje_rạ kjua'ñu yojonạ. Tusa tsa'aạn
xi mejénre Na'en xi kitsikasennạ.
31 Tsa an xinyakixiạ ngat'anạ, bi ndiya chjubere en xi xiạn.
32 Tunga tjin= jngu xi tsuyakixi ngat'anạ, 'ba 'be=ñạ nga kjuakixi= en xi
tsuyakixi ngat'anạ.
33 Jun kjinikasion nchja xi kikiningiyare Juan, 'ba kui= xi kitsuyakixi
ngat'are mé= xi kjuakixi.
34 Tunga an bi machjennạ tsa xuta kuetsuyakixi ngat'anạ, tunga
te'bejñatsejen_nuụ kibiu, tuxi k'uangiñu.
35 Juan, jo=ni jngu ndi'i xi kiti 'ba kitsitsejen, 'ba jun kuamejénnu nga
kjinitsjajin ngutjun ndi'ire.
36 Tunga an tjinnạ xi tsuyakixi ngat'anạ xi ngisa je ngisa nga ko mare en
xi kinchja Juan. Ngat'a xa xi kitsjanạ Na'enchana nga sik'etjusaạn 'ba xi
tetsa'aạn nganda'e, kui= xi 'ba nde titsuyakixi ngat'anạ 'ba tibakutsejen nga
Na'enchana xi kitsikasennạ.

37 'Ba Na'en xi kitsikasenna̱, kui= xi 'ba nde titsuyakixi ngat'ana̱. Jun kje
nu'yajin_ru jndare ninga kje 'yajíun jó kji'i.
38 Ninga bi tijñajin inimanu enre, ngat'a bi makjainnu ngat'are xi kit-
sikasen.
39 Ne 'ñu chut'ayo enre Na'enchana, ngat'a manu nga kio sa̱kujinnu
kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba ndekuini enre Na'enchana xi 'ba nde titsuyakixi
ngat'ana̱,
40 tunga bi mejénnú fo'o ngat'ana̱, tuxi s'e̱ninu kjuabenichun.
41 'Bi kjuajere xuta xi temangisjaa̱.
42 Tunga an 'bexkun_nuu̱ 'ba 'beña̱ nga bi nimijion Na'enchana.
43 Ngat'a ja'e=ña̱ ngat'are ja'enre Na'enchana̱, 'ba jun bi techjubetjonuu̱.
Tunga tsa kja'e kjua'e xi tu ja'enre ya'a sa, tusa kui xjubetjo.
44 Kui kjuañu, ¿jó tsa'en ku̱akjainninu ngat'ana̱? Tsa nde ngajinre
xingiu mejénninu s'e̱nu kjuaje 'ba bi minyisjo kjuaje ngixkun Na'enchana xi
jngututu.
45 Bi nikja'etsjion tsa an kuaneje_nuu̱ ngixkun Na'enchana. Xi kuanejenu,
Moisés= xi techuya_ru nga sakunu kjuanda ngat'are.
46 Ngu tsa makjainnu mé= xi kitsi'indu Moisés, 'ba=nde ku̱akjainnu
ngat'ana̱, ngat'a Moisés kitsi'indu= ngat'ana̱.
47 Tunga tsa bi makjainnu mé= xi kitsi'indu Moisés, ¿jótsa'en ku̱akjainninu
en xi tenchjaa̱? —kitsu Jesús.

6

Jesús tsikjén ón mi xuta
Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17

1 Kja'e nixtjin ngani Jesús kiji xingunda ndachikun Galilea, xi 'ba nde
ndachikun Tiberias 'mi.
2 'Ba ne nkjin xuta tjenngire, ngat'a tsabe kjuakun xi kitsa'en nga kitsinda
xuta xi sefesun.
3 'Ba 'batsa'en Jesús tsijin jngu nindu 'ba kio tsek'ejñako xutare.
4 Kui nixtjinbiu je tjimatiña s'i pascua xi 'baxje xuta judío.
5 Kionga Jesús kiskutsejen 'ba tsabe nga ne nkjin xuta inyatsitiñat'are, kio
jako Felipe 'ba kitsure:
—¿Ñá=ñu kuinda niñuxtila xi skine xutankjiun?
6 Tunga tuxi skut'áyakoni Felipe nga 'ba kitsure, ngat'a be= kui mé= xi sa'en.
7 'Ba 'batsa'en Felipe kitsu:
—Tsa jó sientu ton denario niñuxtila kuinda, ninga tsa ichi ichi kua'ere nga
jngu jngu, bi ku̱anni.
8 'Ba 'batsa'en kinchja jngu xutare Jesús xi Andrés 'mi, xi nts'e mani Simón
Pedro 'ba kitsu:
9 —Nga'e sejña jngu chi'ndi xi ya'a ón niñuxtila xi kuandakoni cebada ko jó
tjiuti. Tunga, ¿jótjin ku̱anire xutankjiun kibiu?
10 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu:
—'Ba t'in_ru nga ngat'endu ngatsi'i xuta.
'Ba kui nga'ndebiu ne tjin xka ngijña, 'ba tsek'endu ngajin ngijño jeru
mején ón mi xuta xi'in.
11 'Ba 'batsa'en Jesús kiskjebe niñuxtilo 'ba kitsjare kjuanda Na'enchana 'ba
kitsitsojosunre xuta xi tsik'endu kio. 'Ba 'ba nde kitsiko tjiutiu ngayeje nga
kitsjare jotjin mejénre xuta.
12 'Ba kionga je nda kitsere xuta, 'batsa'en jako ngani xutare 'ba kitsure:

—T'eku xkua xi ts'angiu, tuxi tumé kjuetsunni.
13 'Ba 'batsa'en nchjabiu 'eku xkua xi ts'angire niñuxtila cebada xi ón, 'ba tejó nisin kuán xkua xi ts'angire xuta.
14 'Ba kionga xutankjiun tsabe kjuakun xi kitsa'en Jesús, 'batsa'en 'ba kitsure xinkjin:
—Kjuakixi= nga kui xuta chinga profeta xi tjinnere nga kjua'e nga-sun'ndebi.
15 Tunga Jesús tsabe nga nchjabiu mejénre kueko kjua'ñu nga rey sa'en. Kui kjua tsakasent'axin nganire nga kik'ejña tajngu nindu.

Jesús fisun ndachikun
Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52

16 Kionga je tjima'ña, xutare Jesús ja'ejen 'nda ndai ndachikun.
17 'Ba kionga je kuajñure nde, tunga tojo kje fa'etjenngijín Jesús, ja'as'en barku, tuxi kjua'axtiukjani ndachikun nga kuaje Capernaum.
18 'Ba tukjuan kuán jngu ntjo 'ñu xi niki kiskjenitjen ndachikun.
19 Kionga je echu ón asa jon kilómetro, kio tsabe nchjabiu nga Jesús ndibasun ndachikun nga titsitiñat'are barku, 'ba kitsakjun.
20 Tunga Jesús kitsure:
—An= ña. Bi kun.
21 'Ba nchjabiu kuatsjare nga Jesús ja'as'en barku, 'ba tukjia'a echu sani nangi ña inyafi.

Jesús tsuya ñáre niñuxtila xi kjuakixi

22 Nga kuanyujun xuta xi tsek'endu xingunda ndachikun tsabe nga tu jngu sani barku xi 'etju kio 'ba nga Jesús bi ja'as'en nga kiko xutare, ngat'a tu kiji suba= xutare.
23 'Ba 'batsa'en ja'e jó ján kja'e barku xi 'etjuni Tiberias nga ja'etiña ña kiskine niñuxtila xuta, kionga Jesús je kitsjare kjuanda Na'enchana.
24 'Bamani, kionga xutankjiun tsabe nga Jesús bi nde kio tijñani ninga xutare, 'batsa'en ja'as'en barkubiu nga kikangisjai kui naxinanda Capernaum.
25 'Ba kionga je kuasjaire xingunda ndachikun, kitsure:
—Maestru, ¿kjia'áñu ja'e nga'e?
26 'Ba Jesús kitsingojore:
—Kjuakixi= xi xin_nuu. Kji'yañu kjuakun xi kitsa'aan, tunga bi kui kjuañu teminyisjaininuu. Tu Ngat'are= nga nda kitsitsenu niñuxtila xi kichinio, kui kjuañu teminyisjainiñuu.
27 Bi ña'axa_ru xichine xi mare fe. Tusa ti'axa_ru xichine xi bi fe, xi sjanu kjuabenichun xi bi fet'a. Kui xichinebiu xi sjanu Ki'ndire Xuta xi'iun, ngat'a kui= xi 'exare Na'enchana.
28 'Ba nchjabiu kitsu:
—¿Mé= xi tjinnere nga si'een jin, tuxi sik'etjusunnii xa xi mejénre Na'enchana?
29 'Ba Jesús kitsingojo nganire:
—Kui xa kibi xi mejénre Na'enchana nga sik'etjusun, nga tjinnere nga kuakjainnu ngat'are xi kitsikasen.
30 'Ba nchjabiu kitsu ngani:
—¿Mé= kjuakun xi kuakutsejennii, tuxi xianii 'ba kuakjainni ngat'a tsiji? ¿Mé= xa xi ñe'en?
31 Joni xuta chingana, kui xi kiskine tsajmi xi chine xi mana 'mi kionga tsek'endu nangi t'axiun. Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Ngank'aa kika'enire niñuxtila xi kiskine.”

32 'Ba Jesús kitsu:
—Kjuakixi= xi xin_nuu̱. Bi Moisés xi kitsjanu niñuxtila xi jendibajenni ngank'aa. Tusa Na'enchana̱ tsja_nuu̱ nganda'e niñuxtila xi kjuakixi xi ndibajenni ngank'aa.
33 Ngat'a niñuxtila xi tsja Na'enchana, kui= xi jendibajenni ngank'aa 'ba mare tsik'endukun xuta ngasun'ndebi.
34 'Ba nchjabiu kitsu:
—Na'en, ta'entsjainii̱ niñuxtilabiu.
35 'Ba Jesús kitsure:
—An= ña̱ niñuxtila xi tsik'endukun xuta. Xi kjua'e ngat'ana̱ bi nde ku̱abojonire, 'ba xi ku̱akjainre ngat'ana̱ bi nde ku̱axindanire.
36 Tunga je kixin_nuu̱, ninga tsa te'yanuu̱ tunga bi tjimakjainnu.
37 Ngatsi'i xuta xi Na'enna̱ tsjana̱ kjua'e ngat'ana̱, 'ba xi kjua'e ngat'ana̱ bi k'uaxji̱a̱ ngandetsian.
38 Ngat'a ngank'aa jendibajenña̱, tuxi sik'etjusunña̱ jotsa'en mejénre Na'en xi kitsikasenna̱ 'ba bi jotsa'en an mejénna̱.
39 'Ba xi kitsikasenna̱ mejénre nga nijnguú sichajaa̱ xi je kitsjana̱. Tusa mejénre nga sikja'aya ngani_ra̱ ngajinre mik'en xutabiu nga kjuet'a nixtjin.
40 Ngat'a Na'enna̱ mejénre nga ngatsi'i xi skue Ki'ndiu 'ba ku̱akjainre ngat'a tse'e s'e̱=re kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba an sikja'aya ngani_ra̱ ngajinre mik'en xutabiu nga kjuet'a nixtjin —kitsu Jesús.
41 'Ba 'batsa'en xuta judío ch'otsa'en kinchja cheje ngat'a tse'e Jesús, ngat'a kitsu nga kui= xi niñuxtila xi ngank'aa jendibajenni.
42 'Ba kitsu:
—¿A bi kui xutabi xi Jesús, ki'ndire Kuse? 'Yaña na'enre ko nare. ¿Jó tjinnire nga 'ba titsu nga ngank'aa jendibajenni?
43 'Ba Jesús kitsure:
—Bi ch'otsa'en chuko xingiu ngat'are mé= xi kixia̱n.
44 Ngat'a ni'yá ku̱an kjua'e ngat'ana̱ tsa bi Na'en xi kitsikasenna̱ kjua'eko, 'ba an sikja'aya ngani_ra̱ ngajinre mik'en nga kjuet'a nixtjin.
45 'Ba=tsa'en kitsi'indu nchja chinga profeta: “Na'enchana kuakuyare ngatsi'i xuta.” 'Bamani, ngatsi'i xi basen ñojonre Na'enchana 'ba xi mare ngat'are mé= xi tsu, kui= xi kjua'e ngat'ana̱.
46 'Nisa 'yajín be jó kji'i Na'enchana. Tu jngu sani xi jendibani ña tijña Na'enchana, kui= xi je tsabe jó= kji'i kui.
47 Kjuakixi= xi xin_nuu̱. Xi ku̱akjainre ngat'ana̱, kui= xi tjinre kjuabenichun xi bi fet'a.
48 An= ña̱ niñuxtila xi tsjare kjuabenichun xuta.
49 Xuta chinganu kiskine tsajmi xi chine xi mana 'mi nangi t'axiun, tunga tojo jesun.
50 Tunga niñuxtila kibi ngank'aa jendibajenni, tuxi tu'yani xi skine bi nde kueyani.
51 An= ña̱ niñuxtila xi tijñakun xi ngank'aa jendibajenni. Tsa tjin xi skine niñuxtilabi, kui= xi s'e̱re kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba niñuxtila xi sja, kui= xi yojona̱ xi sjantjai_ra̱ xuta ngasun'ndebi tuxi s'e̱nire kjuabenichun —kitsu Jesús.
52 'Ba 'batsa'en xuta judío tu josiko xinkjin 'ba kitsu:
—¿Jó tsa'en ku̱an sjana yojore xutabi nga xinia?
53 'Ba Jesús kitsu:

—Kjuakixi= xi xin_nuu. Tsa bi xino yojore Ki'ndire Xuta xi'iun 'ba bi s'iu
jinre, bi s'e kjuabenichun ngajinnu.
54 Xi skine yojona 'ba k'ui jinna, kui= xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a, 'ba
an sikja'aya ngani_ra xutabiu nga kjuet'a nixtjin.
55 Ngat'a yojona kui= xi xichine kjuakixi 'ba jinna kui= xi nanda kjuakixi.
56 Xi skine yojona 'ba k'ui jinna, kui= xi k'uendujinntsjaina, 'ba an ku-
atejñajinntsjai_ra.
57 Jotsa'en Na'enchana xi tsja kjuabenichun kitsikasenna 'ba ngat'are kui
tejñakuan, 'ba=nde tsa'en ngat'are xuta xi sa'enna xichinere, kui= xi sja_ra
kjuabenichun.
58 Kibi= niñuxtila xi ngank'aa jendibajenni 'ba bi joni tsajmi xi chine xi
mana 'mi xi kiskine xuta chinganu 'ba tojo jesun. Ngat'a xi skine niñuxtilabi,
kui= xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a.
59 'Ba=tsa'en kinchja Jesús nga yakuya ngaya jngu ni'ya sinagoga naxi-
nanda Capernaum.

En xi tsja kjuabenichun xi bi fet'a

60 Kionga kjint'e xutare en xi kinchja, 'batsa'en nkjin xi 'ba kitsu:
—¿'Yá= xi kuakjainre enbi? 'Ñu= na'en tjinre.
61 Tunga Jesús tsabe nga ch'otsa'en inyafocheje xutare ngat'are kibiu 'ba
kitsure:
—¿A ch'o manu kibiu?
62 ¿'Ba jó kuannu tsa xio Ki'ndire Xuta xi'iun kionga kuenijin ngani
nga'nde ña jendibani?
63 Isennixtjintsjere= Na'enchana xi tsjare kjuabenichun xuta, tunga ni'mé
xi tse'e ngasun'ndio kuanre sjare kjuabenichun xuta. 'Ba en xi kixin_nuu,
kui= xi tse'e Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba tsjare kjuabenichun xuta.
64 Tunga tjin= ngajinnu yak'a xi bi makjainre kitsu Jesús, ngat'a 'nda nga
tuts'inre ja'ba be= 'yá xi bi makjainre 'ba 'yá xi singantsja.
65 'Ba 'ba nde kitsu:
—Kui= kjua 'ba kixinni_nuu nga tu'yá kuan kjua'e ngat'ana tsa Na'enchana
bi sa'en nga kuan kjua'e ngat'ana.
66 'Nda kui nixtjinbiu nkjin xutare kitsikumare 'ba bi nde tsak'ajmekoni.
67 'Ba 'batsa'en Jesús jako xutare xi tejó 'ba tsiningiyare:
—¿A mejénnú kuangiun jun ngayeje?
68 'Ba Simón Pedro kitsingojore:
—Na'en, ¿'yá= ngisa xi kuangitjenngii? Ji= xi nukjua nijmi en xi tsjare
kjuabenichun xi bi fet'a xuta.
69 Je makjainni 'ba 'ya=ni nga ji= xi Cristo, xi Ki'ndire Na'enchana xi
tijñakun.
70 'Ba Jesús kitsure:
—An= kiskja'ajin_nuu jun xi tejó, tunga ngajinnu tjin jngu xi chanayi.
71 Nga 'ba kitsu ngat'a tse'e Judas Iscariote kinchja. Xi ki'ndire Simón.
Ngat'a kui= xi singantsja 'ba jngu xutare xi tejó.

7

Jesús fi jngu s'i naxinanda Jerusalén

1 'Ba jaskan Jesús tsu'ba nangi Galilea. Bi kuamejénre nga tsak'ajme tsejen
nangi Judea, ngat'a xuta judío xi tjindu kio tsangisjai ndiya jótsa'en sik'enni
kui.
2 Tunga je tjimatiña s'i xi 'baxje xuta judío xi s'ire ni'ya xi tu beni ngisa.

3 'Ba 'batsa'en 'bi kitsu nts'e Jesús:
—Bi tu nga'e beni. Tusa t'in ña tijña nangi Judea, tuxi skueni xutari mé= xi teñe'en.
4 Ngu tsa jngu xuta mejénre xiaxkun bi 'bejña'mo mé= xi tsa'en. Kui kjuañu tsa ñe'en kjuakun, tusa takutsejen_ri yojori xuta ngasun'ndebi
5 —kitsu nts'e, ngat'a ni nts'ejín kuakjainre ngat'are kui.
6 'Ba Jesús kitsure:
—Kje fa'ejín chubaną. Tunga ngat'anu jun, tume chubañu ma ño'on mé= xi mejénnú.
7 Bi ma mastikenu xuta ngasun'ndebi jun, tunga inyamastike=nạ an ngat'a texinyata'enñạ nga ch'o tjin mé= xi inyatsa'en.
8 Tangiun jun s'iu. Tunga an bi kjuiạ, ngat'a kje fa'ejín chubaną
9 —kitsu Jesús 'ba tsek'ejña nangi Galilea.
10 Tunga kionga je kiji nts'e Jesús, 'batsa'en kui kiji s'iu ngayeje. Tunga bi kiji tsejen, tu kiji 'mo.
11 'Ba xuta judío tsangisjai Jesús ngajin s'iu, 'ba kitsu:
—¿Ñá=ñu tijña xutabiu nde?
12 'Ba ngatsi'i xutankjiun inyafo nijmi ngat'are Jesús. Tjin yak'a xi tsu: “Kui jngu= xuta xi nda xuta.” 'Ba tjin yak'a xi kitsu: “Junjun. Kui jngu= xuta xi 'bonachare xuta.”
13 Tunga xutankjiun bi kuán kinchja tsejen ngat'are Jesús, ngat'a tsankjunke xuta judío.

Jesús bakuya ngajin s'ire ni'ya xi tu beni ngisa

14 Kionga je masen tjen s'iu, Jesús ja'as'en ña ma ndetsinre ningu 'ba yakuya.
15 'Ba xuta judío tu 'ba= kuánre 'ba kitsure xinkjin:
—¿Jótsa'en manire xujun xutabi, nga bi kiskut'aya?
16 'Ba Jesús kitsure:
—En xi tebakuyaạ bi tsa'an. Tse'e xi kitsikasennạ.
17 Tsa tjin xi mejénre sa'en jotsa'en mejénre xi kitsikasennạ, kui= xi skue ñá ndibani en xi tebakuyaạ, tsa tse'e Na'enchana asa tu kuenda tsa'an tenchjaạ.
18 Jngu xuta xi tu kuenda tse'e nchja, kui= xi mejénre nga xiakun. Tunga xi mejénre nga xiakun xi kitsikasen, kui= xi nchjakixi 'ba tumé ma chaninejere.
19 ’¿A bi Moisés xi kitsjanu kjuatexumo? Tunga nijngujín jun tenik'etjusun kjuatexumo. ¿Ánñu mejénninu sik'ennuụ? —kitsu Jesús.
20 'Ba xutankjiun kitsingojore:
—¡Ngu isennixtjin xi bi nda tijñajinri! ¿'Yá= xi mejénre sik'enri?
21 'Ba Jesús kitsure:
—Jngu kjuakun xi kitsa'aạn, 'ba ngat'are kui tu 'ba= kuán tsi'inu.
22 Moisés yakuyanu nga sik'etjusun mé= xi circuncisión 'mi (ninga tsa bi fa Moisés xi 'etuts'inre kibiu, tusa nchja chinganu xi 'ejñatuts'innu kibiu.) 'Ba nik'etjusun kibiu ninga tsa nixtjin nga nikja'aya.
23 'Ba 'ba niko ki'ndi xi'innu ninga tsa nixtjin nga nikja'aya, tuxi bi kuiyuneñu kjuatexumare Moisés. Nda tjin tsu'ba. Tunga tsa 'ba ño'on, ¿ánñu temastichaninuụ nga nixtjin nga nikja'aya kitsindakjiạn ngayéje yojore jngu xuta?
24 Bi ño'on kjua tu ngat'are jotsa'en matsejen mé= xi tsa'en xuta. Tusa ko kjuakixi ti'on kjua.

Bi mankjinre xuta nga Jesús xi Cristo

25 'Ba 'batsa'en yak'a xuta xi Jerusalén tse'e 'bi kitsure xinkjin:
—¿A bi kui xutabi xi nchjabiu mejénre sik'en?
26 Ngu chutsijon. Tsja tsa'en tinchja tsejen 'ba tumé inyatsure. ¿A je kuankjinre xutaxo nga kui fa ni xi Cristo?
27 Tunga 'yaña ñá ndibani xutabi. Kionga kjua'e xi Cristo, tu'yá skue ñá kjua'eni.
28 'Ba 'batsa'en 'ñu kinchja Jesús nga yakuya ña ma ndetsinre ningu 'ba kitsu:
—Temixun nga 'yanuu 'ba nga 'yo ñá ndibañą. Tunga bi kuenda tsa'an ja'aą. Xi kitsikasennąa, kui= xi kjuakixi 'ba kui bi 'yo.
29 Tunga an 'be=ñą. Ngat'a kio= jendibañą ña tijña, 'ba kui= xi kitsikasennąa.
30 'Ba 'batsa'en nchjabiu kuamejénre nga kue'ñu, tunga ni'yá kitsuba, ngat'a kje fa'ejín chubare.
31 'Ba nkjin mani xuta xi inya ngajinre xutankjiun xi kuakjainre ngat'are kui 'ba kitsure xinkjin:
—Kionga kjua'e xi Cristo, ¿a ngisa= tse kjuakun sa'en ngisa nga ko mare xi titsa'en xutabi?
32 'Ba 'batsa'en xuta fariseo kjint'e mé= xi inyafo nijmi xutankjiun ngat'are Jesús. 'Ba meni xi ngakure na'mi ko xuta fariseo kitsikasen nchja xi tsikuenda ningu, tuxi subani Jesús.
33 'Ba Jesús kitsu:
—Tu chuba nixtjin kuatejñajin ngisa_nuu, 'ba jaskan kjui ngañą ña tijña xi kitsikasennąa.
34 Kuijnyisjainuu tunga bi nde xianinu. Ña kuikatejñaą bi kuan kjuechu.
35 'Ba 'batsa'en xuta judío kitsure xinkjin:
—¿Ñá= kuaje xutabi, nga bi nde kuasjainina? ¿A kuekun tsé xingia xi tjindujinre xuta griego 'ba kio kuakuyare xuta griego?
36 'Ba: ¿Jó tsunire en xi kinchja nga tsu: "Kuijnyisjainuu tunga bi nde xianinu", 'ba: "Ña kuikatejñaą bi kuan kjuechu"?
37 Nixtjin nga je tifet'anį s'iu, kui xi 'ñu 'baxje xuta, 'ba 'batsa'en tsakasen nduju Jesús nga 'ñu kinchja 'ba kitsu:
—Tsa tjin xi xindare, ngatjendiba ngat'anąa 'ba ngat'i.
38 'Ba 'bi kuanre jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana. Xi kuakjainre ngat'anąa, kui= xi stjujin ngajin yojore ndaje xi tjinre nanda xi tsjare kjuabenichun.
39 'Bi kitsu Jesús nga kinchja ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana xi jaskan sakure xuta xi kuakjainre ngat'are kui. Ngat'a kui nixtjinbiu kje fa'ejín Isennixtjintsjere Na'enchana, ngat'a Jesús kje sakujínre kjuajere.
40 'Ba kionga xutankjiun kjint'e enbi, 'batsa'en jonijmi ngat'are Jesús.
—Kjuakixi=nini nga kui= xi xuta chinga profeta —kitsu yak'a.
41 'Ba yak'a kitsu ngani:
—Kui= xi Cristo.
—Junjun —kitsu ngani kja'ere—. Ngat'a bi nangi Galilea kjua'eni xi Cristo.
42 ¿A bi 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana, nga ntjere David kjua'eni xi Cristo 'ba nga naxinanda Belén kjua'eni, ña nangire David?
43 'Ba 'batsa'en xutankjiun tsakjanya ngat'are Jesús.
44 'Ba tjin xi kuamejénre nga suba'ñu, tunga ni'yá 'ba kitsa'en.
45 'Ba 'batsa'en nchja xi tsikuenda ningu ja'e ngani ña tjindu xi ngakure nchja na'mi ko xuta fariseo.
—¿Ánñu bi ja'ekoñu xutabiu nde? —kitsu xutaxo nga tsiningiyare.

46 'Ba nchjabiu kitsure:
—Ni'sa 'yajín 'batsa'en nchja jotsa'en tinchja xutabiu.
47 'Ba nchja fariseo kitsure:
—¿A 'ba=nde ko jun je tsak'onachanu xutabiu?
48 ¿A tjin tsé ngajinre xutaxo xi makjainre ngat'are kui? 'Ba ¿a tjin tsé ngajinre xuta fariseo xi makjainre ngat'are kui ngayeje?
49 Tunga ngat'are xutankjiun xi bi mankjinre kjuatexumo, kui= xi ch'okun ngixkun Na'enchana.
50 'Ba 'batsa'en Nicodemo, jngu xi ngajinre, xuta fariseo xi ja'ekun Jesús nga jñu, kinchja 'ba kitsu:
51 —Jo tsu kjuatexumana, titjun tjinnere nga kuasen ñojon_ra xuta, tuxi xiaña mé= xi kitsa'en. 'Ba jaskan si'an_ra kjua —kitsu.
52 'Ba nchjabiu kitsure:
—¿A 'ba=nde nangi Galilea ndibani ji ngayeje? Nda chut'aye enre Na'enchana 'ba xiani nga nisa jngujín profeta ndibani nangi Galilea.
53 'Ba 'batsa'en nga jngu jngu kiji ndaba.

8

Chjun xi kitsa'ent'are kjuachajngi xi'inre

1 'Ba 'batsa'en Jesús kiji Tjengi Ya Olivo.
2 'Ba kionga je kis'e isen nixtjin nga kuanyujun, ja'e ngani ningu. Kio ja'ekun ne nkjin xuta, 'ba kio tsik'ejña nga yakuyare.
3 'Ba chjine kjuatexuma ko xuta fariseo ja'ekore jngu chjun xi kji'yare nga kjuachajngi titsa'ent'are xi'inre 'ba kitsikasen masen.
4 'Ba kitsure Jesús:
—Maestru, chjunbi kji'yare nga kjuachajngi titsa'ent'are xi'inre.
5 'Ba 'batsa'en kitsi'indut'a Moisés kjuatexumo nga ko ndiojo kjuinik'enkoni xi 'ba sa'en. 'Ba ji nde, ¿jó sji?
6 Tunga tuxi kiskut'ayako=ni Jesús nga 'bi kitsure, ngat'a mejénre kuaneje. 'Ba 'batsa'en Jesús yejen tsindi nkjain 'ba ko najma ntsja kitsi'indut'a t'anangiu.
7 'Ba ngat'a tojo inyaminingiyare nchjabiu, yejennk'a ngani nkjain 'ba kitsure:
—Xi tsajainjínre je, kui xi titjun ngate'ere ndiojo chjunbiu.
8 'Ba 'batsa'en yejen tsindi ngani nkjain 'ba janda kitsi'indut'a t'anangiu.
9 'Ba kionga kjint'e nchjabiu enbiu, nga jngu jngu kiji tsaka'anire xi ngisa 'ñu chinga. 'Ba 'batsa'en tu Jesús ko chjunbiu tsik'endujin masenre xutankjiun.
10 'Ba 'batsa'en Jesús yejennk'a ngani nkjain 'ba kitsure:
—Na, ¿ñá kiji nchjabiu nde? ¿A tu'yá nde tibanejeniri nga tsu nga tjinnere nga kjuinik'enri?
11 'Ba chjunbiu kitsu:
—Junjun, na'en. Nijngujín.
'Ba Jesús kitsure:
—Ninga an bi xiạn nga kuitjaxti kjuanima ngayeje. T'in ngani 'ba bi nde mijnyije ngisani.

Jesús bakuya nga kui= xi ndi'ire xuta

12 'Ba 'batsa'en Jesús jako ngani xutankjiun 'ba kitsure:
—An= ña ndi'i xi tsitsejenre xuta tse'e ngasun'ndebi. Xi kuetjennginạ bi ña jñu chun kuetsuma. Tusa s'ẹre ndi'i xi sjare kjuabenichun.

13 'Ba xuta fariseo kitsure:
—Tu ngat'a tsiji tenikixiya tajngui. Bi chjire en xi tesji.
14 'Ba Jesús kitsingojore:
—Ninga tsa tu ngat'a tsa'an tetsikixiyaą, tunga chjire en xi tenchjaą, ngat'a 'be=ñą ñá jendibañą 'ba ñá kjui ngañą. Tunga jun bi 'yo ñá jendibañą 'ba bi 'yo ñá kjui ngañą.
15 Jun ña'an=ñu kjua jotsa'en tijña nga'e ngasun'ndebi, tunga an tu'yá tsa'en_rą kjua.
16 'Ba tsa tsa'aąn kjua, kixi tsa'aąn, ngat'a bi tejña tajnguą. Tusa tijñakoną Na'en xi kitsikasennąą.
17 'Ba ka'nda kjuatexumanu 'bi= tsa'en kua'indut'a: “Tsa jó xuta ngusun ma nga nchja, kui enbi xi chjire.”
18 Tu ngat'a ta'an= tetsikixiyaą, 'ba 'ba=nde Na'en xi kitsikasennąą titsikixiya ngat'anąą ngayeje —kitsu Jesús.
19 'Ba nchjabiu kitsure:
—¿Ñá=ñu tijña Na'enri?
—Bi 'yanuų ninga bi 'yo Na'ennąą. Tsa 'yanuų, 'ba=nde xio Na'ennąą ngayeje —kitsu Jesús.
20 'Ba kui enbi xi kinchja nga yakuya ndetsinre ningu, ña tijña kaxare ton chje. 'Ba tu'yá kitsuba, ngat'a kje fa'ejín chubare.
21 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nganire:
—An= kjui=ñą 'ba kuijnyisjainuų, tunga ngajinre jenu kueyajiun. Ña kjuią bi kųan kjuechu.
22 'Ba xuta judío kitsu nganire xinkjin:
—¿Ánñu tsuni nga ña kuaje bi kųan kjuecha? ¿A titsikja'etsjen nga sik'en tajngu yojore?
23 Tunga Jesús kitsure:
—Ngindio tsojon, tunga an ngank'aa tsa'an. Ngasun'ndebi= nanginu jun, tunga an bi ngasun'ndebi nanginąą.
24 Kui= kjuañu 'ba texinni_nuų nga kueyajiun jenu. Tsa bi kųakjainnu nga 'yá= ñą an, kueyajinñu jenu.
25 'Ba xuta judío tsiningiya nganire:
—¿'Yá=ni ji?
'Ba Jesús kitsingojore:
—Xi je kixin_nuų 'ndani nga tuts'inre.
26 Tse en tjinnąą xi kųan kuinchjaą ngat'anu 'ba sa'en_nuų kjua. Tunga xi kitsikasennąą, kui= xi tjinre kjuakixi. 'Ba xi kjint'iąą nga kinchja xi kitsikasennąą, kui= xi texin_rą ngasun'ndebi.
27 Tunga nchjabiu bi kuankjinre tsa ngat'are Na'enchana jako kui.
28 Kui kjuañu Jesús kitsu ngisa:
—Kionga xjunitjennk'o Ki'ndire Xuta xi'iun, kio xio nga 'yá= ñą an 'ba nga tumé tsa'aąn xi tu kuendanąą. Jotsa'en yakuyanąą Na'enchana, kui= xi texiąn.
29 Ngat'a xi kitsikasennąą, kui= xi tijñakonąą. Bi tsik'ejña tajnguną Na'enchana, ngat'a tsik'etjusun ntsjai=ñą mé= xi matsjare.
30 'Ba kionga 'bi titsu Jesús, ne nkjin kuakjainre ngat'are kui.

Jesús bakuya ngat'are 'yá xi ki'ndire Abraham

31 'Ba 'batsa'en Jesús jako xuta judío xi kuakjainre ngat'are kui:
—Tsa janda sik'etjusun ennąą, kjuakixi= nga kuon xutanąą,
32 'ba xiañu mé= xi kjuakixi, 'ba kjuakixiu sinndainu —kitsure.

33 'Ba nchjabiu kitsure:
—Jin ntjere Abraham kuáin, 'ba nisañajanni chu'nda maį. ¿Jótsa'en 'bi te'miniį nga kųandaį?
34 'Ba Jesús kitsu ngani:
—Kjuakixi mé= xi texin_nuų. Ngatsi'i xi inyamajngi je, kui= xi kuán chu'ndare je.
35 Joni jngu chu'nda, bi s'entsjaire nga'nde ngaya ni'yo. Tunga ki'ndire xuta xi tse'e ni'yo, kui= xi s'entsjaire nga'nde.
36 'Ba 'batsa'en, tsa Ki'ndire Na'enchana sinndainu, kųandai kjuakixinu.
37 'Be=ñą nga jun xi ntjere Abraham, tunga mejénnú sik'ennuų, ngat'a bi mejénnú fa'as'ejinnu enną.
38 An xinñą mé= xi yakutsejenną Na'enną, 'ba jun ña'an=ñu mé= xi bakuyanu na'ennu.
39 Nchjabiu kitsingojo:
—Na'enni, kui= xi Abraham.
'Ba Jesús kitsure:
—Tsa jun xi ki'ndire Abraham, 'baru si'on jo kitsa'en Abraham.
40 Tunga nganda'e mejénnú sik'ennuų, ninga tsa texinya_nuų en kjuakixi xi yakuyaną Na'enchana. Niñajanni 'bi kitsa'en Abraham.
41 Jun= xi 'ba ño'on jo kitsa'en na'ennu.
'Ba nchjabiu kitsu:
—Jin bi ngajin kjuachajngi kitsin. Jngututu na'en tjinni, kui xi Na'enchana.
42 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu nganire:
—Tsa Na'enchana xi na'ennu, nimején=ru_nuų jun, ngat'a an jendiba=ñą ña tijña Na'enchana 'ba nga'e tejñaą. Bi ngat'a tsa'an nga ja'aą. Kui suba kitsikasenną.
43 Bi mankjinnu en xi tenchjaą, ngat'a bi ba'e'ndio nga fa'as'enjinnu enną.
44 Chanayiu xi na'ennu 'ba kui tse'e_ru. 'Ba jun mejénnú si'on jotsa'en mejénre kui. Xi 'ndani nga tuts'inre kitsik'en xuta. Bi basen kixiko xi kjuakixi, ngat'a tsajain ngajinre mé= xi kjuakixi. Kionga nchja en ndesu, jo kun kui 'ba=tsa'en nchja, ngat'a kui= xi ndesu 'ba bakuya en ndesu.
45 Tunga an texin=ñą mé= xi kjuakixi, 'ba kui= kjua bi makjainninu.
46 ¿A tjin= ngajinnu xi kųan kuakutsejen nga tjinną je? Tunga tsa kjuakixi mé= xi texiąn, ¿ánñu bi makjainninu?
47 Xi Na'enchana tse'e, kui= xi basen ñojon en xi tse'e Na'enchana. Tunga bi Na'enchana tse'e_ru. Kui= kjuañu bi mejénninu basen ñojon enre kui —kitsu Jesús.
48 'Ba xuta judío kitsu:
—Kjuakixi= mé= xi mixiin, nga ji= ni jngu xuta tse'e Samaria 'ba nga tijñajinri isennixtjin xi bi nda.
49 'Ba 'batsa'en Jesús kitsingojore:
—Bi isennixtjin xi bi nda tijñajinną. Tusa 'bekuąn Na'enną, tunga jun bi 'yakunnuų.
50 Bi kjuaje temangisjaą ngixkun xuta. Tunga tjin= xi tjimangisjai kjuajeną, 'ba kui= xi tsa'en kjua.
51 Kjuakixi= xi xin_nuų. Tsa tjin xi sik'etjusun enną, niñajanni kueya.
52 'Ba xuta judío kitsu ngani:
—Nganda'e 'ya=ni nga ji tijñajinri isennixtjin xi bi nda. Ngu Abraham ko nchja chinga profeta jesun. Tunga ji sji nga niñajanni kueya xuta xi sik'etjusun enri.

53 ¿A ngisa= 'ñu je ngisai ji nga ko mare Abraham xi xuta chingana xi k'en?
'Ba nde jesun nchja chinga profeta ngayeje. ¿'Yá= tema_ri yojori ji?
54 'Ba Jesús kitsingojore:
—Tsa tu an tajngu tetsjarą kjuaje yojoną, tumé chjire kjuajeną. Tunga xi
tibakutsejen kjuajeną, kui= xi Na'enną, xi 'ba nde Na'en 'mi_ru jun ngayeje.
55 Bi 'yaxkun jun kui, tunga an 'bexkun=ñą. Tsa xin_nuų nga bi 'bexkuąn,
'ba=nde xuta ndesu kuán joni jun. Tunga 'bexkun=ñą 'ba tetsik'etjusun=ñą
enre.
56 Tsja kuánre Abraham xi xuta chinganu nga tsabe nga kjua'aą. Tsabe 'ba
tsja kuánre.
57 'Ba xuta judío kitsure:
—Ninga kje yachutejín nu tjinri, ¿jótsa'en tesji nga je kji'ye Abraham?
58 'Ba Jesús kitsingojore:
—Kjuakixi= xi texin_nuų. Kionga kje tsinjín Abraham, ja'ba je tejñaą an.
59 'Ba 'batsa'en nchjabiu kiskjebe ndiojo, tuxi kue'enire ngat'a mejénre
sik'en. Tunga Jesús tsik'ejña'mo 'ba 'etju ña ma ndetsinre ningu.

9

Jesús tsinda jngu xuta ka

1 Nga tifa'a Jesús, kio tsabe jngu xuta xi ka 'ndani nga kitsin.
2 'Ba 'batsa'en xutare tsiningiyare:
—Maestru —kitsure—, ¿'yá xi tjinre je nga 'batsa'en ka kitsinni xutabi? ¿A
kui? ¿Asa xichare?
3 'Ba Jesús kitsingojore:
—Ninga kui ninga xichare tjinre je. 'Ba=tsa'en kitsin tuxi xiani ngajinre
mé= xi mare tsa'en Na'enchana.
4 Machjen= nga sik'etjusan xa xi tse'e xi kitsikasenną kionga tsejen ngisaą.
Ngat'a nga je kųajñu, tu'yá nde kųan sa'exa ngisani.
5 Yejerañu nga tejñaą nga'e ngasun'ndebi, an ñą ndi'i xi tsitsejenre xuta xi
tse'e ngasun'ndebi.
6 'Ba kionga je 'ba kitsu, 'etia t'anangiu 'ba ko ndatiare 'endachi ndasiji, 'ba
kitsikajun tuxkun xuta ko.
7 'Ba kitsure:
—Tichunkjain nga'nde ña inya nanda xi Siloé 'mi. (Siloé, en xi tsunire: xi
kjinikasen.)
'Ba xuta ko kikunkjan, 'ba kionga jendiba ngani, je nda matsejenre ya'a.
8 'Ba xuta xi ndai ndaba ko xuta xi tsabe nga mi'a ton kitsure xinkjin:
—¿A bi tsa kui xutabi xi 'bejña'in nga mi'a ton?
9 'Ba yak'a kitsu:
—Jun, kui.
'Ba tjin xi kitsu:
—Bi kui, tunga 'ba=tsa'en matsejen joni kui.
'Ba xutabiu kitsure:
—An= ñą.
10 'Ba 'batsa'en nchjabiu tsiningiyare:
—¿Jótsa'en kitju'ingini tuxkuin?
11 'Ba kui kitsingojore:
—Xuta xi Jesús 'mi ka'benda ndasiji 'ba katsikajun tuxkuaąn 'ba 'bi kat-
suną: "Tichunkjain nga'nde ña inya nanda xi Siloé 'mi." Kui kjuañu kijiñą
'ba kionga je kakunkjaąn, kamatsejenną ya'aniñu.
12 'Ba 'batsa'en nchjabiu tsiningiyare:

—¿Ñá tijña xutabiu nde?
—Bi 'biạ —kitsu xutabiu.
13 'Ba 'batsa'en nchjabiu ngixkun xuta fariseo kiko xuta xi je kuatsejenre.
14 'Ba nixtjin nga 'enda ndasiji Jesús 'ba nga tsix'angi tuxkun xutabiu, nixtjin nga nikja'aya= ngat'a xutu= nixtjinbiu.
15 Kui kjuañu xuta fariseo tsiningiyanire jótsa'en kuatsejenre. 'Ba xutabiu kitsu:
—Ndasiji katsikajun tuxkuaạn, 'ba kakunkjaạn 'ba kamatsejennạ.
16 'Ba 'batsa'en yak'a nchja fariseo kitsu:
—Bi Na'enchana kitsikasen xuta xi 'bi katsa'en, ngat'a bi bekun nixtjin nga nikja'aya.
'Ba tjin xi kitsu:
—¿Jótsa'en jngu xuta xi tjinre je kụan sa'en kjuakun joni kibi?
'Ba 'batsa'en tsakjanya xuta fariseo ngat'are Jesús.
17 'Ba 'batsa'en tsiningiya nganire xuta xi sa'e fa kuatsejenre:
—'Ba ji xi kitju'ingi tuxkuin, ¿jó sji ngat'are xutabiu? —kitsure.
'Ba kui kitsingojore:
—Jngu profeta kui.
18 Tunga xuta judío bi kuakjainre tsa kui xutabiu xi ka kuán'in tsakaiñu, 'ba tsa kui xi je matsejen nganire. Kui kjuañu kinchjanire xichare
19 'ba tsiningiyare:
—¿A kui ki'ndinu kibi xi 'mi_ru nga ka nga kitsin? 'Ba ¿jótsa'en nga je kuatsejenre nde?
20 'Ba xichare kitsingojore:
—'Ya=nị nga kui xi ki'ndinị 'ba nga ka nga kitsin.
21 Tunga bi 'yeẹ jótsa'en kuatsejen nganire, 'ba bi 'yeẹ 'yá xi kakjex'angi tuxkun. Tusa kui chjaningiya_ru. Je chinga. Kụan kui kue'esubanu nijmi ngat'a tse'e.
22 'Bi kitsu xichare xutabiu ngat'a tsakjunke xuta judío. Ngat'a xuta judío ja'ba je 'endakokjua xinkjin tsa tjin xi sikixiya nga Jesús= xi Cristo, kui= xi kjui'naxje ni'ya sinagoga.
23 Kui kjuañu xichare xutabiu kitsuni: “Chjaningiya_ru. Je chinga.”
24 'Ba 'batsa'en xuta judío kinchja nganire xi majóni ndiya xuta xi je kuatsejenre 'ba kitsure:
—Tikixiye nga Na'enchana xi tjinre kjuaje. Jịn 'ya=ni nga kui xutabiu jngu xuta xi tjinre je.
25 'Ba xutabiu kitsingojo:
—Tsa jngu xuta xi tjinre je kui, bi 'biạ. Tu kui sani xi 'biạ, nga an xi ka'iạn tsakaiñu, tunga nganda'e je matsejen nganinạ.
26 'Ba nchjabiu kitsu nganire:
—¿Jó katsikori? ¿Jótsa'en kakjex'angi tuxkuin?
27 'Ba kui kitsingojore:
—Je ye'e_nuụ nijmi, tunga bi tebatesinnuụ. ¿Ánñu mejénninu nga 'ba xin ngani_nuụ? ¿A mejénnú kuon xutare xutabiu ngayeje?
28 'Ba nchjabiu jatiko 'ba kitsure:
—Ji xi xutare xutabiu kuáin. Tunga jịn xutare Moisés kuáịn.
29 'Ya=nị nga Moisés kinchja en xi Na'enchana kitsuyare, tunga bi 'yeẹ ñá= jendibani xutabiu.
30 'Ba xutabiu kitsingojore:
—Ngu, tu 'ba= manạ nga bi 'yo ñá jendibani xutabiu, tunga kiskje'ingi tuxkuaạn an.

31 'Yaña nga Na'enchana bi basen ñojonre xuta xi tjinre je. Tu kui sani xi
bekun 'ba tsa'en mé= xi mejénre Na'enchana, kui= xi basen ñojonre.
32 Nisañajanni nu'yare tsa tjin xi kjex'angi tuxkun xuta xi ka 'ndani nga
kitsin.
33 Tsa bi Na'enchana kitsikasen xutabiu, tumé kụan sa'en.
34 'Ba nchjabiu kitsure:
—Ji= xi ngajinre je kitsin. ¿A ji kuakuyanịi?
'Ba ts'axje ni'ya sinagoga.
35 'Ba 'batsa'en Jesús kjint'e nga kji'naxje xutabiu, 'ba kionga kisatejin
ngani 'bi kitsure:
—¿A makjainri ji ngat'are Ki'ndire Xuta xi'iun?
36 'Ba xutabiu kitsingojore:
—Na'en, ¿'yá= niñu, tuxi kụakjainninạ ngat'are?
37 'Ba Jesús kitsure:
—Je= kji'ye. Kui= ña an xi techuba nijmikue.
38 'Ba 'batsa'en xutabiu tsakasenkunch'int'are Jesús 'ba kitsure:
—Makjainnạ, Na'en.
39 'Ba 'batsa'en Jesús kitsu:
—An ja'e=ña ngasun'ndebi tuxi kụanni kjua, 'ba tuxi kụatsejennire xi ka
'ba nga kụaka xi matsejenre.
40 'Ba yak'a xuta fariseo xi inyako Jesús kjint'e enbi 'ba tsiningiyare:
—¿A ko jịn xi kaị?
41 'Ba Jesús kitsingojore:
—Tsa jun xi ko, bi s'ẹnu je. Tunga jun te'minuụ nga matsejennu. Kui=
kjuañu tjinninu je.

10

Jesús bakuya jngu kjuakusun ngat'a tse'e xi tsikuenda chutsanga

1 'Ba Jesús kitsure:
—Kjuakixi= xi texin_nuụ. Tu'yañu xi bi xuntjare nch'are chutsango
kjua'as'en 'ba tusa xin kjua'as'enntjai, kui= xi chacheje xi mejénre kueko
chutsango.
2 Tunga xi fa'as'en ña tijña xuntjo, kui xi tsikuenda chutsango.
3 Kui xi basen'nda xuntjare nch'o kje'ire kionga be xi tsikuenda chutsanga.
'Ba chutsangare nt'e jndare, 'ba nga jngu jngu chutsangare ja'enre nchjanire
'ba 'betjuko ngandetsin nch'o.
4 'Ba kionga je 'betjuko ngatsi'i chutsangare, 'ba 'batsa'en fititjunre, 'ba
chutsango fitjenngi ngat'a be= jndare.
5 Tunga bi fitjenngi xuta xi bi bexkun. Tusa mangare, ngat'a bi be jndare
xutabiu
6 —kitsu Jesús nga yakuya kjuakusunbi, tunga bi kuankjinre xuta jó tsunire.
7 'Ba 'batsa'en 'ba kitsu ngani Jesús:
—Kjuakixi= xi texin_nuụ. An= ña xuntja ña fa'as'en chutsango.
8 Ngatsi'i xi tjun ja'e nga ko mare an, kui= xi chacheje 'ba xi mejénre kueko
chutsango. Tunga chutsango bi kjint'e jndare.
9 An= ña xi xuntjo. Xi ngat'anạ kjua'as'en, kui= xi k'uangi. 'Ba xutabiu jo=ni
chutsanga xi fa'as'en 'ba 'betju ngaya nch'o 'ba sakure ngijña xi kjine.
10 'Chachojo fa'e tuxi fikoni 'ba tsik'en 'ba tsikje chutsango. Tunga an
ja'e=ña tuxi s'ẹni kjuabenichun 'ba tuxi 'nu tse s'ẹni.
11 An= ña xi nda tsikuenda chutsanga. 'Ba xi nda tsikuenda chutsanga, kui=
xi tsja yojore ngat'are chutsangare.

12 Tunga xuta xi tu chu'nda ma, xi bi kui tse'e xo 'ba xi bi kui tse'e
chutsango, kui= xi tsik'endu suba chutsango 'ba manga kionga be nga ndiba
tjiundsejen. 'Ba tjiundsejen kjine chutsango 'ba tsitsojosun.
13 'Ba 'batsa'en manga xuto ngat'a tu chu'nda ma 'ba bi kuendare chut-
sango.
14 'An= ña xi nda tsikuenda chutsanga. 'Ba 'be=ña xi tsa'an 'ba 'ba nde kui
bena,
15 jotsa'en bena Na'enchana an 'ba jotsa'en 'bia an kui. 'Ba tsjana yojona
ngat'are chutsango.
16 'Ba inya ngisana kja'e chutsanga xi bi nch'abi inya. 'Ba=nde tjinnere nga
kjua'ekua kui ngayeje, 'ba kjuint'e jndana, 'ba tu jngu stin sani kuan 'ba jngu
sani kuan xi sikuenda.
17 'Kui= kjuañu tsimejénninạ Na'enchana an, ngat'a tsjana yojona nga
kueya, tuxi kjua'aya nganina.
18 Tu'yá kuan sik'enna. Tusa tsja tajnguạ yojona nga kueya. Tjin=na
kjua'ñu nga tsjaạ yojona, 'ba=nde tjinna kjua'ñu nga kjua'aya nganina
ngajinre mik'en. 'Ba=tsa'en 'exana Na'enna —kitsu Jesús.
19 'Ba kionga xuta judío kjint'e enbi, nde tsakjanya ngani.
20 Nkjin xuta kitsu:
—Isennixtjin xi bi nda tijña ngajinre xutabiu 'ba ska=re. ¿Ánñu tebasen
ñojonni_ru jun?
21 'Ba tjin ngisa xi kitsu:
—Bi 'batsa'en kuinchja xi tijñajinre isennixtjin xi bi nda. ¿A kuanre isennix-
tjin xi bi nda skjex'angi tuxkun xuta ka?

Xuta judío bi kuakjainre ngat'are Jesús

22 Nixtjinre nch'an 'ba naxinanda Jerusalén inya'baxje s'i xuta, nga inyat-
sikja'etsjenya nixtjin kionga kjinitsje ningu ngixkun Na'enchana.
23 'Ba Jesús tsu'ba ña ma ndetsinre ningu nga'nde xi Ngini'yare Salomón
'mi.
24 'Ba 'batsa'en xuta judío tsik'etsumandaire 'ba kitsure:
—¿Jó tjin nixtjin sisti ngisanii? Tsa kjuakixi nga ji xi Cristo, 'ba t'inkixinii
nganda'e.
25 'Ba Jesús kitsingojore:
—Je 'ba kixin_nuu, tunga bi kuakjainnu. Mé xi tetsa'aạn ngat'are ja'enre
Na'enna, ki=biu xi tibakutsejen ngat'ana.
26 Tunga bi makjainnu, ngat'a bi chutsanganạ kuon jun.
27 Xi chutsanganạ nt'e= jndana, 'ba 'be=ña, 'ba ndetjennginạ.
28 An tsja_ra kjuabenichun xi bi fet'a 'ba niñajanni chaja. 'Ba ni'yá kjua'ana
ngaya ndsaạ.
29 Na'enna= kitsjana chutsango 'ba ngisa= je ngisa kui nga ko mare tu'yañu.
'Ba ni'yá kuan kjua'are chutsanga xi tjindu ngaya ntsja.
30 Na'en ko an jngu ma sani.
31 'Ba 'batsa'en xuta judío kiskjebe ngani ndiojo, nga mejénre sik'en.
32 'Ba Jesús kitsure:
—Ne nkjin xa xi nda je kitsa'aạn ngajinnu, xa xi kitsjana Na'enna. ¿Ñáre
ngajinre kui mejénnú k'uenuu ndiojo?
33 'Ba xuta judío kitsingojore:
—Bi ngat'are nga kjiñe'en xa xi nda k'ue_ri ndiojo. Tu ngat'are nga
bi te'yakuin Na'enchana. Ngat'a ji tu xuta ngasun'ndebi= kuáin, tunga
te'naxjeni yojori joni Na'enchana.

34 'Ba Jesús kitsure:
—'Bi= tsa'en kua'indut'a kjuatexumanu ña kitsu Na'enchana: “Kixin_nuu̱ nga na'en kuon.”
35 'Yaña nga xi kua'indut'a enre Na'enchana bi ma miyunia, 'ba na'en kitsure Na'enchana xuta xi kika'ere enre.
36 Joni an, Na'enchana 'exana̱ 'ba kitsikasenna̱ ngasun'ndebi. Kui kjuañu, ¿jótsa'en te'minuu̱ jun nga bi te'bekua̱n Na'enchana kionga texia̱n nga an= ña̱ Ki'ndire Na'enchana?
37 Tsa bi tetsa'aa̱n xa xi tse'e Na'enna̱, ngu bi ngatjamakjainnu ngat'a tsa'an.
38 Tunga tsa tetsa'aa̱n xare, ninga bi ngatjamakjainnu ngat'ana̱, tunga ngatjamakjainnu ngat'are xo, tuxi xiañu 'ba ku̱ankjinninu nga Na'enchana tijñajinna̱ 'ba an tejñajin_ra̱ kui —kitsu Jesús.
39 Kui kjuañu nchjabiu kuamején nganire nga suba'ñu, tunga Jesús 'etju kio.
40 'Ba 'batsa'en echu ngani xingunda ndaje Jordán 'ba kik'ejña nga'nde ña Juan yatenda titjun xuta.
41 Nkjin xuta ja'ekun Jesús kio 'ba kitsure xinkjin:
—Nijnguú kjuakun kitsa'en Juan, tunga kjuakixi= ngayéje mé= xi kitsu kui ngat'are xutabi.
42 'Ba nkjin xuta kuakjainre ngat'are Jesús nga'ndebiu.

11

Jesús tsikja'aya nganire Lázaro ngajinre mik'en

1 'Ba jngu xuta xi Lázaro 'mi tji'me, xi Betania tse'e ña 'ba nde naxinandare María ko Marta xi ndichja mani.
2 Kui María xi 'estenjunre nanda xi ixi jen ndsaku Na'enna Jesús 'ba ndekuini ntsja ku kitsixijunkoni. Kui xi nts'e mani Lázaro xi tji'me.
3 'Ba 'batsa'en ngojó yanchjinbiu kitsikasen enre Jesús 'ba kitsure:
—Na'en, xi 'ñu tjori tji'me.
4 'Ba kionga Jesús kjint'e enbiu, kitsu:
—Bi sik'enkjinre chi'in xi kunre. Tusa chi'iun kuakutsejen kjuajere Na'enchana, 'ba 'batsa'en s'e̱jña̱tsejen kjuajere Ki'ndire Na'enchana.
5 'Ba ninga Jesús 'ñu tjore Marta ko ndichja 'ba ko Lázaro,
6 tunga kionga kjint'e nga Lázaro tji'me, tusa tsik'ejña ngisa ngijó nixtjin nga'nde ña tijña.
7 'Ba jaskan jako xutare 'ba kitsure:
—Tjin ngaña nangi Judea.
8 Tunga xutare kitsure:
—Maestru, kje nda'éni nga xuta judío kuamejénre kitsik'enkoniri ndiojo. ¿Ánñu mejénniri k'uin ngani ngajaan?
9 'Ba Jesús kitsingojore:
—¿A bi tejó hora tjinre nga jngu nixtjin? Xi nga nixtjin tsu'ba, bi satengi, ngat'a tjibe= ndi'ire ngasun'ndebi.
10 Tunga xi ngajñu tsu'ba, kui= xi satengi ngat'a tsajainre ndi'ijín.
11 Nga je 'ba kitsu Jesús, kitsu ngisa:
—Lázaro xi amiguna ña tikijñafe=, tunga kuitsikja'a_ra̱.
12 'Ba xutare kitsure:
—Na'en, tsa tikijñafe, stju nga'ñu nganire.

13 Nga 'ba kitsu Jesús, ngat'are kjuabeyare Lázaro= kinchjani, tunga xutare
kuankjin=re nga tu tikijñafe sani.
14 Kui kjuañu Jesús ye'ekixinire nijmi xutare 'ba kitsure:
—Je ka'me Lázaro.
15 'Ba tsja maną nga bi kio tejñaą, ngat'a ngisa= nda ngat'anu, tuxi
kuakjainninu. Tunga tjichan.
16 'Ba 'batsa'en Tomás xi xuta 'ñú 'mi kitsure xuta xi yak'a:
—Tjian ko ña, tuxi kueyakoña ngayeje.
17 'Ba kionga Jesús echu naxinanda Betania, kik'inre nga Lázaro je ñujun
nixtjin tjinre nga kjijñaya tsju.
18 Betania tijña tiñare naxinanda Jerusalén, jánru kilómetro tjinre.
19 'Ba nkjin xuta judío ja'ba je ja'ekun Marta ko María nga ja'etsjare kjua'ñu
kakun ngat'are nts'e xi k'en.
20 'Ba kionga Marta kjint'e nga Jesús je ndibatiña, 'batsa'en 'etju nga
kikja'aya ndiya, tunga María tsik'ejña ngaya ni'yo.
21 'Ba Marta kitsure Jesús:
—Na'en, tsa tojo nga'era teni, biru k'en nts'ią.
22 Tunga 'be=ñą ninga tsa nganda'e xja'a_ri tumeñu Na'enchana, sjaari.
23 'Ba Jesús kitsure:
—Kjua'aya= nganire nts'é.
24 'Ba Marta kitsure:
—'Be=ñą nga kjua'aya nganire kionga kjuet'a nixtjin nga kjua'aya tsi'i
nganire mik'en.
25 'Ba meni Jesús kitsure:
—An= xi tsikja'ayare mik'en 'ba an= xi tsjare kjuabenichun xuta. Xi
kuakjainre ngat'aną, ninga tsa je k'en, s'ę= nganire kjuabenichun.
26 'Ba ngatsi'i xi tjindukun 'ba makjainre ngat'aną, bi kueyakjin. ¿A
mankjainri mé= xi texinrą?
27 'Ba Marta kitsure:
—Jun, na'en. Makjainną nga ji= xi Cristo, xi Ki'ndire Na'enchana xi tjinnere
nga kjua'e ngasun'ndebi.
28 Nga je 'bi kitsu, kikinchjat'axinre María xi ndichja mani 'ba kitsure:
—Maestru je ja'e 'ba tinchjari.
29 'Ba kionga María kjint'e enbi, ta'a fani tsisetjen 'ba kikun ña sejña Jesús,
30 ngat'a kje fa'as'enjín Jesús ngajin naxinando. Tojo kio= sejña ña kisatejin
Marta.
31 'Ba kionga xuta judío xi tjinduko ngaya ni'yo nga inyatsjare kjua'ñu
kakun tsabe nga María 'bajndsu 'bajndsu tsisetjen 'ba 'etju ngandetsian,
kitjenngi, ngat'a kitsikja'etsjen nga kikji'nda ña tijña tsju.
32 'Ba kionga María echu ña sejña Jesús, tsakasenkunch'int'are 'ba kitsure:
—Na'en, tsa tojo nga'era teni, biru k'en nts'ią.
33 'Ba kionga Jesús tsabe nga tikji'nda María 'ba nga inyakji'nda xuta judío
xi tjenko, on kuánre kakun 'ba kuabare.
34 'Ba tsiningiyare:
—¿Ñá=ñu kikjajño?
'Ba xuta kitsu:
—Ndechutsejen, na'en.
35 'Ba Jesús kiski'nda.
36 'Ba xuta judío kitsure xinkjin:
—Chutsijon. ¡Á tsa'en tjo kitsa'enni!

37 Tunga yak'a kitsu:
—Kui xutabi xi kiskjex'angi tuxkun jngu xuta ka, ¿a tumé kuán kitsa'enchí tuxi bi k'enni Lázaro?
38 Nde 'nu on kuán nganire Jesús nga echu tsju xi jngu ngijo. 'Ba ko jngu ndiojo tjichjakoni xuntjare.
39 'Ba Jesús kitsu:
—Chja'axiun ndiojo.
'Ba Marta, ndichja xuta xi k'en, kitsure:
—Na'en, jeru ch'o jen, ngat'a je ñujun nixtjin tjinre nga k'en.
40 'Ba Jesús kitsu nganire:
—¿A bi 'ba kixinra: tsa kuakjainri, xiani kjuajere Na'enchana?
41 'Ba 'batsa'en ja'axin ndiojo, 'ba Jesús kiskutsejennk'a ngank'aa 'ba kitsu:
—Na'en, xik'uechjiri nga tebasen ñojonnaa.
42 'Be=ña nga basen ñojonntsjainaa, tunga 'ba= kixian nga tu kjuanda tse'e xuta xi inya nga'e, tuxi kuakjainnire nga ji kjinikasennaa.
43 'Ba kionga je 'ba kitsu, 'batsa'en 'ñu kinchja 'ba kitsu:
—¡Lázaro, t'etji kio!
44 'Ba xi je k'ion 'etju 'ba ko najñu tji'ñukoni ntsja ko ndsaku, 'ba nkjain ts'atjijunkoni kja'e najñu. 'Ba Jesús kitsure xuta xi inya kio:
—Chjundo 'ba ta'e'nde_ru ngatji.

Xutaxa foyare nga sik'en Jesús
Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2
45 'Ba nkjin xuta judío xi ja'ekun María kuakjainre ngat'are Jesús, ngat'a tsabe mé= xi kitsa'en kui.
46 Tunga tjin xi kikun xuta fariseo 'ba ye'ere nijmi mé= xi kitsa'en Jesús.
47 'Ba 'batsa'en xi ngakure na'mi ko xuta fariseo kitsikjint'e nga kuañajan ngatsi'i xutaxo 'ba kitsure:
—¿Mé= xi si'an nde? Ngat'a je ne tse kjuakun titsa'en xutabiu.
48 Tsa janda kua'e'nde_ra nga 'ba sa'en, ngatsi'i xuta kuakjainre ngat'a tse'e 'ba nchja xi tse'e Roma kjua'e= 'ba sikjekjua= nga'nde chikunna ko naxinandana.
49 'Ba jngu xi ngajinre nchjabiu xi Caifás 'mi, xi na'mi titjun kuán nubiu, kitsure:
—Tumé 'yo jun.
50 ¿A bi mankjinnu nga ngisa= nda tjin tsa jngu xuta kueyantjaire tu kjuanda tse'e ngatsi'i xuta, tuxi 'batsa'en bi xajani naxinandana?
51 Tunga bi tu kuenda tse'e kinchja nga 'ba kitsu. Tusa kinchja enre Na'enchana joni jngu profeta. Ngat'a kui= xi na'mi titjun kuán nubiu, kionga 'ba kitsu nga Jesús xi kueyantjai tu kjuanda tse'e xuta judío.
52 'Ba bi tu kjuanda tse'e xuta judío k'enntjai. Tusa 'ba nde k'en tu kjuanda tse'e ngatsi'i ki'ndire Na'enchana xi semasun, tuxi 'batsa'en kuañajanni 'ba jngu stin kuan sa.
53 'Bamani, ka'nda kui nixtjinbiu xutaxo joyare nga sik'en Jesús.
54 'Ba kui kjuañu Jesús bi nde nda tsak'ajme masenni ngajinre xuta judío. Tusa kiji jngu naxinanda chi xi Efraín 'mi xi tijñat'a tiñare nga'nde kixi. 'Ba kio tsek'ejñako xutare.
55 'Ba kionga je tifechu tiña s'i pascua xi 'baxje xuta judío, ne nkjin xuta inya'betju nangire nga inyafi naxinanda Jerusalén, tuxi sitsjeni yojore ngixkun Na'enchana kionga kje fechujín nixtjinre s'iu.

56 'Ba kio tsangisjai Jesús 'ba tsiningiyare xinkjin nga tsikinya ndetsinre
ningu 'ba kitsure xinkjin:
—¿Jó mixun? ¿A kjua'e= xutabiu s'iu? ¿Asa bi kjua'e?
57 'Ba xi ngakure na'mi ko xuta fariseo 'exa nga tsa tjin xi be ñá tijña Jesús,
ngate'e nijmi, tuxi kụan subani.

12

Nanda xi ixi jen s'estenjunre Jesús
Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9

1 Kionga chaja ngisa jon nixtjin nga kjuechu s'i pascua, Jesús ja'e naxi-
nanda Betania, ña ndaba Lázaro xi kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en.
2 Kio kis'enda xi chine tu ngat'are Jesús, 'ba Marta 'eya, 'ba Lázaro 'ba nde
tsek'ejñajinre xuta xi tsik'endut'ako yamixa Jesús.
3 'Ba 'batsa'en María ja'eko je mején masen litro nanda xi ixi jen xi nardo
'mi, xi 'ñu nda 'ba xi 'ñu chji, xi 'estenjun ndsaku Jesús 'ba ndekuini ntsja ku
kitsixijunkoni. 'Ba niki ts'ajnda ngaya ni'yo ko jndare nandabiu.
4 'Ba 'batsa'en Judas Iscariote, jngu xi xutare Jesús xi jaskan singantsja,
kitsu:
5 —Tsa tusa ján sientu ton denario kisateñani nanda ixi jenbi, tuxi 'batsa'en
kụan kuisekoni xuta nịmạ tsakaiñu.
6 Tunga nga 'ba kitsu bi kui kjua tsa nga fa'etsjenre xuta nịmạ. Tu ngat'are
tonbiu titsikja'etsjen, ngat'a kui= xi 'bejñatjo ton 'ba jngu chacheje kui xi
kjebe ton xi 'bejñatjo 'ba tsitse'e.
7 'Ba Jesús kitsure:
—Bi ji b'echja'nde_ri chjunbiu. Ngat'a ti'bejñatjo= nanda ixi jenbi tsakaiñu
ka'nda nga s'ẹyanijiạn.
8 Ngat'a xuta nịmạ ngantsjai k'uendujinnu, tunga an bi ngantsjai ku-
atejñajin_nuụ.
9 'Ba ne nkjin xuta judío kjint'e nga Jesús tijña naxinanda Betania 'ba
kikun. Tunga bi tu Jesús kikun. 'Ba=nde kiji ngat'a mejénre skue Lázaro xi
kjinikja'aya nganire ngajinre mik'en.
10 'Ba 'batsa'en xi ngakure na'mi kuañajan 'ba 'endako xinkjin nga 'ba nde
sik'en Lázaro ngayeje.
11 Ngat'a tu ngat'are Lázaro= ne nkjin xuta judío inyaminyat'axinre 'ba
inyamakjainre ngat'are Jesús.

Jesús fa'as'en naxinanda Jerusalén
Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40

12 Nga kuanyujun ñu nkjin xuta kjint'e nga 'ba nde Jesús kjua'e naxinanda
Jerusalén, ngat'a nkjin mani xi ja'ek'axje s'i pascua.
13 'Ba 'batsa'en tsate tjiare ya xkajen 'ba 'etju nga kikja'aya ndiya 'ba
kiski'ndaya nga kitsu:
—¡Ngatjanichjire Na'enchana! ¡Ngatatsichikunta'en Na'enchana kui xi
ndibani ngat'are ja'enre! ¡Ngatatsichikunta'en Na'enchana xi kuatexumare
xuta xi tse'e Israel!
14 'Ba Jesús kisakure jngu chaburru 'ba tsik'ejñakjare, jotsa'en kua'indut'a
enre Na'enchana:
15 Bi kun xuta xi tse'e naxinanda Sión,
ngat'a je ndiba reynu
nga tijñasunre jngu ki'ndi burru.

16 'Ba nga 'ba kuán, bi kuankjinre xutare kibiu. Tunga jaskan, kionga Jesús yakutsejen kjuajere, kio= ja'etsjenre xutare nga enre Na'enchana 'ba=tsa'en kua'indut'a ngat'are kui 'ba nga 'ba kitsiko xutankjiun.

17 'Ba xuta xi inya kionga Jesús kinchjare Lázaro ngaya tsju nga kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en, kui xi ye'e nijmi mé= xi tsabe.

18 Kui= kjuañu 'ñu nkjin xuta 'etjuni nga kikja'aya ndiya Jesús, ngat'a kjint'e ngat'are kjuakunbiu xi kitsa'en.

19 'Ba 'batsa'en xuta fariseo 'bi kitsure xinkjin:

—¿A te'yañu? Tumé kụan si'an. Chutsijon. Ngatsi'i xuta inyafitjenngi xutabiu.

Jesús tsuyatitjun nga kueya

20 'Ba xutankjiun tjenjinre yak'a xuta griego xi 'ba nde ja'e naxinanda Jerusalén nga ja'etsichjire Na'enchana ngajinre s'iu.

21 Kui xi ja'ekun Felipe, xuta tse'e Betsaida, nga'nde xi tijña ngajinre nangi Galilea, 'ba kitsure:

—Na'en, mejénnị nga xiẹ Jesús.

22 'Ba 'batsa'en Felipe kike'ere nijmi Andrés, 'ba ngojó kike'e nganire nijmi Jesús.

23 'Ba 'batsa'en Jesús kitsure:

—Je ja'e chụbạ nga s'ẹjñatsejen kjuajere Ki'ndire Xuta xi'iun.

24 Kjuakixi= xi texin_nuụ. Tsa xujma trigo bi k'uantjaiya nga s'eyanijin, janda s'ẹjña tajngu. Tunga tsa k'uantjaiya, kio= nga sja chan xi 'ñu tse.

25 Xi tjore yojore ngasun'ndebi, tusa sichaja. Tunga xi bi tjore yojore ngasun'ndebi, kui= xi tusa kjua'atjo nga k'uejñakunntsjai.

26 Tsa tjin xi mejénre sa'exat'anạ, ngatjandetjennginạ. 'Ba ña kuatejñaạ, 'ba=nde kio k'uejña xi sa'exat'anạ. 'Ba tsa tjin xi sa'exat'anạ, Na'enchana xi nk'a k'uaxje xutabiu.

27 'Ne 'ñu tjimafore kakuạn nganda'e. ¿'Ba jó xiạn? ¿A xinñạ: "Na'en, t'ejñat'axinnaạ kjuanimabi nganda'e"? Junjun, ngat'a tu kui xa ja'eñạ.

28 Tusa takutsejen kjuajeri, Na'en —kitsu Jesús.

'Ba kio kjinu'yare jngu jnda ngank'aa xi kitsu:

—Je yakutsijiạn kjuajenạ 'ba nde kuakutsejen ngañaạ.

29 'Ba nga kjint'ere jndabiu xutankjiun, yak'a xi kio inyajin kitsu:

—Jngu cho'on janeya.

'Ba yak'a kitsu:

—Jngu ankje jako.

30 'Ba Jesús kitsure:

—Bi kjuanda tsa'an nga kjinu'yare jndabiu, tu kjuanda tsojon.

31 Nganda'e= nga je si'anre kjua ngasun'ndebi, 'ba nganda'e= kjui'naxje xi tibatexumare ngasun'ndebi.

32 'Ba kionga xjunitjennk'anạ ngasun t'anangiu, sa'aạn nga kjua'et'a tsi'inạ xuta xi tjin ngasun'ndio.

33 Nga 'ba kitsu ye'e= nijmi ngat'are jótsa'en kueya.

34 'Ba xutankjiun kitsu:

—Tunga 'ya=ni mé= xi kua'indut'a kjuatexumo, nga Cristo k'uejñakunntsjai. ¿Jótsa'en 'ba te'miniị nga tjinnere nga chjunitjennk'a ngasun t'anangiu Ki'ndire Xuta xi'iun? ¿'Yá= xi Ki'ndire Xuta xi'iun?

35 'Ba Jesús kitsure:

—Tu ngichuba nixtjin k'uejñajin ngisanu ndi'u. Tetsumo yejerañu tijñajinnu ndi'u, tuxi bi kụajñuta'enninu. Ngat'a xi ña jñu tsu'ba bi be ñá fi.

36 Ngatjamakjainnu ngat'are ndi'u yejerañu tjin ngisanu, tuxi tse'e ndi'u kuanñu —kitsu Jesús, 'ba 'batsa'en 'etju 'ba tsik'ejña'more xutankjiun.
37 'Ba ninga tsa nkjin kjuakun kitsa'en Jesús ngixkun xutabiu, tunga bi kuakjainre ngat'are kui.
38 'Ba kuán tuxi k'uetjusunni en xi kitsu xuta chinga profeta Isaías, ña 'bitsa'en kitsi'indu:
Na'en, ¿'yá= xi kuakjainre ngat'are en xi kjinukjuaį?
¿'Yá= xi kis'ejñatsejenre kjua'ñure Na'enchana?
39 Kui kjuañu bi kuán kuakjainnire xuta, ngat'a 'ba nde tsa'en kitsi'indu Isaías enre Na'enchana:
40 Na'enchana 'echja tuxkun xutabiu 'ba kitsitaja inimare,
tuxi bi skueni,
'ba tuxi bi kuankjinnire,
tsa chjen sik'antjaiya inimare, 'ba an sindaą.
41 'Ba kitsu Isaías ngat'a tsabe= kjuajere Jesús 'ba Ngat'are= kinchja.
42 'Ba nkjin= xuta kuakjainre ngat'are Jesús ka'nda xutaxa. Tunga bi kitsikixiya, ngat'a tsakjunke= xuta fariseo 'ba bi mejénre nga kjui'naxje ngaya ni'ya sinagoga.
43 'Ba kitsa'en ngat'a ngisa= 'ñu kuatsja ngisare nga s'ęre kjuaje ngajinre xuta nga ko mare ngixkun Na'enchana.
44 'Ba 'ñu kinchja Jesús nga kitsu:
—Xi makjainre ngat'anạ, bi tu ngat'a tsa'an makjainre. 'Ba=nde makjainre ngat'are xi kitsikasennạ.
45 'Ba xi ko xkun beninạ, 'ba=nde be xi kitsikasennạ.
46 An= ñạ ndi'i xi ja'etsitsejenre xuta ngasun'ndebi, tuxi ngatsi'i xi kuakjainre ngat'anạ bi k'uenduni ña jñu.
47 'Ba tsa tjin xi kjuint'e en xi tenchjaą tunga bi sik'etjusun, bi an xi skanineje_rạ xutabiu. Ngat'a bi ja'ekanineje_rạ xuta ngasun'ndebi. Tusa ja'etsik'angiạ.
48 Tunga xi k'uejñat'axinnạ 'ba bi sik'etjusun en xi tenchjaą, tjin= xi sa'enre kjua xutabiu. En xi tenchjaą=, kui= xi sa'enre kjua xutabiu kionga kjuet'a nixtjin.
49 Ngat'a bi tu kuenda tsa'an tenchjaą. Tusa Na'en xi kitsikasennạ, kui= xi 'exanạ mé= xi tjinnere nga xiạn 'ba kuakuyaą.
50 'Ba 'be=ñạ nga kjuatexumare, kui= xi sjare kjuabenichun xi bi fet'a xuta. 'Bamani, jotsa'en kitsunạ Na'enchana, 'ba=tsa'en tenchjaą.

13

Jesús banejun ndsaku xutare

1 'Ba je mején nixtjinre s'i pascua 'ba Jesús be= nga je tifechu chubą nga k'uetjujin ngasun'ndebi nga kuaje ngani ña tijña Na'enchana. Kitsimejénntsjai xuta xi kuakjainre ngat'a tse'e xi tjindu ngasun'ndebi, 'ba niki 'ñu= kitsimején.
2 'Ba Jesús tsakjen jñuko xutare, 'ba chanayiu ja'ba je kitsjare kjuafa'etsjen Judas Iscariote ki'ndire Simón nga kui xi singantsja Jesús.
3 'Ba Jesús be= nga Na'enchana kitsingantsja ngaya ntsja ngayéje xi tjin, 'ba be= nga jendibani ña tijña Na'enchana 'ba nga kio kuaje ngani.
4 'Bamani, kionga inyakjen, Jesús tsisetjent'a yamixo 'ba ts'axje najñu nduju xi yaja 'ba kiskjebe jngu toalla 'ba 'ekja ndayare.
5 'Ba kio 'eya nanda ngaya jngu nisu 'ba 'etuts'inre nga yanejun ndsaku xutare 'ba ko toalla xi 'ekja ndayare kitsixijunkoni.

6 'Ba 'batsa'en echu ña tsik'ejña Simón Pedro. 'Ba Pedro kitsure:
—Na'en, ¿a kuanejun=ni ndsakuą?
7 'Ba Jesús kitsingojore:
—Nganda'e bi 'ye mé= xi tetsa'aą̈n, tunga jaskan kų̈ankjinri.
8 'Ba Pedro kitsu nganire:
—Niñajanni sja'ndią nga ji kuanejin ndsakuą.
'Ba Jesús kitsingojo nganire:
—Tsa bi kuanejaą̈n ndsakui, bi nde s'ę̈niri nga'nde ngajinre xuta xi tsa'an.
9 'Ba Simón Pedro kitsure:
—Na'en, bi tu ndsakuą banejin, tusa ko ndsaą 'ba ko nindakuą ngayeje.
10 'Ba Jesús kitsure:
—Xi je kamindu tu ndsaku sani machjen nga kjuejun, ngat'a tsje ngayéje. 'Ba jun je tsjio, tunga bi ngatsi'u.
11 Ngat'a be= 'yá= xi singantsja, kui= kjuañu 'ba kitsuni: “Bi tsjio ngatsi'u.”
12 'Ba kionga je kuánre nga yanejun ndsaku xutare, tsakaja ngani najñu ndujure 'ba tsik'ejñat'a ngani yamixo 'ba kitsu:
—¿A mankjinnu mé= xi kitsiko_nuų?
13 Jun maestru ko na'en 'minuų. 'Ba kjuakixi= xi mixun, ngat'a kui= ña.
14 'Bamani, tsa an xi je yanejun_nuų ndsakú nga an xi maestrunu ko na'ennu, kui= kjuañu tjinnenire nga kuanejunñu ndsaku xingiu ngayeje.
15 Je 'ejña kusun_nuų, tuxi 'ba si'anñu jo kitsiko_nuų.
16 Kjuakixi= xi texin_nuų. Nijnguú chu'nda ngisa je ngisa nga ko mare naire. 'Ba jngu xuta xi kis'exare bi ngisa je ngisa nga ko mare xi 'exare.
17 Je 'yo kibi. Kjuanda tsojon tsa sik'etjusun.
18 'Bi ngat'are ngatsi'u nga 'ba texiąn. 'Be=ña 'yá xi kiskja'ajiąn. Tunga tuxi k'uetjusunnini enre Na'enchana ña 'batsa'en kua'indut'a: “Xi kjenkoną, kui= xi je kuán xuta xi kuastikeną.”
19 Je tjen 'ba texin_nuų yejerañu nga kje 'ba majín, tuxi kionga 'ba kų̈an kų̈akjainninu nga an xi tejñaą.
20 Kjuakixi= xi texin_nuų. Xi skjebetjo xuta xi tsikasiąn, kui= xi skjebetjoną an. 'Ba xi skjebetjoną, kui= xi skjebetjo xi kitsikasenną.

Jesús tsu nga Judas singantsja
Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23

21 Kionga Jesús je 'ba kitsu, 'ñu kuafore kakun 'ba kitsu nga kitsikixiya:
—Kjuakixi= xi texin_nuų. Jngu ñu jun xi singantsjaną.
22 'Ba 'batsa'en nga jngu jngu xutare kiskutsejen'a xinkjin, ngat'a bi be 'yá= xi titsure Jesús.
23 'Ba kio tijñat'a tiñare Jesús xutare xi 'ñu tjore, nga ñatjen tikjent'ako yamixo.
24 Kui kjuañu Simón Pedro 'ekunire nga kui skuiningiyare Jesús 'yá= xi titsure.
25 'Ba 'batsa'en xutare 'ñu kitsitiñat'a ngisare Jesús 'ba kitsure:
—¿'Yá= niñu, na'en?
26 'Ba Jesús kitsingojore:
—Sika'nyichą niñuxtila 'ba kui xi sja_rą, kui.
'Ba 'batsa'en kitsika'nyi niñuxtilo 'ba kitsjare Judas Iscariote, ki'ndire Simón.
27 'Ba kionga Judas kika'ere niñuxtilo, ja'as'enjinre chanayiu. 'Ba Jesús kitsure Judas:
—Kitsa ti'en mé= xi si'en.

28 Tunga nijnguú xi tjindut'a yamixo kuankjinre ánñu 'ba kitsunire.
29 Tjin= xi kitsikja'etsjen nga Jesús kitsure Judas nga tjinnere kuatse mé= xi machjen s'iu asa sjare ton xuta nịmạ, ngat'a Judas 'bejñatjo ton.
30 'Ba kionga kika'ere niñuxtilo Judas, ta'a fani 'etju ngandetsian. 'Ba kui chubabiu je jñu ya'a.

Jesús tsu nga Pedro k'ue'mota'en
Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34

31 'Ba kionga je kiji Judas, Jesús kitsu:
—Nganda'e xiare kjuajere Ki'ndire Xuta xi'iun, 'ba=nde xiare kjuajere Na'enchana ngat'are Ki'ndiu.
32 Tsa 'yare kjuajere Na'enchana ngat'are Ki'ndiu, 'ba=nde tsa'en Na'enchana kuakutsejen kjuajere Ki'ndiu, 'ba je 'ba sa'en xati.
33 Jun ki'ndiną, tojo kuatejñajin ngichi_nuụ. kuijnyisjainuụ, tunga ña kjuią bi kụan kjuechu. 'Ba nde texin_nuụ nganda'e jo kixin_rą xuta judío.
34 Jngu kjuatexuma xatse sja_nuụ: timijón xingiu. Jotsa'en tsimején_nuụ jun, 'ba=nde tsa'en timijon xingiu ngayeje.
35 'Ba 'ba=tsa'en skue ngatsi'i xuta nga jun= ñu xi xutaną, tsa simejénkaño xingiu.
36 'Ba Simón Pedro kitsure:
—¿Ñá=ñu k'uin, na'en?
'Ba Jesús kitsingojore:
—Bi kụan sjennginaą nganda'e ña kjuią, tunga jaskan sjennginaą.
37 'Ba Pedro kitsu ngani:
—Na'en, ¿ánñu bi kụan sjennginirą nganda'e nde? Tjijngu kakuạn nga kueyantjairą.
38 'Ba Jesús kitsingojore:
—¿A tjijngu kakuin nga kueyantjainaą? Kjuakixi= xi texinrą. Je ján ndiya kike'mota'ennaą kionga kje kji'ndajín chaxicho.

14

Jesús tsu nga kuekun ngani Na'enchana

1 Jesús kitsu:
—Bi on ngatjamare kakún. Ngatjamakjainnu ngat'are Na'enchana 'ba 'ba nde ngatjamakjainnu ngat'anạ.
2 Ndaba Na'ennạ ne nkjin nga'nde ña ma betsuba tjin. Tsa bira tjin, biru kixin_nuụ nga kjuik'enda_nuụ nga'nde.
3 'Ba tsa kjuik'enda_nuụ nga'nde, 'ba=tsa'en kjua'ekja'a ngani_nuụ, tuxi 'ba nde kio kuetsubañu ña kuatejñaą.
4 'Ba 'yañu ndiya xi fi ña kjuią.
5 'Ba Tomás kitsure:
—Na'en, bi 'yeẹ ñá= te'mi. ¿Jótsa'en xianị ndiyo?
6 'Ba Jesús kitsure:
—An= ñą ndiyo 'ba an= ñą kjuakixiu ko kjuabenichun. Ni'yá ma fechu ña tijña Na'enchana tsa bi ngat'anạ.
7 Tsa 'yaxkunnuụ, 'ba=nde xiaxkun Na'ennạ. 'Ba 'nda nganda'e je 'yaxkun, 'ba je kichutsejen'o.
8 'Ba Felipe kitsure:
—Na'en, takunịi Na'enchana 'ba tu kụanninị kibiu.
9 'Ba Jesús kitsure:

—Je nda'e tejñajin_nuų 'ba tojo kje 'yaxkunjínnaą, Felipe. Xi tjibenạ, 'ba=nde tjibe Na'enchana. ¿Ánñu 'ba te'mininaạ: "Takuniį Na'enchana"?

10 ¿A bi makjainri nga an tejñajin_rạ Na'enchana 'ba Na'enchana tijñajinnạ? En xi texin_nuų bi kuenda tsa'an tenchjaą. Tusa Na'en xi tijñajinntsjainạ, kui= xi titsa'en xa xi tse'e.

11 Ngatjamakjainnu nga an tejñajin_rạ Na'enchana 'ba nga kui tijñajinnạ. 'Ba tsa tsajain, nisi tu ngat'are xa xi tetsa'aạn ngatjamakjainnu.

12 'Kjuakixi= xi texin_nuų. Xi kụakjainre ngat'anạ, ndekui xa sa'enni joni xi tetsa'aạn. 'Ba ngisa= ya'e ngisa xa xi sa'en xutabiu, ngat'a an tefi=ñạ ña tijña Na'enchana.

13 'Ba ngayéje xi xjo'o ngat'are ja'ennạ sja_nuų, tuxi s'ẹjñatsejenni kjuajere Na'enchana ngat'are Ki'ndiu.

14 Tsa tjin xi xjo'o ngat'are ja'ennạ, sja_nuų.

Jesús tsu nga sikasen Isennixtjintsjere Na'enchana

15 'Tsa nimejénnuų an, tik'etjusun kjuatexumanạ.

16 'Ba an skui'a_rạ Na'enchana, 'ba kui sjanu ngijngu xi 'ba nde kuasekonu 'ba xi k'uejñajinntsjainu ngatsi'u.

17 Kui= xi Isennixtjintsjere Na'enchana xi kuakutsejen mé= xi kjuakixi. Xuta ngasun'ndebi bi kụan sakure, ngat'a bi be 'ba bi bexkun 'yá= ni kui. Tunga jun, je 'yaxkun 'yá= ni kui, ngat'a kui= xi tijñajinnu ngatsi'u 'ba jaskan k'uejñajinnu nga jngu jngu.

18 'Bi sik'endu suba_nuų, kjua'ekun ngani_nuų.

19 'Ba tu ngingutjun= ngisa tu je bi nde skueninạ xuta ngasun'ndebi, tunga jun xianuų. Ngat'a tejñakunñạ, kui kjuañu 'ba nde kuetsubakunñu.

20 Kui nixtjinbiu xio nga an tejñajin_rạ Na'ennạ 'ba jun tetsubajinnuų 'ba an tejñajin_nuų.

21 Xi kjua'atjo kjuatexumanạ 'ba sik'etjusun, kui= xi tsimejénnạ. 'Ba xi tsimejénnạ, Na'ennạ 'ba=nde simején 'ba 'ba=nde simijíạn an 'ba kuakutsejen_rạ yojonạ.

22 'Ba 'batsa'en Judas (xi bi Judas Iscariote) kitsure:

—Na'en, ¿jótsa'en nga tu jin kuakutsejenniį yojori 'ba bi xuta ngasun'ndio?

23 'Ba Jesús kitsingojore:

—Tsa tjin xi tsimejénnạ, sik'etjusun= ennạ. 'Ba Na'ennạ sịmején= xutabiu, 'ba Na'ennạ ko an kjua'echun=nị 'ba kuetsubako=nị.

24 Tunga xi bi tsimejénnạ, bi sik'etjusun ennạ. 'Ba en xi tenu'yo, bi tsa'an. Tse'e= Na'en xi kitsikasennạ.

25 'Texin_nuų kibi yejerañu tejñajin ngisa_nuų.

26 Tunga xi kuasekonu, Isennixtjintsjere Na'enchana xi kui sikasen ngat'are ja'ennạ, kui xi kuakuya yejenu 'ba sikja'etsjen yejenu xi texin_nuų.

27 'Te'bejña_nuų kjuaxiu. Kjuaxiunạ tetsja_nuų. Bi 'batsa'en tsjaą an jotsa'en tsja xuta ngasun'ndebi. Bi on ngatjamare kakún 'ba bi kun.

28 Je kjinu'yo nga 'ba kixin_nuų nga kjuiạ 'ba nga kjua'ekun ngani_nuų. Tsa kjuakixi nga nimejénnuų an, 'ba=nde tsja s'ẹnu nga kjuiạ ña tijña Na'enchana, ngat'a ngisa= 'ñu je ngisa Na'enchana nga ko mare an.

29 'Ba nganda'e je tjen 'ba texin_nuų yejerañu kje 'ba majín, tuxi kụakjainninu kionga 'ba kụan.

30 'Bi nde tsé kjuakoni_nuų, ngat'a je ndiba xi batexumare ngasun'ndebi. Kui bi tjinre kjua'ñu tuxi kuatexumaninạ,

31 tunga tjinne=re nga 'ba kụan, tuxi skueni xuta ngasun'ndebi nga tsim-
ijíạn Na'enchana 'ba nga tetsik'etjusaạn jotsa'en kitsunạ. Tisetjion 'ba tjian.

15

Jesús 'bejña kjuakusun ngat'a tse'e na'ñu uva ko tjiare

1 'An= ñạ tuts'in na'ñu uva xi kjuakixi, 'ba Na'ennạ= xuta xi tsikuenda.
2 'Ba ngayéje tjia xi tjinnạ xi bi tsja tu, kui= xi batet'aạ. 'Ba ngayéje tjia xi
tsja tu, kui xi tsichunre 'ba tsitsje, tuxi ngisa sja ngisani tu.
3 'Ba je tsjio jun ngat'are en xi texin_nuụ.
4 Tetsubajinntsjainuụ, 'ba an kuatejñajinntsjai_nuụ. Jngu tjia bi ma tsja
tajngu tu tsa tsajainre tuts'in. 'Ba 'ba nde tsa'en jun bi kuo'o tu tsa bi
kuetsubajinntsjainuụ.
5 'An= ñạ tuts'in na'ñu uva, 'ba jun= ñu tjiare. Xi tijñajinntsjainạ 'ba
tejñajinntsjai_rạ, kui= xi 'ñu tsja tu. Ngat'a tsa tsajainnuụ an, tumé kụan si'on.
6 Xi bi k'uejñajinntsjainạ, kui= xi xanikja'a 'ba xị joni tjia xi tit'are na'ñu uva.
'Ba s'ẹnduku 'ba sikja'ajin ngajin ndi'u nga kueti.
7 'Tunga tsa kuetsubajinntsjainuụ 'ba tsa ennạ k'uejñajinntsjainu, chjo'o
tume xi mejénnú 'ba kua'e=nu.
8 Ki=bi xi kuakutsejen kjuajere Na'ennạ, tsa 'ñu kụo'o tu 'ba 'ba=tsa'en
kụon xutaṇạ.
9 Jotsa'en tsimejénnạ an Na'enchana, 'ba=nde tsa'en tsimején_nuụ jun.
Tetsubajinntsjo kjuanimejennạ.
10 Tsa sik'etjusun kjuatexumaṇạ, kuetsubajinntsjaiñu kjuanimejennạ,
jotsa'en tetsik'etjusaạn kjuatexumare Na'ennạ 'ba tejñajinntsjaạ kjuanime-
jenre.
11 'Ba texin_nuụ, tuxi s'ẹjñajinninu kjuatsjanạ 'ba 'ba=tsa'en kụajngukjin
kjuatsjanu.
12 Kui=bi xi kjuatexumaṇạ: Ngatimejénkaño xingiu jotsa'en tsimején_nuụ
jun.
13 Tsajain kjuanimejen xi ngisa je ngisa nga ko mare kibi, tsa tjin xi
kueyantjai amigure.
14 'Ba jun= ñu amiguṇạ tsa sik'etjusun kjuatexuma xi tetsja_nuụ.
15 Bi nde chu'nda xinni_nuụ, ngat'a chu'nda bi be mé= xi tsa'en naire.
Tunga amiguṇạ= texin_nuụ, ngat'a te'bejñatsejen_nuụ ngayéje xi kitsunạ
Na'ennạ.
16 Bi jun kichja'ajinnuụ. Tusa an ja'ajin_nuụ 'ba kitsja xa_nuụ nga
kuangiun 'ba kuo'o tu, 'ba 'ñu tsé xukjuare tunu. 'Ba 'batsa'en Na'enchana
sjanu tumeñu xi xja'a_ru ngat'are ja'ennạ.
17 'Bi= tsa'en tebatexuma_nuụ: Timejénkaño xingiu.

Jesús tsu nga kụasticha xutare

18 'Tsa kụastikenu xuta ngasun'ndebi, tikja'etsjion nga an tjun kuastikeṇạ.
19 Tsa tse'e_ru ngasun'ndebi, simejénnu xuta ngasun'ndebi jotsa'en
tsimején xinkjin. Tunga bi tse'e ngasun'ndio kuon, ngat'a an ja'ajin_nuụ
ngajinre xuta ngasun'ndebi. Kui= kjuañu mastikeninu.
20 T'ejinkakún en xi kixin_nuụ, nga jngu chu'nda bi ngisa je ngisa nga
ko mare naire. Tsa kitsjenngikeṇạ xuta ngasun'ndebi, 'ba=nde jun sjen-
ngikenu. 'Ba tsa kitsik'etjusun ennạ, 'ba=nde sik'etjusun ennu.
21 'Ba 'ba= sikonu xuta ngasun'ndebi ngat'a xutaṇạ= kuon 'ba ngat'a bi be
'yá= xi kitsikasennạ.

22 'Tsa bi ja'ekjakuą xutabiu, bi s'ęre je. Tunga nganda'e bi nde tjinni jótsa'en kuaseko yojore ngat'are je xi inyatsa'en.
23 Xi mastikeną, 'ba=nde mastike Na'ennąˌ
24 Kitsa'aąn ngajinre xutabiu xa xi kje ña'anjín. Tsa bi 'ba kitsa'aąn, bi s'ęre je. Tunga je tsabe 'ba kuastikenį Na'ennąˌ ko an.
25 'Ba kuán tuxi k'uetjusunni mé= xi kua'indut'a kjuatexumare xutabiu, ña 'bi tsu: "Kuastikenąˌ ninga nimé kitsa'aąn xi kjen ndiya nga kųastikenąˌ."
26 'Tunga kjua'e= xi kuasekonu, xi sikasen_nuų ngat'a tse'e Na'enchana. Kui xi Isennixtjintsjere Na'enchana xi kuakutsejen mé= xi kjuakixi 'ba xi ndibanire Na'enchana. Kui= xi sikixiya ngat'anąˌ
27 'Ba 'ba=nde jun sikixiyo ngat'anąˌ ngat'a tetsubakonuų 'ndani nga tuts'inre.

16

1 'Texinya_nuų kibi, tuxi bi sichajañu kjuamakjainnu ngat'anąˌ
2 Ngat'a kjui'naxjenu ngajinre ni'ya sinagoga. 'Ba kjua'e= nixtjin kionga tu'yañu xi sík'ennu sikja'etsjen nga Na'enchana inyatsa'exat'are kionga 'ba sikonu.
3 'Ba 'ba sikonu xuta ngat'a bi benį, ninga Na'enchana ninga an.
4 Texinya_nuų kibi, tuxi kionga kjua'e nixtjinbiu, kjua'etsjenu nga 'ba kixin_nuų.

Jesús tsu mé= xi sa'en Isennixtjintsjere Na'enchana

'Bi kixinya_nuų kibi nga tuts'inre, ngat'a an tejñajin_nuų.
5 Tunga nganda'e tefi=ñą ña tijña xi kitsikasennąˌ 'ba jun bi tech-janingiyanuų ñá kjuią.
6 Tusa 'ñu kjimabare inimanu ngat'a 'ba= texin_nuų.
7 Tunga kjuakixi= mé= xi texin_nuų. Ngisa= ndani ngat'a tsojon nga kjuią. Ngat'a tsa bi kjuią, bi kjua'e xi kuasekonu. Tunga tsa kjuią, sikasen_nuų kui.
8 'Ba kionga kui kjua'e, k'uejñatsejenre xuta ngasun'ndebi 'yá= xi tjinre je 'ba mé= xi kjuakixi 'ba nga Na'enchana sa'enre kjua.
9 S'ejñatsejen jere xuta, ngat'a bi makjainre ngat'anąˌ
10 'Ba s'ejñatsejen mé= xi kjuakixi, ngat'a tefi=ñą ña tijña Na'ennąˌ 'ba bi nde xianinuų.
11 'Ba s'ejñatsejen nga Na'enchana sa'enre kjua, ngat'a je kitsa'enre kjua xi batexumare ngasun'ndebi.
12 'Tjin= ngisanąˌ mé= xi xin_nuų, tunga bi kųankjin yejenu nganda'e.
13 Tunga kionga kjua'e Isennixtjintsje xi 'bejñatsejen mé= xi kjuakixi, sja ndiyanu, tuxi xiañu ngayéje xi kjuakixi. Ngat'a bi kuenda tse'e kuinchja, tusa kuinchja mé= xi kjuint'e. 'Ba kuetsuyanu mé= xi jaskan kųan.
14 Kui kuakutsejen kjuajenąˌ ngat'a sąku=re mé= xi tsa'an 'ba kuetsuyanu.
15 Ngayéje mé= xi tjinre Na'enchana, 'ba=nde tsa'an. Kui= kjuañu 'ba texinni_nuų nga Isennixtjintsjio sąkure ngayéje xi tsa'an 'ba kuetsuyanu.
16 Tu ngichuba ngisa bi nde xianinuų, 'ba ngichubachi ngani xia nganinuų.

Kjuabare xutare Jesús kjuatsja kųan ngani

17 'Ba 'batsa'en yak'a xutare tsiningiyare xinkjin:
—¿Jó tsunire xi titsu: "Tu ngichuba ngisa bi nde xianinuų 'ba ngichubachi ngani xia nganinuų"? ¿'Ba jó tsunire: "Ngat'a tefi=ñą ña tijña Na'enchana"?
18 'Ba ¿jó tsunire en xi tsu: "ngichuba ngisa"? Bi mankjinna mé= xi tifakona —kitsu.

19 'Ba Jesús tsabe nga xutare mejénre skuiningiyare jó tsunire kibiu 'ba kitsure:
—¿A ngat'are mé= xi kixiạn, nga tu ngichuba ngisa bi nde xianinuụ 'ba ngichubachi ngani xia nganinuụ, a kui= xi techuba nijmini_ru?
20 Kjuakixi= xi texin_nuụ. Xi'ndañu 'ba kụabanu, tunga xuta ngasun'ndebi kjuatsja s'ẹre. Ninga kụabanu, tunga kjuabanu kjuatsja kụan ngani.
21 Joni jngu chjun xi kue'e ki'ndi. S'ere kjuandusin, ngat'a je ja'e chubare. Tunga kionga je kitsin ki'ndiu, bi nde fa'etsjennire kjuanima xi kafa'axtiu, ngat'a tsja mare nga kitsin jngu ki'ndi ngasun'ndebi.
22 'Ba nde tsa'en tjimandusinnu jun nganda'e ngayeje, tunga skue ngani_nuụ 'ba tsja s'ẹ nganire inimanu. 'Ba tu'yá kụan kjua'anu kjuatsjanu.
23 'Ba kui nixtjinbiu nimé nde xjaningiyaninuụ. Kjuakixi= xi texin_nuụ. Na'enchana sjanu tumeñu xi xja'a_ru ngat'are ja'ennạ.
24 Ka'nda nganda'e nisamé chjo'o ngat'are ja'ennạ. Tunga nganda'e chjo'o 'ba sạkunu, tuxi kụaajngukjinni kjuatsjanu.
25 'Je 'ba kixin_nuụ enbi ko kjuakusun, tunga kjua'e= nixtjin kionga bi nde k'uejña ngisani_nuụ kjuakusun. Tusa xinyakixi kixi_nuụ ngat'are Na'enchana.
26 Kui nixtjinbiu xjo'o mé= xi mejénnú ngat'are ja'ennạ, 'ba bi machjen tsa an skui'antjai_nuụ ngixkun Na'enchana.
27 Ngu kui 'ba=nde tsimejénnu jun ngayeje, ngat'a nimejénnuụ an 'ba makjainnu nga jendibañạ ña tijña Na'enchana.
28 Jendiba=ñạ ña tijña Na'enchana 'ba ja'aạ ngasun'ndebi. Sik'ejña ngañaạ ngasun'ndebi 'ba kjuikun ngañaạ Na'enchana —kitsu Jesús.
29 'Ba xutare kitsu:
—Nganda'e techuko kixi kixiniị 'ba bi te'bejñaniị kjuakusun.
30 'Ba nganda'e tjimankjin=nị nga 'yani ngayéje xi tjin, 'ba nga bi machjen tsa tjin xi skuiningiyari. Kui= kjuañu makjainninị nga jendibai ña tijña Na'enchana.
31 'Ba Jesús kitsingojore:
—¿A makjainnu nganda'e nde?
32 Tunga kjua'e= chuba 'ba je= ja'e chubabiu nganda'e kionga sitsojosun yojonu nga jngu jngu. 'Ba kuangiun ña jendibañu 'ba sik'ejña tajngunuụ. Tunga bi tejña tajnguạ, ngat'a Na'enchana tijñakonạ.
33 Je kixin_nuụ kibi, tuxi ngat'anạ s'ẹninu kjuaxiu. Nga'e ngasun'ndebi kjuanima kuitjaxtiu, tunga ti'ñu kakún ngat'a an je= kitsa'en_rạ nga-sun'ndebi.

17

Jesús fako Na'enchana ngat'are xutare

1 Kionga je 'ba kitsu Jesús, kiskutsejen ngank'aa 'ba kitsure Na'enchana:
—Na'en, je= ja'e chụbạ. Takui kjuajere Ki'ndiri, tuxi 'ba nde Ki'ndiri kuakuni kjuajeri.
2 Ngat'a kika'exa_ri nga kuatexumare ngatsi'i xuta, tuxi s'ẹnire kjuabenichun xi bi fet'a ngatsi'i xi ji kika'e_ri.
3 'Ba nga xuta s'ẹre kjuabenichun xi bi fet'a, kui= nga skueri nga ji= xi Na'en jngututu xi kjuakixi 'ba nga skue Jesucristo xi ji kjinikasen.
4 'Je= yakutsijaạn kjuajeri ngasun'ndebi nga kitsijnguạ xa xi kika'enạ.
5 'Ba nganda'e Na'en, ta'enaạ ndekuini kjuaje ngixkuin, kjuaje xi ja'ba tjinnạ kionga kje majín ngasun'ndebi.

6 'Xuta xi kika'enaą xi tjin ngasun'ndebi je 'ejñatsejen_rą 'yá= ni ji. Tsiji xutabiu 'ba kika'e=naą, 'ba kitsik'etjusun= enri.
7 'Ba nganda'e be= nga ngayéje xi kika'enaą kio= ndibani ña teni.
8 Ngat'a en xi kika'enaą, kui= xi kixinya_rą xutabiu, 'ba kiskjebetjo 'ba kuankjinre nga kjuakixi kio jendibañą ña teni. 'Ba makjainre nga ji kjinikasennaą.
9 'Te'bets'arą ngat'are kui 'ba bi ngat'are xuta ngasun'ndebi. Te'bets'arą ngat'are xuta xi kika'enaą, ngat'a tsiji.
10 Ngatsi'i xi tsa'an, 'ba=nde tsiji. 'Ba xi tsiji, 'ba=nde tsa'an. 'Ba kjuajeną tjimatsejen ngajinre xutabiu.
11 'Bi nde kuatejña ngisañą ngasun'ndebi, tunga kui janda= k'uendu ngasun'ndebi, 'ba an kjuią ña teni. 'Ba ji Na'en xi tsje, tikuendai xutabiu ko kjua'ñure ja'enri, ja'en xi kika'enaą, tuxi jngu kụanni joni ña.
12 Kionga tsakatejñaą ngajinre xutabiu ngasun'ndebi, kitsikuenda=ñą ko kjua'ñure ja'en xi kika'enaą 'ba kiskutsejen_rą, 'ba ni'yá kichaja. Tu kui sani xi je 'batjinni nga xaja, kui= xi kichaja, tuxi k'uetjusunni mé= xi kua'indut'a enri.
13 'Tunga nganda'e tefi=ñą ña teni. 'Ba texin=ñą kibi yejerañu tejña ngisaą ngasun'ndebi, tuxi kjuatsjaną s'ejñajinkjinni inimare xutabiu.
14 An je= kixinya_rą enri, 'ba xuta ngasun'ndebi kuastike=, ngat'a bi ngasun'ndebi tse'e jotsa'en bi ngasun'ndebi tsa'an.
15 Bi temi'arą nga kjui'naxjejin ngasun'ndebi, tusa 'naxjet'axin_ri xi ch'okun.
16 Xutabiu bi ngasun'ndebi tse'e, jotsa'en bi ngasun'ndebi tsa'an.
17 Tik'endutsje xutabiu, tuxi kụan sa'enni xa xi tsiji. Enri kjuakixi=.
18 Jotsa'en kjinikasennaą ngasun'ndebi, 'ba=nde tsa'en tetsikasiąn xutabiu ngasun'ndebi.
19 'Ba te'bejñatsjią yojoną nga sa'aąn xa xi tsiji tu kjuanda tse'e xutabiu, tuxi ko kui 'ba nde s'endutsjeni ngajinre mé= xi kjuakixi nga sa'en xa xi tsiji.
20 ''Ba bi tu ngat'are xutabiu te'bets'arą. 'Ba=nde te'bets'arą ngat'are xi kụakjainre ngat'aną kionga kjuint'e en xi kuetsu xutabiu,
21 tuxi jngu kụani ngatsi'i. Jotsa'en tenijinnaą 'ba an tejñajinrą, Na'en, 'ba nde tsa'en jngu ngatjamajinna xutabiu, tuxi kụakjainnire xuta ngasun'ndebi nga ji kjinikasennaą.
22 'Ba je= kitsja_rą kjuaje xi kika'enaą, tuxi jngu kụani jotsa'en jngu mañą.
23 An tejñajin_rą 'ba ji tenijinnaą, tuxi 'ba tsa'en jngu kụankjinni, 'ba 'batsa'en xuta ngasun'ndebi skue nga ji kjinikasennaą 'ba nga nimején xutabiu jotsa'en nimejénnaą an.
24 'Ji Na'en, mejénną nga k'uendukoną xuta xi kika'enaą ña kuatejñaą, tuxi skueni kjuajeną, kjuaje xi kika'enaą, ngat'a kjinimején=naą kionga kje majín ngasun'ndebi.
25 Ji Na'en xi tjinri kjuakixi, xuta ngasun'ndebi bi beri. Tunga an 'berą, 'ba xutabiu be= nga ji kjinikasennaą.
26 'Ba je 'ejñatsejen_rą xutabiu 'yá= ni ji 'ba janda= k'uejñatsejen ngisa_rą, tuxi simejénni xi yak'a jotsa'en nimejénnaą 'ba tuxi an kuatejñajinni_rą.

18

Jesús ja'enduba
Mt. 26:47-58; Mr. 14:43-50, 53-54; Lc. 22:47-54

1 Kionga Jesús je 'ba kitsure Na'enchana, kiko xutare 'ba ja'axtiu xingunda
xanga Cedrón, 'ba ja'as'en jngu nga'nde ña tjintje ya xi ma chine ture.
2 'Ba Judas xi singantsja 'ba nde be nga'ndebiu, ngat'a Jesús nkjin ndiya
kuañajanko xutare kio.
3 Kui kjuañu Judas ja'eko yak'ani chasoldadu ko nchja xi tsikuenda ningu
xi kitsikasen xi ngakure na'mi ko xuta fariseo xi ja'e nga ya'a ndi'i xi tsikjen
aseti ko ndi'i xi s'ekuya 'ba ko kicha.
4 Tunga Jesús je be ngayéje xi kuanre 'ba kint'e nchjabiu 'ba kitsure:
—¿'Yá= xi temijnyisjo?
5 'Ba nchjabiu kitsingojore:
—Jesús xi Nazaret tse'e.
'Ba Jesús kitsure:
—Kui= ña an.
'Ba nde kio sejñajinre nchjabiu Judas xi titsingantsja.
6 'Ba kionga je 'ba kitsu Jesús: "Kui= ña an", nchjabiu kiji ngastun 'ba tsixu
t'anangiu.
7 'Ba 'batsa'en Jesús tsiningiya nganire:
—¿'Yá= xi temijnyisjo?
'Ba nchjabiu kitsu:
—Jesús xi Nazaret tse'e.
8 'Ba Jesús kitsu nganire:
—Je 'ba kixin_nuu nga kui= ña an. Tsa an xi temijnyisjainuu, ta'e'ndio nga
ngatafi nchjabi.
9 'Ba kuán tuxi k'uetjusunni en xi kinchja Jesús nga jako Na'enchana,
kionga 'ba kitsu: "Na'en, xuta xi kika'enaa, ni'yá kichaja."
10 'Ba 'batsa'en Simón Pedro ts'axje kicha xi kjit'are 'ba tsatet'a ñojon kixi
xuta xi Malco 'mi, xi chu'ndare na'mi titjun.
11 'Ba Jesús kitsure Pedro:
—Tjaya ngani kichari tjiuxinre. Tsa Na'enchana titsjana kjuanimabi, ¿a bi
tjinnere nga kjua'axtia?
12 'Ba 'batsa'en chasoldadu ko xi ngakure 'ba ko nchja xi tsikuenda ningu
kitsuba Jesús 'ba 'et'a'ñu.
13 'Ba ndaba Anás titjun kiko, ngat'a kui xi na'enchi'yare Caifás xi na'mi
titjun kuán nubiu.
14 'Ba kui Caifás xi inya'a xuta judío nga ngisa= nda tjin tsa jngu xuta
kueyantjaire tu kjuanda tse'e ngatsi'i xuta.

Pedro b'e'mota'en ngat'are Jesús
Mt. 26:59-66, 69-75; Mr. 14:55-64, 66-72; Lc. 22:55-62, 66-71

15 Simón Pedro ko ngijngu xutare Jesús kitjenngi. 'Ba ngat'a xutare Jesús
xi ngijngu bexkun na'mi titjun kui ja'as'enko Jesús ngandetsin ndaba na'mi
titjun.
16 Tunga Pedro tsakasen ngandetsian ña tijña xuntjo. Kui kjuañu xutare
Jesús xi bexkun na'mi titjun 'etjuni 'ba jako na xi titsikuenda xuntjo 'ba
kitsikja'as'en Pedro.
17 'Ba 'batsa'en na xi titsikuenda xuntjo tsiningiyare Pedro:
—¿A bi ko ji xi 'ba nde xutare chingabiu kuáin?
'Ba Pedro kitsu:
—Bi an.

18 'Ba nch'an kuán kui nixtjinbiu. Kui kjuañu chu'nda ko nchja xi tsikuenda
ningu inyatsi'isunire yojore t'a ndi'i xi 'etse, 'ba Pedro 'ba nde s'ejñajinre nga
titsi'isure yojore.
19 'Ba na'mi titjun tsiningiyare Jesús ngat'are xutare 'ba ngat'are mé= xi
bakuya.
20 'Ba Jesús kitsingojore:
—Kinchjatsejen=ña ngixkun ngatsi'i xuta ngasun'ndio. Ngantsjai yakuya
ni'ya sinagoga ko ndetsinre ningu, ña mañajan ngatsi'i xuta judío. 'Ba nimé
kinchja'maa.
21 ¿Ánñu an techjaningiyaninaa? Chjaningiya_ri xuta xi kjint'e mé= xi
kinchjaa. Kui xi be= mé= xi kinchjaa.
22 Kionga je 'ba kitsu Jesús jngu xuta xi tsikuenda ningu tso'ot'are 'ba
kitsure:
—¿Ánñu 'batsa'en teningojoni_ri na'mi titjun?
23 'Ba Jesús kitsingojore:
—Tsa ch'o kixian, 'ba t'innaa ñáre en ch'otsu xi kinchjaa. Tunga tsa 'batjin
mé= xi kixian, ¿ánñu michut'aninaa?
24 'Ba 'batsa'en Anás tji'ñure Jesús nga kitsikasenre Caifás xi na'mi titjun.
25 Yejerañu Simón Pedro tsakasen ngisa nga titsi'isure yojore t'a ndi'u. 'Ba
'batsa'en kichjaningiya nganire:
—¿A bi ko ji xi 'ba nde jngu xutare xutabiu kuáin?
'Ba Pedro 'e'mota'en yojore 'ba kitsu:
—Bi an.
26 'Ba jngu chu'ndare na'mi titjun xi xinkjin mani xuta xi Pedro tsatet'a
ñojon 'ba nde tsiningiyare:
—¿A bi ko ji tesenkue xutabiu nga tsa'bera ngajaan, ña tjintje ya?
27 Tunga Pedro 'e'mota'en ngani. 'Ba ndekuini chubabiu kiski'nda jngu
chaxicha.

Jesús ña'anre kjua ngixkun Pilato
Mt. 27:1-2, 11-31; Mr. 15:1-20; Lc. 23:1-5, 13-25

28 'Ba 'batsa'en nchjabiu 'etjuko Jesús ndaba Caifás nga kiko ni'ya pretorio,
ndaba ña tsa'en kjua xuta titjun Roma. 'Ba je tjis'e isen. 'Ba nchjabiu bi
ja'as'en ni'ya pretorio, ngat'a tsa kjua'as'en jngu ni'ya xi bi tse'e xuta judío,
tsu nga bi nde tsjeni ngixkun Na'enchana 'ba bi nde ma kjineni xichine s'i
pascua.
29 Kui kjuañu Pilato 'etjuni ngandetsian nga ja'ekjako 'ba kitsure:
—¿Mé= kjua tefangiñu xutabi?
30 'Ba nchjabiu kitsingojore:
—Tsa bi xuta ch'okun kibi, bi ji singatsjari.
31 'Ba kio Pilato kitsure:
—Tusa tangiko 'ba ti'an_ru kjua jotsa'en tijña kjuatexumanu.
'Ba xuta judío kitsu:
—Bi tixa'ndeni tsa sik'en xuta.
32 'Ba 'batsa'en 'etjusun en xi kinchja Jesús nga kitsuyatitjun jotsa'en
kueya.
33 'Ba 'batsa'en Pilato ja'as'en ngani ni'ya pretorio 'ba kinchjare Jesús 'ba
kitsure:
—¿A ji= ni reyre xuta judío?
34 'Ba Jesús kitsingojore:
—¿A kjuafa'etsjenri ndibanire nga techjaningiyanaa? ¿Asa tu kui= kjua nga
tjin xi ye'eri nijmi ngat'ana?

35 'Ba Pilato kitsingojore:
—¿A xuta judío kuáan an? Naxinandari ko xi ngakure na'mi kitsingantsjari ngat'anạ. ¿Mé= xi kjiñe'en?
36 'Ba Jesús kitsingojo nganire:
—Bi nga'e ngasun'ndebi ña batexumaạ. Tsa ngasun'ndebi ña batexumaạ, ¿a bi sikjanntjainạ xuta xi inyatsa'exat'anạ, tuxi bi kụangantsjañạ ngat'are xuta judío? Tunga bi nga'e ña batexumaạ.
37 'Ba 'batsa'en Pilato kitsure:
—¿A rey= ni tsu'ba?
'Ba Jesús kitsingojore:
—Ji xi 'ba tesji nga rey= ñạ an. Kui= kjua kitsinñạ 'ba kui= kjua ja'eñạ ngasun'ndebi, tuxi xinyakixiñạ ngat'are mé= xi kjuakixi. 'Ba ngatsi'i xi tsimején kjuakixi nt'e=nạ.
38 'Ba Pilato kitsu nganire:
—¿Mé= xi kjuakixi?
'Ba kionga je 'ba kitsu, 'etju nga kikjako ngani xuta judío 'ba kitsure:
—Tumé je tisakunạ ngat'are xutabiu.
39 Tunga jun je 'batsa'en nganu, nga tsindaạ jngu xuta nduya xi chjo'o nga s'i pascua. ¿A mejénnú nga sindaạ reyre xuta judío?
40 'Ba 'batsa'en nchjabiu kiski'ndaya:
—¡Bi kui xutabiu! ¡Tụsá Barrabás!
'Ba Barrabás, jngu chacheje kui.

19

1 'Ba 'batsa'en Pilato 'exa nga s'ẹre Jesús.
2 'Ba chasoldadu kitsinda jngu corona na'ya 'ba 'esun nindaku, 'ba kitsikaja jngu najñu nduju kuán joni xi baja rey.
3 'Ba 'batsa'en inyatsitiñat'are 'ba inyatsure:
—¡Te'ndari, reyre xuta judío!
'Ba inyamo'ot'a tsare.
4 'Ba 'batsa'en Pilato 'etju ngani ngandetsian 'ba kitsure nchjabiu:
—Nga'e k'uaxje_nuụ xutabiu, tuxi xiañu nga tumé je tisakunạ ngat'are kui.
5 'Ba 'batsa'en Jesús 'etju ngandetsian nga tji'sunre corona xi na'ya 'ba yaja najñu nduju kuon. 'Ba Pilato kitsu:
—¡Nga'e sejña xutabiu!
6 'Ba kionga xi ngakure na'mi ko nchja xi tsikuenda ningu tsabe Jesús, kiski'ndaya:
—¡Tjat'ai kru xutabiu! ¡Tjat'ai kru kui!
'Ba Pilato kitsure:
—Tusa jun tangiko 'ba tet'o kru, ngat'a an tumé je tisakunạ ngat'are kui.
7 'Ba xuta judío kitsu ngani:
—Tjin=nị kjuatexuma, 'ba jotsa'en tijña kjuatexumanị 'ba=tsa'en tjinnere nga kueya xutabi, ngat'a Ki'ndire Na'enchana titsa'en yojore.
8 Kionga Pilato kjint'e kibiu, ngisa 'ñu kitsakjun.
9 'Ba 'batsa'en ja'as'en ngani ni'ya pretorio 'ba kitsure Jesús:
—¿Ñá=ñu tsiji?
Tunga Jesús bi kitsingojore.
10 'Ba 'batsa'en Pilato kitsu nganire:
—¿A bi xukonaạ? ¿A bi 'ye nga kụannạ kuet'arạ kru asa sik'ejñandairạ?
11 'Ba Jesús kitsingojore:

—Nime ma ñe'en ngat'anạ tsa bi Na'enchana kitsja'nderi. Kui kjuañu, xi kitsingantsjanạ ngat'ari ngisa= 'ñu tse je tjinre nga ko mare ji.

12 Tsaka'anire chubabiu Pilato 'etuts'inre nga tsangisjai ndiya jótsa'en kụan sik'ejñandai Jesús. Tunga xuta judío kiski'ndaya:

—¡Tsa sik'ejñandai xutabiu, bi nda teñe'en ngixkun xuta titjun César! ¡Xi rey tsa'en tajngu yojore, kui= xi stike xuta titjun César!

13 'Ba kionga Pilato kjint'e enbi, 'batsa'en ts'axje Jesús ngandetsian 'ba tsik'ejña nga'nde ña tsa'en kjua, nga'nde xi "Ña kjiya ndiojo" 'mi, xi Gabata 'mi nga en hebreo.

14 'Ba nixtjinbiu je inya'benda xuta mé= xi machjen s'i pascua, ngat'a je tifechu tiña s'iu. Jeru mején nyusen ya'a. 'Ba Pilato kitsure xuta judío:

—¡Nga'e sejña reynu!

15 'Ba nchjabiu kiski'ndaya:

—¡Tji'naxje xutabiu! ¡Tji'naxje! ¡Tjat'ai kru kui!

'Ba Pilato kitsure:

—¿A kuat'a=ña kru reynu?

'Ba xi ngakure na'mi kitsu:

—¡Tsajain ngisanị kja'e rey, tu jngu sani xuta titjun César!

16 'Ba 'batsa'en Pilato kitsingantsja Jesús, tuxi s'ẹt'ani kru, 'ba nchjabiu kiko.

Jesús set'a kru
Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43

17 'Ba 'batsa'en Jesús 'etju nga ya'anijin krure nga kiji nga'nde xi nga'ndere nindaku mik'en 'mi (xi Gólgota 'mi nga en hebreo).

18 Kio kiset'a kru kui ko kja'e ngisa jó nchja. Jngu xi kiset'a kru ngate kixire 'ba jngu ngate skjunre.

19 'Ba 'batsa'en Pilato 'exa nga sẹt'a jngu yate ngasunnk'a ku Jesús. Xi 'bitsa'en kua'indut'a: "Jesús xi Nazaret tse'e, reyre xuta judío."

20 'Ba nkjin xuta judío 'exkiya kibiu, ngat'a tiñare naxinando nga'nde ña kiset'a kru Jesús 'ba ngat'a yatebiu kua'indut'a en hebreo ko en latín 'ba ko en griego.

21 'Ba 'batsa'en xi ngakure na'mire xuta judío ja'ekun Pilato 'ba kitsure:

—Bi nda tjin nga: "Reyre xuta judío", kua'indut'a yatebiu. Tusa tjat'ai nga: "Kui xi kitsu: An= ña reyre xuta judío."

22 'Ba Pilato kitsingojore:

—En xi je kitsi'indut'aạ, je kitsi'indut'aạ.

23 'Ba kionga je chasoldadu je yat'a kru Jesús, 'batsa'en kiskjebe najñu xi yaja 'ba ñujun ka'a ts'axje. 'Ba jngu ka'a ts'akore nga jngu jngu chasoldadu. 'Ba nde kiskjebe najñu nduju xi yaja Jesús xi bi kitjuya, tu jngu ka'a sani ngisin ka'nda ngi'ndere.

24 'Ba kitsure xinkjin:

—Bi k'uejnda kibi. Tusa siskayaña 'yá xi k'uakore.

'Ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana ña 'batsa'en kua'indut'a: "Kitsika'bire xinkjin najñunạ 'ba kitsiskaya najñu ndujunạ." 'Ba 'ba= kitsa'en chasoldadu.

25 'Ba tsikinyat'a tiña krure Jesús nare ko ndichja nare 'ba ko María xi chjunre Cleofas 'ba ko María Magdalena.

26 'Ba kionga Jesús tsabe nare ko xutare xi 'ñu tsimején nga kio sejñat'are, kitsure nare:

—Na, ki'ndiri sejña kio.

27 'Ba kitsure xutare:
—Nari s'ejña kio.
'Ba ndekuini chubabiu xutare kiskjebetjo nare Jesús ndaba.

Jesús 'me
Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49
28 Kionga je kuán kibi, Jesús be nga je kuajngu ngayéje xi tjinnere nga k'uetjusun 'ba kitsu:
—Xindana
'Ba kitsu, tuxi 'etjusunni jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana.
29 'Ba kio tijña jngu nisa xi inya binu san. 'Ba nchjabiu kitsika'nyi jngu tsanga ko binu son 'ba 'eku jngu yare hisopo 'ba kitsitiñat'are ts'a Jesús.
30 'Ba kionga je kits'i binu son kitsu:
—Je= 'etjusun yeje.
'Ba 'batsa'en yejen tsindi nindaku 'ba k'en.
31 'Ba kui nixtjinbiu tis'enda xichine xi tse'e nixtjin nga nikja'aya. 'Ba xuta judío bi mejénre nga yojore janda s'etjen 'bangi t'a kru kionga kjua'e nixtjin nga nikja'aya, ngat'a 'ñu kun kui nixtjinbiu. Kui kjuañu tsi'anire Pilato nga xut'okja ngasure nchja xi tjindut'a kru 'ba nga xja'axin yojore.
32 'Ba 'batsa'en ja'e chasoldadu 'ba kiskjet'okja ngasure ngojó nchja xi kjiyut'ako kru Jesús.
33 Tunga kionga echu ña kjit'a Jesús, tsabe nga je k'en. Kui kjuañu bi kiskjet'okjani ngasure.
34 Tunga jngu chasoldadu juñare lanza nisinre Jesús, 'ba ta'a 'etju jin ko nanda.
35 'Ba xuta xi tsabe mé= xi kuán, kui= xi be'enijmi 'ba xi tsu kui kjuakixi=. 'Ba be= nga kjuakixi mé= xi titsu, tuxi 'ba nde kuakjainninu jun ngayeje.
36 Ngat'a 'ba kuán tuxi 'etjusunni enre Na'enchana ña 'batsa'en kua'indut'a: “Nijngu nindare stjut'o.”
37 'Ba nde tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ña 'ba tsu: “Nchjabiu skutsejen'a xuta xi juñare.”

Jesús s'eyanijin
Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56
38 'Ba jaskan kionga je 'ba kuán, Kuse xi Arimatea tse'e, xi 'ba nde xutare Jesús xi tsak'ajmetjenngi'mo ngat'a tsankjunke xuta judío, kui xi tsi'are Pilato nga sja'ndere nga kueko yojore Jesús. 'Ba 'batsa'en Pilato kitsja'ndere, 'ba xutabiu kikja'a yojore Jesús 'ba kiko.
39 'Ba nde ja'e Nicodemo, xuta xi kikun Jesús nga jñu, ja'eko jeru mején kate kilo tsajmi xi nda jen xi mirra ko áloe ts'atjijinre xinkjin.
40 'Ba ngojó kiskjebe yojore Jesús 'ba kitsik'atjijun najñu xi yajunre tsajmi xi nda jen, jotsa'en ngare xuta judío nga beyanijin xinkjin.
41 'Ba ña kiset'a kru Jesús, tijñat'a tiñare jngu nga'nde ña tjintje ya xi ma chine ture. 'Ba nga'ndebiu tijña jngu tsju xatse xi nisa'yajín s'eyanijin kio.
42 Kio yajñaya yojore Jesús nchjabiu, ngat'a tijña tiña tsju 'ba ngat'a kui nixtjinbiu xuta judío je inya'benda xichine s'iu.

20

Jesús fa'aya nganire ngajinre mik'en
Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-11; Lc. 24:1-12
1 Nga tamingu nga tajñu, kionga tojo jñu ngisa, María Magdalena kiji ña tijña tsju 'ba tsabe nga kitukja'axin ndiojo xi kis'extiuchjani tsju.

2 'Ba 'batsa'en tsangatsanga nga kikun Simón Pedro ko xutare xi ngijngu xi
Jesús 'ñu tsimején 'ba kitsure:
—¡Je kitukja'axin yojore naina ngaya tsju, 'ba bi 'yee̱ ñá kis'ejña ngani!
3 'Ba 'batsa'en Pedro ko xutare xi ngijngu kiji ña tijña tsju.
4 Tsangatsanga ngojó, tunga xutare xi ngijngu ngisa 'ñu tsangatsanga nga
ko mare Pedro 'ba kui tjun echu tsju.
5 Tunga bi ja'as'en. Tu tsakasen tsindi tuxi skutsejenyani 'ba tsabe nga kio
tijña najñu xi ts'atjijun yojore Jesús.
6 'Ba 'batsa'en Pedro echutjenngi ngani 'ba ja'as'en tsju, 'ba 'ba nde kui
tsabe najñu xi kio tijña
7 ko najñu xi ts'atjijun nindaku Jesús xi bi kio tijñajinre najñubiu. Tu t'axin
tijña nga tjikuya.
8 'Ba 'batsa'en 'ba nde ja'as'en xutare xi ngijngu xi tjun echu tsju, 'ba tsabe
'ba kuakjainre.
9 Ngat'a kje mankjinjínre nchjabiu enre Na'enchana xi 'batsa'en
kua'indut'a nga tjinnere nga kjua'aya nganire Jesús ngajinre mik'en.
10 'Ba 'batsa'en xutare Jesús jendiba ngani ndaba.
11 Tunga María tsakasen ngandetsin tsju nga tikji'nda. 'Ba yejerañu
tikji'nda tsakasen tsindi tuxi skutsejenyani tsju
12 'ba tsabe jó ankje xi yaja najñu tiba, xi tjindu nga'nde ña kis'ejña yojore
Jesús tsakaiñu. Jngu xi tsik'ejña ña kis'ejña nindaku, 'ba jngu xi tsik'ejña ña
kitsjen ndsaku.
13 'Ba ankjelebiu kitsure María:
—Na, ¿ánñu techi'ndani?
'Ba María kitsu:
—Ngat'a kitukja'axin= yojore naina̱, 'ba bi 'bia̱ ñá kis'ejña ngani.
14 'Ba yejerañu 'ba titsu, kitsiku'be nindaku 'ba tsabe nga kio sejña jngu
xuta. Kui xi Jesús, tunga bi tsabexkun.
15 'Ba Jesús kitsure:
—Na, ¿ánñu techi'ndani? ¿'Yá= xi temijnyisjai?
'Ba María kitsikja'etsjen nga kui= xuta xi tsikuenda ya xi kio tjintje 'ba kui
kjuañu kitsunire:
—Na'en, tsa ji ka'mikue, 'ba t'innaa̱ ñá kafajñe, 'ba kuikja'a ngañaa̱.
16 'Ba Jesús kitsure:
—María.
'Ba 'batsa'en María kitsiku'beya 'ba nga ko en hebreo kitsure:
—¡Rabuni̱! (En xi tsunire: maestru.)
17 'Ba Jesús kitsure:
—Bi chjunnaa̱, ngat'a kje fijía̱n ña tijña Na'enna̱. Tunga tik'e_ri nijmi
nts'ia̱ nga kuikatejñakua̱ Na'enna̱ xi 'ba nde Na'ennu, Na'enchana̱ xi 'ba nde
Na'enchanu.
18 'Ba 'batsa'en María Magdalena kike'ere nijmi xutare Jesús nga tsabe
Na'enna 'ba 'ba nde ye'ere nijmi mé= xi kitsure.

Jesús matsejenre xutare
Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49

19 'Ba kionga je kuajñu ndekuini nixtjin tamingu, tjichja xuntja nga'nde ña
kuañajan xutare Jesús, ngat'a inyatsakjunke xutaxa judío. 'Ba 'batsa'en Jesús
ja'ekasenjinre 'ba kitsure:
—Ngatjas'enu kjuaxiu.

20 'Ba kionga je 'ba kitsure, yakure teyantsja ko nisinre. 'Ba tsja kuánre
xutare nga tsabe ngani Na'enna.
21 'Ba Jesús kitsu nganire:
—Ngatjas'enu kjuaxiu. Jotsa'en Na'enchana kitsikasenna̱, 'ba=nde tsa'en
tetsikasen_nuu̱ nganda'e.
22 'Ba kionga je 'ba kitsu, 'entjore nchjabiu 'ba kitsure:
—Chjubetjo ngajin inimanu Isennixtjintsjere Na'enchana.
23 Xi sichat'a_ru jere, ku̱achat'are jere. 'Ba xi bi sichat'a_ru jere, janda=
s'e̱re jere.
24 'Ba Tomás xi 'ba nde xuta 'ñú 'mi, xi 'ba nde jngu xutare xi tejó, bi kio
tijñajinre kionga ja'e Jesús.
25 'Ba xutare xi yak'a ye'ere nijmi 'ba kitsure:
—Je= kji'yee̱ Na'enna.
Tunga Tomás kitsure:
—Tsa bi skuia̱ chubare xiun ngaya ntsja, 'ba tsa bi skanis'ia̱n najma ndsaa̱
ña kijire xiun, 'ba tsa bi skanis'ia̱n ndsaa̱ nisinre, bi ku̱akjainna̱.
26 'Ba kionga je ja'a jin nixtjin, tjinduya ngani ngaya jngu ni'ya xutare, 'ba
nde kio tijñajinre Tomás. 'Ba ninga tjichja xuntjo, Jesús ja'ekasenjin nganire
'ba kitsure:
—Ngatjas'enu kjuaxiu.
27 'Ba 'batsa'en kitsure Tomás:
—Chutsejen_ri ndsaa̱ 'ba chanis'en najma ndsai nga'e. 'Ba ndechanis'en
ndsai nisinna̱. Bi nitajai inimari. Tusa ngatjamakjainri.
28 'Ba Tomás kitsingojore:
—¡Naina̱ 'ba Na'enna̱!
29 'Ba Jesús kitsure:
—Makjainri ngat'a je= kji'yanaa̱. Ndare xuta xi bi tsabena̱ tunga kuak-
jainre.
30 'Ba nkjin ngisa kjuakun xi kitsa'en Jesús ngixkun xutare xi bi i tjit'a
xujunbi.
31 Tunga kibi tjit'a, tuxi ku̱akjainninu nga Jesús xi Cristo, Ki'ndire
Na'enchana, 'ba tuxi s'e̱ninu kjuabenichun nga ku̱akjainnu ngat'are kui.

21

Jesús matsejenre yatu xutare

1 'Ba jaskan nde kuatsejen nganire Jesús xutare ndai ndachikun Tiberias.
'Ba 'bitsa'en kuatsejenre:
2 Ñatjen tjindu Simón Pedro, ko Tomás xi 'ba nde xuta 'ñú 'mi, ko Natanael
xi Caná tse'e, nga'nde xi tijña ngajinre nangi Galilea, ko nistire Zebedeo, 'ba
ko kja'e ngisa jó xutare.
3 'Ba 'batsa'en Simón Pedro kitsure xi yaka:
—Tjiuti tefik'engi_ra̱.
'Ba nchja xi yak'a kitsure:
—'Ba=nde kuangikori̱ ji̱n.
'Ba 'batsa'en 'etju 'ba ja'as'en jngu barku, tunga kui nistjenbiu nijnguú
tjiuti kitsuba.
4 'Ba kionga je mején tjis'e isen, Jesús ja'ekasen ndai ndachikun, tunga
xutare bi tsabexkun.
5 'Ba Jesús kitsure:
—Jun na'en, ¿a kje xuntsjajíun tjiuti?
'Ba nchjabiu kitsingojore:

—Junjun.
6 'Ba Jesús kitsu nganire:
—Ngate kixire barku chanikjo'o na'yanu 'ba sa̲kunu.
'Ba 'ba kitsa'en nchjabiu, 'ba ninga bi nde ma kjenijinni na'yo, ngat'a ne nkjin tjiuti kiskaya na'yare.
7 'Ba 'batsa'en xutare xi Jesús 'ñu tsimején kitsure Pedro:
—¡Na'enna kibiu!
'Ba kionga Simón Pedro kjint'e nga 'ba kik'inre: "Na'enna kibiu", tsakaja ngani najñure (ngat'a ts'axje) 'ba kiskijin ndachikun.
8 'Ba jaskan xutare xi yak'a echuko barku nga inya'befe na'ya xi kitse tjiuti, ngat'a bi kjin mare nangi kixiu ña kui inya, jeru mején jngu sientu metro.
9 'Ba kionga nchjabiu 'etukajen barku, tsabe ndi'i x'i, 'ba jngu tjiuti kjijñajin ko niñuxtila.
10 'Ba Jesús kitsure:
—Ndeko masion tjiuti xi kisakunu.
11 Kui kjuañu tsijunni Simón Pedro barku 'ba 'efe ña nangi na'ya xi kitse tjiuti ya'e, xi jngu sientu masen ko ján mani. 'Ba ninga tsa 'batsa'en nkjin mani tjiutiu, tunga bi 'ejnda na'yo.
12 'Ba Jesús kitsure nchjabiu:
—Ndechino.
'Ba nijnguú xutare kuán kakun nga tsiningiyare: "¿'Yá= ni ji?", ngat'a be= nga Na'enna kibiu.
13 'Ba 'batsa'en Jesús kitsitiñat'are 'ba kiskjebe niñuxtilo 'ba kitsjare nchjabiu, 'ba 'ba nde kitsa'en ko tjiutiu.
14 Kibi= xi majánni ndiya nga Jesús kuatsejenre xutare, jaskan nga je ja'aya nganire ngajinre mik'en.

Jesús tsja xare Pedro

15 'Ba kionga je tsakjen, Jesús tsiningiyare Simón Pedro:
—Simón, ki'ndire Jonás, ¿a ngisa= 'ñu nimejénna̲ ji nga ko mare nchjabi?
'Ba Pedro kitsingojore:
—Jun na'en, 'yani nga tsimejénr̲a ji.
'Ba Jesús kitsu nganire:
—Tikuendai chutsangan̲a.
16 'Ba tsiningiya nganire xi majóni ndiya:
—Simón ki'ndire Jonás, ¿a nimején=na̲a?
'Ba Pedro kitsingojo nganire:
—Jun na'en, 'yani nga tsimejénr̲a ji.
'Ba Jesús kitsure:
—Tikuendai chutsangan̲a.
17 'Ba tsiningiya nganire xi majánni ndiya:
—Simón ki'ndire Jonás, ¿a nimején=na̲a?
'Ba Pedro kuabare nga kichjaningiyare xi majánni ndiya: "¿A nimején=na̲a?", 'ba kitsure:
—Na'en, 'ya yejeni xi tjin. 'Ya=ni nga tsimejénr̲a ji.
'Ba Jesús kitsure:
—Tikuendai chutsangan̲a.
18 Kjuakixi= xi texinr̲a. Kionga sa'e ki'ndi, kichaja tajngu=ni najñuri tuxi k'uinni nituña ña kuamejénri. Tunga kionga je ku̲achingai, kjuente=ni ndsai 'ba tjin= xi sikajari najñuri 'ba kuekori ña ji bi mejénri k'uin.

19 Nga 'bi kitsu Jesús, kitsuyatitjuun jótsa'en kueya Pedro nga kuakutsejen
kjuajere Na'enchana. 'Ba jaskan kitsure ngayeje:
—Ndetjenngina.

Jesús nchja ngat'are xutare xi 'ñu tsimején

20 'Ba 'batsa'en Pedro kiskutsejen ngastun 'ba tsabe nga tjenngire xutare
xi Jesús 'ñu tsimején, xi tijñat'a tiñare Jesús kionga kiskine xichine s'i pascua
'ba xi ja'ba je tsiningiyare: “Na'en, ¿'yá xi singantsjari?”
21 'Ba kionga Pedro tsabe xutabiu, tsiningiyare Jesús:
—Na'en, 'ba kui xutabi, ¿mé= xi kụanre?
22 'Ba Jesús kitsure:
—Tsa mejénnạ nga janda k'uejña ka'nda nga kjua'e ngañaạ, ¿mé= kuendari?
Ji ndetjenngina.
23 Jaskan kiya enbi ngajinre xi makjainre ngat'are Jesús, nga bi kueya
xutare kibiu. Tunga bi 'ba kitsu Jesús, tsa bi kueya xuto. Tu kitsu sani: “Tsa
mejénnạ nga janda k'uejña ka'nda nga kjua'e ngañaạ, ¿mé= kuendari?”
24 'Ba ndekuini xutare xi tsuyakixi ngat'are kibiu 'ba kui kitsi'indu kibi. 'Ba
'ya=nị nga kjuakixi= en xi kinchja.
25 'Ba tjin= ngisa kja'e tsajmi xi kitsa'en Jesús. 'Ba tsa jngu jngu s'ẹt'a
ngayéje xi kitsa'en, biru s'ẹn ngayéje ngasun'ndio xujun xi s'ẹt'a kibiu.

Xujun xi kua'indut'a mé= xi kitsa'en nchja chinga apóstol
HECHOS

Jesús tsutitjun nga kjua'e Isennixtjintsjere Na'enchana

1 Ji na'en, Teófilo, xujun xi tjun kitsi'indura kixian ngat'are ngayéje xi Jesús
'etuts'inre nga kitsa'en 'ba yakuya
2 'nda nixtjin nga kitjunitjen ngank'aa. 'Ba kionga kje fijín, Jesús tu ngat'are
Isennixtjintsjere Na'enchana yakuyanire nchja chinga apóstol xi ja'ba je
kiskja'ajin mé= xi tjinnere nga sa'en.
3 Jaskan nga je k'en Jesús 'ba ja'aya nganire, nkjin ndiya ja'ekakuchuyare
nchja chinga apóstol nga tijñakun. Yachan nixtjin nga kitsitsejenre yojore 'ba
jako nijmi ngat'are ña batexuma Na'enchana.
4 'Ba kionga tojo tijñako ngisa nchja chinga apóstol, 'enere nga bi k'uetju
naxinanda Jerusalén.
—Chuya_ru ka'nda nga xuntsjo mé= xi Na'enchana kitsuyatitjunnu nga
sjanu jotsa'en nga kixin_nuu —kitsure—.
5 Ngat'a Juan ko nanda yatenda xuta, tunga jun, tu chuba nixtjin= chaja
ngisare nga satendo ko Isennixtjintsjere Na'enchana.

Jesús mijin ngank'aa

6 'Ba 'batsa'en nchja xi kio kuaku tsiningiyare Jesús:
—Ji na'en —kitsure—, ¿a nganda'e= kua'ere xuta xi Israel tse'e nga kuatex-
uma nganire nangi xi tse'e?
7 —Bi jun 'bakonu nga xio mé= chuba 'ba mé= nixtjin Na'enchana sijngu
mé= xi kiskusunre nga sa'en, xi tu kui tajngu batexumare —kitsingojore Jesús
—.
8 Tunga sakunu kjua'ñu kionga Isennixtjintsjere Na'enna kjua'e ngajinnu,
'ba k'ue=ñu nijmi ngat'ana bi tu nga'e Jerusalén 'ba=nde ngayéje nangi Judea
ko nangi Samaria 'ba jo kji'i tji'bindai ngasun'ndebi.
9 Nga jaskan nga je 'ba kitsu Jesús, 'ba nchja chinga apóstol inyakutsejenre,
'batsa'en kitjunitjen ngank'aa. Jngu yufi 'e'mo 'ba nchjabiu bi nde tsabe
ngisani.
10 'Ba yejerañu nchja chinga apóstol 'ñu nda inyakutsejen ngank'aa jotsa'en
tifi Jesús, tukjia'a jó nchja xi yaja najñu tiba ja'ekinyat'are.
11 —Jun, na'en xi Galilea tse'e —kitsure—, ¿ánñu tenya ndujunñu nga techut-
sijion ngank'aa? Ndekuini Jesús xi kitjunitjen ngajinnu xi kiji ngank'aa,
'ba=tsa'en kjua'e ngani jotsa'en kji'yo nga kijí.
12 'Ba 'batsa'en nchja chinga apóstol ja'e ngani naxinanda Jerusalén nga
jendibani tjenngi xi Ya Olivo 'mi. Kui tjenngiu tijña tiñare naxinanda
Jerusalén joru ni tsa jngu kilómetro.
13 'Ba kionga je ja'e ngajin naxinando, 'batsa'en tsijin ngank'a ni'ya ña
tjinduya. Kibi= xi ja'enre nchja chinga apóstol: Pedro, Santiago, Juan,
Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago xi ki'ndire Alfeo, ko
Simón xi mako nchja cananista 'ba ko Judas xi nts'e Santiago.
14 Ngatsi'i nchjabi ko ngatsi'i nts'e Jesús, ko María xi nare 'ba ko kja'e ngisa
yanchjin tu jngu= kitsa'en kjuafa'etsjenre nga ñatjen jakontsjai Na'enchana.

Matías jngu apóstol ma

15 Jngu nixtjin kionga kuañajan xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi jngu
sientu ko kanru mani, 'ba 'batsa'en Pedro tsakasen nduju ngamasenre kui.
16 —Jun nts'ią xian —kitsure—, tjinnere nga 'etjusun mé= xi kua'indut'a
enre Na'enchana jotsa'en kitsu David kionga Isennixtjintsjere Na'enchana
kitsikinchja ngat'are Judas, kui xuta xi kitsja ndiyare nchja xi kitsuba Jesús.
17 Ngat'a Judas kuán jngu xuta xi tsajain 'ba tu jngu xa kis'ere joni jin
tsakaiñu.
18 Tunga bi nda kitsa'en, 'ba ko ton xi kuachjinire kjuach'okunre tsatse
jngu xu'ba. 'Ba kio kisasen ngasten nga kintjaingi 'ba masen yojore niki
kitsinga, 'ba 'etju yeje ndse'ere.
19 'Ba ngatsi'i xuta xi tjindu naxinanda Jerusalén kjint'e mé xi kuán, 'ba
Alcédama kik'in nga'ndebiu nga enre. Kui xi tsunire: Xu'bare Jin.
20 Ngat'a 'bitsa'en kua'indut'a xujun xi tse'e Salmos:
Ngatas'e tiya ndaba xutabiu,
'ba tu'yá ngat'ejñaya.
'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a:
Kja'e xi ngatasaku nganire xare.
21 "'Ba tjindujinna nga'e nchja xi ngantsjai tseketsumakoni kionga tijñako
ngisana Na'enna Jesús,
22 'ndani nga yatenda Juan 'ba 'nda nga nixtjin nga kitjunitjen ngank'aa.
'Bamani, jngu xuta xi ngajinre nchjabi machjen nga kjua'as'enjinre stinni
meni nga ko jin ngatatsikixiya nga Jesús ja'aya nganire ngajinre mik'ion —
kitsu Pedro.
23 'Ba 'batsa'en kiskja'ajin jó nchja, jngu xi Kuse xi 'ba nde Barsabás 'mire
xi 'ba nde 'yaxkunre joni Justo ngayeje, 'ba xi ngijngu xi Matías 'mi.
24 'Ba 'ba kitsu nga tsi'are Na'enchana:
—Ji Na'en, ji xi 'ye inimare ngatsi'i xuta. Takunii ñáre ngojó nchjabi xi je
kichja'ajin,
25 tuxi kuanni jngu apóstol 'ba kua'enire xabi, xa xi kitsichaja Judas
ngat'are jere, kionga kiji nga'nde xi 'bakore.
26 'Ba 'batsa'en kitsiskayani, 'ba Matías kejenre, 'ba ja'as'enjinre stinre
nchja chinga apóstol xi ngitejngu.

2

Jotsa'en ja'e Isennixtjintsjere Na'enchana

1 Kionga ja'e nixtjinre s'i Pentecostés, ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e
Jesús tu jngu nga'nde kuañajan.
2 'Ba tukjia'a janeya ngank'a jo ma nga 'ñu fa'a ntjo, 'ba janeya ni'ya ña
tjinduya.
3 'Ba kuatsejen ngasun nindaku nga jngu jngu xutabiu kitsojosunre tsajmi
xi jo kun najenre ndi'i.
4 'Ba ngatsi'i kitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana. 'Ba 'batsa'en
'etuts'inre nga kinchja kja'e kuanga en jotsa'en nga Isennixtjintsje kitsjare
nga kuinchja.
5 'Ba kui nixtjinbiu tjindu naxinanda Jerusalén nchja judío xi bekun
Na'enchana, xi jendibani ngayéje nangi xi tjin ngasun'ndebi.
6 'Ba kuañajan ngatsi'i xutankjiun nga kjint'e si'a xi janeya, 'ba bi be mé= xi
sikja'etsjen, ngat'a nga jngu jngu inyant'ere enre.
7 'Ba tu 'ba= kjimare 'ba kjimakunre nga tsiningiyare xinkjin:

—¿A bi tsa xuta xi Galilea tse'e ngatsi'i xi 'batsa'en inyanchja? —kitsure xinkjin—.
8 ¿Jótsa'en nga tenu'yani_ra nga inyanchja en xi mana nga jngu jngua?
9 Ngat'a tjindujinna nga'e xuta xi nangi Partia tse'e, xuta xi Media tse'e, xuta xi Elam tse'e, xuta xi ndibani nangi Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia,
10 Frigia, Panfilia, Egipto ko nga'nde xi tjin nangi Libia xi tiñare naxinanda Cirene 'ba ko xuta xi jendibani naxinanda Roma.
11 Tjin xi nchja judío 'ba tjin xi bi judío tunga makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. Tjin xuta xi Creta tse'e 'ba ko xuta árabe. 'Ba ngatsi'a tenu'ya_ra nga enna inyatsuyani xutabi kjuaje xi tsa'en Na'enchana.
12 'Ba ngatsi'i kuakunre 'ba bi be mé= xi sikja'etsjen.
—¿Jó tsunire kibi? —kitsure xinkjin.
13 —Ch'i=ni nchjabiu —kitsu yak'a xi tu tsejnuke.

Pedro ye'ere nijmi xuta

14 'Ba 'batsa'en Pedro tsakasen nduju ko nchja apóstol xi ngitejngu, 'ba 'ñu kinchja nga kitsure xuta naxinando:
—Jun nchja judío ko ngatsi'u xi tetsubo naxinanda Jerusalén, ngatja'yo 'ba tasen ñojon mé= xi xin_nuu.
15 Bi ch'i nchjabi jotsa'en tenikja'etsjion, ngat'a sa'e= chuba ñajan nga tajñu.
16 Kui=bi xi kitsutitjun xuta chinga profeta Joel:
17 'Bi= kuan nixtjin xi fet'ani,
sja_ra Isennixtjinna ngatsi'i xuta, kitsu Na'enchana.
Ki'ndi xi'innu 'ba ki'ndi yanchjinnu kuinchja ngat'ana joni jngu profeta,
'ba nchja nistinu s'ejñatsejenre mé= xi tijña'mo,
'ba nchja chinganu kua'ere chini xi kjuakixi.
18 Kui nixtjinbiu sja_ra Isennixtjinna nchja chu'ndana 'ba ko yanchjin chu'ndana.
'Ba kuinchja ngat'ana joni jngu profeta.
19 Sa'aan kjuakun ngank'aa
'ba chubá xi kuakutsejen kjuajena t'anangiu,
'ba s'e jin ko ndi'i 'ba ko ni'ndi xi yufi ni.
20 Tsu'biu kuajñu
'ba na'enso ini kuan joni jin,
kionga kje fa'ejín nixtjin nga kjua'e Na'enna,
nixtjin xi je 'ba xi tjinre kjuaje.
21 'Ba k'uangi ngatsi'i xi kuinchja ja'enre Na'enna.
22 "Bamani jun na'en xi Israel tsojon, tasen ñojon mé= xi xin_nuu. Jesús xi Nazaret tse'e, kui jngu xuta xi Na'enchana yaku chuya ngajinnu. Ngat'a Na'enchana kitsjare kjua'ñu nga kitsa'en ngajinnu kjuaje ko kjuakun ko chuba xi yakutsejen kjua'ñure Na'enchana jotsa'en jun nda 'yo.
23 Kui Jesús xi kuangantsja, jotsa'en tjun kitsikja'etsjen 'ba kuamejénre Na'enchana 'ndani nga 'etuts'inre. 'Ba jun kjindubo 'ba kjinik'ion, kionga kjiningantsjo ngaya ntsja nchja ch'okun tuxi s'et'ani kru.
24 Tunga Na'enchana kitsikja'aya nganire 'ba 'ejñat'axinre kjua'onre kjuabeya, ngat'a kjuabeya bi kuánre kitsik'ejña'ñu.
25 Ngat'a 'ba kitsu David nga kinchja ngat'are Jesús:
Tsa'bia nga Na'enna ngantsjai tijña ngixkuaan.
Ngat'a ngate kixina sejñat'a, kui kjua bi kjuatseni inimana.
26 Kui kjuañu kuatsjanire inimana, 'ba en xi tsja tsu 'etjuni ndsu'baa,

'ba ka'nda yojona tikuyare nga sakure mé= xi nda.
27 Ngat'a bi sikumanaa nga'ndere mik'en,
'ba bi kua'e'nde tsa kjue'ndu Xuta Tsje xi tsiji.
28 Kikakutsejennaa ndiya xi fi ña k'uendukun xuta,
'ba sitsenaa kjuatsja nga kuatejñaa ngixkuin.
29 'Jun nts'ia xian, ma mixan ko kjuakixi ngat'are xuta chingana David nga k'en 'ba kis'eyanijin, ngat'a ka'nda nixtjin nganda'e tijñajin ngisana tsjure.
30 Kui= xi jngu profeta kuán 'ba tsabe nga Na'enchana ja'ba je= kitsjare en ngat'are ja'enre nga ntje xi tse'e stjujin xi k'uejñasun nga'ndere ña batexuma rey.
31 'Ba 'batsa'en David tsabe titjun mé= xi kuan 'ba kitsuya nga Cristo kjua'aya nganire, nga bi s'ejña nga'ndere mik'en, 'ba nga bi kjue'ndu yojore.
32 Kui Jesús kibi xi Na'enna kitsikja'aya nganire, 'ba ngatsi'i jin tenikixiyee ngat'are kibi.
33 Kui xi kitsa'ere kjuaje nga kjinik'ejña ngate kixire Na'enchana 'ba kisakure Isennixtjintsjere Na'enchana xi Na'enchana kitsuyatitjun nga sjare. 'Ba kui Isennixtjinbi xi titsikasen 'ba kui xi te'yo 'ba xi tenu'yo nganda'e.
34 Ngat'a bi David xi tsijin ngank'aa, tunga 'ba= kitsu:
Na'enchana kitsure Na'enna:
"Teni ngate kixina,
35 ka'nda nga xi stikeri ngi ndsakui sik'enda."
36 'Kui kjua nda ngatja'yañu ngatsi'u xi Israel tse'e, nga Jesús xi jun kikjat'o kru, kui= xi Na'enchana kitsa'en Na'en 'ba Cristo —kitsu Pedro nga kinchja.
37 'Ba kionga kjint'e kibi nchja xi tjindu kio, ne ba kis'ere 'ba tsiningiyare Pedro ko nchja chinga apóstol xi yak'a:
—Jun nts'e xian, ¿mé= xi tjinnere nga si'een?
38 'Ba Pedro kitsingojore:
—Tik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba ndiba ngañu ngixkun Na'enchana. 'Ba nga ko ja'enre Jesucristo ngatasatendo nga jngu jngu tuxi kuachat'anu jenu 'ba 'batsa'en Na'enchana sjanu Isennixtjintsjere.
39 Ngat'a tsojon mé= xi kitsuyatitjun Na'enchana, 'ba tse'e ki'ndi nistinu, 'ba tse'e ngatsi'i xuta xi kjin tjindu, ngatsi'i xuta xi Na'enchana kuinchjare nga kjua'e ngat'are Kui.
40 Kui enbi ko kja'e ngisa en xi kitsu Pedro nga kinchja 'ba nga 'enere xuta.
—T'etut'axin_ru kui xuta ch'okun xi tjin nganda'e —kitsure.
41 Kui kjua kisatendani xuta xi yatesinre en xi kitsu Pedro. Kui nixtjinbiu jánru mi xuta ja'e ngisa ngajinre xuta xi je kuakjainre ngat'a tse'e Jesús.
42 Kjit'a yasen ñojon en xi bakuya nchja chinga apóstol, 'ba jngu kitsa'en xinkjin, 'ba kuañajan nga yakjanya niñuxtila xi kiskine, 'ba nga jako Na'enchana.

Jotsa'en tsek'endu xuta xi tjun kuakjainre ngat'a tse'e Jesús

43 Kuakunre ngatsi'i xuta, ngat'a nchja chinga apóstol kitsa'en nkjin kjuakun ko chuba xi yakutsejen kjuajere Na'enchana.
44 'Ba ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús jngu kitsa'en yojore 'ba tujngu kitsichjenko xinkjin ngayéje mé= xi tjinre.
45 Yateña nangire 'ba ko xi tjinre, 'ba kitsitsojosun ton ngajinre ngatsi'i xuta xi yak'a nga kitsjare jó tjin machjenre nga jngu jngu.
46 Nyujun nyujun kuañajan ña ma ndetsinre ningu 'ba xki ni'ya yakjanya niñuxtila nga kiskineko xinkjin ko kjuatsja 'ba nga inda kjiyuju inimare.

47 Kitsichjire Na'enchana, 'ba ngatsi'i xuta xi naxinando tse'e nda kinchja ngat'a tse'e. 'Ba nyujun nyujun Na'enchana kitsikasen ngisare ngajinre kui kja'e ngisa xuta xi inya'bangi.

3

Pedro tsinda jngu xuta xi bi ma fi

1 Jngu nixtjin nga chuba ján nga kuangixun, Pedro ko Juan kiji ningu, ngat'a kui= chubabiu nga xuta xi tse'e Israel fako Na'enchana.

2 'Ba kio tijña jngu xuta xi bi ma fi 'ndani nga kitsin. Xi nyujun nyujun nik'ejñaxtiu xuntja ningu xi Nda Kji'u 'mi, tuxi skui'a kjuatjonire ton xuta xi fa'as'en ña ma ndetsinre ningu.

3 'Ba kionga xutabiu tsabe Pedro ko Juan nga inyafa'as'en ña ma ndetsinre ningu, tsi'akjuatjore ton.

4 'Ba 'batsa'en Pedro ko Juan kiskutsejen'a xutabiu. 'Ba Pedro kitsure nga jako:

—Chutsejen'anii.

5 'Ba 'batsa'en xutabiu kiskutsejen'a nga kiskuya nga kua'ere ton.

6 Tunga Pedro kitsure:

—Tsajainna ton xi plata ninga ton xi oro ni, tunga mé= xi tjinna sjara. Nga koni nga ja'enre Jesucristo xi Nazaret tse'e, tisetjen 'ba titjajme.

7 'Ba 'batsa'en Pedro kitsuba ntsja kixi xutabiu nga kitsikisetjen, 'ba ta'a kisaku nga'ñure ndsaku ko ngisin ndsaku xutabiu.

8 'Ba se kiskjink'a nga tsisetjen, 'ba tsak'ajme. 'Ba 'batsa'en ja'as'enko Pedro ko Juan ña ma ndetsinre ningu. Tsu'ba 'ba tikjink'akoni 'ba titsichjire Na'enchana.

9 Ngatsi'i xuta tsabe nga tsu'ba 'ba nga titsichjire Na'enchana,

10 'ba tu 'ba= kuánre 'ba kitsakjun ngat'are mé xi kuánre xutabiu. Ngat'a bexkun nga kui xutabiu xi 'bejña nga mi'a ton ngantja ningu xi Nda Kji'u 'mi.

Pedro tsikja'axtiuya enre Na'enchana ña ma ndetsinre ningu

11 Xuta xi kuanda, bi nde titsuntjint'ani Pedro ko Juan. 'Ba 'batsa'en ngatsi'i xuta inyamakunre 'ba kuañajan ña inya nchjabiu ngini'ya xi Ngini'yare Salomón 'mi.

12 'Ba kionga Pedro tsabe kibi, jako naxinando, 'ba kitsure:

—Jun xuta naxinanda Israel, ¿ánñu tjimakunninu kibi? ¿'Ba ánñu techutsejen'aninii joni tsa kjua'ñu tsajain 'ba tsa ngat'a nga 'ñu 'yakuin Na'enchana, tsa kui kjua kuán kjinik'ajmeni kui xutabi?

13 Na'enre xuta chingana Abraham ko Isaac ko Jacob, kui= xi kitsjare kjuaje Ki'ndire. Kui Jesús xi jun kjiningantsjo 'ba kji'yaton ngixkun Pilato, kionga kui kuamejénre nga sik'ejñandai.

14 Tunga jun kji'yatonñu xuta tsje 'ba xi kixi. Tusa tsikixun nga jngu xuta xi kitjenre mik'en kika'enu.

15 'Ba 'batsa'en kjinik'ion kui xi tsik'endukun xuta. Tunga Na'enchana kitsikja'aya nganire 'ba jin= xi tenikixiyee kibi.

16 Ngat'a makjainni ngat'are Jesús, kui= kjua ngat'are ja'enre Jesús kitsa'e nga'ñure xutabi xi te'yo 'ba 'yaxkun. Ngat'a makjainni ngat'are Jesús, kui= kjua xutabi kuandakjinni ngixkun ngatsi'u.

17 "Ba nganda'e, nts'ia xian, 'be=ña nga bi 'yo mé= xi kjiño'on. 'Ba nde xutaxanu bi be mé= xi kitsa'en.

18 Tunga 'ba=tsa'en Na'enchana kitsik'etjusun mé= xi kitsuyatitjun kionga kitsikinchja ngatsi'i profeta, nga Cristo tjinnere kjua'a kjuanima.

19 Kui kjuañu tik'antjaiyañu kjuafa'etsjennu 'ba ndiba ngañu ngixkun
Na'enchana, tuxi sichat'aninu jenu. Tsa 'ba si'on, Na'enchana sjanu nixtjin
nga kuan sikja'ayo
20 'ba sikasennu Jesús, kui xi kitsa'e titjunre xa nga kuan Cristonu.
21 Jesucristo tjinnere nga k'uejña ngank'aa nganda'e, ka'nda nga kjua'e
nixtjin nga s'enda ngani ngayéje xi kitsu Na'enchana nixtjin kuatse jan,
jotsa'en kitsikinchja profeta tsjere.
22 Jotsa'en kitsu Moisés nixtjin kuatse jan: "Na'enchana, kui= xi Na'ennu.
Kui xi sikasennu jngu profeta xi k'uetjujin ngajinnu, jotsa'en kitsikasenna.
Tasen ñojon ngayéje mé= xi kuetsunu,
23 ngat'a tu'yañu xi bi kuasen ñojonre profetabiu, kui= xi kjui'naxjejin
ngajinre xuta naxinando."
24 "Ba Samuel 'ba ko ngatsi'i profeta xi jaskan kis'e 'ba=nde kinchja
ngat'are nixtjinbi.
25 'Ba tsojon= kuan mé= xi kinchja profeta, 'ba tu kjuanda tsojon nga
Na'enchana 'endako kjua xuta chinganu, kionga 'ba kitsure Abraham:
"Ngatsi'i naxinanda xi tjin ngasun'ndebi kuachikunta'en ngat'are ntje xi
s'eri."
26 Kionga Na'enchana kitsikja'aya nganire Ki'ndire, jun= titjun kit-
sikasennu, tuxi sichikunta'enninu 'ba meni nga jngu jngu xi tjin ngajinnu
k'uenduni tsajmi xi ch'otjin.

4

Pedro nchja ngixkun xutaxa

1 'Ba Pedro ko Juan tojo inyafako xuta naxinandabiu kionga ja'e nchja
na'miu ko xi ngakure xi tsikuenda ningu 'ba ko nchja saduceo.
2 Kui 'ñu kjimastire, ngat'a Pedro ko Juan inyabakuyare xuta naxinand-
abiu 'ba inya'be'ere nijmi nga ngat'are Jesús nga je kis'ejña kusun nga
kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en.
3 'Ba 'batsa'en kitsuba 'ba kiskanis'en nduya ka'nda nixtjin nga kuanyujun,
ngat'a je kuangixun kui nixtjinbiu.
4 Tunga xuta xi kjint'e mé= xi kinchja Pedro ko Juan, nkjin kuán xi
kuakjainre ngat'a tse'e Jesús. Ónru mi kuán nchja xi kuakjainre.
5 'Ba 'ba kuán nixtjin nga kuanyujun, xutaxare naxinando ko nchja chin-
gare naxinando 'ba ko nchja chjine tse'e kjuatexuma kuañajan naxinanda
Jerusalén.
6 'Ba nde ja'e Anás xi na'mi titjun, Caifás, Juan, ko Alejandro, 'ba ko ngatsi'i
nchja xi xinkjin nchja na'mi ngaku.
7 'Ba 'batsa'en kichja'a Pedro ko Juan 'ba kjinikinya ngamasenre nchjabiu
tuxi xjaningiyanire.
—¿Mé= kjua'ñu xi tjinnu nga nindo xuta? —kitsu nchja xabiu—. ¿'Yá= xi
ti'bexanu nga 'ba teño'on?
8 'Ba 'batsa'en kinchja Pedro nga kitse ngajinre Isennixtjintsjere
Na'enchana 'ba kitsure:
—Jun xutaxa ko nchja chingare naxinanda Israel,
9 nganda'e techjaningiyania ngat'are kjuanda xi kuán ngat'a tse'e jngu xuta
xi bi ma fi'in 'ba jótsa'en kuandanire.
10 Ngatja'yo ngatsi'u 'ba ko ngatsi'i xuta naxinanda Israel nga ja'enre Jesu-
cristo xi Nazaret tse'e xi jun kjinik'ent'o kru 'ba xi Na'enchana kitsikja'aya
nganire, ngat'are kui kuandani xuta xi sejña nduju ngixkún nga'e.

11 Kui Jesús, ndiojo xi tsabeton nchja chjinexjo tunga je ndiojo titjun kuán.
12 Tsajain ngisa xi mare tsik'angi xuta, ngat'a Na'enchana bi kja'e kit-
sikasen ngisa ngasun'ndebi xi nga ko ja'enre kuan sik'anginina.
13 'Ba 'batsa'en kuakunre xutaxabiu, kionga kjint'e nga 'batsa'en ko
kjua'ñu kakun kinchja Pedro ko Juan 'ba tsabe nga tuxkia xuta= kuán 'ba xi
bi kiskut'aya. Tsabexkun nga kui xi ja'ba je tsek'etsumako Jesús.
14 Tunga bi kuán jo kitsure ngat'a inyabe nga xuta xi kuanda sejñat'are
nchjabiu.
15 'Ba 'batsa'en 'exare nga ngat'etjujin ña kuañajan, 'ba xutaxabiu joyanire
xi jngu= xi jngu.
16 —¿Mé= xi sikua nchjabi? —kitsu—. Ngat'a ngatsi'i xuta xi tjindu naxi-
nanda Jerusalén je be kjuakun xi kitsa'en, 'ba bi kuan k'ue'ma.
17 Tusa kuinyakun_ra, tuxi tu'yá nde kuetsuyanire ngat'are ja'enre Jesús
'ba tuxi bi nde kuajenduju ngisani enre ngajinre xuta naxinando.
18 'Ba 'batsa'en kinchja nganire nchjabiu 'ba inyakunre nga bi nde kuinch-
jani ninga bi nde kuakuyani ngat'are ja'enre Jesús.
19 Tunga Pedro ko Juan 'bi kitsu nga kitsingojore xutaxabiu:
—Chusun_ru mé= xi nda tjin ngixkun Na'enna —kitsure—. ¿A jun= xi
sik'etjusunri asa Na'enchana?
20 Ngat'a bi kuan xiu kuetsubai ngat'are mé= xi kji'yee 'ba kjinu'yee.
21 'Ba 'batsa'en xutaxabiu inyakun ngisare, tunga kitsik'endundai. Bi
kisaku ndiyare jótsa'en sikja'a kjuanima, ngat'a ngatsi'i xuta naxinando
kitsichjire Na'enchana ngat'are mé xi kuán.
22 Ngu xuta xi kuanda ngat'are kjuakunbi, ts'axtiu yachan nure.

Xuta xi makjainre mi'are kjua'ñukakun Na'enchana

23 Kionga je kjinik'endundai Pedro ko Juan, ta'a kikun xuta xi yak'a xi
makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba ye'ere nijmi ngayéje xi kitsure
nchja na'mi ngaku ko nchja chingare naxinando.
24 'Ba kionga xuta xi yak'a kjint'e kibi, ngatsi'i tujngu kitsa'en
kjuafa'etsjenre nga jako Na'enchana 'ba kitsu:
—Ji Na'en, ji xi kjiñe'en ngank'aa, t'anangiu ko ndachikun 'ba ko ngayéje xi
kio tjin.
25 Ngat'are Isennixtjintsjeri kjinikinchje David xuta chinganı. Kui xi 'ba
nde kitsa'exat'ari 'ba kjinikinchje:

¿Ánñu inyakjanni naxinanda xi tjin ngasun'ndebi?

¿Ánñu xuta foyanire tsajmi xi tsajain ndiyare?

26 Tsik'endunda nga skjan nchja rey xi tjin ngasun'ndebi,
'ba xutaxabiu kuañajan
tuxi k'uendani kjua xi bi nda tjin ngat'are Na'enchana 'ba ko Cristore.

27 'Ngat'a kjuakixi= nga naxinandabi rey Herodes ko Poncio Pilato
kuañajanko xuta xi Israel tse'e 'ba ko xi bi tse'e Israel 'ba 'enda kjua xi bi nda
tjin ngat'are Jesús xi Ki'ndi tsjeri xi kjiñe'en nga Cristo kuán.
28 'Ba 'batsa'en kitsik'etjusun nchjabiu ngayéje mé= xi kjini'indutitjin 'ba xi
kichusun_ri nga tjinnere nga kuan.
29 'Ba nganda'e, ji Na'en, chutsejen'ai mé= xi mejénre sikonı nchjabiu 'ba
ti'en nga xutari ngatatsikja'axtiuya en xi tsiji ko kjua'ñukakun.
30 Tsejen ngatamare xi sefesun kjua'ñuri, 'ba ngat'are ja'enre Jesús, Ki'ndi
tsjeri, ngatjama kjuakun 'ba ko chuba xi kuaku kjuajeri.

31 'Ba kionga je jet'are nga jako Na'enna, nga'nde ña kuañajan jatse; 'ba Isennixtjintsjere Na'enchana ja'e ngajinre ngatsi'i, 'ba kitsikja'axtiuya enre Na'enchana ko kjua'ñukakun.

Xi makjainre ngat'a tse'e Jesús kitsikjenko xinkjin tsajmi xi tjinre

32 'Ba ngatsi'i xi kuakjainre ngat'a tse'e Jesús jngu kitsa'en inimare ko kjuafa'etsjenre. Ni'yá tsu tsa tu kui tajngu tse'e mé= xi tjinre. Tusa tu jngu je kitsikjenko xinkjin mé= xi tjinre.

33 'Ba ko 'ñu tse kjua'ñu nchja chinga apóstol kitsikja'axtiuya nga ja'aya nganire Na'enna Jesús, 'ba Na'enchana 'ñu kitsichikunta'en ngatsi'i.

34 'Ba ngajinre xutabiu tsajain xi na'en chunre, ngat'a ngatsi'i xi tjinre tsa xu'ba asa ni'ya bateña 'ba fa'eko ton jotjin ba'ere.

35 'Ba nchja chinga apóstol fa'etsjare, 'ba kui bakjanyare ngatsi'i xuta jotsa'en machjenre nga jngu jngu.

36 'Ba tsik'ejña jngu xuta lebita xi kitsin nangi Chipre xi Kuse 'mi, xi nchja chinga apóstol Bernabé kitsure nga ja'en skare. (Kui ja'en xi tsunire: Xi tsja kjuaje kakun.)

37 'Ba Bernabé yateña jngu xu'ba xi tjinre 'ba ja'etsjare nchja chinga apóstol ton xi kuachjinire.

5

Jere Ananías ko Safira

1 Tunga jngu xuta xi Ananías 'mi nde yateña jngu xu'ba. 'Ba chjunre Safira 'mi.

2 Kui xi 'ejñat'axin jngu ka'a ton xi jotjin kika'ere xu'bare 'ba xi ngijngu ka'a ja'etsjare nchja chinga apóstol. 'Ba nde tsabe chjunre mé= xi kitsa'en ngayeje.

3 'Ba kio Pedro kitsure:

—Ji Ananías, ¿ánñu chanayiu ja'as'enjinni inimari, nga en ndesu te'mi_ri Isennixtjintsjere Na'enchana nga kichjube jngu ka'a ton jotjin kika'eri xu'bari nga kikateñe?

4 Kionga kje bateñajín xu'bo, ¿a bi tsa tsiji? 'Ba kionga je kikateñe, ¿a bi je tsiji ton? ¿Ánñu 'batsa'en kjinikja'etsjenni nga 'ba kjiñe'en? Na'enchana xi kik'in_ri en ndesu, bi xuta.

5 Kionga kjint'e enbi, Ananías je mik'en nga kiska t'anangiu. 'Ba a tu 'ñu kitsakjun ngatsi'i xuta xi kjint'e mé xi kuán.

6 'Ba kio ja'e jó ján nchja nisti 'ba yaxtejun najñu yojore, 'ba 'etjuko nga kik'eyanijin.

7 Jánru hora jaskan, ja'e chjunre Ananías xi bi be mé xi kuán.

8 'Ba kio Pedro tsiningiyare:

—'Ba t'inna ¿a 'bi= tjin kich'o xu'banu nga kikateño?

—Jun, 'ba= tjin kikateñaniį —kitsingojo Safira.

9 —¿Ánñu kaminya'añu xingiu nga mejénnú xut'ayako Isennixtjintsjere Na'enchana? —kitsu Pedro—. Nchjanisti xi tjindu ngastun xuntjo kui= xi kik'eyanijin xi'inri, 'ba nganda'e nde, ji kuekori.

10 'Ba ndekuini chubabiu je mik'en chjunbiu nga kiskat'a ndsaku Pedro. 'Ba kionga ja'as'en nchja nistibiu, tsabe nga je kjijñak'en chjunbiu 'ba 'etjuko nga kik'eyanijint'are xi'inre.

11 'Ba niki 'ñu kitsakjun ngatsi'i xi makjainre ngat'are Jesús 'ba ko ngatsi'i xuta xi kjint'e kibi.

Kjuakun xi kitsa'en nchja chinga apóstol

12 'Ba nchja chinga apóstol nkjin kjuakun ko chu̱ba̱ xi yakutsejen kjuajere
Na'enchana kitsa'en ngajinre naxinandabiu, 'ba ngatsi'i tu jngu kitsa'en
kjuafa'etsjenre 'ba kuañajan ngini'ya xi Ngini'yare Salomón 'mi.
13 'Ba xuta xi yak'a bi kua'ñukakun nga kuañajanjinre xuta xi makjainre
ngat'a tse'e Jesús, tunga naxinandabiu nda kinchja ngat'a tse'e.
14 'Ba kuankjin ngisa xuta, xi xi'in ko yanchjin, xi ja'e ngisa ngajinre xuta
xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús.
15 'Ba ka'nda ngaya ndiyo kikani xuta xi inyasefesun xi kitsikayusun
nijña ko nachan, tuxi kionga kjua'ani Pedro ninga tu nk'ianre kjua'anere xi
inyafesun.
16 'Ba nde ja'e nkjin xuta naxinanda xi tjindu ngandaire naxinanda
Jerusalén nga ja'eko xinkjin xi inyasefesun 'ba ko xi tjindujinre isennixtjin
xi bi nda, 'ba ngatsi'i kuanda.
17 'Ba 'batsa'en a tu 'ñu kuaxinre na'mi titjun ko ngatsi'i xi mako xi nchja
saduceo kuán.
18 'Ba kitsikasen nchja xi kitsuba nchja chinga apóstol 'ba kiskanis'en
ngaya nduyare naxinando.
19 Tunga ngajñu jngu ankjere Na'enchana kiskjex'a xuntja nduyo 'ba
ts'axje nchjabiu 'ba 'bi kitsure:
20 —Tangiun, tanginkinya nduju ña ma ndetsinre ningu 'ba t'e_ru nijmi
xuta naximando ngayéje en xi tse'e kjuabenichun xatsebi.
21 'Ba 'batsa'en kitsik'etjusun nchja chinga apóstol en xi kik'inre. 'Ba nga
kuanyujun, ja'as'en ña ma ndetsinre ningu 'ba yakuya. 'Ba ndekui chubabiu
ja'e na'mi titjun 'ba ko nchja xi mako nga'nde ña mañajan xinkjin. 'Ba kio
kitsikjint'e ngatsi'i nchja ngakure xuta xi Israel tse'e 'ba 'exa nga kuechja'a
ngaya nduyo nchja chinga apóstol.
22 Tunga kionga nchja xi tsikuenda ningu echu nduyo, bi kuasjaire nchja
chinga apóstol. 'Ba 'batsa'en jendiba ngani nga ja'eke'e nijmi.
23 —Tichja tsjan tsjan xuntja nduyo nga echi̱i̱. 'Ba chasoldadu xi kio
inyatsikuenda inyaxtiu xuntjo. Tunga kionga kichju'i, tu'yá kji'yee̱ ngaya —
kitsu.
24 Kionga kjint'e enbi, na'mi titjun ko nchja na'mi ngaku 'ba xi ngakure
chasoldadu xi tsikuenda ningu, ka'nda bi nde beni mé= xi sikja'etsjen 'ba
tsiningiyare xinkjin jótsa'en kjuechukjet'ani kjuabi.
25 Tunga jngu xuta 'ba ja'etsure:

—Jun, na'en, nchja xi kichanis'ion nduya tsakaiñu ña ma ndetsinre ningu=
inya 'ba inyabakuyare xuta naxinando.

26 'Ba 'batsa'en nchja xi tsikuenda ningu 'ba ko xi ngakure kiji 'ba ja'eko
ngani nchja chinga apóstol. Tunga bi kitsi'onre ngat'a tsakjun tsa ndiojo
kue'ere xuta naxinando.
27 Kionga ja'eko, kitsikinya ngixkun xutaxa xi kuañajan kio. 'Ba kio na'mi
titjun tsiningiyare:

28 —¿A bi je 'ba kik'inkixiri̱ nga bi nde ku̱an kuakuyañu ngat'are xutabiu?
'Ba ¿mé= xi teño'on jun? —kitsure—. Ngatsi'i xi tse'e Jerusalén be mé= xi
tebakuyo, 'ba mejénnú nga ji̱n xaninenii̱ kjuabeyare xutabiu.
29 —Tjinnere nga Na'enchana titjun sik'etjusun_ri̱ nga ko mare xuta —
kitsingojo Pedro 'ba ko nchja chinga apóstol xi yak'a—.
30 Na'enre xuta chingana kitsikja'aya nganire Jesús, xi jun kjinik'ent'o kru.

31 Na'enchana kitsjare kjuaje 'ba kitsik'ejña ngate kixire. Kui= xi xuta titjun nganda'e 'ba xi tsik'angi xuta tuxi sjanire kjuanichat'a xuta xi Israel tse'e kionga tsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba fa'e ngani ngixkun Na'enchana.
32 Jin= xi tenikixiyeę ngat'are kibi 'ba 'ba nde Isennixtjintsjere Na'enchana ngayeje, Isennixtjin xi Na'enchana tsjare xuta xi tsik'etjusunre.
33 Kionga kjint'e enbi xutaxabiu, niki 'ñu kuakjanre, ka'nda kuamejénre sik'en nchja chinga apóstol.
34 'Ba 'batsa'en tsakasen nduju ngajinre nchjabiu jngu xuta fariseo xi Gamaliel 'mi, jngu chjine kjuatexuma xi 'yaxuta ngat'are ngatsi'i xuta naxinando. Xi 'exa nga kjui'naxje ngutjun nchja chinga apóstol.
35 —Jun na'en naxinanda Jerusalén —kitsure xutaxa xi yak'a—, nda chusun_ru mé= xi siko kui xutabi.
36 Ngat'a jo kuán nganda'eñu, isetjen jngu xuta chinga xi Teuda 'mi. 'Ba kui kitsure yojore jngu xuta xi 'ñu chjire, 'ba ñujunru sientu nchja kitjenngi. Tunga Teuda kjinik'en 'ba ngatsi'i xi kitsjenngire kitsojoba. 'Ba kio jet'a yeje.
37 'Ba jaskan ngani, nixtjin nga tukja'aya xki xuta naximando, isetjen Judas xi Galilea tse'e, 'ba kitsa'en nga nkjin xuta kitjenngire. Tunga 'ba nde kui kjinik'en ngayeje 'ba ngatsi'i xi kitsjenngire kitsojoba.
38 'Bamani, sja_nuų jngu kjuafa'etsjen nganda'e: Ngat'ejño nchjabiu 'ba tumé nde nikonu. Ngat'a tsa tu tse'e sa xuta xi tsikja'etsjen 'ba xi tsa'en nchjabiu, kjuet'a.
39 Tunga tsa tse'e Na'enchana, bi kųan sikase'ñu. Chutsejen_ru yojonu tsa tu Na'enchana= nini xi tebixkjankoñu.
40 'Ba 'batsa'en xutaxabiu kuakjainre mé= xi kitsu Gamaliel. Kinchjare nchja chinga apóstol 'ba yajare 'ba 'echja'ndere nga bi nde kuinchja ngisani ngat'a tse'e Jesús. Jaskan kitsik'endundai ngani.
41 'Ba nchja chinga apóstol 'etukajinre xutaxabiu 'ba 'ñu tsja titsubare, ngat'a Na'enchana je kitsja'ndere nga kjua'a kjuanima tu kjuare ja'enre Jesús.
42 'Ba ngantsjai nixtjin ña ma ndetsinre ningu 'ba xki ni'ya janda bakuya 'ba kitsikja'axtiuya ngat'a tse'e Jesucristo.

6

Yatu xuta s'enere xa tuxi kuasekoni nchja chinga apóstol

1 Kui nixtjinbiu kionga je kjimankjín xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús, 'batsa'en xi nchja en griego kitsik'axki xi nchja en hebreo. Kitsu nga bi nda inyasatesinre yanchjin k'an xi tjin ngajinre nga nyujun nyujun kji'ba'bisunre xi chine.
2 'Ba nga tejó nchja chinga apóstol kinchjare ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús.
—Jin tjinnere nga sikja'axtiuyeę enre Na'enchana. 'Ba bi nda tjin tsa k'uejñeę nga sikja'axtiuyeę ion tuxi kuatesinnii yamixo —kitsure—.
3 'Ba kui kjuañu jun, nts'ią xian, tinyisjaijiun ngajinnu yatu nchja xi nda 'yaxkun, xi kjitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko kjuankjin kakun, tuxi s'ęnenire xabi.
4 'Bamani jin, janda xukuai Na'enchana 'ba janda sikja'axtiuyeę enre.
5 'Ba 'batsa'en ngatsi'i kuakjainre mé= xi kitsu nchja chinga apóstol 'ba kiskja'ajin nchjabi: Esteban, jngu xi 'ñu makjainre 'ba xi kjitse Isennixtjintsjere Na'enchana ngajinre, ko Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, ko Parmenas 'ba ko Nicolás xi Antioquía tse'e. Kui xutabi xi bi judío, tunga je nda'e makjainnire ngat'a tse'e Na'enchana.

6 'Ba jaskan kui nchja xi yatu ja'echani ngixkun nchja chinga apóstol, 'ba nchja chinga apóstol tsi'are kjuanda Na'enchana ngat'are kui 'ba yanere ntsja.
7 'Ba kinduju enre Na'enna, 'ba xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús 'ñu nkjin kjima naxinanda Jerusalén, 'ba nkjin nchja na'mi kuakjainre ngayeje.

Kionga kjinduba Esteban

8 'Ba mani Esteban, 'ñu kjinichikunta'en ngat'are Na'enchana. 'Ba ko kjua'ñure Na'enchana kitsa'en kjuakun ko chu̱ba̱ ya'e xi yakutsejen kjuajere Na'enchana ngajinre xuta naxinando.
9 Tunga jngu nixtjin yak'a xuta xi tse'e ni'ya sinagoga xi Chu'nda xi Je Kjinik'endundai 'mi, 'ba yak'a xuta xi Cirene tse'e, ko xi Alejandría tse'e, 'ba ko yak'a xi jendibani nangi Cilicia ko nangi Asia 'etuts'inre nga josiko Esteban.
10 Tunga bi kuán kitsa'enre Esteban, ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana kitsjare kjuankjin kakun nga kinchja.
11 'Ba 'batsa'en 'echjire yak'a nchja, tuxi kuetsuni nga kjint'ere nga Esteban ch'o kitsu ngat'a tse'e Moisés 'ba ngat'a tse'e Na'enchana.
12 'Ba 'bitsa'en kjinistire xuta naxinando ko nchja chinga 'ba ko nchja chjine kjuatexumo. 'Ba kitsuba Esteban 'ba kiko ña mañajan xutaxa titjun.
13 'Ba ja'echani nchja xi kinchja en ndesu nga kitsu:
—Kui xutabi ch'o tsu ngantsjai ngat'a tse'e ningutsjebi 'ba ngat'a tse'e kjuatexumo.
14 Kjinu'ye̱e̱ nga kitsu nga Jesús xi Nazaret tse'e sikixuya ningubi 'ba nga sik'antjaiya kjuachinga xi 'ejñana Moisés.
15 'Ba ngatsi'i xutaxa xi kio tjindu kiskutsejen'a Esteban 'ba tsabe nga jo kji'i nkjain ankje.

7

Esteban nchjntjai yojore ngixkun xutaxo

1 'Ba na'mi titjun tsiningiyare Esteban:
—¿A kjuakixi= xi inyatsu nchjabiu? —kitsure.
2 'Ba Esteban kitsingojore:
—Jún nts'ia̱ 'ba jun xi na'en, tasen ñojon. Na'enchana xi tjinre kjuaje kuatsejenre xuta chingana Abraham kionga tijña ngisa nangi Mesopotamia, kionga kje fik'ejñajín nangi Haran.
3 'Ba kitsure: "T'ejñe nangiri 'ba xingi 'ba tikeni nangi xi an kuakura̱."
4 'Ba 'batsa'en Abraham 'etju nangi Caldea 'ba kik'ejña naxinanda Haran. 'Ba kionga je k'en na'enre, Na'enchana kitsikasen Abraham nangibi kioña jun tetsubo nganda'e.
5 Tunga bi kitsjare nga'nde xi ku̱atse'e nangibi, 'ba ninga bi kitsjare ña kuasen ndsaku. Tunga kitsuya titjunre nga sjare nga ku̱atse'e nangiu 'ba nga jaskan ku̱atse'e ntje xi s'e̱re, ninga kje tjiínre ki'ndi Abraham kui nixtjinbiu.
6 Na'enchana 'ba nde kitsure Abraham nga ntje xi s'e̱re k'uendu nangi xi bi kui tse'e, 'ba nga xuta chu'nda ku̱an, 'ba nga ñujun sientu nu kjua'a kjuanima.
7 Tunga 'ba nde kitsure Na'enchana: "An sikja'aa̱ kjuanima xuta naxinanda ña chu'nda ku̱an, 'ba jaskan k'uetju kio 'ba sichjina̱ kui nga'ndebi."
8 'Na'enchana 'endako kjua Abraham 'ba kitsure nga sa'en xi circuncisión 'mi. 'Ba kui= kjuañu, kionga je jin nixtjin kitsin Isaac, Abraham kitsa'en circuncidar. 'Ba 'ba nde kitsa'en Isaac ko ki'ndire Jacob. 'Ba 'ba nde kitsa'en Jacob ko ngatejó ki'ndi nistire, xi xuta chingana kuán.

9 'Kui ki'ndire Jacob, xi xuta chingana kuán, kuaxinre ngat'a tse'e nts'e
Kuse 'ba yateñare xuta xi Egipto tse'e. Tunga Na'enchana tsakaseko Kuse
10 'ba ja'axin yejere kjuabare kui. Na'enchana kitsjare kjuankjin kakun
'ba kjuanda ngixkun Faraón xi ngaku titjunre Egipto. 'Ba Faraón kitsja xare
Kuse nga kuan xuta titjunre xuta xi Egipto tse'e 'ba xi ngakure ngatsi'i xi tjin
ni'yare.
11 '"Ba 'batsa'en kis'e kjindia 'ba 'ñu tse kjuaba ngayéje nangi Egipto ko
ngayéje nangi Canaán, 'ba xuta chingana bi nde kisakunire xi chine.
12 Kionga kjint'e en Jacob nga nangi Egipto tjin xi chine, kio titjun kit-
sikasenni ki'ndi nistire xi xuta chingana.
13 'Ba xi majóni ndiya, Kuse yakure yojore nts'e. 'Ba 'batsa'en Faraón
tsabexkun xinkjin Kuse.
14 'Ba kio Kuse 'exa nga kuechja'a Jacob xi na'enre 'ba ko ngatsi'i xinkjin xi
yachute ko kan'ón mani.
15 'Ba 'batsa'en Jacob ja'ek'ejña nangi Egipto, 'ba kio k'en. 'Ba nde kio jesun
ki'ndi nistire xi xuta chingana kuán.
16 'Ba jaskan yojore Jacob kichani Siquem, 'ba kiseyanijin tsju xi Abraham
tsatset'are ki'ndire Hamor nga kitsjare ton xi plata ni.
17 'Kionga je kuatiña nixtjin nga kuajngu en xi kitsu titjunre Na'enchana
Abraham, 'ñu nkjin kuan ngisa xuta naxinandana xi nangi Egipto tsik'endu.
18 'Ba kio yatexuma kja'e xuta ngaku titjunre Egipto xi bi tsabexkun Kuse.
19 Kui xi 'ejñure xutana 'ba ch'o kitsiko xuta chingana. 'Ba 'enere nga
sikumare ki'ndixure, tuxi kueyani.
20 'Kui nixtjinbiu kitsin Moisés. Jngu ki'ndi xi nda kji'i kuán ngixkun
Na'enchana, 'ba ján sa kitsicha xichare ngaya ndaba.
21 'Ba kionga je tjinnere nga sikumare, ki'ndi chjunre Faraón kiskjebe 'ba
kitsicha jo fani tsa ki'ndire.
22 'Ba 'batsa'en Moisés kisakuyare kjuachjinere xuta Egipto, 'ba 'ñu kuán
nga kinchja 'ba ko ngayéje xi kitsa'en.
23 '"Ba kionga je yachan nure, inimare Moisés kitsuni nga kuekun xuta
xinkjin, xi xuta tse'e Israel.
24 'Ba kionga tsabe nga jngu xuta xi Egipto tse'e ch'o titsiko jngu xuta xi
Israel tse'e, tsakaseko 'ba kitsik'en xi Egipto tse'e. 'Ba 'batsa'en kitsingojo xi
tjimata'en xuta xi Israel tse'e.
25 Moisés kitsikja'etsjen nga kuankjinre xinkjin ngat'are xa xi kitsa'ere.
Tunga xinkjin bi kuankjinre nga Na'enchana ja'ba je kitsja xare kui, tuxi
sik'endundaini.
26 'Nga kuanyujun Moisés tsabe nga jó nchja xi Israel tse'e inyakjanko
xinkjin 'ba kuamejénre nga kuatekjanyare. 'Ba kitsure: "Jun, na'en, nts'io
ñu. ¿Ánñu nde jun teni'oni_ru xingiu xi jngu= xi jngu?"
27 'Ba 'batsa'en xuta xi titsi'onre xuta xi ngijngu kitsungiñia Moisés 'ba
kitsure: "¿'Yá= xi titsja xari nga kuatexumaniin 'ba nga k'uendai kjuanin?
28 ¿A mejénri sik'ennaa jotsa'en kjinik'en ngujña xuta xi Egipto tse'e?"
29 Kionga Moisés kjint'e enbiu, tsanga 'ba kik'ejña nangi Madián, ña tu'yá
bexkun. 'Ba kio kis'ere jó ki'ndi.
30 'Yachan nu jaskan, jngu ankje ja'ekun Moisés nga'nde t'axin xi tiñare
ngijñacha xi Sinaí 'mi. Yakure yojore ngajin ndi'ire na'yantsje xi titi.
31 Moisés tu 'ba= kuánre kionga tsabe mé= xi tjimatsejenre. 'Ba 'batsa'en
kitsitiña tuxi ngisa nda skueni. 'Ba kjint'ere jndare Na'enchana xi kitsure:

32 “An= ña Na'enre xuta chingari, an ña Na'enre Abraham ko Isaac 'ba ko
Jacob.” 'Ba Moisés jatse nga kitsakjun 'ba bi ma kakun nga kutsejen'a.
33 'Ba 'batsa'en Na'enchana kitsure: “'Naxje jnderi, ngat'a nga'nde ña tesen
nga'nde tsje.
34 Te'beña jótsa'en fa'a kjuanima xuta xi tsa'an xi nangi Egipto tjindu 'ba
tent'eña nga inyatsine, 'ba je 'etukajian nga sik'endundaa. 'Ba 'batsa'en jabi
nga'e ngat'a an sikasenra nangi Egipto.”
35 ’Kui Moisés=bi xi tsabeton nchjabiu nga kitsure: “¿'Yá= xi titsja xari
nga kuatexumanii 'ba nga k'uendai kjuani?”, kui xi ankjere Na'enchana
kuatsejenre ngajin na'yantsje xi titi. 'Ba 'batsa'en Na'enchana kitsikasen
Moisés 'ba kitsja xare nga kui xi kuatexumare xutana 'ba nga sik'endundai.
36 ’'Ba 'batsa'en Moisés ts'axjejin nangi Egipto xuta chingana. 'Ba yachan
nu kitsa'en kjuakun ko chuba xi yakutsejen kjuajere Na'enchana nangi
Egipto ko ngajinre Ndachikun Iniu 'ba ko nangi t'axin.
37 Ndekuini Moisés kibi xi kitsure xutare Israel: “Na'enchana sikasennu
jngu profeta xi k'uetjujin ngajinnu, jotsa'en kitsikasenna an.”
38 'Ba kui Moisés xi tsik'ejñajinre xuta xi kuañajan nangi t'axin. Kui xi jako
ankje ngijñacha xi Sinaí 'mi 'ba jako ngani xuta chingana. Kui xi kitsa'ere nga
sjana en xi tsjana kjuabenichun.
39 ’Tunga xuta chingana, bi kuamejénre nga yasen ñojon ion. Tusa tsabeton
'ba kuamejénre nga kiji ngani nangi Egipto.
40 'Ba xuta chingana kitsure Aarón: “Tindanii na'en xi kuetitjunni. Ngat'a
bi 'yee mé xi kuánre kui Moisés xi ts'axjejinni nangi Egipto.”
41 'Ba 'batsa'en kitsinda jngu isenre tjiundija, 'ba kitsik'en tjiuba tuxi
sjanire chje isenbi. 'Ba ts'axjere s'i xi ko ntsja 'endani.
42 ’Tu kjuare kibi, Na'enchana bi nde kitsisinnire xutabiu.
Tsakasent'axinre 'ba kitsja'ndere nga sichjire niñu xi tjin ngank'aa, jotsa'en
kua'indut'a enre Na'enchana xi kitsi'indu xuta chinga profeta:
Jun xuta xi Israel tse'e,
¿a an kika'enuu chje ko tjiuba xi kjinik'ion,
nga yachan nu nga tseketsubo nangi t'axin?
43 Tusa kichank'angiu ni'yachire na'en xi Moloc 'mi,
ko niñure na'en xi Renfán 'mi,
'ba ko isen xi kjinindo tuxi sichjini_ru.
'Ba kui= kjuañu sa'enña nga kjin kuechaninu jun
nga'nde xi ngisa t'axin tijñare nangi Babilonia.
44 ’'Ba xuta chingana nangi t'axin tsek'endu 'ba kiko ningu xi najñu ni xi
bakutsejen nga Na'enchana 'endakokjua naxinandare, xi kuanda jotsa'en
kuamejénre Na'enchana. Ngat'a Na'enchana ja'ba je 'exare Moisés nga
k'uenda ningu xi najñu ni jofa tsa'en kuatsejenre.
45 'Ba jaskan kitsa'ere xuta chingana kui ningu najñubiu nga kuatse'e. 'Ba
kui ningu najñubiu ya'a kionga ja'e nangibi, nixtjin nga tjinre xa Josué. 'Ba
kiskjanko xuta xi tjindu nga'e, xi Na'enchana ts'axje ngixkun xuta chingana.
'Ba 'batsa'en kuachjen ningu najñubiu ka'nda nga David kuán rey.
46 ’'Ba David kisakure kjuanda ngixkun Na'enchana, 'ba tsi'are nga sindare
jngu nga'nde ña kuan k'uejña Na'enchana, Na'enre xuta chingana Jacob.
47 Tunga Salomón kui xi kitsinda ni'yare Na'enchana.
48 Tunga Na'enchana xi ngank'aa tijña bi 'bejñaya ni'ya xi tsinda xuta.
Ngat'a 'batsa'en xuta chinga profeta kitsi'indu enre Na'enchana:
49 Ngank'aa yaxile xi batejñasaan nga batexumaa.
'Ba t'anangiu, kio= ña tsikja'ayania ndsakua.

¿Ñáre ni'ya xi sindanuu̱?, kitsu Na'enchana.
¿'Ba ñáre nga'nde ña ku̱an sikja'aya̱a̱?
50 ¿A bi an xi kitsinda ngayéje kibi?
51 'Tunga jun —kitsu ngisa Esteban—, ne xton. Inimanu jo=ni xuta xi bi be Na'enchana 'ba bi mejénnú kjuinu'yo xi kjuakixi. Ngantsjai bi nik'etjusun_ru Isennixtjintsjere Na'enchana. Jun ngusunñu ko xuta chinganu.
52 Xuta chinganu kitsjenngike ngatsi'i profeta 'ba ka'nda kitsik'en xi kitsuyatitjun ngat'are xuta tsje xi kjua'e. 'Ba kionga je ja'e, jun kjiningantsjo 'ba kjinik'ion.
53 'Ba bi tenik'etjusun kjuatexumare Na'enchana nisi kuangantsjo ngat'are ankje.

Kjinik'en Esteban

54 Kionga xutaxo kjint'e mé= xi kitsu Esteban, a tu 'ñu= kuakjanre 'ba niki tsajnga nde'ñu.
55 Tunga Esteban, kitse ngajinre Isennixtjintsjere Na'enchana nga kiskutsejen ngank'aa, 'ba tsabe kjuajere Na'enchana 'ba nga Jesús sejña nduju ngate kixire Na'enchana.
56 —¡Chutsijon! —kitsu—. Te'bia̱ nga tixa ngank'aa 'ba nga Ki'ndire Xuta xi'in ngate kixire Na'enchana s'ejña.
57 Tunga 'ñu kiskji'ndaya nchjabiu nga 'echja ñojon, 'ba ngatsi'i kikja'a Esteban.
58 'Ba ts'axjejin naxinando 'ba kio ye'ere ndiojo. 'Ba xi kuán testigo 'endure najñure ngi ndsaku jngu chana'en xi Saulo 'mi nga sikuenda.
59 'Ba yejerañu tisatere ndiojo, Esteban jako Na'enchana 'ba kitsu:
—Ji Na'en Jesús, chjubetjai inimana̱.
60 'Ba 'batsa'en tsakasenkunch'in 'ba 'ñu kiskji'ndaya:
—Ji Na'en, bi kuenda chjube_ri jere.
'Ba nga je 'ba kitsu, ta'a k'en.

8

Saulo tsjengike xi makjainre ngat'a tse'e Jesús

1 'Ba Saulo 'ba= kji'i kakun nga kjinik'en Esteban. 'Ba ndekuini nixtjinbiu 'etuts'inre nga 'ñu kitsjengicha xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tjin naxinanda Jerusalén. Kitsojosun ngatsi'i nga kiji nga'nde xi tjin nangi Judea 'ba ko nangi Samaria. Tu nchja chinga apóstol sani xi tsek'endu naxinanda Jerusalén.
2 'Ba yak'a nchja xi tsimején Na'enchana kik'eyanijin Esteban 'ba kiski'ndantjai.
3 Tunga Saulo 'ñu kuamejénre nga sikjekjin xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús 'ba xki ni'ya ja'as'en nga kiskjefe xi xi'in 'ba ko xi yanchjin 'ba kiskanis'en nduya.

Nikja'axtiuya enre Na'enchana nangi Samaria

4 Kui xuta xi kitsojosun kitsikja'axtiuya enre Na'enchana nituña ña fi.
5 Joni Felipe xi kiji naxinanda Samaria nga kitsikja'axtiuyare xuta xi tjin kio ngat'are Cristo.
6 'Ba xuta jngu kitsa'en yojore nga yasen ñojon mé= xi tsu Felipe, ngat'a kjint'e 'ba tsabe nga mé= xi kitsa'en kui nga yakutsejen kjuajere Na'enchana.
7 Ngat'a nkjin isennixtjin xi bi nda xi 'etjukajinre xuta 'ñu kiski'ndaya nga 'etju, 'ba nkjin xuta xi bi ma fi 'ba xi ni̱má ndsaku kuanda.

8 Tu kjuare kibiu, 'ñu tse kjuatsja kis'e ngajinre xuta xi naxinando tse'e.
9 Tunga kio tijña jngu xuta xi Simón 'mi, xi je nda'e tsa'enni kjuatje'e. Kui xi
'ejñure naxinanda Samaria 'ba kitsure yojore nga kui jngu xuta xi 'ñu chjire.
10 Ngatsi'i xuta yasen ñojonre xutabiu ka'nda xi ki'ndi 'ba ka'nda xi chinga.
—Xutabi= xi nga'ñure Na'enchana xi Nga'ñu je 'mi —kitsu xuta.
11 Inyabatesinre Simón ngat'a kuankjin nu nga tsa'en kjuatje'e 'ba nga
'batsa'en tsak'onachare xuta.
12 Tunga kionga kuakjainre xuta en nda xi Felipe tsikja'axtiuya ngat'are
ña batexuma Na'enchana 'ba ngat'are Jesucristo, nchja xi'in ko yanchjin
kisatenda.
13 'Ba nde Simón kuakjainre ngayeje 'ba kisatenda. 'Ba 'etuts'inre nga
kitjenngi Felipe 'ba kuakunre kionga tsabe chụbạ xi yakutsejen kjuajere
Na'enchana ko kjuakun ya'e xi tsa'en Felipe.
14 Kionga nchja chinga apóstol xi tjindu naxinanda Jerusalén kjint'e en
nga xuta xi tjin nangi Samaria je kuakjainre ngat'a tse'e enre Na'enchana,
kitsikasen ngajaan Pedro 'ba ko Juan.
15 'Ba kionga echu kio, jako Na'enchana ngat'are xuta xi Samaria tse'e tuxi
sạkunire Isennixtjintsjere Na'enchana.
16 Ngat'a kje fa'ejín ngajinre Isennixtjintsje. Tu sa'e sani kisatenda nga ko
ja'enre Na'enna Jesús.
17 'Ba 'batsa'en Pedro 'ba ko Juan yanere ntsja, 'ba xutabiu kisakure
Isennixtjintsjere Na'enchana.
18 'Ba kionga Simón tsabe nga xuta sakure Isennixtjintsjere Na'enchana
kionga nchja chinga apóstol banere ntsja, 'batsa'en kuamejénre nga sjare ton.
19 —'Ba nde ta'enu ko an kjua'ñubi —kitsure nchja chinga apóstol—, meni
nga tu'ya xi kuane_rạ ndsaạ 'ba nde sạkunire Isennixtjintsjere Na'enchana.
20 'Ba 'batsa'en Pedro kitsure:
—Ngatachajakori tonri ngat'a nikja'etsjenni nga ko ton ma minda mé= xi
Na'enchana tsja.
21 Bi ji 'bakori 'ba bi tsiji xabi, ngat'a ngixkun Na'enchana bi kixi tijña
inimarí.
22 T'ejñe jeri kibiu 'ba ndiba ngani ngixkun Na'enchana, 'ba tets'a_ri
Na'enchana tsa sichat'ari nga 'bitsa'en kjinikja'etsjen.
23 Ngat'a te'beña nga kitse ngajinri kjuasja 'ba nga kjuach'okun tit-
sik'ejña'ñuri.
24 'Ba Simón kitsingojore:
—Chuko jun Na'enchana ngat'anạ, tuxi tumé kụanninạ xi jun kik'innuụ.
25 'Ba kionga nchja chinga apóstol je kitsikixiya 'ba kitsikja'axtiuya enre
Na'enchana kio, 'batsa'en kiji ngani naxinanda Jerusalén. 'Ba ngaya ndiyo,
ja'a nkjin nga'nde xi tjin nangi Samaria nga kitsikja'axtiuya en ndare Jesús.

Felipe fako nijmi jngu xuta xi Etiopía tse'e

26 'Ba 'batsa'en jngu ankjere Na'enchana jako Felipe 'ba kitsure:
—Tisetjen 'ba t'in ndiya xi fini naxinanda Jerusalén 'nda Gaza.
Kui ndiyabi xi fa'a nangi t'axin.
27 'Ba Felipe tsisetjen 'ba kiji, 'ba ngaya ndiyo kiskajin jngu xuta xi Etiopía
tse'e. Kui jngu xuta eunuko, jngu xuta xi nk'a xare xi tsa'exat'are chjun
Candace xi reinare xuta xi Etiopía tse'e. Kui xi 'bejñatjo ngayéje tonre
chjunbiu. Kui ja'ba je kiji naxinanda Jerusalén tuxi sichjinire Na'enchana
28 'ba jendiba ngani nangire. 'Ba tijñayare carretare nga ti'bexkiya enre
Na'enchana xujun xi kitsi'indu profeta Isaías.

29 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana jako Felipe:
—T'in 'ba titiñat'a_ri xuta xi tijñayare carretabiu —kitsure.
30 'Ba kionga echut'a tiñare, Felipe kjint'e nga xutabiu ti'bexkiya xujun xi kitsi'indu profeta Isaías.
—¿A timankjin=ri mé= xi te'bexkiye? —kitsure.
31 —¿Jótsa'en kuankjinninạ nga tsajain xi titsuyanạ? —kitsu xutabiu. 'Ba tsi'are Felipe nga kuijin 'ba k'uejñat'are kui.
32 'Bi tsa'en kua'indut'a ña ti'bexkiya xutabiu:
Kui xi kjinik'en joni chutsanga,
'ba bi kiski'ndaya.
Xi joni chutsanga xi títi tsangare,
'ba nde tsa'en bi kiskje'i ts'a.
33 Kjinisubare 'ba bi kixi kis'endajinre kjua.
¿'Yá= xi kuan kuinchja ngat'a tse'e ki'ndire?
Ngat'a bi nde tijñakun ngisani ngasun t'anangiu.
34 'Ba kio kinchja xuta xi xa nk'a tjinre xi tse'e Etiopía nga tsiningiyare Felipe:
—'Ba t'inna —kitsure—, ¿'yá= ngat'a tse'e xi titsu profeta nga'e? ¿A ngat'a tse'e= tinchja asa ngat'a tse'e kja'e xuta?
35 'Ba 'batsa'en Felipe kinchja 'ba 'nda ña ti'bexkiya xutabiu 'etuts'innire nga kitsuyare en ndare Jesús.
36 'Ba kionga inyafiya ndiyo, echu ña tjiyajndiu nanda.
—Tjin nanda nga'e. ¿A bi kuan sạtendaạ? —kitsu xi xa nk'a tjinre xi tse'e Etiopía.
37 —Tsa ko ngayéje inimari makjainri, kuan —kitsu Felipe.
—Jun, makjainnạ nga Jesucristo xi Ki'ndire Na'enchana —kitsu xutabiu.
38 'Ba 'batsa'en 'exa nga kitsikasen'ñu carretare, 'ba ngojó 'etukajen nga kiji ngajin nando, 'ba Felipe yatenda xuta xi xa nk'a tjinre xi tse'e Etiopía.
39 'Ba kionga je 'etukajin nando, Isennixtjintsjere Na'enchana kiko t'axin Felipe. 'Ba xuta xi xa nk'a tjinre xi tse'e Etiopía bi nde tsabe ngisani, tunga 'ñu tsja tjinre nga janda kiji ndiyo.
40 'Ba Felipe tsabe nga je echu naxinanda Azoto 'ba ja'axtiu xki nga'nde nga titsikja'axtiuya en ndare Jesús 'nda nga echu naxinanda Cesarea.

9

Jotsa'en kuakjainre Saulo ngat'a tse'e Jesús
Hch. 22:6-16; 26:12-18

1 'Ba yejerañu Saulo, janda tjiminyakunre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús nga mejénre sik'en. Kui kjuañu kikunni na'mi titjun
2 'ba tsi'are xujun xi tsjare kjua'ñu, tuxi kuan kuajeni ni'ya sinagoga xi tjin naxinanda Damasco 'ba kio kuangisjai xuta xi fitjenngi ndiya xi yakuya Jesús, a xi xi'in= asa xi yanchjin, tuxi kuekoni nduyare naxinanda Jerusalén.
3 Tunga kionga tifiya ndiyo 'ba je echutiñare naxinanda Damasco, tukjia'a tsa'na ngandaire Saulo jngu ndi'i xi ndibani ngank'aa.
4 'Ba Saulo kiska t'anangiu 'ba kjint'ere jngu jnda xi kitsu:
—Saulo, Saulo, ¿ánñu an tjenngichaninaạ?
5 —¿'Yá= ni ji, Na'en? —kitsu Saulo.
—An= ña Jesús xi tjenngiche —kitsu xi jako—.
6 Tisetjen 'ba titjas'en naxinando. 'Ba kio k'uinri mé= xi tjinnere nga si'en.

7 'Ba nchja xi tjenko Saulo tu tsikinyajma, ngat'a kjint'ere jndo tunga tu'yá tsabe.
8 'Ba kio Saulo tsisetjen, tunga kionga kiskje'i tuxkun bi nde kuatsejennire. 'Ba 'batsa'en kjinduba ntsja 'ba kichani naxinanda Damasco.
9 'Ba ján nixtjin tsik'ejña ka. Tumé kiskine 'ba tumé kits'i.
10 'Ba naxinanda Damasco tijña jngu xuta xi Ananías 'mi, xi makjainre ngat'a tse'e Jesús. Kui xi ngaya nijñare kuatsejenre Na'enna.
—¡Ji Ananías! —kitsure.
—Nga'e tejñaą, Na'en —kitsingojo Ananías.
11 —Tisetjen 'ba t'in ndiya xi Ndiya Kixi 'mi —kitsu Na'enna—. 'Ba nga kjuechi ndaba Judas, chjaningiye ngat'are jngu xuta xi Saulo 'mi xi Tarso tse'e. Nganda'e fa tifakoną.
12 'Ba ngajin nijñare kuatsejenre nga jngu xuta xi Ananías 'mi fa'as'en ña tijña 'ba banere ntsja tuxi kuatsejen nganire.
13 Kionga Ananías kjint'e enbi, kitsu:
—Ji Na'en, ne nkjin xuta ja'ba be'ną nijmi ngat'a tse'e xutabi 'ba ngat'are ngayéje kjuach'o xi je kitsiko xuta tsjeri xi tjindu naxinanda Jerusalén.
14 'Ba nganda'e je ja'e nga'e nga ya'a xujun xi tsjare kjua'ñu xi kitsjare xi ngakure nchja na'mi, tuxi kuekoni nduya ngatsi'i xi makjainre ngat'a tsiji.
15 Tunga Na'enna kitsure:
—T'in. Ngat'a an je ja'ajiąn kui xutabiu nga kui xi kue'ere nijmi ngat'ana ngajinre xuta xi bi tse'e Israel 'ba ngixkun nchja ngaku titjun 'ba ngajinre xuta xi Israel tse'e.
16 'Ba an kuaku_rą jó kji'i tse kjuanima kjua'a ngat'are ja'enną.
17 'Ba kio Ananías kiji 'ba ja'as'en ni'ya ña tijña Saulo 'ba yanere ntsja.
—Ji nts'ią Saulo —kitsure—, Na'enna Jesús xi kuatsejenri ngaya ndiya ñá jendibani ji, kitsikasenną tuxi ngatamatsejen nganiri 'ba nga ngatjatse ngajinri Isennixtjintsjere Na'enchana.
18 'Ba tukjia'a 'etukangini tuxkun Saulo tsajmi xi jokun tjiutsje, 'ba ta'a kuatsejen nganire. 'Ba 'batsa'en tsisetjen= 'ba kisatenda.
19 Nga je tsakjen, kisaku nganire nga'ñu, 'ba jó ján nixtjin tsik'ejñajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tjindu Damasco.

Saulo tsikja'axtiuya enre Na'enchana ni'ya sinagoga

20 'Ba ta'a Saulo 'etuts'inre nga kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana xuta xi tjindu ni'ya sinagoga nga kitsu nga Jesús= xi Ki'ndire Na'enchana.
21 Ngatsi'i xi kjint'ere tu 'ba= kuánre 'ba kitsu:
—¿A bi tsa kibi xi tjenngike xutare naxinanda Jerusalén xi makjainre ngat'a tse'e Jesús? —kitsure xinkjin—. ¿A bi tsa 'ba nde kui xa ja'eni nga'e, tuxi subani xuta 'ba kuekoni ngixkun ngakure nchja nijmi?
22 Tunga Saulo tu ngisa= 'ñu kua'ñukakun 'ba 'ejñatsejen nga Jesús= xi Cristo. 'Ba 'batsa'en 'ejñujin kjuafa'etsjenre xuta judío xi tjindu Damasco.
23 Kionga je ja'a nkjin nixtjin, nchja judío joyanire tuxi sik'enni Saulo.
24 Tunga Saulo kik'ere nijmi mé= xi joyanire. Nga nixtjin ko nga nistjen nchjabiu kiskun'nda Saulo xuntja ña 'betjuni naxinando, tuxi sik'enni.
25 'Ba 'batsa'en xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús tsakaseko Saulo. 'Ba ngajñu 'eya jngu nisinya 'ba ts'ajenntjai xjo xi tjinch'andainire naxinando.

Saulo ndiba ngani naxinanda Jerusalén

26 Kionga Saulo echu naxinanda Jerusalén, kuamejénre nga kuañajanko
xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús. Tunga ngatsi'i tsakjunre, ngat'a bi
makjainre nga 'ba nde kui makjainre ngat'a tse'e Jesús.
27 'Ba kio Bernabé kiko Saulo ngixkun nchja chinga apóstol 'ba ye'ere nijmi
nga Saulo tsabe Na'enna ngaya ndiyo, 'ba nga Na'enna jako, 'ba nga Saulo
kitsikja'axtiuya enre Jesús ko kjua'ñu naxinanda Damasco.
28 'Ba 'batsa'en Saulo tsik'ejña naxinanda Jerusalén 'ba tsak'ajmeko nchja
chinga apóstol. 'Ba kinchja ngat'are Na'enna ko kjua'ñukakun.
29 Saulo jako nijmi 'ba josiko xuta judío xi nchja en griego. Tunga nchjabi
tsangisjai ndiya jótsa'en kuan sik'enni kui.
30 Kionga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús kjint'e kibi, kiko
Saulo naxinanda Cesarea 'ba kio kitsikasen ngani Tarso.
31 'Ba 'batsa'en bi nde kitsjenngichani xuta xi fi ningu xi tjindu ngayéje
nangi Judea ko nangi Galilea 'ba ko nangi Samaria. 'Ñu kuakjain ngisare
ngat'a tse'e Na'enna 'ba tsakjunke Na'enna nga tsik'endu, 'ba Isennix-
tjintsjere Na'enchana tsakaseko nga 'ñu kuankjin ngisa.

Pedro tsinda jngu xuta xi Eneas 'mi

32 'Ba Pedro tsu'bakun xuta xi fi ningu xi tjindu xki nga'nde, 'ba nde ja'ekun
xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo xi tjindu naxinanda Lida.
33 'Ba kio tsabe jngu xuta xi Eneas 'mi, xi kuajin nu tjinre nga kjijñasun
nachan, ngat'a bi ma fi.
34 'Ba Pedro kitsure:
—Ji Eneas, Jesucristo titsindari nganda'e. Tisetjen 'ba tjandai nachanri.
'Ba ndekuini chubabiu Eneas tsisetjen.
35 'Ba ngatsi'i xuta xi tjindu naxinanda Lida ko Sarón tsabe nga tsisetjen
Eneas 'ba 'batsa'en kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús.

Pedro tsikja'ayare jngu chjun

36 'Ba naxinanda xi Jope 'mi tsik'ejña jngu chjun xi makjainre ngat'a tse'e
Jesús xi Tabita 'mi, ja'en xi tsunire Dorcas nga en griego. Kui chjunbiu
ngantsjai kitsa'en mé= xi nda 'ba kitsjare xuta nimą mé= xi machjenre.
37 Kui nixtjinbiu kisate chi'in 'ba k'en, 'ba jaskan nga je jejun yojore,
kis'ejña ngank'a ni'yare.
38 'Ba naxinanda Jope tijñat'a tiñare Lida, 'ba kionga xuta xi makjainre
ngat'a tse'e Jesús kjint'e nga kio tijña Pedro, kitsikasen jó xuta nga 'ets'are:
—Bi nik'andaye. Ndechunfanichinii.
39 'Ba Pedro tsisetjen 'ba kiko nchjabiu. Kionga je echu Jope, xuta xi tjindu
kio kiko ngank'a ni'ya ña kjijña yojore xi k'ion. Ngatsi'i yanchjin k'on ja'et'are
Pedro nga inyakji'nda 'ba inyabakure xutjire 'ba ko kja'e ngisa najñu xi
kitsinda Dorcas kionga tijñakun ngisa.
40 'Ba kio Pedro ts'axje ngatsi'i xi tjindu kio, 'ba tsakasenkunch'in nga jako
Na'enna, 'ba kiskutsejen'a yojore xi k'ion 'ba kitsu:
—Ji Tabita, tisetjen.
'Ba kiskje'ingi tuxkun chjunbiu, 'ba kionga tsabe nga kio tijña Pedro,
tsik'ejñakixi.
41 Pedro kiskjebe ntsja chjunbiu 'ba kitsikisetjen. Jaskan kinchjare xuta
xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús ko yanchjin k'on, 'ba yakure nga
chjunbiu je tijñakun ngani.
42 'Ba ngatsi'i xuta xi tjindu Jope kjint'e mé xi kuán 'ba 'ñu nkjin xuta
kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo.

43 'Ba nkjin nixtjin tsik'ejña Pedro naxinanda Jope, ndaba jngu xuta xi Simón 'mi xi tsa'exako tjiuxin.

10

Pedro fikun xuta xi Cornelio 'mi

1 Ña naxinanda Cesarea tsik'ejña jngu xuta xi Cornelio 'mi, jngu xi ngakure jngu stin chasoldadu xi Chasoldadu Italiano 'mi.

2 Kui 'ba ko ngatsi'i xi tjindu ndaba tsimején 'ba bekun Na'enchana, 'ba tsjare xuta nimą mé= xi machjenre, 'ba ngantsjai fako Na'enchana.

3 Jngu nixtjin, chuba ján nga kuangixun, Cornelio kuatsejenre jngu ankjere Na'enchana ngaya nijñare. 'Ba tsabe tsejen tsejen nga ankjebiu ja'as'en ña tijña. 'Ba kitsure:

—¡Ji Cornelio!

4 —¿Mé= xi mejénri na'en? —kitsu Cornelio nga tikutsejen'a 'ba titsakjun koni.

—Na'enchana tjijintakunre nga chukue 'ba tsja mare ngat'are mé= xi teñe'en nga teba'e_ri xuta nimą mé= xi machjenre —kitsu ankjebiu—.

5 Tikasen tsu'ba jó ján xuta naxinanda Jope tuxi kuikja'ani jngu xuta xi Simón 'mi xi 'ba nde 'yaxkunre joni Pedro.

6 Kui xi tijña ndaba Simón xi tsa'exako tjiuxin, xuta xi tiña ngandai ndachikun kjijña ni'yare.

7 Kionga je kiji ankje xi jako, Cornelio kinchjare jó chu'ndare xi tsa'exa ndaba 'ba kiskja'ajin ngajinre chasoldadure xi ngantsjai batesinre jngu xi tsimején Na'enchana.

8 'Ba jaskan nga je ye'ere nijmi ngayéje mé xi kuán, kitsikasen naxinanda Jope.

9 Nga kuanyujun, yejerañu nchjabiu je echu tiña naxinando, Pedro tsijin ngasun nk'are ni'yo tuxi kjuakoni Na'enchana. 'Baru tsa nyusen ya'a,

10 'ñu kuabojore 'ba mejénre skine niñu. Tunga yejerañu tis'endare xi chine, kis'ere jngu chini.

11 Tsabe nga tju'i ngank'aa, 'ba nga ndejen 'nda t'anangiu jngu tsajmi xi matsejen joni jngu najñu tjibe xi je xi tji'ñu nga ñujun tje'enre.

12 Tjinduya ngayare najñubiu ngayéje kuya tjiuba xi 'betsuma ko xi 'befe yojore t'anangiu ko tjiunise xi tutjen ngank'aa.

13 'Ba Pedro kjint'ere jngu jnda xi kitsure:

—Ji Pedro, tisetjen. Tik'en tjiubabiu 'ba chine.

14 —Junjun Na'en —kitsu Pedro—. Nisañajanni kjinią tsajmi xi jndi, xi bi tsje ngixkun Na'enchana.

15 —Xi Na'enchana je kitsitsje, bi jndi 'miri ji —kitsu nganire jndo.

16 Ján ndiya 'ba kuán, 'ba jaskan najñubiu kitjube ngani ngank'aa.

17 Kionga Pedro titsikja'etsjen mé= xi tsunire xi kuatsejenre, ndekuini chubabiu nchja xi kitsikasen Cornelio tsikinyaxtiu xuntja ni'yo nga inya-mangisjai ndaba Simón.

18 'Ñu kinchja nga tsiningiya tsa kio tijña Simón xi 'ba nde Pedro 'mi.

19 'Ba yejerañu Pedro tojo titsikja'etsjen ngisa ngat'are xi kuatsejenre, Isennixtjintsjere Na'enchana kitsure:

—Chutsejen. Ján nchja inyamangisjairi.

20 Tisetjen 'ba t'etukajen. Bi nitajai takuin 'ba t'ikue, ngat'a an kitsikasią nchjabiu.

21 'Ba kio Pedro 'etukajen nga ja'ekjako nchjabiu.

—An= ña, na'en, xi teminyisjo. ¿Mé= xa ja'eñu? —kitsure.
22 —Cornelio, xi ngakure chasoldadu, kitsikasenni —kitsu nchjabiu—. Kui
xi jngu xuta xi kixi 'ba xi bekun Na'enchana, 'ba ngatsi'i xuta judío nda
nchja ngat'are. Kui xi jngu ankjere Na'enchana kitsure nga tjinnere nga ji
k'uinchin ndaba, 'ba nga tjinnere kuasen ñojon mé= xi k'uin_ri.
23 'Ba 'batsa'en Pedro kitsikja'as'en nchjabiu, 'ba kio tsik'endu kui nistjen-
biu. Nga kuanyujun, Pedro kiko nchjabiu, 'ba nde kiko yak'a xi makjainre
ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tjindu Jope.
24 'Ba nga kuanyujun echu naxinanda Cesarea, kioña Cornelio ñatjen
inyakuyare ko xinkjin 'ba ko xuta xi nda ya'a xi kitsikjint'e.
25 Kionga Pedro je tifa'as'en ni'yabiu, Cornelio ja'etsite'ndare 'ba
tsakasenkunch'int'are nga kitsichjire.
26 Tunga Pedro kitsikisetjen.
—Tisen ndiji —kitsure—, ngat'a an jngu= ña xuta joni ji.
27 'Ba tifako nga ja'as'en ni'yo 'ba tsabe nga nkjin xuta kuañajan kio.
28 'Ba 'batsa'en kitsure:
—Jun 'yañu nga kjuatexumare xuta judío bi tsja'ndere tsa jngu xuta judío
kuañajanko xuta xi bi judío asa kjua'as'en ndaba. Tunga Na'enchana je
yakuna nga tu'yá kuan xin_ra jndi asa bi tsje ngixkun Kui.
29 Kui kjuañu kionga kjinukjuana, bi kitsitajaa takuaan nga jendiba.
'Bamani, 'ba t'innuu, ¿ánñu an kjinukjuaninuu? —kitsu Pedro.
30 'Ba Cornelio kitsu:
—Kuañujun nixtjin tjinre, kionga tefakua Na'enchana nga'e ni'yana, nga
chuba ján nga kuangixun. 'Ba tukjia'a ja'ekasen ngixkuaan jngu xuta xi yaja
jngu najñu xi 'na kji'i.
31 Kui xi kitsuna: “Cornelio, Na'enchana tjijintakunre nga chukue 'ba tsja
mare ngat'are mé= xi teñe'en nga teba'e_ri xuta nima mé= xi machjenre.
32 'Ba tikasen tsu'ba jó ján xuta naxinanda Jope tuxi kuikja'ani jngu xuta
xi Simón 'mi xi 'ba nde 'yaxkunre joni Pedro. Kui xi tijña ndaba Simón xi
tsa'exako tjiuxin, xuta xi tiña ngandai ndachikun kjijña ni'yare.”
33 'Ba 'batsa'en kitsikasenfañaa nga kuekinyisjairi, 'ba ji kjiña'an=ni
kjuanda nga jendibai. Kui kjuañu nganda'e tetsubani ngatsi'i nga'e ngixkun
Na'enchana, 'ba mejénni kuaseñejeen ngayéje xi Na'enchana je 'exari nga sji
—kitsu Cornelio.

Pedro kitsuya enre Na'enchana ndaba Cornelio

34 'Ba Pedro kitsu nga kinchja:
—Nganda'e timankjinna nga kjuakixi nga Na'enchana bi kabi tsa'en nga-
jinre xuta.
35 Tusa kjebetjo nitu'ya xuta naxinanda xi tjin ngasun'ndebi xi tsakjunke
'ba xi kixi tsa'en ngixkun.
36 'Na'enchana kitsikasenre en xuta xi Israel tse'e nga kitsikja'axtiuya en
nda xi tsja kjuaxiu ngat'are Jesucristo. Jesucristo, kui= xi Naire ngatsi'i xuta.
37 Jun 'yañu mé xi kuán jo kji'i nangi Judea, xi 'etuts'innire nangi Galilea
jaskan kjuasatenda xi Juan ye'e nijmi.
38 'Ba 'yañu jótsa'en Na'enchana kitsjare kjua'ñu Jesús xi Nazaret tse'e 'ba
kitsikasen Isennixtjintsjere nga ja'etse ngajinre. Kui xi tsak'ajme nga tsa'en
mé= xi nda 'ba tsinda ngatsi'i xi tjindujinre isennixtjin xi bi nda. Ngat'a
Na'enchana tijñako kui.
39 'Ba jin tuxkuin fani kji'yani ngayéje xi kitsa'en Jesús nangi Judea ko
naxinanda Jerusalén. Kui xi kjinik'en nga kis'et'a kru.

40 Tunga Na'enchana kitsikja'aya nganire xi majánni nixtjin 'ba kitsa'en
nga kuatsejen nganini.
41 Bi ngayéje naxinando kuatsejenre, tu jin sani xi Na'enchana ja'ajin
titjunni nga kuáin testigo. Jin kichinekue 'ba kji'yukue kionga je ja'aya
nganire.
42 'Ba 'exani nga k'ue_ri nijmi xuta naxinando 'ba kjuinikixiyee nga
Na'enchana kitsja xare Jesús nga kui= xi sa'enre kjua xuta xi tjindukun 'ba
xi je jesun.
43 Ngatsi'i nchja chinga profeta kitsikixiya ngat'a tse'e Jesús 'ba kitsu nga
ngat'are ja'enre Jesús kuachat'are jere ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are
kui.

Xuta xi bi judío kisakure Isennixtjintsjere Na'enchana

44 Kionga tojo tinchja ngisa Pedro, Isennixtjintsjere Na'enchana jendiba-
jennere ngatsi'i xuta xi inyaminya ñojon ion.
45 'Ba nchja judío xi makjainre xi tjenko Pedro tu tsikinyajma kionga tsabe
nga xuta xi bi judío 'ba nde kisakure Isennixtjintsje xi tsja Na'enchana.
46 Ngat'a kjint'e nga xuta xi kio= tjin kinchja kja'e kuanga en nga kitsichjire
Na'enchana. 'Ba 'batsa'en Pedro tsiningiyare
47 nga kitsu:
—¿A tjin xi 'bechja'nde nga satenda xutabi, xi je kisakure Isennixtjintsjere
Na'enna joni ña?
48 'Ba Pedro 'exa nga ko ja'enre Jesucristo satenda xutabiu. 'Ba jaskan
kis'ets'are Pedro nga k'uejña jó ján nixtjin kio.

11

Pedro be'ere nijmi xuta xi fi ningure Jerusalén me xi kuán ndaba Cornelio

1 'Ba nchja chinga apóstol 'ba ko yak'a xuta xi makjainre ngat'a tse'e
Na'enna Jesús xi tjindu nangi Judea kjint'e nga xuta xi bi judío 'ba nde
kuakjainre ngat'a tse'e enre Na'enchana.
2 'Ba kionga Pedro ja'e ngani naxinanda Jerusalén, nchja xi 'ñu makjainre
ngat'are circuncisión josiko.
3 —¡Ji tsitjas'en=ni ndaba 'ba tsechiko=ni nchja xi bi kjiña'an circuncidar!
—kitsure.
4 'Ba 'batsa'en Pedro 'etuts'inre nga tsjafani tsa'en ye'ere nijmi ngayéje xi
kuán.
5 —An= tejñaa nangi Jope —kitsu—, 'ba kionga tefakua Na'enchana, kis'ena
joni jngu chini. Tsa'bia jngu tsajmi xi matsejen joni jngu najñu tjibe xi je xi
tji'ñu nga ñujun tje'enre. Ndejen 'nda ngank'aa 'ba ja'e 'nda ña tejñaa.
6 'Ba kionga nda kiskutsejen'a xi tjin ngaya, tsa'bia tjiuba xi 'betsuma,
tjiuba ts'en, tjiuba xi 'befe yojore t'anangiu 'ba ko tjiunise xi tutjen ngank'aa.
7 'Ba kjint'ia jngu jnda xi kitsuna: "Ji Pedro, tisetjen. Tik'en tjiubabiu 'ba
chine."
8 'Ba kixian: "Junjun, Na'en. Nisañajanni kjinia tsajmi xi jndi, xi bi tsje
ngixkun Na'enchana."
9 'Ba 'batsa'en jnda xi jendibani ngank'aa jako nganina xi majóni ndiya. "Xi
Na'enchana je kitsitsje, bi jndi 'miri ji", kitsuna.
10 'Ba ján ndiya 'ba kuán, 'ba kiongayéje tsajmibiu kitjube ngani ngank'aa.
11 'Ba ndekuini chubabiu ján nchja xi kjinikasenkunna xi jendibani naxi-
nanda Cesarea echu ni'ya ña tejñaa.

12 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana kitsuna nga bi sitajaa takuaan nga
kjuikua nchjabiu. 'Ba nde kikona ngajon nts'ia kibi, 'ba tsitjas'een ndaba kui
xutabiu.
13 'Ba kio ye'eni nijmi jótsa'en tsabe ngaya ndaba jngu ankje xi sejña nduju
'ba xi kitsure: "Tikasen jó ján xuta naxinanda Jope tuxi kuikja'ani jngu xuta
xi Simón 'mi xi 'ba nde 'yaxkunre joni Pedro.
14 Kui xi kjuakori en xi sik'angiri ji ko ngatsi'i xi tjindu ngaya ni'yari."
15 "Ba kionga 'etuts'in_ra nga kinchjaa, Isennixtjintsjere Na'enchana
jendibajennere xutabiu 'ba fa tsa'en jotsa'en jendibajenne titjunna ña.
16 'Ba 'batsa'en ja'etsjenna mé= xi ja'ba je kitsuna Na'enna Jesús: "Juan
yatenda ko nanda, tunga jun satendo ko Isennixtjintsjere Na'enchana."
17 'Bamani, tsa Na'enchana titsjare xutabiu ndekuini xi kitsjana ña xi
makjainna ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, ¿'yá= niña an tsa k'uechja'nde_ra
Na'enchana?
18 Kionga nchjabiu kjint'e en xi kitsu Pedro, bi nde josini. Tusa 'ñu
kitsichjire Na'enchana.
—A 'ba=nde kitsja'ndere Na'enchana nga xuta xi bi tse'e Israel k'uendu jere
'ba kjua'e ngani ngixkun, tuxi sakunire kjuabenichun xi bi fet'a —kitsu.

Nikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Antioquía

19 'Ba 'batsa'en xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi kitsojosun nga
kjitsjenngicha jaskan nga kjinik'en Esteban, tjin xi echu ka'nda nangi Fenicia
ko isla xi Chipre 'mi 'ba ko naxinanda Antioquía. Tu xuta judío sani
kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana.
20 Tunga kis'e ngajinre nchjabiu yak'a xi Chipre tse'e 'ba xi Cirene tse'e
xi echu ña Antioquía 'ba ka'nda xuta xi bi judío kitsikja'axtiuyare en ndare
Na'enna Jesús.
21 Kjua'ñure Na'enchana tsakaseko, 'ba nkjin kuán xi kuakjainre ngat'a
tse'e Na'enna 'ba ja'atjo.
22 'Ba kionga xuta xi fi ningu Jerusalén kjint'e mé xi kuán, kitsikasen
Bernabé naxinanda Antioquía.
23 'Ba kionga Bernabé echu kio, tsabe jótsa'en Na'enchana titsichikunta'en
xuta xi kio tjindu 'ba tsja kuánre. 'Ba jakoya ngatsi'i nga ko ngayéje inimare
janda kixi nga titjenngi Na'enchana.
24 Ngat'a Bernabé, jngu xuta xi nda inimare, xi kitse Isennixtjintsjere
Na'enchana ngajinre 'ba xi 'ñu makjainre ngat'a tse'e Na'enna. 'Ba 'ñu nkjin
ngisa xuta kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús.
25 Jaskan kibi, Bernabé kiji naxinanda Tarso nga kikangisjai Saulo.
26 'Ba kionga kuasjaire, ja'eko naxinanda Antioquía. 'Ba jngu nu fa
tsik'endujinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, 'ba 'ñu nkjin
xuta yakuyare. 'Ba xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi kis'e naxinanda
Antioquía, kui= xi titjun kik'inre cristiano.
27 Kui nixtjinbiu yak'a nchja chinga profeta 'etjuni naxinanda Jerusalén
nga kiji naxinanda Antioquía.
28 Jngu xi Agabo 'mi, xi Isennixtjintsjere Na'enchana kitsikinchja nga
tsakasen nduju 'ba kitsuya nga jngu kjindia s'e jo kji'i ngasun'ndio. 'Ba
jaskan 'ba kuán, kionga tjinre xa xuta titjun Claudio.
29 'Ba 'batsa'en xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tjindu naxinanda
Antioquía 'endako xinkjin nga sja nga jngu jngu mé= xi tjinre jotsa'en bere
kakun, tuxi kuasekoni nts'e ngat'are kjuamakjain xi tjinre xi tjindu nangi
Judea.

30 'Ba 'ba kitsa'en 'ba kitsikasen Bernabé ko Saulo tuxi kuekonire ton chje nchja chingare xuta xi fi ningu Jerusalén.

12

Pedro 'betju nduya

1 Kui nixtjinbiu rey Herodes 'etuts'inre nga kitsjengike yak'a xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo.

2 'Ba 'exa nga ko kicha kjuinik'enni Santiago xi nts'e Juan.

3 'Ba kionga tsabe nga nchja judío kuatsjare mé= xi kitsa'en, 'ba nde 'exa nga kjuinduba Pedro. 'Ba ngajinre s'i pascua nga 'bi kuán, nixtjin nga chine niñuxtila xi tsajainre na'yu san.

4 Kionga je kitsuba Pedro, Herodes kiskanis'en nduya 'ba ñujun ka'a chasoldadu xi ñujun ñujun kitsik'endu'nda. Ngat'a Herodes kuamejénre nga sa'enre kjua Pedro ngixkun xuta naximando, kionga kjua'a s'iu.

5 Kui kjua nda kjinikuendani Pedro nga kjiya nduya, tunga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús 'ñu tsi'are Na'enchana ngat'are kui.

6 'Ba mé xi kuán nistjen kionga ja'e nixtjin nga Herodes mejénre sa'enre kjua Pedro ngixkun xuta naxinando tsakaiñu, Pedro tikijñafe nga kjijña ngamasenre jó chasoldadu 'ba jó na'ñu kicha tjit'a'ñut'anire 'ba kja'e chasoldadu xi inya'nda ngantja nduyo.

7 Tukjia'a jngu ankjere Na'enchana kuatsejen kio 'ba tsa'naya nduyo, 'ba tje'enre Pedro kitsiko nga kitsikja'are.

—Tisetjen fani —kitsure.

'Ba na'ñu kicha xi tji'ñukja ntsja Pedro tsixu.

8 —T'ekjandai tjiuxinjnderi 'ba tjaye jnderi —kitsure ankje, 'ba Pedro 'ba kitsa'en.

'Ba kio kitsu ngisare:

—Cheje tjiutsanga chajari 'ba ndetjenngina.

9 'Ba kio Pedro 'etjutjenngi ankje ninga bi be tsa kjuakixi asa bi kjuakixi mé= xi ankje titsa'en. Joni tsa chini tiba'ere kuánre.

10 Ja'a ña tjindu chasoldadu xi titjun inya'nda kio, 'ba jaskan xi majóni. 'Ba kio echu xuntja kicha xi 'betjuni ndiya xi fi ngajin naxinando. Tsix'a tajngu xuntjabiu, 'ba kionga je 'etju, kijiya jngu ndiya 'ba tukjia'a kichaja ankje nga tsakasent'axinre Pedro.

11 'Ba 'batsa'en Pedro kuankjinre, joni tsa ja'a nganire 'ba kitsure yojore:

—Je kuankjinna nga kjuakixi nini nga Na'enchana kitsikasen ankjere. Je kitsik'ejñandaina ngaya ntsja Herodes 'ba ko ngayéje xi xuta naxinanda judío mejénre sikona.

12 'Ba nga kuankjinre mé xi kuán, Pedro kiji ndaba María, nare Juan xi 'ba nde Marcos 'mi, 'ña nkjin xuta kuañajan nga inyafako Na'enchana.

13 'Ba nga Pedro echu kio, kitsikjanet'a xuntjare xjo xi tichjandaini ni'yo, 'ba jngu ki'ndi chjun xi Rode 'mi 'etju nga kikutsejen 'yá= ñu.

14 'Ba kionga ki'ndi chjunbiu kjint'e jndare Pedro, 'ñu kuatsjare 'ba nga'ndere nga skje'i xuntjo, tusa tsangatsanga nga kike'ere nijmi xuta xi yak'a nga Pedro sejñaxtiu xuntjo.

15 —A ska=ri —kik'inre.

Tunga ki'ndi chjunbiu tojo 'ba= kitsu nga kjuakixi=.

—'Ba kuan tsa ankjere kui —kitsu nchjabiu.

16 Yejerañu Pedro janda titsikjanet'a xuntjo. 'Ba tuchan nchjabiu kiskje'i xuntjo 'ba nga tsabe nga Pedro, 'ñu kitsakjun.

17 Tunga Pedro kiskjenitjen ntsja, tuxi xiu k'uenduni nchjabiu. 'Ba kio
ye'ere nijmi jótsa'en Na'enchana ts'axje ngaya nduyo.
—T'e_ru nijmi Santiago 'ba ko nts'ia xi yak'a mé xi kuán —kitsu Pedro 'ba
jaskan 'etju nga xin kiji.
18 'Ba kionga je kis'e isen, chasoldadu niki 'ñu= kis'ejñujinre, ngat'a bi be mé
xi kuánre Pedro.
19 'Ba kio Herodes 'exa nga kuinyisjai, 'ba kionga bi kuasjaire, kitsa'enre
kjua chasoldadu xi inya'nda nduyo 'ba 'exa nga kjinik'en. Jaskan kibi,
Herodes 'etjuni nangi Judea nga kik'ejña naxinanda Cesarea.

Jotsa'en k'en Herodes

20 Herodes stike xuta xi naxinanda Tiro tse'e 'ba ko xuta xi naxinanda
Sidón tse'e. Kui kjuañu xutabiu jngu kitsa'enni yojore nga ja'ekun Herodes.
Titjun chinga Blasto nda tsaka'a, jngu xi xa nk'a tjinre ngajinre nchja xi
tsa'exat'are Herodes. 'Ba ngat'are Blasto tsi'are nixtjin nga kuan kjuako rey
Herodes, tuxi skui'anire kjuaxiu, ngat'a naxinanda xi tse'e nchjabiu batse xi
chine xi tjin nangire Herodes.
21 'Ba meni Herodes 'ejña nixtjin nga kjuako nijmi nchjabiu. 'Ba kionga
ja'e kui nixtjinbiu, tsakaja najñu tse'e s'i, tsik'ejña nga'nde ña batexuma 'ba
kinchja.
22 'Ba 'batsa'en xutankjiun tsé kiski'ndaya:
—Bi jngu xuta xi tinchja, tusa jngu na'en —kitsu.
23 'Ba ndekuini chubabiu, jngu ankjere Na'enchana kitsja chi'inre
Herodes, tu ngat'are nga bi kitsíkixiya nga Na'enchana xi tjinre kjuaje. 'Ba
tjiuyaja kiskine ngaya ngats'a, 'ba k'en.
24 Tunga kinduju enre Na'enchana 'ba kjinikja'axtiuya ngayéje nga'nde.
25 'Ba ngat'are Bernabé ko Saulo, kionga je jet'a xa xi kitsa'ere ngat'are
naxinanda Jerusalén, jendiba ngani nga jendeko Juan xi 'ba nde Marcos 'mi.

13

Bernabé ko Saulo 'betuts'inre xare

1 Ngajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tjindu naxinanda
Antioquía kis'e nchja chinga profeta ko chamaestru: Bernabé, Simón xi 'ba
nde Xuta xi Jma 'mi, Lucio xi Cirene tse'e, ko Manaén xi ñatjen kuacha ko
Herodes xi yatexuma nangi Galilea, 'ba ko Saulo.
2 Jngu nixtjin, yejerañu kuañajan nga inyatsichjire Na'enchana 'ba nga
tjindu kjindia, kio Isennixtjintsjere Na'enchana kitsure:
—Tikinyat'axinnu Bernabé 'ba ko Saulo tuxi sa'enni xa xi sja_rą.
3 'Ba 'batsa'en, jaskan nga jako ngisa Na'enchana 'ba tsik'endu kjindia,
xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús yanere ntsja Bernabé 'ba ko Saulo 'ba
kitsikixant'a.

Bernabé 'ba ko Saulo echu isla xi Chipre 'mi

4 'Ba 'batsa'en nchjabiu kjinikasen ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana
'ba kiji naxinanda Seleucia. 'Ba ja'as'en jngu barku xi kiko isla xi Chipre 'mi.
5 'Ba kionga echu naxinanda Salamina, kitsikja'axtiuya enre Na'enchana
ni'ya sinagogare xuta judío xi kio tjindu. 'Ba nde tjenko Juan ngayeje nga
tibaseko.
6 'Ba jaskan ja'axtiu ngayéje isla xi Chipre 'mi 'ba echu naxinanda Pafos.
'Ba kio kisatejin jngu xuta judío xi chatje'e kuán xi Barjesús 'mi. Kui xi jngu
profeta kitsure yojore.

7 'Ba Barjesús tjenko xuta titjunre nangi Chipre, xi jngu xuta nkjikakun
xi Sergio Paulo 'mi. 'Ba kio xuta titjunbiu kinchjare Bernabé 'ba ko Saulo,
ngat'a mejénre kuasen ñojon enre Na'enchana.
8 Tunga kui chatje'ebiu, xi Elimas 'mi nga en griego, kui xi kuastike
Bernabé 'ba ko Saulo. 'Ba kuamejénre nga 'echja'ndere nga xuta titjun
kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús.
9 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana kitse ngajinre Saulo xi 'ba nde Pablo 'mi,
'ba kui kiskutsejen'a chatje'ebiu
10 nga kitsure:
—¡Ji xi ch'onacha_ri xuta 'ba xi 'ñu ch'okuin! ¡Ji xi ki'ndire chanayi kuáin
ngat'a 'ba teñe'en joni kui! ¡Ji xi stiche mé= xi tsje ngixkun Na'enchana! ¿A bi
k'uejñe nga sitsitin ndiya kixire Na'enchana?
11 'Ba nganda'e kjua'ñure Na'enchana sikja'ari kjuanima. Kueni ka= ni 'ba
chuba nixtjin bi nde xiani tsu'biu —kitsure.
'Ba tukjuan chatje'ebiu bi nde kuatsejennire 'ba kuajñure. Kitsiku'beya
nga tsangisjai jngu xuta xi kuafengi.
12 'Ba kionga xuta titjun tsabe mé xi kuán, kuakjainre ngat'a tse'e Na'enna
Jesús, ngat'a kuakunre kionga kjint'e mé= xi yakuya nchja chinga apóstol
ngat'are Na'enchana.

Pablo tsikja'axtiuya enre Na'enchana nga'nde xi Pisidia 'mi

13 'Ba kio Pablo 'ba ko nchja xi tjenko ja'as'en jngu barku. 'Etjuni naxi-
nanda Pafos 'ba echu naxinanda Perge xi tijñajinre nangi Panfilia. 'Ba Juan
kio kitsik'endu 'ba kui jendiba ngani naxinanda Jerusalén.
14 Tunga Pablo ko nchja xi yak'a 'etjuni Perge 'ba kiji Antioquía, nga'nde
xi tijñajinre nangi Pisidia. Nga nixtjin nga xutu ja'as'en ni'ya sinagoga xi kio
tikijña 'ba tsik'endu.
15 'Ba kionga je kis'exkiya xujun kjuatexumo ko xujunre nchja chinga
profeta, nchja ngakure xuta ni'ya sinagoga kitsikjint'e:
—Jun nts'e xian —kitsure—, tsa tjinnu mé= en xi sja nga'ñure xuta, 'ba t'in_ru
nganda'e.
16 'Ba 'batsa'en Pablo tsisetjen 'ba kiskjenitjen ntsja tuxi kuasen ñojonnire
xuta.
—Jun nchja xi Israel tse'e ko xi bi tse'e Israel xi 'yakun Na'enchana, tasen
ñojon —kitsu—.
17 Na'enre xuta naxinanda Israel kiskja'ajin xuta chingana 'ba jngu naxi-
nanda je kitsa'en, kionga tjindu ngisa nangi Egipto, ña tu tsik'endut'a. Jaskan
ko kjua'ñure ts'axje xuta chingana xi tjindu nangibiu
18 'ba 'baru tsa yachan nu kichukjuakore nangi t'axin.
19 'Ba kionga kitsikje yatu naxinanda ya'e xi tjin nangi Canaán, kitsjare
xuta chingana nangibiu tuxi kuatse'ẹni.
20 'Ba ñujunru sientu masen nu ts'andayare.
'Jaskan kitsja xare nchja juez ka'nda nga echu nixtjinre xuta chinga
profeta Samuel.
21 'Ba jaskan naxinandana tsi'a jngu rey xi kuatexumare, 'ba Na'enchana
kitsjare Saúl, ki'ndire Cis xi ntjere Benjamín. Kui xi yatexuma yachan nu.
22 Jaskan Na'enchana ja'are xare Saúl 'ba kitsa'en nga David rey kuán.
Ngat'are David= kitsuyakixi Na'enchana nga 'bi kitsu: "Je= kisakuna David
xi ki'ndire Isaí. Jngu xuta xi tsja mare inimana, xi sik'etjusun yeje jofatsa'en
nga mejénna."

23 'Ba jngu xi ntjere David, kui xi Jesús, kui xi Na'enchana kitsikasen tuxi
sik'angini xuta naxinanda Israel, jotsa'en ja'ba je kitsuyatitjun nixtjin kuatse
jan.
24 'Kionga kje fa'ejín Jesús, Juan kitsikja'axtiuyare enbi ngatsi'i xuta xi
Israel tse'e 'ba kitsure nga tjinnere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e
ngani ngixkun Na'enchana 'ba satenda.
25 Tunga, kionga je tifikjet'a xare Juan, kitsu: "Xi tenikja'etsjion nga 'yá=
ña, bi kui kuán xi jun tjimankjinnu. Tunga jaskanre an ndiba jngu xi ka'nda
an bi bakinna nga skjendaa na'ñu jndere."
26 'Jún nts'ia xian, xi ntjere Abraham ko jun xi bi tse'e Israel xi 'yakun
Na'enchana, ña= kjinikasenna enbi xi tsik'angina.
27 Ngat'a xuta naxinanda Jerusalén ko xutaxare bi kuankjinre 'yá= ni Jesús
ninga bi kuankjinre mé= xi kua'indut'a xujunre nchja chinga profeta xi
s'exkiya xki nixtjin nga xutu. 'Exa nga sik'en Jesús 'ba 'batsa'en kitsik'etjusun
mé= xi kitsi'indu nchja chinga profeta.
28 Ninga tumé kuasjaire ngat'are Jesús nga kuan sik'en, tunga tsi'are Pilato
nga ngatatsik'en.
29 'Ba nga je kitsik'etjusun nchjabiu ngayéje xi kua'indut'a enre
Na'enchana ngat'are Jesús, ts'ajent'a kru 'ba kikanis'en tsju.
30 Tunga Na'enchana kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en.
31 Nkjin nixtjin Jesús yakure yojore nchja xi 'etjukoni nangi Galilea 'ba kiko
naxinanda Jerusalén. Nganda'e kui nchjabiu xi inyatsikixiya ngat'are Jesús
ngajinre xuta naxinando.
32 'Ba jin 'ba=nde tenikja'axtiuyee kui en ndabi, xi tsu ngat'are tsajmi xi
Na'enchana kitsuyatitjunre xuta chingana nga sjare.
33 Kui tsajmibiu xi Na'enchana je kitsik'etjusun ngat'a tsajan xi ntjere
xuta chingana kuán, kionga kitsikja'aya nganire Jesús ngajinre mik'en.
Jotsa'en kua'indut'a salmo xi majóni: "Ji= ni xi Ki'ndina. Nganda'e tsjara
kjuabenichun."
34 'Ba ja'ba je kitsja enre nga kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en tuxi
bi nde kjue'nduni yojore, ngat'a 'bi kitsu: "Sja_nuu kjuanichikinta'en xi
kjuakixi, xi kixinya titjun_ra David."
35 'Kui kjuañu 'ba nde tsa'en kua'indut'ani kja'e salmo: "Bi kua'e'nde nga
kjue'ndu yojore Xuta tsjeri."
36 Ngat'a kjuakixi= nga David, nixtjin nga tsik'ejñakun, kitsa'exát'are
Na'enchana. 'Ba kitsa'en mé= xi mejénre Na'enchana. Jaskan k'en 'ba
kis'eyanijint'are xichare 'ba je'ndu yojore.
37 Tunga bi je'ndu yojore xuta xi Na'enchana kitsikja'aya nganire ngajinre
mik'en.
38 "Bamani, jun nts'ia ngatja'yo nga tu ngat'a tse'e Jesús= kuachat'anu jenu.
'Ba enbi xi nikja'axtiuyanu nganda'e.
39 Kjuatexumare Moisés bi kuán kitsindainu jenu ngixkun Na'enchana.
Tunga Jesús kui xi tsindaire jere ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are kui.
40 Kui kjuañu chunni_ru yojonu tuxi bi jun ngatjendibaneñu mé= xi
kitsi'indu nchja chinga profeta:
41 Chutsijon, jun xi 'yaton,
'ba ngatamakunnu 'ba ngatabeyo.
Ngat'a an tetsa'aan jngu tsajmi nixtjin nga tetsuba ngiso,
jngu tsajmi xi bi kuakjainnu,
ninga tsa tjin xi kuetsuyanu.

42 'Ba kionga Pablo ko Bernabé 'etjuni ni'ya sinagoga, xuta sinagoga
'ets'are nga sikja'axtiuya ngisare enbi nixtjin xutu xi ndiba ngani.
43 'Ba kionga xuta je 'etjuni ni'ya sinagoga, nkjin xi judío 'ba ko xi
judío kitsa'en yojore xi bekun Na'enchana kitjenngi Pablo ko Bernabé.
Ngojó jakoya xutabiu 'ba 'enere nga ngata'bejin kakunntsjai kjuandare
Na'enchana.
44 'Ba nga xutu ngani, mejenru ngatsi'i naxinando kuañajan ngani, tuxi
kuasen ñojonnire enre Na'enchana.
45 Tunga kionga nchja judío tsabe xutankjiun, 'ñu kuachini 'ba kja'e kitsu
ngat'are mé= xi Pablo tibe'e nijmi 'ba ch'o kitsure.
46 'Ba 'batsa'en Pablo ko Bernabé ko 'ñu tse kjua'ñukakun kinchja ngisa:
—Machjen='in nga jun titjun kjua'axtiuyanu enre Na'enchana —kitsure—
. Tunga jun bi techjubetjo ion 'ba 'batsa'en tebakutsejenñu nga bi bakinnu
kjuabenichun xi bi fet'a. Kui kjuañu tusa xuta xi bi tse'e Israel kuangichunnii
nganda'e.
47 Ngat'a Na'enchana 'bi= kitsuni nga 'exanı:
Ji jo=ni jngu ndi'i
xi tsitsejenre naxinanda xi tjin ngasun'ndio,
tuxi k'uikoni_ri en xi sik'angi xuta
ka'nda ña fet'a ngasun'ndio.
48 Kionga xuta xi bi judío kjint'e enbi, kuatsjare 'ba kitsu nga enre
Na'enchana tjinre kjuaje. 'Ba ngatsi'i xi Na'enchana je kiskja'ajin nga s'ere
kjuabenichun xi bi fet'a kuakjainre ngat'a tse'e.
49 'Ba kinduju enre Na'enchana nga kjinikja'axtiuya ngayéje nga'nde xi tjin
nangibiu.
50 Tunga nchja judío inya'a yanchjin xi bekun Na'enchana 'ba xi nda
'yaxkunre, 'ba nde inya'a ngakure naxinando nga kitsikjanre. 'Ba 'etuts'inre
nga kitsjengike Pablo ko Bernabé 'ba ts'axje ngajin nangire.
51 'Ba 'batsa'en Pablo ko Bernabé 'etsujme chojore ndsaku tuxi yaku
chuyani nga bi kui tjinre je, 'ba kiji naxinanda xi Ikonio 'mi.
52 'Ba xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús, 'ñu kis'ere kjuatsja 'ba kitse
Isennixtjintsjere Na'enchana ngajinre.

14

Pablo ko Bernabé tsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Ikonio

1 'Ba 'bi kuán naxinanda Ikonio, Pablo ko Bernabé ñatjen ja'as'en ni'ya
sinagogare xuta judío xi kio tjindu. Ngat'a ko kjua'ñukakun kitsikja'axtiuyare
enre Na'enchana, kui kjua 'ñu nkjin xuta judío 'ba ko xi bi judío kuakjainnire
ngat'a tse'e Na'enna Jesús.
2 Tunga nchja judío xi bi makjainre ngat'a tse'e Jesús kitsikjanre xuta xi bi
judío tuxi ch'otsa'en kitsikja'etsjenni ngat'are nts'ia.
3 Nkjin nixtjin ts'andayare kio Pablo ko Bernabé 'ba ko kjua'ñukakun
kinchja ngat'are Na'enna Jesús. 'Ba Na'enchana yaku chuya nga kjuakixi=
en xi inyanchja nchjabiu ngat'are kjuandare, 'ba kitsjare kjua'ñu nga sa'en
kjuakun 'ba ko chubą xi kuakuchuya kjuajere Na'enchana.
4 Tunga naxinando tsakjanya. Tjin xi kuako xuta judío, 'ba tjin xi kuako
nchja chinga apóstol.
5 'Ba 'batsa'en nchja xi bi judío 'ba ko kui xi judío ngusun kuán xutaxare
naxinando, tuxi ch'o sikoni 'ba kue'enire ndiojo nchja chinga apóstol.

6 Tunga kionga nchja chinga apóstol kjint'e kibiu, tsanga 'ba kiji Listra ko Derbe, naxinandare nangi Licaonia, 'ba ko nga'nde xi tjindundai kio.
7 'Ba nde kio kitsikja'axtiuya en ndare Jesús.

Pablo ko Bernabé tsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Listra

8 Naxinanda Listra tsik'ejña jngu xuta xi bi ma fi ngat'a nimá ndsaku 'ndani nga kitsin.
9 Kui xi tsik'ejña nga yasen ñojon mé= xi Pablo titsu. 'Ba Pablo kiskutsejen'a xutabiu 'ba tsabe nga makjainre nga kuanda.
10 'Ba 'batsa'en 'ñu kinchja:
—Tisenkixi —kitsure.
'Ba xutabiu jngu fani kiskjink'a nga tsakasen nduju 'ba tsak'ajme.
11 'Ba kionga xuta naxinanda tsabe mé= xi kitsa'en Pablo, kiski'ndaya nga kinchja en tse'e Licaonia:
—Kui=bi na'en xi joni yojore xuta xi je 'etukajen ngajinna —kitsu.
12 Inyatsu nga Bernabé= na'en xi Zeus 'mi 'ba Pablo= na'en xi Hermes 'mi, ngat'a Pablo xi tinchja.
13 'Ba xuta naxinando ko na'mi xi tsa'exat'are na'en Zeus kuamejénre nga sjare chje nchja chinga apóstol 'ba ja'eko tjiundija ko naxu tji'bi 'nda ngantja naxinando, ña tikijña ningure na'en Zeus.
14 Tunga kionga Bernabé ko Pablo tsabe mé= xi tjima, 'ejndajen najñure 'ba tu mangatsanga kiji ngajinre xuta naxinando nga kiski'ndaya:
15 —Jun na'en —kitsure—, ¿ánñu 'bi teña'anñu? Jin xuta= nii xi 'ba nde kun joni jun. Tenikja'axtiuyanii enre Na'enchana ngajinnu tuxi k'uejñañu xi teño'on, xi nimé chjire, 'ba kjua'e ngañu ngixkun Na'enchana xi tijñakun. Kui xi kitsa'en ngank'aa, t'anangiu ko ndachikun 'ba ko ngayéje xi kio tjin.
16 Nixtjin kuatse jan Na'enchana kitsja'ndere nga jngu jngu naxinanda xi tjin ngasun'ndebi janda kuaje jo tsa'en mejénre.
17 Tunga ninga 'ba tsa'en, jandarani kitsjare xuta mé= xi nda, tuxi yaku chuyanire yojore. Ngat'a kui xi tsikasenna tsi, 'ba tsjana chan xi nda, 'ba tsjana xi chine, 'ba tsitsejin inimana kjuatsja.
18 Ninga Pablo ko Bernabé 'ba kitsu, na'en kuánre nga 'echja'ndere xuta naximando nga sjare chje.
19 'Ba kio nchja judío xi jendibani naxinanda Antioquía 'ba ko naxinanda Ikonio, kui xi ja'etsitsa'en xuta naxinando. 'Ba ye'ere ndiojo Pablo, 'ba kionga je ye'ere ndiojo, kiskjefe ka'nda ngubare naxinando, ngat'a kitsikja'etsjen nga je k'en.
20 Tunga kionga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús kuañajanndaire Pablo, kui tsisetjen 'ba ja'as'en ngani ngajin naxinandabiu. 'Ba nga kuanyujun, 'etjuni kio ko Bernabé 'ba kiji naxinanda xi Derbe 'mi.

Pablo ko Bernabé ja'e ngani naxinanda Antioquía

21 Kionga je kitsikja'axtiuya en ndare Jesús naxinanda Derbe ña 'ñu nkjin xuta kuakjainre, Pablo ko Bernabé kiji ngani naxinanda Listra ko naxinanda Ikonio 'ba ko naxinanda Antioquía.
22 'Ba kio kitsjare kjua'ñukakun xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús nga kixi kuinya ngixkun Na'enchana. 'Ba 'enere nga k'uetsubajin kakunntsjai ngayéje xi makjainre. 'Ba 'batsa'en 'ba nde kitsure:
—Tjinnere nga tse kjuanima kuitjaxtia 'ba 'batsa'en kuan kuitjas'enña ña batexuma Na'enchana.
23 'Ba nde nga jngu jngu ningu xi tjin nga'ndebiu, Pablo ko Bernabé kitsja xare nchja chinga xi fi ningu. 'Ba kionga je jako Na'enchana ngat'are kui 'ba

tsik'endu kjindiakoni, kitsik'endu nchja chingabiu ngaya ntsja Na'enchana, xi ja'ba je kuakjainre.

24 'Ba kionga 'etjuni kio, ja'axtiu nangi Pisidia 'ba ja'e ngani nangi Panfilia.
25 'Ba kionga je kitsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Perge, kiji naxinanda Atalia.
26 'Ba kio ja'as'en jngu barku xi kiko naxinanda Antioquía, naxinanda xi tijñajinre nangi Siria, ña tjun Pablo ko Bernabé kjinike'nda ngaya ntsja Na'enchana, tuxi kui kuasekoni nga sik'etjusun xa xi tiba'ere, xi je kuajngu nganda'e.
27 'Ba kionga ja'e naxinanda Antioquía, 'eñajan xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús 'ba ye'ere nijmi ngayéje xi Na'enchana kitsa'enko kui 'ba jótsa'en Na'enchana kitsja'ndere xuta xi bi judío nga kụan kụakjainre ngayeje.
28 'Ba Pablo ko Bernabé tsé tsik'enduko kio xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús.

15

Nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu kuañajan

1 Kui nixtjinbiu yak'a nchja xi jendibani nangi Judea echu naxinanda Antioquía 'ba 'etuts'inre nga yakuyare xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo nga kitsure:

—Tsa bi si'on circuncidar jotsa'en bakuya kjuachingare Moisés, bi kụan k'uangiu.

2 'Ba 'batsa'en jó ya kuán. 'Ba Pablo ko Bernabé 'ñu josiko nchjabiu. 'Ba 'batsa'en 'endako tsi'i xinkjin nga Pablo ko Bernabé ko yak'a nchja xi makjainre xi kio tse'e kuaje naxinanda Jerusalén kioña kjuako nijmi nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu ngat'are kjuabi.
3 'Ba kio nchja xi kjinikasen 'etju 'ba ja'a nangi Fenicia ko nangi Samaria nga inyabe'e nijmi jótsa'en xuta xi bi judío kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana. 'Ba ngatsi'i xi makjainre kio 'ñu kuatsjare nga kjint'e enbi.
4 Kionga ja'e naxinanda Jerusalén, nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu 'ba ko ngatsi'i xi yak'a xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo kiskjebetjo, 'ba Pablo ko Bernabé ye'ere nijmi nchjabiu ngayéje mé= xi kitsa'en Na'enchana ko kui.
5 Tunga yak'a nchja fariseo xi ja'ba kuakjainre ngat'a tse'e Jesús tsisetjen 'ba kitsu:

—Nchja xi bi judío tjinnere nga si'an circuncidar 'ba tjinnere nga k'uin_ra nga ngatatsik'etjusun kjuatexumare Moisés.

6 'Ba 'batsa'en nchja chinga apóstol 'ba ko nchja chingare ningu kuañajan 'ba jako nijmi xinkjin ngat'are kjuabi.
7 Kionga je tsé joyanire ngat'are kibiu, Pedro tsisetjen.

—Jun nts'iạ xian —kitsure—, 'yañu nga je nda'eni Na'enchana ja'ajinnạ ngajinnu, tuxi sikja'axtiuyani_rạ en ndare Jesús xuta xi bi judío, tuxi kụakjainnire.
8 'Ba Na'enchana xi be inimare ngatsi'i yakutsejen nga 'ba nde kiskjebetjo xutabiu kionga kitsjare Isennixtjintsjere jotsa'en kitsjana ña.
9 Bi kabi kitsa'en Na'enchana ngajinre xutabiu 'ba ngajinna. Tusa 'ba nde kitsitsje inimare tu ngat'are nga kuakjainre.

10 "Bamani nganda'e, ¿ánñu techut'ayakoñu Na'enchana? ¿Ánñu
mejénninu sika'anijinñu xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús ch'a xi bi
kichukjuakore xuta chingana 'ba ninga ña bi chukjuana nga ch'anijian?
11 Ngat'a makjainna nga tu ngat'are kjuandare Na'enna Jesús k'uangia,
jotsa'en 'ba nde k'uangi xutabiu.
12 'Ba kio ngatsi'i xiu tsik'endu 'ba yasen ñojonre mé= xi kitsu Bernabé ko
Pablo, jotsa'en Na'enchana kitsjare kjua'ñu nga kitsa'en kjuakun ko chu̱ba̱
xi yakutsejen kjuajere Na'enchana ngajinre xuta xi bi judío.
13 'Ba kionga je jet'are nga kinchja Bernabé ko Pablo, 'batsa'en Santiago
kinchja:
—Jun ntsía̱, tasen ñojonnu —kitsu—.
14 Je ye'ena nijmi Simón jótsa'en Na'enchana 'etuts'inre nga ja'animare
xuta xi bi tse'e Israel 'ba ja'ajin ngajinre xutabiu jngu naxinanda xi 'ba nde
tse'e ku̱an.
15 'Ba ndekuinire xi kitsu nchja chinga profeta, kioña kua'indut'a:
16 Jaskan kibi kjua'e ngañaa̱,
'ba sinda ngañaa̱ ndaba David xi je tsixuya,
'ba sindaxatse ngañaa̱ mé= xi je jetsun,
'ba skjenitjen ngañaa̱,
17 tuxi xuta xi yak'a ku̱angisjaini Na'enchana
ñatjen ko ngatsi'i naxinanda xi bi judío,
xi je kinchja_ra̱ nga tsa'an ku̱an.
18 'Ba 'ba kitsu Na'enchana xi 'ejñatsejen kibi 'ndani nganda'eñu.
19 'Kui kjua 'ba texinña̱ nga bi k'uejña_ra kjuana'en xuta xi bi tse'e Israel xi
makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo.
20 Tusa si'indu_ra xujun xi kuetsure nga bi ngatakjine tsajmi xi kitsa'ere
joni chje ngat'are na'en xi ntsja xuta kuandani 'ba nga bi ngatatsa'en
kjuachajngi, 'ba nga bi ngatakjine yojore tjiuba xi kjindusin, 'ba nga bi jin
ngatakjine.
21 Ngat'a 'ndani nganda'eñu tjin xi tsikja'axtiuya kjuatexumare Moisés
xki nga'nde, 'ba tjin xi 'bexkiya kjuatexuma ngantsjai nga xutu ngaya ni'ya
sinagoga.

Xujun xi kitsikasen xuta xi fi ningu Jerusalén

22 'Ba 'batsa'en nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu 'ba ko ngatsi'i
xi yak'a xi makjainre ngat'a tse'e Jesús joyare nga skja'ajin nchja xi sikasenko
Pablo 'ba ko Bernabé naxinanda Antioquía. 'Exare Judas xi 'ba nde Barsabás
'mi 'ba ko Silas, kui nchjabiu xi ngaku ngajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e
Jesús kio.
23 'Ba 'bi tsu xujun xi kjinikasenko:
"Jin nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu tenikasen_ri̱ kjuate'nda
nts'e xi bi judío xi tjindu naxinanda Antioquía ko nangi Siria 'ba ko nangi
Cilicia.
24 Kjinu'yee̱ nga tjin yak'a nchja xi nga'e kijinii̱, xi echutsistinu 'ba
'ejñujinnu ngat'are mé= xi makjainnu. Tunga bi jin kik'exa_ri̱ nchjabiu.
25 Kui kjuañu, jotsa'en ngusun kuáin, nga kuamejénni̱ nga kik'exa_ri̱ nchja
xi tenikasenkue̱ Bernabé ko Pablo xi nimejée̱n.
26 Kui xi bi nde mafonire tsa kueya ngat'are ja'enre Na'enna Jesucristo.
27 'Ba 'bamani, tenikasee̱n Judas 'ba ko Silas, kui xi ndekuini en kjuakonu
nga kuetsuyanu jo tsu xujun.

28 Ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko jin nda kuánni nga tu kui
ch'abi xi sika'anijinri, xi tjinnere nga sik'etjusun.
29 Bi nde xineñu tsajmi xi kitsa'ere joni chje ngat'are na'en xi ntsja xuta
kuandani, 'ba ninga jin, ninga yojore tjiuba xi kjindusin, 'ba bi si'on kjuacha-
jngi. Tsa k'uendut'axiun kibi, nda si'on. Te'ndanu ngatsi'u."
30 'Ba 'batsa'en nchja xi kis'exare kiji 'ba echu naxinanda Antioquía. Kio
kitsikjint'e ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús 'ba kitsingantsja
xujun.
31 Kionga xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús 'exkiya xujun, kuatsjare
ngat'are kjua'ñukakun xi tiba'ere.
32 'Ba Judas ko Silas, kui xi 'ba nde nchja chinga profeta. Kui kjuañu
jakoni nts'ia nga kitsjare kjua'ñukakun 'ba tsakaseko nga kixi kuinya ngixkun
Na'enchana.
33 Chuba nixtjin ts'andayare kio, 'ba 'batsa'en nts'ia kitsikasenku nganire
nchja xi kitsikasen nga titjunre 'ba kitsure nga ngatas'ere kjuaxiu nga
kitsikixant'a.
34 Tunga Silas kuamejénre nga tsik'ejña kio.
35 'Ba Pablo ko Bernabé tsik'endu naxinanda Antioquía nga yakuya 'ba
kitsikja'axtiuya en ndare Na'enchana. 'Ba nkjin ngisa xi 'ba nde kitsa'en.

Pablo ko Bernabé kabi kuánre xinkjin

36 Kionga je ja'a jó ján nixtjin, Pablo kitsure Bernabé:
—Tanginchun ngaña nts'ia xi tjindu xki nga'nde ña tu kjinikja'axtiuya enre
Na'enchana, tuxi xiaña jótsa'en tjindu —kitsure.
37 Bernabé kuamejénre nga kueko Juan, xi 'ba nde Marcos 'mi,
38 tunga Pablo kitsu nga bi nda tjin nga kueko xuta xi kitsik'endu nangi
Panfilia 'ba nga bi kiko nduju xare.
39 Kabi kuánre xinkjin 'nda nga kitsintjit'a xinkjin. 'Ba Bernabé kiko
Marcos 'ba ja'as'en barku nga kiji isla xi Chipre 'mi.
40 Yejerañu Pablo kiskja'ajin Silas 'ba, jaskan nga je kjinike'nda ngaya ntsja
Na'enchana ngat'are nts'ia, 'etju.
41 'Ba ja'a nangi Siria ko nangi Cilicia 'ba kitsjare kjua'ñukakun xuta xi
makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi kio tjindu.

16

Timoteo fitjenngi Pablo

1 'Ba 'batsa'en Pablo echu naxinanda Derbe ko naxinanda Listra. 'Ba kio
tsabexkun jngu xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi Timoteo 'mi. Nare
Timoteo jngu chjun judío xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús, tunga
na'enre jngu xuta griego.
2 'Ba nts'ia xi tjindu naxinanda Listra ko naxinanda Ikonio nda nchja
ngat'are Timoteo.
3 Pablo kuamejénre nga Timoteo kueko 'ba titjun kitsa'en circuncidar, tuxi
bi ch'o kuanire xuta judío xi tjindu kui nga'ndebiu. Ngat'a ngatsi'i be= nga
na'enre Timoteo jngu xuta griego kuán.
4 'Ba xki nga'nde ña ja'a, kitsuyare xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna
Jesús mé= xi 'enda ko xinkjin nchja chinga apóstol ko nchja chingare ningu
xi tjindu naxinanda Jerusalén, tuxi sik'etjusunni.
5 'Bamani, xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ñu kuakjain
ngisare 'ba xki nixtjin nkjin kuan ngisa.

Pablo fi nangi Macedonia

6 'Ba 'batsa'en Pablo ko nchja xi tjenko ja'a nangi Frigia 'ba ko nangi Galacia, ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana bi kitsja'ndere nga sikja'axtiuya enre Na'enchana nangi Asia.
7 Kionga echu tiñare nangi Misia, nchjabiu kuamejénre nga kjua'as'en nangi Bitinia, tunga Isennixtjintsjere Jesús bi kitsja'nde nganire.
8 Kui kjuañu tu ja'axtiu ndiya nangi Misia nga kiji naxinanda Troas.
9 'Ba ngajñu, Pablo tsabe ngaya nijñare jngu xuta xi Macedonia tse'e xi sejña nduju 'ba titsu nga ti'bets'are: "Ndíbai nangi Macedonia 'ba tisekonii."
10 'Ba kionga Pablo tsabe kibiu, ta'a tseketsubandai nga kuangiin nangi Macedonia. Ngat'a kjinikja'etsjeen nga Na'enchana tinchjani tuxi sikja'axtiuyani_ri enre xuta xi kio tjindu.

Pablo ko Silas echu naxinanda Filipos

11 'Ba 'batsa'en tsijñee barku xi 'etju naxinanda Troas, 'ba tsangin ndiyee isla xi Samotracia 'mi, 'ba nga kuanyujun, echii naxinanda xi Neápolis 'mi.
12 'Ba 'etjii kio 'ba tsangin naxinanda Filipos, jngu naxinanda titjunre nangi Macedonia, kioña nkjin xuta xi Roma tse'e tjindu. 'Ba jó ján nixtjin ts'andayani kio.
13 Nga xutu 'etjii ngajin naxinando 'ba tsangin tiñare ña fa'a ndajio, kioña kjinikja'etsjeen nga xuta mañajan nga fako Na'enchana. Kio tsiketsubai nga kik'inya_ri ngat'are Na'enchana yanchjin xi kuañajan kui nga'ndebiu.
14 'Ba jngu chjun xi Lidia 'mi, xi naxinanda Tiatira tse'e xi bateña najñu kuán xi chji, kui xi bekun Na'enchana 'ba tibasen ñojon ion. 'Ba Na'enchana kitsiko inimare nga ngisa nda yasen ñojon ngisare en xi tinchja Pablo.
15 'Ba 'batsa'en ñatjen kisatenda chjunbiu ko xinkjin, 'ba 'ets'ani nga kuetsubai ndaba.
—Tsa kjuakixi nga tebixun nga makjainna ngat'a tse'e Na'enna Jesús, jabiu ndeketsubo ni'yana —kitsuni 'ba 'ñu 'eneni nga kuetsubai ndaba.

Pablo ko Silas chanis'en nduya

16 'Ba 'bi kuán, kionga temangiin nga'nde ña xuta fako Na'enchana, kio kiskajiin jngu ki'ndi chjun xi chu'nda xi tijñajinre isennixtjin xi mare tsa'enxki. Xi naire ne tse ton jenre ngat'are mé= xi 'bejñatsejen kui ki'ndi chjunbiu nga tsa'enxki.
17 Kui ki'ndi chjunbiu kitsjenngini 'ba kiski'ndaya tjenngini:
—Kui jmibi xi chu'ndare Na'enchana xi 'ñu je, xi inyabaku ndiyanu jótsa'en k'uangiu —kitsu.
18 Nkjin nixtjin 'ba kitsa'en. Tuchan Pablo bi nde kichukjuakonire. Kitsiku'beya 'ba kitsure isennixtjin xi tijñajinre ki'ndi chjunbiu:
—Ko nga ja'enre Jesucristo texinra nga t'etukajin_ri ki'ndi chjunbi.
'Ba ndekuini chubabiu isennixtjinbiu 'etukajinre ki'ndi chjunbiu.
19 Tunga kionga xi naire tsabe nga bi nde kuan kuejen ngisanire ton, kitsuba Pablo ko Silas 'ba 'efe kjua'ñu ngixkun nchjaxo ña ma ndetsin.
20 'Ba kitsikinya ngixkun nchja juez.
—Kui nchjabi xi nchja judío 'ba kjuasi inya'bejña naxinandana —kitsu—.
21 'Ba inyabakuya kjuachinga xi bi ma nik'etjusan ña 'ba ninga bi ma ña'an, ngat'a Roma= tsajan.
22 'Ba 'batsa'en xuta naxinando kuastinere Pablo ko Silas, 'ba nchja juez 'exa nga ngat'axjere najñure nchjabiu 'ba nga ko ya ngatjas'enire.
23 Jaskan nga je 'ñu nkjin ndiya yajare, kiskanis'en nduya 'ba 'exare xuta xi tsíkuenda nduyo nga nda sikuenda nchjabiu.

24 Kionga je kitsa'ere kjua'ñu xutabiu, kiko Pablo ko Silas 'ba kiskanis'en
nga'nde ña ngisa 'mo chun nduyo, 'ba 'e'ñu tsjan tsjan ndsaku.

Nga kuandai Pablo ko Silas ngaya nduyo

25 Tunga joruni tsa masen nistjen, yejerañu Pablo ko Silas inyafako 'ba
inyasekonire Na'enchana, 'ba xi yak'a xi tjindu nduyo inyaminya ñojonre,
26 tukjia'a ja'a jngu chon xi niki 'ñu=, xi niki 'etsujmeyare xjo ngindere
nduyo. 'Ba ndekuini chubabiu kitju'i ngayéje xuntjare nduyo, 'ba kitjunda
ngayéje na'ñu kicha xi titsu'ñuni xi inya nduyo.
27 Kionga xuta xi tsikuenda nduyo ja'are 'ba tsabe nga xuntjare nduyo tixa
tete, ts'axje kichare nga mejénre sik'en yojore, ngat'a kitsikja'etsjen nga xi
inya nduyo je 'etju.
28 Tunga Pablo kiski'ndaya:
—Tumé nikue yojori, ngat'a nga'e= tetsubaị ngatsi'i —kitsure.
29 'Ba 'batsa'en xuta xi tsikuenda nduyo tsi'a jngu ndi'i 'ba tu mangatsanga
ja'as'en ngaya 'ba niki tifatsekun= nga tsakasenkunch'int'are Pablo ko Silas.
30 'Ba kio ts'axje ngojó 'ba tsiningiyare:
—Jun na'en —kitsure—, ¿mé= xi tjinnere nga sa'aạn tuxi k'uangiña?
31 —Ngatamakjainri ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, 'ba k'uangi=ni ji 'ba ko
xingi —kitsingojo Pablo ko Silas.
32 'Ba jako ngat'are enre Na'enchana xutabiu 'ba ko ngatsi'i xi tjindu
ndaba.
33 'Ba ndekuini chubabiu ngajñu, xutabiu yanejun ña onre Pablo ko Silas,
'ba ta'a kui ko ngatsi'i xinkjin kisatenda.
34 Jaskan kiko ndaba 'ba kitsikjén, 'ba ngatsi'i tsja kuánre nga kuakjainre
ngat'a tse'e Na'enchana.
35 Nga je kis'e isen, nchja juez kitsikasen chapolicia nga kuetsure xuta xi
tsikuenda nduyo nga ngatasik'endundai Pablo ko Silas.
36 'Ba 'batsa'en xuta xi tsikuenda nduyo kitsure Pablo en xi ja'ek'inre:
—Je nchja juez kitsikasen en nga k'uaxjenu —kitsure—. Kui kjuañu t'etjuñu
nganda'e 'ba ko kjuaxiu tangiun.
37 Tunga Pablo kitsure nga jako chapolicia xi nchja juez kitsikasen:
—Jịn xuta tse'e Roma ni, 'ba ngixkun xuta naxinanda yajanị nga bi
titjun kitsa'ennị kjua, 'ba kiskanis'ennị nduyo. ¿Ánñu nganda'e mejénnire
k'uaxje'moninị? ¡Junjun! Tusa kui suba ngatja'ek'axjenị.
38 'Ba 'batsa'en nchjabiu kiji ngani nga kike'ere nijmi nchja juez mé=
xi kitsu Pablo, 'ba nchja juez kitsakjun kionga kjint'e nga nchjabiu xuta
romano= nini.
39 Kui kjuañu ja'eki'anire kjuajetakun Pablo ko Silas, 'ba ts'axje 'ba 'ets'are
nga ngat'etju ngajin naxinando.
40 Kionga je 'etju nduyo, Pablo ko Silas kiji ndaba Lidia. 'Ba jaskan nga je
tsabe nts'ia 'ba kitsjare kjua'ñukakun, kiji ngani.

17

Mé xi kuata'en Pablo naxinanda Tesalónica

1 Pablo ko nchja xi tjenko ja'a naxinanda Anfípolis ko naxinanda Apolonia,
'ba jaskan echu naxinanda Tesalónica kioña jngu ni'ya sinagogare xuta judío
kjijña.
2 Jotsa'en ngare Pablo, ja'as'en kio nga xutu. Ján nixtjin nga xutu jako nijmi
xuta mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana.

3 Kitsuyare xuta 'ba 'ejñachuyare nga Cristo tjinnere nga kjua'a kjuanima
'ba nga kjua'aya nganire ngajinre mik'en.
—Ngat'are kui Jesús kibi xi tebe'enuu̱ nijmi nganda'e, kui= xi Cristo —
kitsure.
4 Yak'a xuta xi kio tjindu kuakjainre 'ba ñatjen kuañajanjinre Pablo ko Silas.
'Ba 'ba nde ne nkjin xuta griego xi bekun Na'enchana kuakjainre 'ba nkjin
yanchjin xi nda 'yaxkunre ngayeje.
5 'Ba 'batsa'en kuaxinre xuta judío xi bi makjainre. Kui xi inya'a yak'a
nchja ch'okun xi semaya ndiyo, tuxi ku̱añajanni nga sa'en kjuasi ngajin
naxinando. 'Ba ja'ekjankjanxtiu xuntja ndaba Jasón nga inyamangisjai
Pablo ko Silas, tuxi k'uaxjeni 'ba singantsjanire xuta naxinando.
6 Tunga kionga bi kuasjaire, kiko kjua'ñu ngixkun nchjaxo Jasón ko yak'a
nts'ia xi kio tjindu. 'Ba 'bi kitsu nga kiski'ndaya:
—Nchja xi inyatsa'en kjuasi ngayéje ngasun'ndio, kui= xi 'ba nde je ja'e
nga'e ngayeje.
7 'Ba Jasón kiskjebetjo nchjabiu ndaba. 'Ba ngatsi'i nchjabiu inyamangane
kjuatexumare César 'ba inyatsu nga tjin ngijngu ngaku titjun xi Jesús 'mi —
kitsu.
8 Kionga xuta naxinando 'ba ko nchjaxo kjint'e enbi, ka'nda bi be mé= xi
sikja'etsjen.
9 Tunga jaskan nga Jasón ko nchja xi yak'a 'echjintjai yojore, kit-
sik'endundai ngani.

Mé xi kitsa'en Pablo ko Silas naxinanda Berea

10 'Ba 'batsa'en ta'a nga je jñu, nts'ia kitsikasen Pablo ko Silas naxinanda xi
Berea 'mi. Kionga echu kio, ja'as'en ni'ya sinagogare xuta judío.
11 'Ba kui xuta judíobi xi ngisa nda kjuafa'etsjenre nga ko mare nchja xi
naxinanda Tesalónica tse'e, 'ba tsja tsa'en inya ñojon en xi kinchja Pablo. Nyu-
jun nyujun 'exkiya enre Na'enchana tuxi skueni tsa kjuakixi xi inya'mire.
12 'Bamani, nkjin kuán xi kuakjainre, 'ba ngajinre xuta griego 'ba nde
kuakjainre, nkjin yanchjin xi nda 'yaxkunre 'ba ko nkjin xuta xi'in ngayeje.
13 Tunga kionga xuta judío xi tjindu naxinanda Tesalónica kjint'e nga Pablo
'ba nde titsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Berea ngayeje, ja'e kio
'ba 'ejña nganire kjuasi xuta naxinandabiu.
14 Tunga ta'a nts'ia kitsikasen Pablo ngandai ndachikun, yejerañu Silas ko
Timoteo tsik'endu ngisa naxinanda Berea.
15 'Ba nchja xi kikaniya ndiya Pablo 'nda naxinanda Atenas jendiba ngani
nga je kjint'e en xi kitsikasen Pablo, nga kuetsure Silas ko Timoteo nga
ngatamañajant'a xati nganire.

Pablo tsikja'axtiuya enre Na'enchana naxinanda Atenas

16 Kionga Pablo tikuya naxinanda Atenas nga kjuechu Silas ko Timoteo, 'ñu
ba kuánre inimare nga tsabe nga ngajin naxinando kitse na'en xi ntsja xuta
kuandani.
17 'Bamani, ngaya ni'ya sinagoga jako xuta judío ko xi bi judío xi bekun
Na'enchana, 'ba nyujun nyujun jako xi mañajan ña ma ndetsin.
18 'Ba nde Pablo jako nijmi yak'a nchja nkjin kakun xi epicúreo 'mi ko yak'a
xi estoico 'mi.
—¿Mé= xi mejénre kuetsuna nganda'e xutabi xi tuxkia nga mare en? —kitsu
yak'a.
'Ba kja'ere kitsu:
—Tibe'e=ru nijmi ngat'are kja'e na'en.

'Bi kitsu nchjabiu ngat'a Pablo titsikja'axtiuyare en ndare Jesús 'ba nga xuta kjua'aya nganire ngajinre mik'en.
19 'Ba 'batsa'en nchjabiu kiko nga'nde xi Areópago 'mi 'ba tsiningiyare:
—¿A kụan xiẹ mé= en xatse xi tebakuyaniị? —kitsure—.
20 Ngat'a techukoniị en xi kje nu'yajíịn. Kui= kjuañu mejénninị xianiị jó tsunire kibiu.
21 'Bi kitsu ngat'a ngatsi'i xuta xi Atenas tse'e ko xuta xi xin nangire xi kio tjindu, kui xi tu matsjare nchja nijmi asa minya ñojon jngu en xatse.
22 'Ba 'batsa'en Pablo tsakasen nduju nga masenre nchja xi kuañajan nga'ndebiu xi Areópago 'mi 'ba 'bi kitsure:
—Jun, xi Atenas tsojon, ngu te'beña nga jun ne 'ñu 'yakun na'en xi tjin ngasun'ndebi,
23 ngat'a kionga tsu'baạ ngajin naxinandanu, tsa'biạ nga nkjin mani na'en xi 'yakun. 'Ba nde tsa'biạ jngu altar kioña 'bitsa'en kua'indut'a: "Ngat'are na'en xi bi 'yare." 'Bamani, Na'en xi 'yakun xi bi 'yo, kui ngat'are tebe'enuụ nijmi.
24 'Kui Na'en xi kitsa'en ngasun'ndio ko ngayéje tsajmi xi tjinre 'ba kui= xi batexumare ngank'aa ko t'anangiu. Kui bi 'bejñaya ningu xi xuta tsinda.
25 Bi machjenre tsa xuta kuatesinre. Tumé machjenre, ngat'a kui= xi tsja tsi'ina kjuabenichun 'ba ko ntjo xi chjujnda 'ba ko ngayéje tsajmi xi tjin.
26 'Ba ngat'are jngu xuta kitsa'enni ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio 'ba 'enda nixtjin ko nga'nde ña k'uendu nga jngu jngu.
27 'Bi kitsa'en meni nga ngatsi'i kụangisjaini Na'enchana, joni tsa tu ntsja tifini nga kụan kụasjaire, ninga bi kjin tijñana Na'enchana nga jngua jngua.
28 'Ngat'a tu ngat'are Na'enchana tetsubachunña 'ba niteya 'ba tjinna kjuabenichun, jotsa'en 'ba nde kitsu yak'a nchja nkjin kakun xi tjindu ngajinnu: "Ntjere Na'enchana ña."
29 'Bamani, tsa ntjere Na'enchana ña, bi tjinnere nga sikja'etsjian tsa 'ba kji'i Na'enchana joni na'en xi kuandakoni ton xi oro ni ko ton xi plata ni 'ba ko ndiojo. Kui tsajmi xi xuta 'benda jotsa'en nga mare 'ba jotsa'en tsikja'etsjen.
30 'Na'enchana tu ja'axtiunk'a mé= xi xuta kitsa'en nixtjin kuatse jan, ngat'a kje bejín. Tunga nganda'e tuñañu nga tjindu xuta, Na'enchana tifakoya ngatsi'i xuta nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Kui.
31 Ngat'a Na'enchana je 'ejñare nixtjin kionga ko kjuakixi kụanre kjua xuta ngasun'ndebi. 'Ba xuta xi Na'enchana kitsja xare, kui= xi sa'enre kjua. Kui= xi kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba 'batsa'en yakutsejenre ngatsi'i xuta nga kjuakixi= kibiu —kitsu Pablo.
32 Kionga nchjabiu kjint'e ngat'are nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'ion, tjin xi tsejnuke Pablo. Tunga tjin yak'a xi kitsu:
—Mejénniị kuinu'ya nganiị ngat'are kibi kja'e nixtjin.
33 'Ba 'batsa'en Pablo 'etjujin kio,
34 'ba tjin yak'a xi kuakjainre, xi kitjenngi Pablo. Jngu xi Dionisio 'mi, xi 'ba nde mañajanko nchjabiu nga'nde xi Areópago 'mi, 'ba nde kuakjainre jngu chjun xi Dámaris 'mi 'ba ko yak'a ngisa.

18

Mé xi Pablo kitsa'en naxinanda Corinto
1 'Ba 'batsa'en Pablo 'etjuni naxinanda Atenas 'ba kiji naxinanda Corinto.

2 'Ba kio kiskajin jngu xuta judío xi Aquila 'mi, xi kitsin naxinanda xi Ponto
'mi. Kui xi sa'e chuba nixtjin ja'eni nangi Italia ko Priscila xi chjunre, ngat'a
Claudio xi xuta titjunre xuta romano 'enere ngatsi'i xuta judío nga tjinnere
nga k'uetjujin naxinanda Roma. 'Ba Pablo kikun xutabiu.
3 'Ba kio tsik'ejñajinre 'ba kitsa'exako nga kitsinda ni'ya xi najñu ni, ngat'a
tujngu xa mare ko xutabiu.
4 'Ba ngantsjai nga xutu Pablo kikjako xuta ni'ya sinagoga 'ba 'ejñatsejenre
xuta judío ko xuta griego nga kjuakixi= mé= xi tinchja.
5 Kionga Silas ko Timoteo 'etju nangi Macedonia 'ba echu naxinanda
Corinto, Pablo tu kui xa kitsa'en nga kitsikja'axtiuya enre Na'enchana 'ba
kitsikixiyare xuta judío nga Jesús kui= xi Cristo.
6 Tunga xuta judío kuastike Pablo 'ba ch'o kitsure. Kui kjua Pablo
'etsujmeni najñure, 'ba kitsure:
—Tsojon= je nga chojo. Bi an tjinna je. 'Ba ba'anire nganda'e kjuikuan xuta
xi bi judío.
7 'Ba 'batsa'en 'etju kio 'ba kiji ndaba jngu xuta xi Ticio Justo 'mi, xi bekun
Na'enchana 'ba ndaba kjijñat'a tiñare ni'ya sinagoga.
8 'Ba Crispo, xi ngakure ni'ya sinagoga, ko ngatsi'i xinkjin kuakjainre
ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. 'Ba nde nkjin xuta xi naxinanda Corinto tse'e
kuakjainre 'ba kisatenda kionga kjint'e en xi titsikja'axtiuya Pablo.
9 'Ba 'batsa'en Na'enchana jako Pablo nga nistjen joni jngu chini:
—Bi kuin —kitsure—. Janda tikja'axtiuye ion 'ba bi 'bechje ndsu'bai.
10 Ngat'a an tejñakora, 'ba tu'yá kuan si'onri. Ngat'a ne nkjin xuta tjinna kui
naxinandabi.
11 'Ba Pablo tsik'ejña kio jngu nu masen nga yakuyare enre Na'enchana
xuta xi naxinanda Corinto tse'e.
12 Tunga nixtjin nga Galión batexuma nangi Acaya, xuta judío jngu kitsa'en
kjuafa'etsjenre nga kuastike Pablo. 'Ba kiko nga'nde ña Galión 'benda kjua.
13 —Kui xutabi tjimangane kjuatexumo —kitsu—. Ngat'a kja'e tsa'en tibaku-
yare xuta nga tjinnere nga xiakun Na'enchana.
14 Pablo je mején kuinchja tsakaiñu, tunga Galión jakotitjun xuta judío nga
'bi kitsure:
—Jun xuta judío, tsa te'minuu ngat'are jngu kjua asa tsajmi xi 'ñu ch'otjin,
an tjinnere nga k'uendaa 'ba kuasen ñojon_nuu.
15 Tunga kibi, kui xi tu ngat'are en ko ja'en 'ba ko ngat'are kjuatexumanu.
Kui kjuañu jun t'endasubakoñu xingiu. Bi mejénna k'uendaa kjua ngat'are
kibi.
16 'Ba tso'oxje nchjabiu nga'nde ña 'benda kjua.
17 'Ba 'batsa'en ngatsi'i xuta kitsuba jngu xuta Sóstenes 'mi, xi ngakure ni'ya
sinagoga, 'ba nde kio ye'enire xutabiu nga'nde ña Galión 'benda kjua. Tunga
Galión bi kitsisinre mé xi kuán.

Pablo fi ngani naxinanda Antioquía

18 Pablo ts'andaya ngisare nkjin nixtjin nga tsik'ejñajinre nts'ia xi tjindu
naxinanda Corinto. 'Ba jaskan nga je kitsikixant'a, ja'as'en jngu barku 'ba
ñatjen ko Aquila 'ba ko Priscila kiji nangi Siria. 'Ba nga echu naxinanda
Cencrea, Pablo 'ejun yeje ntsja ku, tuxi yaku chuyani nga titsik'etjusun jngu
en xi kitsa'enko Na'enchana.
19 Kionga echu naxinanda Éfeso, Pablo kitsik'endu Aquila ko Priscila 'ba
ja'as'en ni'ya sinagoga, kioña jako xuta judío.
20 'Ba xuta judíobiu 'ets'are nga nkjin nixtjin ngat'ejña ngisa, tunga Pablo bi
kuakjainre.

21 —Tsa Na'enchana mejénre, kjua'ekun ngani_nuu —kitsu nga kitsikix-
ant'a.
Jaskan tsijin jngu barku 'ba 'etjuni naxinanda Éfeso.
22 Kionga echu naxinanda Cesarea, tsijin naxinanda Jerusalén tuxi
sit'endanire xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi kio tjindu, 'ba
jaskan kiji ngani naxinanda Antioquía.
23 'Ba jaskan nga je ts'andayare jó ján nixtjin kio, 'etju nga ja'a xki nga'nde
xi tjindu nangi Galacia 'ba ko nangi Frigia. Tsakaseko ngatsi'i xuta xi
makjainre ngat'a tse'e Jesús jotsa'en kixi kuinya ngixkun Na'enchana.

Jotsa'en Apolos kitsikja'axtiuya enre Na'enchana

24 'Ba kui nixtjinbiu jngu xuta judío xi Apolos 'mi, xi kitsin naxinanda
Alejandría, echu Éfeso. Kui xi jngu xuta xi tsja tsa'en tsikja'axtiuya 'ba 'ñu
be xujun enre Na'enchana.
25 Nda kisakuyare mé= xi tse'e Na'enna Jesús 'ba ko ngayéje kakun kinchja
nga kixi yakuya ngat'are Jesús. Tunga bi nda mankjinre ngat'are nga satenda
xuta, ngat'a kjint'e nga tu Juan yatenda xuta.
26 'Ba 'batsa'en 'etuts'inre nga kinchja ko kjua'ñukakun ni'ya sinagoga. 'Ba
kionga Aquila ko Priscila kjint'ere Apolos, kikot'axin 'ba ngisa nda kitsuyare
ndiyare Na'enchana.
27 Kionga Apolos kuamejénre nga kuaje nangi Acaya, nts'ia xi tjindu
naxinanda Éfeso tsakaseko. Kitsi'indure jngu xujun xuta xi makjainre ngat'a
tse'e Na'enna Jesús xi tjindu nangi Acaya, tuxi nda skjebetjoni Apolos. 'Ba
kionga Apolos echu kio, tsakaseko 'ñu nkjin xuta xi ngat'are kjuandare
Na'enchana je kuakjainre.
28 Ngat'a ngixkun ngatsi'i xuta kitsuya ko kjua'ñukakun nga bi kjuakixi mé=
xi tsu xuta judío. Yakuya mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana 'ba 'batsa'en
'ejñatsejen nga Jesús xi Cristo.

19

Mé xi Pablo kitsa'en naxinanda Éfeso

1 Yejerañu Apolos tijña naxinanda Corinto, Pablo ja'axtiu ngijñacha xi
tjindu nangi Asia 'ba echu naxinanda Éfeso, ña kiskajin yak'a xuta xi je
kuakjainre ngat'a tse'e Jesucristo.
2 'Ba kitsure Pablo nga tsiningiyare:
—¿A kisakunu Isennixtjintsjere Na'enchana kionga kuakjainnu?
—Ninga kje nu'yajíin tsa tjin Isennixtjintsjere Na'enchana —kitsingojo
nchjabiu.
3 —¿Ñáre kjuasatenda xi kisakunu? —kitsure Pablo.
—Jotsa'en yatenda Juan —kitsu ngani nchjabiu.
4 'Ba 'batsa'en Pablo 'bi kitsure:
—Juan yatenda xuta xi je kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba ja'e ngani
ngixkun Na'enchana 'ba kitsure nga ngatamakjainre ngat'are xi kjua'e
jaskanre kui. 'Ba xi ja'e jaskanre kui, Jesús=.
5 Kionga nchjabiu kjint'e kibi, ngat'are ja'enre Na'enna Jesús kisatenda.
6 'Ba kionga Pablo yanere ntsja nchjabiu, ja'etse ngajinre Isennixtjintsjere
Na'enchana 'ba kinchja kja'e kuanga en 'ba kinchja enre Na'enchana
jotsa'en nchja nchja chinga profeta.
7 'Ba tejó mani nchjabiu.

8 Jánru sa kiji Pablo ni'ya sinagoga nga kitsikja'axtiuyare enre Na'enchana
xuta ko kjua'ñukakun. Kitsuyare 'ba 'ejñatsejen ngat'are ña batexuma
Na'enchana.
9 Tunga tjin yak'a xi taja kitsa'en inimare 'ba bi kuamejénre nga kuak-
jainre. Tusa ch'o tsa'en kinchja ngixkun ngatsi'i xuta ngat'are ndiya xatse
xi tibakuya Pablo. Kui kjuañu Pablo tsakasent'axinnire 'ba kiko xuta xi
makjainre ngat'a tse'e Jesús ni'ya scuelare jngu xuta xi Tirano 'mi. 'Ba
nyujun nyujun jako xuta kio.
10 'Ba 'ba kitsa'en jó nu, 'ba 'batsa'en ngatsi'i xuta xi tjindu nangi Asia, xi
judío ko xi griego, kjint'e enre Na'enchana.
11 'Ba Na'enchana kitsjare kjua'ñu Pablo nga kitsa'en kjuakun xi ya'e.
12 Ka'nda xuta kiko pañu ko najñu fat'a xi Pablo kitsiko. Kui xi fikore xuta
xi inyafesun, 'ba kuanda chi'in xi kunre 'ba 'etukajinre isennixtjin xi bi nda.
13 Tunga tjin yak'a nchja judío xi semaya ndiya xi mare 'baxjejin isennix-
tjin xi bi nda xi tjindu ngajinre xuta. Kui xi kuamejénre kitsichjen ja'enre
Na'enna Jesús:
—Ngat'are ja'enre Jesús xi Pablo titsikja'axtiuya, texin_nuu nga t'etukajiun
—kitsure isennixtjin xi bi nda.
14 'Ba 'ba kitsa'en ngayatu ki'ndi xi'inre jngu xuta xi ngakure na'mi judío
xi Esceva 'mi.
15 Tunga jngu nixtjin isennixtjin xi bi nda jako nchjabiu nga kitsingojore:
—'Bexkunña Jesús ko Pablo, tunga jun, ¿'yá=ñu jun?
16 'Ba xuta xi tijñajinre isennixtjin xi bi ndo kiskjijunre nchja xi yatu 'ba
kiskjanko 'ba kitsa'enre. 'Ba 'batsa'en nchjabiu tsanga nga kua'onre 'ba niki
kitsikayusti= nga 'etjuni ngaya ni'yabiu.
17 Ngatsi'i xuta xi tjin naxinanda Éfeso, xi judío 'ba xi griego, kjint'e mé xi
kuán. 'Ba ngatsi'i kitsakjun 'ba kitsu nga ja'enre Na'enna Jesús tjinre kjuaje.
18 Nkjin xi kuakjainre ja'etsu ngixkun xuta ngayéje kjuach'o xi tjun
kitsa'en.
19 Yak'a xi kitsa'en kjuatje'e ja'eko xujunre 'ba yaka ngixkun ngatsi'i xuta.
'Ba kionga kuaxki chjire xujunbiu, kuánru yachute mi ton xi plata ni.
20 'Ba 'batsa'en enre Na'enchana ngisa kji'yare 'ba yakutsejen kjua'ñure.
21 Jaskan kibi Pablo 'endiya nga kuaje nga'nde xi tjin nangi Macedonia
ko nangi Acaya 'ba 'batsa'en janda sa'en ndiya nga kuaje ka'nda naxinanda
Jerusalén.
—Jaskan nga kjuechaa kio, tjinnere nga 'ba nde kjuia naxinanda Roma —
kitsu Pablo.
22 'Ba 'batsa'en kitsikasen nangi Macedonia jó nchja xi baseko, kui xi
Timoteo ko Erasto. Yejerañu, tsik'ejña ngisa jó ján nixtjin nangi Asia.

kjuasi xi kis'e naxinanda Éfeso

23 'Ba 'ba kuán kui nixtjinbiu, kis'e naxinanda Éfeso jngu kjuasi je ngat'a
tse'e ndiya xatsere Jesús.
24 Ngat'a jngu xuta xi Demetrio 'mi, xi tsa'exako plata, kui xi tsinda
kusunre ningure diosa Artemisa. 'Ba 'ñu tse ton jenre nchja xi mare tsinda
tsajmibiu.
25 Ngu Demetrio 'eñajan nchja xi tsa'exat'are 'ba ko nchja xi ndekuini xabiu
tsa'enni.
—Jun na'en —kitsure—, 'ya=ñu nga tse ton 'bejñana xabi.
26 Tunga te'yañu 'ba tenu'ya=ñu mé= xi titsa'en Pablo bi tsa tu nga'e
naxinanda Éfeso 'ba=nde nituña nga'nde xi tjin nangi Asia. Titsu nga kuixu

xi tjinre kjuakixi, 'ba titsu nga na'en xi ntsjaxu xuta tsindani bi na'en. 'Ba nkjin xuta je kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre.
27 'Ba bi tsa tu xana xi ngi'nde ti'baxje, 'ba=nde ko ningure diosa je Artemisa ch'o tsa'en ti'baxje ngayeje. Bi nde xiakunni kjuajere diosabi xi bekun xuta xi tjindu nangi Asia ko ngayéje ngasun'ndio.
28 Kionga nchjabiu kjint'e kibi, niki 'ñu= kuakjanre 'ba kiski'ndaya:
—¡'Ñu je Artemisa diosare xuta xi Éfeso tse'e! —kitsu.
29 'Ba xuta naximando, bi be mé= xi sa'en. Ngu jngu kitsa'en kjuafa'etsjenre nga kikja'a jngu xuta xi Gayo 'mi 'ba jngu xi Aristarco 'mi, kui xi nangi Macedonia tse'e xi tjenko Pablo. Kiskjefe nga kiko nga'nde kioña mañajan xuta naxinando.
30 'Ba Pablo kuamejénre nga kjua'as'en ña kuañajan xuta naxinando, tunga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús bi kitsja'ndere.
31 Yak'a xuta xa xi tjindu nangi Asia xi nda ya'a Pablo 'ba nde kitsikasen enre nga tsi'are nga bi kjua'as'en nga'nde ña kuañajan xuta naxinando.
32 Yejerañu nga'nde ña kuañajan xuta naxinando, 'ñu kiski'ndaya 'ba si'a kitsa'en xuta, ngat'a bi be mé= xi tjima 'ba ngisa nkjin mani xi bi be ánñu kio kuañajanni xuta.
33 Tunga yak'a ngajinre xutankjiun kitsuyare jngu xuta xi Alejandro 'mi mé= xi tjima. Kui xi kitsungiñiña xuta judío ngixkun ngatsi'i xuta. 'Ba 'batsa'en Alejandro kiskjenitjen ntsja nga tsi'are xutankjiun nga k'uenduxiu, tuxi kuinchjantjaini xuta judío.
34 Tunga kionga xutankjiun tsabe nga kui jngu xuta judío, jngu kitsa'en jndare nga kiski'ndaya jóru hora:
—¡'Ñu je Artemisa diosare xuta xi Éfeso tse'e! —kitsu.
35 'Ba 'batsa'en xuta chjine en xi kio tjinre xa kuánre kitsik'enduxiu naxinando.
—Jun na'en xi Éfeso tsojon —kitsure—, ngatsi'i xi tjin ngasun'ndio be= nga naxinanda Éfeso tjinre xa nga tsikuenda ningure diosa je xi Artemisa 'mi ko isenre xi jendibani ngank'aa nga nga'e ja'ekejen.
36 'Ba 'batsa'en tu'yá kuan kue'mo kibi. Kui= kjuañu machjenni nga xiu kuetsubo jun 'ba tikja'etsjion mé= xi si'on.
37 Ngat'a nchja xi kafa'eko nga'e bi ja'ekja'acheje mé= xi inya ningu ninga bi ch'o titsure diosana.
38 "Bamani, tsa Demetrio 'ba ko nchja xi tsa'exako tjinkore kjua xuta xi yak'a, kui xa tjinni nchja juez ko nchjaxa ngat'endako kjua xinkjin.
39 'Ba tsa tjin ngisa kja'e kjua xi kjuangiu, kui= xi s'enda kionga mañajan nchjaxo.
40 Nganda'e ne tjekun tetsuba ngat'a kuan s'engia ngat'are mé xi kuán nganda'e nga si'a teña'an ninga tsajain kjuajín tsakaiñu. Tsa xjaningiyana ngat'are kibi, bi 'ya jó kuixan.
41 Kionga je kitsu kibi, kitsikixant'a xuta xi kio kuañajan.

20

Pablo fi nangi Macedonia

1 Kionga naxinando je tsik'enduxiu, Pablo 'eñajan xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba kitsjare kjua'ñukakun 'ba kitsubakja. Jaskan, kitsikixant'a 'ba kiji nangi Macedonia.

2 'Ba ja'a xki nga'nde xi kio tjin 'ba 'ñu 'enere xuta xi makjainre ngat'a tse'e
Jesús nga jako. Jaskan echu nangi Grecia
3 kioña tsik'ejña ján sa. 'Ba kionga je mején kjua'as'en barku xi kueko nangi
Siria, kjint'e en nga nchja judío je joyanire nga ch'o siko kui. 'Ba kui= kjuañu
'endiya nga kuaje ngani ndiya xi fini nangi Macedonia.
4 Kui nchjabi xi tjenko Pablo, xi Sópater xi jngu xuta xi naxinanda Berea
tse'e xi ki'ndire Pirro, Aristarco ko Segundo (nchja xi naxinanda Tesalónica
tse'e), Gayo xi naxinanda Derbe tse'e, Timoteo, ko Tíquico 'ba ko Trófimo
(nchja xi nangi Asia tse'e).
5 Kui nchjabi kitsjentitjun 'ba kiskuyanį naxinanda xi Troas 'mi.
6 Yejerañu jįn, jaskan nga je ja'a s'i kionga chine niñuxtila xi tsajainre
na'yu san, tsijñeę jngu barku 'ba 'etjiį naxinanda Filipos. Xi ma'ónni nixtjin
echutjenngiį naxinanda Troas, ña ts'andayanį yatu nixtjin.
7 Nixtjin xi 'betuts'inre semana kuañejeęn nga kuakjanyeę niñuxtila. Pablo
yakuyare xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús, ngat'a nixtjin nga kųanyujun
k'uetju kio. 'Ba kindujuko enre 'nda masen nistjen.
8 'Ba nkjin ndi'i inyati ngank'a ni'ya ña kuañejeęn.
9 'Ba jngu chana'en xi Eutico 'mi tijñaxtiu ventano. Kui xi kuanijñare kionga
tsé kindujuko enre Pablo. Kionga je 'ñu tikijñafe, kintjainngi 'nda piso xi
majánni, 'ba je mik'en nga kichjunitjen.
10 'Ba 'batsa'en Pablo 'etukajen= 'ba tsik'ejña tsindinere chana'enbiu 'ba
kitsubakja.
—Bi kun, ngat'a tijñakun —kitsu Pablo.
11 'Ba 'batsa'en kinijin ngani. Yakjanya niñuxtila 'ba kiskine, 'ba jaskan
Pablo kindujuko ngani enre nga jako xuta ka'nda nga kis'e isen, 'ba 'batsa'en
kiji.
12 'Ba chana'enbiu nde, je tijñakun nga kiko xuta ndaba, 'ba ngat'are kibiu
ngatsi'i ngisa tsja kis'ere kakun.
13 Jįn tsangintitjiįn ko barku 'nda naxinanda Asón, ña kųañejeęn ko Pablo.
Ngat'a 'batsa'en kui je 'endakonį, ngat'a kuamejénre nga ndiya t'anangi
kuajeni.
14 'Ba kionga Pablo kiskajiįn naxinanda Asón, tsijin barku 'ba tsangįn
naxinanda xi Mitilene 'mi.
15 'Etjunį kio 'ba nga kuanyujun tsitjaį isla xi Quío 'mi, 'ba xi majóni nixtjin
echiį isla xi Samos 'mi. Kjinikja'ayeę naxinanda Trogilio 'ba nga kuanyujun
echiį naxinanda Mileto.
16 'Ba 'ba kjiñe'eęn ngat'a Pablo bi kuamejénre nga kuaje ndiya xi fi
naxinanda Éfeso, tuxi bi k'uandayanire nga'nde xi tjin nangi Asia. Ngat'a
maxatire nga kjuechu naxinanda Jerusalén, ngat'a mejénre k'uejña kio
kionga k'uetju s'i pentecostés.

En xi Pablo kitsure nchja chingare ningu naxinanda Éfeso

17 Tunga kionga echiį naxinanda Mileto, Pablo kitsikasen en nga kinchjare
nchja chingare ningu naxinanda Éfeso.
18 'Ba kionga ja'e nchjabiu, Pablo kitsure:
—'Yañu jotsa'en tsakatejñajin_nuų ngatsi'u 'nda nixtjin nga titjun ja'eña
nga'e nangi Asia.
19 Tetsa'exat'a_rą Na'enchana nga 'ñu ts'axjenimaą yojoną, 'ba kiski'ndaą
nga on kuánre inimaną mé= xi joyata'enną nchja judío.

20 Tunga bi yejent'ia_rą nga ye'e_nuų nijmi mé= xi nda ngat'anu. Yakuya_nuų ngixkun xuta ko ngaya ni'yanu.
21 Je 'ba kixinkixi_rą xuta judío ko xuta griego nga tjinnere nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana 'ba kų̈akjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo.
22 ''Ba nganda'e tefią naxinanda Jerusalén nga tetsik'etjusun_rą Isennix-tjintsjere Na'enchana. 'Ba bi 'bią mé= xi kų̈ata'aą̈n ngajaan.
23 Tunga ngayéje nga'nde ña fią tsuyatitjunną Isennixtjintsje nga nduya ko kjuanima tikuyaną.
24 Tunga bi mafoną ngat'are kjuabenichunną. Bi 'ñu chjire kibiu ngat'a tsa'an. Tu jngu tsajmi xi mejénną, mejénną nga ko kjuatsja kjuechukjet'a mé= xi tetsa'aą̈n 'ba sijnguaą xa xi kitsjaną Na'enna Jesús, nga xinkixią ngat'are en ndare xi 'bejña chuya kjuandare Na'enchana.
25 ''Ba be=re takuaą̈n nga bi nde xianinuų ngatsi'u jun xi ja'ekun_nuų 'ba kitsikja'axtiuya_nuų nga Na'enchana xi batexuma.
26 'Bamani, nixtjin nganda'e tebe'eyakixi_nuų nijmi nga bi an tjinną je, tsa tjin xi chaja.
27 Ngat'a tumé 'ejña'mo_nuų. Je kixin_nuų ngayéje mé= xi mejénre Na'enchana.
28 ''Bamani, chutsejen_ru yojonu 'ba tikuendo ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana kitsja xanu nga jun xi sikuendo ningure Na'enna Jesús, xi ko jinre tsatseni.
29 Ngat'a 'be=ñą kibi. Jaskan nga kjuią, kjua'e ngajinnu nchja xi mejénre sichaja xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, jotsa'en tjiundse-jen ngajinre chutsanga.
30 'Ba ka'nda ngajinnu s'ę xi kuakuya en xi bi kjuakixi, tuxi xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna kuetjenngini.
31 Kui kjuañu tikuendañu yojonu. Tikja'etsjion nga ján nu, nga nixtjin 'ba nga nistjen, bi kitsikja'ayaą nga ko ndaxkuąn jakoya_nuų nga jngu jngu.
32 ''Ba nganda'e, nts'ią xian, ngaya ntsja Na'enchana tetsike'nda_nuų. Ngatasekonu en xi nchja ngat'are kjuandare Na'enchana, kui enbiu xi kų̈anre sjanu kjua'ñu ngixkun Na'enchana 'ba sjanu mé= xi sąkure ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana.
33 Bi kuamejénną tsa sitsa'aą̈n ton xi plata ni ninga xi oro ni ninga najñu xi tse'e kja'e xuta.
34 Jun 'yañu jotsa'en kitsa'exaą tuxi kisakuniną mé= xi kuachjeną 'ba nde mé= xi kuachjenre xi tjenkoną.
35 Ngantsjai 'ejña kusun_nuų nga 'batsa'en tjinnere si'axa, tuxi kuisekoña xuta xi tsajainre mé= xi machjenre. Tikja'etsjion enre Na'enna Jesús xi tsu: “Ngisa= nda ni nga kua'a tu'banire nga kua'ena.”
36 Kionga je 'ba kitsu Pablo, tsakasenkunch'in 'ba ñatjen ko ngatsi'i jako Na'enchana.
37 'Ba ngatsi'i kiski'nda nga kitsubakja 'ba 'endsu'a Pablo.
38 'Ñu kuabare xutabiu ngat'are en xi kitsu Pablo nga bi nde skue ngisanią̈. 'Ba kikaniya ndiya ka'nda ña kijña barku.

21

Nga Pablo kiji naxinanda Jerusalén

1 Kionga je kjinik'endiį nts'ia, 'batsa'en tsitjas'eęn jngu barku 'ba tjen ndiya
tsangin isla xi Ko 'mi. Nga kuanyujun echiį naxinanda Rodas, 'ba jaskan echiį
naxinanda Pátara.
2 Naxinanda Pátara kisakunį kja'e barku xi tifi nangi Fenicia, kui xi tsijña_rį
'ba tsangin.
3 Nga jaskan nga kji'yeę isla xi Chipre 'mi, tsitjat'a_ri ngate skjunnį nga
tsangin nangi Siria. 'Ba 'batsa'en echiį naxinanda Tiro, ngat'a kio tjinnere
stjujeęn ch'are barku.
4 'Ba kionga je kiskajiįn xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo
xi kio tjindu, yatu nixtjin kuánnį ko kui. Nts'iabiu kitsure Pablo nga bi ngatji
naxinanda Jerusalén, ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana yakutsejenre mé=
xi kuan.
5 Kionga je ja'a nixtjinbiu, 'etjuniį kio 'ba kikaniya ndiyanį ngatsi'i xi xi'in
ko xi yanchjin 'ba ko ki'ndi nistire 'nda nga 'etjujiįn naxinando. 'Ba ngandai
ndachikun tsikinyakunch'iįn 'ba kichukuę Na'enchana.
6 Jaskan nga je kjinikixant'aį xingiį, jįn tsitjas'eęn barku, 'ba kui kiji ngani
ndaba.
7 Barkubiu 'etjukoniį naxinanda Tiro 'ba tsangin naxinanda Tolemaida.
Kjinite'nda_rį nts'ia xi tjindu kio 'ba jngu nixtjin kuankonį.
8 Nga kuanyujun 'etjiį kio 'ba echiį naxinanda Cesarea. 'Ba 'batsa'en
tsanginketsubaį ndaba Felipe. Kui xi 'ba nde tsikja'axtiuya en ndare Jesús,
'ba 'ba nde tjinre xa ngajinre nchja xi yatu mani xi baseko nchja chinga
apóstol.
9 Felipe tjinre ñujun ki'ndi yanchjin xi xungu, xi yanchjin profeta kuán.
10 Je nkjin nixtjin tjinre nga kio tetsubaį kionga ja'eni nangi Judea jngu
profeta xi Agabo 'mi.
11 Kui xi ja'ekunnį 'ba ja'akja'a tjiuxinjndere Pablo 'ba 'et'a'ñu ntsja ko
ndsaku 'ba kitsu:
—Isennixtjintsjere Na'enchana tsu nga 'bitsa'en k'uet'a'ñu xuta xi naire
tjiuxinjndebi nchja judío xi tjindu naxinanda Jerusalén. 'Ba singantsjare
nchja xi bi tse'e Israel.
12 Kionga je kinu'yeę kibi, jįn ñatjen ko xuta xi kio tjindu kik'ets'a_rį Pablo
nga bi ngatji naxinanda Jerusalén.
13 —¿Ánñu techi'ndañu 'ba tenibanu? —kitsu Pablo—. Ngat'a tjijngukakuąn
nga bi tsa tu set'aña, 'ba=nde nga kueya naxinanda Jerusalén ngat'are
Na'enna Jesús.
14 Kionga bi kuán kjini'indaį inimare Pablo, tumé nde kik'inni_rį.
—Ngatjama jots'en mejénre Na'enchana —tu kik'in ngisa_rį.
15 Jaskan kibi tsiketsubandaį 'ba tsangin naxinanda Jerusalén.
16 Kikoni yak'a nchja xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi naxinanda
Cesarea tse'e. 'Ba tsekuę ndaba jngu xuta xi isla Chipre tse'e xi Mnasón 'mi,
xi je nda'e kuakjainnire ngat'a tse'e Jesús. Kui xi kitsja'ndenį nga kuetsubaį
ndaba.

Pablo fikun Santiago

17 Kionga echiį naxinanda Jerusalén, tsja tsa'en kiskjebetjonį nts'ia.
18 Nga kuanyujun Pablo ko jįn tsanginchiįn Santiago. 'Ba kio tjindu ngatsi'i
nchja chingare ningu nga echiį.
19 'Ba 'batsa'en Pablo kitsite'ndare nchjabiu 'ba tsjafani tsa'en ye'ere nijmi
ngayéje mé= xi Na'enchana kitsa'en ngajinre xuta xi bi judío ngat'are xa xi
kitsjare Na'enchana.

20 Kionga nchjabiu kjint'e enbi, kitsichjire Na'enchana 'ba kitsure Pablo:
—Ji nts'e, je 'yee nga nkjin mi mani xuta judío xi je makjainre ngat'a tse'e Jesús, 'ba ngatsi'i 'ñu bekun kjuatexumo.
21 'Ba je kik'ere nijmi ngat'a tsiji nga tebakuya_ri ngatsi'i xuta judío xi tjindujinre xi bi judío nga ngat'ejñat'axin kjuatexumare Moisés, 'ba nga te'mi_ri nga bi sa'en circuncidar ki'ndire 'ba nga bi sik'etjusun kjuachingana.
22 'Ngu, ¿mé= xi ma ña'anre? Ngu kjuint'e= xutabiu nga je ja'e nga'e.
23 Kui kjuañu ngisa= ndani nga 'bi si'en: Nga'e tjindujinni ñujun nchja xi sik'etjusun jngu en xi je 'endako Na'enchana.
24 T'ikue 'ba titsjekue yojori ngixkun Na'enchana. T'echjintjai tuxi nchjabiu k'uejun yejeni ntsja ku. 'Batsa'en ngatsi'i xuta skue nga 'ba nde ji tenik'etjusin kjuatexumo 'ba nga bi kjuakixi mé= xi kjint'e ngat'a tsiji.
25 'Ba xuta xi bi judío xi je makjainre ngat'a tse'e Jesús, jin je kjinikasen_ri jngu xujun ngat'are mé= xi kichubayani_ri. 'Ba kik'in_ri nga bi ngatakjine tsajmi xi kitsa'ere joni chje na'en xi ntsja xuta kuandani, 'ba nga bi jin ngatakjine 'ba nga bi ngakjine yojore tjiuba xi kjindusin, 'ba nga bi ngatatsa'en kjuachajngi.
26 'Ba 'batsa'en Pablo kiko ngañujun nchjabiu 'ba nga kuanyujun kitsitsjeko yojore ngixkun Na'enchana. Jaskan ja'as'en ningu tuxi kuetsuni kjia'á=ñu kjuet'a nga sitsje yojore 'ba kjia'á=ñu tjinnere nga kjua'eko chjere nga jngu jngu.

Nga nduba Pablo

27 Kionga je mején kjuet'a xi mayatuni nixtjin xi machjen nga tsitsje yojore xuta ngixkun Na'enchana, yak'a nchja judío xi jendibani nangi Asia tsabe Pablo ngaya ningu. 'Ba 'batsa'en kitsa'en kjuasi ngajinre ngatsi'i xuta naxinando 'ba kitsuba Pablo
28 nga 'ñu kiski'ndaya:
—¡Jún na'en xi Israel tse'e, tisekonii! —kitsu—. Kui xutabi tuchuña tsu'ba nga tibakuya tsi'ire xuta nga bi chjire xutana ko kjuatexumare Moisés 'ba ko ningubi. Ka'nda ja'as'enko nchja xi bi judío nga'e nga kitsijndi nga'nde tsjebi ngixkun Na'enchana.
29 'Ba kitsu nchjabiu ngat'a ja'ba je tsabe Trófimo, xi jngu xuta xi naxinanda Éfeso tse'e, kionga tjenko Pablo ngajin naxinando. 'Ba nchjabiu kitsikja'etsjen nga Pablo ja'as'enko xutabiu ngaya ningu ngayeje.
30 'Ba 'batsa'en si'a kitsa'en ngatsi'i xuta naxinando 'ba tu mangatsanga ja'e xuta. Kitsuba Pablo 'ba kiskjefe nga ts'axje ningu 'ba ta'a 'echja xuntjare ningu.
31 'Ba xuta naxinando je mején sik'en Pablo, kionga xi ngakure chasoldadu romano echure en nga si'a inyatsa'en ngatsi'i xuta xi naxinanda Jerusalén tse'e.
32 Kui xi ta'a 'eñajan chasoldadu 'ba tsangatsanga ña kuañajan xuta naxinando. Kionga xuta tsabe nga xi ngaku 'ba ko chasoldadu ndiba, bi nde yajanire Pablo.
33 'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kitsitiña, kitsuba Pablo 'ba 'exa nga seta'ñu ko jó na'ñu kicha. Jaskan tsiningiyare 'yáñu kui 'ba mé= xi kitsa'en.
34 Tunga tu kja'e kjuanga kitsu xutankjiun, 'ba bi kuankjinre xi ngakure chasoldadu mé= xi tjima, ngat'a si'a inyatsa'en xuta. Kui kjuañu 'exani nga kueko Pablo ña 'bendu chasoldadu.
35 Kionga echu escalónre ña 'bendu chasoldadu, tjinnere tsaka'anijin Pablo, ngat'a 'ñu kjan inyamare xuta naxinando.

36 Ngat'a 'ñu nkjin xuta inyakji'ndaya:
—¡Ngat'en xutabiu! —inyatsu nga tjenngire.

Pablo nchjntjai yojore ngixkun xuta naxinando

37 Kionga je xanis'en Pablo ña 'bendu chasoldadu, 'bi kitsure xi ngakure:
—¿A kụan kjuakongutjunrạ?
—¿A mari nukjua en griego? —kitsu xi ngakure chasoldadu—.
38 ¿A bi tsa ji ni xi nangi Egipto tse'e xi je nda'e 'etuts'innire jngu kjuachan nga kuastike chikunre Roma 'ba kiko nangi t'axin ñujun mi nchja xi tsikjesun xuta?
39 —An= ña jngu xuta judío —kitsu Pablo—. Kitsiạn naxinanda Tarso, naxinanda je xi tijñajinre nangi Cilicia. Temi'arạ, ta'e'ndechinaạ nga kjuakuạ xutankjiun.
40 'Ba kionga je kitsa'e'ndere, Pablo tsakasen ndujusun escalón 'ba kiskjenitjen ntsja tuxi sik'exiuni xuta. 'Ba kionga je xiu tsik'endu, en hebreo jakoni.

22

1 —Jun nts'iạ 'ba jun na'en xian, tasen ñojon mé= xi xin_nuụ nganda'e nga kuinchjantjaạ yojonạ —kitsu.
2 Kionga xuta kjint'e nga en hebreo tifako Pablo, ngisa xiu tsik'endu.
3 —An= ña jngu judío —kitsu Pablo—. Kitsiạn naxinanda Tarso, naxinanda xi tijñajinre nangi Cilicia, tunga naxinandabi kuachaạ. Nda yakuyanạ Gamaliel jotsa'en tijña kjuatexumare xuta chingana. 'Ba 'ba fa tsa'en 'ñu 'bekuạn Na'enchana jo ño'on jun ngatsi'u nganda'e.
4 'Kitsjenngikiạ xuta xi fitjenngi ndiya xatsere Jesús, ka'nda kuamejénnạ nga kjuinik'en. 'Ba kiskjefiạ 'ba kiskanis'iạn nduya a xi'in asa yanchjin.
5 Na'mi titjun ko ngatsi'i nchja chingare naxinando kụan sikixiya ngat'are mé= xi texiạn. Kui xi kitsjanạ xujun xi sikasen_rạ xutana xi tjindu naxinanda Damasco. Kui xujunbiu kitsjanạ kjua'ñu nga kikangisjaạ kio xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús, tuxi kjua'ekoñạ nga'e Jerusalén nga kjuinikja'a kjuanima.
6 'Tunga yejerañu, kionga tefiạ ndiyo 'ba nga je kuatiñat'a_rạ naxinanda Damasco, 'baru tsa nyusen, tukjia'a tsa'nandainạ jngu ndi'i je xi jendibani ngank'aa.
7 'Ba kiskaạ t'anangiu 'ba kjint'e_rạ jngu jnda xi kitsunạ: “Saulo, Saulo, ¿ánñu tetsjenngichaninaạ?”
8 'Ba 'batsa'en tsiningiya_rạ: “¿'Yá=ni ji, Na'en?” 'Ba 'bi kitsunạ: “An= ña Jesús xi Nazaret tse'e xi ji tetsjenngiche.”
9 'Ba nchja xi tjenkonạ, tsabe ndi'u 'ba kitsakjun, tunga bi kjint'ere jnda xi jakonạ.
10 'Ba an kixin_rạ: “¿Mé= xi mejénri nga sa'aạn, Na'en?” 'Ba Na'enna kitsunạ: “Tisetjen 'ba t'in naxinanda Damasco. Kio 'ba k'uin yejeri mé= xi tjinnere nga si'en.”
11 'Ba 'batsa'en nchja xi tjenkonạ tsikinyangi tjianạ nga kikonạ naxinanda Damasco, ngat'a kjua'ñure ndi'u kitsikanạ.
12 'Ba kio tijña jngu xuta xi Ananías 'mi xi 'ñu bekun Na'enchana jotsa'en kua'indut'a kjuatexumare Moisés. Nda nchja ngat'are kui ngatsi'i xuta judío xi kio tjindu.
13 Kui xi ja'ekunnạ 'ba kitsitiñat'anạ nga kitsunạ: “Ji nts'iạ Saulo, ngatamatsejen nganiri.” 'Ba ndekuini chubabiu kuán kiskutsejen'a kui.

14 'Ba Ananías kitsuna: “Na'enre xuta chingana kiskja'ajinri, nga ji xi
kuankjinri mé= xi mejénre 'ba nga xie Xuta xi kixi ngixkun Na'enchana 'ba
nga kjuinu'ye jndare.
15 Ngat'a ji xi k'uikue enre ngayéje ngasun'ndio 'ba sikixiya_ri ngatsi'i xuta
ngat'are mé= xi kji'ye 'ba kjinu'ye.
16 'Ba nganda'e bi nde chuya ngisani. Tisetjen 'ba ngasatendai. Tanejin jeri
nga kjuinukjue ja'enre Na'enchana.”
17 ”Ba 'batsa'en ja'e ngañaa naxinanda Jerusalén. 'Ba kionga tefakua
Na'enchana ngaya ningu, kitsa'ena joni jngu chini.
18 'Ba tsa'bia Na'enna Jesús, 'ba 'bi kitsuna: “Tikitsai nga t'etjufani nga-
jin naxinanda Jerusalén, ngat'a nchjabiu bi kuatesinre en xi k'uinya_ri
ngat'ana.”
19 'Ba 'bi kixin_ra: “Ji Na'en, kui nchjabiu be= nga xki ni'ya sinagoga
kiskjefia nga kiskanis'ian nduya 'ba yaja_ra xuta xi makjainre ngat'a tsiji.
20 'Ba kionga kjinik'en Esteban, xi kitsikixiya ngat'a tsiji, an kio fa tesiaan
nga tjijngukakuan mé xi kuán, ka'nda kitsikuenda=ña najñure nchja xi
kitsik'en.”
21 Tunga Na'enna Jesús 'bi= kitsuna: “T'in, ngat'a an kjin tetsikasenra nga
k'uinchin xuta xi bi judío.”

Pablo ngaya ntsja xi ngakure chasoldadu

22 'Ba xuta naxinando 'ndasani enbiu yasen ñojon, tunga kio 'etuts'in
nganire nga si'a kitsa'en:
—¡Tusa ngat'en xuta xi 'ba kji'u! —kitsu—. ¡Bi machjen tsa k'uejñakun!
23 'Ba janda inyakji'ndaya 'ba inyakanikja'a najñure 'ba inya'betsojojin
isen chojo.
24 Kui kjuañu xi ngakure chasoldadu 'exani nga xanis'en Pablo ngaya
ña 'bendu chasoldadu, 'ba 'exa nga s'ere, tuxi kuetsuyani ánñu 'batsa'en
inyakji'ndayani xutankjiun ngat'are.
25 Tunga kionga je tji'ñure tuxi kuajanire, Pablo tsiningiyare chasoldadu xi
kio tjinre xa:
—¿A ma se'ere jngu xuta romano xi kje ña'anjínre kjua? —kitsure.
26 Kionga chasoldadubiu kjint'e kibiu, kikun xi ngakure.
—Chutsejen_ri yojori mé= xi si'en, ngat'a kui xutabi jngu= xuta romano —
kitsure.
27 'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kitsitiñat'are Pablo 'ba tsiningiyare:
—'Ba t'ínna, ¿a ji= ni jngu xuta romano? —kitsure.
—Jun —kitsu Pablo.
28 —'Ñu tse ton kis'enginа an nga kuán jngu xuta romano —kitsu xi ngakure
chasoldadu.
—Tunga an, kui= ña 'nda nga kitsian —kitsu ngani Pablo.
29 Kui kjuañu ta'a tsikinyat'axinni nchja xi kuajare Pablo tsakaiñu, 'ba
ka'nda xi ngakure chasoldadu kitsakjun kionga tsabe nga jngu xuta ro-
mano= nini xi 'eta'ñu.

Pablo nchjntjai yojore ngixkun nchjaxa judío

30 Nga kuanyujun, xi ngakure chasoldadu kuamejénre nga nda skue
ánñu nchja judío inyabangini Pablo. Kui kjuañu kiskjendani na'ñu kicha
xi tjí'ñukonire 'ba 'exa nga kuañajan nchja ngakure na'miu 'ba ko ngatsi'i
nchjaxa judío. 'Ba 'batsa'en ts'axje Pablo 'ba kitsikasen ngixkun nchjabiu.

23

1 'Ba 'batsa'en Pablo kiskutsejen'a nchjaxa xi kio kuañajan:
—Jun nts'iạ —kitsure—, ka'nda nganda'e xiu= tjin kjuafa'etsjennạ ngixkun
Na'enchana ngat'are jotsa'en tefikuạ yojonạ.
2 'Ba 'batsa'en Ananías xi na'mi titjun 'exare nchja xi inyat'a tiñare Pablo
nga ngatamo'o'a ts'a.
3 —Na'enchana ko'ot'ari ji, xuta jó nkjain —kitsu Pablo—. Ji kio teni
nga tebendai kjua jotsa'en tijña kjuatexumo. ¿Ánñu temiyuneni mé= xi
kua'indut'a kjuatexumo nga te'bexai nga kuichut'anạ?
4 —¡Ánñu ch'o te'mini_ri na'mi titjun xi Na'enchana kitsja xare! —kitsu
nchja xi kio inyatiña.
5 —Jun ntsíạ —kitsu Pablo—, bi 'be'iạn tsa na'mi titjun. Ngat'a 'batsa'en
kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi ch'o 'mi_ri xutaxare naxinandari.”
6 'Ba kuankjinre Pablo nga ngajinre nchjaxo tjindu yak'a nchja saduceo ko
yak'a nchja fariseo. Kui kjuañu 'ñu kinchjani:
—Jun nts'iạ —kitsure—, an ñạ jngu fariseo 'ba nde xichanạ nchja fariseo
kuán. Tjiña'an=nạ kjua ngat'a tekuyaạ nga kjua'aya nganire xuta ngajinre
mik'en.
7 Kionga 'ba kitsu Pablo, nchja fariseo ko nchja saduceo 'etuts'inre nga
josiko xinkjin. Yakjanya yojore nchja xi kio kuañajan.
8 Ngat'a nchja saduceo tsu nga bi nde kjua'ayanire xuta ngajinre mik'en 'ba
nga bi tjin ankjele ninga isennixtjin. 'Ba tunga nchja fariseo makjain yejere
ngat'are kibiu.
9 'Ba ngatsi'i 'ñu kiski'ndaya. 'Ba 'batsa'en yak'a nchja chjine kjuatexuma
xi mako nchja fariseo tsisetjen 'ba 'ñu kinchja:
—Tumé xi ch'o tjin tisakuni ngat'are xutabi —kitsu—. ¿'Baá kụan tsa jngu
isennixtjin asa jngu ankje jako?
10 Kionga je ngisa 'ñu josiko xinkjin nchjabiu, kitsakjun xi ngakure cha-
soldadu romano tsa nchjabiu sixi Pablo. Kui kjuañu 'exani nga chasoldadu
k'uaxjejinni Pablo ngajinre nchjabiu 'ba kueko ngani ña 'bendu chasoldadu.
11 'Ba nistjen nga kuanyujun Na'enna Jesús kuatsejenre Pablo.
—Ngat'etsjare takuin —kitsure—. Ngat'a jofatsa'en tenikixiye ngat'anạ
nga'e naxinanda Jerusalén, 'ba fa nde tsa'en tjinnere nga k'uinikja'axtiuye
ngat'anạ naxinanda Roma.

Nchja judío joyare nga sik'en Pablo

12 Nga kuanyujun yak'a nchja judío joyare 'ba 'endako kjua xinkjin 'ba
kitsja ts'a nga Na'enchana ngatatsjare kjuana'en tsa skine niñu asa k'ui
nanda tsa kje tsik'enjín Pablo.
13 Maru ts'axtiu yachan nchja xi 'batsa'en joyata'en Pablo.
14 'Ba 'batsa'en nchjabiu ja'ekun nchja ngakure na'miu ko nchja chingare
naxinando 'ba 'bi kitsure:
—Kik'endakuẹ kjua xingiị 'ba kika'eẹ ndsu'baị nga Na'enchana ngatatsjanị
kjuana'en tsa xineẹ niñu asa s'iị nanda tsa kje nik'enjíịn Pablo.
15 Kui kjuañu nganda'e jun ko nchjaxa xi yak'a chja'ani_ru xi ngakure
chasoldadu nga ngatja'eko Pablo nyujunni, nga'e ngixkún. T'in_ru nga
mejénnú ngisa nda xio kjuare. 'Ba jịn kuetsubandaị nga sik'en kionga kje
fa'ejíịn —kitsu nchjabiu.
16 Tunga ki'ndire ndichja Pablo kjint'e en xi joya'more nchjabiu. 'Ba
'batsa'en ja'as'en ña 'bendu chasoldadu nga kike'ere nijmi Pablo.
17 'Ba Pablo kinchjare jngu chasoldadu xi kio tsikuenda 'ba kitsure:

—T'iko_ri chi'ndibi xi ngakunu, ngat'a tjin= en xi kuetsure.
18 Kui kjuañu chasoldadu kikoni chi'ndibiu ña tijña xi ngakure.
—Xuta xi tijña nduya xi Pablo 'mi kinchjana 'ba tsi'ana nga kjua'ekua nga'e
ngixkuin kui chi'ndibi —kitsu chasoldadubiu—. Tjinxu jngu en xi kuetsuri.
19 'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kiskjebe ntsja chi'ndibiu 'ba
tsiningiyat'axinre:
—¿Mé= en xi mejénri k'uinnaa? —kitsure.
20 'Ba chi'indibiu kitsure:
—Nchja judío je joyare nga skui'ari nga k'uikue Pablo nyujunni ngixkun
nchjaxo. Kuetsuxuri nga ngisa nda mejénre skue kjuare Pablo.
21 Tunga bi ngatamakjainri kibiu, ngat'a inyakuya'mo ts'axtiu yachan
nchja xi mejénre sik'en Pablo. 'Ba je kitsja ts'a nga Na'enchana ngatatsjare
kjuana'en tsa skinexu niñu asa k'uixu nanda tsa kje tsik'enjín Pablo. Je
tjindunda nganda'e nga inyakuyare mé= xi sji ji —kitsu.
22 'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kitsikixant'a chi'indibiu.
—Tu'yá 'be_ri nijmi mé= xi kik'innaa —kitsure.

Pablo nikasen ngixkun xuta titjun Félix

23 'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kinchjare jó chasoldadu xi batexu-
mare jngu jngu sientu 'ba kitsure:
—T'endundo jó sientu chasoldadu xi kuaje ndsaku=ni, yachute ko kan xi
k'uendukjare chakabayu 'ba jó sientu xi kua'a lanza, tuxi kuajeni naxinanda
Cesarea chuba ñajan ngajñu.
24 'Ba nde tinyando chakabayu xi k'uejñakjare Pablo. Tanginko tuxi nda
kjuechuni ngixkun xuta titjun Félix.
25 'Ba 'batsa'en xi ngakure chasoldadu kitsinda jngu xujun 'ba 'bitsa'en
kitsi'indu:
26 "Claudio Lisias titsikasenri kjuate'nda xuta titjun Félix.
27 Kui xutabi xi tetsikasenra nga'e, kui xi nchja judío kitsuba 'ba
kuamejénre kitsik'en. Tunga kionga kjint'ia nga xuta romano= nini, 'ba
tsa'en kikua chasoldaduna 'ba ts'axjejian ngajinre nchjabiu.
28 'Ba kitsikasian xutabi ngixkun xutaxa judío, ngat'a kuamejénna skuia
mé= kjuañu inyabangini.
29 'Ba tsa'bia nga inyabangi ngat'are mé= xi kua'indut'a kjuatexumare
nchjabiu 'ba tumé xi kichaninejere xutabi bakinre nga kueya 'ba ninga tsa
nduya k'uejña.
30 Tunga kjint'ia en nga nchja judío joya'more nga sik'en. Kui kjuañu
ta'a kitsikasenira. 'Ba nde je kixin_ra nchja xi inyabangi nga tjinnere nga
ngixkuin kuetsu mé= xi tjinkore xutabi."
31 'Ba 'batsa'en chasoldadu kiko Pablo ngajñu naxinanda xi Antípatris 'mi
jotsa'en kis'exare.
32 Nga kuanyujun chasoldadu xi kiji ndsaku=ni ja'e ngani ña 'bendu. Tu
kui xi tjindukjare chakabayu kiko ngisa Pablo.
33 Kionga echu naxinanda Cesarea, kitsjare xujunbiu xuta titjun 'ba nde
kitsingantsja Pablo ngayeje.
34 Kionga je 'exkiya xujunbiu, xuta titjunbiu tsiningiyare Pablo ñá=ñu
jendibani. 'Ba kionga kjint'e nga nangi Cilicia tse'e,
35 'bi kitsure:
—Kionga kjua'e nchja xi inyabangiri, kuasen ñojonra.
'Ba jaskan 'exa nga kuakuenda Pablo ni'ya masenre Herodes.

24

Pablo nchjntjai yojore ngixkun xuta titjun Félix

1 Kionga ja'a ón nixtjin, echu Ananías xi na'mi titjun naxinanda Cesarea, 'ba tjenko yak'a nchja chingare xuta judío ko jngu xuta xi Tértulo 'mi, xi 'bets'antjai xuta. Kui xi echukangi Pablo ngixkun xuta titjun.

2 'Ba kionga ja'echani Pablo, 'batsa'en 'etuts'inre Tértulo nga yangi 'ba kitsu:

—Xik'uechjiri, ji xuta titjun, ngat'a tsiji tjinni kjuaxiu nganda'e ngat'a nda=tebatexumai ko kjuankjin kakunri ngat'are kjuandare naxinandani.

3 Ngayéje kibi tsja mani nga sakuni nitukjia'añu 'ba nituña nga'ndeñu 'ba teba'eri kjuanda ji na'en, xuta titjun Félix.

4 Tunga bi mejénna tsé kjua'ara nixtjinri. Kui kjuañu temi'anira nga tasen ñojon ngutjunchinii.

5 'Ngu je= kji'yee nga kui xutabi jngu xuta ch'okun, xi titsa'en kjuasi ngajinre ngatsi'i xuta judío xi tjin ngasun'ndio. Kui= xi ngakure xuta xi Nazareno 'mi.

6 Ka'nda kuamejénre kitsijndi ninguni. Kui= kjuañu kjindubani 'ba kuamejénni kjiña'an_ri kjua jotsa'en tijña kjuatexumani.

7 Tunga xi ngakure chasoldadu xi Lisias 'mi ja'ekja'a kjua'ñuni

8 'ba kitsuni nga ji tjinnere kjua'echunri jin xi tefangii xutabi. Ngu kuan xjaningiya_ri, tuxi xiakixini mé= kjua tefanginii xutabi —kitsu Tértulo.

9 'Ba nchja judío xi kio tjindu 'ba nde kitsja en nga 'batjin kjua.

10 'Ba 'batsa'en xuta titjun kitsjare chuba ko ntsja Pablo tuxi kuinchjani.

—Tsja mana nga kuinchjantjaa yojona ngixkuin, ngat'a 'be=ña nga je nkjin nu tjinri nga tebatexumai naxinandani —kitsu Pablo—.

11 Jotsa'en kuan xie, sa'e= tjinna tejó nixtjin nga ja'etsichji_ra Na'enchana naxinanda Jerusalén.

12 'Ba ni'yá tsabena tsa tjin xi tefosikua asa tsa tetsa'aan kjuasi ngaya ningu 'ba ninga ngaya ni'ya sinagogajín 'ba ninga ngajin naxinandojín.

13 Kui nchjabi tsajainre mé= xi kuakuchuya ngat'are mé= xi inyakaninejena.

14 'Tunga xinra kui enbi. Bekunña Na'enre xuta chinganí jotsa'en tijña ndiyare Jesús, ndiya xi nchjabi inyatsure nga tjimangane kjuatexumani. Makjain yejena ngat'a tse'e mé= xi kua'indut'a kjuatexumani ko xujunre nchja chinga profeta.

15 An 'ba nde tekuya_ra mé= xi nchjabi inyakuyare, nga Na'enchana sikja'aya nganire ngatsi'i xuta ngajinre mik'en, xi nda kitsa'en ko xi bi nda kitsa'en.

16 'Bamani, 'bene_ra yojona nga tsje s'ejña kjuafa'etsjenna ngixkun Na'enchana 'ba ngixkun xuta.

17 'Nkjin nu kuánna nga bi tsakatejñaa naxinanda Jerusalén. Jaskan ja'e ngañaa nga ja'eko_ra ton chje naxinandana. 'Ba ja'etsja_ra kjuatjo Na'enchana.

18 'Ba 'bi tetsa'aan ngaya ningu kionga je kitsitsjia yojona ngixkun Na'enchana, kionga bi nkjin xuta tjin, 'ba tu'yá inyatsisi'a. Kio tsabena yak'a nchja judío xi jendibani nangi Asia.

19 Kui= xi tjinnere nga kjua'e ngixkuin nga kuanginа tsa mé= kjua xi tjinkona kui.

20 'Ba tsa tsajain, kui nchjabi ngatatsu mé= xi ch'otjin kisakure ngat'ana kionga kijia ngixkun xutaxa judío.

21 Asa tu kui= kjua kio=nga tejñajin_ra, 'ñu kinchjaa nga 'bi kixian: “Tjimana kjua nganda'e ngat'a tekuyaña nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en.”
22 Xuta titjun Félix nda be ndiya xi tse'e Jesús 'ba kionga kjint'e enbi, 'ejñat'ia kjuo.
—Kionga kjua'e ngakure chasoldadu xi Lisias 'mi, kio= 'nda k'uendajian kjuanu —kitsure nchjabiu.
23 'Ba 'batsa'en 'exare chasoldadu xi tsikuenda Pablo nga janda ngat'ejña'ñu, tunga ngatatsja'ndere nga k'uajme ngandaire kio, 'ba nga kuan kjua'ekore xinkjin mé= xi machjenre.
24 Jaskan nga je jó ján nixtjin, Félix ja'eko chjunre xi jngu chjun judía xi Drusila 'mi. 'Exa nga kjua'e Pablo 'ba yasen ñojon ánñu makjainnire ngat'a tse'e Jesucristo.
25 Pablo kitsuyare jótsa'en k'uejñat'axian jena ngixkun Na'enchana, 'ba jótsa'en k'uech'ora yojona mé= xi tsu inimana, 'ba nga Na'enchana sa'enna kjua ngat'are mé= xi teña'an. Tunga kionga xuta titjun Félix kjint'e mé= xi kinchja Pablo, kitsakjun.
—Tu t'inri nganda'e —kitsure—. Kionga kua'a nganina, kuinchjara.
26 'Ba 'ba nde xuta titjun Félix tikuyare nga Pablo sjare ton tuxi sik'ejñandaini. Kui kjua 'ñu nkjin ndiya kinchjanire 'ba jako nijmi.
27 'Ba 'batsa'en jó nu ja'a, 'ba Porcio Festo tsik'ejña ngani xuta titjun nga'ndere Félix. 'Ba kionga jet'a xare Félix kitsik'ejña'ñu Pablo, tuxi nda xianire ngixkun xuta judío.

25

Pablo nchjntjai yojore ngixkun xuta titjun Festo

1 Kionga je ja'a ján nixtjin nga kiskjebe xare Festo, 'etjuni naxinanda Cesarea 'ba kiji naxinanda Jerusalén.
2 'Ba kio xi ngakure na'miu ko xutaxare xuta judío kitsuyare mé= kjua inyabangini Pablo.
3 'Ba tsi'are Festo jngu kjuanda, nga ngat'exa nga Pablo kuechani naxinanda Jerusalén, ngat'a mejénre sijngu mé= xi joyanire, nga ngaya ndiyo sik'en Pablo.
4 Tunga Festo kitsingojore nga Pablo kjiya nduya naxinanda Cesarea 'ba nga je mején kuaje kio.
5 —Ngatjikona nchja xi tjinre xa ngajinnu. Tsa tjin xi ch'otjin kitsa'en xutabiu, kiongatangi —kitsu.
6 'Ba Festo ts'andayaru ngisare jin asa te nixtjin kiongajinre nchjabiu, 'ba jaskan kiji ngani naxinanda Cesarea. 'Ba nga kuanyujun tsik'ejñasun yaxile ña 'benda kjua 'ba 'exa nga kuechja'a Pablo.
7 'Ba kionga je ja'as'en Pablo, nchja judío xi jendibani naxinanda Jerusalén kitsendaire 'ba kiskaninejere. Nkjin ka'a kjua xi ne na'en tjinre yangi xi bi kuán 'endu chuba.
8 —Nimé je tjinna —kitsu Pablo nga kinchjantjai yojore—. Bi tsa nganiq kjuatexumare xuta judío 'ba ninga tse'e ningujín 'ba ninga tse'e xi ngaku titjun Césarjín.
9 Tunga xuta titjun Festo mejénre nga nda xiare ngixkun nchja judío. Kui kjuañu tsiningiyanire Pablo:
—¿A mejénri k'uin naxinanda Jerusalén tuxi ngajaan k'uendaña kjuari? —kitsure.

10 —Tesenña ngixkun xuta xi kitsja xare xi ngaku titjun César, ña tjinnere
nga s'enda kjuana —kitsu Pablo—. Ji nda 'ye nga tumé je tjinna ngat'are xuta
judío.
11 Tsa ch'o kitsa'aan 'ba tsa kjendiya nga kueya, 'ba=nde tsja'ndia nga
kueya. Tunga tsa bi kjuakixi ngayéje mé= xi inyabanginą, tu'yá kuan
singantsjana ngat'are nchjabiu. Temi'ara nga xi ngaku titjun César k'uenda
kjuana.
12 'Ba 'batsa'en Festo jako nijmi nchja xi baseko, 'ba jaskan jako ngani
Pablo:
—Ji techje'e nga xi ngaku titjun César k'uenda kjuari. Ngu ngaku titjun César
k'uinchin —kitsure.

Festo ko Agripa jako nijmi ngat'are kjuare Pablo

13 Kionga je ja'a jó ján nixtjin, echu naxinanda Cesarea rey Agripa ko chjun
Berenice nga kitsite'ndare Festo.
14 Nkjin nixtjin ts'andayare kio, 'ba Festo ye'ere nijmi reybiu kjuare Pablo.
—Nga'e tijña jngu xuta xi Félix kitsik'ejña nduyo kionga jet'are xare —
kitsure—.
15 Kionga kijia naxinanda Jerusalén, xi ngakure na'miu ko xutaxare xuta
judío yangi xutabiu 'ba tsi'ana nga k'uexaa nga kjuinik'en.
16 'Ba kixin_ra nga xutaxa romano bi 'batsa'en ngare tsa tuchuba 'bexa nga
nik'en xuta. Ngat'a titjun farani xi tis'engi skjo'ako xi inyabangi, tuxi kuan
kjuinchjantjaini yojore ngat'are mé= xi tis'engi.
17 "Bamani, kionga nchjabiu ja'e nga'e, bi kitsik'andayaa. Ta'a fani nga
kuanyujun tsakatejñaa nga'nde ña 'bendaa kjua 'ba 'exa nga kuechja'a
xutabiu.
18 Tunga kionga kinchja nchja xi inyabangi, tumé kjua xi ch'otjin joni xi
ja'ba kitsikja'etsjian yangi.
19 Tu 'esit'are ngat'are jotsa'en Pablo bekun Na'en xi tse'e xuta judío 'ba nga
makjainre ngat'are jngu xuta xi je k'en xi Jesús 'mi, xi Pablo tsu nga tijñakun.
20 "Tunga bi 'be'ian jótsa'en k'uendaa kjuabi. Kui kjuañu tsiningiyani_ra
Pablo tsa mejénre kuaje naxinanda Jerusalén, tuxi jaan s'endani kjuare.
21 Tunga Pablo tsi'a nga ngaku titjunre Roma k'uendare kjua. Kui kjuañu
'exañaa nga janda k'uejña'ñu ka'nda nga kuan sikasenra ngaku titjun César.
22 —An= 'ba=nde mejénna kjuint'e_ra kui xutabiu —kitsu Agripa.
—Nyujunni kjuinu'ya_ri —kitsure Festo.
23 Kui kjuañu nga kuanyujun, echuni Agripa ko chjun Berenice. Tu nima=
xi kuán nga ja'as'en ña kuañajan xuta nga tjenko nchja ngakure chasoldadu
ko nchja ngakure naxinando. 'Ba 'batsa'en Festo 'exa nga ngatichja'are
Pablo.
24 —Ji na'en rey Agripa ko jun na'en xi kuañajan nga'e —kitsu Festo—, nga'e
tijña kui xutabi xi ngatsi'i nchja judío inyabangi. 'Ba inyatsa'en xuta judío
xi tjindu naxinanda Jerusalén 'ba 'ba nde xi tjindu nga'e. Inyakji'ndaya nga
inyami'ana nga k'uexaa nga kjuinik'en xutabi.
25 Tunga ngat'ana, tumé kuasjaina ngat'are xi kitsa'en xutabi nga kjen-
ndiya nga kueyani. Tunga kui tsi'a nga s'enda kjuare ngixkun ngaku titjun
xi tijña Roma. Kui kjuañu kitsikja'etsjenña nga sikasen_ra jaan.
26 "Tunga bi nda 'bia mé= en xi si'indut'a xujun xi sikasen_ra xuta xi kitsja
xana. Kui kjuañu nga nga'e ja'ekoña xutabi ngixkún 'ba ji fani xi ja'ekora,
rey Agripa, tuxi xjaningiyani_ra 'ba 'batsa'en sakuna en xi sikasen_ra ngaku
tijun xi tijña Roma.

27 'Bamani tumé chjire tsa sikasiạn jngu xi kjiya nduya 'ba bi xiạn mé= kjua tis'engini.

26

Pablo nchjntjai yojore ngixkun rey Agripa

1 'Ba 'batsa'en Agripa kinchja:
—Kụan kjuinukjuantjai yojori —kitsure Pablo.
'Ba 'batsa'en Pablo kiskjenijin ntsja nga kinchjantjai yojore:
2 —Ne tsja manạ, rey Agripa, nga kụan kuinchjantjaạ yojonạ ngixkuin nganda'e ngat'are ngayéje mé= xi nchja judío inyabanginạ.
3 Ngat'a ji xi nda 'ye ngayéje kjuachingare xuta judío 'ba mé= xi fosiko xinkjin. 'Bamani, temi'arạ nga sitsejndai yojori nga kuasen ñojonnaạ.
4 'Ngatsi'i xuta judío be= jótsa'en tsakatejñajin_rạ 'ndani nga ki'ndiạ, ngat'a tsakat'ejñajinñạ nanginạ 'ba ko naxinanda Jerusalén.
5 'Ba nde nchjabiu be= ngayeje 'ba kụan kuetsuyakixi tsa mejénre, nga an ñạ jngu fariseo 'ba ngantsjai kitsik'etjusun=ñạ kjuachingare xuta fariseo xi 'ñu kixi ngisa ngajinnị xi xuta judío 'minị.
6 'Nganda'e tesiaạn nga'e nga tis'enda kjuanạ ngat'a tekuyañạ nga Na'enchana sik'etjusun en xi kitsuyatitjunre xuta chinganị.
7 Ndekuini en xi inyakuyare nga sạkure xuta naxinandanị, xi tejó ka'a mani xuta chinganị. Kui kjuañu inyatsichjinire Na'enchana 'ba inyatsa'exat'anire nga nixtjin nga nistjen. Ji na'en rey Agripa, ngat'are mé= xi tekuya_rạ= kui= kjua inyabanginạ nchja judío.
8 ¿Ánñu bi makjainninu nga Na'enchana sikja'aya nganire xuta ngajinre mik'en?
9 'Nga nda'eñu, an 'ba=nde kitsikja'etsjiạn nga tjinnere nga sa'aạn nkjin tsajmi xi ch'otjin ngat'are ja'enre Jesús xi Nazaret tse'e.
10 'Ba 'ba= kitsa'aạn naxinanda Jerusalén. Ko kjua'ñure ngakure na'miu, kiskanis'iạn nduya xuta tsjere Na'enchana. Kionga nik'en, 'ba nde an xiạn nga 'ba ngatjama.
11 Nkjin ndiya kitsikja'aạ kjuanima, tuxi kuetsuni nga bi makjainre. 'Ba 'ba kitsa'aạn xki ni'ya sinagoga. 'Ba a tu 'ñu sti kuánnạ ngat'are xutabiu ka'nda kitsjengike=ñạ nituña nangiñu.
12 Ko kjuafa'etsjenbiu tefiạ naxinanda Damasco, kionga je 'exanạ 'ba kitsjanạ kjua'ñu xi ngakure na'miu.
13 Tunga nga nyusen kionga tjenyaạ ndiyo, ji na'en rey, tsa'biạ jngu ndi'i je xi jendibani ngank'aa, xi ngisa 'ñu ngisa ko mare ndi'ire tsu'biu. Kui xi tsa'nandainạ 'ba ngandaire nchja xi tjenkonạ.
14 'Ba 'batsa'en kiskaị t'anangiu 'ba kjint'iạ jngu jnda xi en hebreo jakonạ. 'Bi kitsunạ: "Saulo, Saulo, ¿ánñu tjennginінaạ? Nde ji teni'onniri yojori, joni jngu tjiundija kionga xi naire fuñare yayojo."
15 'Ba 'ba kixiạn: "¿'Yá= ni ji, Na'en?" 'Ba 'bi kitsunạ Na'enna: "An= ñạ Jesús, xi ji tjenngiche.
16 Tunga tisetjen 'ba tisenkixi. Ngat'a sjaxa=rạ, kui= kjuañu kitsitsejennirạ yojonạ. Tjinnere nga si'axat'anaạ 'ba sikixiye ngat'are mé= xi kji'ye ngat'anạ 'ba ko mé= xi xia ngisai.
17 An sikuendarạ ngat'a tse'e xuta naxinandari 'ba ngat'a tse'e xuta xi bi judío xi tetsikasenkunrạ nganda'e.
18 Ji= ni xi xju'ingi tuxkun xuta, tuxi k'uetjuni ña jñu chun 'ba kjua'as'en ña tsejen chun, 'ba tuxi k'uetjujinni ña batexuma chanayiu 'ba kjua'as'en ña

batexuma Na'enchana, 'ba tuxi sąkunire kjuanichat'are jere ko jngu nga'nde ngajinre xuta xi tsje ngixkun Na'enchana ngat'a makjainre ngat'a tsa'an.”

19 "Bamani, ji na'en rey Agripa, yasen ñojon_rą xi kuatsejennąxi jendibani ngank'aa.

20 Titjun kitsikja'axtiuya_rą enre Na'enchana xuta xi tjindu naxinanda Damasco 'ba jaskan xi tjindu naxinanda Jerusalén ko ngayéje nga'nde xi tjindu nangi Judea 'ba nde xuta xi bi judío ngayeje. Kixin_rą nga ngatatsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba ngatja'e ngani ngixkun Na'enchana 'ba ngatatsa'en mé= xi k'uenduchuba nga je kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre.

21 Tu kui= kjuabiu nga nchja judío ja'etsubaninąngaya ningu 'ba kuamejénre nga sik'ennąxi.

22 ’Tunga Na'enchana tibasekonąka'nda nganda'e. Kui= kjuañu tojo tesenkixiñąnga texinya_rą xuta nįmąko xi nyina. Ndekuini en xi tenchjaąjo nga kitsu nchja chinga profeta ko Moisés, mé= xi tjinnere nga k'uetjusun.

23 Ngat'a kui kitsu nga Cristo tjinnere nga kjua'a kjuanima 'ba nga kui titjun kjua'aya nganire ngajinre mik'en, tuxi 'batsa'en sitsejennire naxinandanįko xuta xi bi judío jotsa'en k'uangi.

24 Kionga Pablo 'ba kitsu nga tinchjantjai yojore, 'batsa'en kiski'ndaya Festo:

—¡Skaruri, Pablo! Ngat'a 'ñu= chut'aye, kui= kjua je kuaskaniri —kitsu.

25 —Bi skanąja, ji na'en xuta titjun Festo —kitsu Pablo—. Tusa tenchjaąmé= xi kjuakixi 'ba mé= xi 'batjin.

26 Rey Agripa be= kibiu. Kui= kjua 'ñu nda ma tenchjaąñąngixkun. Ngat'a bere takuaąn nga kui 'ba nde be ngayéje kibi. Ngat'a bi jngu nga'nde ña 'mo chun nga 'bi kuán.

27 Ji na'en rey Agripa, ¿a makjainri mé= xi kitsu nchja chinga profeta? An 'be=ñąnga makjainri —kitsure.

28 —¿A ngutjun fani mejénri nga kụan jngu xi makjainre ngat'a tse'e Cristo? —kitsu rey Agripa.

29 —Ninga tsa ngutjun fani 'ba ninga tsa tsé —kitsu Pablo—, temi'a_rą Na'enchana nga bi tu ji tajngu, tusa ko ngatsi'i xi inyaminya ñojonnąnganda'e ngatamo joni an, ninga bi ko na'ñu kichabi.

30 'Ba 'batsa'en tsisetjen reybiu ko xuta titjun 'ba ko chjun Berenice 'ba ngatsi'i xi kio tjinduko.

31 Kikjoyat'axinre kui kjuabiu.

—Tumé kitsa'en xutabiu xi kjenndiya nga kueya 'ba ninga tsa nduya k'uejña —kitsure xinkjin.

32 —Tsa xutabiu bi tsi'a nga ngaku titjun Césark'uenda kjuare, kụan sik'ejñandai tsakaiñu —kitsu Agripa nga jako Festo.

27

Pablo nikasen naxinanda Roma

1 Kionga je kitsikja'etsjen nga sikasennįinangi Italia, kuangantsja Pablo ko kja'e ngisa nchja xi inya nduya ngaya ntsja jngu chasoldadu xi Julio 'mi xi jngu ngakure chasoldadure xuta titjun.

2 Tsijñeęjngu barku xi naxinanda Adramitio tse'e, xi je mején kuaje nga'nde xi tjindundaire ndachikunre nangi Asia. 'Ba 'batsa'en tsangiįn ngajin nanda 'ba 'ba nde tsekuęAristarco xi naxinanda Tesalónica tse'e, naxinanda xi tijñajinre nangi Macedonia.

3 'Ba nga kuanyujun echiį naxinanda xi Sidón 'mi, 'ba chasoldadu Julio kitsa'enre jngu kjuanda Pablo. Kitsja'ndere nga kikun nchja xi nda ya'a tuxi kui nchjabiu kuan sjanire mé= xi machjenre.
4 'Ba 'batsa'en 'etjukuę barku kio 'ba tsitjandaį isla xi Chipre 'mi, ngat'a ntjo tjindiba jotsa'en temangiįn.
5 Tsitjaxtiukjaį ndachikun ngandaire nangi Cilicia ko nangi Panfilia 'ba echiį naxinanda Mira, naxinanda xi tijñajinre nangi Licia.
6 Kio kisakure xi ngakure chasoldadu jngu barku xi naxinanda Alejandría tse'e xi tifi nangi Italia. Kui xi kitsikja'as'ennį.
7 Nkjin nixtjin tafi tsangiįn ngajin nando ko kjuana'en 'ba tuchan echutiña_rį ngankjain nangi Gnido. 'Ba ngat'a ntjo tojo 'batsa'en tibe'e jotsa'en temangiįn, tsitjat'a_rį ngankjain nangi Salmón 'ba tsitjat'aį isla xi Creta 'mi.
8 Tojo 'batsa'en na'en tsangiįn ngajin nando jokji'i nduju isla Creta. Jaskan echiį jngu nga'nde xi Buenos Puertos 'mi tiñare naxinanda Lasea.
9 Je ne nkjin nixtjin kjinichejeę, 'ba je ne tjekun tjima nga mangijian ndachikun, ngat'a je matiña nixtjinre nch'an. Kui= kjuañu Pablo 'enenire nchjabiu.
10 —Jun na'en —kitsure—, tsejen tjimanạ. Tsa janda kuangian, ch'o kuanna 'ba bi tsa tu barku ko ch'are sichaja, ka'nda kuanre kueya ña ngayeje.
11 Tunga xi ngakure chasoldadu bi yatesinre mé= xi kitsu Pablo. Tusa xi naire barku ko xuta xi tsa'exako barku yasen ñojonre.
12 'Ba ngat'a kui nga'ndebiu bi nda tsa kio kjua'ana nixtjinre nch'an, kui kjua ngisa nkjin kuánni xi 'batsa'en kitsikja'etsjen nga tusa nda tjin nga k'uetju kio, 'ba tsa kuan kjuechu naxinanda Fenice, naxinanda xi tijñajinre isla Creta ña fechu barku. Ngat'a nda ma s'ejña barku kio, 'ba kuan kjua'ana nixtjinre nch'an kio.

Ntjo'ñu xi kuán ngajin ndachikun

13 'Ba 'batsa'en kionga 'etuts'inre nga kitsjen jngu ntjo xi bi 'ñu, xi jendibani ngajin ndachikun, nchjabiu kitsikja'etsjen nga kuan sa'en mé= xi mejénre. Kui kjua 'etjukoni barku 'ba kikotiñare nga'ndai isla Creta.
14 Tunga sangutjun kuán jngu ntjo xi niki 'ñu, xi jendibani ngasun t'anangiu. Kui ntjo xi Nordeste 'mi.
15 Kui xi kiskjefe barku, 'ba bi nde kuán tsanginkonį ña mejénnį. Kui kjua kitsa'e'ndeni_rį nga ntjo kuekonį.
16 'Ba 'batsa'en tsitjandai_rį jngu isla chi xi Clauda 'mi, kui xi 'echjachire ntjo. 'Ba 'ñu na'en kuánnį nga kjinikijiįn ngasun barku xutsu xi kjifere.
17 Kionga je kuán, nchjabiu 'e'ñukja barku ko na'ñu tuxi 'ñu s'ęni. 'Ba kitsakjun nga kjua'as'enjin tsumi xi tjin kio xi Sirte 'mi. Kui kjua kiskjejenni najñure barku 'ba kitsja'nde nga kueko ntjo.
18 'Ba nga kuanyujun 'ñu kitjen ngisa ntjo, 'ba nchjabiu 'etuts'inre nga kiskanikja'ajin ndachikun ch'are barku.
19 'Ba xi majánni nixtjin, kiskanikja'ajin ka'nda tsajmi xi machjen nga fiko barku.
20 Nkjin nixtjin nga bi kuatsejen tsu'biu 'ba ninga niñu 'ba ntjo xi 'ñu tojo tjennenį. Kui kjua kjinikja'etsjennįį nga bi nde kuetsubachun ngisanįį.
21 Kionga je ja'a nkjin nixtjin nga bi tsechįį, Pablo tsakasen ndujujinre nchjabiu 'ba 'bi kitsure:
—Jun na'en, bi nda kjiño'on nga bi kikatesinnu, 'ba bi nda kjiño'on nga 'etjuko barku isla Creta. Biru kjuanima tebitjaxtiu nganda'e 'ba biru tenichojo mé= xi kich'o tsu'ba.

22 Tunga nganda'e texin_nuụ nga tsja t'e_ru kakún, ngat'a tu'yá kueya
ngajinnu. Tu barku sani xaja.
23 Ngat'a sa'e ngajñu kamatsejennạ jngu ankjere Na'enchana xi tse'e kuán
'ba xi tsa'exat'a_rạ.
24 'Ba katsunạ: "Bi kuin, Pablo. Tjinnere nga k'uinni ngixkun ngaku titjun
César, 'ba Na'enchana titsjari kjuandabi nga nijnguú nchja xi tjinduyakori
barku kjuesun."
25 'Bamani jun na'en, tsja ngatjas'ennu. Ngat'a kun_rạ Na'enchana 'ba
be=re takuaạn nga 'ba kụan jofa tsa'en nga ka'minạ.
26 Tunga tjinnere nga ntjo skanikja'ana jngu isla —kitsu Pablo.
27 Jngu nistjen kionga je jó semana tjinnị nga tetsumajiịn ndachikun
xi Adriático 'mi nga tifikoniị ntjo, 'baru tsa masen nistjen, nchja xi iny-
atsa'exakore barku tsejen kuánre nga je kuatiñeẹ ña nangi.
28 Kui kjua kitsichụbạ jó kji'i nanga nando, 'ba kan tjio'on jngu metro
nanga. 'Ba 'batsa'en tsangin ngichiị 'ba kitsichụbạ ngani, 'ba kan yatu metro
kuananga ngani.
29 'Ba ngat'a kitsakjun tsa naxi sạtekjoyako, kui kjua tuts'in barku
kiskanikja'ajinni nando ñujun kicha iye xi sikajña'ñu barku 'ba 'ets'are
Na'enchana nga kitsa ngatjas'e isen.
30 'Ba 'batsa'en nchja xi inyatsa'exakore barku kuamejénre nga kuanga.
Inya'bajenjin nando xutsu 'ba kitsu nga skanikja'a ngisa nganḱjain barku
mé= xi sikajña'ñure.
31 Tunga Pablo jako chasoldadu ko xi ngakure 'ba kitsure:
—Tsa nchjabi bi k'uendu ngaya barku, jun bi kụan k'uangiu.
32 'Ba 'batsa'en chasoldadu tsate na'ñure xutsu 'ba kitsikixujin nando.
33 Kionga je tjis'e isen, Pablo 'enere ngatsi'i nchjabiu nga tjinnere nga
skinechi me=ñu.
—Je tjinnu jó semana nganda'e nga 'ñu tenikjo 'ba nga tetsuba kjindio nga
tumé techino —kitsure—.
34 'Bamani, te'bets'a_nuụ nga chinechu nganda'e. Kui xi kuasekonu tuxi
k'uangiñu. Ngat'a tu'yá sichaja ninga jngu ntsja ku.
35 Kionga 'ba kitsu Pablo, 'batsa'en kiskjebe jngu niñuxtila 'ba kitsjare
kjuanda Na'enchana ngixkun ngatsi'i nchjabiu. Yakjanya 'ba 'etuts'inre nga
kiskine.
36 'Ba 'ba nde kua'ñukakun ngatsi'i nchja xi yak'a 'ba 'ba nde kiskine
niñuxtilo ngayeje.
37 Jó sientu masen ko kanjon mani ngatsi'i xi tetsubayeẹ barku.
38 'Ba kionga je kuánre, 'batsa'en kiskanikja'ajin ndachikun trigo, tuxi
kụakijñani barku.

Nga tiungijndiu barku

39 Kionga je kis'e isen, nchjabiu bi bexkun nangi xi kio tjin. Tunga tsabe
jngu nga'nde kixi ña tjin tsumi 'ba kuamejénre nga sitiñat'ako barku kio, tsa
kụan kjuechuko.
40 Kui kjua tsate'ñuni na'ñu xi tji'ñunire kicha iye xi tsikajña'ñu barku 'ba
kiskanikja'angijndiu kichabiu ngajin ndachikun 'ba kitsixanre mé= xi baku
ndiyare barku. 'Ba 'batsa'en kitsikijinnk'a najñure barku, tuxi ntjo kuekoni
ña tsumiu.
41 Tunga kisatet'are jngu nga'nde ña tjin tsumi ngi nando. Kio kis'ejin'ñu
ku barku 'ba bi nde kuán kiteyani. 'Ba 'batsa'en tsindiure nando titsixi tuts'in
barku.

42 Chasoldadu joyare nga sik'en nchja nduyo, tuxi bi kụangani nga kuate nando.
43 Tunga xi ngakure kuamejénre nga sik'angi Pablo 'ba bi kitsja'ndere chasoldadu nga 'ba sa'en. Tusa 'exa nga 'yá xi mare nanda, kui titjun nga ngatakjijin nando, tuxi kjuechuni nangi kixiu,
44 'ba nga nchja xi yak'a ngatjisun yate asa xire barku. 'Ba 'batsa'en ngatsi'i ts'angi nga echu nangi kixiu.

28

Mé xi Pablo kitsa'en isla xi Malta 'mi

1 Kionga je 'etjujiịn nandabi, kik'innị nga isla Malta 'mi kio.
2 Xuta xi kio tjindu nda= xuta 'ba nda yatesinnị ngatsi'i. 'Etsenị jngu ndi'i, ngat'a nch'an tjima 'ba tjiba'a tsi kui nixtjinbiu.
3 Pablo 'eku jó chikin 'ba kionga tikanikja'ajin ndi'u, tukjia'a 'etukajin jngu tjiuye xi tjimangare nt'aire ndi'u 'ba kiskine ntsja Pablo 'ba kitsjen'bangi.
4 Kionga xuta xi kio tjindu tsabe nga tjiuyebiu tjen'bangit'a ntsja Pablo, 'bi kitsure xinkjin:
—Kjuakixi=ru nga jngu xuta xi tsikjesun xuta kibi —kitsu—. Ninga tsa ts'angi ngajin ndachikun, Na'enchana xi kixi tsa'en kjua bi mejénre nga janda k'uejñakun.
5 Tunga Pablo 'etsujmejin tjiuyo ngajin ndi'u, 'ba tumé kuánre.
6 Ngatsi'i xuta inyakuya nga kuijin Pablo asa tu je mik'en nga ska. Tunga nga je tsé inyakuya 'ba tsabe nga tumé kuánre, kitsik'antjaiya ngani kjuafa'etsjenre 'ba kitsu nga Pablo jngu na'en kuán.
7 'Ba tiñare nga'ndebiu tjindu xu'bare jngu xuta xi Publio 'mi, xi xuta titjunre nga'ndebiu. Kui xi kiskjebetjonị 'ba nda yatesinnị ján nixtjin.
8 'Ba 'ba kuán, nga na'enre Publio kjijña'on nga chi'in nt'ai kunre 'ba tifa'are. 'Ba 'batsa'en Pablo ja'as'en ña kjijña 'ba jaskan nga je jako Na'enchana ngat'are kui, yanere ntsja 'ba kitsinda.
9 Kionga je 'ba kuán, 'ba nde ja'e kio kja'e xuta xi inyafesun xi kio tjindu 'ba kuanda.
10 'Ba 'batsa'en nkjin tsajmi= kitsjanị 'ba kionga je kichjube nganiị kja'e barku, 'ba nde kitsjanị mé= xi kụachjennị nga kuangiịn.

Pablo fechu naxinanda Roma

11 Kionga je ja'a ján sa, tsanginkuẹ jngu barku xi kio kitsikja'a nixtjinre nch'an. Kui xi naxinanda Alejandría tse'e 'ba ku barku kuandat'a isenre na'en xi Cástor ko Pólux 'mi.
12 'Ba echiị naxinanda Siracusa 'ba ján nixtjin ts'andayanị kio.
13 'Etjiị kio 'ba tsangit'aị ngandaire nangi xi kio tjin 'ba 'batsa'en echiị naxinanda xi Regio 'mi. 'Ba nga kuanyujun tsisetjen jngu ntjo, kui kjua 'nda xi majóni nixtjin echukuẹ barku naxinanda Puteoli.
14 Kio kiskajiịn yak'a xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tsi'anị nga kuetsubakuẹ jngu semana. 'Ba 'batsa'en echunị naxinanda Roma.
15 'Bamani xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesús xi tjindu Roma, kionga kjint'e en ngat'a tsajain, ja'ekja'aya ndiyanị ka'nda nga'nde xi Foro Apio 'mi ko nga'nde xi Ján Tabernas 'mi. Kionga Pablo tsabe nchjabiu, kitsjare kjuanda Na'enchana 'ba tsja kis'ere inimare.
16 'Ba kionga tsitjas'eẹn naxinanda Roma, Pablo kitsa'e'ndere nga k'uejñat'axin 'ba nga tu jngu chasoldadu sikuenda.

Pablo tsikja'axtiuyare enre Na'enchana xuta judío xi tjindu Roma

17 Kionga je ja'a ján nixtjin, Pablo kinchjare nga kuañajan nchja ngakure
xuta judío xi kio tjindu. 'Ba kionga nchjabiu je kuañajan, 'bi kitsure:
—Jun nts'ią xian, tumé xi kitsikuaą xuta naxinandana 'ba ninga bi tsa nga-
nią kjuachingare xuta chingana. Tunga xuta xi tjindu naxinanda Jerusalén
kitsingantsjaną ngaya ntsja nchja romano.
18 Kui xi kitsa'enną kjua 'ba kuamejénre nga sik'ejñandainą, ngat'a bi
kuasjaire ngat'anę xi kjenndiya nga kueya.
19 Tunga nchja judío bi kitsja'nde. Kui kjua tjinnenire tsi'añą nga ngaku
titjun César k'uenda kjuanę, ninga bi tjinną mé= xi kuangią ngat'are xuta
naxinandana.
20 Kui kjuañu kinchjani_nuų, ngat'a mejénnę skue_nuų 'ba kjuako_nuų.
Ngat'a tjikja'ñunę na'ñu kichabi tu ngat'are mé= xi techuya_ra ña xi xuta tse'e
Israel kuán kitsu Pablo.
21 —Jin bi kixuntsjai xujun xi jendibani nangi Judea, xi nchja ngat'a tsiji —
kitsu nchjabiu—. 'Ba ninga nts'ia xi jendibani ngajaan tumé en xi ch'o nchja
ngat'a tsiji ja'ekonį.
22 Tunga mejénnį kjuinu'yeę jotsa'en nikja'etsjen, ngat'a 'ya=ni nga nituña
nga'ndeñu bi nda nukjua ngat'are ndiya xi tenikja'axtiuye.
23 Kui kjua 'ejñanire jngu nixtjin, 'ba ne nkjin xuta ja'e kui nixtjinbiu ni'ya
ña tijña Pablo. Jngu nixtjin fa jako Pablo nga 'ejña chubare 'ba kitsuyakixire
ngat'are ña batexuma Na'enchana. Kitsichjen xujun kjuatexumare Moisés
'ba ko xujun xi kitsi'indu nchja chinga profeta tuxi kitsi'indani inimare xuta
ngat'are Jesús.
24 'Ba 'batsa'en tjin xi kuakjainre mé= xi kitsu Pablo 'ba tjin xi bi kuakjainre.
25 'Ba kionga je josiko xinkjin, 'etuts'inre nga kiji ngani ndaba 'ba Pablo tu
'bi= kitsu ngisare:
—Kjuakixi= mé= xi Isennixtjintsjere Na'enchana kitsikinchja profeta Isaías
nga jako xuta chinganu nga kitsu:
26 T'ichin 'ba 'ba t'in_ri naxinandabi:
Ninga nda kuinya ñojon, bi kųankjinnu.
'Ba ninga nda xutsijon, bi xio.
27 Ngat'a je ne taja kuán inimare xutabi,
'ba kitsixtaya yojore 'ba 'echja tuxkun,
tuxi bi skueni 'ba bi kjuint'eni,
'ba tuxi bi kųankjinnire,
'ba tuxi bi kjua'eni ngixkuaąn 'ba an sindaą.
28 'Kui kjuañu nde tjinnenire nga xiañu nganda'e nga Na'enchana kit-
sikasenre en xi sik'angi xuta xi bi judío. 'Ba kui kuinya ñojon=re enbiu.
29 Kionga 'ba kitsu Pablo, nchja judío 'ñu josiko xinkjin nga kiji.
30 Jó nu kuánre Pablo nga tsik'ejñaya ni'ya xi 'echjintjai 'ba kjebetjo ngatsi'i
xi fechukun.
31 Kitsikja'axtiuyare ngat'are ña batexuma Na'enchana 'ba yakuyare
ngat'are Na'enna Jesucristo. Tsajain xi 'echja'ndere 'ba tu'yá kitsina'enre.

Xujun xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'are Jesús xi tjindu naxinanda Roma
ROMANOS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi tetsa'exangi_ra Jesucristo xi xakji'i
kjinukjuaninạ nga kụaạn apóstore 'ba 'ejñat'axinnạ, tuxi sikja'axtiuyañạ en
ndare.
2 Kui xi nixtjin kuatse jan kitsu nga kitsja ts'a Na'enchana nga kitsikinchja
nchja chinga profetare, jotsa'en kua'indut'a xujun tsjere,
3 xi tsuyana ngat'are Na'enna Jesucristo xi Ki'ndire Na'enchana mani. Kui
xi ntjere David jendibani nga kuán jngu xuta ngasun'nde.
4 'Ba nga ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba=tsa'en kis'ejñatsejenni nga kui
xi Ki'ndire Na'enchana xi tjinre kjua'ñu, jotsa'en tsinkjin kakunna Isennix-
tjintsje xi tsitsjena.
5 Ngat'are Jesucristo= Na'enchana kitsjanạ kjuandabi nga jngu apóstol
kuáạn. Tuxi sikja'axtiuyañạ en ndare ngajinre ngatsi'i naxinanda xi tjin,
tuxi xuta ngatjamakjainnire ngat'are kui 'ba ngatatsik'etjusunni enre nga
sichjire ja'enre.
6 Xi 'ba nde kio tetsubajin_ru ngayeje xi kinchjanu Na'enchana nga xuta xi
tse'e Jesucristo kuon.
7 Na'enchana tsimejénnu jun ngatsi'u xi makjainnu ngat'a tse'e xi tetsubo
Roma 'ba kinchjanu nga kuon xuta tsje xi tse'e.
Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesu-
cristo.
8 Titjunfarạ, ngat'are Jesucristo tsja_rạ kjuanda Na'enchana ngat'anu
ngatsi'u, ngat'a ngayéje ngasun'ndio nda inyanchja xuta ngat'are jotsa'en
makjainnu Na'enna.
9 Na'enchana xi ko fani ngayéje inimanạ tetsa'exat'a_rạ nga
tetsikja'axtiuyaạ en nda ngat'a tse'e Ki'ndire be= nga ngantsjai fa'etsjenạ
ngat'a tsojon nga fakuạ.
10 Mi'antsjai_rạ Na'enchana tsa kui xi tsu kakun tuchan jngu nixtjin
sja'ndenạ, nga kụan kjuikun_nuụ.
11 Ngat'a ne mejénnạ skue_nuụ, tuxi kuasekoni_nuụ nga sạkunu mé=
xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba nga nda kixi kuinyo ngat'are
Na'enna.
12 Asa jo tsu en, mejénnạ kionga je tejñaạ ngajinnu kua'e nga'ñukaña_ra
xingia ngat'are jotsa'en tujngu makjainna jun ko an.
13 Jun nts'iạ, mejénnạ nga xio nga je nda'e mejénninạ kjuikun_nuụ, tunga
ka'nda nganda'e tojo tjin tsajmi xi ti'bechja'ndenạ. Ngat'a mejénnạ sa'aạn
ngajinnu ndekuini xa xi tetsa'aạn ngajinre naxinanda xi yak'a tuxi skueñạ
kjuandare xanạ ngat'a tsojon ngayeje.
14 Na'enchana 'exanạ 'ba tjinnere nga sa'aạn xare ngajinre tu'ya xutañu, a
xuta xi mare en griego= asa kja'e xuta=, a xi chjine= asa xi nimé kjiña'anre.
15 Kui= kjuañu ne 'ñu mejénninạ nga 'ba nde sikja'axtiuya_nuụ enre
Na'enchana jun xi tetsubo naxinanda Roma.
16 Bi masubanạ ngat'are en ndare Na'enchana, ngat'a kui= xi kjua'ñure
Na'enchana xi tsik'angi ngat'are kjua'ñure je ngatsi'i xuta xi makjainre
ngat'are kui, ch'anira xuta judío ko xuta naxinanda xi yak'a.

17 Ngat'are kui en ndare xi bakutsejenna jótsa'en kuakixi xuta ngixkun
Na'enchana, tu ngat'are nga makjainre 'ba nga janda kuakjain ngisare,
jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Xi kixi ngixkun Na'enchana, kui xi
s'ere xi kjuabenichun fa tu ngat'are nga makjainre.”

18 Ngat'a s'ejñatsejen kjuastire Na'enchana xi ndibani ngank'aa. Ndibanere
ngatsi'i xuta xi bi bekun kui nga inyatsa'en tsajmi xi bi nda, xi nga ko
kjuach'okunre 'bechja'ndere yojore nga xiare xi kjuakixi.

19 Ngat'a tijñatsejenre xutabiu mé= xi 'yare ngat'are Na'enchana, ngat'a
ndekui 'ejñatsejennire.

20 Ka'nda nga kitsinda Na'enchana ngasun'ndio, 'ya=re mé= xi bi matsejen
ngat'are kui. Kibi= nga tujngu kui xi Na'enchana 'ba nga kjua'ñure niñajanni
kjuet'a. Kibi nda 'yare nga chutsejenre mé= xi kitsinda. Kui= kjuañu tsajainni
jótsa'en kuasekoni yojore xutabiu.

21 Ngat'a ninga tsa tsabe ngat'are Na'enchana xutabiu, bi kitsichjire
jotsa'en machjen 'ba ninga bi kitsjare kjuanda. Tusa kitsikja'etsjen mé= xi
tumé chjire 'ba kis'ejñujinre inima xtanre.

22 Kitsu nga kui= xi xuta nkjin kakun, tunga tu xuta chikun kuánni.

23 'Ejñat'axin kjuajere Na'enchana xi bi fet'a, 'ba tusa kitsichjire isenre xuta
xi fekjua, xi tse'e tjiunise, xi tse'e tjiuba xi ñujun ndsaku 'ba ko xi tse'e tjiuye.

24 'Bamani Na'enchana kitsikumare xutabiu ngajinre kjuach'o xi tsu ini-
mare. Ngu tuchume= tsajmi xi tjinre kjuasuba kitsiko yojore xinkjin.

25 'Ejñat'axin kjuakixire Na'enchana 'ba tusa en ndesu kuakjainre.
Tsabekun 'ba kitsichjire mé= xi Na'enchana kitsinda 'ba bi Na'enchana xi
kitsinda tsajmibiu yatesinre. Xi tujngu kui machjen nga sichjire ngantsjai
nixtjin. 'Ba ngatjama.

26 Kui= kjuañu Na'enchana kitsikumanire xutabiu ngajinre mé= xi 'ñu
mejénre, xi tjinre kjuasuba. Ka'nda yanchjinre kitsik'antjaiya ndiya xi
Na'enchana kitsjare ngasun'ndebi nga bi nde 'batsa'en kitsichjenni yojore.
'Ba kitsa'en mé= xi bi tsaka'a ndiya xi kitsjare Na'enchana.

27 'Ba 'ba nde tsa'en xuta xi'iun kitsik'antjaiya ndiya xi kitsjare Na'enchana
ngasun'ndebi. 'Endut'axin yanchjinre nga tusa ndekuini xuta xi'in xinkjin
'ñu kuamejénre. Kitsiko xuta xi'in xinkjin mé= xi masubana. 'Ba kisakure
chji xi 'bakore ngat'are kjuach'o xi kitsa'en nga kitsikjetsun yojore.

28 Ngat'a jotsa'en nga bi kuamejénre xutabiu nga janda k'uejin kakun nga
kui= xi Na'enchana, kui= kjuañu kui kitsikumanire ngajin kjuafa'etsjenre xi
tumé chjire, tuxi sa'enni mé= xi bi ma ña'an.

29 Ngatsi'i kitse ngajin inimare nkjin kuya tsajmi ch'o. Tu kui mején yejere
mé= xi tjinre xinkjin 'ba mastike xinkjin. Kitse ngajin inimare kjuaxin
kakun ko kjuachan ko kjuach'onacha 'ba ko kjuach'okun. Tsik'en xuta 'ba
nchjandesuta'en xinkjin.

30 Tsik'axki xinkjin, 'ba mastike Na'enchana, 'ba 'baxjengi xinkjin. Tsink'a
kakun, tu kui nda 'baxje suba yojore, 'ba 'baxjejin kjuafa'etsjenre nkjin kuya
kjua xi ch'otjin. Bi tsik'etjusunre xichare,

31 ne taja= nindaku, bi tsik'etjusun en xi nchja, tu'yá tsimején, 'ba bi
fa'animare xinkjin 'ba ninga ni'yá tsichat'are.

32 'Ba be= xutabiu nga Na'enchana je 'ejña kjuatexuma xi tsu nga nga'ya= xi
'batsa'en machjen nga kueya. Tunga tojo 'ba inyatsa'en 'ba nase tsja= mare
nga tjin ngisa xi 'ba nde tsa'en ngayeje.

2

1 'Ba 'bamani tu'ya xi kuáin ji, tsa techjube nga'ndere Na'enchana nga teña'an_ri kjua xuta xi kja'ere, tsajain jótsa'en kuisekue yojori. Ngat'a kionga ji teña'an_ri kjua xuta xi kja'ere, nde ji techaninejeni_ri yojori. Ngat'a mé= xi teña'an_ri kjua xuta xi ngijngu, ndekui ña'anni nda tsa ji ngayeje.

2 'Ba 'yaña nga Na'enchana kixi tsa'en kjua kionga kaninejere xuta xi 'batsa'en.

3 'Ba ji xi teña'an_ri kjua xuta xi kja'ere ngat'are mé= xi tsa'en 'ba xi ndekui tsajmi ña'anni ji ngayeje, ¿a mari ji nga k'uangi kionga Na'enchana sa'en kjua?

4 ¿A bi te'naxjengi kjuanda je xi tjinre Na'enchana nga bi ta'a makjanre 'ba nga tsejndakoni ngayeje? ¿A bi te'ye nga kuifa ni kjuandare Na'enchana xi tifikori nga kjuechut'a_ri 'ba nga sik'antjaiya inimari?

5 Tunga ji ne xtain 'ba bi mejénri kjuinik'antjaiye inimari 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana. 'Ba 'batsa'en tenikjinta'en kjuana'en yojori xi kjua'enere xuta nixtjin kionga Na'enchana sikasen kjuastire 'ba nga kuakutsejen nga kui= xi kixi tsa'en kjua.

6 Ngat'a Na'enchana k'uechjire xuta ngat'are mé= xi kitsa'en nga jngu jngu.

7 'Ba kjuabenichun xi bi fet'a sjare tu'ya xutañu xi mangisjai nga sa̱kure kjuaje xi Na'enchana tsjana nga nda xiare 'ba nga k'uendukunntsjai nga bi inyafere kakun nga inyatsa'en mé= xi nda.

8 Tunga Na'enchana sikasennere kjuastire ko kjuastijndare xuta xi tsisinre kjua, xi bi tsik'etjusun xi kjuakixi nga xi tusa kjua ch'okun tsik'etjusun.

9 Kjuanima 'ba ko kjuaba s'e̱re ngatsi'i xuta xi ch'o tsa'en, ch'anira xuta judío ko xuta naxinanda xi yak'a ngayeje.

10 Tunga ngatsi'i xuta xi nda tsa'en, kui= xi s'e̱re kjuaje 'ba nda xiare 'ba s'e̱re kjuaxiu, ch'anira xuta judío ko xuta naxinanda xi yak'a ngayeje.

11 Ngat'a Na'enchana bi kabi tsa'en xuta.

12 Ngatsi'i xuta xi majngi je 'ba bi be kjuatexumare Moisés, kui= xi kueyat'axinre kjuatexumabiu. 'Ba ngatsi'i xi be kjuatexumo 'ba majngi je, kui= xi ko kui kjuatexumabiu ku̱ankonire kjua.

13 Ngat'a bi kixi ngixkun Na'enchana xi tu kjuatexumo basen ñojonre. Tu kui= xi tsik'etjusun kjuatexumo xi kixi ku̱an ngixkun Na'enchana.

14 Tunga kionga xuta xi bi judío, xi bi kitsa'ere kjuatexumare Moisés, tsa'en mé= xi bakuya kjuatexumo ngat'a inimare ndibajinni, 'batsa'en kuenda tse'e suba sakunire jngu kjuatexuma, ninga tsajainjínre kjuatexumare Moisés.

15 Bakutsejen ngat'are jotsa'en tjindu nga ngajin inimare kua'indut'a mé= xi bakuya kjuatexumo. Inimare tsuyakixi tsa nda tjin asa bi nda tjin xi tsa'en. 'Ba kjuafa'etsjenre bangi asa baseko.

16 'Ba= ku̱an nixtjin kionga tu ngat'are Na'enna Jesucristo Na'enchana sa'enre kjua mé= xi tjindujin'more inimare xuta. Jo tsu en ndare xi tetsikja'axtiuya̱a.

17 'Ba ji xi xuta judío 'mi_ri yojori, ma'ñut'a kakuin kjuatexumare Moisés 'ba nk'a 'naxje yojori nga tu tsiji tajngu 'mi_ri Na'enchana.

18 'Ba 'yani mé= xi mejénre kui, 'ba kjuatexumo bakuya=ri nga xja'ajin mé= xi nda.

19 Bere takuin nga ku̱an kuaku ndiya_ri xuta xi ka 'ba nga ku̱an kuakutsejen_ri joni jngu ndi'i xuta xi sema ña jñu xi tsajainre Na'enna.

20 'Ba bere takuin nga ku̱an kuakuya_ri xuta xi bi be mé= xi tse'e Na'enchana 'ba nga ji ku̱ain xuta chjinere xuta xi bi mankjinre, ngat'a tjinri tse kjuankjin kakun ko kjuakixi xi bakutsejenri kjuatexumo.

21 Tunga ji xi bakuya_ri xuta xi kja'ere, ¿ánñu bi ji tjun bakuyani_ri yojori? Ji xi 'be_ri nijmi xuta nga bi ma ña'an cheje, ¿a bi ñe'en cheje ji?
22 Ji xi sji nga bi ma ña'an kjuachajngi, ¿a bi 'ba ñe'en ji? Ji xi mastiche na'en xi ntsja xuta tsindani, ¿a bi ñe'en cheje ningure na'enbiu?
23 Ji xi nk'a 'naxje yojori ngat'are kjuatexumo, ¿a te'yakun=ni Na'enchana kionga bi tenik'etjusin kjuatexumo?
24 Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Tu ngat'anu nga ch'otsa'en ti'baxki Na'enchana ngajinre xuta ngasun'ndio."
25 Kjuakixi= nga kuasekori tsa kjiñe'en xi circuncisión 'mi tsa tenik'etjusin jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo. Tunga tsa bi tenik'etjusin kjuatexumo, nde 'ba=nire jo=ni tsa bi kjiñe'en circuncidar yojori.
26 'Ba tsa tusa xi bi kuán circuncidar tsik'etjusun jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo, kui= xi xiare joni xi kuata'en xi circuncisión 'mi.
27 Xi tsik'etjusun kjuatexumo ninga tsa bi kuán circuncidar, kui= xi sa'enri kjua ji xi bi tenik'etjusin kjuatexumo ninga tsa kjiñe'en xi circuncisión 'mi 'ba ninga tjinri kjuatexuma xi kua'indut'a xujun.
28 Ngat'a bi xuta judío kjin xi tu ngasun nk'a yojore matsejen joni xuta judío. 'Ba bi circuncisión kjin xi tu ngasun nk'a yojo kuata'en.
29 Tusa kui= xi xuta judío kjin xi tjin ngajin inimare mé= xi tse'e xuta judío. 'Ba xi circuncisión kjin kui= xi ma ngajin inimare xuta. Kui=bi xi ndibanire Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba bi kui= xi kua'indut'a xujun. Xi tsa'en kibiu nda= 'yare, bi xuta xi nda nchja ngat'are, tu Na'enchana sani.

3

1 'Bamani, ¿mé= chji xi tjin ngisare nga ma judío asa nga ma circuncidar?
2 Ne nkjin kuya chji xi tjin ngisare. Kui=bi xi titjun nga Na'enchana kitsingatsjare xuta judío enre.
3 Tsa tjin xi bi kuakjainre ngat'are enre, ¿a tu kui kjuañu Na'enchana bi sik'etjusunnire en xi kitsure?
4 ¡Ngu niñajanni 'ba kuan! Ninga tsa ndesu ngatsi'i xuta, tunga Na'enchana tojo 'ba=tsa'en ko kjuakixi. Ngu enre 'ba=tsa'en kua'indut'a:
S'ejñatsejen nga ji xi kixi kionga sji mé= enñu,
'ba si'anni ji kionga kuanri kjua.
5 Tunga tsa kjuach'okunna 'bejñatsejen nga Na'enchana xi kixi, ¿jó kuixan? ¿A kuixun=ña nga Na'enchana bi tjinre kjuakixi kionga tsikasenna kjuastire? (Kionga 'ba texian, tenchjaa=ña jotsa'en nchja xuta.)
6 Tunga, ¡niñajanni 'ba kuan! Ngat'a tsa Na'enchana bi tjinre kjuakixi, ¿jótsa'en kuan sa'enire kjua xuta ngasun'ndio?
7 Tunga tsa en ndesu xi tenchjaa tsa kui= xi 'batsa'en k'uejñatsejen kjuakixire Na'enchana 'ba kui saku=ngisare kjuaje, ¿ánñu tojo tjiña'an ngisaninа kjua joni tsa an xi xuta je kuáan?
8 ¿A bi tusa nda tjin nga si'an mé= xi bi nda tjin, tuxi kjua'eni kjuanda? Jo tsu yak'a xuta xi ch'otsa'en inyatsik'axkina nga 'bixu tsu en xi tebakuyaa. Tunga xi 'ba inyatsu machjen nga kjua'a kjuanima.
9 Ngu, ¿a ngisa nda ngisai jin xi judío kuáin nga ko mare xutare naxinanda xi yak'a? ¡Junjun! Ngat'a je= 'yakuan nga ngatsi'i, a xi judío asa xi bi judío tjindu ngajin kjua'ñure je.
10 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Tsajain xuta xi kixi, nijngujín tjin.
11 Tsajain xuta xi mankjinre.

Tsajain xuta xi mangisjai ndiya xi tse'e Na'enchana.
12 Kja'e ndiya xi bi nda kiji ngatsi'i,
nimé nde chjinire kjua xi tsa'en.
Tsajain xuta xi tsa'en xi nda,
nijngukjinjín tjin.
13 Naxujndare joni jngu tsju xi tixa,
'ba tsiteya najenre nga nchja en ndesu,
'ba en xi 'betju ts'a joni xanre tjiuye.
14 Kitse nga'a ts'a en xi ch'otsu 'ba ko en xi nchjabojonire xuta.
15 'Ba tu tjindundantsjai nga mejénre sik'en.
16 Ndiya xi semaya tsinima= 'ba tsi'on=re xuta,
17 'ba bi inyabe ndiya ñá tjin kjuaxiu.
18 Bi tjijin kakunre
nga Na'enchana xi tjinnere nga kjuikuncha.

19 'Yaña kibi. Ngayéje mé= xi tsu kjuatexumo, Na'enchana tifako xuta xi kitsa'ere kjuatexumo, tuxi 'batsa'en k'uechjani ts'a ngatsi'i xuta 'ba si'annire kjua ngayéje ngasun'ndio ngixkun kui.

20 Ngat'a nijngu xuta kuakixi ngixkun Na'enchana tu ngat'are tsa sik'etjusun mé= xi kua'indut'a xujun kjuatexumare Moisés. Tusa kjuatexumo machjen tuxi 'bejñatsejennina nga tjinna je.

21 Tunga nganda'e, je 'ejñatsejen Na'enchana jótsa'en makixini xuta ngixkun kui. Bi kjuatexumo xi 'batsa'en, ngu ndekuini kjuatexumo ko xujun xi tse'e profeta tsuyakixi mé= xi tijñatsejen nganda'e.

22 Ngat'are kjuamakjainre ngat'a tse'e Jesucristo, 'ba=tsa'en makixini xuta ngixkun Na'enchana. 'Ba makixi ngatsi'i xi makjainre, ngat'a kui bi kabi tsa'en xuta.

23 Ngatsi'i xuta tsajngi je 'ba kjin tjindu ngat'are kjuajere Na'enchana.

24 Tunga tu ngat'are kjuandare Na'enchana titsja kjuatjo nga makixi xuta, ngat'a Jesucristo 'echjintjai xuta tuxi kuandaini ngat'are jere.

25 Na'enchana kitsa'en Jesucristo jngu chje kionga 'estenntjaina jinre, tuxi sakunina kjuanichat'a nga kuakjainna ngat'are kui. 'Ba=tsa'en yakutsejen Na'enchana kjuakixire. Ngat'a bi kiskaninejere xuta xi tsajngi je nganda'eñu,

26 ngu kui tjinre kjuatsejnda. Tunga tibakutsejen nixtjin nganda'e jótsa'en tsikixina; jotsa'en kixi kui, 'ba 'ba nde kixi tsa'en xi makjainre ngat'are Jesús.

27 'Bamani, ¿jótsa'en nk'a kjui'naxjeña yojona? Bi ma. S'ejñat'axin= kibiu. ¿Jótsa'en s'ejñat'axinni? ¿A ngat'are tsa tenik'etjusun=ña mé= xi kua'indut'a kjuatexumo? Bi kui kjuañu. Tu ngat'are nga makjainna.

28 Ngat'a mankjinna nga mani nga makixi xuta ngixkun Na'enchana tu ngat'are nga makjainre 'ba bi ngat'are tsa sik'etjusun mé= xi kua'indut'a kjuatexumo.

29 ¿A tu xuta judío sani xi Na'enre Na'enchana? ¿A bi 'ba nde Na'enre ngatsi'i xuta xi yak'a ngayeje? Jun, kjuakixi= nga 'ba nde Na'enre xi bi judío ngayeje.

30 Ngat'a jngututu mani Na'enchana. Kui xi tsa'en nga makixi xuta judío xi kuán circuncidar ngat'a makjainre, 'ba nde tsa'en nga makixi xuta xi yak'a xi bi kuán circuncidar tu ngat'are nga makjainre.

31 'Ba meni, tu ngat'are nga makjainna, ¿a tenichajaña chjire kjuatexumo? ¡Junjun! Tusa 'batsa'en teba'e_ra chji xi machjenre kjuatexumo.

4

1 'Ba 'batsa'en: ¿jó kuixan ngat'are Abraham xi kuán xuta chingana nga'e
ngasun'ndebi? ¿Mé= xi kisakure?
2 Tsa Abraham kuakixi tu ngat'are mé= xi nda kitsa'en, kụan nk'a k'uaxje
yojore, tunga bi ngixkun Na'enchana.
3 Ngu 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Abraham kuakjainre
ngat'a tse'e Na'enchana, 'ba kui=bi xi kiskjebere kuenda kui nga kiskjebetjo
Abraham joni xuta kixi.”
4 Jo=ni xuta xi tsa'exa, chji xi kui ba'ere bi joni jngu kjuatjo, tu jo=ni tsa
jngu tsajmi xi machjen nga kua'ere.
5 'Ba ngat'are xuta xi bi bere kakun ngat'a tse'e mé= xi nda kitsa'en 'ba tsa
tusa makjainre ngat'a tse'e Na'enchana xi kixi tsa'en xuta je, Na'enchana
be= nga makjainre xutabiu 'ba kui je= kiskjebere kuenda nga kiskjebetjo joni
xuta kixi.
6 ¡Á ndanire xuta xi Na'enchana kjebetjo joni xuta kixi 'ba bi kuenda
kjebere mé= xi kitsa'en! 'Ba nde kitsu David
7 ñá 'bitsa'en kitsi'indu:
¡Á ndanire xuta xi kjinichat'are jere,
xi kis'echjintjai jere!
8 ¡Á ndanire
xi Na'enchana bi kuenda tsa'en jere!
9 ¿A tu kui tsé xuta xi kuán circuncidar sạkure kjuandabi? ¿Asa 'ba=nde ko
xi bi kuán circuncidar? Je tsikixan nga Abraham kuakjainre 'ba kui= kjua
kichjubenire kuenda 'ba kitjubetjo joni xuta kixi.
10 Tunga, ¿kjia'áñu kitjubetjo Abraham? ¿A kionga je kuán circuncidar?
¿Asa kionga kjejín? Kitjubetjo= kionga kje majín circuncidar.
11 Jaskan Abraham kuán circuncidar joni tsa jngu chụbạ kis'et'are.
Chụbạbiu jo=ni jngu sello xi bakutsejen kjuakixi xi kisakure ngat'a kuak-
jainre ngat'a tse'e Na'enchana kionga kje majín circuncidar. Meni 'batsa'en,
Abraham je kuán na'enre ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana
ninga tsa bi kuán circuncidar. Na'enchana be= nga makjainre xutabiu 'ba
kui=bi xi kjebere kuenda nga kjebetjo joni xuta kixi.
12 'Ba nde Abraham kuán na'enre xuta xi kuán circuncidar, tunga bi tsa
tu kui kjua nga kuán circuncidar, 'ba=nde xi 'batsa'en makjainre jotsa'en
kuakjainre xuta chingana Abraham kionga kje majín circuncidar.
13 Na'enchana kitsjare ts'a Abraham nga kui ko ntje xi jaskan s'ẹre xuntsja
ngasun'ndio nga kụatse'e. Tunga bi ngat'are tsa kitsik'etjusun kjuatexumo
Abraham, tsa kui kjuañu Na'enchana kitsjanire ts'a, tu ngat'are kjuakixi xi
kisakure kionga kuakjainre.
14 Ngat'a tsa xi inyatsik'etjusun kjuatexumo, kui= xi xuntsja mé= xi
Na'enchana kitsja ts'a nga sja, tsa 'baratsa'en tumé chjinire nga makjainna
ngat'a tse'e Na'enchana 'ba 'ba=nde tsa'en xaja chjire en xi kitsja ts'a
Na'enchana ngayeje.
15 Ngat'a kjuatexumo tsikasenne=re xuta kjuastire Na'enchana kionga
bi tsik'etjusun. Tunga ña tsajain kjuatexuma, 'ba=nde tsajain xi mangane
kjuatexumo.
16 'Bamani tu ngat'are nga makjainre xuta, kui= kjuañu sạkunire mé= xi
kitsja ts'a Na'enchana, 'ba 'batsa'en ngat'are kjuandare kui sạkure kibiu.
'Batsa'en kjuakixi= nga sạkukjinre ngatsi'i ntjere Abraham, bi tsa tu kui xi
ya'a kjuatexumo, 'ba=nde xi makjainre jótsa'en kuakjainre Abraham. Ngat'a
kui= xi na'enna ngatsi'a.

17 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Ji= xi je kitsa'enra̱ na'enre nkjin
naxinanda.” 'Ba 'batsa'en Abraham kuakjainre 'ba kuán na'enna ngixkun
Na'enchana, Na'en xi tsik'endukun xuta xi je mik'en 'ba tsinda mé= xi kje
nisañajanni s'e 'ba s'e.
18 Abraham kiskuyare 'ba kiskunkonire mé= xi kitsure Na'enchana, ninga
tsa nde tsajainnire mé= xi kiskunre. Kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana 'ba
'ba=tsa'en kuánni “na'enre nkjin naxinanda”. Ngat'a: “'Batsa'en nkjin ku̱an
ntjeri”, kitsure Na'enchana.
19 Bi kitsikjere kakun Abraham ngat'are mé= xi kuakjainre, ninga tsa tsabe
nga je mején jngu sientu nure 'ba bi nde s'e̱nire ntje asa nga chjunre Sara 'ndi
ngayeje.
20 Bi jó ján yaja kakun Abraham ngat'are mé= xi Na'enchana kitsjare ts'a
nga sjare. Tusa ngisa 'ñu nda kuakjain ngisare 'ba 'ejñatsejen nga Na'enchana
xi tjinre kjuaje.
21 'Ba niki nda= tsabere kakun nga Na'enchana tjinre kjua'ñu tuxi
sik'etjusunni mé= xi kitsjare ts'a.
22 Kui= kjuañu Na'enchana tsabeni nga makjainre 'ba kiskjebere kuenda
ngat'are kibi 'ba kiskjebetjo Abraham joni xuta kixi.
23 'Ba ña kua'indut'a nga Na'enchana kiskjebetjo Abraham joni xuta kixi,
bi tu ngat'are Abraham nga 'batsa'en kua'indu.
24 'Ba=nde kua'indu ngat'ana. Ngat'a Na'enchana 'ba=nde skjebena
kuenda 'ba skjebetjona joni xuta kixi, ña xi makjainna ngat'a tse'e. Kui xi
kitsikja'ayare ngajinre mik'en Na'enna Jesús,
25 xi kuangantsja tuxi kjuinik'enntjaini ngat'are jena 'ba kjinikja'aya
nganire ngajinre mik'en tuxi sikixinina ngixkun Na'enchana.

5

1 'Bamani je= kuakixia tu ngat'are nga makjainna. 'Batsa'en tjinna kjuaxiu
ngixkun Na'enchana ngat'are Na'enna Jesucristo.
2 Ngat'a makjainna ngat'a tse'e Jesucristo, kui kjuañu kisakunina kjuand-
abi 'ba nda kixi tenya ngajin kjuando 'ba tsja= mana ngat'are kjuajere
Na'enchana xi techuya_ra nga sa̱kut'ana.
3 'Ba bi tsa tu kui kibi. 'Ba=nde tsja= mana ngajinre kjuanima xi temit-
jaxtia, ngat'a 'yañą nga kjuanimabiu tsja nga'ñuna 'ba chukjuakona mé xi
temata'an.
4 'Ba tsa chukjuakona, nda= 'baxjena Na'enchana. 'Ba tsa nda 'baxjena
Na'enchana, ma chuya_ra kjuanda xi sjana.
5 'Ba bi sakuna kjuasuba, ninga tsa kje sakujínna mé= xi techuya_ra.
Ngat'a Na'enchana je kitsitse ngajin inimana kjuanimejenre nga kitsjana
Isennixtjintsjere.
6 Kionga tojo inda tjin ngisana ngixkun Na'enchana, Cristo k'enntjaina, ña
xi xuta je kuáan, kionga je echu nixtjin xi 'ejña Na'enchana.
7 Ne na'en tjinre nga tjin xi kueyantjaire jngu xuta xi kixi. Ningara tsa tjin
xi ku̱akakun kueyantjaire jngu xuta xi nda xuta.
8 Tunga Cristo, k'enntjaina kionga xuta je ngisa. 'Ba 'ba=tsa'en Na'enchana
yaku jó kji'i tsimejénna ña.
9 Me nganda'e je kuakixia ngat'a Cristo 'esten jinre nga k'en ngat'ana. Kui=
kjuañu k'uangiña ngat'are Cristo nixtjin nga sikasen kjuastire Na'enchana.
10 Kionga kuasticha Na'enchana, nda= tsaka'a nganina ngat'are kjuabe-
yare Ki'ndire. Kui= kjua 'yañą nga k'uangia ngat'are kjuabenichunre
Ki'ndire, ña xi je nda= kich'a ngañą Na'enchana nganda'e.

11 'Ba bi tsa tu kui kibi. 'Ba=nde tsja mana ngat'are Na'enchana, ngat'a tu ngat'are Na'enna Jesucristo Na'enchana je nda ya'a nganina nganda'e.

12 Ngat'a tu ngat'are jngu= xuta ja'as'en jio ngasun'ndio, 'ba jio ja'eko kjuabeya. 'Ba 'batsa'en kjuabeyo ja'at'are ngatsi'i xuta, ngat'a ngatsi'i tsajngi je.

13 Ja'ba je tjin je ngasun'ndio kionga kjetjinjín kjuatexumo, tunga jio bi chjubere kuenda ña tsajain kjuatexuma.

14 Tunga kjuabeyo yatexuma ka'nda nixtjinre Adán 'ba 'nda tse'e Moisés, 'ba jesun xuta ninga bi tsajngi je jo kitsa'en Adán nga bi kitsik'etjusun jngu kjuatexumare Na'enchana. Adán jo=ni nguyare xuta xi jaskan kjua'e.

15 Tunga je xi tsajngi Adán bi ma ningusunkua ko kjuatjo xi kitsjana Na'enchana ngat'are kjuandare. Ngat'a nkjin xuta jesun ngat'are jere jngusa xuta, tunga 'ñu je ngisa kjuandare Na'enchana xi kitsjare nkjin xuta ngat'are kjuandare jngusa xuta, kui xi Jesucristo 'mi.

16 Jere jngusa xuta bi ma ningusunkua ko kjuatjo xi kitsjana Na'enchana ngat'are kjuandare. Ngat'a kitsa'en kjua Na'enchana ngat'are je xi jngututu 'ba kiskaninejere xuta, tunga jaskan nga je 'ñu tse je kis'e, ja'e kjuatjobiu xi kitsjana Na'enchana xi tsa'en nga makixi xuta.

17 Ngu kjuabeyo yatexuma ngat'are xuta xi jngututu, ngat'a tsajngi je. Tunga xuta xi tisakure kjuanda jere Na'enchana ko kjuakixi xi tu titsja ngat'are xuta xi jngututu xi Jesucristo 'mi kuatexuma 'ba k'uendukunntsjai.

18 'Ba jotsa'en ngat'are je xi tsajngi Adán kichaninere ngatsi'i xuta, 'ba nde tsa'en ngat'are mé= xi kixi tjin xi kitsa'en Jesucristo makixini ngatsi'i xuta tuxi s'ẹnire kjuabenichun.

19 Ngat'a jotsa'en bi kitsik'etjusun xuta xi titjun kui kjuañu nkjin xuta kuánni xuta je, 'ba nde jotsa'en kitsik'etjusun xuta xi ngijngu kui= kjuañu nkjin xuta kụakixini ngixkun Na'enchana.

20 'Ba nde ja'es'ejña kjuatexumo, tuxi kji'yanire jotsa'en kuatseni jio. Tunga kionga je kuatse jio, 'ñu kuatse ngisa kjuandare Na'enchana.

21 Ngu jotsa'en yatexuma jio tuxi kueyani xuta, 'ba=nde tsa'en yatexuma kjuandare Na'enchana nga sikixi xuta ngixkun kui, tuxi s'ẹntsjainire kjuabenichun ngat'are Na'enna Jesucristo.

6

1 'Bamani, ¿jó kuixan? ¿A tojo kuijnyije ngisa, tuxi ngisa kuakutsejen ngisani kjuandare Na'enchana?

2 ¡Ngu niñajanni! Je tseya ña ngat'are jio. 'Ba 'batsa'en, ¿jótsa'en janda kuetsuba ngisaña ngat'are jio?

3 Ngu je 'yo nga ngatsi'a xi kisatenda ngat'are Jesucristo jngu je makua kui, 'ba jngu je ma ngajin kjuabeyare.

4 Kionga kisatenda ngat'are Cristo, 'ba=tsa'en tseyakua 'ba kis'eyanijinkua, tuxi kuetsubakun xatse ngaña joni Cristo xi ja'aya nganire ngajinre mik'en ngat'are kjuajere Na'enchana.

5 Ngat'a tsa je jngu kuakokjian Cristo jotsa'en k'en, 'ba=nde tsa'en jngu kụan ko kui nga kjua'aya nganina jotsa'en kui ja'aya nganire ngajinre mik'en.

6 'Yaña kibi. Jotsa'en tseketsuba nganda'eñu kis'et'akoña kru Cristo, tuxi sikjetsunni kjua'ñure je xi tijñajin yojona 'ba bi nde si'axat'a ngisani_ra jio.

7 Ngat'a kui xi je 'me, je mandai ngat'are jio.

8 'Ba tsa je tseyakua Cristo, makjainna nga 'ba nde kuetsubakunkua.

9 'Yaña nga Cristo ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba bi nde kueya ngisani. 'Ba kjuabeyo bi nde tjin ngisanire kjua'ñu ngat'are kui.
10 Ngat'a nga k'en Cristo, jngu ndiya= tse k'ensa ngat'are jio. Tunga nga tijñakun, ngat'are Na'enchana tijñakun.
11 'Ba nde tsa'en jun, 'batsa'en tikja'etsjion ngat'anu nga je tseyo ngat'are je 'ba tetsubakunñu ngat'are Na'enchana nga jngu kuanko Jesucristo.
12 'Bamani bi ba'e'nde_ru jio tsa kui xi kuatexumare yojonu xi 'me, tsa sik'etjusun_ru nga si'on xi mejénre yojonu xi 'me.
13 Bi ningantsja_ru jio yojonu tsa siko mé= xi ch'otjin. Tusa, jun xi je tseyo 'ba ja'aya nganinu ngajinre mik'en, tingantsja_ru yojonu Na'enchana tuxi sikoni mé= xi kixi ngixkun kui.
14 'Ba bi nde s'ẹnire jio kjua'ñu ngajinnu, ngat'a bi nde kjuatexumo tibatexumaninu nga tetsubo. Tusa kjuandare Na'enchana tetsubangiu nganda'e.
15 'Bamani, ¿a kuijnyijeña tsa bi nde kjuatexumo tibatexumanina nga tusa kjuandare Na'enchana tetsubangia? ¡Ngu niñajanni 'ba kụan!
16 Ngu je nda 'yo kibi. Tsa tjin xi singantsja_ru yojonu nga sik'etjusun_ru joni chu'ndare, ngu jun= kuon chu'ndare xi sik'etjusun_ru. Tsa chu'ndare je kuon, kueyañu. Tunga tsa sik'etjusun_ru enre Na'enchana, kuetsubajinñu kjuakixire.
17 Tunga xik'uechjire Na'enchana ningara jun xi chu'ndare je kuon nixtjin kuatse jan, nganda'e nde ko ngayéje inimanu tenik'etjusun en xi kika'enu nga kisakuyanu.
18 Je kuando ngat'are jio 'ba je chu'ndare xi kjuakixi kuon.
19 Tefako_nuụ nga te'bejña chuba _nuụ kibi, ngat'a ngat'are kjua'indanu bi ta'a mankjinnu. Jotsa'en nixtjin kuatse jan kjiningantsjo yojonu nga kuon chu'ndare mé= xi jndi ngixkun Na'enchana ko mé= xi ch'o, tuxi ch'o kjiña'anñu. Nganda'e 'ba=nde tsa'en tingantsjo yojonu nga kuon chu'ndare xi kjuakixi, tuxi xuta tsjere Na'enchana kụanñu.
20 Kionga chu'ndare je kuon, bi kuenda kjiño'on tsa bi kixi tsiketsubo ngixkun Na'enchana.
21 Tunga, ¿mé= xi kejennu nga 'ba kjiño'on? Kui= xi tsja_nuụ kjuasuba nganda'e ngu kui= xi fikore kjuabeya xuta.
22 Tunga nganda'e je kuando ngat'are kjua'ñure je 'ba je kuon chu'ndare Na'enchana. 'Ba kjuanda xi tjijennu kui= nga temo xuta tsjere Na'enchana 'ba teño'on mé= xi fikore xuta ña s'ẹntsjaire kjuabenichun.
23 Ngat'a chji xi tsja jio, kjuabeya. Tunga Na'enchana tsja kjuatjo nga k'uendukunntsjai xuta nga tujngu ko Na'enna Jesucristo.

7

1 Jun nts'iạ, tefako_nuụ jun xi 'yo kjuatexumo. Ngu je nda 'yo nga kjuatexumo tu tjinsani=re kjua'ñu ngat'are jngu xuta yejerañu tijñakun ngisa.
2 Joni jngu chjun xi tjinre xi'in. 'Ba=tsa'en kua'indut'a kjuatexumo nga bi kụan sik'ejña xi'inre yejerañu tijñakun ngisa. Tunga tsa kueya xi'inre, je kuandai nganire yojore ngat'are kjuatexumare kjuabixon.
3 'Bamani tsa kja'e xuta kuixanko nga tijñakun ngisa xi'inre, tsu=nire nga titsa'ent'are kjuachajngi xi'inre. Tunga tsa xi'inre kueya, kụandai ngani ngat'are kjuatexumabi. Bi titsa'en kjuachajngi tsa kja'e xi'in kuixanko ngani ya'a.
4 'Ba nde tsa'en ngat'a tsojon nts'iạ. Je= tseyo ngat'are kjua'ñure kjuatexumo nga tseyako Cristo kionga k'en, tuxi kja'e xi tse'e kụan ngañu. Xi ja'aya

nganire ngajinre mik'en, kui= xi tse'e_ru nganda'e. 'Ba=tsa'en kụan si'anña mé= xi nda, xi tse'e Na'enchana.

5 Kionga mé= xi tsu yojona tibatexuma ngisana, kjuatexumo kitsja ndiyare jio 'ba kitsa'en nga kjinimijáan mé= xi bi nda. Kitsa'exa ngajin yojona 'ba kjiña'an mé= xi 'bakore kjuabeya.

6 Tunga nganda'e je bi nde kjuatexumo batexumanina, ngat'a je= tseya ngat'are mé= xi 'et'a'ñuna nixtjin kuatse jan. Kui kjuañu nganda'e teña'axangini_ra Na'enchana ndiya xatsere jotsa'en tibakuna Isennix-tjintsjere. Bi nde teña'axangini_ra jotsa'en kua'indut'a xujun nixtjin kuatse jan.

7 'Bamani, ¿jó kuixan? ¿A kjuatexumo xi tjinre je? ¡Ngu niñajanni! Tunga tsa bira kis'e kjuatexuma, biru tsa'bią mé= xi je 'mire. Ngu, biru tsa'bią nga bi nda tjin tsa simijáąn mé= xi bi tsa'an tsa bi 'batsa'en kua'indut'a kjuatexumo: “Bi nimején tsajmi xi tjinre xuta xi kja'ere.”

8 Tunga jio kitsichjen mé= xi kua'indut'a kjuatexumabi 'ba meni 'batsa'en kitsa'en nga jendibanire takuaąn nga kitsimijáąn nkjin kuya tsajmi xi bi tsa'an. Ngat'a tsa tsajain kjuatexuma, tsajain kjua'ñure jio.

9 Joni an. Kionga kje batexumajínną kjuatexumo, tsakatejñakunña. Tunga kionga kuankjinną mé= xi kua'indut'a kjuatexumo, kisakure kjua'ñu jio,

10 'ba an tseyaą. Kjuatexuma xi tjinni nga sik'ejñakunną tsakaiñu, tusa kui kikoną kjuabeya.

11 Ngat'a jio kitsichjen mé= xi kua'indut'a kjuatexumo 'ba 'batsa'en ts'akonachaną. 'Ba ndekuini xi kua'indut'a kjuatexumo kitsik'enkoniną.

12 'Ba 'batsa'en kjuatexumo tojo tsje. 'Ba xi kua'indut'a kjuatexumo tsje, kixi= 'ba nda koni.

13 ¿A tsu=nire nga xi ndo xi kikoną kjuabeya? ¡Ngu niñajanni! Tusa jio kitsichjen xi ndo nga kikoną kjuabeya, tuxi xiaña nga kui xi je. 'Ba 'batsa'en ngat'are mé= xi kua'indut'a kjuatexumo kji'yare nga ne 'ñu ch'okun kuan ngisa jio.

14 'Yaña nga kjuatexumo ndibanire Isennixtjintsjere Na'enchana. Tunga an xuta ngasun'nde= ña. Je= tsatseną jio 'ba chu'ndare kuáąn.

15 Bi mankjinną mé= xi tsa'aąn. Ngat'a mejénną sa'aąn mé= xi nda tjin tunga bi 'ba tsa'aąn. 'Ba tusa xi ch'okią kui= xi tsa'aąn.

16 Tunga tsa tsa'aąn mé= xi bi mejénną tsa'aąn, 'ba=tsa'en xinkixią nga kjuatexumo nda.

17 Ngat'a bi nde anni xi 'batsa'en nga 'ba tsa'aąn, tu kui je xi tijñajinną.

18 'Be=ña nga nimé xi nda tjin ngajinną ngat'a xuta ngasun'nde kuáąn. Ngat'a ninga tsa mejénną sa'aąn xi nda, bi chukjuakoną nga tsik'etjusaąn.

19 Bi tsa'aąn mé= xi nda xi mejénną sa'aąn. Tusa mé= xi ch'o xi bi mejénną sa'aąn, kui= xi tsik'etjusaąn.

20 Tunga tsa tsa'aąn mé= xi bi mejénną sa'aąn, bi nde an fani xi 'batsa'en. Tu kui je xi tijñajinną xi 'batsa'en.

21 Mankjin=ną kibi: kionga mejénną sa'aąn mé= xi nda, tusa kjuach'okun sąku ngajinną.

22 Tsja mare inimaną ngat'are kjuatexumare Na'enchana.

23 Tunga mankjinną nga kja'e kjuatexuma titsa'exajin yojoną. Kui xi kjanko kjuatexuma xi titsja ndiyare kjuankjin kakunną 'ba kui kjuatexu-mare je xi tijñajin yojoną tsik'ejña'ñuną.

24 ¡Nimaxu ña! ¿'Yá= xi sindainą ngajinre yojobi xi 'bakore kjuabeya?

25 ¡Tsja_ra̱ kjuanda Na'enchana! Ngat'are Na'enna Jesucristo kuandaiña̱.
'Bamani ko kjuankjin kakunna̱ tetsa'enxat'a_ra̱ kjuatexumare Na'enchana,
tunga joni nga xuta ngasun'nde kuáa̱n, kjuatexumare jio tetsa'exat'a_ra̱.

8

1 'Bamani bi nde xaninejenire xuta xi tujngu ko Cristo Jesús. Xutabiu bi
nde tsa'enni mé= xi tsu yojore nga sendu, tusa sendu jotsa'en titsja ndiyare
Isennixtjintsjere Na'enchana.
2 Ngat'a kjua'ñure Isennixtjintsjere Na'enchana tsik'endukunna ngat'are
Cristo Jesús 'ba tsindaina ngat'are kjuatexumare je ko tse'e kjuabeya.
3 Ngat'a xi bi kuánre kitsa'en kjuatexumare Moisés, kui= xi kitsik'etjusun
Na'enchana nga kitsikasen Ki'ndire. Ngu kjuatexumo bi kis'ere kjua'ñu
ngajinre xuta, ngat'a inda= yojore. Tunga ja'e Ki'ndire Na'enchana nga
tsaka'a yojo inda joni jngu xuta ngasun'nde, xi majngi je, tuxi 'echjintjaini
jere xuta. 'Ba 'batsa'en Na'enchana kitsichajin kjua'ñure jio ngajinre yojo
inda.
4 'Ba= kitsa'en tuxi sik'etjusunña en tsje xi kua'indut'a kjuatexumo, ña xi
bi nde tetsubaña joni xuta xi tsik'etjusunre mé= xi tsu yojo jere, tusá jotsa'en
titsja ndiyana Isennixtjintsjere Na'enchana.
5 Ngat'a xi tjindu joni xuta ngasun'ndio xi inda yojore, kui= xi tsikja'etsjen
mé= xi tsu yojo jere. Tunga xi tjindu jotsa'en mejénre Isennixtjintsjere
Na'enchana, kui= xi tsikja'etsjen mé= xi tse'e Isennixtjintsjio.
6 'Ba xi tsikja'etsjen mé= xi tsu yojo jere, kui= xi sakure kjuabeya. Tunga
xi tsikja'etsjen mé= xi tse'e Isennixtjintsjere Na'enchana, kui= xi sakure
kjuabenichun ko kjuaxiu.
7 Ngat'a xi tsikja'etsjen mé= xi tsu yojo jere, kui= xi stike Na'enchana. Ngu
ni̱ mejénjínre ni̱ majiínre tsuba'ñu kjuatexumare.
8 'Ba xi tjindu jotsa'en tsu yojo jere, kui xi bi mare tsik'etjusun mé= xi
matsjare Na'enchana.
9 Tunga ngat'anu jun, je bi nde nik'etjusuni_ru mé= xi tsu yojo jenu
nga tetsubo. Tusa nik'etjusun_ru mé= xi tsu Isennixtjintsjere Na'enchana
nga tetsubo, ngat'a kui= xi tijña ngajinnu ngatsi'u. Xi bi tijña ngajinre
Isennixtjintsjere Cristo, bi Cristo tse'e.
10 Tunga tsa Cristo tijña ngajinnu, tsu=nire nga tijñakun inimanu ngat'are
kjuakixi xi kisakunu, ninga tsa 'bakore kjuabeya yojonu ngat'are je.
11 Na'enchana kitsikja'aya nganire Jesús ngajinre mik'en. 'Ba tsa Isennix-
tjintsjere tijña ngajinnu ngatsi'u, kuifa xi kitsikja'aya nganire Jesús ngajinre
mik'en 'ba nde tsa'en sik'endukun yojonu xi 'me. 'Ba sa'en tu ngat'are
Isennixtjintsjere xi tijña ngajinnu ngatsi'u.
12 'Bamani nts'ia̱, je bi nde tjennina ngat'are yojona tsa kuetsuba ngisa
jotsa'en tsu yojo jena.
13 Ngat'a tsa kuetsubo joni xuta xi tsik'etjusun mé= xi tsu yojo jere,
kueyañu. Tunga tsa ko Isennixtjintsjere Na'enchana sichajiun mé= xi
mejénre yojonu, kuetsubakunñu.
14 Ngatsi'i xi Isennixtjintsjere Na'enchana baku ndiyare, kui= xi ki'ndire
Na'enchana kuán.
15 Ngat'a kisakunu Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba bi chu'nda
kitsa'ennu, tuxi kjuikun ngañu. Tusa kitsa'ennu ki'ndire Na'enchana 'ba
ka'nda bakuyana nga ku̱an k'uin_ra Na'enchana: “Pachi.”
16 'Ba ndekuini Isennixtjintsjere Na'enchana jngu mako inimana 'ba
tsuyakixi nga ña= xi ki'ndire Na'enchana kuáan.

17 Ngu, ña xi je ki'ndire Na'enchana kuáan, 'ba nde sa̱kut'ana mé= xi tse'e Na'enchana, 'ba ko Cristo sa̱kut'akonina. Tuxi sa̱kut'anina kjuajere Cristo, tjinnere nga xja'akua kjuanimare ngayeje.

18 'Ba 'be=ña̱ nga kjuanima xi temitjaxtia nixtjin nganda'e tumé kjinjín tsa singusunkuaa̱ kjuajere Na'enchana xi jaskan ku̱atsejen ngajinna.

19 Ngayéje xi kitsinda Na'enchana inyakuya 'ba 'ñu mejénre skue nixtjin nga Na'enchana kuakutsejen jó= kun xi ki'ndire.

20 Ngat'a mé= xi kuando bi nde tjinnire nga'ñu nga sik'etjusun mé= xi tjinnere nga sa'en tsakaiñu. Kui bi kuamejénre nga 'ba kuata'en. Tunga Na'enchana 'ba=tsa'en 'enda nga 'ba kuánre. Tunga mé= xi kuando 'ba=nde tikuyare nixtjin

21 nga bi nde kjuetsunni, kionga ku̱andai ngat'are ch'a xi ya'anijín. Ngat'a k'uendundaiko ki'ndire Na'enchana 'ba sa̱kut'are kjuajere.

22 'Yaña nga 'nda nganda'e ngayéje xi kitsinda Na'enchana inyafa'axtiu= kjuanima 'ba tsine joni jngu chjun xi tibe'e ki'ndi.

23 'Ba bi tu kui= xi inyafa'axtiu kjuanima, 'ba=nde ko ña ngayeje. Ngat'a je tijñajinna Isennixtjintsjere Na'enchana, nga tjen kika'e titjunna ngajinre ngayéje mé= xi tu sakuna jaskan. Techja'a=ña kjuanima ngajin inimana nga techuya nixtjin nga Na'enchana sa'enkjinna ki'ndire, nixtjin nga k'uangia.

24 Ngat'a je ts'angia kui kjua techuyani_ra kibiu. Tunga tsa je kisakuna mé= xi techuya_ra, bi nde xiuya ngisani_ra kibiu. Ngu ni'yá nde kuyare xi je tjinre.

25 Tunga tsa techuya_ra mé= xi kje 'yajían, tjinnere nga xiuya_ra ko kjuatsejnda ka'nda nga sakuna.

26 'Ba= nde Isennixtjintsjere Na'enchana basekona ngat'are kjua'indana. Ngat'a bi 'ya xi chja'a jotsa'en tjinni nga xja'a, tunga Isennixtjintsjere Na'enchana fani xi 'bets'antjaina. Bi sakuna en tuxi kuixunña jotsa'en tsinentjaina Isennixtjintsjio ngixkun Na'enchana.

27 'Ba Na'enchana kutsejenjin nga jngu jngu inimare xuta 'ba be= mé= xi mejénre tsu Isennixtjintsjio. Ngat'a jotsa'en mejénre Na'enchana, 'ba=tsa'en Isennixtjintsjio 'bets'antjai xuta tsjere kui.

28 'Yaña nga ngayéje xi mata'en xuta xi tsimején Na'enchana, kui tsichjen kibiu nga tu kjuanda tse'e xutabiu, xuta xi xakji'i kinchjare jotsa'en kuamejénre.

29 Ngat'a xuta xi Na'enchana tsabexkun titjun, kui= xi 'ba nde 'endunda titjun nga ku̱an joni isenre Ki'ndire, tuxi Ki'ndire ku̱anni Ki'nditjun ngajinre nts'e xi nkjin mani.

30 'Ba xi Na'enchana 'endunda titjun, kui= xi 'ba nde xakji'i kinchjanire. 'Ba xi kinchjare, kui= xi 'ba nde kitsa'en nga kuakixi ngixkun. 'Ba xi kitsa'en nga kuakixi, kui= xi 'ba nde kitsjare kjuaje.

31 'Bamani, ¿jó kuixan ngat'are kibi? Tsa Na'enchana tijñakona, tsajain xi ku̱an sa'enna.

32 Kui xi bi 'echja'nde nga Ki'ndire kjua'a kjuanima, tusa kitsingantsja nga kjinik'en ngat'ana ngatsi'a. Kui kjuañu, ¿jótsa'en bi ñatjen sjana ko Ki'ndire ngayéje xi tjin?

33 ¿'Yá= xi kuanejena, ña xi Na'enchana je kiskja'ajinna? ¿A Na'enchana? Junjun, ngat'a kui= xi kitsa'en nga kixi kuáan.

34 ¿'Yá= xi skaninejena? ¿A Cristo Jesús=? Junjun, ngat'a kui= xi k'en ngat'ana 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba tijña ngate kixire Na'enchana nga ti'bets'antjainna.

35 ¿'Yá= xi kụan k'uejñat'axinna kjuanimejenre Cristo? ¿A kjuanima= asa kjuana'en xi temitjaxtia? ¿A kjuatsjenngicha=, a kjindia asa kjuax'an? ¿Asa mé= xi tjekun? ¿Asa nga kjuinik'enna?
36 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Ngat'a tsiji ngantsjai tjekun tetsubaị ngat'are kjuabeya,
'ba xuta 'bexkiṇi joni chutsanga xi je tjindunda nga kueya.
37 Tunga ngajinre ngayéje kibi, tusa ngisa ña'an ngisa ngat'are Cristo xi kitsimejénna.
38 Ngat'a be=re takuaạn nga tsajain xi kụan k'uejñat'axinna kjuanimejenre Na'enchana, ninga tsa kueya 'ba ninga tsa kuetsubakuan, 'ba ninga ankjejín ninga xi batexumajín ninga xi tjinre kjua'ñu, 'ba ninga xi tjima nganda'ejín 'ba ninga xi jaskan kụan,
39 'ba ninga xi nk'a= ninga xi nangajín, 'ba nijngu tsajmi xi yak'a xi kitsinda Na'enchana. Tsajain xi kụan k'uejñat'axinna kjuanimejenre Na'enchana, kjuanimejen xi yakutsejenna Na'enna Cristo Jesús.

9

1 Kjuakixi= xi texiạn. Bi te'bonachaạ ngat'a makjainnạ ngat'are Cristo 'ba jngu= makuaạ. Isennixtjintsjere Na'enchana titsja ndiyare kjuankjin kakunnạ nga titsuyakixinạ nga tjín= ndiyare xi tenchjaạ.
2 Ne ba tjimanạ 'ba niki tjimakjine inimanạ
3 ngat'are nts'ia xi xuta naxinandanạ mani nga'e ngasun'ndio. Ka'nda mejénnạ tsakaiñu tsa Na'enchana skaninejenạ 'ba tsa k'uejñat'axinnạ Cristo, tsa 'batsa'en kụan sik'angiạ xingiạ.
4 Xi naxinandanạ xutare Israel. Na'enchana kitsa'en ki'ndire. Tsek'ejñajinre 'ba yakutsejenre kjuajere. 'Endako kjua 'ba kitsjare kjuatexumare 'ba yakutsejenre jótsa'en tjinnere nga sichjire 'ba kitsjare ts'a mé= xi sjare.
5 Xutare Israel ntje chinga xi kiskja'ajin Na'enchana jendibanire. Xi 'ba nde kio jendibanire Cristo kionga tsaka'a yojore joni xuta ngasun'ndio. 'Ba Cristo, Naina xi batexumare ngayéje mé= xi tjin. Ngatjanichjintsjaire ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.
6 Tunga bi tsa tsu kjua nga en xi kitsja ts'a Na'enchana bi 'etjusun. Tunga kui= xi ma, bi ngatsi'i xuta xi ndibani xuta chingana xi Israel 'mi, kui fa xi xutare Israel.
7 'Ba bi ngatsi'i ntje xi ndibanire Abraham, tsa kui fa xi ki'ndire mani. Ngat'a Na'enchana 'bi kitsure: “Ntje xi s'ẹri, kui= xi kjuendibanire ntjere Isaac.”
8 Kui xi tsunire nga bi ki'ndire fa Na'enchana xi kis'ere Abraham jotsa'en nga'e ngasun'ndio. Tusa ki'ndi xi kis'ere jotsa'en kitsja ts'a Na'enchana, kui= xi 'bexki joni ntjere Abraham.
9 Ngat'a kui enbi xi kitsjare ts'a Na'enchana Abraham: “Nu xi ndiba tunga ndekuini nixtjinbi kjua'ekun nganiṛa, 'ba Sara s'ẹre jngu ki'ndi xi'in.”
10 'Ba bi tsa tu kibi. 'Ba=nde kuata'en Rebeca xi kuán chjunre xuta chingana Isaac, kionga kis'eya'more ki'ndi 'ñu.
11 Na'enchana kitsjare ts'a ngat'are ki'ndire kionga kje tsinjín 'ba kje tsa'enjín mé= xi nda ninga mé= xi ch'o, tuxi kụajnguni mé= xi 'endatitjun Na'enchana nga kiskja'ajin ki'ndi xi kuamejénre. Kibi bakutsejen nga Na'enchana kja'ajin xuta xi kui mejénre 'ba bi ngat'are mé= xi nda tsa'en xuta.

12 Kui kjuañu 'ba kitsunire Rebeca: “Ki'ndi xi tjun tsin, kui= xi sa'exangire
xi tjenngi ngañu.”
13 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Kitsimején=ña Jacob 'ba
tsa'beton=ña Esau.”
14 'Bamani, ¿jó kuixan? ¿A kabi tsa'en Na'enchana? ¡Niñajanni 'batsa'en!
15 Ngat'a Na'enchana 'bi kitsure Moisés: “Kjua'anima=na ngat'are xi
mejénna nga kjua'animana, 'ba kjua'anima kakun=na ngat'are xi mejénna
kjua'anima kakuna.”
16 'Bamani bi ngat'are mé= xi mejénna ninga mé= xi nda ña'an tsa
Na'enchana tsichikunta'en xuta, tu ngat'are nga fa'animare=.
17 Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a ña Na'enchana 'bi kitsure Faraón:
“Kui= kjua kitsja xanira, tuxi kuakutsejenña kjua'ñuna ngat'ari 'ba tuxi
s'eyanijmini ngat'ana jo kji'i ngasun'ndio.”
18 'Bamani Na'enchana fa'anima=re xi mejénre nga kjua'animare, 'ba
tsitaja= inimare xi mejénre nga sitaja= inimare.
19 Ngu tsa k'uinnaa: “¿Ánñu Na'enchana kaninejenire xuta ya'a? Ngat'a
xuta tu tsa'ensani mé= xi Na'enchana tsu kakun nga sa'en.”
20 Tunga, ji xi tu xuta ngasun'nde kuánsai, ¿'yá= ni ji tsa kuatekjo'akue
Na'enchana? Jngu tiji nangi bi ma tsure xi kitsinda: “¿Ánñu 'bitsa'en
kjinindaninaa?”
21 ¿A bi tjinre ndiyare xuta xi tsinda tijiu nga siko nangibiu jotsa'en nga
kui mejénre? Kuan ndekui ni nangibiu sindakoni jngu tiji xi tu xakji'i
kuachjennire jngu nixtjinre s'i 'ba ko ngijngu xi sichjenntsjai.
22 Nde 'ba= tsa'ennire ngat'are Na'enchana. Kui tjinre ndiyare nga kuakut-
sejen kjuastire 'ba nga k'uejñatsejen kjua'ñure. Tunga 'ba= nde tjinre ndiyare
nga xjukjuakore 'ba nga sitsejnda yojore ngat'are xuta xi joni tiji, xi machjen
nga kjuendibanere kjuastire 'ba xi tjindunda nga kjuekjua.
23 'Ba=nde Na'enchana tjinre ndiyare nga 'bejñatsejen jótsa'en je kjuajere
ngat'are xuta xi jo=ni tiji xi tifa'animare, xi je 'endunda titjun nga sakure
kjuajere.
24 Ña= ña kui xutabi. Na'enchana xakji'i kinchja=nina bi tsa tu ngajinre
xuta judío, 'ba=nde ngajinre xuta naxinanda xi yak'a ngayeje.
25 Jotsa'en xuta chinga profeta Oseas kitsi'indu enre Na'enchana:
Xi bi naxinandana tsakaiñu,
nganda'e naxinandana xin_ra.
'Ba xi bi kitsimijáan,
kui= xi simijáan.
26 'Ba ndekuini nga'nde ña 'ba kik'inre xuta:
“Jun bi naxinandana kuon”,
kio 'ba k'uin nganire
nga kui= xi ki'ndire Na'enchana xi tijñakun.
27 'Ba 'ba kitsu xuta chinga profeta Isaías nga kinchja ngat'are xutare
Israel: “Ninga tsa 'batsa'en nkjin mani xutare Israel joni tsumi xi tjin ndai
ndachikun, tunga tu chuba ma sani xi k'uangi.
28 Ngat'a je sik'etjusun xati kjuakixire Na'enchana ngat'are xi kitsu nga
kuan jo kji'i ngasun'ndio.”
29 'Ba ndekuini Isaías kitsutitjun: “Tsa bi 'ejña ngisana ntje Na'enchana xi
tjinre ngayéje kjua'ñu, jeru 'ba nde kuata'an joni xutare Sodoma 'ba kuáan
joni xutare Gomorra tsakaiñu.”

30 'Bamani, ¿jó kuixan ngat'are kibi? Xuta xi bi judío, xi bi tsangisjai nga
kuakixi ngixkun Na'enchana, kui= xi kisakure kjuakixi. Kuakixi= ngat'a
kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana.
31 Tunga ngat'are xutare Israel, tsangisjai nga sik'etjusun kjuatexumo tuxi
kuakixini ngixkun Na'enchana, tunga bi echutjenngi.
32 ¿Ánñu nde? Ngat'a bi tsangisjai kjuakixi xi sakure xuta xi makjainre
ngat'a tse'e Na'enchana. Tusa kuamejénre nga sik'etjusun mé= xi kua'indut'a
kjuatexumo, tuxi 'batsa'en kuakixini. Ngu, kisatengi ndiojo xi satengi xuta,
33 jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "An k'uejñaa nangi Sión jngu
ndiojo xi satengi xuta, jngu naxi xi ko'otsakjan xuta. Tunga ngat'are xi
kuakjainre ngat'are kui, bi sakure kjuasuba."

10

1 Jun nts'ia, xi mejénre inimana 'ba nga 'bets'antjaa xutare Israel ngixkun
Na'enchana, kui= nga mejénna nga k'uangi.
2 Ngat'a kuan xinyakixia ngat'are kui nga 'ñu inyamangisjai mé= xi tse'e
Na'enchana. Tunga bi mankjinre jótsa'en tjinni nga 'ba sa'en.
3 Ngu bi yatesinre kjuakixi xi Na'enchana mare tsja. Tu kuenda tse'e suba=
tsangisjai jotsa'en kuakixini ngixkun Na'enchana. 'Ba bi tsuba'ñu ndiya xi
kui 'ejña tuxi kuakixini xuta ngixkun.
4 Ngat'a 'etjusun= kjuatexumo kionga ja'e Cristo, tuxi kuakixini ngixkun
Na'enchana ngatsi'i xi makjainre ngat'are kui.

5 Moisés kitsi'indu ngat'are jotsa'en kuakixi xuta ngixkun Na'enchana nga
sik'etjusun kjuatexumo, 'ba kitsu: "Xi sik'etjusun ngayéje mé= xi kua'indut'a
kjuatexumo, sakure kjuabenichun ngat'are kjuatexumo."
6 Tunga 'batsa'en kitsi'indu ngat'are kjuakixi xi sakure xuta xi makjainre:
"Bi 'batsa'en nikja'etsjen: ¿Yá= xi kuijin ngank'aa?" Kui xi tsunire tuxi
sa'enni nga kjuendejen Cristo.
7 'Ba 'ba nde kitsu ngayeje: "'Ba bi 'batsa'en nikja'etsjen: ¿'Yá= xi kuaje ña
tjindu mik'en?" (Kui xi tsunire tuxi sa'enni nga skjennitjen Cristo ngajinre
mik'en.)
8 Tunga kitsu Moisés ngayeje: "Tijñat'a tiñari enre Na'enchana, ngajin
inimari tijña 'ba nukjua=ní ngat'are." 'Ba kui enbi xi tenikja'axtiuyee
nganda'e, en xi tjinnere nga kuakjainre xuta.

9 Ngat'a tsa ko ndsu'bai sikixiye nga Jesús= xi Na'enna, 'ba tsa ko ngayéje
inimari kuakjainri nga Na'enchana kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en,
k'uangi=ni.
10 Ngat'a ko inimare xuta makjainnire 'ba makixi. 'Ba ko ts'a tsikixiya
ngat'are Jesucristo 'ba 'bangi.

11 'Batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Xi kuakjainre ngat'are kui, bi
sakure kjuasuba."
12 Ngat'a bi kabi tsa'en ngajinre xuta judío ko xuta xi kja'ere. Ngat'a
jngututu mani Na'enre ngatsi'i xuta 'ba tsjare kjuanyina xi tjinre ngatsi'i xi
nchja ja'enre.
13 Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "K'uangi= ngatsi'i xi
kuinchja ja'enre Na'enna."

14 Tunga, ¿jótsa'en kuinchja xuta ja'enre xi bi makjainre ngat'are kui? ¿'Ba
jótsa'en kuakjainre ngat'are xi kje nt'ejín ngat'are kui? ¿'Ba jótsa'en kjuint'eni
tsa tsajain xi sikja'axtiuyare enre?

15 ¿'Ba jótsa'en sikja'axtiuyani xuta enre tsa bi nikasen nga sikja'axtiuya?
Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Á kji'i tse ni kjuatsja nga fa'ekunna
xi tsikja'axtiuya en xatse xi nda tsu.”
16 Tunga bi ngatsi'i xutare Israel yatesinre en ndare Na'enchana. Ngat'a 'bi
kitsu Isaías: “Ji Na'en, ¿'yá= xi kuakjainre ngat'are en xi kjinikja'axtiuyeę?”
17 'Bamani makjainre xuta kionga nt'ere en xatsebi. 'Ba nu'yare en xatsebi
kionga nikja'axtiuya ngat'are Cristo.
18 Tunga xiạn ngat'are xutare Israel: ¿A bi= tsé kjint'ere enbi? Jun, kjint'e=.
Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Ngayéje ngasun'ndio kjinu'yare jndare,
'ba ka'nda ña fet'a ngasun'ndio echu enre.
19 'Ba 'ba nde xiạn ngayeje: Ngu ¿a bi= tsé kuankjinre xutare Israel ngat'are
kibi? Tunga titjun Moisés 'batsa'en kitsi'indu enre Na'enchana:
An sa'aạn nga jun s'enu kjuaxin kakun
ngat'are xuta xi kje jngujín naxinanda,
'ba sa'aạn nga kụasticho
jngu naxinanda xi tumé mankjinre.
20 'Ba jaskan kuan kakun Isaías nga 'ba nde tsa'en kitsi'indu enre
Na'enchana:
Xi bi tsangisjainạ,
kui= xi kuasjai_rạ.
'Ba xi bi tsiningiya ngat'anạ,
kui= xi yakutsejen_rạ yojonạ.
21 Tunga ngat'are xutare Israel 'batsa'en kua'indut'a: “Tsa'a nixtjin
yejen_rạ ndsaạ jngu naxinanda xi xtan 'ba xi nga'a.”

11

1 Kui kjua xinñạ, ¿a 'ejñat'axin= Na'enchana naxinandare? ¡Nisañajanni!
Ngat'a an 'ba=nde xutare Israel kuáạn xi ntjere Abraham jendibañạ. An
ndibaniñạ xuta xi jendibanire xuta chingana Benjamín.
2 Na'enchana bi 'ejñat'axin naxinandare xi ja'ba je kiskja'ajin titjun.
¿A bi 'yo jótsa'en kua'indut'a enre Na'enchana, ña Elías yatejene xutare
Israel ngixkun Na'enchana nga jako? 'Ba 'bi=tsa'en kua'indut'a:
3 “Ji Na'en, xutabi je= kitsik'en nchja chinga profeta xi tsiji 'ba je kitsik-
jekjua nga'nde tsjeri. 'Ba tu an ts'angi ngisaạ, 'ba 'ba nde mejénre sik'ennạ
ngayeje.”
4 Tunga Na'enchana kitsure: “Je kitsik'endut'axin_rạ yojonạ yatu mi nchja
xi bi tsikinyakunch'int'are Baal.”
5 'Ba 'ba nde tjima nixtjin nganda'e ngayeje. Chuba xutare Israel tjindu
ngisa xi Na'enchana kiskja'ajin tu ngat'are kjuandare.
6 'Ba tsa ngat'are kjuandare Na'enchana kitukja'ajinni xuta, kui xi tsunire
nga bi kichja'ajin tu ngat'are mé= xi nda kitsa'en. Ngat'a tsa kichja'ajin xuta
tu ngat'are mé= xi nda kitsa'en, kjuandare Na'enchana bi nde chjinire ya'a.
7 Ngu, kui= xi ma. Mejen ngatsi'i xutare Israel bi kisakure kjuakixi xi
tsangisjai. Xi chubabiu xi Na'enchana kiskja'ajin, kui= xi kisakure kjuakixi.
Tunga xi yak'a kuataja inimare.
8 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Na'enchana 'ejñujinre
kjuafa'etsjenre xutabiu 'ba kitsa'en nga tuxkun bi kụan skuekoni 'ba nga
ñojon bi kụan kjuint'ekoni ka'nda nixtjin nganda'e.”
9 'Ba nde kitsu David:
Joni chja'ya ko nạ'ya ngatjama s'ire xutabiu,

tuxi satengini 'ba tuxi sa̱kunire kjuanima xi 'bakore.
10 Ngatjama ka tuxi bi nde ku̱atsejennire,
'ba ngatamindiyakontsjai ch'a ndayats'in.
11 Kui kjua 'ba xinña, ¿a tu ndiya kiskatojo= xutare Israel kionga kisatengi?
¡Nisañajanni! Tusa ngat'are jere xutare Israel ja'ejinre naxinanda xi yak'a en
xi sik'angire, tuxi 'batsa'en ku̱achinini xutare Israel.
12 Ngu tsa xuta xi bi judío kisakure kjuanyinare Na'enchana kionga
kitsichaja xutare Israel nga tsajngi je, ngisajín tu ku̱an ngisa kionga sa̱ku
nganire xutare Israel nga'nde xi tse'e ngixkun Na'enchana.
13 Tefako_nuu̱ jun xi bi xutare Israel kuon. Na'enchana kitsa'enna̱ jngu
apóstol ngat'a tsojon 'ba tsikja'etsjenña̱a nga ne chjire xana̱.
14 Tsa 'batsa'en ku̱an sa'enña̱ nga naxinandana̱ ku̱achini ngat'anu, 'ba
tsa'aa̱n tuxi 'batsa'en k'uangi yak'ani.
15 Ngat'a xuta xi bi judío kisakure kjuaxiu ngixkun Na'enchana kionga
kis'endut'axin xutare Israel. Kui kjua, ¿jó fa ngisa ku̱an kionga xutare Israel
xjubetjo ngani? Ku̱an joni xuta xi je jesun 'ba k'uendukun ngani.
16 Tsa tsje ngixkun Na'enchana na'yu xi nindako niñuxtila chje xi
ba'etitjunre Na'enchana, kui xi tsunire nga 'ba=nde tsje ngayéje na'yure
niñuxtilo. 'Ba tsa tsje ngixkun Na'enchana jamare yo, kui xi tsunire nga 'ba
nde tsje tjiare.
17 Xutare Israel, kui jo=ni jngu ya olivo xi kitit'a masen tjiare. 'Ba ji jo=ni
tjiare ya olivo xi s'e ngijñacho. Tunga je= kisakuri nga'ndere tjia xi kitit'o 'ba
kisaku̱t'ari kjuabenichun xi tijña ngajin jamare ya olivo xi ndo.
18 Tunga bi nk'a 'naxje yojori, tsa sji nga ji xi ngisa 'ñu nda ngisai nga ko
mare tjia xi kitit'o. Tsa mejénri nk'a kjui'naxje yojori, tusa tikja'etsjen nga
jamare yo xi tsja nga'ñuri 'ba bi ji xi ba'e_ri nga'ñu jamo.
19 Ngu tsa 'ba sji: “Kitit'a tjiare yo, tuxi an s'et'aña̱ nga'ndere.”
20 Nda tjin. Kitit'a ngat'a bi kuakjainre ngat'a tse'e Na'enchana. 'Ba ji kixi
tesen nganda'e ngat'a mankjainri. Kui kjuañu bi nikja'etsjenni tsa ji xi ngisa
'ñu nda ngisai. Tusa tikunche Na'enchana.
21 Ngat'a tsa Na'enchana bi kitsichat'are tjia ndare ya olivo, ¿a tu kjua 'mini
ji sichat'ari tjia xi tu kiset'ai?
22 Chutsejen jótsa'en nda 'ba jótsa'en 'ñu mejenre Na'enchana xuta. 'Ñu
yejenre xi tsajngi je 'ba ji nda= kitsikori. 'Ba nda= sikori, tsa janda kueni
ngajin kjuandare. Tunga tsa bi 'ba si'en, 'ba=nde kuichat'ari ngayeje.
23 'Ba nde xutare Israel, tsa si'inda inimare 'ba ku̱akjain nganire ngat'a
tse'e Na'enchana, kua'e nganire nga'nde xi tse'e. Ngu Na'enchana tjinre
kjua'ñu nga k'uet'a ngani ya olivo.
24 Ngat'a ji jo=ni tjiare ya olivo xi tjin ngijñacho 'ba kitsa'e'nderi nga kiset'ai
ya olivo xi ndo. Na'en tjinre tsajmibiu. 'Bamani, ¿a bi ku̱an kua'e'nde
nganire xutare Israel nga s'et'a ngani ya olivo xi tse'e fa? Ngat'a kui= xi tjia
xi ndo.
25 Jun nts'ia̱, mejénna̱ nga xio kibi xi Na'enchana 'ejña'mo, tuxi bi nk'a
kakun kjui'naxjeñu yojonu. Yak'a xi tjin ngajinre xutare Israel kuataja
inimare ka'nda nga ku̱ajngu naxinanda xi bi judío xi kichja'ajin nga sa̱kure
nga'nde ngixkun Na'enchana.
26 'Ba kionga 'ba ku̱an, k'uangi ngatsi'i xutare Israel. Jotsa'en kua'indut'a
enre Na'enchana:
Nangi Sión kjua'eni xi sik'angi xuta.
Kui= xi k'uejña̱t'axinre kjuach'okun ntjere Jacob.
27 'Ba kui= kjuabi xi k'uendaku̱a̱ xutabiu,

kionga je kjua'axiạn jere.
28 Nganda'e mején ngatsi'i xutare Israel tsabeton en ndare Na'enchana
'ba kui= kjua stikeni Na'enchana. 'Ba kuán nga tu kjuanda tsojon. Tunga
Na'enchana tsimején xutare Israel ngat'a ntje chingare= kiskja'ajin.
29 Ngat'a Na'enchana bi kja'a mé= xi tsja 'ba ninga bi tsik'endut'axin xuta
xi xakji'i nchjanire.
30 Nixtjin kuatse jan bi kjinu'ya_ru Na'enchana, tunga nganda'e
tefa'anima kakun_ru tu ngat'are nga bi kjint'e xutare Israel.
31 'Ba nde 'batsa'enni nganda'e. Xutare Israel bi inyant'ere Na'enchana
tuxi Na'enchana kjua'anima kakunnire kui ngat'a je ja'anima kakun_ru.
32 Ngu nijnguú xuta kjint'ere Na'enchana, 'ba Na'enchana kitsikuma tsi'ire
ngajin kjuaxtanre tuxi kjua'animanire ngatsi'i.
33 ¡Á tuku kji'i jeni kjuanyinare Na'enchana! ¡Á tsa'en tseni kjuafa'etsjenre
ko kjuankjin kakunre! Tu'yá ma tsuya jó tjinnire mé= xi tsa'en. 'Ba tsajain xi
mankjinre ndiyare.
34 Ngat'a, ¿'yá xi be jó tjinnire kjuankjin kakunre Na'enchana? ¿'Yá= xi
kitsuyare mé= xi tjinnere nga sa'en?
35 ¿'Yá= xi kitsikeyare tsajmi Na'enchana, tuxi tjinnere nga siku'be
nganire?
36 Ngat'a Na'enchana kitsinda ngayéje xi tjin. Tjin= tu ngat'are kjua'ñure
'ba tuxi sạkunire kjuaje. ¡Ngatjas'ere kjuaje Na'enchana nixtjin xi bi fet'a! 'Ba
ngatjama.

12

1 'Bamani nts'iạ, ngat'a tifa'anima kakun_ra Na'enchana, kui kjua
te'bets'ani_nuụ nga tingantsja_ru yojonu Na'enchana joni jngu chje tjikun
xi tsje 'ba xi kụatsjare. Tsa 'ba si'on, sichji_ru ko ngayéje kakún.
2 Bi chjungi_ru jotsa'en tjindu xuta xi tse'e ngasun'ndio. Tusa tik'antjaiyo
yojonu jotsa'en Na'enchana titsixatse kjuafa'etsjennu, tuxi 'batsa'en
kụankjinninu mé= xi mejénre Na'enchana, mé= xi nda ko mé= xi matsjare
'ba ko mé= xi tsjekjin.
3 Ngat'are kjuanda xi kitsjaṇa Na'enchana tefako_nuụ nga jngu jnguu jun
ngatsi'u. Bi mitjaxtiune_ru jo kji'i tjinni nga sikja'etsjion ngat'a tsojon. Tusa
chubare tsa'en tikja'etsjenntsjo jo kji'i chubare kjuamakjain xi Na'enchana
kitsjanu nga jngu jnguu jun.
4 Joni yojona. Nkjin ka'a tjinre, 'ba kja'e kjuanga xa tsa'en nga jngu jngu
ka'a.
5 'Ba nde 'ba= tsa'ennire ngat'ana xi makjainna. Nkjin mañạ. Tunga jngu=
yojo ma ngat'are Cristo, 'ba nga jngu jngua jngu= ka'a yojobiu kuáan.
6 Kja'e kjuanga xa xi mana ña'an. Kui kjuanda xi kitsjana Na'enchana
nga jngua jngua. Xi kika'ere nga kuinchja joni nchja chinga profeta, kui xi
ngatsuya enre Na'enchana jotsa'en kika'ere nga makjainre.
7 Xi kika'ere nga kuaseko xuta xi yak'a, kui xi 'ba ngatatsa'en. Xi kika'ere
nga kuakuya, kui xi ngatakuya.
8 Xi kika'ere nga sja kjua'ñukakun, kui xi ngatatsja kjua'ñukakun. Xi kika'ere
nga sja ton, kui xi ngatatsja ton ko ngayéje inimare. Xi kika'ere nga
kuatexuma, kui xi kixi ngatjiko xare. Xi kika'ere nga kjua'anima kakunre
xuta xi kja'ere, kui xi tsja ngatjas'ere nga 'ba sa'en.
9 Nga ko fani kjuakixi timijion xingiu. Ngatjamasticho mé= xi ch'o 'ba
tangitjenngintsjo mé= xi nda.

10 Timijion xingiu jo fani tsa nts'io, ngat'a nts'io mañu. Chaxutakañǫ xingiu
nga ngisa mejénnú xi tu kjuanda tse'e nts'io.
11 Nt'e ti'on ngat'are mé= xi teñǫ'on 'ba bi nitsi'o. Ngat'etsjatsjare inimanu
nga si'axangi_ru Na'enna.
12 Tsja ngat'enu nga chuya_ru mé= xi sjanu Na'enchana.
Ngatachukjuakonu kjuanima xi temitja'axtiu. 'Ba bi tu sak'ua chuko
Na'enchana.
13 Ta'e_ru mé= xi chajat'are xuta tsjere Na'enchana 'ba nda chjubetjo 'yá=
xi kjuechukunnu.
14 Chja'a_ru Na'enchana nga kui ngatatsichikunta'en xi tjenngikenu.
Chja'atjo xi 'ba tsikonu 'ba bi xi ch'o chjo'o ngat'are.
15 Titsjako xi tsja titsubare 'ba chi'ndako xi inyakji'nda.
16 Nda ch'antsjo xingiu. Bi nink'o kakún. Tusa nda ch'o xuta x'an. Bi xuta
nkjin kakun 'misuba_ru yojonu.
17 Bi 'ba nde ningojo_ru xi ch'o sikonu. Tusa ti'on mé= xi nda tjin ngixkun
ngatsi'i xuta.
18 Tsa kụan, tsa ngat'anu tijña, ngatjas'ekonu kjuaxiu ngatsi'i xuta.
19 Nts'iạ xian, bi jun ningojo mé= xi tjinikonu. Tusa ta'e'ndio nga kjuastire
Na'enchana xi 'ba sa'en. Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a: “An= ña xi singuajaạ.
An= ña xi k'uechji ngani_rạ mé= xi 'bakore xuta.” 'Ba tsu Na'enchana.
20 'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a ngayeje: “Tsa bojore xuta xi stikeri ji,
ta'e_ri xi skine. Tsa xindare, ta'e_ri nanda xi k'ui. Ngat'a tsa 'ba si'en, tusa
kụasubare xuta xi stikeri.”
21 Bi ba'e'nde tsa kjuach'okun sa'enri. Tusa ti'en mé= xi nda 'ba 'batsa'en
si'an_ri kjuach'okun.

13

1 Ngatsi'i xuta tjinnere nga sik'etjusun enre xutaxa xi tjin. Ngat'a ngayéje
xa xi tjinre Na'enchana ndibanire, 'ba kui 'enda xa xi tjin.
2 Kui kjuañu xi bi tsik'etjusun enre xutaxa, kui= xi stike mé= xi Na'enchana
je 'ejña. 'Ba xi 'batsa'en, ndekui tjimangikjua subanire yojore nga xanine-
jere.
3 Ngat'a xutaxa bi tjindu tuxi kuinyakunnire xi nda tsa'en, tu kui sani xi
ch'o tsa'en. ¿A mejénri nga bi kjuinkunche xutaxa? Tusa xi nda ti'en, 'ba nda=
skueri xutaxo.
4 Ngat'a kjuanda tsiji nga inyatsa'exangire Na'enchana xutabiu. Tunga
tsa si'en mé= xi bi nda, tjinnere nga kjuikunche xutaxo ya'a. Ngat'a bi
tuxkia tjinre kjua'ñu xutabiu. Inyatsa'exangire Na'enchana, tuxi sikja'ani
kjuanima 'ba sa'enire kjua xi ch'o tsa'en.
5 Kui kjuañu tjinnenire nga sik'etjusan enre xutaxa. Bi tsa tu ngat'are nga
sa'enna kjua 'ba=nde tuxi kixi s'ẹni kjuafa'etsjenna.
6 'Ba kui kjua 'bechjintjaini_ru xutaxa, ngat'a kui inyatsa'exangire
Na'enchana 'ba tu kuifa ni xa inyatsa'en.
7 Ta'e_ru mé= xi 'bakore nga jngu jngu xutaxa. T'echjintjai_ru 'ya xi
kjebechjintjai tume tsajminu. Chaxuto xi tjinnere nga chaxuta, 'ba chakun
xi tjinnere nga xiakun.
8 Tu'yá ngatatsjennu tse'e. Tunga tjin xi kitsjensjainu. Kui= nga nimijáan
xingia. Ngat'a xi tsimején xinkjin, kui= xi titsik'etjusun ngayéje kjuatexu-
mare Na'enchana.
9 Ngat'a kjuatexumo 'bi=tsa'en kua'indut'a: “Bi ñe'en kjuachajngi. Bi
nik'en xuta. Bi ñe'en cheje. Bi nukjuai en ndesu. Bi nimején mé= xi tjinre

xuta xi kja'ere." Kui kjuatexumabi ko kja'e ngisa kjuatexuma jngu ma ko kibi: "Timején xingi jofatsa'en nimején yojori."

10 Xi tsimején xinkjin, kui bi ch'o tsiko. Kui kjua nga nimjáan xingia 'batsa'en nik'etjusun yaja kjuatexumo.

11 'Ba ti'on ngat'a je te'yo nixtjin xi tetsuma nganda'e. Je= chubare nga sikja'a_ra yojona. Ngat'a nixtjin nga k'uangia je ngisa tiña tijña tu'bani ko nixtjin nga tjun kuakjainna.

12 Je tifa'a nistjen, 'ba je tjis'e isen. Kui kjuañu joni najñu xi jndi chja'axinña mé= xi ña'an ña jñu 'ba xaja mé= xi ña'an ña tsejen joni chasoldadu xi banda yojore nga fikjan. 'Ba 'batsa'en sikuendaña yojona ngat'are xi ch'o.

13 Kixi tanginkua yojona joni xuta xi setsuma nga nixtjin. Bi k'uetsubajian kjuaxkje'a ninga kjuach'i ninga kjuachajngi ninga bi kjuatsjare yojo. 'Ba nde bi kuixkjankua xingia ninga bi ngatjas'ena kjuaxin kakun.

14 Tusa ti'on mé= xi kitsa'en Na'enna Jesucristo, 'ba bi nikja'etsjion jótsa'en sik'etjusun mé= xi tsu yojo jenu.

14

1 Nda chjubetjo xi makjainre tunga xi bi tjijngu kakun ngat'are mé= xi ma ña'an 'ba bi chubasiko ngat'are jotsa'en tsikja'etsjen.

2 Tjin xi makjainre nga ma kjine tume xichine, 'ba tjin yak'a xi bi titsujngu kakun ngat'are mé= xi ma kjine 'ba tu̱ xi machajin nangiu= kjine.

3 Xi kjine tume xichine bi ch'oke ngatjabe xi 'bechjonre yojore. 'Ba xi 'bechjonre yojore bi ngatsik'axki xi kjine tume xichine, ngat'a Na'enchana je kiskjebetjo xutabiu.

4 ¿'Yá= ni ji xi tenik'axki chu'ndare xi kja'ere? Tsa kixi sejña asa tisatengi chu'ndabiu, naire kjinere kibiu. 'Ba kixi= kuasen, ngat'a Na'enna tjinre kjua'ñu nga kixi sikasen.

5 Tjin xi tsu nga jngu nixtjin ngisa= kun nga ko mare kja'e nixtjin, 'ba tjin yak'a xi tsu nga tu ngusun= ngayéje nixtjin. Nga jngu jngu tjinnere nga sikja'etsjen jotsa'en bere kakun.

6 Xi fa'ajin jngu nixtjin tuxi skuekunni, kui= xi 'batsa'en tuxi bekunni Na'enna. 'Ba xi kjine tume xichine, kui= xi 'batsa'en tuxi bekunni Na'enna, ngat'a tsjare kjuanda Na'enchana ngat'are xichinere. 'Ba xi 'bechjonre yojore, kui= xi 'batsa'en tuxi bekunni Na'enna, 'ba 'ba=nde tsjare kjuanda Na'enchana.

7 Ngat'a tsajainjían ña xi kuenda tse'e suba tijñakun asa tsa kuenda tse'e suba 'me.

8 Tsa tetsubakuan, ngat'are Na'enna tetsubakuan. 'Ba tsa beya, ngat'are Na'enna beya. 'Bamani ninga tsa tetsubakuan asa beya, Na'enna tse'era.

9 Ngat'a kui= kjua k'enni Cristo 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en, tuxi 'batsa'en ku̱anni Naire xuta xi je jesun 'ba ko xi tjindukun.

10 'Ba ji nde, ¿ánñu tenik'axkini nts'é? 'Ba nde ji, ¿ánñu ch'ocha 'yani nts'é? Ngat'a ngatsi'a tjinnere nga ku̱anna kjua ngixkun Na'enchana.

11 'Ba=tsa'en kua'indut'a: "An= xi tejñaku̱an, titsu Na'enchana. Ngatsi'i xuta kuinyakunch'in ngi xkua̱an 'ba ngatsi'i sikixiya nga an= xi Na'encha."

12 'Bamani nga jngu jngua kua'e_ra kuenda Na'enchana ngat'are mé= xi kjiña'an.

13 Kui kjua bi nde sik'axki ngisaña xingia. Tusa tikja'etsjion jotsa'en bi si'anñu mé= xi sichajare nts'io ninga mé= xi k'uejñare kjuana'en kjuamakjainre.

14 'Be=ña 'ba be=re takuaan nga tsajain xi tu kuenda tse'e suba jndi ngixkun Na'enchana. Ngat'are Na'enna Jesucristo mankjinna kibiu. Tunga tsa tjin xi kuetsu: “Jndi kibi ngixkun Na'enchana”, ngu jndi= kibiu ngat'are xuta xi 'ba kuetsu.

15 Tunga tsa tu ngat'are tsajmi xi techine mandusinre nts'é, bi nde tenik'etjusunni jotsa'en tijña kjuanimejen. Bi ba'e'nde tsa tu ngat'are xi-chineri xajani xuta xi Cristo k'enntjaini.

16 Bi ba'e'ndio tsa ch'o tsa'en kuinchja xuta ngat'are mé= xi nda ngat'a tsojon.

17 Ngat'a ña batexuma Na'enchana, bi mé= xi china ninga mé= xi 'yá= xi chjire. Tusa kjuakixi ko kjuaxiu 'ba ko kjuatsja xi tsjana Isennixtjinre Na'enchana, kui= xi chjire.

18 Xi 'bitsa'en tsa'exangire Cristo, kui= xi tsitsjare Na'enchana 'ba 'ba nde xuta nda nchja ngat'are.

19 'Bamani kuinyisja jótsa'en s'enina kjuaxiu 'ba jótsa'en kuisekokaña xingia nga ngisa 'ñu kuakjain ngisana ngat'are Na'enchana.

20 Bi ngat'are xichineri nikjetsin xa xi titsa'en Na'enchana ngajinre xuta xi tse'e. Kjuakixi= nga tsje ngixkun Na'enchana ngayéje xichine xi tjin, tunga bi nda tjin tsa xine tsajmi xi k'uejñare kjuana'en kjuamakjainre xuta xi yak'a.

21 Tusa nda si'en tsa bi xine yojo ninga s'i binu ninga si'an ngisai tumeñu xi k'uejñare kjuana'en kjuamakjainre nts'é.

22 Jotsa'en mankjainri ngat'are kibi, tu ji sani 'batsa'en ngatjamakjainri ngixkun Na'enchana. ¡Á ndanire xi bi kaninejere yojore nga tsa'en mé= xi bere kakun nga nda tjin!

23 Tunga xi bi tjijngu kakun tsa ma asa bi ma kjine jngu tsajmi, kui= xi xaninejere tsa skine, ngat'a bi 'ba titsa'en jotsa'en makjainre. Ngat'a ngayéje xi bi ndibanire jotsa'en makjainna, kui= xi je.

15

1 Ña xi bi jó ján kjuafa'etsjen tjinna ngat'are mé= xi ma si'an, tjinnere nga k'uechjon_ra yojona nga tu kjuanda tse'e xi makjainre tunga xi kje titsujngu kakun ngat'are mé= xi ma ña'an. Bi kuinyisja mé= xi tu ña tajngu matsjana.

2 Tusa nga jngu jngua tjinnere nga kuinyisja mé= xi matsjare xingia 'ba mé= xi nda ngat'are, tuxi ngisa 'ñu kuakjain ngisanire ngat'are mé= xi tse'e Na'enchana.

3 Ngat'a ninga Cristo bi tsangisjai mé= xi tu kui tajngu kuatsjare. Tusa kuata'en jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “En ch'otsu xi kitsuri xuta, kui= xi ja'et'ana ngayeje.”

4 Ngayéje mé= xi kua'indut'a enre Na'enchana nixtjin kuatse jan, kua'indut'a tuxi kuaku ndiyanina. Ngat'a ngajin enre Na'enchana sakuna kjuatsejnda ko kjua'ñukakun, tuxi kuan xuyani_ra mé= xi sjana Na'enchana.

5 Na'enchana xi tsjana kjuatsejnda ko kjua'ñukakun, kui ngatatsa'en nga jngu ngatjama kjuafa'etsjennu jotsa'en mejénre Cristo Jesús.

6 Tuxi 'batsa'en ñatjen 'ba kuixun tsi'iñu ko jngu jnda nga k'uio nijmi nga Na'enchana xi Na'enre Na'enna Jesucristo xi tjinre kjuaje.

7 'Bamani nde, nda chjubetjo xingiu jotsa'en nda kiskjebetjonu Cristo, tuxi 'batsa'en s'ejñatsejenni kjuajere Na'enchana.

8 Ngat'a an 'ba texin_nuu nga Cristo ja'etsa'exangire xuta xi judío kuán, tuxi yakutsejenni kjuakixire Na'enchana. Ja'etsik'etjusun mé= xi Na'enchana kitsjare ts'a ntje chingare xuta judío,

9 tuxi naxinanda xi bi judío kue'eni nijmi nga Na'enchana xi tjinre
kjuaje. Ngat'a 'ba=nde ja'anima kakunre ngayeje. Jotsa'en kua'indut'a enre
Na'enchana: "Kui= kjuañu sichjiniṛa ngajinre naxinanda xi bi judío 'ba siạ
jngu son xi sichjire ja'enri."
10 'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a ngayeje: "Jun naxinanda xi bi judío,
titsjako xuta xi tse'e Na'enchana."
11 'Ba 'ba nde tsu ngisa: "Jun ngatsi'i naxinanda xi bi judío, tichji_ru
Na'enchana. Ngatatsichjire Na'enchana ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio."
12 'Ba 'ba nde tsa'en kitsi'indut'a xuta chinga profeta Isaías: "Jamare Isaí
stjukjani xuta xi kjua'ekatexumare naxinanda xi bi judío, 'ba ngat'are kui
naxinando skuyare mé= xi sja Na'enchana."
13 Na'enchana xi techuya ngat'are, kui ngatatsitsejin yeje inimanu kju-
atsja ko kjuaxiu jun xi makjainnu ngat'are, tuxi janda ngisa kixi kuinya
ngisañu ngat'are mé= xi techuya_ru jotsa'en titsja nga'ñunu Isennixtjintsjere
Na'enchana.
14 Bere takuaạn, nts'iạ, nga kitsejinnu kjuanda 'ba nga nda mankjinnu,
tuxi kụan xukoyañu xingiu.
15 Tunga tjin= xi tjima kakuạn nga tetsi'indut'a_nuụ xujun nga'e, tuxi
sikja'etsjenya ngañu. Ngat'are kjuanda xi kitsjanạ Na'enchana,
16 an tetsa'enxangi_rạ Cristo Jesús nga tu kjuanda tse'e naxinanda xi bi
judío. An jo=ni jngu na'mi xi titsa'exangire en ndare Na'enchana. Tet-
sikja'axtiuya_rạ naxinanda xi bi judío, tuxi kụanni joni chje xi matsjare
Na'enchana, xi titsitsje Isennixtjintsjere kui.
17 Tetsa'enxangi_rạ Na'enchana nga jngu makuaạ Cristo Jesús 'ba kui=
kjuañu 'ñu tsja tjinninạ ngat'are xanạ.
18 Ngat'a bi makakuạn nchja mé= xi kja'ere, tu kui sani jótsa'en
titsa'exajinnạ Cristo, tuxi sik'etjusunni enre Na'enchana naxinanda xi bi
judío. Cristo titsichjen jndanạ ko xanạ
19 'ba ti'bejñatsejen kjua'ñu ngajinre mé= xi tetsa'aạn. Ngat'a ko kjua'ñure
Isennixtjintsjere Na'enchana je kitsa'aạn mé= xi bakutsejen kjuajere
Na'enchana ko kjuakun. 'Batsa'en je jenạ nga kitsikja'axtiuyaạ en ndare
Cristo 'nda naxinanda Jerusalén 'ba ka'nda nangi Iliria.
20 Ngantsjai kuamejénnạ nga kitsikja'axtiuyaạ en ndare Cristo nga'nde ña
kje nu'yajínre ja'enre. Ngat'a bi kuamejénnạ 'esun ngisa_rạ xa xi 'etuts'inre
xuta xi kja'ere.
21 Tusa tetsa'aạn jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Xi kje 'miyajínre ngat'are,
kui= xi skue.
'Ba xi kje nt'ejín ngat'are,
kui= xi kụankjinre.
22 Kui= kjuañu nkjin ndiya bi kisaku ndiyaninạ nga kjuikun_nuụ.
23 Tunga nganda'e je= kuajnguna xa xi tetsa'aạn nangi xi tjin nga'e 'ba je
tjinre nu nga mejénnạ kjuikun_nuụ.
24 Kui kjua mejénninạ skue_nuụ nga kjua'aạ ña tetsubo, kionga kjuiạ nangi
España. Tsja kụannạ nga kuatejñajin_nuụ ninga tsa tu chuba nixtjin, 'ba tsa
kụan kuisekonuụ nga kuekoya ndiyanuụ.
25 Tunga nganda'e Jerusalén= tefiạ nga kjuikasekuạ xuta tsjere Na'enchana
xi tjindu kio.
26 Ngat'a ko ngayéje inimare xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi tjin nangi
Macedonia ko nangi Acaya 'eku ton, tuxi sikasennire xuta tsjere Na'enchana
xi tjindu naxinanda Jerusalén xi machjenre tsajmibiu.

27 Tsja kuánre nga 'ba kitsa'en. 'Ba kjuakixi= nga tjenre tse'e xutabiu. Ngat'a mé= xi tse'e Na'enchana xi kisakure xutare Israel, kui= xi kisakut'are naxinanda xi bi judío. Kui kjua naxinanda xi bi judío tjinnere nga kuaseko xutare Israel nga kuakjanyako mé= xi tjinre nga'e ngasun'ndio.

28 'Bamani kionga je kụajnguną xabi 'ba kionga je singantsjaą mé= xi kuaku, 'ba=tsa'en kjuią nangi España 'ba kjua'aą ña tetsubo.

29 'Ba 'be=ñą nga Cristo 'ñu sichikunta'enna kionga kjuikun_nuụ.

30 Jun nts'ią, ngat'are Na'enna Jesucristo 'ba ngat'are kjuanimejen xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana te'bets'a_nuụ nga jngu kụakonuụ jotsa'en tekjanntjaą enre Na'enchana. Chukontsjo Na'enchana ngat'ana.

31 Chja'a_ru nga ngatatsindainą ngat'are xuta xi bi makjainre xi tjindu nangi Judea. 'Ba nde chja'a_ru nga xuta tsjere xi tjindu Jerusalén nda ngatakjebe mé= xi kjuiko_rą.

32 'Ba=tsa'en, tsja s'ęną nga kjuechukun_nuụ 'ba sikja'aya ngutjunchaą ngajinnu tsa Na'enchana tsu kakun.

33 Na'enchana xi tsjana kjuaxiu ngat'ejñakontsjainu ngatsi'u. 'Ba ngatjama.

16

1 An tsike'nda_nuụ ndichja Febe xi tjinre xa nga baseko xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi tjindu naxinanda Cencrea.

2 Nda chjubetjo ngat'are Na'enna jotsa'en tjinnere nga si'an ña xi xuta tsjere Na'enchana kuáan. 'Ba tiseko nga ta'e_ru tume tsajmi xi machjenre. Ngat'a kui ne nkjin xuta je tsakaseko 'ba 'ba nde tsakasekoną an ngayeje.

3 Ta'e_ru kjuate'ndaną Priscila ko Aquila, xi 'ba nde inyatsa'exangire Cristo Jesús joni an.

4 Xi bi kitsakjun nga kueya ngat'aną. 'Ba bi tsa tu an xi tetsja_rą kjuanda, 'ba=nde ko ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi bi judío ngayeje.

5 Ta'e_ru kjuate'ndaną xuta xi makjainre ngat'are Cristo xi mañajan ndaba Priscila ko Aquila. Ta'e_ru kjuate'ndaną Epeneto, xi 'ñu tsimijáąn, xi tjun kuakjainre ngat'are Cristo ngajinre xuta xi tjin nangi Asia.

6 Ta'e_ru kjuate'ndaną María, xi je 'ñu kitsa'exa ngat'anu.

7 Ta'e_ru kjuate'ndaną Andrónico ko Junias, xi xingią mani 'ba xi ñatjen kis'eyakuą nduya. Kui xi nda 'yaxkun ngajinre nchja chinga apóstol 'ba xi tjun kuakjainre ngat'are Cristo nga ko mare an.

8 Ta'e_ru kjuate'ndaną Amplias, xi 'ñu tsimijáąn ngat'are Na'enna.

9 Ta'e_ru kjuate'ndaną Urbano, xi 'ba nde titsa'exangire Cristo joni ña, ko Estaquis, xi 'ñu tsimijáąn.

10 Ta'e_ru kjuate'ndaną Apeles, xi je yakutsejen nga 'ñu makjainre ngat'are Cristo. 'Ba nde ta'e_ru kjuate'ndaną xinkjin Aristóbulo.

11 Ta'e_ru kjuate'ndaną Herodión, xi xingią mani. 'Ba nde ta'e_ru kjuate'ndaną xinkjin Narciso, xi 'ba nde makjainre ngat'are Na'enchana.

12 Ta'e_ru kjuate'ndaną Trifena ko Trifosa, xi 'ba nde inyatsa'exangire Na'enna. Ta'e_ru kjuate'ndaną Pérsida, xi 'ñu tsimijáąn 'ba xi je 'ñu kitsa'exa ngat'are Na'enna ngayeje.

13 Ta'e_ru kjuate'ndaną Rufo, xi Na'enna kiskja'ajin, 'ba ko nare, xi 'ba nde joni naną mani ngayeje.

14 Ta'e_ru kjuate'ndaną Asíncrito ko Flegonte ko Hermes ko Patrobas ko Hermas 'ba ko nts'ia xi ñatjen tjindu.

15 Ta'e_ru kjuate'ndaną Filologo ko Julia ko Nereo ko ndichja ko Olimpas 'ba ko ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana xi ñatjen tjindu.

16 Tite'nda_ru xingiu ko kjuanimejenre Cristo. Ngatsi'i xuta xi makjainre
ngat'are Cristo inyatsikasennu kjuate'nda.
17 Jun nts'iạ, te'bets'a_nuụ nga tikuendo yojonu ngat'are xi bakjanya
xuta 'ba tsichaja xuta xi kja'ere nga 'bejña kjuana'en ngat'are mé= xi je
kisakuyare. Tinyat'axin_ru xutabiu.
18 Ngat'a xi 'batsa'en, kui xi bi inyatsa'exangire Na'enna Jesucristo, tusa
inyatsa'en mé= xi matsjare yojore. 'Ba ensin en nda nchja nga 'bonachare
xuta xi kje 'ñu= mankjinjínre mé= xi tse'e Na'enchana.
19 Ngatsi'i be= nga nik'etjusun ion. Kui kjua tsja maniną ngat'a tso-
jon 'ba mejénną nga ngisa kụankjin ngisanu ngat'are mé= xi nda 'ba nga
k'uejñat'axiun mé= xi bi nda.
20 'Ba Na'enchana xi tsjana kjuaxiu je mején sukine chanayiu ngi ndsakú.
Ngatjas'enu kjuandare Na'enna Jesucristo.
21 Inyatsikasennu kjuate'nda Timoteo, xi 'ba nde titsa'exangire Jesucristo
joni an, ko Lucio ko Jasón 'ba ko Sosípater, xi xingiạ mani.
22 'Ba an Tercio xi tu tetsi'indaạ xujunbi, 'ba=nde tetsikasen_nuụ kju-
ate'nda ngat'are Na'enna ngayeje.
23 Tsikasennu kjuate'nda Gayo, xi ndaba tejñañạ 'ba ña mañajan ngatsi'i
xuta xi makjainre ngat'are Cristo. 'Ba nde inyatsikasennu kjuate'nda Erasto,
xi tjinre xa nga 'bejñatjo tonre naxinando, 'ba nde nts'ia Cuarto.
24 Kjuandare Na'enna Jesucristo ngat'ejñajinnu ngatsi'u. 'Ba ngatjama.
25 Ngatjanichjire Na'enchana. Kui kụan sa'en nga kixi kuinyo jotsa'en tsu
en ndare. Kui en ndabi xi texinyaạ 'ba xi tjinikja'axtiuya ngat'are Jesucristo.
Xi 'bejñatsejen nganda'e mé= xi 'ejña'mo 'nda nixtjin kuatse jan.
26 Je= kis'ejñatsejen nganda'e ngat'are xujun xi kitsi'indu nchja chinga
profeta 'ba tji'miyare ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio. 'Batsa'en 'exa
Na'enchana xi tijñakunntsjai, tuxi kụakjainnire 'ba sik'etjusun enre ngatsi'i
xuta.
27 Ngat'are Jesucristo ngatjas'ejñatsejenntsjai kjuajere Na'enchana xi
jngututu 'ba xi nkjin kakun. 'Ba ngatjama.

Xujun xi tjun kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Corinto
1 CORINTIOS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo jotsa'en kuamejénre Na'enchana nga ja'ajinna. An ko nts'ia Sóstenes tenikaseen xujunbi.

2 Jun xi makjainnu ngat'a tse'e Jesucristo xi tetsubo naxinanda Corinto, ngat'are Cristo Jesús kitsitsjenu Na'enchana 'ba ja'ajinnu nga kuon xuta tsje xi tse'e, 'ba nga tu jngu kuon ko ngatsi'i xuta xi tsichjire ja'enre Na'enna Jesucristo. Xi Na'enna 'ba nde Na'enre xutabiu ngayeje.

3 Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

4 Ngantsjai tsja_ra kjuanda Na'enchana ngat'anu, nga fa'etsjenna kjuanda xi kitsjanu ngat'are Cristo Jesús.

5 Ngu kisakunu ngat'are Jesucristo ngayéje kuya kjuanyina xi tsja Na'enchana, jotsa'en nga nda nukjuo 'ba jotsa'en nga kuankjinnu ngayéje xi tjin.

6 'Ba 'batsa'en kis'ejñatsejenni ngajinnu nga kjuakixi en xi kis'eya nijmi ngat'a tse'e Cristo.

7 Kui kjua nijnguú kjuanda xi tsjana Na'enchana chajaninu nga techuya_ru nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo.

8 'Ba kixi= sikinyanu Na'enchana ka'nda nga kjuet'a nixtjin, tuxi bi s'eninu je nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo.

9 'Ba Na'enchana tsik'etjusun= mé= xi tsutitjun nga sa'en, 'ba kui= xi kinchjanu nga tu jngu kuon ko Ki'ndire, xi Na'enna Jesucristo.

10 Jun nts'ia, nga ko ja'enre Na'enna Jesucristo te'bets'a_nuu nga tujngu ngatjamantsjai kjuafa'etsjennu 'ba nga bi ngatjas'e kjuasi ngajinnu. Tusa jngu ti'on yojonu ngat'are jotsa'en nga nikja'etsjion 'ba nga jotsa'en 'yo ngat'are xi tjin.

11 'Bi texian, nts'ia, ngat'a xinkjin Cloé ye'ena nijmi nga kjuasixu tjin ngajinnu.

12 Kibi= xi texinña ngat'a tjinxu xi tsu: “An= ña tse'e Pablo.” 'Ba tjinxu xi tsu: “Tse'e Apolos= ña.” 'Ba tjinxu xi tsu: “Tse'e Pedro= ña.” 'Ba tjinxu xi tsu: “Tse'e Cristo= ña an.”

13 ¿A nkjin= ya mani Cristo? ¿A Pablo= xi kis'et'a kru nga tu kjuanda tsojon? ¿Asa ja'enre Pablo kisatendañú?

14 'Ba tsja_ra kjuanda Na'enchana nga nijnguú jun yatenda_nuu, tu Crispo sani ko Gayo.

15 Meni 'batsa'en ni'yá kuetsuni nga nga ko ja'enna kisatendani.

16 Ngu, 'ba=nde yatendaa xinkjin chinga Estéfanas. Tunga bi fa'etsjenna tsa tjin xi yatenda ngisaa.

17 Ngu Cristo bi kui xa kitsikasenninа nga xuta kuatendaa, tusa nga sikja'axtiuyaa en ndare 'ba nga bi en xi tsjatsu sichjaan nga kuinchjaa, tuxi bi chajani kjua'ñu xi tjinre kjuabeyare Cristo nga k'ent'a kru.

18 Ngat'a en xi s'eya nijmi ngat'are kjuabeyare Cristo nga k'ent'a kru, tu jaan mare xuta xi inyachaja. Tunga ngat'ana ña xi te'bangia, kui enbiu xi kjua'ñure Na'enchana.

19 Ngat'a 'bi= tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Sichajaą kjuachjinere
xuta nkjin kakun, 'ba k'uejñat'axiąn xi tsikja'etsjen nchja xi mankjinre xi
tjin.”
20 ¿Ñá tijña xuta nkjin kakun? ¿Ñá tijña xuta chjine xujun? ¿Ñá tijña xuta xi
mare nchja ngat'a tse'e mé= xi tjin ngasun'ndio? Na'enchana je kitsiskayare
kjuafa'etsjenre xuta xi tjin ngasun'ndio.
21 Ngat'a ngajin kjuankjin kakunre Na'enchana 'enda nga bi ko kjuankjin
kakun xi tjinre xuta ngasun'ndio kų̄an skuexkunni kui. Tusa kuat-
sjare Na'enchana nga tsik'angi xuta xi makjainre ngat'a tse'e en xi
kjinikja'axtiuyare, en xi tu jan mare xuta ngasun'ndio.
22 Ngat'a xuta judío mejénre skue chųbą xi kuakutsejen kjua'ñure
Na'enchana, 'ba xuta griego mangisjai kjuankjin kakun.
23 Tunga jin tenikja'axtiuyeę ngat'a tse'e Cristo xi kis'et'a kru. Xi 'bejñare
kjuana'en xuta judío 'ba xi tu jaan mare naxinanda xi yak'a.
24 Tunga xuta xi Na'enchana je kinchjare tuxi k'uangini, ninga xi judío,
ninga xi griego, kui= xi kiskjebetjo Cristo xi kjua'ñure ko kjuankjin kakunre
Na'enchana.
25 Ngat'a xi tse'e Na'enchana xi tu jaan mare xuta, kui= xi ngisa tse
kjuankjin kakun tjin ngisare nga ko mare kjuankjin kakun xi tjinre xuta. 'Ba
xi tse'e Na'enchana xi tsajainre nga'ñu mare xuta, kui= xi ngisa tse nga'ñu
tjin ngisare nga ko mare nga'ñu xi tjinre xuta.
26 Jun, nts'ią, tikja'etsjion 'yá kuon kionga Na'enchana kinchjanu. Bi nkjin
mañu xi xuta nkjin kakun mare xuta nga'e ngasun'ndio. Bi nkjin mañu xi
ngaku, 'ba bi nkjin mañu xi nda 'yaxkunnu.
27 Tunga Na'enchana ja'ajin= xuta xi chikun mare xuta nga'e ngasun'ndio,
tuxi sjanire kjuasuba xuta nkjin kakun. 'Ba Na'enchana ja'ajin= xuta xi tu
jaan be xuta nga'e ngasun'ndio, tuxi sjanire kjuasuba nchja ngaku.
28 Xuta xi bi 'yaxkun nga'e ngasun'ndio 'ba xi 'yaton, kui= xi ja'ajin
Na'enchana, tuxi bi sichjinire xuta xi tjin.
29 'Ba meni tu'yá kų̄an nk'a k'uaxjeni yojore ngixkun Na'enchana.
30 Tunga Na'enchana tu jngu kitsa'enkonu Cristo Jesús 'ba kitsa'en nga
Cristo xi kų̄an kjuankjin kakunna. Ngat'are Cristo je kuakixia ngixkun
Na'enchana 'ba kjinitsjena 'ba kuachjintjai jena.
31 'Bamani, jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tsa tjin xi mejénre
nk'a k'uaxje yojore, nk'a ngatja'baxje yojore ngat'are mé= xi kitsa'en
Na'enchana.”

2

1 'Ba an, nts'ią, kionga kijią nga kitsikja'axtiuya_nuų en xi Na'enchana
'ejña'mo nixtjin kuatse jan, bi en xi na'enre asa en xi tsjatsu kitsichjaąn.
2 Ngu, bi kuamejénnąą kinchjaą ngajinnu ngat'a tse'e kja'e tsajmi, tu ngat'a
tse'e Jesucristo sani 'ba ngat'a tse'e kjuabeyare t'a kru.
3 'Ba inda ts'axjią yojonąą nga tsakatejñajin_nuų. Kitsakjuąn 'ba niki
jatse=ñą.
4 'Ba kionga jako_nuų 'ba kitsikja'axtiuya_nuų enre Na'enchana, bi kitsich-
jaąn en xi tsjatsu tuxi kų̄akjainnire xuta. Tusa Isennixtjintsjere ko kjua'ñure
Na'enchana kis'ejñatsejen ngajinre en xi kinchjaą,
5 tuxi ngat'are kjua'ñure Na'enchana kų̄akjainninu 'ba bi ngat'are
kjuankjin kakunre xuta.
6 Tunga ngajinre xuta xi je mankjinre ngat'a tse'e mé= xi tse'e Na'enchana,
chuko nijmi=nį̄ en nkjin kakun, tunga bi en nkjin kakun xi bakuya xuta,
ninga bi xi tse'e xi batexuma nga'e ngasun'ndio xi je inyatsichaja kjua'ñure.

7 Tusa chuba nijmiį ngat'are kjuankjin kakunre Na'enchana xi tijña'mo. Kjuankjin kakun xi 'ejña'mo Na'enchana 'ba xi 'endatitjun nga kje tsindajín ngasun'ndio, tuxi s'ęnina kjuaje.
8 Nijnguú xi batexuma ngasun'ndio kuankjinre kibiu. Ngat'a tsa kuankjinre, bi yat'a kru Na'enna xi tjinre kjuaje.
9 Tunga jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Mé xi nisañajanni tsabe xuta 'ba bi kjint'e 'ba bi kuán kitsikja'etsjen, kui= xi Na'enchana 'endatitjun nga tu kjuanda tse'e xuta xi tsimején kui."
10 'Ba kui=bi xi 'ejñatsejenna Na'enchana ngat'are Isennixtjintsjere. Ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana kutsejenjin yeje xi tjin, ka'nda xi 'ñu 'mo tijña tse'e Na'enchana.
11 Ngat'a, ¿a tjin= xuta xi be jótsa'en inyatsikja'etsjen xuta xi yak'a? ¿A bi tu nga jngu jngu xuta xi be jótsa'en titsikja'etsjen? 'Ba nde 'ba= tsa'enni tu'yá be mé= xi titsikja'etsjen Na'enchana. Tu jngu sani Isennixtjintsjere Na'enchana xi be.
12 'Ba bi isennixtjin xi tsa'exajinre ngasun'ndio kisakuna ña, tusa Isennixtjintsje xi ndibani ngat'are Na'enchana, tuxi kųankjinnina kjuanda xi kitsjana kui.
13 'Ba ngat'are xi mixiįn, bi nichjeęn en xi bakuyanį xuta xi nkjin kakun, tusa nichjeęn en xi bakuyanį Isennixtjintsjere Na'enchana. 'Ba 'batsa'en 'miya_rį xuta xi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana mé= xi tse'e Isennixtjintsjio.
14 Tunga xuta xi tsajainre Isennixtjintsjere Na'enchana bi kjebetjo mé= xi tsja Isennixtjintsjio, ngat'a tu jaan mare. 'Ba nįbi ma mankjinre ngayeje, ngat'a tu jngu sani Isennixtjintsjere Na'enchana xi 'bejñatsejen jó tjinnire kibiu.
15 Xi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana, kui= xi mankjinre jó tjinnire ngayéje xi tjin. Tunga xuta xi yak'a bi mankjinre jó kun xuta xi tjindujinre Isennixtjintsjere Na'enchana.
16 Ngat'a 'bi= tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "¿'Yá= xi be mé= xi titsikja'etsjen Na'enchana? ¿'Yá= xi kuakuyare?" Tunga kjuafa'etsjenre Cristo kich'a ña, 'ba 'batsa'en nikja'etsjian jotsa'en tsikja'etsjen kui.

3

1 An bi kuán jako_nuų, nts'ią, jotsa'en fakuą xuta xi batexumare Isennixtjintsjere Na'enchana, tusa fako_nuų jotsa'en fakuą xuta xi tsik'etjusun mé= xi mejénre yojore asa joni xuta xi sa'e k'uetuts'inre ngat'a tse'e Cristo.
2 Kui kjuañu yakuyani_nuų joni nisti ki'ndi xi ndachiki tiba'ere 'ba bi tsajmi xi taja tjinikjine. Ngat'a bi kuankjinnu joni xuta chinga, ninga ka'nda nganda'e kje majínnu,
3 ngat'a tojo tenik'etjusun=ñu mé= xi mejénre yojonu. Kionga tjin ngajinnu kjuachini ko kjuasi, ¿a bi tsunire nga tojo tetsubo jotsa'en tjindu xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo? ¿A bi tsunire nga tojo tenik'etjusun mé= xi mejénre yojonu?
4 Kionga tjin xi tsu: "An tse'e Pablo= ña", 'ba tjin xi tsu: "Tse'e Apolos= ña an", ¿a bi 'ba teño'on joni xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo?
5 Ngu 'batsa'en tsu'ba, ¿'yá= kuán Pablo? ¿'Ba 'yá= kuán Apolos? Kui= xi tu chu'ndanu kuán, 'ba Ngat'are= kui kuakjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Ngu nga jngui jngui kjiña'an=niį xa xi kitsjanį Na'enchana.
6 An 'entjíą, 'ba Apolos inyandangire, tunga Na'enchana xi kitsink'a.

7 'Ba 'batsa'en tsu'ba, tumejín xi 'bentje ninga xi minyandangire. Tu
Na'enchana sani xi tsink'a, kui= xi je.
8 'Ba xi 'bentje ko xi minyandangire tu jngu. Tunga nga jngu jngu s'ẹchjire
jotsa'en nga kitsa'exa.
9 Ngat'a jin ñatjen= teña'axat'a_rị Na'enchana. 'Ba jun jo=ni tsujmi ntjere
Na'enchana, 'ba jo=ni ni'ya xi kui ti'benda= ngayeje.
10 Ngat'are kjuandare Na'enchana xi kika'ena, nga an kuáan chamaestru
chjinexjo xi 'enda tuts'in xjo. 'Ba nganda'e kja'e= tikjenitjen xjore ni'yo.
Tunga nga jngu jngu nda ngatakutsejen jótsa'en nga sindasun xjo.
11 Ngat'a tu'yá nde kụan sindani kja'e tuts'in xjo nga ko mare xi je tikijño,
ngat'a Jesucristo jo=ni tuts'in xjore ni'yo.
12 'Ba ngasun tuts'in ni'yo kụan xjunitjensun xjo xi kụandakoni oro, plata,
asa ndiojo xi nda kun, yate, ndịji, asa xka ndaje.
13 'Ba xa xi kitsa'en nga jngu jngu xuta s'ẹjñatsejen nixtjin nga kụanre kjua
ngasun'ndio. Ngat'a ndi'i xi kjua'e kui nixtjinbiu skut'ayako 'ba kuakutsejen
mé= kuya xa xi kitsa'en nga jngu jngu xuta.
14 Tsa xare xi kiskjenitjensun tuts'inre xjo xukjuakore ndi'u, kui= xi sạkure
chjire.
15 Tunga tsa 'yá= xi kuiti xare, kui= xi sichaja mé= xi kitsa'en, ninga tsa tu
kui tajngu k'uangi joni jngu xi ti'betukajin ndi'u.
16 ¿A bi 'yo nga jun= ñu ningure Na'enchana 'ba nga Isennixtjintsjere tijña
ngajinnu?
17 Tsa tjin xi sikjekjua ningure Na'enchana, Na'enchana sikjekjua xi 'ba
sa'en. Ngat'a tsje ningure Na'enchana, 'ba jun= ñu ningubiu.
18 Tu'yá ngata'bejñure yojore. Tsa tjin ngajinnu xi 'batsa'en tsikja'etsjen
nga kui jngu xuta nkjin kakun ngajinre xuta xi tjin ngasun'ndio, tusa xuta xi
tumé chjire ngatatsa'en yojore, tuxi kụanni jngu xuta nkjin kakun ngixkun
Na'enchana.
19 Ngat'a kjuankjin kakun xi tjinre ngasun'ndebi, kui= xi tumé chjire
ngixkun Na'enchana. Ngat'a 'bi= tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
“Na'enchana tsa'en nga ndekuini kjuamañare xuta nkjin kakun kajin.”
20 'Ba 'ba=nde tsa'en kua'indut'a ngayeje: “Na'enchana be= nga tumé
chjire mé= xi tsikja'etsjen xuta nkjin kakun.”
21 'Bamani, tu'yá nk'a ngata'baxje yojore ngat'are xuta xi tjenngire. Ngu
tsojon ngayéje xi tjin.
22 A Pablo=, Apolos=, Pedro=, ngasun'ndio=, kjuabenichun= ko kjuabeyo,
xi tjima nganda'e ko xi kụan; tsojon ngayéjebiu.
23 'Ba jun tse'eru Cristo, 'ba Cristo Na'enchana tse'e.

4

1 'Bamani tsu'ba, tu 'ba=tsa'en cha kakunnịi joni xuta xi inyatsa'exat'are
Cristo, nchja xi kitsja xare Na'enchana nga kuakuya mé= xi 'mo tijña ngat'a
tse'e.
2 Ngu, xi kika'ere jngu xa, tjinnere nga kixi kueko xare.
3 Tunga ngat'a tsa'an, bi mafona tsa kụanna kjua ngixkún asa ngixkun juez
xi tjin ngasun'ndio. Ninga bi sa'en_ra kjua yojona ngayeje.
4 Ninga tsa xiạn nga tsje tjin kjuafa'etsjenna, bi kui kjua kụatsjeniña
ngixkun Na'enchana. Ngat'a xi tsa'enna kjua, kui= xi Na'enna.
5 Kui kjuañu bi jun tjun ña'anñu kjua kionga kje fa'ejín Na'enna Jesucristo.
Kui kuakutsejen mé= xi tijña'mo ña jñu chun, 'ba k'uejñatsejen jotsa'en tjindu

inimare xuta. Kui nixtjinbiu tu Na'enchana xi nda kuinchja ngat'are xuta jotsa'en 'bakore mé= xi kitsa'en nga jngu jngu.

6 Nts'iạ, tu kjuanda tsojon= nga te'bejña kusaạn ngat'anạ 'ba ngat'a tse'e Apolos, tuxi xiañu ngat'anị nga bi kuitjaxtiune_ru mé= xi kua'indut'a xujun. Bi nda tjin tsa nk'a kjui'naxjo yojonu ngat'are jngu xuta xi jun tjenngi_ru 'ba ch'o tsa'en xio xi kja'ere.

7 Ngat'a, ¿'yá xi tsu nga ji xi ngisa ndai ngajinre xuta xi yak'a? ¿Mé= xi tjinri xi bi kitsjari Na'enchana? 'Ba tsa kika'eri xi tjinri, ¿ánñu nk'a 'naxjeni yojori joni tsa ji kjiña'an tajngui?

8 Jun jo=ni xuta xi je 'ñu kitsere, jo=ni xuta nyina. Jun jo=ni rey xi bi nde machjenni_rị jịn. Mejénnạ nga rey kjuakixi kuon tsakaiñu, tuxi ko jịn sạkut'aninị xanu nga ñatjen kuatexuma.

9 Ngu 'batsa'en tsikja'etsjiạn an nga jịn xi apóstol kuáịn, Na'enchana kitsikinyaniị nga'nde xi fet'ani, joni nchja xi tjinnere nga kjuinik'en. 'Ba ankjele ko xuta kutsejen'akunni jótsa'en nikja'andainị ngixkun.

10 Jịn jo=ni xuta chikun kuáịn ngat'a Cristo teña'axat'a_rị, tunga jun= xi xuta nkjin kakun ngat'a tu jngu mo ko Cristo. Jịn= xi xuta inda, tunga jun tjinnu nga'ñu. Jun= xi 'ñu nda benu xuta, tunga jịn betonnị.

11 'Ba ka'nda nganda'e temitjaxtiị kjindia ko xinda. Tsajainnị najñu 'ba tibichut'anị 'ba tu chụbạ tetsumasun=niị.

12 'Ba tifejndanị nga 'ñu teña'axaị. Ch'o tsunị xuta, tunga 'bets'a=nị ngat'a tse'e xi 'ba tsunị, tuxi Na'enchana sichikunta'enni ninga 'ba inyatsu. Tjenngikenị xuta, tunga chukjuako=nị.

13 Ch'o tsa'en fakonị xuta, tunga en nda ningojo_rị xi 'ba tsunị. Jo=ni xtje bekakunnị xuta ngasun'ndio, joni tsajmi xi tumé chjire ka'nda nixtjin nganda'e.

14 Bi tetsi'indu_nuụ kibi, tuxi sjani_nuụ kjuasuba. Tusa tefakoya_nuụ jun xi joni ki'ndinạ xi 'ñu tsimijaạn.

15 Ngu, ninga tsa te mi xuta s'ẹnu xi kuakuyanu ngat'a tse'e Cristo, tunga bi nkjin na'en s'ẹnu. Ngat'a jo=ni na'ennu kuáạn an ngat'are Cristo Jesús nga kitsikja'axtiuya_nuụ en ndare.

16 'Ba 'batsa'en tsu'ba, 'bets'a_nuụ nga chjunginuụ.

17 Kui kjua tetsikasenni_nuụ Timoteo, xi jo=ni ki'ndinạ xi 'ñu tsimijaạn 'ba xi nda makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Kui= xi sikja'etsjenyanu jótsa'en tefikuạ yojonạ ngat'are Cristo Jesús, 'ba jótsa'en bakuya ngaya ngayéje ningu xi tjin tuña nga'ndeñu.

18 'Ba tjin yak'a ngajinnu xi nk'a inya'baxje yojore nga inyatsikja'etsjen nga bi kjuikun_nuụ.

19 Tunga kjuikun xati_nuụ tsa Na'enchana mejénre, 'ba meni kio skuiạ mé= xi mare ña'an xi nk'a 'baxje yojore, 'ba nga bi tsa tu enre xi 'ba tsu.

20 Ngat'a bi en xi tsja tsu xi bakutsejen jotsa'en batexuma Na'enchana, tusa jotsa'en fiko yojore xuta bakutsejen kjua'ñure Na'enchana.

21 ¿Jótsa'en mejénnú? ¿A kjuatiko_nuụ 'ba sikja'a_nuụ kjuanima nga kjuechukun_nuụ? ¿Asa kjuiko_nuụ kjuanimejen ko kjuant'ekjua?

5

1 'Ba kjuakixi= nga tjinu'yare nga tjin ngajinnu jngu xi ndekuini najunre tijñakoni. Ka'nda xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana bi 'ba tsa'en.

2 'Ba tu ngisa= nk'a 'naxjo yojonu nga'ndere nga s'ẹnu kjuaba. Kui xuta xi 'ba titsa'en tjinnere nga kjui'naxjejiun ngajinnu.

3 'Ba an, ninga bi tejñajin_nuu, tunga tijñakonu kjuafa'etsjenna. 'Ba jo=ni tsa tejñajin_nuu, nga kitsa'en_ra kjua nga yanejia xuta xi 'ba titsa'en.
4 Kionga ko ja'enre Na'enna Jesucristo kuañajant'a_ru xingiu, 'ba=nde k'uejñajinnu kjuafa'etsjenna ko kjua'ñure Na'enna Jesús ngayeje.
5 'Ba kio singantsjare chanayiu xuta xi 'ba titsa'en, tuxi kjuetsunni yojore xi tjinre je 'ba k'uangi inimare nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesús.
6 Bi nda tjin nga nk'a kjui'naxjo yojonu. ¿A bi 'yo nga jngu stinchi na'yu san tsisan yeje ninga tse na'yu?
7 Tisent'axin_ru na'yu san chinga xi titsikjetsunnu, tuxi kuanñu joni na'yu xatse xi tsajainre na'yu san, xi joni na'yu xi nichjan nga s'i pascua. Jun=ñu xi kui nganda'e, ngat'a Cristo xi chutsangare s'i pascuana je k'enntjaina.
8 'Bamani tsu'ba, kjui'naxjia s'iu nga sichjan niñuxtila xi tsajainre na'yu san. Xi tsunire nga tsje tijña inimana 'ba nga tjin ngajinna kjuakixi. 'Ba xanikja'a na'yu san chingó, xi tsunire kjuats'en ko kjuach'o.
9 'Ba xujun xi sa kitsikasen_nuu kixin_nuu nga bi sijnguko yojonu xuta xi tjindujin kjuaska.
10 Tunga nga 'ba kixin_nuu, bi kixin_nuu nga kuinyat'axinkjin_ru xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo xi tjindujin kjuaska, asa xi 'ñu mejénre tsajmi, asa xi tsa'en cheje, asa xi tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani. Ngat'a tsa bi mejénnú kuetsubajin_ru xuta xi 'ba inyatsa'en, tjinne=re nga k'uetju nga'e ngasun'ndio.
11 Tusa kixin_nuu nga kitsi'indu_nuu nga bi nijnguko yojonu tu'ya xi nts'ia tsure yojore tunga tojo tijñajin kjuaska, asa xi 'ñu mejénre tsajmi, asa tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani, asa nchja en ch'otsu, asa mach'i, asa tsa'en cheje. Xi 'ba tsa'en ka'nda bi chineko niñu.
12 Ngat'a bi an 'bakona nga sa'en_ra kjua xi tjindu ngandetsian, xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Tunga ¿a bi jun 'bakonu nga si'an_ru kjua xi tjindu ngaya, xi makjainre?
13 Ngat'a Na'enchana sa'enre kjua xi tjindu ngandetsian. Kui kjuañu tichuxjejinñu ngajinnu xuta xi timajngi je.

6

1 'Ba kionga ngajinnu tjin jngu xi tjinkore kjua ko kja'e nts'ia, ¿a kuan= kakun nga ngat'are xutaxa xi bi bekun Na'enchana kjuik'endako kjua nga'ndere nga ngixkun xuta tsjere Na'enchana?
2 ¿A bi 'yo nga xuta tsjere Na'enchana sa'enre kjua naxinanda xi tjin ngasun'ndio? 'Ba tsa jun si'an_ru kjua naxinando, ¿ánñu bi maninu 'benda kjua xi ichi?
3 ¿A bi 'yo nga ka'nda ankjele ña si'an_ra kjua? Kui kjuañu tjinnenire kuanna k'uenda kjua xi tisakuna ngasun'ndio.
4 Kui kjuañu kionga tjinkonu kjua xingiu ngat'are kjua xi tjin ngasun'ndio, ¿ánñu nchja xi bi 'yakun ngajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna mangichunñu nga k'uenda kjuanu?
5 'Bi xin_nuu tuxi kuasubaninu. ¿A nijngukjín= tjin ngajinnu xi nkjin kakun, xi kuanre k'uendare kjua nts'ia?
6 Tunga xi tjima ngajinnu, ndekuini nts'ia inyabangi xinkjin 'ba ngixkun xutaxa xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna 'ba inyatsa'en.
7 Ngu nga nde jun tjis'ekonu kjua xingiu, kui= xi ne ch'o tjin. ¿A bi ngisa nda ni tsa xukjuakonu tume kjua xi bi 'ba tjin xi kuato'on? ¿A bi ngisa nda ni tsa kua'e'ndio nga si'annu cheje?
8 Tunga nde jun= teña'anñu xi bi 'ba tjin 'ba ko cheje. 'Ba nts'ia xi 'ba teniko.

9 ¿A bi 'yo nga xuta ch'okun bi sa̱kure nga'nde ña batexuma Na'enchana? Bi 'bejñu_ru yojonu. Bi kjua'as'en ña batexuma Na'enchana xuta xi tjindujin kjuaska, 'ba xi tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani, 'ba xi kjuachajngi tsa'ent'are xinkjin, 'ba xi xanda,
10 ninga xi tsa'en cheje, ninga xi 'ñu mejénre tsajmi, xi mach'i, 'ba xi nchja en ch'otsu, 'ba xi 'bonachare xuta xi kja'ere. Ngatsi'i xuta xi 'ba tsa'en, bi sa̱kure nga'nde ña batexuma Na'enchana.
11 'Ba kui=biu xi 'ba nde kitsa'en yak'a xi tjin ngajinnu nixtjin kuatse jan. Tunga nganda'e je= kisanejun, je kuatsjio, 'ba xuta kixi= je kuon ngixkun Na'enchana ngat'are mé= xi kitsa'en Na'enna Jesucristo ko Isennixtjintsjere Na'enchana.
12 “Ma= tsa'aa̱n tume tsajminu”, tsu xuta. 'Ba= tjin tsakaiñu, tunga bi nda ngayéje kibiu. Ninga tsa ma tsa'aa̱n tume tsajminu, tunga bi sja'ndia̱ tsa kui xi kuatexumana̱.
13 “Xi chine tse'e= ngats'a, 'ba ngats'a tse'e= xi chine”, tsu xuta ngayeje. 'Ba= tjin tsakaiñu, tunga Na'enchana sikjekjua ngojó. Bi kich'a yojona tuxi siskakoña. Tusa yojona tse'e= Na'enna, 'ba Na'enna tse'e yojona.
14 Jotsa'en nga ko kjua'ñure Na'enchana kitsikja'ayare Na'enna ngajinre mik'en, 'ba=nde tsa'en sikja'ayana ña ngayeje.
15 ¿A bi 'yo nga yojonu, jo=ni tsa ichi yojore Cristo? Kui kjuañu, jngu xuta xi ichi yojore Cristo ya'a, ¿a sikjen yojore tuxi sijngukoni jngu chjun ska? ¡Ngu niñajanni!
16 ¿A bi 'yo nga xi tsiko jngu chjun ska, kui xi tsijnguko yojore chjun sko? Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tu jngu ku̱an yojore ngojó.”
17 Tunga xi tu jngu tsa'en ko yojore Na'enna, kui= xi tu jngu ku̱an ko kjuafa'etsjenre ngayeje.
18 Kui kjuañu tisent'axin_ru ngayéje kuya kjuaska. Tume je xi kja'ere xi tsa'en xuta bi fa'as'enjin yojore. Tunga xi tijñajin kjuaska, nde kui tajngu tikjejeta'enni ngat'are yojore.
19 ¿A bi 'yo nga yojonu xi ningure Isennixtjintsje xi tijñajinnu, xi Na'enchana kitsjanu? 'Ba bi nde tsojon tajnguni yojonu.
20 Ngat'a kuachjintjaiñu nga tsindanu. Kui kjua tichjenñu yojonu nga sichji_ru Na'enchana.

7

1 Mejénna̱ kjuako_nuu̱ nganda'e ngat'a tse'e xi kichjaningiyanuu̱ nga kjinikasennuu̱ xujun. Nda= tjin tsa jngu xuta bi siko jngu chjun.
2 Tunga ngat'are kjuaska xi matsjare yojona, kui kjua tusa ngisa ndani nga jngu jngu xi'in ngatjas'ere chjunre, 'ba nga jngu jngu chjun ngatjas'ere xi'inre.
3 'Ba xi xi'in kuán ngatatsik'etjusunre chjunre nga siko, 'ba nde xi chjun kuán ngatatsik'etjusunre xi'inre ngayeje.
4 Ngat'a xi chjun kuán bi nde kui tajnguni batexumanire yojore, ngat'a 'ba=nde batexumare xi'inre ngayeje. 'Ba nde 'ba=tsa'enni xi xi'in kuán. Bi nde kui tajngu batexumanire yojore, ngat'a 'ba=nde batexumare chjunre ngayeje.
5 'Bamani, bi 'bech'o_ru yojonu xingiu. 'Ba tsa 'ba si'on, t'endako titjun xingiu, tuxi 'batsa'en chuba nixtjin singantsjakjinni_ru yojonu nga xuko Na'enchana. 'Ba jaskan kuetsuko ngañu xingiu, tuxi bi skut'ayakoninu chanayiu, nga bi xukjuakonu nga k'uechjon_ru yojonu.

6 Nga 'ba texin_nuu, tetsja'nde_nuu nga kuan 'ba si'on. Bi kjuatexuma xi tetsja_nuu tsa tjinnere nga 'ba si'on.

7 'Ba mejénna tsakaiñu tsa ngatsi'i xuta kuan joni an tsakaiñu, tunga ja kja'e ja kja'e kjuanda kitsjana Na'enchana nga jngua jngua. Bi tu jngu kjuanda xi kika'ena.

8 'Ba xin_ra xuta xi tsajainre chjun 'ba ko yanchjin xi tsajainre xi'in 'ba ko yanchjin k'an, nga nda= tjin tsa 'batsa'en k'uendu joni an.

9 Tunga tsa bi xukjuare nga k'uechjonre yojore, tusa ngatixan. Ngat'a ngisa= nda tjin nga kuixan tu 'bani nga 'ñu kuetsu inimare.

10 Ngu, xi je tsixan tetsja_ra kjuatexumabi, kjuatexuma xi bi tsa'an, tse'e= Na'enna Jesucristo. Xi chjun kuán bi ngatsik'ejña xi'inre.

11 'Ba tsa sik'ejña xi'inre, bi nde ngatixanni asa tusa ngatjakonda ngani xi'inre. 'Ba nde 'batsa'enni xi xi'in kuán bi ngatsik'ejña chjunre.

12 'Ba ngat'are xuta xi yak'a, an xin_ra, bi tsa Na'enna Jesucristo xi 'batsa'en batexumare. Tsa jngu nts'ia tjinre jngu chjun xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, 'ba tsa 'batjin kakun chjunre nga k'uejñako, bi ngatatsik'ejña.

13 'Ba tsa jngu ndichja tjinre xi'in xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba tsa 'batjin kakun xi'inre nga k'uejñako, bi ngatatsik'ejña.

14 Ngat'a xi xi'in kuán xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, matsje ngixkun Na'enchana tu ngat'are chjunre xi makjainre. 'Ba chjun xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, 'ba=nde matsje ngixkun Na'enchana tu ngat'are xi'inre xi makjainre. Tsa bira 'batjin, ki'ndinu bi tsje ngixkun Na'enchana. Tunga nganda'e je tsje ngixkun Na'enchana ki'ndi nistinu.

15 Tunga tsa xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo mejénre sik'ejña chjunre asa xi'inre, ngu, ngatsik'endu xinkjin. Ngu tsa 'batsa'en, bi nde kjinenire nga nts'ia asa ndichja k'uejñako xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Ngat'a Na'enchana kinchja=na tuxi nga kuetsuba s'enina kjuaxiu.

16 Ngu, ¿jótsa'en 'yani ji xi chjun kuáin tsa kuanri kjuinik'angi xi'inri? 'Ba, ¿jótsa'en 'yani ji xi xi'in kuáin tsa kuanri kjuinik'angi chjunri?

17 Tunga ngat'endu nga jngu jnguu jotsa'en tijña kjuanda xi kitsjare Na'enchana 'ba jotsa'en tjindu nga kinchjare Na'enchana. Kui=bi xi 'bene_ra ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo.

18 Tsa kjinukjuare xi kuán circuncidar, ngu janda ngatjama circuncidar. 'Ba tsa kjinukjuare xi bi kuán circuncidar, ngu, bi 'ba ngatjamata'en.

19 Ngat'a tsa kuán circuncidar asa bi kuán circuncidar, bi kui xi chjire. Tu kio sani nga sik'etjusan kjuatexumare Na'enchana, kui= xi chjire.

20 Ngu, nga jngu jnguu janda 'batsa'en ngat'endu jotsa'en tjindu nga kinchjare Na'enchana.

21 Tsa chu'nda kuáin kionga nga kjinukjuari, bi nikjo_ri yojori. Tunga tsa saku ndiyari nga kuandai, ngu tindai yojori.

22 Ngat'a xi chu'nda nga kjinukjuare tuxi kuajngukoni Na'enna Jesucristo, nganda'e kui= xi je ndai ngixkun kui. 'Ba nde 'batsa'enni ngat'are xi xuta ndai nga kjinukjuare, nganda'e nde kui= xi chu'ndare Cristo.

23 Tse 'echjintjainu Na'enchana nga kuando, kui kjuañu bi ba'e'ndeñu nga chu'ndare xuta kuon.

24 'Bamani tsu'ba nts'ia, jotsa'en tetsubo nga kjinukjuanu, janda 'batsa'en tetseubo ngixkun Na'enchana.

25 'Ba ngat'are yanchjin xi kje tjiínre xi'in, nijnguú kjuatexuma xi tse'e Na'enna Jesucristo tjinna xi sja_ra. Tunga xin_nuu jotsa'en tsikja'etsjian. Ngat'a Na'enchana ja'animara nga kitsa'enna jngu xi ma chunre.
26 Ngu ngat'ana nda= tjin nga 'batsa'en ngat'endu xuta jotsa'en nga tjindu, tu ngat'are kjuana'en xi tjin nganda'e.
27 Tsa tjinri chjun, bi mijnyisjai ndiye jotsa'en sik'ejñe. 'Ba tsa tsajainri, bi mijnyi.
28 Tunga tsa kuixain, bi chjuje tsa 'ba si'en. 'Ba tsa jngu chjun xungu bixan, 'ba nde bi kjeje tsa 'ba sa'en. Tunga xi bixan, kui= xi s'ere kjuasti xi tse'e ngasun'ndio, 'ba an mejénna k'uejñat'axin_ra kjuastibiu.
29 Nts'ia, ki=bi xi mejénna xin_nuu: Tu chuba nixtjin tijña ngisana. Kui kjuañu nixtjin xi chaja ngisa, xi tjinre chjun ngat'endu joni tsa tsajainre.
30 'Ba xi tjinre kjuaba ngat'endu joni tsa tsajainre kjuaba, xi tjinre kjuatsja ngat'endu joni tsa tsajainre kjuatsja, xi batse tsajmi ngat'endu joni tsa tumé tjinre,
31 'ba xi titsichjen xi tjin ngasun'ndio ngat'endu joni tsa tumé chjire tsajmibiu. Ngat'a kjue ngasun'nde xi te'ya nganda'e.
32 Mejénna nga bi sikjo_ru yojonu. Xuta xi sa'e tijña tajngu, xi kje tjiínre chjun, kui xi tsikja'etsjen xi tse'e Na'enna Jesucristo 'ba jó sa'en tuxi tsja s'enire kui.
33 Tunga xi tjinre chjun, kui xi tsikja'etsjen tsajmi xi tjin ngasun'ndio 'ba jó sa'en tuxi tsja s'enire chjunre,
34 'ba 'batsa'en bi nde tu jnguni xi tsikja'etsjen. Jngu chjun xi tsajainre xi'in ko jngu chjun xungu, kui xi tsikja'etsjen mé= xi tse'e Na'enna Jesucristo 'ba jótsa'en kuatsje yojore ko kjuafa'etsjenre. Tunga yanchjin xi tjinre xi'in, kui xi tsikja'etsjen tsajmi xi tjin ngasun'ndio 'ba jó sa'en tuxi tsja s'enire xi'inre.
35 Tu kjuanda tsojon nga 'ba texin_nuu 'ba bi te'bet'a'ñu_nuu. Mejénna kuaseko_nuu, tuxi kixi kuetsubañu 'ba singantsjakjin_ru yojonu Na'enna Jesucristo nga tu jngu xi sikja'etsjion.
36 Tsa tjin xi tsu nga je tjinnere kuixanko chjun xi tijñangire kjua ngat'a bi xukjuare nga k'uechjonre yojore 'ba je nure nga kuixan, tsa 'batsa'en tsikja'etsjen nga kui xi ngisa nda tjin, ngatatsa'en jotsa'en timamejénre. Ngatixan. Bi kjeje tsa 'ba sa'en.
37 Tunga xi tjijngu kakun nga bi kuixan 'ba nga bi tjinnere nga 'ba sa'en 'ba bere kakun nga ma 'bechjonre yojore, tsa tsikja'etsjen nga tusa nda tjin nga bi kuixan, ngisa= nda tjin tsa 'ba sa'en.
38 Ngu, xi kuixanko ko chjun xi tijñangire kjua, nda= tjin tsa 'ba sa'en. 'Ba xi bi kuixan, ngisa= nda tsa 'ba sa'en.
39 Jngu chjun xi je tsixan, tjit'a'ñu ngixkun xi'inre yejerañu xi'inre tijña ngisa. Tunga tsa kueya, je kuandai ngani 'ba kuan kuixanko tu'ya xuta xi mejénre, nga tunga xuta xi makjainnire ngat'a tse'e Na'enchana.
40 Ningara ngisa nda k'uejña tsakaiñu tsa bi nde kuixanni. Ngu 'batsa'en tsikja'etsjian an, 'ba mana an nga tijñajinna Isennixtjintsjere Na'enchana nga 'ba texian.

8

1 'Ba nganda'e, mejénna kjuako_nuu ngat'are tjiuba xi kjinik'en joni chje ngat'are na'en xi ntsja xuta kuandani. 'Yaña nga ngatsi'a mankjinna mé= xi tjin. Xi mankjinre xuta, kui xi tsink'a kakun. Tunga kjuanimejen, kui xi tsja nga'ñure xuta.

2 Tsa tjin xi 'batsa'en tsikja'etsjen nga mankjinre me=ñu, kui xi kje majínre xi tjinni nga kụankjinre tsakaiñu.
3 Tunga tsa tjin xi tsimején Na'enchana, Na'enchana be= xutabiu.
4 Ngu ngat'are xichine xi joni chje ba'ere na'en xi ntsja xuta kuandani, ¿a kụan xina? 'Yaña nga na'en xi ntsja xuta kuandani tumé chjire nga'e ngasun'ndio 'ba nga tsajain ngisa kja'e Na'en. Jngututu ma sani Na'enchana.
5 Tjin xuta xi tsu nga nkjin mani xi na'en 'mi 'ba nkjin mani xi nai 'mi xi tjindu ngank'a 'ba ko t'anangiu.
6 Tunga ngat'ana, jngututu mani Na'enna. Xi Na'enchana xi kitsinda ngayéje xi tjin 'ba xi ngat'are nga tetsuba ña. 'Ba nde jngututu mani Naina. Xi Jesucristo xi ngat'are tjin ngayéje xi tjin 'ba xi ngat'are tetsuba ña.
7 Tunga bi ngatsi'i xuta mankjinre kibi. Tjin xi je 'batsa'en ngare nga tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani. 'Ba kionga kjine xichine xi joni chje ba'ere na'enbiu, tsikja'etsjen nga na'enbiu tse'e xichinebiu. 'Ba 'batsa'en ngat'are xi kjine ch'o tsa'en tsik'ejña kjuafa'etsjenre xi inda kjiya.
8 Kjuakixi= nga bi ngat'are xi china skjebetjona Na'enchana. Bi ngisa nda kụan tsa xine_ra, 'ba bi ngisa ch'okun kụan tsa bira xina.
9 Ndaiñu ngat'are mé= xi ma xino. Tunga chutsijon nga xi techino bi ngatatsikajngi je xuta xi bi titsujngu kakun ngat'are mé= xi makjainna.
10 Ngat'a tsa tjin xi kje titsujnguú kakun ngat'are mé= xi makjainna xi skueri ji xi mankjinri kibi nga teni ningure jngu na'en xi ntsja xuta kuandani nga techine xi kio tjin, ¿a bi ko kui kụan kakun skine xichine xi joni chje kika'ere na'enbiu?
11 'Ba 'batsa'en ngat'are xi mankjinri, chạjani nts'ia, xi kje tijnguú kakun ngat'are mé= xi makjainna xi Cristo k'enntjai ngat'are.
12 'Ba temijnyije=ñu ngat'are Cristo kionga mijnyijio ngat'are nts'io nga ni'ñu kakun nga sa'en mé= xi ch'o tsa'en tsik'ejña kjuafa'etsjenre.
13 'Bamani, tsa ngat'are xichinena tsa'aạn nga kjeje nts'iạ, tusa niñajani nde skineña yojo, tuxi bi sikajngijeña nts'iạ.

9

1 ¿A bi xuta ndai kuáạn? ¿A bi apóstol kuáạn? ¿A bi ko tuxkuaạn tsa'bekoña Na'enna Jesús? ¿A bi makjainnu ngat'a tse'e Na'enna tu ngat'are nga 'ñu tsa'exat'a_rạ kui?
2 Ninga tsa tjin xi tsu nga bi jngu apóstol kuáạn, tunga ngat'anu kui= ña. Ngat'a makjainnu ngat'a tse'e Na'enna, 'ba 'ba=tsa'en s'ejñatsejenni nga kjuakixi jngu apóstol kuáạn.
3 'Bi=tsa'en tsikjant'aạ yojonạ ngixkun xuta xi tsu nga bi apóstol kuáạn:
4 ¿A bi tjinnị ndiyare nga sakunị xichine ko xi 'yu?
5 ¿A bi tjinnị ndiyare nga s'ẹni chjun xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, xi k'uetsumakoni jo inyatsa'en nchja chinga apóstol xi yak'a ko nts'e Na'enna ko Pedro?
6 ¿A tu jịn sani an ko Bernabé xi bi tjinnị ndiyare nga kuajngi'anị xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna?
7 ¿A tjin= chasoldadu xi tjinnere 'bechjisubare yojore ngat'are mé= xi machjenre? ¿A tjin= xi 'bentje uva 'ba bi kjine ture? ¿A tjin= xi tsikuenda jngu stin tjiuba 'ba bi 'bi ndachiki xi 'baxje?
8 ¿A tu kjuafa'etsjenre xuta= xi texin_nuụ? ¿A bi 'ba nde tsa'en kua'indut'a kjuatexumo ngayeje?

9 Ngat'a 'ba=tsa'en kitsi'indu Moisés kjuatexumo: “Bi na'ñu be'o ts'a
tjiundijo xi tjimachjen nga timitjia trigo.” ¿A tu ngat'are tjiundijo= mafore
Na'enchana nga kitsu kibi?
10 ¿A bi kjuanda tsajan ngayeje nga 'ba kitsu? Jun, kua'indut'a kjuatexumo
nga tu kjuanda tsajan. Ngat'a xi bakjan nangiu 'ba ko xi mitjia trigo, kui= xi
tjinnere nga skunre nga sa̱kure ture.
11 Kui= kjuañu, tsa jin te'bentjee̱ ngajinnu xi tse'e Na'enchana, ¿a tse xi
techje'ee̱ tsa sa̱kuchini̱ mé= xi tjinnu nga'e ngasun'ndio?
12 Tsa kja'e xi tjinre ndiyare nga sa̱kure mé= xi tjinnu, ¿a bi ngisa tjinni̱
ndiyare tsakaiñu?
Tunga bi nichjee̱n kjua'ñuni. Tusa tichukjuakoni̱ ngayéje xi mata'ee̱n, tuxi
bi ch'a ku̱anire xuta xi tis'eyare nijmi en ndare Cristo.
13 ¿A bi 'yo nga xi chinere xuta xi tsa'exa ningure Jerusalén= ndibani chje
xi fechuko xuta? Xi tsa'exat'a altar sakut'achire yojore tjiuba xi kio nik'en
joni chje.
14 'Ba=nde tsa'en 'enda Na'enna Jesucristo nga xuta xi fa'axtiuyare en
ndare sjare mé= xi machjenre xi tsikja'axtiuya ion.
15 Tunga an niñajanni kitsichjaa̱n kjua'ñuni. 'Ba ninga bi tetsi'indu_nuu̱
tuxi kua'eninuu̱ tsajmi. ¡Tu̱sá mejénna̱ nga titjun kueya tsa tjin xi kjua'ana̱
kjuatsjabi nga 'ba tsa'aa̱n!
16 Ngat'a nga tetsikja'axtiuyaa̱ en ndare Jesucristo, bi kui kjua nk'a
k'uaxjeña̱ yojona̱. Ngat'a kui xa xi Na'enchana 'enena̱ nga sa'aa̱n. 'Ba
nimaxuni ngat'ana̱ tsa bi 'ba sa'aa̱n.
17 'Bamani, tsa tu kui kjua nga mejénna̱ nga 'ba tetsa'aa̱n, 'ba=tjinni nga
sa̱kuna̱ chjina̱. Tunga bi tsa an xi 'batsa'en kuamejénna̱, jngu xa xi 'batsa'en
kis'enena̱.
18 Kui kjuañu, ¿mé= xi chjina̱? Kui= kibi. Kjuatsja xi tjinna̱ nga bi fa'achjia̱
nga tsikja'axtiuyaa̱ en ndare Jesucristo, asa jo mixan nga bi tsichjia̱n kjua'ñu
xi tjinna̱ nga mi'a mé= xi machjenna̱.
19 Jotsa'en bi fa'achjia̱ 'ba=nde tsa'en tsajain xi tjinnere nga sik'etjusun_ra̱,
tunga chu'ndare ngatsi'i xuta= tsa'aa̱n yojona̱, tuxi 'batsa'en nkjin xuta sa'en
ngisaña̱ nga k'uangi ngat'are Cristo.
20 Ngajinre xuta judío tsa'aa̱n yojona̱ joni xuta judío, tuxi sa'enña̱ nga
k'uangi kui. Ninga tsa bi batexumana̱ kjuatexumare Moisés, tunga ngajinre
xuta xi batexumare kjuatexumo tsa'aa̱n yojona̱ joni tsa ko an batexumana̱,
tuxi sa'enña̱ nga k'uangi kui.
21 'Ba ngajinre xuta xi bi judío, xi tsajainre kjuatexumare Moisés, tsa'aa̱n
yojona̱ joni tsa ko an tsajainna̱ kjuatexumo, tuxi sa'enña̱ nga k'uangi kui.
Tunga bi tejñat'axin_ra̱ kjuatexumare Na'enchana, ngat'a tetsik'etjusun=ña̱
kjuatexumare Cristo.
22 'Ba ngajinre xuta xi bi tjijngu kakun ngat'are mé= xi makjainna, tsa'aa̱n
yojona̱ joni tsa ko an bi tjijngu kaku̱n, tuxi sa'enña̱ nga k'uangi kui. Ngu,
tetsa'aa̱n yojona̱ jó= kun nga jngu jngu xuta, tuxi ku̱an sik'angi yak'aña̱.
23 Tetsa'enyaja̱ kibi tuxi kuajesun yejeni en ndare Jesucristo, tuxi ko an
sa̱kut'anina̱ kjuanda xi tsja enndo.
24 ¿A bi 'yo, kionga nkjin mani xi mangatsanga chuya, jngu sani xi tsa'en?
Kui kjua nda tiyutsangañu, tuxi si'anñu.
25 Xuta xi mangatsanga chuya ne nda 'bendunda 'ba 'bechjon yejere yojore
xi ku̱an si'onre. Ngu 'batsa'en tuxi sa'enni jngu kjuatjo xi ta'a fekjua. Tunga
ña tebeninda=ña tuxi si'anña mé= xi bi fekjua.

26 'Ba ngat'ana, temangatsanga kixikixiña ka'nda nga'nde ña fet'a. Bi tekjaan joni jngu xi tu chubа tibe'ejin isen.
27 Tusa tetsja_ra kjuanima yojona 'ba tetsa'aan nga kjuint'e mé= xi an mejénna. Tsa chjen, jaskan nga je kitsikja'axtiuya_ra xuta xi yak'a, bi kua'e'ndena nga kuangatsangaa chuya ko an.

10

1 Jun nts'ia, bi mejénna nga sichiyajiun jó kuánre xuta chingana nixtjin kuatse jan. Nga ngatsi'i kitsjen ngi yufi xi yaku ndiyare 'ba ja'axtiu ndachikun.
2 'Ba 'batsa'en ngatsi'i kuajngukoni Moisés nga kisatendajin yufi ko ndachikun.
3 'Ba ndekuini xichine kiskinetsi'i xi kitsjare Na'enchana.
4 'Ba ndekui nanda kits'ini ngatsi'i xi kitsjare Na'enchana. Ngat'a ngatsi'i kits'i nanda xi 'etjure naxi xi kitsjare Na'enchana, naxi xi kitsjenko. 'Ba kui naxibiu Cristo= nini.
5 Ninga 'batsa'en, Na'enchana bi kuatsjare ngat'are nkjin xutabiu, kui kjua tuchuña= kis'enduni mik'en nga'nde t'axin.
6 Ngayéje kibi kuán tuxi s'ejñanina joni jngu kjuakusun ngat'ana, tuxi bi simejénña xi ch'o, jotsa'en kitsimején xutabiu.
7 Ninga bi nichji_ru na'en xi ntsja xuta mandani jo kitsa'en yak'a xutabiu. Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Xuta tsik'endu 'ba kiskine 'ba kits'i, 'ba sa'e tsisetjen nga kitsitsjare yojore.”
8 Bi siskakua yojona jo kitsa'en yak'a xutabiu, 'ba kui= kjua jesunni kanján mi nga tu jngu nixtjin sa.
9 Ninga bi xut'ayakua Na'enchana jo kitsa'en yak'a xutabiu, 'ba kui= kjua kiskinenire tjiuye 'ba jesun.
10 'Ba ninga bi tsujeto'on Na'enchana jo kitsa'en yak'a xutabiu, 'ba kui= kjua ankje xi batexumare kjuabeyo kitsik'enni.
11 Ngayéje kibi xi kuánre xuta chingana, kui xi kis'ejña kusunna. 'Ba enre Na'enchana kua'indut'a kibiu, tuxi kuaku ndiyanina ña xi tetsuba nixtjin xi je mején kjuet'a.
12 'Bamani, xi tsikja'etsjen nga nda kixi sejña, ngatakutsejenre yojore, tuxi bi skajinni ndekuini je.
13 Xi kjima ngat'a tsojon nga tichut'ayakonu bi ngisa ts'axtiu ngisa nga ko mare mé= xi kjima ngat'are xuta xi yak'a. Tsik'etjusun= mé= xi nchja Na'enchana 'ba bi sja'nde tsa ngisa 'ñu xut'ayakonu nga ko mare mé= xi kuan xukjuakonu. Tusa sja ndiyanu jótsa'en k'uetju nga xut'ayakonu, tuxi xukjuakoninu mé= xi kjua'enio.
14 'Bamani tsu'ba, jun nts'ia xi tsimején_nuu, tisent'axin_ru jo tsa'en xuta nga tsichjire na'en xi ntsja xuta mandani.
15 Tefako_nuu joni xuta xi be mé= xi tsa'en. Nde jun= tikja'etsjenñu tsa kjuakixi mé= xi texin_nuu.
16 Kionga 'yáa binu tsje nga ba'e_ra kjuanda Na'enchana, ¿a bi jngu yojo maña ko Cristo ngat'a tse'e jinre? 'Ba kionga china niñuxtila xi bakjanya_ra xingia, ¿a bi jngu yojo maña ko Cristo ngat'a tse'e yojore?
17 Tu jngu= ma sani niñuxtilo. Kui kjua tu jngu yojo maña, ninga nkjin maña ña. Ngat'a tu jngu niñuxtila china.
18 Chutsejen'a chuyo xuta xi tse'e Israel. Xi kjine yojore tjiuba xi ba'ere chje Na'enchana, ¿a bi tu jngu yojo ma ngat'a tse'e chje xi ba'ere Na'enchana, xi s'endusun altar?

19 Nga 'bi texiạn, bi texiạn nga chjire na'en xi ntsja xuta mandani, ninga yojo xi ba'ere joni chje.
20 Tusa kui= xi texiạn. Chje xi tsja xuta xi tjin ngasun'ndio, isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu tsjare 'ba bi Na'enchana. 'Ba bi mejénnạ an nga jngu kuon ko isennixtjinbiu.
21 Bi kụan s'iuyo vasore Na'enchana 'ba ko vasore isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu. Bi kụan xinet'o yamixare Na'enchana 'ba ko yamixare isennixtjinbiu ngayeje.
22 Tsa si'on kibi, tsunire nga mejénnu nga kụastire Na'enchana. ¿A nikja'etsjenñu nga ngisa tjinna kjua'ñu ña nga ko mare Na'enchana?
23 "Ma= tsa'aạn tume tsajminu", tsu xuta. 'Ba= tjin tsakaiñu, tunga bi ngayéje kjenndiya. "Ma= tsa'aạn tume tsajminu", tsu xuta. 'Ba= tjin tsakaiñu, tunga bi ngayéje tsja nga'ñuna.
24 Ni'yá ngatamangisjai xi tu kjuanda tse'e, tusa ngatamangisjai kjuandare xuta xi yak'a.
25 Kụan xino tume yojo xi sateña 'ba bi nikja'etsjion tsa kui xi ch'otsa'en k'uejña kjuafa'etsjennu.
26 Ngat'a ngayéje ngasun'ndio ko ngayéje xi kio tjin, tse'e= Na'enchana.
27 Tsa jngu xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana sikjint'enu nga kuangin chino niñu ndaba 'ba mejénnú kuangiun, chino tume xi kueyanu 'ba bi nikja'etsjion tsa kui xi ch'otsa'en k'uejña kjuafa'etsjennu.
28 Tunga tsa tjin xi kuetsunu: "Na'en xi ntsja xuta= kuandani kitsa'ere joni chje yojobi", bi chino. T'echjon_ru yojonu tu ngat'are xi 'ba kitsunu 'ba tu ngat'are kjuafa'etsjenre.
29 Ngat'are kjuafa'etsjenre xi 'ba tsu tenchjaạ, bi ngat'are kjuafa'etsjennu. ¿Ánñu jo tsu kjuafa'etsjenre xuta xi kja'ere k'uechja'ndenire mé= xi ma tsa'aạn?
30 Tsa tsja_rạ kjuanda Na'enchana ngat'are xi kjiniạ, ¿ánñu kuetsuni xuta nga bi nda tjin nga skinaạ tsajmibiu kionga je kitsja_rạ kjuanda Na'enchana?
31 'Bamani, tsa xino asa s'iu asa si'on tume tsajminu, 'ba ti'on tuxi s'ejñatsejenni kjuajere Na'enchana.
32 Bi 'bejña_ru kjuana'en xuta judío ninga xi bi judío ninga xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana.
33 Joni an, tume xi tsa'aạn, tsa'en=ñạ mé= xi matsjare ngatsi'i xuta. Bi tu kjuanda tsa'an mangisjaạ, tusa kjuandare xi yak'a, tuxi k'uangini.

11

1 Chjunginuụ jotsa'en kjengi_rạ Cristo.
2 Nda 'baxje_nuụ nts'iạ, ngat'a ngantsjai fa'etsjennu ngat'anạ 'ba ngat'a 'bejñatjo xi yakuya_nuụ, mé= xi kitsa'enạ 'ba kitsikja'axtiuya_nuụ.
3 Tunga mejénnạ nga nda ngatas'ejinnu nga Cristo, kui xi ngakure nga jngu jngu xuta xi'in. 'Ba xi xi'in kuán, kui xi ngakure chjunre. 'Ba Na'enchana, kui xi ngakure Cristo.
4 Tu'ya xuta xi'inñu xi kue'mo nindaku nga kjuako Na'enchana asa nga sikja'axtiuya en xi tsjare Na'enchana, kui xi bi tjibekun xi ngakure.
5 Tunga tu'ya chjunñu xi bi kue'mo nindaku nga kjuako Na'enchana asa nga sikja'axtiuya en xi tsjare Na'enchana, kui chjunbiu bi tjibekun xi ngakure ngat'a jo=ni tsa kis'ejunre kui.
6 Ngat'a tsa jngu chjun bi kue'mo nindaku, tusa ngatate ntsjare. 'Ba tsa kjua-suba nga kuate ntsjare asa nga k'uejunre yojore, ngu, ngate'mo nindaku.

7 Xi xuta xi'in kuán bi tjinnere nga kue'mo nindaku. Ngat'a kui= xi isenre
Na'enchana 'ba kui xi bakutsejen kjuajere Na'enchana. Tunga xi chjun kuán,
kui xi bakutsejen kjuajere xi xi'in kuán.
8 Ngat'a xuta xi'in xi titjun bi yojore chjun jendibani. Tusa chjun xi titjun
yojore xuta xi'in jendibani.
9 'Ba bi kjuanda tse'e chjun kuanda xuta xi'in. Tusa chjun kuanda tu
kjuanda tse'e xuta xi'in.
10 Kui kjuañu tjinnenire kue'moni nindaku xi chjun kuán, tuxi kuakuni nga
tjin xi batexumare. 'Ba ngatatsa'en tu ngat'are ankjele xi tjin.
11 Tunga ngajinna ña xi makjainna ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, xi xi'in
bi tijñat'axinre xi chjun, 'ba xi chjun bi tijñat'axinre xi xi'in.
12 Ngat'a jotsa'en nga chjun xi titjun jendibanire yojore xuta xi'in, 'ba=nde
tsa'en nganda'e xi'in tsinnire xi chjun kuán. 'Ba ngayéje xi tjin Na'enchana
ndibanire.
13 Jun suba chusun_ru ngat'are kibi. ¿A nda= tjin kionga jngu chjun kjuako
Na'enchana nga bi kue'mo nindaku?
14 Jo tjin nga'e ngasun'ndio, ¿a bi 'yare nga jngu kjuasuba nga xuta xi'in
sinduju ntsjare?
15 Tunga ngat'are jngu chjun, nda= bakure nga nduju kụan ntsjare, ngat'a
kui xi kitsa'ere nga nduju kụan ntsjare, tuxi kue'moni nindaku.
16 Tunga tsa tjin xi bi tjijngụ kakun ngat'are kibi, ngatjabe nga bi kja'e
tsa'en ña'an ngisai ninga xuta xi yak'a xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana.
17 'Ba xi xin ngisa_nuụ, bi nda 'baxje_nuụ. Ngat'a kioxu nga mañojon,
tusaxu ngisa ma xi ch'o nga ko mare xi nda.
18 'Ba xi tjun xin_nuụ nijmi xi tji'benạ nga bakjanyaxu xingiu nga mañojon
ngaya ningu. 'Ba tjin= tsajmi xi makjainnạ ngat'are kibiu.
19 Kjuakixi= nga machjen nga kuakjanyo xingiu, tuxi xiaña 'yá= xi kixi sejña
ngixkun Na'enchana.
20 Kionga mañojon, bi 'ba teño'on jotsa'en yakuyana Na'enna Jesucristo nga
tsakjenko jñu xutare.
21 Ngat'a kioxu nga bechiu, nga jngu jngu xi tjin ngajinnu ja kjebe ja
kjebexu nga kjine xi tse'e. 'Ba tjinxu xi bi sakure xichine 'ba tjinxu xi mach'i.
22 ¿A tsajainnu ni'ya ña kụan xino 'ba s'iu? ¿Áñu joni tsajmi xi tumé chjire
teniko=ñu ningure Na'enchana 'ba teba'e_ru kjuasuba xuta xi tumé tjinre?
¿Jó xin_nuụ? ¿A nda= k'uaxjenu? Bi nda k'uaxjenu ngat'are kibi.
23 Ngat'a Na'enna Jesucristo yakuyanạ kibi, 'ba kui xi kitsikja'axtiuya
ngani_nuụ. Ndekuini nistjen nga kjiningantsja, kiskjebe niñuxtila.
24 'Ba kionga je= kitsjare kjuanda Na'enchana, yakjanya niñuxtilo 'ba
'bi kitsu: "Kibi= yojonạ xi singantsjaạ tu kjuanda tsojon. 'Ba ti'on tuxi
kjua'etsjenninu ngat'anạ."
25 'Ba kionga je kiskine xichine, 'ba nde kiskjebe chutsiun, 'ba 'bi kitsu:
"Kui= chutsinbiu xi tibakutsejen kjua xatse xi ti'bendakonu Na'enchana.
Ngat'are jinnạ tis'endakoni kjuabiu. 'Ba ti'on tuxi kjua'etsjenninu ngat'anạ
ngantsjai nga s'iu."
26 'Bamani, jotjin ndiya nga xino niñuxtilo 'ba s'iu chutsiun, te'beñu nijmi
ngat'are kjuabeyare Na'enna ka'nda nga kjua'e ngani.
27 Ngu, tu'yañu xi bi skuekun nga skine niñuxtilo 'ba nga k'uiya chutsinre
Na'enna, kui xi majngije ngat'are yojore ko jinre.
28 'Bamani, nga jngu jngu xuta tjinnere nga sinkjinre kjuafa'etsjenre tsa
tsje tjin, kionga kje kjinejín niñuxtilo 'ba nga kje 'biyaá chutsiun.

29 Ngat'a tsa tjin xi tuchuba skine 'ba tuchuba k'ui nga bi skuekun nga yojore Na'enna kibiu, kui xi tikanine tajngure je yojore jotsa'en tikjine 'ba tji'bi.
30 Kui= kjuañu tjinni ngajinnu nkjin xi sefesun 'ba xi inda tjinre, 'ba je jesun masen.
31 Tunga tsa tjun nda sinkjin_ra kjuafa'etsjenna, bi si'anna kjua.
32 Tunga kionga Na'enna Jesucristo tsa'enna kjua, kui baku ndiyana xi kjuakixi, tuxi bi chajañan nga si'ankona kjua xuta xi tjin ngasun'ndio.
33 'Bamani nts'iạ, nga kụañojon nga kuechiu, chuya_ru xingiu.
34 Tsa tjin xi 'ñu bojore, ngatakjen ndaba, tuxi bi xaninejeninu kionga kụañajanko xingiu. 'Ba ngat'are kjua xi tjin ngisa ngajinnu, kio= k'uendajiạn ngạ kjuikun_nuụ.

12

1 'Ba nganda'e, nts'iạ, mejénnạ nga xio xi kjuakixi ngat'are nkjin kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana.
2 'Yañu jó kjiño'on nga kje makjainnu Na'enna. Joni tsa kichjufenu nga tsangitjengiu na'en xi bi mare nchja, xi ntsja xuta kuandani.
3 'Bamani, xin_nuụ nga tu'yá xi Isennixtjintsjere Na'enchana titsikinchja ma nchja bojore Jesús. 'Ba nde ni'yá ma tsu: "¡Jesús xi Na'enna!", tsa bi Isennixtjintsjere Na'enchana tijñajin inimare.
4 Ja kja'e ja kja'e kjuanda xi kitsa'ena, tunga tu jngu= ma sani Isennixtjintsjere Na'enchana xi tsjana kibiu.
5 Ja kja'e ja kja'e tsa'en ña'axat'a_rạ xingia xi makjainna ngat'a tse'e Na'enna, tunga tu jngu= ma sani Na'enna Jesús xi tsja xana.
6 'Ba ja kja'e ja kja'e xa xi Na'enchana tsa'en ngajinna ngatsi'a, tunga tu jngu Na'enchana xi tsa'en ngayéje kibiu.
7 'Ba nga jngua jngua kitsa'ena mé= xi bakutsejen Isennixtjintsjere nga tu kjuanda tsajan ngatsi'a.
8 Ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana, tjin xi ba'ere kjuanda nga kuinchja en xi tse kjuankjin kakun tjinre, 'ba ngat'are ndekuini Isennixtjiun, tjin xi ba'ere kjuanda nga kuetsuya jó tsunire xi tjin.
9 Tjin xi ndekuini Isennixtjiun tsjare kjuanda nga ngisa nda kụakjainre, 'ba tjin xi ndekuini Isennixtjiun tsjare kjuanda nga kụanre sinda xuta.
10 Tjin xi mare tsa'en kjuakun, 'ba tjin xi mare tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare. 'Ba tjin xi mankjinre tsa kjuakixi nga Isennixtjintsjere Na'enchana tijña ngajinre xuta asa isennixtjin xi bi nda. Tjin xi mare nchja kja'e kjuanga en, 'ba tjin xi tsuya jó tsunire enbiu.
11 Tunga ngayéje kibi jngu sani 'ba ndekuini Isennixtjintsjere Na'enchana xi tsa'exajinna, 'ba kui xi tsjare kjuanda nga jngu jngu xuta jotsa'en nga Kui mejénre sjare.
12 Joni yojona. Jngu mani, tunga nkjin= ka'a tjinre. 'Ba ngatsi'i ka'a xi tjinre, ninga nkjin ka'a mani tu jngu yojo ma sani. 'Ba nde 'ba= tsa'ennire ngat'are Cristo.
13 Ngat'a tu jngu Isennixtjintsje kisatendaña ngatsi'a 'ba 'ba=tsa'en tu jngu yojo kuánña, ninga xuta judío asa kja'e xuta, ninga xi chu'nda asa xi ndaire yojore. Ngatsi'a kika'ena nga kji'yaa ndekuini Isennixtjintsje.
14 Jngu yojore xuta nkjin= ka'a tjinre, bi tu jngu= mani.
15 Tsa jngu ndsakua kuetsu: "Bi jngu ka'a tse'e yojo kuáạn, ngat'a bi ntsja kuáạn", tsa 'ba kuetsu, ¿a tu kui= kjua bi nde tse'e yojo kụanni?

16 'Ba tsa jngu ñajan kuetsu: “Bi jngu ka'a tse'e yojo kuáạn, ngat'a bi xkun
kuáạn”, tsa 'ba kuetsu, ¿a tu kui= kjua bi nde tse'e yojo kụanni?
17 Tsa yojona tu jngu xkuan kuán sa, ¿jótsa'en kụan kjuinu'yañaa? 'Ba tsa
yojona tu jngu ñajan kuán sa, ¿jótsa'en kụan xujenñaa?
18 Tunga Na'enchana kitsa'en yojona ko nkjin ka'a 'ba 'endu xki ka'a ña
kuamejénre kui.
19 Ngat'a tsa tu ngusun ngayéje ka'a, bi s'ẹ yojo.
20 Kui kjuañu ninga nkjin ka'a mani, tunga tu jngu= yojo.
21 'Ba tuxkuan bi ma tsure ndsa: “Bi machjenrạ.” Ninga nindakua bi ma
tsure ndsakua: “Bi machjenrạ.”
22 Tusa xki ka'a yojona xi mana joni tsa bi 'ñu tjinre nga'ñu, kui xi ngisa 'ñu
machjen ngisa.
23 'Ba xki ka'a yojona xi mana nga bi 'ñu chjire, kui xi ngisa nda nikuenda.
'Ba xki ka'a yojona xi bi mejénna nga xiare, kui= xi ngisa nik'ejña'ma.
24 'Ba xi ma 'yare, bi machjen nga 'ba sikua. Tunga Na'enchana 'ba=tsa'en
'enda yojona, nga ngisa nda sikuenda ka'are yojona xi mana nga bi 'ñu chjire.
25 'Ba= kitsa'en Na'enchana, tuxi bi kụan jó ya s'ẹni xki ka'a xi tjinre yojona,
tusa ngusun tsa'en ngatsikuendakaña xinkjin.
26 Tsa jngu ka'a yojona on tjimare, 'ba=nde on tjimare xi yak'a. 'Ba tsa jngu
ka'a yojona 'ñu nda tji'naxje, 'ba=nde ngatsi'i xi yak'a tsja kjimare.
27 Ngu ngatsi'u yojore Cristo kuon, 'ba nga jngu jnguu xki ka'are yojobiu
kuon.
28 Ngajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, Na'enchana
ja'ajin apóstoles joni xi titjun, xi majóni profeta xi tsikja'axtiuya en xi
Na'enchana tsjare, xi majánni maestru, 'ba sa'e xi mare tsa'en kjuakun, 'ba
xi mare tsinda xuta, 'ba xi be jótsa'en kuaseko xuta, 'ba xi be jótsa'en sa'en
nga sa'exastin xuta, 'ba xi mare nchja kja'e kjuanga en xi tsjare Na'enchana.
29 Bi ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo apóstoles kuán,
bi ngatsi'i xi profeta, bi ngatsi'i xi maestru, 'ba bi ngatsi'i xi mare tsa'en
kjuakun.
30 Bi ngatsi'i kitsa'ere kjuanda nga kụanre sinda xuta, bi ngatsi'i kitsa'ere
kjuanda nga kụanre kuinchja kja'e kjuanga en, 'ba bi ngatsi'i mare tsuya jó
tsunire en xi Na'enchana tsjare xuta.
31 Tunga ngajinre ngayéje kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana,
timijon xi ngisa nda kuasekore xuta.
Tunga an kuakun_nuụ jngu ndiya xi ngisa nda tjin.

13

1 Tsa nchja nkjin kuya en xi mare xuta 'ba ko en xi nchja ankjele, tunga
tsa bi tsimijaạn xi yak'a, an jo=ni jngu tsajmi xi tu fane asa jngu tsajmi xi
ch'otsa'en nu'yare nga nikjane.
2 'Ba tsa manạ nikja'axtiuya enre Na'enchana joni jngu profeta, asa
mankjinnạ ngayéje xi 'mo 'ejña Na'enchana, asa 'biạ ngat'are ngayéje xi tjin,
asa nda makjainnạ ngat'a tse'e Na'enchana nga ka'nda kụannạ xin sikasen
jngu nindu, tunga tsa bi tsimijaạn xi yak'a, tumé chji_rạ.
3 'Ba tsa sja_rạ xuta nịmạ ngayéje xi tjinnạ, 'ba ka'nda singantsjaạ yojonạ
tuxi kuitini tu kjuanda tse'e xuta xi yak'a, tunga tsa bi tsimijaạn xi yak'a,
tumé chjire kibiu.
4 Xi tjinre kjuanimejen, kui xi tjinre kjuatsejnda 'ba nda xuta. Xi tjinre
kjuanimejen bi xin kakun, bi nchja en nk'a kakun, bi nk'a 'baxje yojore,

5 bi ch'o tsa'en ko xi yak'a, bi mangisjai xi tu kjuanda tse'e tajngu, bi ta'a
makjanre, bi 'bejin kakun nga ch'o kuata'en,
6 bi tsja s'ere ngat'are mé= xi bi kixi tsa'en xuta. Tusa matsjare ngat'are xi
kjuakixi.
7 Xi tjinre kjuanimejen bi tsikjere kakun, bi tsichaja kjuamakjainre, tusa
kuyantsjai, 'ba chukjuakore tumeñu.
8 Kjuanimejen niñajanni kjuet'a. Kjua'e nixtjin nga bi nde s'ẹnire kjuanda
xuta nga sikja'axtiuya enre Na'enchana joni profeta, ninga nga kuinchja
kja'e kjuanga en, ninga nga kụankjinre jó tsunire xi tjin.
9 Ngat'a tu chuba sani xi mankjinna nganda'e, 'ba tu ichi sani xi
nikja'axtiuya ngat'are Na'enchana nganda'e.
10 Tunga kionga kjua'e xi kjuakixi kjin, kio= kjue xi tu ichi 'yasa nganda'e.
11 Kionga ki'ndiạ, kinchjaạ jotsa'en nchja jngu ki'ndi chi, 'ba kit-
sikja'etsjiạn jotsa'en tsikja'etsjen jngu ki'ndi chi, 'ba kuankjinnạ jotsa'en
mankjinre jngu ki'ndi chi. Tunga kionga je kuachinga, 'ejñat'axiạn
kjuaki'ndinạ.
12 Nganda'e tu xạ= tjimatsejenna joni tsa jngu chutsin techutsejenya.
Tunga kjua'e nixtjin nga nda xia. Nganda'e tu chuba mankjinna. Tunga
kjua'e nixtjin nga nda kụankjinna, jofatsa'en bena Na'enchana.
13 Ngaján kibi niñajanni kjuet'a: nga makjainna ngat'a tse'e Na'enchana,
nga chuya_ra xi sjana, 'ba nga s'ena kjuanimejen. 'Ba ngajinre ngaján,
kjuanimijon xi ngisa chjire.

14

1 T'e_ru kakun nga ngisa simején ngiso xi yak'a 'ba nde timijon nkjin kuya
kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana. Tunga ngisa timijon nga
sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja.
2 Ngat'a xi kitsa'ere kjuanda nga kuinchja en xi kja'ere, tu Na'enchana sani
fako, bi xuta. Ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana ndibanire mé= xi nchja,
'ba tu'yá be jó tsunire xi nchja.
3 Tunga xi kitsa'ere kjuanda nga tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare, kui
xi fako xuta, tuxi sja nga'ñunire, si'ñu kakunni 'ba tsitsja kakun.
4 Xi nchja en xi tu'yá mankjinre ndekui tsjanga'ñu tajngunire yojore.
Tunga xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare, kui xi tsja nga'ñure xi
makjainre ngat'a tse'e Na'enna.
5 Mejénnạ tsakaiñu nga ngatsi'u kua'enu kjuanda nga kjuinukjuo kja'e
kjuanga en, tunga ngisa mejénnạ tsa kua'enu kjuanda nga sikja'axtiuyo
en xi Na'enchana tsja. Ngat'a ngisa= chjire enbiu nga ko mare en xi
tu'yá mankjinre. Tunga nda= tjin tsa kuinchja en xi tu'yá mankjinre tsa
kuetsuyara, tuxi 'batsa'en sạku nga'ñunire xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna.
6 'Bamani nts'iạ, tsa kjuikun_nuụ 'ba kjuako_nuụ en xi tu'yá mankjinre,
tsa 'ba sa'aạn, ¿a kuaseko_nuụ? ¿A bi ngisa nda tjin nga xin_nuụ
mé= xi 'bejñatsejen Na'enchana, asa xin_nuụ mé= xi mankjinnạ, asa
sikja'axtiuya_nuụ en xi Na'enchana tsja, asa kuakuya_nuụ mé= xi kitsa'enạ?
7 Ka'nda tsajmi xi tsajainre jnda tunga fane joni tjio asa najni, tsa bi nda
kjuinikjane, ¿jó tsa'en xiañа ñáre son xi tjinikjane?
8 'Ba tsa bi nda kjuinikjane tjio, ¿a k'uendunda= chasoldadu nga kuekjan?
9 'Ba nde 'ba= mani ngajinnu. Tsa kuixun en xi tu'yá kụankjinre, ¿jótsa'en
kụankjinnire xuta mé= xi kjuinukjuo? 'Ba jo=ni tsa tu kjuinukjuajin ision.
10 Kjuakixi= nga nkjin en tjin ngasun'ndio 'ba ngayéje 'ñu= chjire ngat'are
xi mankjinre.

11 Tunga tsa bi mankjinnạ en xi tifakonạ jngu xuta, ngu kụan_rạ joni jngu xuta xi bi tse'e nangire, 'ba an kụannạ xutabiu joni jngu xuta xi xin nangire.
12 Ngu, mé= jun tsu'ba, mejénnú nga s'ẹnu nkjin kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana, chjo'o kjuanda nga kụannu kua'e nga'ñu_ru xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna.
13 'Bamani, xi nchja en xi tu'yá mankjinre, ngati'are Na'enchana, tuxi kụanire kuetsuya jó tsunire en xi nchja.
14 Ngat'a tsa kuinchjaạ en xi tu'yá mankjinre nga kjuakuạ Na'enchana, tu inimana= fako Na'enchana tunga kjuafa'etsjennạ bi fa'as'enjinre.
15 'Bamani, ¿mé= xi tjinnere sa'aạn ya'a? Ngu sa'aạn ngojó. Kjuakuạ Na'enchana ko inimanạ, tunga 'ba nde kjuakuạ ko en xi mankjinnạ ngayeje. Siạ ko inimanạ, tunga 'ba nde siạ ko en xi mankjinnạ ngayeje.
16 Ngat'a tsa tu ko inimari sa tenichji_ri Na'enchana, 'ba tsa tibasen ñojonri jngu xi bi be mé= xi teñe'en, ¿jótsa'en tu jngu sa'enkori yojore nga sjare kjuanda Na'enchana, kionga bi tjimankjinre mé= xi tesji?
17 Kjuakixi= nga nda teba'e_ri kjuanda Na'enchana nga 'ba teñe'en, tunga bi tisaku nga'ñure xuta xi yak'a.
18 Tsja_rạ kjuanda Na'enchana nga ngisa nchja ngisaạ kja'e en xi Kui tsjana nga ko mare jun.
19 Tunga nga mañajan xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, ngisa= ndani tu ón sa ndsu'baạ en kuinchjaạ xi kụankjinre xuta nga ko mare te mi en xi tu'yá kụankjinre, ngat'a en xi kụankjinre, kui= xi kuasekore xuta.
20 Nts'iạ, bi nikja'etsjion joni ki'ndi nisti. Ngatjamo joni ki'ndi nisti ngat'a tse'e kjuach'o, tunga tikja'etsjion jotsa'en tsikja'etsjen xuta chinga.
21 Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a kjuatexumo: “Kja'e en 'ba xuta xi xin nangire sichjiạn nga kjuakuạ naxinandabi. Tunga ninga tsa 'ba sa'aạn, bi kuasen ñojonnạ, kitsu Na'enchana.”
22 'Bamani, en xi kja'e kjuanga nchja xuta, kui xi bakutsejen kjua'ñure Na'enchana nga tu kjuanda tse'e xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e kui 'ba bi kjuanda tse'e xi je makjainre. Tunga en xi Na'enchana tsja xi tsikja'axtiuya xuta, kui xi tu kjuanda tse'e xuta xi je makjainre 'ba bi kjuanda tse'e xi bi makjainre.
23 'Ba 'batsa'en tsa jngu nga'nde kụañojon ngatsi'u xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna 'ba tsa ngatsi'u kjuinukjuo en xi tu'yá mankjinre, 'ba kjua'as'en kio xuta xi bi be mé= xi teño'on asa xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, ¿a bi kuetsu nga skanu?
24 Tunga tsa ngatsi'u tenikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsjana, 'ba kjua'as'en kio xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna asa xi bi be mé= xi teño'on, kionga kjuint'e ngayéje xi temixun, kio skue nga tjinre je 'ba kuanejere ngayéje xi temixun.
25 Nga tibasen ñojon, s'ejñatsejen mé= xi tjinndujin'mo inimare, 'ba kuasenkunch'in nga sichjire Na'enchana, 'ba sikixiya nga kjuakixi nga Na'enchana tijñajin ngajinnu.
26 'Ba 'batsa'en, ¿mé= xi tjinnere si'an, nts'iạ? Kionga kụañajan tsi'u, tjin xi ngatjase jngu salmo, tjin xi ngatakuyare xuta xi yak'a, tjin xi ngatatsuya mé= xi 'bejñatsejen Na'enchana, tjin xi ngatanchja kja'e kjuanga en, 'ba tjin xi ngatatsuya jó tsunire ion. Ngayéje xi si'on nga jngu jnguu, ti'on tuxi kua'e nga'ñuni_ru xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna.
27 'Ba tsa tjin xi kuinchja en xi tu'yá mankjinre, jó asa ka'nda ján ngatjama. Tunga jngu ngatjama sa nga kuinchja, 'ba jngu xi ngatatsuya jó tsunire ion.

28 'Ba tsa tsajain xi mare tsuya jó tsunire ion, tusa xi mare nchja en xi tu'yá mankjinre xiu ngat'ejña ngaya ningu 'ba ngatjako tajngu yojore ko Na'enchana.
29 'Ba ngat'are xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsja, jó asa ján ngatjama. 'Ba xuta xi yak'a ngatatsikja'etsjen jó tsunire en xi inyant'e.
30 'Ba nga tinchja jngu xuta, tsa ngijngu xi kio tijña k'uejñatsejenre Na'enchana jngu en, ngatatsja'ndere xi tjun tinchja tsakaiñu.
31 'Ba 'bi=tsa'en nga jngu jnguu jun sik'ako_ru xingiu nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja, tuxi ngatsi'u kụanninu 'ba sạkunu kjua'ñukakun.
32 Xi tjinre kjuanda nga tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsja ma batexumare kjuandabiu 'ba ma kuya chụbạ nga kuinchja.
33 Ngat'a Na'enchana bi mejénre kjuasi, tusa mejénre nga s'ẹ kjuaxiu.
Jo ma ngajinre xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo,
34 xi yanchjin tjinnere nga xiu k'uendu ngaya ningu. Ngat'a bi tixa'ndere nga kuinchja. Tusa tjinnere nga ngisa ngi'nde kueko yojore, jo tsu kjuatexumo.
35 'Ba tsa tjin xi mejénre nga kụankjinre, ndaba ngatjaminingiyare xi'inre. Ngat'a bi nda tjin tsa jngu chjun kuinchja ngajinre xuta xi tjindu ningu.
36 ¿A nikja'etsjenñu nga ngajinnu 'etuts'inre nga kis'eya nijmi enre Na'enchana? ¿A tu jun= xi texuntsjo ion?
37 Tsa tjin xi mare nga kui xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsja asa tisakure jngu kjuanda xi tsja Isennixtjintsjere Na'enchana, kui xi tjinnere nga sikixiya nga kjuatexumare Na'enchana xi tetsi'indu_nuụ nga'e.
38 'Ba tsa tjin xi bi kuatesinre xi tetsi'indu_nuụ nga'e, 'ba nde bi sạtesinre kui ngayeje.
39 'Bamani nts'iạ, timijon nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja 'ba bi 'bechja'nde_ru xi kuinchja kja'e kjuanga en.
40 Tunga ngayéje xi si'on, nda ti'on 'ba kixi kixi tangiko.

15

1 'Ba nganda'e nts'iạ, mejénnạ sikja'etsjenya_nuụ en ndare Na'enchana xi ja'ba kitsikja'axtiuya_nuụ, xi kuakjainnu 'ba xi kixi tenyajiun nganda'e.
2 'Ba Ngat'are= kui k'uangi=ñu tsa nda k'uejñatjo en xi kitsikja'axtiuya_nuụ, tsa bi 'ba si'on tu kjuatjo= kuakjainnu.
3 Je kitsikja'axtiuya_nuụ en xi ngisa tjun tijña xi ja'axtiuyanạ nga Cristo k'enntjai ngat'are jena jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana,
4 'ba nga kis'eyanijin, 'ba nga xi majánni nixtjin ja'aya nganire ngajinre mik'en jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana,
5 'ba nga yakutsejenre yojore Pedro 'ba jaskan xi tejó.
6 'Ba jaskan yakutsejenre yojore ts'axtiu ón sientu nts'ia. Nkjin mani xi tjindu ngisa, 'ba yak'a je jesun.
7 'Ba 'ba nde tsa'en yakutsejenre yojore Santiago 'ba jaskan ngatsi'i nchja chinga apóstol.
8 'Ba xi fet'ani yakutsejennạ yojore an xi joni jngu ki'ndi xi tsején.
9 Ngu an xi ngisa bi 'ñu chjire ngajinre nchja chinga apóstol 'ba bi bakinnạ nga apóstol k'uinnạ, ngat'a kitsjengi=ñạ xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo.
10 Tunga tu ngat'are kjuandare Na'enchana= nini kuán=ñạ 'yá xi kuáạn nganda'e. 'Ba bi tu tifiton kjuanda xi kitsjanạ Na'enchana. Tusa ngisa 'ñu tetsa'exa ngisaạ nga ko mare nchja chinga apóstol xi yak'a. Tunga bi an xi 'ba tetsa'aạn, tusa kjuandare Na'enchana xi tijñajinnạ.

11 'Ba 'batsa'en tsa an xi kitsikja'axtiuyaą asa nchja chinga apóstol xi yak'a; tunga xi ngisa chjire kui nga 'batsa'en kjinikja'axtiuyeę, 'ba jun 'ba=tsa'en kuakjainnu.

12 Tsa tifa'axtiuya nga ja'aya nganire Cristo ngajinre mik'en, ¿jótsa'en nga tjin xi tsu ngajinnu nga bi kjua'ayare mik'en?

13 Ngat'a tsa bi kjua'ayare mik'en, 'ba nde Cristo bi ja'ayare ngajinre mik'en ngayeje.

14 'Ba tsa bi ja'ayare Cristo ngajinre mik'en, tsu=nire nga tumé chjire en xi tenikja'axtiuyeę 'ba nga tumé chjire nga makjainnu.

15 Tsa 'ba tjin, jin jín xi tsu en ndesu ngat'a tse'e Na'enchana, ngat'a tenikixiyaniį nga Ña'enchana kitsikja'aya nganire Cristo ngajinre mik'en. Tsa kjuakixi nga bi kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en, tsu=nire nga ninga Cristo bi kjuakixi nga ja'ayare ngayeje.

16 Ngat'a tsa bi kjua'aya nganire mik'en, ninga Cristo bi ja'ayare ngayeje.

17 'Ba tsa bi ja'ayare Cristo ngajinre mik'en, tumé chjire nga makjainnu. 'Ba tojo tetsubajinjíun jenu.

18 'Ba jín nde xuta xi kuakjainre ngat'a tse'e Cristo xi je jesun 'ba jín nde kichaja ngayeje.

19 Tsa tu nixtjin xi tetsuba nganda'e techuyasa_ra mé= xi sjana Cristo, ña jín xi ngisa nima ña'an ngajinre xuta xi tjin ngasun'ndio.

20 Tunga kjuakixi= nga Cristo ja'ayare ngajinre mik'en. 'Ba kui joni ture chan xi tjun, ngat'a kui xi tjun ja'ayare ngajinre mik'en.

21 Ngat'a jotsa'en ngat'are mé= xi kitsa'en jngu xuta ja'e kjuabeya nga-sun'ndio, 'ba=nde tsa'en ngat'are mé= xi kitsa'en kja'e xuta kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en.

22 Ngat'a jotsa'en ngat'are Adán fesun ngatsi'i xuta, 'ba=nde tsa'en ngat'are Cristo k'uendukun ngani ngatsi'i xuta.

23 Tunga jotsa'en nga 'bakore nga jngu jngu 'ba=tsa'en kjua'ayare: Cristo tjun 'ba jaskan xuta xi tse'e nga kjua'e ngani kui.

24 Tjun skja'are kjua'ñure ngatsi'i xi batexuma 'ba ko ngatsi'i xi tjinre xa 'ba ko xi tjinre kjua'ñu tsakaiñu, 'ba jaskan singantsja ña batexuma ngaya ntsja Naina xi Na'enchana, 'ba kio kjue ngasun'ndio ya'a.

25 Ngat'a Cristo tjinnere nga kuatexumare ka'nda nga ngatsi'i xi stike k'uendungi ngi ndsaku.

26 'Ba enemigo xi fet'ani nga sikjekjua, kjuabeyo.

27 Ngat'a Na'enchana kitsik'endungi ngi ndsaku Cristo ngayéje xi tjin. Tunga kionga tsu nga kjinik'endungi ngi ndsaku ngayéje xi tjin, tinchja tsejen nga bi ko Na'enchana tijñangi ngi ndsaku Cristo, ngat'a Na'enchana xi 'ba kitsa'en nga kui tjindungi ngi ndsaku ngayéje xi tjin.

28 'Ba nga s'ęndungi ngi ndsaku Cristo ngayéje xi tjin, 'ba=tsa'en ko Cristo xi Ki'ndire Na'enchana mani singantsja yojore nga k'uejña ngixkun xi 'ba kitsa'en nga ngi ndsaku kis'endungi ngayéje xi tjin. 'Ba 'batsa'en Na'enchana tu kui tajngu tse'e kuanni ngayéje xi tjin.

29 'Ba tsa bi kjua'aya nganire ngajinre mik'en, ¿jótsa'en machjen nga xuta batenda yojore ngojore mik'en? Tsa kjuakixi nga bi kjua'ayanire xuta, ¿ánñu tsa'enni kibiu?

30 'Ba ¿ánñu tetsubaniį jngu kjuabenichun xi tu tsjenngichantsjaį tsa bi fa'ayare mik'en?

31 Ngat'a an nts'ią, nyujun nyujun tjennginą kjuabeya. Kjuakixi= xi xin_nuų jotsa'en kjuakixi nga tsja= maną nga makjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo.
32 Tsa tu ngat'are mé= xi mejénre xuta, tsa kui kjua kiskjankoñą tjiuba ts'en xi tjindu naxinanda Éfeso, tsa 'ba kitsa'aąn, ¿mé= xi kitsa'enni_rą? Tsa bi kjua'aya nganire mik'en, ¿ánñu bi si'anña jo tsu xuta: "Xinia 'ba s'ia, ngat'a nyujunni kueyaña"?
33 Bi ba'e'ndio nga s'ejñunu. "Xi tsjenko xuta ch'okun, 'ba=nde ch'okun 'betju."
34 Tikja'etsjen ngañu xi kixi tjin 'ba bi nde minyijeñu. Ngat'a tjin= yak'a ngajinnu xi bi be Na'enchana. 'Ba xin_nuų, tuxi kų̨asubaninu.
35 Tunga tsa tjin xi 'ba kuetsu: "¿Jótsa'en kjua'aya nganire mik'en? ¿Mé= yojo xi kua'a ngani?"
36 ¡Xuta chikun! Xujma xi s'entje bi fesu tsa bi tjun s'eyanijin 'ba k'uantjaiya.
37 'Ba bi tsa kui xi s'entje kui xi kjuesu, tusa xujma sani, tsa xujma trigo asa kja'e xujma.
38 Tunga Na'enchana tsjare isen xujmo xi mejénre sjare, 'ba tsjare nga jngu tsujmi ntje isen jotsa'en nga 'bakore xujmare.
39 Jotsa'en tjin kja'e kjuanga kuya xujma ko tsujmi ntje, 'ba=nde tjin kja'e kjuanga kuya yojo ngayeje. Kja'e= kun yojore xuta, kja'e= kun xi tse'e tjiuba, kja'e= kun xi tse'e tjiunise, 'ba kja'e= kun xi tse'e tjiuti.
40 'Ba 'ba=nde kja'e kun isen xi tjin ngank'aa ko xi tjin t'anangiu ngayeje, 'ba kja'e tsa'en tsitsejen xi tjin ngank'aa ko xi tjin t'anangiu.
41 Tsu'biu kja'e tsa'en tsitsejen, 'ba na'enso kja'e tsa'en tsitsejen, 'ba niñu kja'e tsa'en tsitsejen ngayeje. 'Ba nga jngu jngu niñu xi tjin kja'e kja'e tsa'en tsitsejen.
42 'Ba=nde kų̨an nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en. S'eyanijin= xi fe'ndu, tunga xi kjua'aya nganire bi nde kjue'nduni.
43 Xi s'eyanijin kjuasuba tsja, tunga xi kjua'aya nganire s'ę̨=re kjuaje. S'eyanijin= xi inda, tunga xi kjua'aya nganire s'ę̨=re nga'ñu.
44 S'eyanijin= yojo xi ya'a xuta, tunga kjua'aya= nganire yojo xi Isennix-tjintsjere Na'enchana sjare kjuabenichun. Tsa tjin yojo xi tu xuta ya'a, ngu, 'ba=nde tjin yojo xi Isennixtjintsjere Na'enchana tsjare kjuabenichun ngayeje.
45 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Xuta xi tjun xi Adán 'mi, kui xi kjininda 'ba kitsa'ere kjuabenichun." Tunga Adán xi fet'ani, kui xi kuán Isennixtjintsje xi tsjare kjuabenichun xuta.
46 Tunga mé= xi tsja Isennixtjintsjio bi titjun ndiba, titjun= ndiba xi xuta ya'a, 'ba jaskan xi tsja Isennixtjintsjio.
47 Xuta xi tjun chojore t'anangiu kuandakoni, tunga xuta xi majóni ngank'aa jendibajenni.
48 Jo kji'i xuta xi chojore t'anangiu kuandakoni, 'ba=nde kun ngatsi'i xi tse'e t'anangiu. 'Ba jo kji'i xuta xi jendibajenni ngank'aa, 'ba=nde kun ngatsi'i xi tse'e ngank'aa.
49 Jotsa'en nganda'e kich'a= isenre xuta xi kuandakoni chojore t'anangiu, 'ba=nde tsa'en x'a= isenre xuta xi jendibajenni ngank'aa.
50 Xin_nuų kibi, nts'ią, nga yojo xi kich'a nganda'e bi kų̨an sąku'ndere ña batexuma Na'enchana. Ninga xi fe'ndu bi sąku'ndere ngajinre xi bi fe'ndu.
51 Tjinu'yo kjua'mobi. Bi ngatsi'a kueya, tunga k'uantjaiya tsi'iña.

52 Jotsa'en kitsa 'bechja 'ba chjux'a tuxkuan, 'ba=tsa'en kitsa k'uantjaiya
kionga kjuane tjio xi fet'ani. Ngat'a nga kjuane tjio, mik'en kjua'aya nganire
'ba bi nde kueya ngisani, 'ba k'uantjaiya tsi'iña.
53 Ngat'a yojo xi kich'a nganda'e xi fe'ndu, kụan ngani yojo xi bi nde
fe'nduni. 'Ba yojona xi 'me nganda'e, kụan ngani yojo xi bi nde 'meni.
54 'Ba kionga xi fe'ndu kụan ngani xi bi nde fe'nduni, 'ba yojo xi 'me
kụan ngani yojo xi bi nde 'meni, kio= k'uetjusun en xi kua'indut'a enre
Na'enchana: "Xi kitsa'en, kui xi kitsikjekjua kjuabeyo.
55 ¡Ji kjuabeya! ¿Jótsa'en si'an ngani? ¡Ji kjuabeya! ¿Ñá tijña nga'ñu xi
sik'enkoni xuta?"
56 Ngat'a nga'ñure kjuabeyo, jio. 'Ba nga'ñure jio kjuatexumo ndibanire.
57 Tunga ba'e_ra kjuanda Na'enchana xi tsa'en nga ña'an_ra je ko kjuabeya
tu ngat'are Na'enna Jesucristo.
58 'Bamani, nts'iạ xi tsimijaạn, kixi tinyo 'ba bi nichojo yojonu. Ngantsjai
tangiko nduju xare Na'enna Jesucristo, ngat'a 'yañu nga bi tu kjuatjo xi
teño'on nga ña'axat'a_ru kui.

16

1 'Ba ngat'are ton xi tjis'eku ngat'a tse'e xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna
xi tjindu Jerusalén, 'ba nde ti'on jo kixin_rạ nts'ia xi tjindu nangi Galacia.
2 Xki tamingu nga jngu jnguu t'ejñat'axinchiu ton, jotjin sạkunu. 'Ba
t'ejñatjo tuxi kionga kjuechukun_nuụ bi tjinnere nga xja'asunñu ton.
3 'Ba kionga kjuechaạ, sikasiạn naxinanda Jerusalén xuta xi jun xja'ajiun
'ba sja_rạ xujun xi tsjare kjua'ñu, tuxi kuekoní ton xi kiko'o ngat'a tse'e nts'ia
xi tjin ngajaan.
4 'Ba tsa nda tjin nga ko an kjuiạ, ngu, ñatjen jín kuekoṇạ.
5 Kio kjuikun_nuụ jaskan nga kjua'aạ nangi Macedonia, ngat'a tjinne=re
nga kjua'aạ nangi xi kio tjin.
6 'Ba= kụan tsa kuatejñako_nuụ chuba nixtjin asa kio kjua'anạ nixtjinre
nch'an, tuxi kụan kuisekonuụ ña jaskan kjui ngañạ.
7 Ngat'a bi mejénnạ nga tu kjua'axtiu_nuụ. Tusa mejénnạ kuatejñako_nuụ
chuba nixtjin, tsa Na'enchana tsja'ndenạ.
8 Tunga kuatejñaạ naxinanda Éfeso ka'nda nga kjua'e s'i pentecostés.
9 Ngat'a tixa'nde=nạ nga sa'aạn jngu xa xi nda, ninga nkjin xi bi mejénre
nga 'ba sa'aạn.
10 Tsa kjuechukunnu Timoteo, nda chjubetjo, tuxi tsja s'ẹnire nga
k'uejñajinnu. Ngat'a ndekui xare Na'enna Jesucristo tsa'enni joni an.
11 'Bamani, tu'yá ngatabeton. Tusa tiseko nga ngatjas'ere kjuaxiu nga
janda sa'en ndiya, tuxi kjua'ekunninạ nga'e. Ngat'a an ko nts'ia xi yak'a
techuyeẹ nga kjua'e.
12 'Ba ngat'are nts'ia Apolos, 'ñu= 'ene_rạ tsakaiñu nga kueko nts'ia xi
kjuechukunnu. Tunga bi kuakjainre nga kuaje nganda'e. Kio kuaje nga kụan
xi sa'en.
13 Tetsubachun 'ba kixi tinyo ngat'are xi makjainna. Ti'ñu kakún 'ba
tenga'ñu.
14 'Ba ngayéje xi si'on ngatakutsejen kjuanimejénnu.
15 Nts'iạ, 'yañu nga xinkjin xuta chinga Estéfanas kui xi tjun kuakjainre
enre Na'enchana ngajinre xuta xi tjin nangi Acaya, 'ba kui tu kuifa ni xa
inyatsa'en sa nganda'e nga inyabaseko nts'ia xi yak'a.
16 Temi'a_nuụ nga tik'etjusun_ru xuta xi joni kui 'ba ko ngatsi'i xi 'ñu
tsa'exa ngat'are xabi.

17 Tsja= manạ nga ja'ekunnạ Estéfanas ko Fortunato 'ba ko Acaico, ngat'a kui= xi tsakasekonạ ngojonu.
18 Kitsjanạ kjua'ñu kakun jo kitsa'en ngajinnu ngayeje. Kui kjuañu chạkunñu xuta xi joni kui.
19 Inyatsikasen_nuụ kjuate'nda nts'ia xi tjin nangi Asia. 'Ba nde Aquila ko Priscila 'ba ko ngatsi'i nts'ia xi mañajan ndaba 'ñu tsikasennu kjuate'nda ngat'are Na'enna Jesucristo.
20 'Ba ngatsi'i nts'ia xi tjin nga'e inyatsikasennu kjuate'nda. 'Ba ko kjuanimejen xi tsjana Na'enna tite'nda_ru xingiu ngayeje.
21 An Pablo ko ndsaạ tetsi'indu_nuụ kjuate'ndanạ.
22 Tsa tjin xi bi tsimején Na'enna Jesucristo, kui xi ngatjas'ejñat'axinre Na'enchana. ¡Ndibai Na'en!
23 Ngatjas'enu kjuandare Na'enna Jesucristo.
24 Tsimején_nuụ ngatsi'u ngat'are Cristo Jesús.

Xujun xi majóni xi San Pablo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Corinto
2 CORINTIOS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu̱ xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo kuáa̱n jotsa'en kuamejénre Na'enchana. An ko nts'ia Timoteo tenikasenri̱ xujunbi jun xi makjainnu ngat'a tse'e Na'enchana xi tetsubo naxinanda Corinto ko ngatsi'u xuta tsjere Na'enchana xi tetsubasun nangi Acaya.

2 Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

3 Ngatanichjire Na'enchana xi Naire ko Na'enre Na'enna Jesucristo, Na'enchana xi fa'animara 'ba xi tsjana kjuaje kakun.

4 Kui tsjana kjuaje kakun ngajinre ngayéje kjua xi temitjaxtia, tuxi ko ña ku̱an kua'eni_ra kjuaje kakun xuta xi tume kjua tifa'axtiu. Kjuaje kakun xi Na'enchana tsjana, ndekui xi kua'e ngani_ra xuta xi yak'a.

5 Ngat'a jotsa'en 'ñu tisakut'ana kjuanimare Cristo, 'ba=nde tsa'en 'ñu tisakuna kjuaje kakun ngat'are Cristo.

6 Tsa temitjaxti̱i̱ kjuanima, kio= tjindibanire nga tisakunu kjuaje kakun 'ba nga k'uangiu. 'Ba tsa tisakuni̱ kjuaje kakun, kio= tjindibanire nga tisakunu kjuaje kakun xi kuasekonu nga xukjuakonu ndekui kjuanima xi temitjaxti̱i̱.

7 Bi jó ján fai̱ kaku̱in ngat'are mé= xi chuyee̱ ngat'a tsojon. Ngat'a 'ya=ni jotsa'en tisakut'anu kjuanimani̱, 'ba=nde tsa'en sa̱kut'anu kjuaje kakunni̱.

8 Nts'ia̱, mejénni̱ nga xio ngat'are kjuana'en xi tsitjaxti̱i̱ nga'nde xi tijñajin nangi Asia. Ngat'a kjuana'enbiu jo=ni jngu ch'a xi je mején kitsukineni̱ ka'nda bi nde kichukjuakonini̱. Ka'nda kjinikja'etsjen=ni̱i̱ nga bi nde kuetsubachunni̱.

9 'Ba kuánni̱ joni tsa kueyee̱ tsakaiñu. Tunga 'ba kuán tuxi bi ngat'a tsajain xunni_ri̱, tusa ngat'are Na'enchana xi tsikja'aya nganire mik'en.

10 'Ba Kui ts'axjejinni̱. 'Ba k'uaxjejin nganini̱ ngajin kjuabeya joni kibiu. 'Ba be=re taku̱in nga tojo k'uaxjejin ngisani̱.

11 'Ba jun ma misekoni̱i̱ nga xuko Na'enchana ngat'ani̱. Tsa nkjin mani xi inyafako Na'enchana ngat'ani̱, 'ba=nde nkjin mani xi sjare kjuanda Na'enchana ngat'are kjuanda xi sakuni̱.

12 Kibi= xi kjuatsjani̱. Kjuafa'etsjenni̱ tsuyakixini̱ nga tsje 'ba nga kixi temekue̱ yojoni̱ ngajinre xuta ngasun'ndio 'ba ngisa nda ngisa ngajinnu, jotsa'en tibaku ndiyani̱ Na'enchana. Ngat'a bi kjuafa'etsjenre xuta xi tibaku ndiyani̱, tusa kjuandare Na'enchana.

13 Xujun xi nikaseen ni'indut'a=ni̱i̱ tu kui sa tsajmi xi manu 'bexkiyo 'ba mankjinnu. 'Ba kuya̱a̱ nga jngu nixtjin ku̱ankjin yejenu,

14 ninga nganda'e mankjinchinu nga nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesús sa̱kunu kjuatsja ngat'ani̱ jotsa'en 'ba nde sakuni̱ kjuatsja ngat'anu ngayeje.

15 Ngat'a be=re takuaa̱n kibiu, kui kjua kuamejénnina̱ nga tjun kjuikun_nuu̱ tsakaiñu, tuxi s'e̱ninu jó ka'a kjuatsja.

16 Kitsikja'etsjia̱n nga tjun kjua'aa̱ ngajinnu nga kjuia̱ nangi Macedonia 'ba kjua'a ngañaa̱ nga kjuendiba ngañaa̱ nangibiu. 'Ba 'batsa'en ku̱an kuisekonuu̱ nga kuenikasennga ndiyanu nga kjuia̱ nangi Judea.

17 'Bamani, nga 'batsa'en 'enda, ¿a bi nda kitsikja'etsjiaṇ? ¿Asa 'benda=ña mé= xi sa'aaṇ jotsa'en xuta ngasun'ndio, nga ndekuini chubabiu xiaṇ “jun” 'ba ko “junjun”?
18 Na'enchana xi be= nga chukorį bi ndekuini chubabiu mixiį̈n “jun” ko “junjun.”
19 Ngat'a ngajinnu an ko Silvano 'ba ko Timoteo kjinikja'axtiuyee enre Na'enchana ngat'are Jesucristo xi Ki'ndire, 'ba Kui xi bi ndekuini chubabiu tsu “jun” 'ba ko “junjun.” Tusa “jun” xi tse'e Na'enchana.
20 Ngat'a ngayéje xi Na'enchana tsuyatitjun nga sa'en, kui xi “jun” ma ngajinre Cristo. Kui= kjuañu ngat'are Cristo “'ba ngatjama” mixunña 'ba 'batsa'en sakure kjuaje Na'enchana.
21 Na'enchana xi tsa'en nga jun ko jin kixi kuinyajian ngajinre Cristo 'ba kui= xi kitsja xana.
22 'Ba je 'et'ana jngu chụbą xi baku nga Kui tse'era 'ba kitsjana Isennix-tjintsjere nga k'uejñajin inimana, tuxi xiañą nga sakuna mé= xi jaskan sjana.
23 Tunga Na'enchana kuetsuyakixi nga kjuakixi= xi xin_nuụ nga kjuanda tsojon nga kje fijíaṇ naxinanda Corinto jotsa'en kitsikja'etsjiaṇ tsakaiñu.
24 Bi tsa mejénnį k'ueneri mé= xi tjinnere nga kụakjainnu, ngat'a je= kixi tenyo ngat'are xi makjainnu. Tusa temisekua xingia nga tu jngu xa xi teña'an, 'ba 'batsa'en s'ẹnu kjuatsja.

2

1 Kui kjua kixinñą nga bi nde kjuikunni_nuụ, tuxi bi s'ẹ nganinu kjuaba.
2 Ngat'a tsa siba_nuụ, ¿'yá= xi sitsja nganiną? ¿A bi tu jún sa, xi kitsjanu kjuaba?
3 Kui kjua kitsi'indu_nuụ kja'e xujun tsakaiñu, tuxi bi sąkuniną kjuaba ngat'anu nga kjuechukun_nuụ. Ngat'a jun= xi tjinnere nga kua'enuụ kjuatsja. 'Ba be=re takuaaṇ nga ngatsi'u tu jngu sitsjo kjuatsjaną.
4 Nga tsi'indu_nuụ xujunbiu tse kjuana'en ja'axtią 'ba 'ñu ba kis'eną ngayeje ka'nda kiski'nda=ñą. 'Ba bi kitsi'indu_nuụ tuxi kụabaninu, tusa tuxi xiañu nga 'ñu tsimején_nuụ.
5 'Ba xi kitsjaną kjuaba, bi tu an tajngu xi 'ba kitsikoną, tusa kit-sik'akot'achinu ngatsi'u. Kionga texiaṇ kibi, bi 'ñu kun nu'yare enną.
6 Mejen ngatsi'u je 'enere kjuana'en xuta xi 'ba kitsa'en, 'ba je kụanire.
7 'Ba nganda'e tusa tichat'a_ru 'ba ta'e_ru kjuaje kakun, tuxi bi kjuabo sikjenire kakun.
8 Kui kjua temi'ani_nuụ nga taku ngani_ru xutabiu kjuanimejénnu.
9 Ngat'a kui kjua kitsi'induni_nuụ ngayeje, tuxi skueñą jó kji'i inimanu, tsa tjijngu kakún nga sik'etjusun ngayéje xi xin_nuụ.
10 Xi sichat'a_ru, 'ba=nde tsichat'a_rą an. Ngat'a xi sichat'aą, tsa tjin mé= xi kitsichat'aą, 'ba= kitsa'aaṇ nga tu kjuanda tsojon ngixkun Cristo,
11 tuxi bi sa'ennina chanayiu. Ngat'a 'yañą kjuamañare.
12 Kionga 'echaą naxinanda Troas nga kitsikja'axtiuyaą en ndare ngat'are Cristo, Na'enna kitsja'ndeną nga kitsa'exaą ngat'are kui ña tijña nangibiu.
13 Tunga bi xiu kis'e kjuafa'etsjenną, ngat'a bi kiskajiaṇ nts'ia Tito. Kui kjua kitsikixant'añą xuta xi tjin kio 'ba kijią nangi Macedonia.
14 'Ba Na'enchana ngataba'ere kjuanda xi tsa'en nga ngantsjai ñe'eẹn ngat'are Cristo Jesús 'ba ti'bejñatsejen enre ngat'anį. 'Ba kui enbiu jo=ni tsajmi xi nda jen xi tifa'ajnda nituña nga'ndeñu.
15 Ngat'a jin jo=ni tsajmi xi nda jen xi Cristo tsingantsjare Na'enchana, xi tifa'ajnda ngajinre xi inya'bangi 'ba ngajinre xi inyachaja.

16 Ngat'are xi inyachaja, ch'o inyafa'ajndare 'ba inyatsik'enre. Tunga ngat'are xi inya'bangi nda= inyafa'ajndare 'ba inyatsik'endukunre. ¿'Ba 'yá= xi mare xa joni kibi?

17 Ngu bi tebateñeę enre Na'enchana tuxi sąkuninį tsajmi jo inyatsa'en nkjin xuta. Tusa ko ngayéje inimanį nukjuaį ngixkun Na'enchana en xi tsjanį, ngat'a tu jngu= maį ko Cristo.

3

1 ¿A te'betuts'in_rį nga nda tenukjua nganiį ngat'anį? ¿Asa machjennį joni xuta xi yak'a jngu xujun xi nda kuinchja ngat'anį, tuxi xjubetjo=ninį jun? ¿'Ba asa machjen=nį tsa jun sindo jngu xujun, tuxi skjebetjoniį xuta xi yak'a?

2 Ngu jun suba=ñu xujunbiu xi nda nchja ngat'anį, xi joni tsa kua'indut'a inimanį xi ngatsi'i xuta be= 'ba 'bexkiya.

3 'Yatsejen=re nga jun=ñu jo=ni xujun xi kitsi'indu Cristo, xi kitsikasenkonį, xi bi kjini'indukoni tsajmi xi 'bi. Tusa ko Isennixtjintsjere Na'enchana xi tijñakun kjini'indukoni. 'Ba bi ndiojo kua'indut'a ion, tusa ngajin inimare xuta.

4 Be=re takuįn kibi ngat'a chun_rį Na'enchana ngat'are Cristo.

5 Ngu tsajain nga'ñunį xi tu tsajain suba, tsa kuixiįn nga tsajain mé= xi manį ñe'eęn. Tusa Na'enchana tsjanį nga'ñu nga 'ba ñe'eęn.

6 Ngu kui xi kitsik'endundenį, tuxi kųan si'axat'anį_rį kjua xatse xi 'endako xuta. 'Ba kjua xatsebiu, bi kjuatexuma xi tu kua'indut'a sa, tusa xi titsa'en Isennixtjintsjere Na'enchana. Ngat'a kjuabeya fikona xi kua'indut'a, tunga Isennixtjintsjere Na'enchana tsjana kjuabenichun.

7 'Ba kjuatexuma xi kua'indut'a ndiojo ja'e ko 'ñu tse kjuaje. 'Ba xuta xi tse'e Israel ka'nda bi kuán kiskutsejen'a Moisés tu ngat'are kjuajere isen xi 'ñu xi kui tjinre, ninga tsa bi tsé kųanre nga 'ñu chu'a. Tunga tsa xa xi kis'ere kjuatexuma kiskaninejere xuta nga ya'a kjuabeya, tsa kui 'ñu kis'ere kjuaje,

8 ¿a bi ngisa 'ñu tjinre kjuaje xa xi tse'e Isennixtjintsjio nga tsjana kjuabenichun?

9 Tsa kis'ere kjuaje xa xi yanejere xuta, ¿a bi ngisa 'ñu tjinre kjuaje xa xi tsikixi xuta ngixkun Na'enchana?

10 Ngat'a kjuaje xi kis'e ngatitjunre bi nde chjinire tsa singusunkuaą kjuaje xi ngisa je ngisa xi tjin nganda'e.

11 Ngu tsa xi fet'a kis'ere kjuaje, ¿a bi ngisa tjinre kjuaje xi bi fet'a?

12 Ngat'a tjin=nį jngu kjuachuya joni kibi, kui= kjua manikakuįn nga 'batsa'en nukjuaį.

13 Bi 'ba ñe'eęn jo kitsa'en Moisés xi najñu 'e'moni nkjain, tuxi bi skueni xuta xi tse'e Israel nga je tichaja kjuajebiu.

14 Tunga kis'echja kjuafa'etsjenre xuta xi tse'e Israel. 'Ba ka'nda nganda'e, nga 'bexkiya ngat'are kjua xi 'endako Na'enchana, tojo tjin najñu xi be'mo kjuafa'etsjenre. Ngat'a tu kionga makjainre ngat'a tse'e Cristo nga tukja'axin najñubiu.

15 'Ba ka'nda nixtjin nganda'e, nga 'bexkiya xi kitsi'indu Moisés, kji'mo jngu najñu inimare 'ba 'batsa'en bi mankjinre.

16 Tunga kionga xuta makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús, tukja'axin= najñubiu.

17 Ngat'a Na'enna Isennixtjintsjio=. 'Ba ña tijña Isennixtjintsjio, mandai xuta.

18 'Bamani, ngatsi'a bi nde tji'moni nkjain. Tematsejenya=ña joni chutsin kjuajere Na'enna Jesús. 'Ba nyujun nyujun tema jo kji'i, ngat'a ngisa tisaku ngisana kjuaje xi ndibanire Na'enna xi Isennixtjintsjio.

4

1 Kui kjua bi nikjeni_rį takuin. Ngat'a ja'anima_rį Na'enchana nga kitsjanį xabi.
2 Je kik'ejñat'axiin mé= xi ma ña 'mo, xi tsjare kjuasuba xuta. Bi kjuamaña nichjeen 'ba bi tenik'antjaiyeę enre Na'enchana. Tusa mixiin ña tsejen xi kjuakixi ngixkun Na'enchana 'ba 'batsa'en ngatsi'i xuta xi tsje tjindu kjuafa'etsjenre be= jó kuin.
3 Tsa tijña'mo ngisa en ndare Na'enchana xi tenikja'axtiuyeę, tu ngat'are xuta xi xaja= tijña'mo.
4 Ngat'a na'en xi batexuma ngasun'ndio kitsijñu kjuafa'etsjenre xuta xi bi makjainre, tuxi bi skueni ndi'u xi ndibani en ndare Na'enchana. Kui kjua bi mankjinnire en nda xi nikja'axtiuyeę ngat'are kjuajere Cristo xi ngusun kji'i jo kji'i Na'enchana.
5 Bi ngat'anį tenikja'axtiuyeę, tusa ngat'are Jesucristo xi Na'enna mani. Tu kui sa xi mixiin ngat'anį nga chu'ndanu kuáin jin nga tu kjuanda tse'e Jesús.
6 Ngat'a Na'enchana xi 'exa nga kua'na ndi'u ña jñu 'ba ndekuini ndi'ibiu kitsitsejin inimanį, tuxi 'batsa'en xianire kjuajere Na'enchana xi matsejenjin nkjain Jesucristo.
7 Kitsa'enį kjuanyina kibi. Tunga jin jo=ni tiji nangi ña tijñaya kjuanyino, tuxi s'ejñatsejenni nga Na'enchana tse'e kjuañu jebiu 'ba bi tsajain.
8 'Ñu nkjin mani kjua xi temitjaxtiį, tunga tisaku ndiya=nį. Kjimafonį, tunga bi tifere takuin.
9 Tjin xi tjenngikenį, tunga bi titsikumanį Na'enchana. Tjin xi tsikixutojonį, tunga bisetjen nganiį.
10 Tisakut'anį kjuabeyare Jesús ngat'a nituña nga mangiin, xuta mejénre sik'ennį ngat'a ña'axat'a_rį Kui. 'Ba kjimanį tuxi 'ba nde tsa'en s'ejñatsejenni ngajin yojonį nga Jesús tijñakun.
11 Ngu, jin xi tetsubachiin, ngantsjai tjenngįnį kjuabeyo tu ngat'are Jesús, tuxi 'batsa'en s'ejñatsejenni nga tijñakun Jesús ngajin yojonį xi tjinnere nga kueya.
12 'Ba 'batsa'en tisakut'anį kjuabeyare Jesús nga nikja'axtiuyeę en ndare. Tunga ngat'a 'ba teñe'eęn, jun tisakunu kjuabenichun xi bi fet'a.
13 'Ba 'bitsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Kuakjainna ngat'a tse'e Na'enchana, kui kjua kinchjaña." 'Ba jin ndekuini kjuamakjain tjinnį, kui kjua 'ba nde nukjuaniį.
14 Ngat'a 'ya=ni nga Na'enchana xi kitsikja'aya nganire Na'enna Jesús ngajinre mik'en, 'ba nde tsa'en sikja'ayanį 'ba sikinyana ngixkun jun ko jin.
15 Tu kjuanda tsojon nga tjima ngayéje kibi. 'Ba tjima tuxi ngisa nkjin kuan ngisani xuta xi sakure kjuandare Na'enchana. 'Ba 'batsa'en ngisa nkjin kuan ngisa xuta xi sjare kjuanda Na'enchana ngayeje, tuxi ngisa s'enire kjuaje Kui.
16 Bi 'batjin kjua nikjeni_rį takuin. Ngu ninga tsa nga'ñure yojonį tife, tunga nyujun nyujun tisaku nga'ñure inimanį.
17 Ngu, kjuanima xi tebitjaxtiį nganda'e, tu chuba sani 'ba tu ngutjun= fa'a. Tunga tsa'en nga s'enį kjuaje xi 'ñu tse 'ba xi bi fet'a 'ba xi bi ma ningusunko xi temata'eęn.
18 Kui kjua bi chutsejen'anį xi matsejensunnk'a, tusa chutsejen'antsjaį xi bi 'yare. Ngat'a xi matsejensunnk'a, tu ngutjun= fa'a, tunga xi bi 'yare bi fet'a.

5

1 Ngat'a yojona jo=ni jngu ni'ya xi tu chuba nixtjin chukjuare xi tetsuya nga'e ngasun'ndio. 'Ba nga kjuekjua ni'yabi, 'yaña nga ngank'aa tjinna jngu ni'ya xi sjana Na'enchana, xi bi xuta kitsinda 'ba xi bi fekjua.

2 Kui= kjua fa'atsenina nga tetsuba nga'e. Mejénna nga ta'a xuntsja ni'ya xi tjinna ngank'aa xi joni tsa najñu xatse xaja.

3 'Ba meni nga xaja najñubi, bi tetsjustia nga xiana.

4 Ngat'a fa'atse=na nga kich'anijian kjuana'en, nga tetsubaya ngisa ni'ya kibi xi yojona. Tunga bi mejénna kueya 'ba s'ẹstia. Tusa mejénna nga xaja najñu xatse, tuxi xi tijñakun k'uejñani ngojore xi 'me.

5 'Ba Na'enchana suba 'endana ngat'are kibi 'ba kitsjana Isennixtjintsjere, tuxi xiakixiña nga sakuna mé= xi jaskan sjana.

6 Kui kjua ngantsjai tjijnguni takuan 'ba 'yaña ngayejerañu tetsubajin ngisa yojo, tetsubat'axin_ra Na'enna Jesús.

7 Ngu mangikua yojona tu ngat'are mé= xi makjainna, bi ngat'are xi matsejenna.

8 'Ba tjijngu takuan tsu'ba, 'ba mején=na nga tusa k'uejñat'axian yojo xi kich'a nganda'e 'ba kuetsubakua Na'enna Jesús.

9 'Bamani, janda mejénna sik'etjusan xi matsjare Na'enna Jesús, ninga tetsubajin ngisa tsa yojobi asa k'uejñat'axian.

10 Ngat'a ngatsi'a tjinnere kjuecha ngixkun Cristo nga sa'enna kjua, tuxi sạkunina mé= xi 'bakona nga jngua jngua, mé= xi kjiña'an nga tsiketsubajian yojona nga'e ngasun'ndio, tsa nda asa bi nda kjiña'an.

11 'Bamani, ngat'a 'ya=ni nga tjinnere nga xiakun Na'enchana, kui= kjua te'miyantsjaini_rị xuta mé= xi kjuakixi. Na'enchana be= jó kuịn, 'ba mejénnạ nga 'ba nde xio jó kuịn ngayeje.

12 Bi mejénnị nga nda tenukjua nganịị ngat'anị, tuxi jun xjubetjonịị. Tusa teba'e'ndeẹ nga nda kjui'naxjo yojonu ngat'anị, tuxi kụan singojoni_ru xuta xi matsjare nga nchja ngat'are xi matsejen 'ba bi ngat'are xi tjin ngajin inimare.

13 Ngat'a tsa 'yare joni tsa skanị, kui= nga tuxi kua'eni_rị kjuaje Na'enchana. 'Ba tsa ndaị, tu kjuanda tsojon.

14 Ngat'a kjuanimejenre Cristo= tijñajinnị 'ba tibatexumanị. 'Ba be=re takuịn nga jngu ma sani xi k'en tu kjuanda tse'e ngatsi'i xuta 'ba kui= kjua je jesunni ngatsi'i.

15 'Ba k'en nga tu kjuanda tse'e ngatsi'i xuta, tuxi xi tjindukunnịị bi nde k'uendukunni nga sitsjare yojore. Tusa k'uendukun tuxi sitsjanire Cristo xi k'en 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en nga tu kjuanda tse'e xuta.

16 'Bamani, nganda'e bi nde 'batsa'en nikja'etsjennịị ngat'are xuta jotsa'en be xuta ngasun'ndio. Ninga nganda'eñu 'batsa'en kjinikja'etsjeẹn ngat'are Cristo jotsa'en be xuta ngasun'ndio, tunga nganda'e bi nde 'batsa'en nikja'etsjennịị.

17 Kui kjuañu xi tu jngu mako Cristo, kui= xi xuta xatse nganda'e. Tsajmi chingo je= ja'a. 'Ba nganda'e, je= kuaxatseya yeje ngani.

18 'Ba ngayéjebi ngat'are Na'enchana ndibanire. Ngat'are Cristo nda jako nganina nga kitsjana kjuaxiu. 'Ba kitsja xanị nga k'uinya_rị xuta ngat'are kjuaxiu.

19 Kui xi tsunire nga Na'enchana nda jako ngani xuta xi tjin ngasun'ndio. Kitsjare kjuaxiu tu ngat'are Cristo nga bi kuenda kitsa'en je xi tjinre xuta. 'Ba kitsja xanị nga sikja'axtiuyeẹ ion xi tse'e kjuaxiu.

20 Ngu jin= xi kitsikasenni nga sikja'axtiuyee enbi ngat'are Cristo. Joni tsa Na'enna suba xi timi'anu nga nukjuai jin. Ngat'are Cristo te'bets'ari nga chjubio kjuaxiu xi titsjanu Na'enchana.
21 Cristo bi kis'ere je. Tunga tu ngat'a tsajan Na'enchana kitsika'anijin yeje je xi tjinre xuta, tuxi 'batsa'en ngat'are Cristo xuta kixi kuanña ngixkun Na'enchana.

6

1 Kui kjua te'bets'anirį jin xi teña'axat'a_rį Na'enchana nga bi tu nikja'atiyo kjuandare Na'enchana.
2 Ngat'a 'bi=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Kjint'era nga ja'e nixtjin xi 'ejñaą nga yatesin_ra xuta,
tsakasekora nga ja'e nixtjin nga kitsik'angią xuta.
'Ba nganda'e= kui nixtjin nga tibatesinre xuta Na'enchana. Je= tesubajian nixtjin nga titsik'angi.
3 Tumé teñe'een xi kuanre k'uejñare kjuana'en xuta, tuxi bi ch'otsa'en kjuinukjuani ngat'are xa xi teñe'een.
4 Tusa ngayéje xi teñe'een bakutsejen nga Na'enchana teña'axat'a_rį. Ko kjuatsejnda tichukjuakoni nkjin kuya kjuana'en ko kjuanima xi temitjaxtii 'ba ko kjuandusin xi tisakuni.
5 Tis'eni 'ba nduya tis'eteni 'ba xutankjin fosi'akoni xi mastikeni. 'Ñu ña'axai 'ba chukjuakoni nijña 'ba mitjaxtii kjindia ngayeje.
6 'Ba tsje mangikue yojoni, 'ba 'ya=ni xi kjuakixi, 'ba tjinni kjuatsejnda, 'ba nda= nikue xuta. Tijñajinni Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ko kjuanimejen xi kjuakixi.
7 'Ba suba en xi tjinre kjuakixi= mixiin, 'ba kjua'ñure Na'enchana tijñajinni. Kich'ee kjuakixire Na'enchana joni espada ko escudo. 'Ba ko kui ma 'bechja_rį 'ba mixkjankue tumeñu.
8 Kixi= mekue yojoni ninga tsa 'yakunni asa ch'o 'mini, ninga tsa nda nukjua ngat'ani asa ch'otsa'en nukjua ngat'ani. Suba kjuakixi= xi mixiin, ninga tsa xuta ndesu 'mini.
9 Nda 'yaxkunni, tunga joni xuta xi bi 'yaxkunre nikoni. Jo=ni xuta xi je tji'me nikoni, tunga tetsubakun ngisai. Tse kjuanima tjinikja'ani, tunga bi tebeyee.
10 Jo=ni xuta xi ba tjinre tetsubai, tunga tjinntsjaini kjuatsja. Jo=ni xuta nima tetsubai, tunga nkjin= teninyinai nga ko xi kjuakixi. Jo=ni xuta xi tumé tjinre tetsubai, tunga tsajain yeje xi tjin.
11 Jun xuta xi tjindu naxinanda Corinto, nga ko fani kjuakixi kichukori. Techjux'ateteę inimani ngat'anu.
12 Bi jin xi te'bechjee inimani, tusa jun xi te'bechjanii inimanu.
13 Kui kjua tefako_nuu joni tsa jun xi ki'ndi nistina kuon. 'Ba ti'on jo teñe'een jin. Chjux'atetio inimanu nga chjubetjonii.
14 Bi nijnguko yojonu ko xuta xi bi makjainre. Ngat'a, ¿a tu jngu= mako xinkjin kjuatsje ko kjuach'o? ¿A ma 'batjijinre xinkjin ña tsejen ko ña jñu?
15 ¿A ma nda ba'a Cristo ko chanayiu? ¿Jótsa'en tujngu kuan xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana ko xi bi makjainre ngat'a tse'e kui?
16 ¿A kuan ningure Na'enchana nda kua'a ko na'en xi ntsja xuta kuandani? Ngat'a ña=ña ningure Na'enchana xi tijñakun, jo nga kitsu Na'enchana:
Kuatejñajin_ra 'ba k'uajmejin_ra xutabiu.
An kuan Na'enre 'ba kui kuan naxinandana.
17 Kui kjuañu 'ba nde kitsu ngisani Na'enchana:
T'etjujin_ru xuta xi yak'a 'ba tangint'axiun.

Bi niko xi jndi ngixkuaạn,
'ba 'batsa'en an skjebetjo_nuụ.
18 An kụaạn Na'ennu,
'ba jun kuon ki'ndi nistinạ.
'Ba tsu Na'enchana xi tjinre ngayéje kjua'ñu.

7

1 'Bamani nts'ia xi tsimijíạn, tsajan mé= xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare xuta xi tse'e. Kui kjuañu sitsjeña yojona ngixkun Na'enchana nga k'uejñat'axian ngayéje xi ma tsijndi yojona ko inimana. 'Ba nyujun nyujun ngisa nda sitsje ngisa yojona ngat'a 'yakun=ña Na'enchana.

2 Chjux'atenịị inimanu. Ni'yá ch'o kjinikuẹ, 'ba ni'yá kjini'on_rị, 'ba ni'yá kik'ejñu_rị.

3 Bi tsa tebaneje_nuụ nga 'ba texin_nuụ. Ngat'a jo je kixin_nuụ, ngajin inimanị= tetsubajiun jun, tuxi tu jngu x'aña xingia, ninga ñatjen kuetsubachan ninga kueyakua xingia.

4 Ne makakuạn ngat'are mé= xi fako_nuụ, 'ba 'ñu matsjare inimanạ ngat'anu. Ngajinre ngayéje kjuanima xi temitjaxtịị, 'ñu tisakunạ kjuaje kakun 'ba titse kjuatsja ngajin inimanạ.

5 Ngu ka'nda nga ja'eẹ nangi Macedonia, niñajanni nikja'ayeẹ. Tusa tisakunị kjuana'en tuña nga'ndeñu. Kjanko xinkjin xuta xi tjindundainị, 'ba tjin tsajmi xi tjiminyakunnị.

6 Tunga Na'enchana xi tsjare kjuaje kakun xuta xi fere kakun, kui kitsjanị kjuaje kakun nga ja'ekunnị Tito.

7 'Ba bi tsa tu kionga kji'yeẹ Tito kisakunị kjuaje kakun, tusa ko nga ye'enị nijmi jótsa'en kisakure kjuaje kakun ngat'anu. Ye'enị nijmi nga 'ñu mejénnú xia nganinuụ 'ba nga ba titsubanu ngat'are mé xi kuán 'ba nga mafonu ngat'anạ. Kui= kibiu xi kitsa'en nga ngisa kis'enạ kjuatsja.

8 Ninga kuabanu nga kik'exkiyo xujun xi kitsikasen_nuụ, bi nde mafoninạ nganda'e. Kjuakixi kuafonạ nga titjunre tsakaiñu, ngat'a 'be=ñạ nga sibangutjunchinu xujunbiu.

9 Tunga nganda'e matsja=nạ tunga bi tsa kui kjua nga kuabanu, kui= ngat'are nga kjuabanu kitsa'en nga kjinik'antjaiyo kjuafa'etsjennu 'ba ja'e ngañu ngixkun Na'enchana. Kuabanu jotsa'en mejénre Na'enchana. 'Ba 'batsa'en tumé kjinichojo ngat'anị.

10 Ngat'a kjuaba xi bitjaxtia jotsa'en nga mejénre Na'enchana, kui xi tsa'en nga nik'antjaiya kjuafa'etsjenna 'ba fa'e ngaña ngixkun kui. 'Ba 'ba=tsa'en 'bangiña 'ba bi ma mafona ngat'are kui kuya kjuaba. Tunga kjuaba xi bitjaxtia xi ndibanire ngasun'ndio, kui xi fikona kjuabeya.

11 Nga tsitjaxtiu kjuaba jotsa'en nga mejénre Na'enchana, je= te'yo nganda'e jótsa'en echukonu. Nda= kikatesin_ru kjuo 'ba kuafonu nga kjinukjuantjo yojonu. Kitsa'en nga kuastinu 'ba nga kjuikun. 'Ba nde kuamejénnu nga xia nganinuụ 'ba nga sikjo'o kjuanima xi tjinre je. Ngayéje xi kjiño'on yakutsejen nga bi tjinnu je ngat'are xi kuán.

12 'Ba 'batsa'en ninga kitsikasen_nuụ xujunbiu, bi 'ba kitsa'aạn tu ngat'are xi ch'o kitsa'en 'ba ninga bi ngat'are xi ch'o kjiniko, tusa 'ba kitsa'aạn tuxi xianire ngixkun Na'enchana nga mafonu ngat'anị.

13 'Ba kui=bi xi kitsjanị kjuaje kakun.

'Ba bi tu kui kjuaje kakunbi xi kisakunị. Tusa ngisa tsja kuánnị nga kji'yeẹ jó kji'i tsja tjinre Tito. Ngat'a ngatsi'u kika'e_ru kjuaje kakun.

14 Je nda'e 'ba kixinni_ra Tito nga tsja kis'ena ngat'anu, 'ba bi te'betju ndesaa. Tusa jotsa'en tjinre kjuakixi ngayéje xi kixian ngajinnu, 'ba=nde tsa'en kjuakixi mé= xi kik'in_ri Tito nga tsja kis'eni ngat'anu.
15 'Ba Tito ngisa 'ñu tsimejénnu nganda'e, ngat'a fa'etsjen=re jótsa'en ngatsi'u kjinu'ya_ru 'ba jótsa'en nda kichjubetjo 'ba kji'yakun.
16 'Ba tsja s'ena, ngat'a 'be=ña nga nda ma kun_nuu.

8

1 'Ba nganda'e nts'ia, mejénni nga xio ngat'are kjuanda xi Na'enchana titsjare xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu nangi Macedonia.
2 Ninga 'ñu kjuana'en xi inyakajin, tunga tsja titsubare. 'Ba ninga 'ñu nima, tunga ko ngayéje inimare tsja ton joni tsa nyina.
3 'Ba an tetsikixiyaa nga kakun ndibanire nga tsja jó tjin ma xi tsa'en, 'ba ka'nda ts'axtiu tsja jó tjin ma xi tsa'en.
4 'Ba 'ñu 'ets'ani kjuandabi nga kua'e'nde_ri nga ñatjen ko xi yak'a kuaseko xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana xi tjindu Jerusalén.
5 'Ba bi tu kui xi jin kjinikja'etsjeen nga sa'en kitsa'en. Tusa titjun kitsingantsjare yojore Na'enchana 'ba jaskan kitsingantsja ngani jin nga tsa'en mé= xi mejénre Na'enchana.
6 Kui kjua kichja'ani_ri Tito nga sikjet'a xa xi nda xi 'etuts'inre ngajinnu, nga k'ueku chje xi tebo'o.
7 Ngu 'ñu nda ño'on ngayéje xi ño'on. Nda= makjainnu, 'ba nda= manu nukjua, 'ba nda= mankjinnu ngat'are xi tjin, 'ba tu tenindantjsaiñu nga ño'on mé= xi mejénre Na'enchana, 'ba 'ñu nimejénnii jin. Kui kjua jotsa'en nda ña'anntsjo mé= xi ño'on, 'batsa'en nganda'e ngisa nda si'an ngañu kjuandabi.
8 Bi tsa te'bene_nuu nga 'ba texin_nuu, ninga xuta xi yak'a titsubanda. 'Ba 'batsa'en ma chut'ayako tsa kjuakixi kjuanimejen xi tjinnu.
9 Ngat'a je 'yo kjuandare Na'enna Jesucristo. Ninga nyina, tunga ts'axjenima yojore nga tu kjuanda tsojon, tuxi ngat'are kjuanimare kisakunu kjuanyina.
10 Tsikja'etsjian nga kjendiyanu sikjet'o mé= xi kik'etuts'in_ru nguyanu, ngat'a jun= xi titjun kuamejénnu kiko'o 'ba jun= xi tjun kjiño'on.
11 Kui kjua tikjet'añu nganda'e mé= xi kik'etuts'in_ru. Jotsa'en nga ko ngayéje inimanu kuamejénnu nga 'ba si'on, 'batsa'en janda ko ngayéje inimanu tikjet'o nganda'e nga kuo'o jotjin kuan xi si'on.
12 Ngat'a tsa ngayéje inimana ndibanire nga ba'a, Na'enchana kjebe= jotjin ma xi ña'an, bi jotjin mé= xi tsajainna.
13 Bi tsa texian tuxi xiañu kjuanima 'ba kja'e xuta nda k'uendu, tusa tuxi 'ba nde s'enire xuta xi yak'a jotsa'en jun tjinnu.
14 Nganda'e tjinnu jun mé= xi chajare xutabiu, 'ba jngu nixtjin kui s'ere mé= xi chajanu. 'Ba 'batsa'en kuisekokaño xingiu, tuxi 'ba nde s'enire kui ko jun mé= xi machjen.
15 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi ts'angire xi tse 'eku, 'ba bi chat'a kuánre xi chuba 'eku.”
16 Tsja_ra kjuanda Na'enchana, ngat'a 'ba nde 'ejñajin inimare Tito nga 'ba nde kuafore ngat'anu joni an.
17 Ngu kitsikjain nga sik'etjusun mé= xi an tsi'a_ra 'ba inimare= jendibanire nga tifikunnu, ngat'a 'ba=nde mafore kui ngat'anu.
18 'Ba nde tenikasenkue Tito nts'ia xi nda nukjua ngat'are ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, ngat'a nda= tsikja'axtiuya en ndare Na'enchana.

19 'Ba bi tsa tu nda tjinukjua ngat'a tse'e, tusa 'ba nde 'exare xi makjainre
ngat'a tse'e Na'enna nga kui kuekoni nga kuekue ton chje. Teñe'een kjuand-
abi, tuxi sichjini_ri Na'enchana 'ba tuxi s'ejñatsejenni nga mejénni kuisekue
xuta.
20 Bi mejénni tsa tjin xi ch'otsa'en kuinchja ngat'are jótsa'en tenikuendai
ton chje xi tse xi techja'asiin.
21 Kui kjua 'beneni_ri yojoni nga kixi temangikue yojoni ngixkun
Na'enchana 'ba ngixkun xuta.
22 'Ba nde tenikasenkue nchjabi kja'e nts'ia xi nkjin ndiya yakutsejenni
nga mejénre kuaseko xuta. 'Ba nganda'e ngisa 'ñu mejénre 'ba sa'en, ngat'a
'ñu nda kunnu.
23 'Ba ngat'are Tito, ndekui xa xi titsa'enni joni an nga tetsa'exat'a_nuu.
'Ba ngat'are nts'ia xi yak'a, kjinikasen ngat'are xi makjainre ngat'a tse'e
Na'enna, 'ba nde sakure kjuaje Cristo ngat'are kui.
24 'Bamani, nda chjubetjo nchjabiu, tuxi skueni ngatsi'i xi makjainre
ngat'a tse'e Na'enna jó tjin kjuanimejénnu 'ba ánñu tsja tjinnini ngat'anu.

9

1 Bi machjen tsa si'indu_nuu ngat'are kjuatjo xi tjimaku nga tu kjuanda
tse'e xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana xi tjindu Jerusalén.
2 Ngat'a 'be=ña nga ngayéje inimanu mejénnu miseko 'ba tsja tjinna nga
nda kinchjaa ngat'anu ngajinre xuta xi tse'e Macedonia. Kixin_ra nga ka'nda
nu xi ja'a tetsubandañu nga sikasen_ru ton chje jun xi tetsubo nangi Acaya.
'Ba nga kjint'e nga tsja tjinnu nga 'ba teño'on, 'ba nde nkjin mani xi 'ba nde
titsuba kakun nga kuaseko ngayeje.
3 Tunga tetsikasekun_nuu nts'ia kibi, tuxi bi ch'otsa'en kuatejñañaa nga
'batsa'en nda nchja ngat'anu, tusa tetsubando jo kixin_ra xutabiu.
4 Ngat'a 'ba kuan tsa kuekue yak'a xuta xi tse'e Macedonia 'ba tsa skue nga
bi tetsubando, kuasuba=ni ngat'anu ngat'are nga 'batsa'en nda chun_ri jun
'ba 'ba nde kuasubanu ngayeje.
5 Kui kjua 'batsa'en kitsikja'etsjenña nga machjen nga 'etsa_ra nts'ia, tuxi
tjun kuekunninu 'ba k'uendatitjun ton chje xi tsikixun nga kuo'o. 'Ba
'batsa'en je tijñandani 'ba xianire nga ngayéje inimanu tebo'o 'ba bi joni tsa
tjis'enenu.
6 Tikja'etsjion ngat'are en xi tsu: Xi chuba 'bentje, 'ba=nde chuba machare;
'ba xi tse 'bentje, 'ba=nde tse machare.
7 Nga nga jngu jngu ngatatsja jotsa'en je kitsu inimare. Bi ko kjuaba
ngatatsja, 'ba bi joni tsa tjis'enere ngat'a Na'enchana tsimején= xi ko kjuatsja
tsja.
8 'Ba Na'enchana tjinre kjua'ñu nga tse sjanu ngayéje kuya kjuanda, tuxi
s'entsjaininu xi machjennu 'ba tumé xajanu. 'Ba ka'nda s'enu ts'axtiu xi
machjennu, 'ba 'batsa'en kuan kuiseko ngayéje kuya xa xi nda.
9 Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Kitsika'bisun nga kitsjare xuta nima
xi machjenre.
'Ba kjuanda xi kitsa'en niñajanni chiyajin.
10 Ngu Na'enchana xi tsja xujma xi s'entje 'ba tsja xi chine, 'ba kui xi 'ba
nde sjanu 'ba ngisa sja ngisanu tume xi machjennu. 'Ba kjuanda xi ño'on
jo=ni xujma xi 'bentjio, 'ba Na'enchana sa'en nga kuatse kjuanda xi ño'on,
tuxi sjani jngu chan xi tse.

11 'Ba 'batsa'en s'ẹnu ngayéje kuya kjuanyina, 'ba ko ngayéje inimanu kụan kua'entsjo xi machjenre xuta xi yak'a. 'Ba ngat'are xi jun sikasenkoniị, kui xi sa'en nga nts'ia sjare kjuanda Na'enchana.

12 Ngat'a nga temiseko nts'ia, bi tu teba'e_ru xi machjenre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, tusa 'batsa'en ngisa nkjin ngisa xi inyatsjare kjuanda Na'enchana ngayeje.

13 Ngat'a nga bo'o nga miseko xuta, 'batsa'en tebakutsijon jo kuún. 'Ba kui kjua xuta sichjinire Na'enchana, ngat'a tenikixiyo en ndare Cristo 'ba 'ba nde tenik'etjusun ion. 'Ba sichjire Na'enchana ngat'a ngayéje inimanu teba'e_ru xi machjenre xutabiu ko ngatsi'i xuta xi yak'a.

14 'Ba nde kjuako Na'enchana ngat'anu ngat'a tsimejénnu ngat'are kjuanda tse xi je kitsjanu Na'enchana.

15 ¡Xik'uechjire Na'enchana ngat'are kjuanda xi tsjana! ¡Tsajainna en xi kuetsuya jó kji'i tse kjuanda xi kitsjana!

10

1 Ngat'are Cristo xi inda kjiya inimare 'ba xi tjinre kjuanda an Pablo 'bets'a_nuụ, ninga xuta tsunạ nga nimakjua 'baxjiạ yojonạ nga tejñajin_nuụ 'ba nga ne makakuạn xiạn tumeñu nga kjin tejña_nuụ.

2 'Bets'a_nuụ kionga kjuikun_nuụ nga bi ño'on xi sa'en nga 'ñu kjuako_nuụ. Ngat'a tjijngu kakuạn nga 'ñu kjuakuạ yak'a xi 'ba mare nga 'batsa'en tenik'etjusiịn mé= xi mejénre yojonị jotsa'en xuta ngasun'ndio.

3 Kjuakixi= nga xuta ngasun'nde kuáịn, tunga bi 'batsa'en bixkjaịn jịn jotsa'en kjan xuta ngasun'ndio.

4 Ngat'a xi nichjeẹn nga mixkjaịn bi xi tjin ngasun'ndio. Tusa nichjeẹn kjua'ñure Na'enchana, kjua'ñu xi mare tsikixuya nga'ñure chanayiu. 'Ba 'batsa'en misenneẹ en xi nchja xuta xi nchjasti ngat'anị.

5 'Ba ña'an_rị ngayéje kjuank'a kakun xi 'bechja'ndere xuta nga skue Na'enchana, 'ba 'be'ñiị ngayéje kjuafa'etsjenre xuta xi tjin ngasun'ndio tuxi sik'etjusunni enre Cristo.

6 'Ba nga je xiare nga jun nda 'betjusunnu, kuetsubanda=niị nga kua'e_rị kjuana'en xuta xi bi 'betjusunre tume kjuañu.

7 Chutsejen'o xi tjin ngixkún. Tsa tjin xi bere kakun nga tse'e Cristo kuán, 'ba nde ngatatsikja'etsjen nga 'ba nde tse'e Cristo kuáịn joni kui.

8 Ngu bi masubanạ ninga tsa 'batsa'en matsejen nga nk'a 'baxjiạ yojonạ ngat'are kjua'ñu xi kitsjanị Na'enna Jesús. Tjinnị kjua'ñuni tuxi si'anniị nga kụankjin ngisanu xi tse'e Na'enchana, 'ba bi tuxi xajañu.

9 Bi mejénnạ nga 'batsa'en sikja'etsjion nga an mejénnạ minyakun_nuụ nga tsikasen_nuụ xujun.

10 Ngat'a tjin xi tsu: 'Ñu ts'en 'ba 'ñu nchja xujunre, tunga kionga i tijñajinna bi 'ñu kun kji'i. 'Ba en xi nchja tu jaan mare xuta.

11 Tunga xuta xi 'ba tsu, nda ngatatsikja'etsjen jo tsu xujun xi ni'indiị jịn nga kjin tetsubaị. Ngu 'ba=nde kui xi si'eẹn nga kio tetsubajin_rị.

12 Bi makakuịn nga ningusunkuaị yojonị ninga bi 'bechubakuẹ yojonị xuta xi tu kui suba nda tsik'endu yojore. Xuta chikun= xi 'batsa'en suba nda tsik'endu yojore, ngat'a ko yachubare ndekui tsichubani yojore, 'ba ndekui tsichubakoni xinkjin.

13 Jịn, bi sikja'axtiune_rị chụbạ nga nda sik'endiị yojonị. Tu 'ba= kji'i sa jo kji'i chụbạ xi je 'ejñanị Na'enchana ngat'are xa xi mejénre nga si'eẹn. 'Ba 'batsa'en ka'nda jun echukat'arị.

14 Kui kjua bi tebitjaxtiuneni_rį chụbą nga'nde xi jịn 'bakonį joni si'eẹn tsakaiñu tsa bira echuchunrį. Ngat'a jịn= xi tjun echuchunrį 'nda ña tetsubo nga nikja'axtiuyarį en ndare Cristo.
15 Bi jịn nda tenik'endịį yojonį ngat'are xa xi inyatsa'en xuta xi kja'ere, tuxi bi kuitjaxtiuneni_rį chụbąnį. Tusa chuyeẹ nga ngisa nda kụakjain ngisanu, 'ba 'batsa'en kụan si'eẹn ngajinnu jngu xa xi ngisa je ngisa, tunga tu ngaya chubare xanį.
16 'Ba 'batsa'en kụan sikja'axtiuyeẹ en ndare Cristo ngajinre xuta xi ngisa kjin tjindu nga ko mare jun, tunga bi kio kuitjes'enjịịn nga'nde ña inyatsa'exa xuta xi kja'ere. Ngat'a bi mejénnį nga nda sik'endịį yojonį ngat'are xa xi je kitsa'en kja'e xuta.
17 Tsa tjin xi mejénre nda sik'endu yojore, nda ngatatsik'endu yojore tu ngat'are Na'enna Jesús sa.
18 Ngat'a bi kui xi tu kui tajngu nda tsik'ejña yojore xi nda chjubetjo. Tu kui sani xi Na'enna Jesús nda kuinchja ngat'are xi nda chjubetjo.

11

1 Ti'on kjuanda nga ngatakakonu kjuaskanạ. Ngatjas'enu kjuatsejnda.
2 Ngat'are Na'enchana ndibani nga 'ñu tsikuenda_nuụ. Ngat'a jun jo=ni jngu ki'ndi chjun xi an kitsjaạ nga kuixanko jngu xuta, xi Cristo. 'Ba mejénnạ singantsja_nuụ joni jngu ki'ndi chjun xungu.
3 Tunga mafo=nạ tsa 'ba kụato'on jo kuata'en Eva, kionga chanayiu 'ejñure ko kjuamañare, tsa 'batsa'en kjuetsunjin kjuafa'etsjennu nga bi nde ko ngayéje inimanu 'ba ko kjuatsje kuangitjenngiñu Cristo.
4 Ngat'a chjubetjoñu xuta xi fechukunnu nga sikja'axtiuyanu ngat'are jngu Jesús xi kja'ere, xi bi jịn kjinikja'axtiuyeẹ ngajinnu. 'Ba tetsubanda=ñu nga chjubio kja'e isennixtjin nga ko mare xi je kisakunu ngat'are Na'enchana. 'Ba tetsubanda=ñu nga chjubio kja'e en nda ngat'are Cristo nga ko mare xi je kuakjainnu.
5 Tunga bi ngisa chuba ma_rạ yojonạ ngixkun nchja chinga apóstobiu xi ya'e tsure yojore.
6 Ninga tsa bi nda manạ nukjua ngixkun xuta, tunga tjin=nạ kjuankjin kakun. 'Ba kibiu tukjia'añu 'ba ngat'are tumeñu kikakutsejennịį ngajinnu.
7 Bi 'bịą, ¿a ch'o kitsa'aạn nga ngisa ngi'nde kikuạ yojonạ 'ba ngisa nk'a kitsik'ejña_nuụ jun nga nimé kiskjebechji_nuụ nga yakuyanu en ndare Na'enchana?
8 Ja'a_rạ tonre xuta xi fi kja'e ningu nga kitsja'ndiạ nga kui 'echjinạ, meni 'batsa'en kuán kitsa'exat'ani_nuụ.
9 'Ba nga tsakatejñajin_nuụ, tu'yájín xi kitsik'ena'aạn ngat'are mé= xi kichajanạ. Ngu, kionga tjin xi kuachjenạ, nts'ia xi ja'eni nangi Macedonia kui kitsjanạ. Bi kitsja_nuụ kjuasti nga tsi'a_nuụ xi kuachjenạ, 'ba tojo 'ba= sa'aạn jo kitsa'aạn.
10 'Be=ñạ nga kjuakixire Cristo tijñajin inimanạ. Kui kjua ni'yá kụan k'uechja'ndeninạ jo kji'i nangi Acaya nga nk'a tetsik'ejñaạ yojonạ ngat'are mé= xi tetsa'aạn.
11 ¿Ánñu 'batsa'en nchjañạ? ¿A bi= tse tsimején_nuụ? Na'enchana be= nga tsimején_nuụ.
12 'Ba xi tetsa'aạn, tojo 'ba= sa'aạn meni bi sja'ndeni_rạ xuta xi inyamangis-jai ndiya nga kụan nk'a sik'endu yojore ngat'a xare ngusun= ko xi tsajain.
13 Xutabiu, bi kjuakixi nga apóstoles kuán kui. 'Bonacha=re xuta ngat'are xa xi tsa'en 'ba tsik'antjaiya yojore nga joni apóstore Cristo tsa'en matsejen.

14 'Ba kibiu bi tsajmi xatse, ngat'a ndekuini chanayiu tsik'antjaiya yojore nga joni jngu ankje xi Na'enchana tsikasen tsa'en matsejen.
15 Kui kjua bi makunnina nga xuta xi tsa'exat'are 'ba nde tsik'antjaiya yojore joni xuta xi tsa'en mé= xi nda tsa'en matsejen. Tunga kjua'e= nixtjin nga sa̱kure chjire ngat'are mé= xi inyatsa'en.
16 Ngu xin ngani_nuu̱: bi 'batsa'en nikja'etsjion nga xuta ska kuá̱n. Tunga tsa 'batsa'en nikja'etsjion, ta'e'ndenuu̱ nga kjuako_nuu̱ joni tsa jngu xuta ska kuá̱n, tuxi ku̱an je k'uaxjechiña̱ yojona̱ ngayeje.
17 Nga 'batsa'en je 'baxja̱a̱ yojona̱, bi tenchja̱a̱ jotsa'en mejénre Na'enchana, tusa jotsa'en nchja jngu xuta xi skare.
18 Ngu mé nkjin xi je 'baxje yojore ngat'are mé= xi tsa'en nga'e ngasun'ndio, 'ba nde tsa'en jechi 'baxja̱a̱ yojona̱ ngayeje.
19 Ngat'a xuta nkjin kakun ma_ru yojonu, kui= kjua nda kakonu xuta xi skare.
20 Ngu ka'nda kakonu xuta xi tsa'ennu chu'ndare, xi fa'anu tsajmi xi tsojon, xi 'bejñunu, xi 'ñu betonnu, 'ba xi mo'ojin nkjon.
21 Ngisa indakjua tsiketsuba̱ ngajinnu nga ko mare xutabiu. Nisi masubana̱ nga 'ba xia̱n.
Tsa tjin xi ma kakun nga je 'baxje yojore, 'ba=nde makakua̱n nga je 'baxja̱a̱ yojona̱ ngayeje, ninga tsa tu enska xi tenchja̱a̱.
22 ¿A xuta Hebreo kui? 'Ba=nde kui kuá̱a̱n an. ¿A nchja xi tse'e Israel kui? 'Ba=nde kui kuá̱a̱n an ngayeje. ¿A ntjere Abraham kui? 'Ba=nde kuia̱ ngayeje.
23 ¿A xuta xi tsa'exat'are Cristo= kuán? An xi ngisa 'ñu tsa'exat'are, ninga 'batsa'en tenchja̱a̱ jotsa'en nchja xuta xi skare. Ngisa 'ñu kitsa'exa ngisa̱a̱ nga ko mare kui xutabiu, 'ba ngisa nkjin ndiya je kichanis'enna̱ nduya nga ko mare kui, 'ba ngisa= nkjin ndiya kis'ena̱, 'ba nkjin ndiya mején kjinik'enna̱.
24 Je kua'ón ndiya xuta judío yajana̱ katjio'on ñujun na'ñu nga jngu ndiya.
25 'Ba ján ndiya yajana̱ ya, 'ba jngu ndiya ye'ena̱ ndiojo. Ján ndiya tu 'batsa'en tsak'ajmesa̱a̱n ngasun ndachikun nga kitiungijndiukona̱ barku xi an tejñaya̱a̱. Jngu nistjen ko jngu nixtjin kitsjensa̱a̱n ndachikun.
26 Tu tsu'bantsjai=ña̱ nituña nga'ndeñu. Tjekun tsakatejña̱a̱ ngat'are ngajin ndaje, tjekun tsakatejña̱a̱ ngat'are chacheje, tjekun tsakatejña̱a̱ ngat'are xuta xi tu jngu judío kuá̱in 'ba ngat'are xi bi judío. 'Ba tjekun tsakatejña̱a̱ ngat'are ngajin naxinando, nga'nde t'axin, 'ba ngajin ndachikun 'ba ko ngajinre xuta xi tsure yojore nga ngat'are Na'enna tsa'exa.
27 'Ba xa xi 'ñu iye je kitsa'a̱a̱n 'ba nga 'ñu je jejndana̱. Nkjin ndiya je bi tsakjajñafia̱, ja'axtia̱ kjindia ko xinda, 'ba nkjin ndiya je tsakatejña kjindia̱. Je ja'a̱a̱ kjuanima ngat'are nch'an 'ba ngat'are nga bi kis'ena̱ najñu ngayeje.
28 'Ba bi tu kibiu xi temata'a̱a̱n, tjin= ngisa xi kja'ere xi na'en 'bejñana̱. Nyujun, nyujun mafona̱ ngat'are xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna xi an tsikuenda̱a̱.
29 Tsa tjin xi inda s'ere, tsejen mana̱ kjua'indare ngayeje. Tsa 'yá= xi tsa'en nga skjeje xuta xi kja'ere, masti=na̱.
30 Tsa machjen nga je k'uaxja̱a̱ yojona̱, ngu je k'uaxja̱a̱ yojona̱ ngat'are mé= xi baku nga inda tjinna̱.
31 Na'enchana, xi Na'enre Na'enna Jesucristo (ngatjanichjintsjaire) be= nga kjuakixi xi texia̱n.
32 Nga tsakatejña̱a̱ naxinanda Damasco, xuta xi tijña gobernador xi kitsja xare rey xi Aretas 'mi, 'exa nga kjuinikuenda nga'nde ña bitjas'enjinña naxinando tuxi kjuindubanina̱.

33 Tunga tjin xi ngaya jngu nisinya ts'ajenyaninạ ña tixa xjo xi tjindaire naxinando, 'ba 'batsa'en kuán tsangañạ ngaya ntsja nchjabiu.

12

1 Kjuakixi= nga tumé xi jennạ nga je k'uaxjaạ yojonạ, tunga tojo machjen= nga kuinchjaạ ngat'are xi tsa'biạ 'ba xi yakutsejennạ Na'enna Jesús.

2 'Bexkuạn jngu xuta xi makjainre ngat'a tse'e Cristo xi je kuateñujun nu tjinre nga kitjunijin ngank'aa xi majánni. Bi 'biạ tsa ko yojore kiji asa tu isennixtjinre; tu Na'enchana sani xi be.

3 Tunga 'be=ñạ ngat'are xutabiu. Tsa kiji ngajin yojore asa tu isennixtjinre, bi 'biạ. Tu Na'enchana sani xi be.

4 Kiji ngank'aa xi majánni, 'ba kio fa kjint'e en xi bi ma nukjua 'ba xi bi tixa'nde nga kuinchja xuta.

5 'Ba kụan je k'uaxjaạ yojonạ ngat'are jngu xuta joni kibi. Tunga bi ngat'anạ je k'uaxjaạ yojonạ, tu kio sani ngat'are kjua'indanạ.

6 Ninga tsa mejénnạ je k'uaxjaạ yojonạ, bi skanạ nga 'ba sa'aạn, ngat'a 'ba= tjin xi kuinchjaạ. Tunga bi 'ba tsa'aạn, meni xuta bi 'batsa'en sikja'etsjenni nga ngisa je ngisa nga ko mare xi be 'ba nt'e ngat'anạ.

7 Ninga ya'e kun xi je yakunạ Na'enna, tuxi bi ts'axtiu nk'a k'uaxjeñạ yojonạ, kisatet'aạ jngu kjuana'en joni tsa na'ya kixinyajin yojonạ. Kjuana'enbiu jo=ni tsa jngu chu'ndare chanayiu xi ch'o kitsikonạ, tuxi bi ts'axtiu nk'a k'uaxjeñạ yojonạ.

8 'Ba ján ndiya 'etsa_rạ Na'enna Jesús nga kjua'axinnạ kjuana'enbiu.

9 Tunga kui 'ba kitsunạ: "Tu kjuandanạ sani xi machjenri, ngat'a kjua'ñunạ ngisa s'ejñatsejen ngisa ngat'are xi inda."

Kui kjua tsja= maninạ nga je k'uaxjaạ yojonạ ngat'are kjua'indanạ, tuxi kjua'ñure Cristo s'ejñajinninạ.

10 Ngat'a tsimejen=ñạ Cristo, kui= kjua tsja maninạ nga inda ma, 'ba nga ch'o tsunạ xuta, nga chajanạ tsajmi, nga tsjengichanạ, 'ba nga sakunạ kjuanima. Ngat'a nga inda ma, kio=nga s'enạ nga'ñu.

11 'Ba kitsa'aạn joni jngu xuta ska, tunga jun= kik'enenuụ nga 'ba kitsa'aạn. Ngu jun= xi tjinnere nga nda kjinukjuo ngat'anạ, ngat'a bi ngisa ngi'ndiạ an nga ko mare nchja chinga xi apóstoles ya'e tsure yojore, ninga tsa tumé chji_rạ.

12 Ko kjuatsejnda kitsa'aạn ngajinnu xi yakutsejen nga jngu apóstol kjuakixi kuáạn. Kitsa'aạn kjuakun ko kjua ya'e 'ba ko chụbạ xi yakutsejen kjua'ñure Na'enchana.

13 ¿Mé= xi tsa'en nga ngisa ngi'nde ma_ru yojonu nga ko mare xuta xi fi kja'e ningu? ¿A kui= kjua nga bi kitsik'ena'en_nuụ nga tsakatejñajin_nuụ? ¡Tije kakun yojonu nga 'ba ch'o kitsiko_nuụ!

14 Je tejñandaạ nga kjuikun ngani_nuụ xi majánni ndiya, 'ba ninga bi sik'ena'en ngani_nuụ. Ngat'a bi kui tjenngiạ xi tjinnu, tusa jun xi tjenngi_nuụ. Ngat'a bi xi ki'ndi ma xi tjinni nga k'uejñatjo ton xi sichjen xichare, tusa xi xicha kuáạn xi tjinni nga k'uejñatjo ton xi sichjen ki'ndire.

15 'Ba matsjanạ nga sikjeyayejiạ xi tjinnạ 'ba ka'nda yojonạ nga tu kjuanda tsojon. Ngu nga ngisa 'ñu simején_nuụ, ¿a machjen= nga ngisa chụbạ kụamijaạn?

16 Nda tjin tsu'ba. Nimé kitsik'ena'aạn ngat'anu. Tunga tjin xi tsu nga ne mañạ kuáạn, 'ba nga 'ejñu_rạ xuta.

17 'Ba xuta xi kitsikasenkun_nuụ, ¿a kitsikasen=ñạ tuxi kjua'aninu xi tjinnu?

18 'Ets'a_ra Tito nga kuekunnu 'ba nde kitsikasenkua kja'e nts'ia ngayeje. 'Ba Tito, ¿a ja'anu xi tjinnu? ¿A bi tu ngusun kjuafa'etsjen tjinni an ko Tito? ¿A bi tu jngu ndiya tetsumayee ngayeje?

19 Ngu 'ba kuan tsa 'batsa'en tenikja'etsjion, nga yojoni temisekue nga 'ba temixiin. Junjun, tusa ngixkun Na'enchana techubai joni xuta xi tu jngu= ma ko Cristo. Nts'ia xi tsimijaan, ngayéje xi teñe'een, 'ba= teñe'een tuxi ngisa kuatseni kjuamakjainnu.

20 Ngu mafona tsa kionga kjuechukun_nuu, skuia nga bi 'ba teño'on jotsa'en mejénna nga skue_nuu, 'ba tsa bi 'ba tetsa'aan jotsa'en mejénnu nga xianuu ngayeje. Mafona tsa skuia ngajinnu kjuabixkjan, kjuaxin kakun, kjuasti, kjuank'a kakun, asa en ndesu channine_ru xingiu, asa ch'o tsa'en nukjuo ngat'are xingiu, asa nga tjin xi nk'a kakun 'baxje yojore, asa tjinnu kjuasi nga i nga jan.

21 'Ba mafona ngayeje tsa kionga kjuechukun ngani_nuu, Na'enchana sjana kjuasuba ngixkún. 'Ba tsa ski'ndaa ngat'are nkjin xi tjin ngajinnu xi kitsa'en je 'ba kje ndibajín ngixkun Na'enchana nga tsik'antjaiya kjuafa'etsjenre ngat'are xi kitsa'en, 'ba tojo tsa'en xi jndi ngixkun Na'enchana, ko kjuachajngi, 'ba ko xi 'ñu tsiskako yojore.

13

1 'Ba ki=bi xi majánni ndiya nga kjuikun_nuu. S'enda= tume kjuañu koni nga jó asa ján xuta xi sikixiya ngat'are mé xi kuán.

2 Nga kikun_nuu ndiya xi majóni, je 'ba kixin_ra xi kitsa'en je, 'ba nganda'e nga bi tejñajin_nuu nde 'ba= xin ngani_ra kui ko xi yak'a: tsa kjuikun ngani_nuu, bi kjua'animana kui.

3 Ngu 'ba= sa'aan, meni xiañu chuba xi teminyisjo nga Cristo tsikinchjana. 'Ba Cristo bi ko kjua'inda tsikonu, tusa ko kjua'ñu tsa'exa ngajinnu.

4 Ninga Cristo inda ts'axje yojore nga kis'et'a kru, tunga nganda'e kjua'ñure Na'enchana tijñakunni. 'Ba jin 'ba=nde tsa'en tisakut'ani kjua'indare Cristo, tunga kuetsuba=nii ngat'are kjua'ñure Na'enchana nga tu jngu kuain ko Cristo, tuxi 'batsa'en kuaku ndiyanii jun.

5 Ndejun chut'añu yojonu, tsa kjuakixi nga kixi tenyo ngat'are xi mak-jainnu. Chut'ayako yojonu. ¿A bi 'yo nga Cristo tijñajin ngajinnu? Tu kio sani tsa bi tsitjaxtjiu nga kichut'ayakonu.

6 'Ba 'be=ña nga xio nga tsitjaxtii jin nga kichut'ayakoni.

7 Techja'a_ri Na'enchana ngat'anu, tuxi tumé xi ch'o si'añu. Bi 'ba teñe'een tsa tuxi 'batsa'en xianire nga tsitjaxtii nga kichut'ayakoni. Tusa mejénni nga nda si'on, ningara 'batsa'en xiare nga bi tsitjaxtii nga kichut'ayakoni.

8 Ngat'a bi ma mixkjankue xi kjuakixi, tusa teña'axai nga tu kjuanda tse'e xi kjuakixi.

9 Kui kjua tsja= manini nga indai jin 'ba nga jun tjinnu nga'ñu. 'Ba tojo techja'a_ri Na'enchana, tuxi kuatsjekjinñu.

10 Kui kjua tetsi'indu_nuu xujunbi nga kje kió tejñajin_nuu, tuxi nga kjuechukun_nuu bi tjinnere ngisa 'ñu kjuako_nuu. Ngat'a Na'enna Jesús kitsja xana nga sa'aan nga kuatsjekjiun ngat'are xi makjainna 'ba bi sa'aan nga chojo.

11 'Ba xi fet'ani nts'ia, tsja ngatjas'enu. Tinyisjo jótsa'en tsje kuetsubo. Tijio kakun xingiu. Tu jngu kjuafa'etsjen ngatjas'enu. Ngatjas'ekokañanu kjuaxiu xingiu. 'Ba 'batsa'en Na'enchana xi tsjana kjuanimejen ko kjuaxiu k'uejñajinnu.

12 Nga ko fani inimanu tite'nda_ru xingiu.
13 Ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tjindu nga'e tsikasennu kjuate'nda.
14 Ngatjas'e tsi'inu kjuandare Na'enna Jesucristo ko kjuanimejenre Na'enchana. 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana ngatejñajinnu ngatsi'u. 'Ba ngatjama.

Xujun xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu nangi Galacia

GÁLATAS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi jngu apóstol kuáan. Tunga bi xuta kitsikasenna 'ba bi xuta kitsja xana. Tusa Jesucristo kitsja xana ko Na'enchana, xi kitsikja'aya nganire Jesucristo ngajinre mik'en.

2 An ko ngatsi'i nts'ia xi tjindukona nga'e tenikasen_ri xujunbi xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna xi tjindu nangi Galacia.

3 Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

4 Jesucristo kitsja yojore nga kjinik'en ngat'are jena jotsa'en kuamejénre Na'enchana, tuxi sindainina ngat'are ngasun'nde ch'o xi tetsuba nganda'e.

5 ¡Ngatjas'ere kjuaje Na'enchana jo kji'i nduju nixtjin! 'Ba ngatjama.

6 Tu 'ba= mana ngat'anu. Ngat'a ne ta'a temangint'axin_ru Na'enchana xi kinchjanu tu ngat'are kjuandare Cristo. 'Ba kja'e en nda tjimakjainnu,

7 ninga tsa tsajain ngisa kja'e en nda. Tunga tjin= xi bi nga'nde inyatsik'ejña kjuafa'etsjennu 'ba mejénre nga sik'antjaiya en ndare Cristo.

8 Tunga tsa tjin xi sikja'axtiuyanu jngu en nda xi kja'etsa'en ngisa nga ko mare xi kjinikja'axtiuyee ngajinnu, kui xi ngatjendibanere kjuana'enre Na'enchana, ninga tsa jin ninga tsa jngu ankje xi ngank'a kjuendejenni.

9 Jo kixin_nuu nga titjunre, nde 'ba=nde xin ngani_nuu: Tsa tjin xi sikja'axtiuyanu jngu en nda xi kja'etsa'en ngisa nga ko mare xi je kuakjainnu, kui xi ngatjendibanere kjuana'enre Na'enchana.

10 Nga 'ba texian, bi temangisjaa nga xuta nda k'uaxjena. Tusa mejénna nga Na'enchana nda k'uaxjena. Ngu, bi xuta xi tsitsja_ra. Tsa xutara xi tetsitsja_ra, bi Cristo tetsa'exat'a_ra ya'a.

11 'Ba xin_nuu kibi, nts'ia. En nda xi tetsikja'axtiuyaa, bi tu xuta ngasun'nde kitsitsejen.

12 Ngat'a bi xuta xi kitsjana 'ba yakuyana ion, tu Na'enna Jesucristo suba xi yakutsejenna.

13 Ngat'a je kjinu'yo jotsa'en tsakatejñaa nixtjin kuatse jan. Tsak'ajmetjenngia Na'enchana jotsa'en be xuta judío. 'Ba 'ñu kitsjenngikia xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba kuamejénna nga kitsikjia.

14 'Ba ngat'are jotsa'en tsichjire Na'enchana xuta judío, an xi ngisa titjun kitsjen ngisaa ngajinre xuta xi ñatjen kuachee. Ngat'a ko ngayéje inimana kitsik'etjusaan kjuachingare xuta chinganą.

15 Tunga kionga kje tsinjían, Na'enchana ja'ajinna 'ba kinchjana tu ngat'are kjuandare. 'Ba kionga kuamejénre,

16 yakuna ngat'are Ki'ndire, tuxi sikja'axtiuyañaa en ndare kui ngajinre xuta xi bi judío. 'Ba nga kinchjana Na'enchana, bi xuta kikiningiya_ra,

17 'ba nde ninga bi kijia naxinanda Jerusalén tsa kikuan nchja chinga apóstol xi ngisa tjun nga ko mare an. Tusa kijia nangi Arabia, 'ba jaskan jendiba ngañaa naxinanda Damasco.

18 'Ba kionga je ja'a ján nu, kijia naxinanda Jerusalén nga kikuan Pedro. Tjio'on nixtjin tsakatejñaa ko kui.

19 'Ba bi tsa'be ngisaą kja'e nchja chinga apóstol, tu Santiago sani xi nts'e
mani Na'enna Jesús.
20 'Ba xi tetsi'indu_nuų nga'e, be= Na'enchana nga bi te'bonacha_nuų.
21 'Ba jaskan kijią nangi Siria ko nangi Cilicia.
22 'Ba ngat'are xuta xi makjainre ngat'a tse'e Cristo xi tjin nangi Judea, bi
bexkunną tsakaiñu.
23 Tu 'bi= tsu en xi kjint'e ngat'aną: “Kuixu xuta xi kitsjengikena
nganda'eñu, kuixu xi 'ba nde tsikja'axtiuya nganda'e en nda xi makjainna,
nisi kui kuamejénre nga sichaja ion nganda'eñu.”
24 'Ba 'batsa'en ngat'a tsa'an kui xutabiu 'ñu je ts'axje Na'enchana.

2

1 'Ba teñujun nu jaskan, kiji ngañaą naxinanda Jerusalén. Kikuą Bernabé,
'ba 'ba nde kikoną Tito ngayeje.
2 Kijią ngat'a Na'enchana yakutsejenną nga tjinnere nga kjuią. 'Ba kio
jako nijmit'axią xuta xi 'yare nga kui xi ngakure xuta xi makjainre ngat'a
tse'e Na'enna Jesús. Kixinya_rą jótsa'en tetsikja'axtiuyaą en ndare Jesucristo
ngajinre xuta xi bi judío, tuxi ngusun kų anni 'ba bi tu kjuatjo kų an xa xi
kitsa'aą an 'ba xi tetsa'aą an.
3 'Ba ngusun kuáin, ngat'a ninga Tito xi tjenkoną xi xuta griego kuán, bi
kis'enere nga kų an circuncidar.
4 Tunga yak'a xuta xi nts'ia tsure yojore ja'as'enjinni 'ba kuañajanjinni
tuxi skutsejen'mani jótsa'en ndai tetsuba xi tu jngu ma ko Cristo Jesús. 'Ba
kitsa'en, ngat'a kuamejénre nga chu'ndare kjuatexumo sa'en nganina.
5 Tunga niñajanni kitsa'e'nde_ri tsa kui sa'enni, ngat'a kuamejénni nga
k'uejñajinntsjainu kjuakixi xi tsuyana en ndare Jesucristo.
6 'Ba ngat'are xuta xi 'yare nga kui xi ngakure xuta xi makjainre ngat'a tse'e
Na'enna Jesús, tsa xuta ngaku asa bi kui kuán, bi an 'bią xuta, ngat'a tu jngu
ña ngixkun Na'enchana. 'Ba kui xutabiu bi 'esunre mé= xi tetsikja'axtiuyaą.
7 Tusa kuankjinre nga Na'enchana kitsja xaną nga sikja'axtiuyaą en ndare
Jesucristo ngajinre xuta xi bi judío jotsa'en kitsja xare Pedro nga kui xi
sikja'axtiuya en ndare Jesucristo ngajinre xuta judío.
8 Ngat'a xi kitsja xare Pedro nga kų an apóstol ngajinre xuta judío, ndekuini
xi kitsja xaną nga apóstol kų an ngajinre xuta xi bi judío.
9 Santiago, Pedro ko Juan 'yaxkunre joni xuta ngaku ngajinre nts'ia xi
tjindu Jerusalén. 'Ba kionga tsabe nga Na'enchana kitsjaną kjuandabi,
kitsjani ntsja an ko Bernabé. Kitsikjain nga jin xi kuangiin ngajinre xuta xi
bi judío, 'ba nga kui xi kuaje ngajinre xuta judío.
10 Jngututu sa tsajmi xi tsi'ani, nga ngatja'etsjenntsjaini ngat'are xuta
nimą, mé= xi nda'e ko ngayéje inimaną tetsik'etjusuñą.
11 Tunga kionga Pedro ja'e naxinanda Antioquía, ngankjain ngakjain fa
'ba kixin_rą nga bi nda tjin mé= xi titsa'en. Ngat'a kanejee ngat'are mé= xi
kitsa'en.
12 Ngat'a ngatitjunre, kionga kje fechujín amigure Santiago, ñatjen kjenko
xuta xi bi judío xi bi kuán circuncidar. Tunga kionga echu xutabiu, bi
nde tsakjenkoni, tusa ndai kiskjen yojore 'ba t'axin kiji. 'Ba kitsa'en ngat'a
kitsakjunke xuta judío xi tsu nga tjinnere nga sik'etjusan kjuatexuma ngat'a
tse'e circuncisión.
13 'Ba nts'ia judío xi yak'a 'ba nde jó nkjain kitsa'en joni Pedro. Ka'nda
Bernabé tu jngu kuán nga ko kjuajó nkjainre xutabiu.

14 'Bamani, nga tsa'bia nga bi kixi inyafiko kjuakixi xi bakuyana en ndare
Na'enchana, 'batsa'en 'ba kixin_ra Pedro ngixkun ngatsi'i xuta: "Ji xi jngu
xuta judío kuáin, 'ba teni jotsa'en tjindu xuta xi bi judío xi je makjainre, 'ba
bi jotsa'en tjindu xuta judío. Kui kjuañu, ¿ánñu mejénniri k'uene kjua'ñu_ri
xuta xi bi judío xi je makjainre nga k'uendu jotsa'en tjindu xuta judío?"
15 Jin= xi xuta judío kuáin 'ndani nga kitsin, bi tetsubajiin je joni xuta xi
tsajainre kjuatexuma.
16 Tunga 'ya=ni nga bi makixi xuta ngixkun Na'enchana tu ngat'are tsa
sik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo. Tusa xi makjainre ngat'are Jesu-
cristo, kui xi makixi ngixkun Na'enchana. Kui kjua makjainninin jin ngat'are
Jesucristo ngayeje, tuxi kuakixinin ngixkun Na'enchana. Kuakixi=nin ngixkun
Na'enchana ngat'a makjainnin ngat'are Cristo 'ba bi ngat'a tsa tenik'etjusiin
xi kua'indut'a kjuatexumo, ngat'a ninga tsa sik'etjusun xuta xi kua'indut'a
kjuatexumo, bi kui xi sikixi.
17 Jin xi xuta judío 'ba nde teminyisjain nga kuakixiin ngat'are Cristo. 'Ba nga
'ba teñe'een, 'yaniin nga ko jin tjinnin je. ¿A tsu=nire nga Cristo kitsa'ennin xuta
je? ¡Jajainjín!
18 Tsa kjui ngañaan ngastaan, 'ba kuatejñangi ngañaan ngat'are xi je 'ejñaan, tsa
'ba sa'aan, nde an= tetsa'enñan xuta je yojonan.
19 Ngat'a jo=ni tsa je tseyaan. Kjuatexumo xi 'ba kitsikonan. Je bi nde
tejñakunñan ngat'are kjuatexumo, tusa ngat'are Na'enchana.
20 Je kis'et'akuan kru Cristo. Bi nde anni xi tejñakuan nganda'e. Tusa Cristo
xi tijñakun ngajinnan. 'Ba jotsa'en nga tejñakuan ngasun'ndio, tejñakunñaan
tu ngat'are nga makjainnan ngat'a tse'e Ki'ndire Na'enchana. Ngat'a kui xi
kitsimejénnan 'ba kitsingantsja yojore nga kjinik'en ngat'anan.
21 Bi mejénnan skuetaan chjire kjuandare Na'enchana. Ngat'a tsa kjuatex-
umo mare tsikixi xuta ngixkun Na'enchana, tsujínnire nga tu kjuatjo k'en
Cristo.

3

1 Jun xi Galacia tsojon, ¡á tsa'en jñuni kjuafa'etsjennu! ¿'Yá= xi kitsitje'enu?
Kis'ejñatsejennu joni tsa tuxkún fa kji'yañú jótsa'en kis'et'a kru Jesucristo.
2 Jngu tsajmi mejénnan skuiningiya_nuu: ¿Jótsa'en kisakunu Isennix-
tjintsjere Na'enchana? ¿A kui= kjua nga kjinik'etjusun xi kua'indut'a kjua-
texumo? ¿Asa tu kui sani nga kuakjainnu en ndare xi kjinu'yo?
3 ¡'Ñu= jñukjin kjuafa'etsjennu! Kik'etuts'in_ru nga tsiketsubo jotsa'en
kitsja ndiyanu Isennixtjintsjere Na'enchana. Tunga nganda'e, ¿a tu nga'ñu
tsojon= mejénnu nga kuendujuko xi kik'etuts'in_ru?
4 ¿A tu kjuatjo= tsitjaxtiu nkjin kuya kjuana'en? Tsa kjuakixira nga tu
kjuatjo 'ba kuato'on.
5 Na'enchana tsja_nuu Isennixtjintsjere 'ba tsa'en kjuakun ngajinnu.
¿Ánñu 'ba tsa'enni? ¿A kui= kjua nga tenik'etjusun xi kua'indut'a kjuatex-
umo? ¿Asa kui= kjua nga makjainnu en ndare xi kjinu'yo?
6 Joni Abraham, kuakjainre Na'enchana 'ba kui= kibiu xi kiskjebere
kuenda kui nga kiskjebetjo Abraham joni jngu xuta kixi.
7 Kui kjua ngatja'yaniñu nga xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana, kui
xi ki'ndire Abraham.
8 Ja'ba tjun kua'indut'a enre Na'enchana nga Na'enchana sa'en nga
kuakixi xuta xi bi judío tu ngat'are nga kuakjainre ngat'a tse'e kui.
Na'enchana ja'ba je kitsure Abraham en ndabi: "Ngat'ari nga sichikunta'aan
ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio."

9 'Bamani, xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana nganda'e, kui xi ñatjen tjinichikunta'enko Abraham xi kuakjainre nixtjin kuatse jan.
10 Ngatsi'i xi inyakuya nga k'uangi tu ngat'are nga sik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo, kui xi 'bakore xi kua'indut'a ngat'are xuta xi kjuendibanere kjuana'en. Ngat'a 'bi= tsa'en kua'indut'a: "Kjuendibanere kjuana'en ngatsi'i xuta xi bi sik'etjusunntsjai nga jngu jngu xi kua'indut'a kjuatexumo."
11 'Ba=tjin nga nijnguú xuta makixi ngixkun Na'enchana tu ngat'are kjuatexumo. Ngat'a 'ba=tsa'en kua'indut'a enre kui: "Xi kixi, k'uejñakun tu ngat'are kjuamakjainre."
12 Tunga ngat'are kjuatexumo, bi tsu tsa kuetsubakuan tu ngat'are nga makjainna ngat'a tse'e Na'enchana. Tusa 'ba tsa'en kua'indut'a: "Xi sik'etjusun xi kua'indut'a kjuatexumo, k'uejñakun ngat'are kjuatexumo."
13 Tunga Cristo kitsindaina kjuana'en xi kjuendibanena ngat'are kjuatexumo. Nga tu kjuanda tsajan kitsjen'bangit'a kru 'ba kis'enere kjuana'en xi 'bakona. Ngat'a 'ba tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Tu'yañu xi tsjen'bangit'a jngu ya, kui xi kjuendibanere kjuana'en."
14 'Ba kuán tuxi ngat'are Cristo xuta xi bi judío sąkunire ndekuini kjuachikunta'en xi kitsuyatitjunre Abraham Na'enchana, 'ba tuxi sąkunina Isennixtjintsjere kui xi kitsuyatitjun nga sjana ña xi makjainna.
15 Jun nts'iąą, k'uejñakusun_nuų jotjin ngajinre xuta ngasun'ndio. Kionga tjin xi 'benda jngu kjua 'ba basennere ntsja xujun, tu'yá nde ma fa'axinnire chjire xi je tjit'a asa k'uet'a ngisare.
16 Ngu, Na'enchana kitsuyatitjunre Abraham mé= xi sjare kui ko ntje xi tse'e. Bi titsu enre Na'enchana tsa nkjin mani ntjere Abraham. Tusa titsu nga jngututu mani. "Ntje xi tsiji", titsu. 'Ba kui xi Cristo.
17 Kibi= xi mejénną xin_nuų nga 'ba texiąn. Jaskan nga Na'enchana je 'endako kjua Abraham, ja'es'ejña kjuatexumo, nga je ja'a ñujun sientu ko kate nu. Tunga bi mare kjuatexumo tsikjetsunya kjua xi 'endatitjun Na'enchana 'ba nga kjua'axinre chjire xi kitsuyatitjun ngayeje.
18 Ngat'a tsa kjuatexumo ya'a mé= xi sjana Na'enchana, je bi nde en xi kitsuyatitjun Na'enchana ndibanire xi sja. Tunga kjuanda xi Na'enchana kitsjare Abraham jendiba=nire en xi kitsuyatitjunre.
19 'Bamani, ¿mé= xa kis'eni kjuatexumo? Jaskan ja'es'ejña, tuxi xuta skueni nga tjinre je ngixkun Na'enchana. Kjuatexumo kuachjire ka'nda nga ja'e Cristo. Ngat'a Cristo xi ntjere Abraham xi tjinnere sąkure xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare. Na'enchana kitsikasen ankjelere nga kitsjare Moisés kjuatexumo, 'ba Moisés kitsikja'axtiuya nganire xuta.
20 Xi tsikja'axtiuya tu machjen sani kionga jó xuta mejénre k'uenda jngu kjua. Tunga ngat'are en xi kik'in titjunre Abraham, Na'enchana bi kuachjenre nga tjin xi tsikja'axtiuya, tusa kui fa suba jako Abraham.
21 'Bamani, ¿a tjimangane= kjuatexumo en xi kitsuyatitjun Na'enchana? ¡Jajainjín! Ngat'a tsa kis'ejña jngu kjuatexuma xi kų̨anre sik'endukunntsjai xuta, kiojín makixi xuta ngat'are kjuatexumo.
22 Tunga enre Na'enchana kitsik'endu'ñu ngatsi'i xuta ngat'are je, tuxi sąkunire xuta xi kų̨akjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi ja'ba kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare xi kų̨akjainre.
23 Kionga kje tjiínna kjuamakjain ngat'are Jesucristo, kjuatexumo kitsik'ejña'ñuna. 'Ba 'batsa'en tsiketsuba'ña= ka'nda nga kuatsejen 'yá= xi ma mankjainna ngat'are.
24 Jo=ni jngu chu'nda xi bafengi nisti, 'batsa'en kikona kjuatexumo ngixkun Cristo, tuxi kų̨akjainnina 'ba 'batsa'en kų̨akixiña.

25 Tunga je tjinna kjuamakjain ngat'a tse'e Jesucristo. Je bi nde machjennina nga kuafengina kjuatexumo.
26 'Ba ngatsi'u, je ki'ndire Na'enchana kuon, ngat'a makjainnu ngat'a tse'e Cristo Jesús.
27 Ngatsi'u xi je kisatendo ngat'are Cristo kichojo joni najñu Kui.
28 Bi nde tjinni xi judío ko xi bi judío, ninga xi chu'nda asa xi bi chu'nda, ninga xi xi'in, ninga xi chjun. Ngat'a tu jngu mo ko Cristo Jesús, kui kjua tu jngu mañu ngatsi'u.
29 'Ba tsa tse'e Cristo kuon, jun= xi ntjere Abraham, 'ba jun= xi sa̱kunu xi kik'inyatitjunre Abraham.

4

1 Ngu, kibi= xi texia̱n. Jngu ki'ndi chi xuntsja xi tjinre na'enre nga je machinga. Tunga nga sa'e chaja ngisare, 'ba= nguyare joni jngu chu'nda, ninga tsa kui tse'e yeje xi tjinre na'enre.
2 Tjin= xi tsikuenda 'ba tjin= xi kutsejenre tsajmire, ka'nda nga kjua'e nixtjin xi je 'enda na'enre nga xuntsja ngayéje xi tse'e.
3 'Ba 'ba=nde kuata'an ña nixtjin kuatse jan nga ki'ndi ngisa. Kuáan joni chu'nda 'ba tsiketsubangi_ra ngat'are isennixtjin xi batexuma ngasun'ndio.
4 Tunga kionga echu nixtjin xi je 'enda Na'enchana, kitsikasen Ki'ndire. Kui Ki'ndibiu xi kitsinre jngu chjun 'ba tsik'ejña ngi kjuatexumo.
5 'Ba kitsa'en tuxi kitsindaini xuta xi tjindu ngi kjuatexumo, tuxi kiskjebetjonina Na'enchana joni tsa ki'ndire.
6 'Ba ngat'a ki'ndire Na'enchana je kuáan, kui= kjua Na'enna kitsikasenni ngajin inimana Isennixtjintsjere Ki'ndire. Isennixtjintsjio tsu nga fako Na'enchana: "¡Ji Pachina̱!"
7 'Bamani, bi nde chu'ndani nganda'e, tusa ki'ndire Na'enchana. 'Ba ngat'a ji ki'ndire Na'enchana kuáin, ngayéje xi tjinre Na'enchana tsiji.
8 Nixtjin kuatse jan, nga kje 'yajíun Na'enchana, kuon chu'ndare nkjin kuya tsajmi xi "na'en" tsure xuta.
9 Tunga nganda'e nga je 'yo Na'enchana, asa jo mixan nga Na'enchana je benu, ¿jótsa'en nga nde mején nganinu nga kuangitjenngiu isennixtjin xi tsajainre kjua'ñu 'ba xi tumé chjire? ¿Ánñu mején nganinu nga kuon chu'ndare?
10 Tjin= nixtjin xi 'yakun, ko sa, ko s'i 'ba ko nu.
11 Tsakjun ma an, tsa tu kjuatjo kitsa'exaa̱ ngajinnu.
12 Te'bets'a_nuu̱ nts'ia̱. Ti'on yojonu joni an. Ngat'a an je= kitsa'aa̱n yojona̱ joni jun. Niñajanni ch'o kjinikonuu̱.
13 'Ba jotsa'en je 'yo, ngat'a kisatechi'inña̱, kui= kjua kitsikja'axtiuyani_nuu̱ en ndare Jesucristo nga titjunre.
14 'Ba ninga tsa kisakunu kjuasti ngat'are chi'in xi kisatia̱, tunga bi kji'yatonnuu̱ 'ba ninga bi kik'ejña̱t'axinnuu̱. Tusa kichjubetjonuu̱ joni tsa an jngu ankjere Na'enchana, joni tsa Cristo Jesús fa xi kichjubetjo.
15 Ngu, ¿ñá kiji ngayéje kjuatsja xi kis'enu kui nixtjinbiu? Ngat'a be=re takuaa̱n nga ka'nda kuáan kakún kji'naxjio tuxkún 'ba kitsa'enuu̱ kui nixtjinbiu.
16 'Bamani, ¿a stichanuu̱ nganda'e tu ngat'are nga texinya_nuu̱ xi kjuakixi?
17 Kui xutabiu mafo=re ngat'anu, tunga bi nda kjiyuju kjuafa'etsjenre. Tusa mejénre nga kuekot'axinnu ngat'ana̱, tuxi ku̱afoninu jun ngat'are kui.

18 Nda= tjin nga kuafonu ngat'are mé= xi nda tjin. Tunga ngantsjai
'batsa'en ngatjamo, 'ba bi tsa tu kionga tejñajin_nuu.
19 Jun ki'ndina, xi ngat'anu tefa'a ngañaa kjuanima, joni jngu chjun xi
tifa'a kjuanima nga tjis'ere jngu ki'ndi. 'Ba tojo 'ba=tsa'en kjua'aa kjuanima
ka'nda nga kjua'e nixtjin nga Cristo k'uejñajinkjinnu.
20 ¡Á tu onre kjua nga bi kio tejñako_nuu nganda'e, tuxi kja'e tsa'en
kjuako_nuu! ¡Bi nde 'beña mé= xi sa'aan ngat'anu!
21 'Ba t'innu jun xi mejénnu kuetsuba ngañu ngi kjuatexumo. ¿A kje
nu'yajíun xi kua'indut'a kjuatexumo?
22 'Bi tsu nga Abraham kis'ere jó ki'ndi, jngu xi kitsinre chjun chu'ndare
'ba jngu xi kitsinre chjunre, xi bi chu'nda.
23 'Ba ki'ndire chjun chu'nda, kui xi kitsin jotsa'en be xuta. Tunga
ki'ndire chjun xi bi chu'nda, kui xi kitsin tuxi k'uetjusunni xi Na'enchana
kitsuyatitjunre Abraham.
24 Ki=bi xi ma chutsejen kusun_ra. Ngojó yanchjinbiu, kui xi tsunire ngojó
kjua xi 'endako Na'enchana xuta xi tse'e. Jngu kjuabiu ndibanire ngijñacha
Sinaí. Kui xi chjun Agar, xi kitsinre nisti xi kuan chu'nda.
25 Ngat'a chjun Agar jo=ni ngijñacha Sinaí xi tijña nangi Arabia, xi 'bejña
kusunna naxinanda Jerusalén xi tijña nganda'e. Ngat'a kui naxinandabiu,
kui xi chjun chu'nda ko nistire.
26 Tunga naxinanda Jerusalén xi tijña ngank'aa, kui xi bi chu'nda 'ba kui xi
nistire kuáan ña.
27 Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Titsja_ri yojori chjun 'ndi
xi tsajainri ki'ndi.
Chi'ndaya tsjai ji xi bi 'ye
jótsa'en chja'a kjuanima nga tsin ki'ndi.
Ngat'a chjun xi kjinikumare,
kui xi ngisa s'ere ki'ndi
nga ko mare chjun xi tjinre xi'in.
28 'Ba jun nts'ia, joñu Isaac. Jun= nisti xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare
Abraham.
29 Tunga jo kuán nixtjin kuatse jan, 'ba=nde ma nganda'e. Ngat'a ki'ndi
xi kitsin jotsa'en be xuta, kui xi kitsjengike ki'ndi xi kitsin jotsa'en mejénre
Isennixtjintsjere Na'enchana.
30 Tunga 'bi= tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tik'ejñat'axin chjun
chu'nda ko ki'ndire. Ngat'a ki'ndire chjun chu'nda bi kuan sakut'are xi
xuntsja ki'ndire chjun xi bi chu'nda.”
31 'Bamani, nts'ia, bi ki'ndire chjun chu'nda kuáan ña, tusa ki'ndire chjun
xi bi chu'nda.

5

1 Cristo kitsindaina tuxi kuandaiña. Kui kjua kixi tinyañu 'ba bi nde
ba'e'ndeñu nga chu'nda kuon.
2 Tasen ñojon. An Pablo texin_nuu. Tsa kua'e'ndio nga kuon circuncidar,
tuxi kuakixiñu ngixkun Na'enchana, tumejín chjire ngat'anu mé= xi kitsa'en
Cristo.
3 'Ba fa xin ngani_ra ngatsi'i xi kuan circuncidar. Kui xi tjinnere sik'etjusun
ngayéje xi kua'indut'a kjuatexumo.
4 Xi tjin ngajinnu xi inyamangisjai nga kuakixi ngixkun Na'enchana tu
ngat'are nga sik'etjusun kjuatexumo, je tsikinyat'axinre Cristo 'ba bi nde
tjindujinni kjuandare Na'enchana.

5 Tunga ngat'a tsajan, tijñajinna Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba techuya=ña nga kụakixiạ ngixkun Kui tu ngat'are nga makjainna ngat'a tse'e Cristo.
6 Tu jngu je ma ko Cristo Jesús 'ba bi nde chjinire tsa kuáan circuncidar asa bi kuáan circuncidar. Tu kui xi chjire nga makjainna ngat'a tse'e Cristo 'ba nga nda chare kjuamakjainna ngat'are jotsa'en nimijáan xingia.
7 Nda= tsiketsubo nga titjunre tsakaiñu. ¿'Yá= xi 'echja'ndenu nga bi nde tenik'etjusunñu xi tjinre kjuakixi?
8 En xi tenik'etjusun nganda'e, bi ndibanire ngat'are Na'enchana xi kinchjanu.
9 Jo tsu xuta: "Jngu stinchi na'yu san tsisan ngayéje na'yure niñuxtilo."
10 'Ba be=re takuaạn ngat'are Na'enna Jesús nga bi kja'etsa'en sikja'etsjion. Tunga ngat'are xi bi nga'nde inyatsik'ejña kjuafa'etsjennu, tu'yañu xi 'ba inyatsa'en, kui xi kuanejere Na'enchana.
11 Tunga an nts'iạ, tsa tebe'e ngisaạ nijmi nga chjire nga kụan circuncidar xuta, ¿ánñu tojo tjenngikenina nchjabiu? Tsa 'batsa'en tetsikja'axtiuyaạ, bi nde ch'o kụanire nchjabiu nga tjinnere nga k'uangi ngat'are Cristo xi kis'et'a kru.
12 Nchja xi bi inyatsik'ejña nga'nde kjuafa'etsjennu, xi mejénre nga kuichat'o yojonu, ¡tusa ngatatet'akjin yojore kui!
13 Jun nts'iạ, Na'enchana kinchjanu tuxi kụandaiñu. Tunga ninga ndai_ru yojonu, bi ño'on xi mejénre yojonu. Tusa tatesin_ru xingiu tu ngat'are nga tijñajinnu kjuanimejen.
14 Ngat'a ngayéje xi kua'indut'a kjuatexumo tu jngu ma sani nga ko kibi: "Timején xingi jofatsa'en nimején yojori."
15 Tunga tsa nde jun xinejun xinet'añu xingiu, chutsejen_ru yojonu tsa 'ba si'on, tsa chjen nde jun sikjeñu xingiu.
16 Kui kjua xinni_nuụ. Tetsubo jotsa'en titsja ndiyanu Isennixtjintsjere Na'enchana, tuxi bi sik'etjusunñu xi mejénre yojonu.
17 Ngat'a xi mejénre yojona, kui xi bi mejénre Isennixtjintsjere Na'enchana. 'Ba xi Isennixtjintsjio mejénre, kui xi bi mejénre yojona. Ngojó 'batsa'en kjanko xinkjin, tuxi bi si'anñu xi mejénnu.
18 Tunga tsa Isennixtjintsjere Na'enchana titsja ndiyanú, tsu=nire nga bi nde ngi kjuatexumo tetsubañu.
19 Bi na'enre nga 'yare nga tjin xi tsik'etjusun xi mejénre yojore. Tsa'en kjuachajngi, tsa'en xi jndi ngixkun Na'enchana, 'ba 'ñu tsiskako yojore,
20 'ba bekun na'en xi ntsja xuta kuandani, 'ba tsa'en kjua'benda, mastike xinkjin, 'ba fosi, maxinre, 'ba mastire, nk'a 'baxje tajngu yojore, 'ba bakjanya yojore, makut'axinko xinkjin,
21 'ba mejénre nga s'ẹre xi tjinre xuta xi kja'ere, mach'i, 'ba 'ñu mach'i nga 'baxje s'i 'ba sa'e tsa'enjun tsa'ent'a. Ngayéje tsajmibi ko kja'e ngisa tsajmi joni kibi, kui xi tsa'en xuta xi tsik'etjusunre xi mejénre yojore. 'Ba xin_nuụ nganda'e jo kixin_nuụ nga titjunre. Xuta xi 'ba inyatsa'en, kui xi bi kjua'as'en ña batexuma Na'enchana.
22 Tunga nga tetsuba jotsa'en baku ndiyana Isennixtjintsjere Na'enchana, s'ena kjuanimejen, kjuatsja, kjuaxiu, 'ba ko kjuatsejnda. 'Ba bisekua xingia, nda xuta ma, 'ba kixi nik'etjusan xi nda,
23 nimakjua ña'an yojona, 'ba 'bech'osuba_ra yojona xi tjin. Ngat'are ngayéje tsajmibi tsajain kjuatexuma xi 'bech'ona nga 'ba si'an.
24 'Ba xuta xi tse'e Cristo Jesús, kui xi joni tsa je yat'a kru yojo jere xi mejénre tsajmi ch'o xi tjin ngasun'ndio 'ba xi matsjakonire.

25 Tsa kjuakixi nga ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana tetsubakunña
nganda'e, ngu, 'ba nde kua'e'nde_ra nga Isennixtjintsjio xi ngataku ndiyana.
26 Bi nk'a kjui'naxjia yojona, bi si'an nga nde ña sistini_ra xingia, 'ba bi
ngatjamaxinkakuan.

6

1 Jun nts'iạ, tsa te'yo nga tjin xi tjijenjin je, jun xi tetsubo jotsa'en baku
ndiya Isennixtjintsjere Na'enchana tiseko nga chjunitjen ngañu. Nimakjua
'naxjo yojonu nga 'ba si'on. 'Ba nga jngu jngu xi tjin ngajinnu nda ngatakut-
sejen, tuxi bi ko kui xut'ayakoni.
2 'Batsa'en tisekokañoxingiu kjuanima xi inyafa'a, 'ba 'batsa'en
sik'etjusun kjuatexumare Cristo.
3 Ngat'a tsa tjin xi tu kui tajngu je k'uaxje yojore ngajinre xuta xi yak'a
kionga tumé chjire, ndekui ti'bonachanire yojore.
4 Tusa nga jngua jngua tjinnere xutsejen_ra tsa nda tjin xi teña'an. 'Ba
'batsa'en tsja s'ẹna ngat'are xi teña'an 'ba bi tjinnere nga singusunkuaạ
yojona ngat'are xi inyatsa'en xuta xi yak'a.
5 Ngat'a nga jngua jngua kjine=na jotsa'en temekua yojona.
6 Ngayéje kjuanda xi tjinre xi tisakuyare enre Na'enchana ngatakjanyako
ko xi tibakuyare.
7 Bi yojonu ch'onacha_ru. Na'enchana bi ma s'ejñure. Ngat'a xi k'uentje
xuta, kui chanre xi k'ueku ngani.
8 Xi titsa'en xi ndibanire yojo jere, jo=ni tsa ti'bentje xujma xi bi nda.
'Ba chan xi k'ueku, kjuabeya. Tunga xi titsa'en xi ndibanire Isennix-
tjintsjere Na'enchana, jo=ni tsa ti'bentje xujma xi nda. 'Ba chan xi k'ueku,
kjuabenichun xi bi fet'a= xi sjare Isennixtjintsjio.
9 Kui kjua bi sikjejndani_ra yojona nga si'an xi nda. Ngat'a tsa bi sikje_ra
takuan, kjua'e nixtjin nga k'uekua chanre xi ti'bentjia.
10 'Bamani, nda sikua tu'ya xutañu nga kụan xi si'an, tunga ngisa fa tjun
k'uejña nts'ia xi tu jngu makjainna.
11 Chutsijon jótsa'en ya'e letra xi tetsi'indu_nuụ nga'e.
12 Xi mejénre k'uenenu nga kuon circuncidar, 'ba inyatsa'en ngat'a mejénre
nga nda skue xuta. Bi mejénre nga sjenngike xuta judío xi yak'a, nga kuakuya
nga tu ngat'are Cristo xi kis'et'a kru k'uangi xuta.
13 Ngat'a ninga xi 'benere nga kụan circuncidar xuta, bi tsik'etjusun xi
kua'indut'a kjuatexumo. Tunga mejénre nga jun kuon circuncidar, tuxi kụan
nk'a k'uaxjeni yojore ngat'are chụbạ xi kis'et'a yojonu.
14 Tunga ngat'anạ an, niñajanni mejénnạ nk'a k'uaxjaạ yojonạ, tsa bi
ngat'are nga kis'et'a kru Na'enna Jesucristo. Ngat'a kui t'a krubiu k'en yeje
xi tjin ngasun'ndio ngat'a tsa'an, 'ba an 'ba nde kio tseyaạ. Bi nde tejñakun
ngisañaạ ngat'are xi tjin ngasun'ndio.
15 Tumé chjire tsa kuáan circuncidar asa bi kuáan. Tu kui xi chjire nga
Na'enchana kitsa'en nganina xuta xatse.
16 Ngatatsjare Na'enchana kjuaxiu ko kjuanima kakun ngatsi'i xuta xi
'batsa'en tjindu jotsa'en nga je kixin_nuụ ko ngatsi'i naxinanda kjuakixire
Na'enchana.
17 'Ba nganda'e bi nde mejénninạ tsa tjin xi sja ngisanạ kjuasti. Ngat'a ya'a
chuba= yojonạ ngat'are xi kuata'aạn, xi bakutsejen nga tetsa'exat'a_rạ Jesús.
18 Nts'iạ, nga kjuandare Na'enna Jesucristo ngat'ejñajin inimanu. 'Ba
ngatjama.

Xujun xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Éfeso
EFESIOS

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo
jotsa'en kuamejénre Na'enchana. Tetsikasen_nuu xujunbi jun xuta tsjere
Na'enchana xi tetsubo naxinanda Éfeso, xi makjainnu ngat'are Cristo Jesús.
2 Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesu-
cristo.
3 Ngatjanichjire Na'enchana xi Naire 'ba Na'enre mani Na'enna Jesucristo.
Ngat'a kui xi kitsichikunta'enna ngank'aa ña xi tu jngu ma ko Cristo nga
kitsjana ngayéje kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere.
4 'Ñu= tjinre kjuanimejen. Kui kjua kiskja'ajinnina ngat'are Cristo kionga
kje tsa'enjín ngasun'ndio, tuxi tsje kuanña 'ba bi s'ena je ngixkun.
5 Ko kjuanimejen ja'ba je 'endatitjun nga ña kuan ki'ndire tu ngat'are
Jesucristo, jotsa'en kuatsjare 'ba kuamejénre.
6 Kui= kjua tenichjini_ra kjuandare Na'enchana xi bakutsejen kjuajere,
kjuanda xi kitsja kjuatjona ngat'are Ki'ndire xi tsimején.
7 ¡Á tuku kji'i tseni kjuandare Na'enchana! Kui 'echjintjai jena ko jinre
Ki'ndire 'ba kuachat'ana.
8 'Ñu tse kjuandabiu kitsjana, tuxi s'enina ngayéje kuya kjuankjin kakun
'ba nga kuankjinna xi tjin.
9 'Ba 'ejñatsejenna xi kuamejénre nga sa'en, xi 'ejña'mo nixtjin kuatse jan, xi
kuatsjare nga 'endatitjun ngat'are Cristo.
10 'Ba ki=bi xi 'enda: Nga kjua'e nixtjin xi kui mejénre, sijnguje yeje xi tjin
ngank'aa ko xi tjin ngasun'ndio ngi kjua'ñure Cristo.
11 'Ba Na'enchana kiskja'ajinni, tuxi tu jngu kuannii ko Cristo ngat'a ja'ba
je nda'e 'batsa'en 'endani jotsa'en kuamejéntitjunre. Ngat'a jotsa'en 'benda
Na'enchana 'ba mejénre, 'ba=tsa'en tsik'etjusun.
12 'Ba kitsa'en ngat'ani jin xi tjun kichuyee mé= xi nda ngat'are Cristo, tuxi
sichjinire kjuajere kui.
13 'Ba nde jun kjinu'yo 'ba kuakjainnu en xi tjinre kjuakixi. Kui xi en
ndare Jesucristo xi kitsik'anginu. 'Ba ngat'are Cristo kisakunu Isennix-
tjintsjere Na'enchana xi kitsuyatitjun nga sja. 'Ba 'batsa'en kis'ejñatsejenni
nga Na'enchana tse'e_ru.
14 Titjun= tsjana Isennixtjintsjere, tuxi xiakixiña nga sakuna xi jaskan
sjana, ka'nda nga kuandaikjin xuta xi 'echjintjai nga kuatse'e. Kui kjua
tenichjini_ra kjuajere Na'enchana.
15 'Bamani, ka'nda nga kjint'ia nga makjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesús
'ba nga nimijíon ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e kui,
16 bi tsikjejndaa nga tsja_ra kjuanda Na'enchana ngat'anu. Fa'etsjenna
ngat'anu kionga fakua Kui.
17 'Ba mi'a ngat'anu ngixkun Na'enchana xi Na'enre Na'enna Jesucristo,
Na'en xi tjinre kjuaje. Mi'a_ra nga Isennixtjintsjere ngatatsjanu kjuankjin
kakun 'ba ngat'ejñatsejennu xi tse'e Na'enchana, tuxi 'batsa'en nda xiañu Kui.

18 'Ba nde mi'a_ra̱ nga ngatakje'ii̱ kjuafa'etsjennu, tuxi xiañu mé= xi
techuya_ru jun xi xa kji'i kjinukjuaninu, tuxi xiañu jó kji'i je kjuaje xi sa̱kure
xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana.
19 Mejénna̱ nga xio nga tunima= tsa'en je nga'ñure Na'enchana xi
tsa'exajinna ña xi makjainna ngat'are kui, kui nga'ñu xi tsa'exajinna
ngusun= ko
20 nga'ñu xi kitsa'exajin ngajinre Cristo, nga kitsikja'aya nganire ngajinre
mik'en 'ba kitsik'ejña ngank'aa nga ngate kixire kui.
21 Na'enchana kitsjare Cristo nga'nde xi ngisa nk'a ngisa ngajinre ngatsi'i
xi batexuma, ko xi tjinre xa, ko xi tjinre kjua'ñu, 'ba ko xi tjinre tume ja'en xi
'yakun, bi tsa tu nixtjin xi tetsuba nganda'e, ko nixtjin xi sa'e ndiba.
22 Na'enchana 'endu ngi ndsaku Cristo ngayéje xi tjin, 'ba kitsa'en nga kui
xi ku̱an ngakure nga kuatexumare ngayéje xi tjin nga tu kjuanda tse'e xuta
xi makjainre ngat'a tse'e kui.
23 'Ba xi makjainre ngat'a tse'e Cristo, kui= xi joni yojore. 'Ba Cristo, xi tijña
tuña yejeñu, fa'etsijngukjinjinre xi makjainre ngat'a tse'e kui.

2

1 Ngat'a jun, jo=ni tsa je tseyo nixtjin kuatse jan tu kjuare jenu nga ch'o
kjiño'on.
2 Tsiketsubo ngajinre jenu, jofatsa'en xuta xi tjin ngasun'ndebi 'ba
kjinik'etjusun_ru isennixtjin ch'o xi ngaku xi tjinre kjua'ñu ngajinre isen-
nixtjin ch'o. Kui isennixtjin ch'o xi tsa'exajinre ka'nda nganda'e xuta xi bi
tsik'etjusun enre Na'enchana.
3 'Ba 'ba nde tsa'en tsiketsuba ngatsi'a nixtjin kuatse jan, jotsa'en
kuamejénre yojona nga'e ngasun'ndio. Kjinik'etjusan xi kuamejénre yojo
jena 'ba ko xi jendibanire kjuafa'etsjenna. Jo kjiña'an nixtjin kuatse jan,
kuáan kisakuna kjuastire Na'enchana tsakaiñu joni xuta xi yak'a.
4 Tunga 'ñu= fa'animare Na'enchana xuta 'ba 'ñu= kitsimejénna.
5 Kui kjua kitsik'endukunkonina Cristo nga tetsuba mik'ian ngat'are jena.
Ngat'are kjuandare Na'enchana kitsik'anginu.
6 'Ba Na'enchana ñatjen kitsikja'ayakona Cristo ngajinre mik'en 'ba tu jngu
kitsik'enduna ngank'aa ña xi tu jngu ma ko Cristo Jesús.
7 'Ba kitsa'en tuxi nixtjin xi sa'e ndiba kuakutsejenni jó kji'i tse kjuandare
ngat'a 'yare jótsa'en tjo_ra ngat'are Cristo Jesús.
8 Tu ngat'are kjuandare Na'enchana nga kjinik'anginu, ngat'a kuakjainnu
ngat'a tse'e Cristo. Bi jun xi kjinik'angiu yojonu, Na'enchana xi kitsa'en
kjuandabiu.
9 Bi ngat'are nga nda kjiña'an nga kjinik'angina, tuxi tu'yá ku̱an nk'a
k'uaxjeni yojore.
10 Ngat'a Na'enchana kitsa'enna. Ngajinre Cristo Jesús kitsixatsena, tuxi
si'anña xi nda, xi ja'ba je 'enda Na'enchana nga si'an, tuxi kuetsubaña
ngajinre xi nda.
11 'Bamani, jun xi bi xuta judío kuon nga'e ngasun'ndio, tikja'etsjion
jótsa'en tsiketsubo nixtjin kuatse jan. “Xuta xi bi kuán circuncidar”, kitsunu
xuta judío, ngat'a kui xi 'mire xuta xi tsa'en circuncidar xinkjin nga'e
ngasun'ndio.
12 'Ba nde tikja'etsjion nga kui nixtjinbiu tsiketsubat'axin_ru Cristo, 'ba
bi kisakut'anu mé= xi tse'e naxinanda Israel. 'Ba bi tsojon kuán mé= kjua
xi 'endako Na'enchana ko xutare, xi kitsuyatitjunre nga sjare. Nimé xi tsja

Na'enchana kichuya_ru. Tu chu̱ba̱ tsiketsuba=ñú ngasun'ndio nga bi kji'yo Na'enchana.
13 Kjin tsiketsubo nixtjin kuatse jan tsakaiñu, tunga nganda'e jngu je mo ko Cristo Jesús 'ba je tetsubatiño tu ngat'are jin xi 'esten.
14 Ngat'a Cristo 'ejña kjuaxiu ngajinre xi judío ko xi bi judío nga jngu naxinanda kitsa'en. Kitsikixuya xjo xi 'echja'ndere xuta, nga tuxi jngu ku̱anni. Ja'axin mé= xi kitsa'en nga kitsjenngike xinkjin xuta nga kitsja yojore nga k'en t'a kru.
15 Nga k'en, nkjin ka'a xi kua'indut'a kjuatexumo 'ejñat'axin=. 'Ba nga tu jngu ma ko Cristo, 'batsa'en jngu naxinanda xatse kitsa'en ngojó naxinando 'ba kitsjare kjuaxiu.
16 Nga k'en t'a kru, ja'axin xi kitsa'en nga kitsjenngike xinkjin xuta. 'Ba 'batsa'en tu jngu yojo kitsa'en ngojó naxinando 'ba ngojó jakonda ngani Na'enchana.
17 Cristo ja'eke'enu nijmi nga tjinnu kjuaxiu jun xi bi judío xi kjin tsiketsuba_ru Na'enchana nixtjin kuatse jan. 'Ba 'ba nde ja'eke'ere nijmi xuta judío xi tiña tsik'endu ngayeje.
18 Ngat'a ma fechut'atiña_ra Na'enchana nganda'e tu ngat'are Cristo 'ba ngat'are Isennixtjintsjere xi jngututu mani xi kika'ena nga jngua jngua, xi judío ko xi bi judío.
19 'Bamani, bi nde xuta xi xin nangire kuánñu ninga bi nde kja'e xutañu. Tusa tu jngu naxinanda mo ko xi makjainre ngat'a tse'e Cristo. Je xinkjin Na'enchana kuán tsi'u.
20 Jun jo=ni jngu ni'ya xi tjimanda. 'Ba nchja chinga apóstol ko nchja chinga profeta nga'nde ña tjimandasun ni'yo. 'Ba Jesucristo= xi ndiojo xi tjinngire xjo ni'yo.
21 Ngajinre Cristo tu jngu tjima ni'yo 'ba 'ñu tjis'e. 'Ba tibisetjen nga tjima jngu ningu tsje ngat'are Cristo.
22 Jngu mako Cristo 'ba 'batsa'en ko jun xi bi judío tjimajinnu nga'nde ña tijñaya Isennixtjintsjere Na'enchana.

3

1 Kui kjua an Pablo tekjiyañą nduya ngat'a tsa'exat'a_rą Cristo Jesús nga tsikja'axtiuya_nuu̱ jun xi bi judío en ndare kui.
2 'Yañu nga Na'enchana kitsjaną xabi nga tu kjuanda tsojon, nga kue'e_nuu̱ nijmi ngat'are kjuandare kui.
3 Yakutsejen=ną mé= xi 'mo 'ejña nixtjin kuatse jan, jotsa'en je kitsi'induchi_nuu̱.
4 'Ba nga k'uexkiyo xujunbi, ku̱ankjinnu mé= xi 'bią ngat'are xi 'mo kis'ejña ngat'are Cristo.
5 Xi bi kik'inyare xuta xi kis'e kuankjin nu jan. Tunga nganda'e Isennixtjintsjere Na'enchana je yakutsejenre apóstol tsjere ko nchja chinga profetare kibiu.
6 'Ba kibi= xi 'mo kis'ejña tsakaiñu: ngat'are en ndare Jesucristo xuta xi bi judío 'ba=nde sa̱kure ngayéje xi sja Na'enchana, 'ba nde tu jngu yojo ma ngajinre Cristo, 'ba nde sa̱kut'are ngayéje xi ja'ba kitsu Na'enchana nga sjare xuta xi tse'e ngat'are Cristo Jesús.
7 'Ba Na'enchana kitsja xana̱ nga sikja'axtiuyaą en ndabi. 'Ba tjin kjuandare Na'enchana xi kitsa'ena̱, 'ba 'ba tjin kjua'ñure Na'enchana xi titsa'exajinna̱.

8 'Ba an= ña xi ngisa ichi ngisa ngajinre ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana. Tunga kitsa'e=na kjuandabi nga tetsikja'axtiuyaa ngajinre xuta xi bi judío kjuandare Cristo xi tu'yá mankjinkjinkjinre.
9 'Ba kis'enena nga k'uejñatsijaan jótsa'en ti'betjusun mé= xi 'mo 'ejña nixtjin kuatse jan Na'enchana xi kitsa'en ngayéje xi tjin.
10 'Ba 'batsa'en ngat'are xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo tis'ejñatsejen nganda'e jó tjin kuya kjuankjin kakun tjinre Na'enchana. Tis'ejñatsejen ngixkun xi tjinre xa ko xi tjinre kjua'ñu ngank'aa.
11 Xi ja'ba je nda'e 'endani Na'enchana ka'nda nixtjin kuatse jan 'ba ngat'are Na'enna Jesucristo je kitsik'etjusun kibiu nganda'e.
12 Ngat'a tu jngu ma ko Cristo 'ba ngat'a makjainna ngat'a tse'e, bi nde makunnina nga fechut'atiña_ra Na'enchana ngat'a be=re takuan nga nda skjebetjona.
13 'Bamani, temi'a_nuu nga bi nikje_ru kakún ngat'are nga tefa'aa kjuanima tu kjuanda tsojon. Ngat'a nga tefa'aa kjuanima, kio= tjindibanire nga tisakunu kjuaje.
14 Kui= kjua basenkunch'inñaa ngixkun Na'enchana.
15 Xi tsjare ja'enre ngatsi'i xi ki'ndire mani, xi tjindu ngank'aa ko xi tjindu ngasun'ndio.
16 Mi'a_ra nga Isennixtjintsjere ngatatsja nga'ñunu jo tjin kjuajere xi 'ñu tse, tuxi s'enire nga'ñu inimanu,
17 'ba tuxi Cristo ngat'ejñajinni inimanu tu ngat'are nga makjainnu. 'Ba ngatjinanga jamanu ngajin kjuanimejen 'ba kixi tinyo,
18 tuxi 'batsa'en ngatjas'enu nga'ñu nga ñatjen kuankjinnu ko ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana jó kji'i teya 'ba nduju 'ba nanga 'ba nk'a kjuanimejenre Cristo.
19 Mejénna nga xio kjuanimejenre Cristo, xi fa'axtiunere nga ko mare xi mankjinna, tuxi 'batsa'en ngatjamañu jofatsa'en mejénre Na'enchana.
20 Ngatanichjire Na'enchana xi ngisa ts'axtiu mare ña'an nga ko mare xi chja'a_ra asa xi nikja'etsjian, ngat'are kjua'ñure xi tsa'exa ngajinna.
21 Kui xi ngantsjai nixtjin ngatasakure kjuaje ngat'are Cristo Jesús 'ba ngat'are xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo ko ntjere xi sa'e ndiba. 'Ba ngatjama.

4

1 'Bamani, an xi tekjiyaa nduya ngat'a tetsa'exat'a_ra Na'enna Jesucristo te'bets'a_nuu nga kixi tangiko yojonu, jotsa'en tjinni nga sa'en xuta xi Na'enchana kinchjare. Ngat'a Na'enchana kinchjanu.
2 Nima 'naxjo yojonu 'ba ngatjas'enu kjuanima kakún. Ngatjas'enu kjuatsejnda 'ba ngatakakokañanu xingiu tu ngat'are kjuanimejen xi tijña ngajinnu.
3 T'ene_ru yojonu nga tu jngu ngatjamantsjo ko xingiu, jotsa'en tsja ndiyanu Isennixtjintsjere Na'enchana, tuxi tu jngu kuetsubañu ko kjuaxiu.
4 Ngatsi'a tu jngu yojo= maña, ndekuini Isennixtjin tjinna, 'ba kjinukjua=na ngayeje nga tu jngu sa xi xuya_ra.
5 Jngu mani Na'en, tu jngu sani kjuamakjain, 'ba tu jngu sani kjuasatenda.
6 Jngu mani Na'enchana xi Na'enna mani ngatsi'a, xi batexuma tsi'ina 'ba tsa'exajin tsi'ina 'ba tijñajin tsi'ina.
7 Tunga nga jngua jngua ja kisaku ja kisaku=na kjuanda jotsa'en kit-sika'bina Cristo.
8 Kui kjua 'batsa'en kua'indut'ani enre Na'enchana:

Nga tsijin ngank'aa, kiko nkjin xi 'endu'ñu,
'ba xutare kisakure mé= xi kika'ere.
9 'Ba ¿mé= xi tsunire nga tsijin? Ngu tsunire nga tjun jendejen 'nda t'anangiu.
10 'Ba xi jendejen, kui xi nde tsijin ngani ngisa ts'axtiure ngank'aa, tuxi k'uejñajinnire 'ba ko kjuatexumare sitsekjinkjinni ngayéje xi tjin.
11 'Ba kuifa ni suba kitsjare kjua'ñu nga tjin xi kuan apóstol 'ba ko profeta. 'Ba nde kitsja kjua'ñure nga tjin xi sikja'axtiuya en ndare Na'enchana, nga tjin xi sja ndiyare xi makjainre ngat'a tse'e kui 'ba nga tjin xi kuakuya ion.
12 'Ba 'batsa'en kitsik'endunda xi makjainre ngat'a tse'e kui, tuxi sa'exat'anire 'ba tuxi sakunga'ñu ngisanire yojore Cristo,
13 ka'nda nga kjuecha nga tu jngu kuan ngatsi'a ngat'are mé= xi makjainna 'ba ngat'are mé= xi 'ya ngat'are Ki'ndire Na'enchana. 'Ba 'batsa'en kuacha joni xuta xi je tjinre kjuafa'etsjen ka'nda nga kuangusunkua Cristo nga tjijngua 'ba nimé nde chaja ngisanina.
14 'Ba bi nde kuanña joni tsajmi xi fiko i fiko jan ntjo, joni nisti ki'ndi xi tsisinre tume xi bakuya xuta 'ba ta'a tsjenngire kjuamañare xuta ndesu xi mangisjai jótsa'en 'bonachare xuta.
15 Tusa xuba nijmia xi kjuakixi ngat'a nimejénña xingia, 'ba 'batsa'en kuacha ngajinre Cristo xi nindaku yojo.
16 'Ba ngat'are kui ngayéje yojo tu jngu ma sa, 'ba nda tsuba'ñu xinkjin ngayéje ka'a xi tjinre. 'Ba tsa ngayéje ka'a nda inyatsa'exa, ngayéje yojo ngisa= nda kuacha 'ba saku nga'ñure nga tjindujin kjuanimejen.
17 Kui kjua 'ba xinni_nuu 'ba nga ko ja'enre Na'enna Jesús tebe'e_nuu nijmi nga bi nde 'batsa'en betsubañu jotsa'en tjindu xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, xi tuxkia tsajmi tsikja'etsjen.
18 Kui tu tijñu kjuafa'etsjenre 'ba tjindut'axinre kjuabenichun xi tsja Na'enchana, ngat'a kitsitaja= inimare 'ba bi nde mankjinnire xi tse'e Na'enchana.
19 Bi nde tjinnire kjuasuba, 'ba je= kitsingantsjare yojore ngat'are xi ch'o. Bi nde 'bech'onire yojore nga tsa'en ngayéje kuya je xi tsijndi ngixkun Na'enchana.
20 Tunga jun, bi kui xi kisakuyanu ngat'are Cristo, nga 'ba si'on.
21 Ngat'a je kjinu'yo ngat'are Cristo 'ba kisakuyanu xi tse'e, ngat'a xi kjuakixi= tijña ngajinre Jesús.
22 T'ejñat'axiun jotsa'en tsiketsubo nixtjin kuatse jan. 'Ba nde t'ejñat'axiun inima chinganu xi kitsa'en je xi kjinikjekjua tu ngat'are xi kuatsjanu nga kis'ejñunu.
23 Tjinnere nga sixatse ngañu inimanu ko kjuafa'etsjennu.
24 Tixatsio yojonu joni tsa najñu xatse chojo. Ngat'a Na'enchana kitsixatse ngani inimanu, tuxi kuanñu jo kji'i kui, jotsa'en kixi 'ba tsje kjuakixire.
25 'Bamani, bi nde en ndesu nukjuañu. Tusa en kixi chuko xingiu, ngat'a tu jngu yojo= mañа ngatsi'a.
26 Nga kuastinu, bi je ño'on nga kua'e'ndio nga kjuastibiu kuatexumanu. Bi nisti_ru yojonu ba'a nixtjin,
27 ninga bi ba'e'nde_ru chanayiu.
28 Xi tsa'en cheje bi nde ngatatsa'en ngisani. Tusa ngatatsa'exa 'ba ngatatsichjen ntsja nga sa'en mé= xi nda, tuxi 'batsa'en kuan kuasekoni xuta xi machjenre tume tsajminu.
29 Nimé en ch'o tsu ngat'etju ndsu'bo. Tusa chuba nijmiu en xi nda tsu xi sjare nga'ñu xi machjenre xuta, tuxi sakunire kjuachikunta'en xuta xi kjuint'e ennu.

30 Tumé ño'on xi sibare Isennixtjintsjere Na'enchana. Kui xi kitsa'enu tuxi
xianire nga jun xutare Na'enchana kuon nga kjua'e nixtjin nga k'uangikjiun.
31 'Naxjejin yojo inimanu kjuasticha, ko kjuakjon 'ba ko kjuastijndo. Bi
nukjuasi'o, bi ch'o 'mi_ru xingiu, 'ba bi ch'o niko xingiu ngat'are tume
tsajminu.
32 Tusa nda tikokaṉ̃o xingiu 'ba ngatjas'enu kjuanima kakun. Tichat'a_ru
xingiu jotsa'en Na'enchana kitsichat'anu ngat'are Cristo.

5

1 'Bamani, chjungi_ru Na'enchana, ngat'a ki'ndire xi 'ñu tsimején kuon.
2 'Ba nde tsa'en timejénntsjo xingiu jotsa'en kitsimejénna Cristo. Xi kitsja
yojore nga k'enntjai ngat'ana, joni jngu chje xi nda jen xi kjiningantsjare
Na'enchana.
3 Jun xuta tsjere Na'enchana kuon. Kui kjua bi 'batjinni nga k'uaxki
ngat'anu ngat'are kjuachajngi, tumeñu xi jndi ngixkun Na'enchana, asa nga
mejénnu s'e̱nu xi tjinre xuta xi yak'a.
4 Bi en xi ch'otsu nukjuo, ninga en chikun, ninga en ska, ngat'a bi chjire
kibiu. Tusa kjuanda ta'e_ru Na'enchana.
5 Ngat'a 'yañu nga xi tsa'en kjuachajngi 'ba ko xi tsa'en xi tsijndi ngixkun
Na'enchana 'ba nga ko xi mejénre s'e̱re xi tjinre xuta xi yak'a, kui xi bi ku̱an
kjua'as'en ña batexuma Cristo ko Na'enchana. Xi mejénre s'e̱re xi tjinre xuta
xi yak'a, kui xi tsa'exat'are kja'e na'en xi bi Na'enchana.
6 Bi ba'e'ndio nga tjin xi k'onachanu ko en xi tsajainre ndiyare, ngat'a
ngat'are kibiu kjuastire Na'enchana ndibanere xuta xi bi tsik'etjusun enre.
7 Kui kjua bi kio ningajinkoñu yojonu xi 'ba inyatsa'en.
8 Ngat'a nixtjin kuatse jan tsiketsuba=ñú ña jñu, tunga nganda'e tu jngu
je mo ko Na'enna Jesús 'ba ña tsejen je tetsubo. Kui kjua tetsubañu jotsa'en
tjinni nga k'uendu xi tjindu ña tsejen.
9 'Ba kionga tetsuba ña tsejen, kui xi tsa'en nga ña'an xi nda, xi tsje 'ba xi
kixi.
10 Tinyisjo xi matsjare Na'enchana.
11 'Ba bi ningujeko yojonu xuta xi tjindu ña jñu nga tsa'en xi tumé chjire.
Tusa t'ejñatsijon kibiu jun.
12 Ngat'a ka'nda nga nukjua kjuasuba= ngat'are xi tsa'en ña jñu xutabiu.
13 Tunga nda= 'yare ngayéje xi tjin nga s'endutsejen ña tsejen,
14 ngat'a ndi'u= xi 'bejñatsejen tumeñu. Kui kjua 'ba tsuni jngu kjuatexuma:
Ji xi tetsjujñafe, tikja'a_ri yojori.
Tisetjenjin_ri mik'en,
'ba Cristo sitsejenri.
15 'Bamani, nda chutsijon jótsa'en temanginko yojonu. Bi 'batsa'en betsubo
joni xuta chikun, tusa joni xuta nkjin kakun.
16 Ti'on xi nda tume chubañu nga ku̱an xi si'on, ngat'a ch'o tjima nixtjin xi
tetsuba nganda'e.
17 Kui kjua bi tu chu̱ba̱ ña'anñu joni xuta chikun, tusa ngatjamankjinnu xi
mejénre Na'enna nga si'on.
18 Bi nich'iu yojonu, ngat'a kui kibiu xi tsa'en nga ña'an tume tsajminu.
Tusa Isennixtjintsjere Na'enchana ngatatsejinnu.
19 'Ba chuko nijmi ko xingiu salmo ko son xi tsichjire Na'enchana, 'ba
tijndo jotsa'en kuakuyanu Isennixtjintsjere Na'enchana. Tijndo 'ba tichji_ru
Na'enchana ko ngayéje inimanu.

20 'Ba tume yejeñu xi kụan asa xi sạkunu, nga ko ja'enre Na'enna Jesucristo ta'entsjai_ru kjuanda Na'enchana.

21 Ngi 'nde ti'ankaño yojonu nga ko xingiu, ngat'a 'yakun=ñu Cristo.

22 Jun xi chjun kuon, ngisa ngi 'nde teko yojonu ngat'are xi'innu jotsa'en ngisa ngi 'nde meko yojonu ngixkun Na'enna Jesús.

23 Ngat'a xi xi'in, kui= xi ngakure chjunre jotsa'en Cristo ngakure xi makjainre ngat'a tse'e kui. Xi makjainre ngat'a tse'e Cristo, kui= xi joni yojore Cristo 'ba kui= xi Cristo tsik'angi.

24 Jotsa'en xi makjainre ngat'a tse'e Cristo ngisa ngi 'nde fiko yojore ngat'are kui, 'ba nde tsa'en ngisa ngi 'ndekjin ngatjiko yojore xi chjun kuán ngat'are xi'inre.

25 'Ba jun xi xi'in kuon, timijon chjunnu jotsa'en Cristo kitsimején xi makjainre ngat'are kui 'ba kitsja yojore nga tu kjuanda tse'e.

26 'Ba xuta tsjere Na'enchana kitsa'en nga ko enre kitsitsjekoni 'ba ko nanda yanejunkoni.

27 Ngat'a mejénre nga xi makjainre ngat'are kui kua'na nga kjuechu ngixkun, nga bi s'ẹre tsajmi xi jndi ninga bi nyiyu kụakun ninga kja'e tsajmi xi 'ba ni joni kibiu, tusa tsje 'ba nimé je s'ẹre.

28 'Ba nde 'batsa'enni xi xi'in kuán tjinnere nga simején chjunre, jotsa'en tsimején yojore kui. Xi tsimején chjunre, kui xi tsimején yojore.

29 Ngat'a tsajain xi tonre yojore. Tusa tsjare xi chine 'ba tsikuenda, jo tsiko Cristo xi makjainre ngat'are kui.

30 Ngat'a xki ka'a yojo xi tjinre yojore Cristo, kuiña ña.

31 “Kui kjua xuta xi'in k'uejñani xichare 'ba k'uejñako chjunre, 'ba tu jngu yojo kụan ngojó.”

32 Kibi= xi 'mo 'ba 'ñu nanga. Tunga tu ngat'are Cristo sani 'ba ngat'are xi makjainre ngat'are kui tenchjaạ nga 'ba texiạn.

33 Tunga ngat'anu ngayeje, 'ba xin_nuụ xi xi'in kuon nga nga jngu jnguu tjinnere nga simijíon chjunnu jotsa'en nimijíon yojonu. 'Ba xi chjun kuán, ngatjabekun xi'inre.

6

1 'Ba jun xi ki'ndi nisti kuon, tasen ñojon_ru enre xichanu ngat'a Na'enna Jesús= tse'e_ru. Ngat'a ki=biu xi kixi tjin nga 'ba si'on.

2 Ngajinre kjuatexumo, kui= kibi xi tjun tsu ngat'are kjuanda xi Na'enchana sjare xi sik'etjusun enre: “Chakuin na'enri ko nari,

3 meni nda kuenini 'ba tsé kụanri nga'e ngasun'ndio.”

4 'Ba jun xi na'en kuon, bi ts'en niko ki'ndinu xi sa'en nga kụastire. Tusa taku ndiya_ru nga sicho 'ba takuya_ru xi tse'e Na'enchana.

5 'Ba jun xi chu'nda kuon, nt'e ti'on yojonu ngat'are xi nainu nga'e ngasun'ndio. Chakun 'ba tikuncho 'ba ngayéje inimanu ti'axat'a_ru, joni tsa Cristo teña'axat'a_ru.

6 'Ba 'ba ti'anntsjo, bi tu kionga tikutsejen'anu, tsa tuxi nda skueninu. Tusa ti'on joni chu'ndare Cristo xi ngayéje inimare tsik'etjusun xi mejénre Na'enchana.

7 Ngayéje inimanu ti'axo joni tsa Na'enna Jesús teña'axat'a_ru 'ba bi joni tsa tuxkia xuta.

8 Ngat'a 'yañu nga Na'enchana sja ngojo nganire xi nda kitsa'en nga jngu jngu xuta, ninga chu'nda asa bi chu'nda.

9 'Ba jun xi nai tji'minu, 'ba nde tsa'en nda tiko chu'ndanu. Bi chjutiko. Ngat'a 'yañu nga jun ko kui tu jngu Nainu xi tijña ngank'aa 'ba kui bi kabi tsiko xuta.
10 'Ba xi fet'ani nts'ią, ngat'a tu jngu mo ko Na'enna Jesucristo, ta'e nga'ñu_ru yojonu ko nga'ñure kui xi 'ñu je.
11 Joni jngu chasoldadu xi banda yojore nga kjan, 'batjo yojonu ko xi tsja Na'enchana, meni nga 'ñu tetsubañu nga kjuendibanenu kjuamañare chanayiu.
12 Ngat'a bi xuta ngasun'nde xi temixkjankua, tusa xi batexuma, xi tjinre xa, ko xi tjinre kjua'ñu ngasun'nde jñubi, 'ba ko isennixtjin ch'okun xi tjin ngank'aa.
13 Kui kjua 'batsa'en tjandañu yojonu joni chasoldadu xi Na'enchana kitsja yejere xi kue'ñukoni yojore, tuxi xukjuaninu nga kjua'e nixtjin nga kuixkjankonu. 'Ba nga je tjinda yejenu yojonu, kixi tinyo.
14 'Bamani, kixi tetsubo tsu'ba. Xi kjuakixi t'ekjo ndayanu 'ba ko kjuatsje tja'moñu nisinnu.
15 'Ba joni jnde, tjayo kjuaxiu xi ndibanni en ndare Na'enchana, tuxi kuetsubandantsjaiñu nga sikja'axtiuyo en ndabi.
16 'Ba joni escudo, 'ñu ngatjamakjainntsjainu, tuxi 'batsa'en kụan sik'oyañu ngayéje flecha xi titi xi kanikja'a chanayiu.
17 T'ejintakun nga Na'enchana kitsik'anginu, 'ba 'batsa'en t'eyo nindakú joni jngu casco. 'Ba ndubo enre Na'enchana xi joni espada xi tsja_nuụ Isennixtjintsjere Na'enchana.
18 Chukontsjo Na'enchana jotsa'en sja ndiyanu Isennixtjintsjere. Chuko 'ba chja'a_ru mé= xi machjennu. Tetsubakun 'ba bi nikje_ru kakún nga xuko ngat'are ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e kui.
19 'Ba nde chuko Na'enchana ngat'ana̱ 'ba chja'a_ru nga ngatatsjana̱ en xi kuinchjaą, tuxi ko kjua'ñu kuinchjañą nga xinyaą xi 'mo kis'ejña nixtjin kuatse jan, xi je ti'bejñatsejen en ndare Na'enchana nganda'e.
20 'Ba ngat'are ion tekjiyaą nduya an xi nchja ngojore Na'enchana. Chuko Na'enchana ngat'ana̱, tuxi ko kjua'ñu kuinchjañą nga sikja'axtiuyaą enre, jotsa'en tjinni nga sa'aą̈n.
21 Mejénnana̱ nga 'ba nde xio jun ngayeje jótsa'en tejñaą 'ba mé= xi tetsa'aą̈n. Tíquico, nts'ia xi 'ñu tsimijaą̈n 'ba xi nda titsa'exat'are Na'enna Jesús, kui kue'enu nijmi ngayéje kibiu.
22 Kui= kjua tetsikasenni_nuụ, tuxi xiañu ngat'a tsajain 'ba tuxi są̱kuninu kjua'ñukakun.
23 Na'enchana ko Na'enna Jesucristo ngatatsjare nts'ia kjuaxiu ko kjuanimejen, tuxi ngisa nda ngatjamakjain ngisanire.
24 'Ba nde kjuandare Na'enchana ngat'ejñajinre ngatsi'i xi tsimején Na'enna Jesucristo ko kjuanimejen xi bi fe.

Xujun si kitsikasenre Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Filipos
FILIPENSES

1 An, Pablo, 'ba ko Timoteo, jin xi teña'axat'a_ri Jesucristo, tenikasenri xujunbi ngatsi'i xuta tsjere Na'enna xi tjin naxinanda Filipos, xi tujngu tjinduko Jesucristo, nga ko nchja ngakure ningu 'ba ko nchja xi baseko.

2 Nga Na'enchana 'ba Na'enna Jesucristo ngatatsjanu kjuandare 'ba kjuaxiure ngajin inimanu.

3 Ngantsjai nga fa'etsjennạ ngat'anu, tsja_rạ kjuanda Na'enchana.

4 'Ba ngantsjai nga 'bets'antjai tsi'i_nuụ jun, matsjanạ nga 'ba tsa'aạn.

5 Ngat'a ñatjen teña'axat'a_ra en ndare Jesucristo, 'nda nixtjin nga titjun kuakjainninu 'ba ka'nda nganda'e.

6 'Ba bere takuaạn nga Na'enchana xi 'etuts'inre nga kitsa'en ngajinnu xa xi nda, 'ba kui xi nda kueko nduju= ka'nda nixtjin nga kjua'e ngani Jesucristo.

7 'Ba nda tjin ngat'anạ nga 'batsa'en tsikja'etsjiạn ngat'anu ngatsi'u, ngat'a ngajin inimanạ tetsubajiun. Ngat'a ndekuini kjuandare Na'enchana xi techjubekonuụ ninga tsa nduya tekjiyaạ, 'ba ninga tsa ngixkun xutaxa tetsikjanntjaạ 'ba tetsikixiyaạ en ndare Jesucristo.

8 Ngat'a Na'enchana be= jo tsa'en fa'etsjennạ ngat'anu ngatsi'u nga tjo tsa'ennu ko kjuanimejenre Jesucristo xi tijñajinnạ.

9 'Ba 'bitsa'en 'bets'antjai_nuụ jun: nga Na'enchana janda 'ñu ngatatsije ngisa kjuanimejénnu ko kjuafa'etsjen xi kixi 'ba ko kjuamankjin xi nda.

10 Meni nga kụan xja'ajinñu mé= xi nda 'ba tuxi tsje kuetsubañu 'ba tumé xi skanejeñu nixtjin nga kjua'e ngani Cristo.

11 Kui nixtjinbiu kuakutsejen nkjin kuya tsajmi xi nda xi kjiño'on tu ngat'are Jesucristo, tuxi 'batsa'en s'ejñatsejenni kjuajere ko kjuanichjire Na'enchana.

12 Jun nts'iạ xi tsimejénnạ, mejénnạ nga xio mé= xi tu kuata'aạn nga'e, kui=biu kitsja nga'ñu ngisa nga kijinduju en ndare Jesucristo.

13 Ngat'a ngatsi'i chasoldadure xuta titjun ko ngatsi'i xuta xi yak'a je tsabe nga tu ngat'are Cristo nga kjiyaạ nduya.

14 Kui kjua nga nduya tekjiyaạ, mején ngatsi'i nts'ia ngisa inyasaku nga'ñure nga inyatsikja'axtiuya en ndare Na'enchana nga bi inyatsakjun.

15 Kjuakixi= nga tjin xuta xi tsikja'axtiuya en ndare Cristo ngat'a maxinre ngat'a tsa'an 'ba mejénre k'uejñatitjunnạ. Tunga tjin= yak'a xi inyatsikja'axtiuya nga ko ngayéje inimare.

16 Kui xutabiu inyatsikja'axtiuya enre Na'enchana ngat'a tjinre kjuanimejen 'ba be nga kjiya nga'e tuxi sikjanntjaiñaạ 'ba sikixiyañạ en ndare Na'enchana.

17 Tunga xuta xi yak'a, inyatsikja'axtiuya ngat'are Jesucristo nga tu kjuanda tse'e. Bi kjuakixini nga 'ba inyatsa'en, tu ngisa= mejénre nga saku ngisanạ kjuanima nga nduya tekjiyaạ.

18 Tunga bi kuenda tsa'aạn. Nisi= tjin xi tu 'ba inyatsa'en sa asa ko ngayéje inimare, tunga tojo tifa'axtiuya en ndare Cristo, 'ba kui= xi tsja= manạ. 'Ba 'ñu s'ẹngisanạ kjuatsja.

19 Ngat'a 'be=ña nga ngayéje xi temata'aan nga'e, kui xi sa'en nga
sik'anginą tu ngat'are nga te'bets'antjainuų 'ba nga ko Isennixtjintsjere
Jesucristo tibasekoną.
20 'Ba jotsa'en 'ñu mejénną 'ba tekuyaą nga niñajanni sąkuną kjuasuba.
Tunga ko ngayéje kjua'ñukakun nganda'e joni ngantsjai xiare kjuajere Cristo
ngat'are mé= xi tjimata'en yojoną, ninga tsa tejñakuąn asa tsa je 'eyaą.
21 Xi ngat'a tsa'an, tsa tejñakuąn, tejñakunñaą ngat'are Cristo. 'Ba tsa
kueyaą, tu ngisa= sa'ensaąn.
22 Tunga tsa kųatejñakun ngisaą nga'e ngasun'ndebi 'ba kųan kuiko nduju
ngisaą xa xi kika'eną, ngu bi 'bią mé= xi skja'ajiąn.
23 Ngat'a nga masenre ngojó tsajmibi tesenyaą. Jngu ka'ani, mejénną
k'uejñaą ngasun'ndebi nga kuikatejñaą ko Cristo, ngat'a ngisa= 'ñu nda tjin
ngat'a tsa'an.
24 Tunga xi ngijngu ka'a nde, 'ñu= machjen ngisa nga kųatejñakun ngisaą
nga tu kjuandanu.
25 'Ba ngat'a bere takuaąn kibi, kui kjua 'beñą nga kųatejñakun ngisaą 'ba
nga kuatejñajin ngisa_nuų ngatsi'u, tuxi 'ñu s'ęjin ngisaninu 'ba tuxi tsja
s'ęninu nga makjainnu.
26 'Ba 'batsa'en, s'ęngisanu kjuakixi nga sichji_ru Cristo Jesús ngat'a tse'e
mé= xi tu kitsa'en ngat'a tsa'an kionga kjuechujin ngani_nuų.
27 Ngu tu kui sani kibi: tetsubo jotsa'en bakuyana en ndare Cristo. Tsa
kjuikutsejen_nuų, skueñaą jótsa'en tetsubo. 'Ba tsa kjin tejñaą, kuint'ią en
ngat'anu, nga kixi tenyo, nga ndejnguni kjuafa'etsjennu, 'ba nga jngu ño'on
yojonu nga ñatjen temixkjanntjo ngat'a tse'e kjuamakjain xi bakuya en ndare
Na'enchana,
28 'ba nga niñajanni tekun_ru xi stikenu. Ngu kibi= chubare xi baku nga
sichaja xutabiu, tunga jun k'uangiu ngat'a Na'enchana sik'anginu.
29 Ngu xi kitsa'enu ngat'are Cristo bi tu nga kųakjainnu ngat'a tse'e kui,
'ba=nde nga xjo'o kjuanima ngat'are kui.
30 Ngat'a jun 'ba=nde temixkjanntjo ngat'are Cristo nganda'e joni an.
Kji'yañu jotsa'en kiskjanntjaą ngat'are Cristo 'ba nganda'e tenu'yañu nga
tojo tetsikjanntjai ngisaą.

2

1 'Bamani, ngat'are Cristo tisakuna kjua'ñu, 'ba kjuanimejen xi tijñajinna
titsjana kjua'ñukakun, 'ba Isennixtjintsjere Na'enna jngu titsa'enna, 'ba nda
nikuenda 'ba fa'animana xingia.
2 Kui= kjuañu tijngu kjuatsjaną. Tu jngu kjuafa'etsjen ngatjas'enu, tu jngu
kjuanimejen, 'ba tu jngu ti'on inimanu 'ba ko kakún.
3 Tumé ño'on tsa tuxi si'anni_ru xingiu asa tuxi nk'a kjui'noxjeñu yojonu.
Tu ngisa= tji'noxjenimo yojonu 'ba tikja'etsjion nga xuta xi yak'a ngisa=
chjire tu'bani ko jun.
4 Ni'yá ngatatsikja'etsjen xi tu kjuanda tse'e. Tusa ngatamangisjai kjuanda
tse'e xi yak'a.
5 'Ba=nde tsa'en ngatja'etsjennu jotsa'en kitsikja'etsjen Jesucristo.
6 Kui ninga tsa mangusun ko Na'enchana,
bi kibiu xi on ye'ere kakun.
7 Tusa kui 'echjonre yojore mé= xi tse'e,
'ba kitsa'en yojore joni jngu chu'nda,
'ba ja'etsa'en yojore joni tuxkia xuta ngasun'ndebi.
'Ba tsaka'a isenre xuta ngasun'ndebi,

8 ts'axjenima tajngu yojore,
'ba nt'e kitsa'en ka'nda kjuabeya,
ka'nda nga kjinik'ent'a kru.
9 Kui= kjuañu Na'enchana kitsjanire jngu nga'nde xi 'ñu nk'a,
'ba kitsjare jngu ja'en xi 'nu chjire,
xi ngisa 'ñu je tu'bani ko ngayéje ja'en xi yak'a,
10 tuxi kionga kuinu'yani ja'enre Jesús,
kuinyakunch'in tsi'i xi tjin ngank'aa ko ngasun'ndebi 'ba ko ngi nangiu.
11 'Ba ngatsi'i xi tjin sikixiya
nga Jesucristo xi Na'enna,
tuxi sąkunire kjuaje Na'enchana.
12 'Bamani jun nts'iąn xi tsimijaąn, jotsa'en kjinik'etjusunntsjainuų nga tsakatejñajin_nuų, 'ba bi tsa tu kionga tsakatejñajin_nuų, ngisa= nda tik'etjusunnuų nganda'e nga kjin tejña_nuų. Takutsijon jo tsa'en tetsubo nga je ts'angiu 'ba ngatjas'enu kjuakuncha.
13 Ngat'a Na'enchana titsa'en xare ngajinnu, tuxi kųamejénninu 'ba sik'etjusunñu mé= xi nda, jotsa'en matsjare Na'enchana.
14 Tsa tjin mé= xi si'on, bi mastinu nga 'ba ño'on 'ba bi chjutiu,
15 tuxi ni'yá sąkujinnire ngat'anu tume jeñu. Jun xi ki'ndire Na'enchana kuon tjinnere nga tsje tetsubajin_ru xuta ch'okun xi tjin nixtjin nganda'e. Ngatamatsijon ngajinre xutabiu joni niñu xi matsejen ngajñu,
16 ngat'a nda tenyajiun en xi tsjare kjuabenichun xuta. Tsa 'ba si'on, tsja s'ęnąnixtjin nga kjua'e ngani Cristo. Ngat'a kio xiare nga bi tu kjuatjo tsakajmiąnba kitsa'exajin_nuų.
17 Kjuamakjainnu jo=ni chje xi ba'e_ru Na'enchana. 'Ba tsa kjuinik'ennąnga'e, an xi kjuechumaą joni chje xi sijngut'a chje xi ba'e_ru Na'enchana. Tunga tsja s'ęnąninga 'ba kuata'aąn, 'ba ñatjen tsitsjaąkjuatsjabi ko ngatsi'u.
18 'Ba nde 'batsa'en ngatamatsjanu, 'ba ñatjen titsjo kjuatsjanu ko an.
19 Ngat'are Na'enna Jesús tekuyaąnga xati sikasenkun_nuų Timoteo, tuxi tsja s'ęninąnga kuint'iąen ngat'a tsojon.
20 Tsajain ngisanąngijngu joni kui, xi 'ba fa tsa'en tsikja'etsjen joni an 'ba xi 'ñu mafore ngat'a tsojon.
21 Ngat'a ngatsi'i xuta mangisjai xi tu kjuanda tse'e 'ba bi kjuanda xi tse'e Jesucristo.
22 Tunga je 'yo jótsa'en Timoteo, 'ba jótsa'en titsa'exakonąnga tit-sikja'axtiuyakonąen ndare Jesucristo, joni jngu ki'ndi xi tibaseko na'enre.
23 'Bamani tekuyaąnga ta'a sikasenkun_nuų kui kionga je skuiąjó s'ękjuanąn.
24 'Ba tekunrąNa'enna nga an fa suba kjuikunxati_nuų kio.
25 Tunga nganda'e tetsikja'etsjiąn nga tjinnere nga sikasenkun ngani_nuų nts'ia Epafrodito. Kui xi titsa'exakonąnga tikjanntjaikonąngat'are Cristo. Kui xi kjinikasennuų, tuxi kuasekoninąnga sa'en mé= xi machjennąn.
26 'Ñu mejénre nga skue nganinu 'ba ñu timafore ngat'a jun kjinu'yo nga kisatechi'in.
27 'Ba kjuakixi= nga 'ñu kisatechi'in 'ba je mején k'en tsakaiñu. Tunga Na'enchana ja'animare ngat'are kui 'ba kitsinda. 'Ba bi tu kui tajngu, 'ba=nde an ja'animarąNa'enchana, tuxi bi 'ñu s'ęngisaninąkjuaba.
28 Kui= kjuañu mejénninąsikasenkunxatini_nuų, tuxi tsja s'ę nganinu nga xia ngañu 'ba tuxi bi nde 'ñu ba s'ęninąn.
29 Ngat'are Na'enna chja'atjo ko 'ñu tsé kjuatsja Epafrodito. Timijón xuta xi 'batsa'en joni kui.

30 Ngat'a ngat'are xare Cristo nga je mején k'en tsakaiñu. Kui kitsjare yojore xabi ninga tsa kueyantjai, tuxi sijnguni xa xi chaja ngisa nga si'on ngat'a tsa'an.

3

1 'Bamani nts'iạ xi tsimijaạn, ngatjamatsjanu ngat'are Na'enna Jesucristo. Bi tifere takuaạn nga ndekui nde mani mé= xi tetsi'indaạ, ngat'a kibi= xi basekonu.

2 Tikuendo yojonu ngat'are xuta ch'okun xi je 'yo, xuta xi ch'o xa tsa'en, xi tuchuba batet'a yojore.

3 Ngat'a xi circuncisión fa, kui xi ña'an=ña xi 'yakuan Na'enchana jotsa'en bakuyana Isennixtjintsjere, 'ba je 'naxjia yojona ngat'are Jesucristo, 'ba bi chun_ra tsajmi xi tjin nga'e ngasun'ndebi.

4 Ninga tsa an tjinnạ ndiyare nga skun_rạ tsajmi xi tjin nga'e ngasun'ndebi. Bi tjin ngisa kja'e xuta xi 'ñu tjinre ndiyare nga skunre joni an tsajmi xi tjin ngasun'ndebi.

5 Ngajinre xuta naxinanda xi tse'e Israel kitsiạn 'ba kjiña'annạ circuncisión nga je jin nixtjin nga kitsiạn. Ntjere Benjamín jendibañạ. Hebreo= ñạ 'ba ki'ndire xuta hebreo= ñạ. Fariseo kuáạn xi 'ñu tsabekun kjuatexumare Moisés.

6 'Ñu kuakjainnạ kjuachingo 'ba ka'nda kitsjengike=ñạ xuta xi makjainre ngat'are Cristo. Tsje tsakatejñaạ ngixkun Na'enchana jotsa'en bakuya kjuatexumo. 'Ba ni'yá xi ch'o tsa'en kitsik'axkinạ.

7 Tunga ngayéjebiu xi 'ñu chjire ngat'anạ ngasa'e, nganda'e bi tsichjirạ ngat'are Cristo.

8 'Ba ka'nda ma=nạ nganda'e nga tumé chjire ngat'anạ ngatsi'i tsajmi xi tjin, ngat'a je 'biạ ngat'are Jesucristo xi Na'ennạ. 'Ba kui= xi ngisa 'ñu chjire tu'bani ko tume tsajminu. Ngat'are Cristo kichaja chjire ngayéje mé= xi tjinnạ. 'Ba ngayéje tsajmi xi tjinnạ jo=ni xtje manạ nganda'e, tuxi sa'enñạ Cristo

9 'ba kụajngu ñạ ko kui.

Nganda'e bi nde temangisjaiñạ tsa tsje kụan ngixkun Na'enchana ngat'a tsik'etjusaạn mé= xi tjit'a kjuatexumo. Tu ngat'are nga makjainna ngat'are Cristo=, 'batsa'en je= kuatsjiạ ngixkun Na'enchana. Nganda'e tjinnạ kjuatsje xi ndibanire Na'enchana tu ngat'are kjuamakjainnạ.

10 'Ba xi mejénnạ nganda'e, mejénnạ nga nda skuiạ Cristo 'ba tsejen kụannạ kjua'ñu xi kitsikja'ayare. Mejénnạ sạkut'anạ kjuanima xi kisakure. 'Ba mejénnạ k'uaxjiạ yojonạ jotsa'en ts'axje yojore Cristo nga k'en,

11 tsa kụan sakunạ nga kjua'ayanạ ngajinre xuta xi je jesun.

12 Bi texiạn tsa je kisakunạ kibi, ninga tsa je xuta tsjekjin kuáạn. Tunga tojo tefitjenngiñạ kibiu tuxi sitsa'anñạ, ngat'a titjun Jesucristo kitsitse'enạ.

13 Jun nts'iạ xi tsimijaạn, bi manạ tsa je kisakunạ kibiu. Tunga tu jngu tsajmi xi tetsa'aạn, tetsichiyajiạn mé= xi je ja'a 'ba te'bene_rạ yojonạ tuxi kụan kjuechutjenngiñạ xi tijña ngakjaạn.

14 An jo=ni jngu xuta xi tjimangatsanga chuya. Temangatsangaạ ka'nda nga kjuechaạ nga'nde ña fet'a ña sạkunạ kjuatjo. 'Ba kjuatjo xi Na'enchana sjanạ kui= nga tinchjanạ tuxi kuikatejñakoñạ ngank'aa tu ngat'are Jesucristo.

15 'Ba 'bitsa'en tjinnere nga kụankjinna ngatsi'a xi 'ñu makjainna. 'Ba tsa tjin tsajmi xi kja'e tsa'en fa'etsjennu, Na'enchana k'uejñatsejennu kibiu.

16 Tunga machjenna nga tojo kixi kuinyajian xi je kuánna.

17 Jun nts'iạ, chutsejen_ru kusunnạ xi jo tetsa'aạn 'ba chutsejen_ru kusunre xuta xi 'ba nde tsa'en inyafiko yojore jotsa'en kik'ejñakusunrị.
18 Ngat'a nkjin mani xi stike kjuanima xi ja'a Cristo t'a kru. Je nkjin ndiya 'ba xin_nuụ 'ba nganda'e ka'nda ko ndaxkuạn 'ba texin ngani_nuụ ngat'are xutabiu.
19 Kui xi inyafi ña chạja. 'Ba tsajmi xi tsitsjare yojore, kui= xi naire. Inyamangisjai kjuaje ngajinre kjuasuba. 'Ba tu tsajmi xi tse'e ngasun'ndebi inyatsikja'etsjen.
20 Tunga ña ngank'aa tsajan, ña techuya_ra nga ndibajenni Na'enna Jesucristo xi sik'angina.
21 Kui= xi sichjen kjua'ñu jere nga sik'antjaiya yojo nịmạ xi kich'a nganda'e 'ba sik'antjaiya yojona joni yojore kui xi tjinre kjuaje. Ngat'a tjinre kjua'ñu nga kuatexumare ngayéje mé= xi tjin.

4

1 'Bamani nts'iạ xi tsimijaạn 'ba xi ne 'ñu mejénnạ skuiạ, jun xi kjuatsjanạ 'ba xi chjinạ, kixi tinyo ngat'are Na'enna, jun xi tsimején_nuụ.
2 Teb'etsa_rạ chjun Evodia ko Síntique nga nda ngata'a ngani xinkjin tu ngat'are Na'enna.
3 'Ba ji xi nda bisekonạ, te'bets'arạ nga tisekue yanchjinbiu. Ngat'a nga kitsikja'axtiuyaạ kio, kui yanchjinbiu xi kiskjanntjaikonạ en ndare Na'enchana. 'Ba nde kitsa'en Clemente 'ba ko xuta xi yak'a xi kitsa'exakonạ. Kui xi je titsut'a ja'enre xujun ña titsut'a ja'enre xuta xi s'ẹre kjuabenichun xi bi fet'a.
4 Titsjo ngantsjai ngat'are Na'enna. 'Ba xin ngani_nuụ, ¡Titsjo!
5 Ngatsi'i xuta ngatjabe nga nda inimanu. Je tijña tiña Na'enna.
6 Tumé nikjo. Tusa ngantsjai t'e_ru nijmi Na'enchana mé= xi machjennu kionga xiuko. Chja'a_ru 'ba ta'e_ru kjuanda ngayeje.
7 'Ba 'batsa'en Na'enchana sjanu kjuaxiure xi ngisa je, xi ni'yá mankjinre. 'Ba kui kjuaxiubiu xi sikuenda inimanu ko kjuafa'etsjennu tu ngat'are Jesucristo.
8 'Ba xi fet'ani nts'iạ, te'bets'a_nuụ nga sikja'etsjion xi kjuakixi, xi 'yakun, xi kixi tjin, xi tsje, ko xi tsja kun, 'ba ko xi tjinre ja'en xi nda. Ngayéje xi nda 'ba ko xi ma nitsjare, kui= xi tikja'etsjion.
9 'Ba janda tik'etjusun mé= xi yakuya_nuụ 'ba xi kixinya_nuụ nga si'on, 'ba ko mé= xi kjinu'yo nga kinchjaạ 'ba ko xi kji'yo nga kitsa'aạn. 'Ba 'ba ti'on, 'ba 'batsa'en k'uejñajinnu Na'enchana xi tsjana kjuaxiu.
10 Ne matsjanạ ngat'are Na'enna nga ja'etsjen nganinu ngat'anạ. Kjuakixi= nga tuntsjai fa'etsjennu ngat'anạ, tunga ka'nda nganda'e kisaku ndiya nganinu nga tsikisekonuụ.
11 'Ba bi tsa texiạn tsa mé= xi chajanạ. Ngat'a je kuánnạ jótsa'en tsja batejñaạ nitojo tsa'en tejñaạ.
12 'Be=ñạ jotsa'en beni ngajin kjuanima 'ba=nde 'biạ jotsa'en beni ngajin kjuanyina. Je kuangakonạ tume kjuañu, tsa kitse tjinnạ asa bojonạ, tsa 'ñu tse tjinnạ asa tumé tjinnạ.
13 Chukjuakonạ tume kjuañu, ngat'a Cristo xi tsjanạ kjua'ñu.
14 Tunga nda kjño'on nga tsikisekonuụ kjuanimanạ.
15 'Ba jun xutare naxinanda Filipos 'yañu kibi. Kionga 'etuts'inrạ nga kitsikja'axtiuyaạ en ndare Jesucristo nga je 'etju ngañaạ nangi Macedonia, tu jun sani ngajinre ningu xi yak'a xi tsikisekonuụ nga kjinikjenkonuụ me xi tjinnu.

16 Ka'nda nga tsakatejñaą naxinanda Tesalónica, jó ján ndiya kjinikasennuų mé= xi kuachjenạ.
17 Bi tsa kjuatjo xi teba'enuų temangisjaą. Tusa temangisjaą nga ngisa ngatjas'e ngisanu kjuanyina ngixkun Na'enchana.
18 Je kixuntsjaą ngayéje mé= xi kjinikasennuų 'ba ka'nda tji'bangi=nạ nganda'e. Mé xi kjinikasenkonuų Epafrodito, kui= xi kuajngut'ani ngayéje xi machjennạ. Kibi jo=ni jngu chje xi ixi jen xi kjebetjo Na'enchana 'ba matsjake.
19 'Ba Na'enchana xi Na'ennạ sjanu ngayéje mé= xi machjennu, jo tjin kjuajere, kui xi tsunire kjuanyina jere Na'enchana xi tijñajinre Jesucristo.
20 ¡Na'enchana xi Naina, ngatjas'ere kjuaje ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.
21 Ta'e_ru kjuate'ndanạ ngatsi'i xi xuta tsjere Na'enchana tu ngat'are Jesucristo. Inyatsikasennu kjuate'nda nts'ia xi tjindukonạ nga'e.
22 Inyatsikasennu kjuate'nda ngatsi'i xuta tsjere Na'enna xi tjindu nga'e. 'Ba nde kui xi inyatsa'exa ndaba xuta titjun César, kui xi ngisa 'ñu inyatsikasen ngisanu kjuate'nda.
23 Ngat'ejñajinnu kjuandare Na'enna Jesucristo.

Xujun xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Colosas
COLOSENSES

1 An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo kuáan
jotsa'en kuamejénre Na'enchana. An ko nts'ia Timoteo tenikasenri xujunbi
2 jun xi tetsubo naxinanda Colosas, xi xuta tsjere Na'enchana 'ba xi
makjain kjuakixinu ngat'a tse'e Na'enna Jesús. Nts'ia mañatu ngat'are kui.
Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana.
3 'Ba ngantsjai nga chukue Na'enchana ngat'anu, ba'e_ri kjuanda kui xi
Na'enre mani Na'enna Jesucristo.
4 Ngu je kjinu'yee en ngat'anu nga makjainnu ngat'are Cristo Jesús 'ba nga
nimijíon ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana.
5 'Ba teño'on ngat'a techuya_ru xi sjanu Na'enchana, xi tjindare ngank'aa.
'Ba je nda'e 'yañu kibi ngat'a kjinu'yañu en xi tjinre kjuakixi, xi en ndare
Jesucristo.
6 Kui en ndabi xi je echukajinkjinnu 'ba xi tifisun=ngisa ngayéje nga-
sun'ndio nga titsik'antjaiya kjuafa'etsjenre xuta nituña nga'ndeñu jotsa'en
kitsik'antjaiya kjuafa'etsjennu 'nda nga kjinu'yo ion 'ba nda kuankjinnu jó
tjinni kjuandare Na'enchana.
7 'Ba Epafras xi tu jngu ña'axai 'ba xi 'ñu nimejéen ngayeje, kui xi yakuyanu
enbiu. Xi 'ñu kixi tifiko xare nga tsa'exat'are Cristo nga tu kjuanda tsojon.
8 Kui xi ye'eni nijmi ngat'are kjuanimejen xi tjin ngajinnu, xi tsja_nuu
Isennixtjintsjere Na'enchana.
9 Kui kjuañu, 'nda nixtjin nga kjinu'yee enbiu, bi nikja'ayee nga chukue
Na'enchana ngat'anu. Techja'a_ri kui nga nda ngatjamankjinninu xi
mejénre nga si'on, jotsa'en Isennixtjintsjere titsjanu kjuankjin kakun 'ba
tibakutsejennu ngayéje xi tse'e Na'enchana.
10 Ngat'a mejénni nga 'batsa'en kuetsubo jotsa'en tjinnere nga k'uendu
xutare Na'enna Jesús, nga si'anntsjo xi matsjare nga si'on ngayéje kuya xa
xi nda nga tu kjuanda tse'e xi yak'a, 'ba nga ngisa nda xia ngiso ngat'are
Na'enchana.
11 'Ba nde chja'a_ri Na'enchana nga ngatatsja nga'ñunu ko kjua'ñure xi
tjinre kjuaje, tuxi ngatjas'eninu ngayéje kjuatsejnda ko kjua'ñukakun xi
kuachjennu.
12 'Ba 'batsa'en tsja k'uio kakún nga kua'e_ru kjuanda Na'enchana xi
tsik'endundanu tuxi sakut'aninu xi sakure xuta tsjere xi k'uendu ña tsejen.
13 'Ba Na'enchana je kitsik'ejñandaina ngat'are kjua'ñure chanayi xi tjinre
kjua'ñu ña jñu chun 'ba kitsikja'ana ña batexuma Ki'ndire xi 'ñu tsimején.
14 Ngat'are Ki'ndire kis'echjintjai 'ba kjinichat'ana jena.
15 'Ba Ki'ndiu xi isenre Na'enchana xi bi matsejen, 'ba kui xi tjun ngajinre
ngayéje xi kjininda.
16 Ngat'are Ki'ndiu kjininda ngayéje xi tjin ngank'aa ko t'anangiu, xi
matsejen ko xi bi matsejen joni ngayéje kuya xi batexuma ko xi tjinre xa ko xi
tjinre kjua'ñu. Ngat'are Ki'ndiu kjininda ngayéje xi tjin, 'ba kjininda ngayéje
tuxi kuatse'eni.
17 Ja'ba tjun tijña kui nga kje mandajín ngayéje xi tjin, 'ba tu ngat'are kui
tsjatsa'en tjinduyeje.

18 'Ba Ki'ndiu 'ba=nde ngakure ngat'are xuta xi makjainre ngat'are kui, xi joni yojore. Ki'ndiu xi ja'ba tijña 'ndani nga tuts'inre ngayéje tsajmi 'ba kui xi tjun ja'aya nganire ngajinre mik'en, meni kui tsik'ejña titjunre ngayéje xi tjin.

19 Ngu Na'enchana 'batsa'en kuatsjare nga k'uejñajinkjin ngajin Cristo.

20 'Ba ngat'are Jesucristo= Na'enchana nda ya'a ngani ngayéje xi tjin, xi tjin t'anangiu ko xi tjin ngank'aa. Kitsja kjuaxiu Na'enchana tu ngat'are jin xi 'esten Cristo t'a kru.

21 'Ba ngat'anu jun, nganda'eñu tsiketsubat'axin_ru Na'enchana 'ba kjinikja'etsjion joni xuta xi stike nga kjiño'on xi ch'o.

22 Tunga nganda'e Na'enchana je nda ya'a nganinu tu ngat'are yojore Cristo xi kitsingantsja nga kjinik'en. 'Ba kitsa'en tuxi kjuechuñu ngixkun nga kuon xuta tsjere, xi bi jndi 'ba xi tumé je tjinre.

23 Tunga tjinne=re nga janda kixi kuetsubo ngat'are xi makjainnu 'ba bi ba'e'ndio nga xin kuangiu. Bi minyat'axin_ru xi techuya_ru, xi titsuyanu en ndare Jesucristo xi je kjinu'yo. Kui enbi xi inyas'eyanijmire jo kji'i xuta xi tjin ngasun'ndio, 'ba an Pablo 'ba nde kitsa'e xanạ nga sikja'axtiuyaạ ion ngayeje.

24 Nganda'e tsja tjinnạ ngat'are kjuanima xi fa'axtiạ ngat'anu. Ngat'a 'batsa'en tjimajngut'a ngajin yojonạ kjuanima xi chaja ngisare Cristo ngat'are yojore, xi tsunire xuta xi makjainre ngat'are Kui.

25 'Ba an je kitsa'e xanạ nga sa'exat'a_rạ xuta xi makjainre ngat'are kui, jotsa'en 'enda Na'enchana nga kitsjanạ xabi nga tu kjuanda tsojon, tuxi sikja'axtiuya yejeñạ enre.

26 Tebe'eñạ nijmi nganda'e xi kis'ejña'mo nganda'eñu, xi bi kis'ejñatsejenre xuta xi kis'e nixtjin kuatse jan. Tunga nganda'e je tis'ejñatsejenre xuta tsjere.

27 'Ba Na'enchana kuamejénre nga yakure xuta tsjere jótsa'en tijña kjuanyina ko kjuaje xi kis'ejña'mo nixtjin kuatse jan. 'Ba kui xi je tijña ngajinre naxinanda xi bi judío. Ngat'a xi kis'ejña'mo tsakaiñu, kui xi Cristo xi tijña ngajinnu nganda'e, xi ngat'are kui techuya_ru nga sạkunu kjuaje.

28 Ngat'are Cristo te'beẹ nijmi. Techukoyeẹ 'ba tebakuya_rị ngatsi'i xuta ko kjuankjin kakun xi tsjanị Na'enchana, meni kụan sik'enduni ngixkun kui ngatsi'i xuta nga je kuatsjekjin ngat'are Cristo.

29 Kui= kjua 'ñu tsa'exañạ 'ba tsingantsjaạ yojonạ ngat'are xo, jotjin kjua'ñure Cristo xi je xi titsa'exajinnạ nga titsjanạ kjua'ñu.

2

1 Ngu mejénnạ nga xio jótsa'en 'ñu tetsingantsjaạ yojonạ ngat'are xo nga tu kjuanda tsojon, 'ba ngat'are nts'ia xi tjindu naxinanda Laodicea, 'ba ko ngat'are ngatsi'i xuta xi kje bexkuúnnạ.

2 Mejénnạ nga kui s'ẹre kjua'ñu kakun, 'ba nga tu jngu kjuanimejen ngatjas'ere, 'ba nga ngatakunre ngat'are xi makjainre ngat'a je niki nda= mankjinre. 'Ba 'batsa'en kụankjinre xi 'ejña'mo Na'enchana nixtjin kuatse jan, xi Cristo.

3 Ngat'a ngajinre Cristo 'mo tjindutjo ngayéje kjuafa'etsjenre ko kjuankjin kakunre Na'enchana.

4 Ngu 'ba xin_nuụ tuxi tu'yá ngat'ejñunu nga sikjen en xi tsja tsu tunga bi kjuakixini.

5 Ngat'a ninga tsa bi fa an xi tejñajin_nuụ, tunga kio= tijñakonu inimanạ. 'Ba matsja=nạ nga 'biạ nga nda tetsubako xingiu 'ba nga kixi tenyo ngat'are kjuamakjainnu ngat'are Cristo.

6 'Bamani, jotsa'en kuakjainnu nga Jesucristo Na'ennu kuán, 'ba nde tsa'en janda tangitjenngiu.
7 'Ba nanga ngatji jamanu ngajinre Cristo 'ba ngatjamacho ngajinre ngayeje. Kixi tinyo ngat'are xi makjainnu, jotsa'en kisakuyanu. 'Ba nde ngantsjai ta'e_ru kjuanda Na'enchana.
8 Tikuendo yojonu nga tu'yá ngata'bejñunu ko kjuachjine 'ba ko en ndesu xi ndibanire kjuachingare xuta 'ba ngajinre kjua'ñu xi tjin ngasun'ndio. Bi ngat'are Cristo ndibani kibiu.
9 Ngat'a ngajin yojore Cristo= tijñajinkjin Na'enchana.
10 'Ba jun je kuajngukjiun tu ngat'are Cristo. Kui xi batexumare ngayéje xi tjinre xa ko xi tjinre kjua'ñu.
11 'Ba 'ba nde ngajinre Cristo kuon circuncidar, nga kitsik'ejñandainu ngat'are yojonu xi kjeje. Kui circuncisiónbi ndibanire ngat'are Cristo 'ba bi jotsa'en mare tsa'en xuta.
12 Ngat'a nga kisatendo, kis'eyanijinkoñu Cristo 'ba ja'ayako nganinu ngajinre mik'en, ngat'a kichun_ru ngat'are kjua'ñure Na'enchana xi kitsikja'ayako nganire Cristo ngajinre mik'en.
13 'Ba mik'en kuon nixtjin kuatse jan tsakaiñu tu ngat'are jenu 'ba ngat'a kje majíun circuncidar nga kitsik'ejñandainu ngat'are yojonu xi kjeje. Tunga nganda'e Na'enchana je kitsik'endukunkonu Cristo 'ba je kitsichat'a yejena jena.
14 Kitsichajun Na'enchana xujun ña kua'indut'a kjuatexuma xi yangina 'ba xi yanejena. Ja'axin Na'enchana xujunbiu 'ba kitsikjekjua nga yat'a kru.
15 'Ba ngat'are Cristo Na'enchana ja'axinre kjua'ñure xi tjinre xa ko xi tjinre kjua'ñu 'ba 'batsa'en kitsjare kjuasuba ngixkun xuta nga kitsa'enre t'a kru.
16 Kui kjua bi ba'e'ndeñu nga tjin xi sa'ennu kjua ngat'are mé= xi chinio asa xi 'yu, asa ngat'are nixtjin nga 'naxje s'i, asa nixtjin nga kji'ijñu, asa nixtjin nga nikja'aya.
17 Ngayéje kibi, kui xi tu nk'ianre sa xi jaskan ndiba. Tunga ngat'are xi kjuakixikjin, kui= xi Cristo.
18 Bi ba'e'ndio nga kuanejenu xuta xi ko kjuamaña 'baxjenima yojore 'ba xi tsichjire ankjele 'ba be'e nijmi ngat'are xi matsejen tajngure. Nk'a 'baxjesuba yojore tu ngat'are mé= xi mankjinre nga'e ngasun'ndio.
19 'Ba kui bi fit'are Cristo xi nindaku yojo xi tsink'a ngayéje yojo jotsa'en mejénre Na'enchana 'ba tsjare xi machjenre 'ba 'bekjo xki ka'a xi tjinre.
20 Ngu jun je tseyako Cristo 'ba 'batsa'en kuandainu ngat'are kjua'ñu xi tjin ngasun'ndio. Kui kjuañu, ¿ánñu tojo 'batsa'en tetsubañu jotsa'en tjindu xuta xi tse'e ngasun'ndio? ¿Ánñu tojo tenik'etjusunñu kjuatexuma xi tsu xuta?
21 Joni nga tjin xi tsu: “Bi niko, bi chinio 'ba bi chjubio tsajmibiu.”
22 Tunga ngayéje kjuatexumabi xi 'batsa'en batexumare 'ba bakuyare xinkjin xuta, nchja= ngat'are tsajmi xi fe nga machjen.
23 'Ba 'batsa'en kjuatexumabiu nu'yare joni tsa kjuachjine xi kjuakixi, ngat'a kui xi 'benere xuta nga skuekun Na'enchana 'ba nga 'baxjenima yojore 'ba nga tsikja'a kjuanima yojore. Tunga tumé chjinire mé= xi tsu, ngat'a bi basekona nga nik'ejña kjuafa'etsjen ch'o xi ndibanire yojo jena.

3

1 Ngu, ngat'a je ja'ayakonu Cristo ngajinre mik'en, kui kjua tinyisjaiñu xi tjin ngank'aa ña tijña Cristo ngate kixire Na'enchana.
2 'Ba tikja'etsjion ngat'are xi tjin ngank'aa 'ba bi xi tse'e ngasun'ndio.

3 Ngat'a ngat'are xi tse'e ngasun'ndio je 'eyo 'ba nganda'e kjuabenichunnu
'mo 'bejñatjo ko Cristo ngat'are Na'enchana.
4 'Ba Cristo= xi tsa'en nga tjinnu kjuabenichun xi kjuakixi. 'Ba nga kui
kuatsejen, 'ba nde jun kuatsejenko 'ba 'ba nde sakut'anu kjuajere.

5 Kui kjua tik'enñu ngayéje xi tse'e ngasun'ndio xi tjin ngajin inimanu.
Tu'yá ngatatsa'en kjuachajngi, asa xi jndi ngixkun Na'enchana, asa xi tsu
yojore xuta, asa mejénre sa'en xi ch'o tjin, asa nga 'ñu simején tsajmi xi tse'e
ngasun'ndio. Xi 'ñu tsimején tsajmire ngasun'ndio titsa'exat'are na'en xi bi
Na'enchana.
6 Ngat'are kibiu kjuastire Na'enchana kjua'ene=re xuta xi bi tsik'etjusun
enre.
7 Ngu jun 'ba= kjiño'on nixtjin kuatse jan, nga tsiketsubo ngajin tsajmibiu.

8 Tunga nganda'e, t'ejñat'axiun ngayéje tsajmibiu. T'ejñat'axiun kjuasti,
kjuats'en, kjuach'o, ko en xi tsi'onre xuta, 'ba ko en xi ch'o tsu.
9 Bi ch'onacha_ru xingiu, ngat'a jotsa'en tsiketsubo nixtjin kuatse jan,
jo=ni tsa jngu najñu chingá xi je kichanikjo'o.
10 Tunga jotsa'en tetsubo nganda'e, jo=ni tsa najñu xatse kichaja ngañu.
Temaxatsio jo kji'i isenre Na'enchana xi tsixatse xuta xi tse'e, 'ba 'batsa'en
ngisa nda 'yangiso ngat'are kui.
11 'Ba ngajinre xuta xi je kuaxatse, bi nde kuendanire tsa griego asa judío,
tsa xi kuán circuncidar asa xi bi kuán circuncidar, tsa xi xin nangire asa xi bi
nda chutsejen'a, tsa chu'nda asa xuta ndai. Tu jngu sani Cristo xi kuendare
'ba kui xi tijñajin yejere xi tjin.

12 'Ba 'batsa'en tsu'ba jun= kuon naxinanda xi Na'enchana kiskja'ajin 'ba
xi kitsa'en xuta tsjere 'ba xi tsimején. Kui kjua chajañu joni najñu xatse
ngayéje kibi. Ngatja'animanu xingiu 'ba ngatjas'enu kjuanda, 'naxjenimo
yojonu, 'ba ngatjas'enu kjuant'ekjua ko kjuatsejnda.
13 Ngatakakonu xingiu, 'ba tichat'a_ru xingiu tsa tjin ngajinnu kjuasti.
Jotsa'en nga Na'enna Jesús kitsichat'anu, 'ba nde tsa'en tichat'a_ru xingiu.
14 'Ba nga simijíon xingiu, kui= xi ngisa chjire nga ko mare ngayéje tsajmi
xi yak'a, ngat'a kjuanimejen kui xi 'bestinkjinnu.
15 'Ba kjuaxiu xi tsja Cristo ngatatexuma ngajin inimanu. Ngat'a kui=
kjua kinchjaninu Na'enchana, nga tu jngu yojo kuon. 'Ba ngantsjai ta'e_ru
kjuanda kui.

16 Nga en ndare Cristo ngat'ejñajinntsjainu 'ba sa'en nga nda kuankjinnu.
'Ba takuya_ru 'ba chukoyakaño xingiu. Ta'e_ru kjuanda Na'enchana ngajin
inimanu nga kuijndo salmo ko son xi tsichjire kui 'ba ko son xi Isennix-
tjintsjere kuaku ndiyanu nga kuijndo.
17 'Ba nituñare tsajmi xi si'on, tsa xubanijmiu asa tume xa xi si'on, nga
koni nga ja'enre Na'enna Jesús 'ba ti'on 'ba ta'ekoni_ru kjuanda Na'enchana
ngat'are Jesús.

18 Jun xi yanchjin kuon, ngisa ngi'nde teko yojonu ngixkun xi'innu, ngat'a
'ba=tsa'en tjindu xuta xi tu jngu ma ko Na'enna Jesús.
19 'Ba jun xi xi'in kuon, timijon chjunnu 'ba bi ch'o niko.

20 'Ba jun xi ki'ndi kuon, tik'etjusunntsjo enre xichanu. Ngat'a kui kibiu xi
matsjare Na'enna Jesús.
21 'Ba jun xi na'en kuon, bi nistijndakontsjo ki'ndinu, tuxi bi kjuenire
kakun.

22 'Ba jun xi chu'nda kuon, tik'etjusunntsjo enre xi nainu mani nga'e ngasun'ndio. Bi tu kio sa nga tikutsejen'anu 'ba si'on, tsa tuxi nda skueninu. Tusa ngayéje inimanu 'ba ti'on, ngat'a kuncha=ñu Na'enna Jesús.
23 'Ba tume xa xi si'on ngayéje inimanu tik'etjusun, joni tsa Na'enna Jesús teña'axat'a_ru 'ba bi xuta.
24 Ngat'a 'yañu nga 'ba nde sa̱kut'anu xi je tjindare Na'enna Jesús nga sjare xuta xi tse'e. Ngat'a Cristo xi teña'axat'a_ru 'ba kui xi Na'ennu fa.
25 Tunga xi titsa'en mé= xi bi 'batjin, kui xi sa̱kure chjire ngat'are mé= xi titsa'en. Ngat'a bi kabi tsa'en Na'enchana ngajinre xuta.

4

1 'Ba jun xi nai kuon, nda ko kixi tiko chu'ndanu. Ngat'a 'yañu nga jun 'ba nde tjinnu jngu Na'en ngank'aa.
2 'Ba chukontsjo Na'enchana. Bi nikjejndo nga kua'e_ru kjuanda.
3 'Ba nde chuko Na'enchana ngat'ani̱ tuxi kui nda skjex'andenini̱ ña sikja'axtiuyee̱ enre, tuxi k'ueyanii̱ nijmi xi 'mo kis'ejña ngat'are Cristo nixtjin kuatse jan tsakaiñu. Ngat'a kui= kjua kjiyaña̱ nduya nganda'e.
4 'Ba chuko Na'enchana ngat'ana̱ tuxi nda ku̱an kuakutsejenña̱ tsajmibiu, jotsa'en tjinnere nga kuinchjaa̱.
5 Nda tikja'etsjion jótsa'en mangiko yojonu ngajinre xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana, 'ba nga sa̱ku'ndenu nga si'on xi nda ngat'are xutabiu, 'ba ti'anntsjo.
6 'Ba ngantsjai tsja tsa'en chubo 'ba ngatjas'ere xi nda ennu, 'ba tjinne=re xio jótsa'en singojo_ru nga jngu jngu xuta ngayeje.
7 'Ba Tíquico, nts'ia xi 'ñu tsimijaa̱n xi nda tsik'etjusun xare, xi 'ba nde titsa'exat'are Na'enna Jesús joni an, kui xi kue'enu nijmi ngat'a tsa'an jótsa'en tejñaa̱ nga'e.
8 Tetsikasenkun_nuu̱ kui tuxi xiañu jótsa'en tetsubai̱ nga'e, 'ba tuxi kui si'ñuni̱ kakun.
9 'Ba tetsikasenkua̱ Onésimo, nts'ia xi 'ñu tsimijaa̱n xi 'ba nde nda tsik'etjusun xare 'ba xi tu jngu nanginu. Kue'e yejenu nijmi xi tjima nga'e.
10 'Ba Aristarco tsikasennu kjuate'nda, xi ñatjen tetsjuyee̱ nduya nga'e, ko Marcos xi fonts'e mani Bernabé. Je kitsa'enu en ngat'are Marcos. Nda chjubetjo tsa kjuechukunnu.
11 'Ba nde titsikasennu kjuate'nda Jesús xi 'ba nde Justo 'mi. Ngajinre xuta judío tu kui sani nchjabiu xi inyatsikja'axtiuyakona̱ en ngat'are Na'enchana 'ba jótsa'en batexumare xuta xi tse'e. 'Ba kui nchjabiu xi tsjana̱ kjua'ñu kakun.
12 'Ba nde titsikasennu kjuate'nda Epafras, xi tu jngu nanginu. Xi 'ba nde titsa'exat'are Cristo Jesús 'ba ngantsjai ko inimare mi'are Na'enchana ngat'anu kionga fako, tuxi kixi kuinyañu 'ba ku̱atsjekjinniñu 'ba singants-jakjinni_ru yojonu Na'enchana nga sik'etjusun jotsa'en mejénre kui.
13 An= ña̱ xi te'bia̱ nga Epafras 'ñu titsja xare yojore nga tu kjuanda tsojon 'ba nga tu kjuanda tse'e xuta xi tjindu naxinanda Laodicea ko xi tjindu naxinanda Hierápolis.
14 'Ba Lucas, chjineki xi 'ñu tsimijaa̱n, ko Demas 'ba nde inyatsikasennu kjuate'nda.
15 Ta'echi_ru kjuate'ndana̱ nts'ia xi tjindu naxinanda Laodicea 'ba ko chjun xi Ninfas 'mi ko xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna xi mañajan ndaba.

16 'Ba nga je kik'exkiyajin_ru xujunbi xingiu, 'ba nde tikasen_ru nga
ngat'exkiya nts'ia xi tjindu naxinanda Laodicea. 'Ba 'ba nde t'exkiyo xujun
xi kitsikasen_rą nts'ia xi tjindu Laodicea ngayeje.
17 'Ba 'ba t'in_ru Arquipo: “Bi nichiyajin nga sik'etjusin xa xi kitsjari
Na'enna Jesús.”
18 An Pablo ko ndsaą tetsi'induñą kjuate'ndanąą. Tikja'etsjion nga nduya
kjiya. Ngatjas'enu kjuandare Na'enna Jesús.

Xujun xi tjun kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e Jesucristo xi tjindu naxinanda Tesalónica
1 TESALONICENSES

1 An, Pablo, ko Silvano 'ba ko Timoteo tenikasenrį xujunbi jun xi makjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesús xi tetsubo naxinanda Tesalónica, xi tu jngu mo ko Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu.

2 Ngantsjai ba'e_rį kjuanda Na'enchana ngat'anu ngatsi'u, 'ba 'ba nde nikja'etsjen ngat'anu nga chukuę Na'enchana ngayeje.

3 Bi nikjejndaį nga fa'etsjennį ngat'anu ngixkun Na'enchana, jotsa'en teño'on xa xi nda ngat'a makjainnu ngat'are kui, 'ba jotsa'en temiseko xuta ngat'a tjinnu kjuanimejen, 'ba jotsa'en tikakonu xi temato'on ngat'a techuya_ru nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo.

4 Nts'ią xi tsimejénnu Na'enchana, 'ya=ni nga kui ja'ajinnu.

5 Ngat'a nga kjinikja'axtiuyeę en ndare Jesucristo ngajinnu, bi tu en sa xi kjinukjuaį. Tusa kis'ere kjua'ñu ennį, 'ba Isennixtjintsjere Na'enchana kitsa'exajinnį, 'ba bi jó ján kikjaį inimanį nga kjinukjuaį. 'Yañu jótsa'en tsiketsubaį ngajinnu nga tu kjuanda tsojon.

6 'Ba ngat'a tsojon, kichjunginiį 'ba 'ba nde kichjungi_ru Na'enna Jesús ngayeje. Ngu nga kuakjainnu ngat'are en ndare Na'enchana, 'ba=nde kisakunu nkjin kuya kjuanima. Tunga ninga kjuanima tsitjaxtiu, Isennixtjintsjere Na'enchana kitsjanu kjuatsja.

7 'Ba 'batsa'en kuánñu jngu kusun ngat'are ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna xi tjindu jo kji'i nangi Macedonia ko nangi Acaya.

8 Ngat'a 'nda ngajinnu 'etuts'innire nga kjinu'ya en ndare Na'enna nangi Macedonia ko nangi Acaya. 'Ba bi tu kui sa nangibiu, tusa kji'yare nitu ñañu jótsa'en makjainnu ngat'a tse'e Na'enchana, 'ba 'batsa'en bi nde machjenni tsa jó kuixun ngisaį jin.

9 Ngat'a xuta xi yak'a inyanchja nijmi ngat'anį jótsa'en kichjubetjoniį nga echuchunrį 'ba jótsa'en kjinik'antjaiyo yojonu nga tsikinyat'axin_ru na'en xi kuandakoni ntsja xuta 'ba kichjubetjo Na'enchana. 'Ba jótsa'en nganda'e teña'axat'a_ru Na'enchana xi tijñakun 'ba xi kjuakixi

10 'ba nga techuya_ru Ki'ndire Na'enchana xi ndiba ngani ngank'aa. Xi Jesús, xi Na'enchana kitsikja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba xi sik'angina nixtjin nga s'ejñatsejen kjuastire Na'enchana.

2

1 Ngu 'yañu, nts'ią, nga bi tu kjuatjo nga echiį ngajinnu.

2 'Ba 'yañu ngayeje nga kje fechujíįn ngajinnu, tsitjaxtiį kjuana'en 'ba ch'o kuata'en naxinanda Filipos, tunga Na'enchana kitsi'ñu kakuįn nga kjinikja'axtiuyeę en ndare kui ngajinnu, ninga 'ñu nkjin xi stikenį.

3 'Ba nga kik'ene_rį xuta nga kuakjainre ngat'are 'endare Na'enna, bi ko kjuamaña kjinikja'axtiuyeę. Tusa ennį jendibanire inima xi tsje, 'ba bi kik'ejñu_rį xuta.

4 Ngu nga je kiskut'ayakonį, Na'enchana nda tsabenį 'ba kitsja xanį nga sikja'axtiuyeę en ndare Jesucristo. 'Ba 'ba= teñe'eęn. 'Ba bi xuta xi teba'e_rį kjuatsja, tusa Na'enchana xi kut'ayako inimanį.

5 'Ba jotsa'en je 'yo, niñajanni nichjeẹn en xi tsja tsu nga chukorį 'ba ninga bi amigu ñe'eẹn yojonį tsa tuxi 'batsa'en kua'eninįį me xi tjinnu. 'Ba Na'enchana be= kibiu.
6 'Ba ninga bi teminyisjaį tsa xuta sjanį kjuaje, ninga tsojon jín 'ba ninga tse'e xuta xi kja'e=re jín ngayeje.
7 Ningara jin xi apóstore Cristo kuáin kuán= kjinichjeẹn kjua'ñure xanį ngajinnu tsakaiñu, tusa inda= kikjaį inimanį joni jngu chjun xi tsikuenda ki'ndire.
8 Ne 'ñu nimejénrį jun. Ka'nda kuamejen=nį nga bi tu en ndare Na'enchana kjiningantsjarį, tusa ka'nda yojonį ngayeje, ngat'a je kuon xuta xi 'ñu tjonį.
9 Ngat'a fa'etsjennu, nts'iạ, jótsa'en kjiña'axaį 'ba nga 'ñu jejndanį ngajinnu. Nga nixtjin nga nistjen kjiña'axaį tuxi tu'yá kjinik'ena'enni ngajinnu nga kjinikja'axtiuyarį en ndare Na'enchana.
10 Ngu jun= xi kji'yo 'ba nde Na'enchana tsabe ngayeje jótsa'en tsje 'ba kixi 'ba nda tsiketsubaį ngajinnu xi makjainnu ngat'a tse'e Na'enchana.
11 'Ba 'yañu jo kjinikorį nga jngu jnguu, jo tsiko xi na'en kuán ko ki'ndire. Kikaku ndiyarį 'ba kika'erį kjua'ñukakun.
12 'Ba kik'enerį nga kuetsubo jotsa'en tjinnere nga k'uendu xuta xi tse'e Na'enchana. Ngat'a kui= kinchjanu nga kuitjas'ion ña batexuma 'ba nga sạkut'anu kjuajere.
13 'Ba bi nikjejndaį nga ba'e_rį kjuanda Na'enchana ngat'are kibi. Nga jun kikasen ñojon enre kui xi jin kjinikja'axtiuyarį, bi kichjubio joni tsa enre xuta, tusa joni enre Na'enchana. 'Ba kjuakixi= nga enre Na'enchana, 'ba titsa'exajinnu nganda'e jun xi makjainnu ngat'a tse'e kui.
14 Ngu 'ba=nde kuato'on jun, nts'iạ, jo kuata'en xuta xi tjin nangi Judea xi naxinandare Na'enchana kuán nga makjainre ngat'a tse'e Cristo Jesús. Ngat'a xuta xi tu jngu nanginu kitsikja'anu kjuanima, jotsa'en kjinikja'a kjuanima nts'iabiu ngat'are xuta judío xinkjin.
15 'Ba kui= xutabiu xi kitsik'en Na'enna Jesús 'ba nixtjin kuatse jan 'ba nde kitsiko nchja chinga profeta ngayeje, 'ba nganda'e tso'oxjejinnį. Kui bi tsjare kjuatsja Na'enchana 'ba mastike ngatsi'i xuta ngayeje.
16 'Bechja'ndenį nga nikja'axtiuya_rį en ndare Na'enna xuta xi bi judío nga tuxi k'uangini tsakaiñu. Ngantsjai inyatsinkjinta'en je yojore nga 'ba inyatsa'en, tunga je ja'ene nde ngat'are xutabiu kjuastire Na'enchana.
17 Nts'iạ, kionga je tsikinyat'axinchirį tu chuba nixtjin (nisi bi nde kji'yaxkunña xingia, tunga 'ñu= kjinikja'etsjeẹn ngat'a tsojon), 'ñu kuamejénnį 'ba tsinyisjai ndiya=nįį nga kuangichu nganirį tsakaiñu.
18 'Ñu kuamejénnį tsangichun nganirį tsakaiñu, 'ba an Pablo jó ján ndiya kuamejénna kikun ngani_nuų tsakaiñu, tunga chanayiu 'echjanį.
19 Ngu, ¿'yá= ngat'a tse'e s'ẹnį kjuachuya ko kjuatsja? 'Ba ¿'yá ngat'a tse'e kụan je sik'ejñeẹ yojonį ngixkun Na'enna Jesucristo kionga kjua'e ngani? ¿A bi tu jún sa?
20 Ngu ngat'a tsojon je nik'ejñeẹ yojonį 'ba tjinnį kjuatsja.

3

1 'Bamani, kionga bi nde kichukjuako ngisanį nga tenchat'axinrį, kjinikja'etsjeẹn nga tusa nda tjin nga tu naxinanda Atenas 'nda kuetsubasubaį
2 'ba kjinikasen nts'ia Timoteo nga kui xi kuekunnu. Xi 'ba nde titsa'exat'are Na'enchana nga tibe'e nijmi en ndare Cristo. Kjinikasen=nįį tuxi kuasekoninu nga 'ñu kuinyo 'ba nga sja ndiyanu ngat'are xi makjainnu,

3 tuxi tu'yá xi tjin ngajinnu kjuenire kakun nga kjua'axtiu kjuanima. Je 'yo
nga tjinnere nga 'ba kuata'an.
4 Ngat'a kionga tsiketsuba ngisai ngajinnu, ja'ba je kik'inri nga kuitjaxtia
kjuanima, 'ba 'ba= kuán jotsa'en nga je 'yo.
5 Kui= kjuañu, nga bi nde kiskako ngisaninạ, kitsikasenkun_nuu Timoteo,
tuxi skueñạ tsa tojo 'batsa'en 'ñu makjainnu. Kuakun=nạ tsa chanayiu je
kiskut'ayakonu 'ba 'batsa'en xa xi kjiñe'eẹn ngajinnu tu kjuatjo=nini.
6 Tunga nganda'e je ja'e ngani Timoteo nga kikunnu. 'Ba ja'ekoni en xi
nda tsu ngat'anu, nga tojo 'batsa'en makjainnu ngat'a tse'e Na'enchana 'ba
nga tojo 'batsa'en tjinnu kjuanimejen. 'Ba kitsuni nga matsjantsjainu nga
nikja'etsjion ngat'ani 'ba nga 'ba nde tsa'en 'ñu mejénnu xia nganinii jin,
jotsa'en 'ba nde 'ñu mejénni xiari jun ngayeje.
7 Kui kjuañu nts'iạ, ngajinre kjuaba xi tjin=ni 'ba kjuanima xi temitjaxtii,
kisakuni kjua'ñukakun ngat'anu, nga tojo 'batsa'en 'ñu makjainnu ngat'a tse'e
Na'enchana.
8 Ngat'a nga kjinu'yeẹ nga kixi tetsubako enre Na'enna, ngajin inimani
maxatseya.
9 ¿Jótsa'en kuan kua'e_ri kjuanda Na'enchana ngat'a tsojon 'ba ngat'are
ngayéje kjuatsja xi tjinni jin ngixkun kui ngat'anu?
10 'Ba nga nixtjin nga nistjen 'ñu chja'a_ri Na'enchana tuxi ngatat-
sja'ndenini nga xutsejen'a ngañạ xingia 'ba nga sijngut'ai tsa mé= xi chaja
ngisa ngat'are jótsa'en makjainnu.
11 'Ba nga Na'enchana ko Na'enna Jesús ngatatsja ndiyani ngayeje, tuxi
kuan kuechun nganiri.
12 'Ba nga Na'enna Jesús 'ñu ngatatsja ngisanu kjuanimejen, tuxi
simejénkañañu xingiu ko xuta xi kja'ere jotsa'en nimejénri jin.
13 'Ba 'batsa'en sja nga'ñure inimanu ngayeje, tuxi nimé je tjinninu 'ba
tsje tenyañu ngixkun Na'enchana nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesús ko
ngatsi'i xuta tsjere. 'Ba ngatjama.

4

1 'Ba xi fet'ani, nts'iạ, te'bets'ari 'ba te'beneri nga ko ja'enre Na'enna Jesús
nga ti'on kibi. Je kuánnu ngat'ani jótsa'en tjinnere nga kuangiko yojonu nga
kua'e_ru kjuatsja Na'enchana. 'Bamani, jotsa'en kuánnu 'ba jo teño'on, janda
'ba ti'on.
2 Ngat'a je 'yo kjuatexuma xi kikakuyari ngat'are Na'enna Jesús.
3 Ngu xi mejénre Na'enchana, kui= nga tsje kuon. 'Ba 'batsa'en
tik'ejñat'axin_ru yojonu kjuachajngi.
4 Nga nga jngu jnguu ngatjamanu jótsa'en tsje 'ba nga koni kjuaxuta tichjon
yojonu.
5 Bi kjuatsja xi tsu yojonu nisin_ru, jo tsa'en xuta xi tjin ngasun'ndio xi bi
be Na'enchana.
6 'Ba ngat'are kibi tu'yá ch'o ngatatsiko nts'e asa k'onachare. Ngat'a
Na'enna Jesús sikja'a kjuanima xuta xi sa'en ngayéje tsajmibi, jotsa'en ja'ba
je kik'inyare.
7 Ngat'a bi kinchjanạ Na'enchana nga kuetsubajian xi jndi, tusa nga tsje
kuetsuba.
8 'Bamani, xi 'bejñat'axin kjuatexumabi, bi kuatexumare xuta 'bejñat'axin,
tusa xi tse'e Na'enchana xi kitsjanu Isennixtjintsjere.

9 'Ba ngat'are kjuanimejen xi tjinna xi nts'ia mani, bi machjen nga si'indur̲i ngat'are kibiu. Ngat'a Na'enchana suba je yakuyanu nga machjen= nga simejénkaño xingiu.
10 'Ba 'ba=tsa'en tenimijon ngatsi'i nts'ia xi tjindu jo kji'i nangi Macedonia, tunga j̲in te'bets'ar̲i nts'ia̲, nga ngisa 'ñu ngatjas'e ngisanu kjuanimejen.
11 Tinyisjo nga ngatjas'enu kjuaxiu nga tetsubo, 'ba ti'on xi tsojon, 'ba ko ndso ti'axañu jotsa'en ja'ba je kik'inr̲i,
12 tuxi skuexutaninu xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana 'ba tuxi tumé xajaninu.
13 Nts'ia̲, mejénn̲i nga xiakixiu jó ku̲anre xuta xi je jesun, tuxi bi ku̲abaninu jotsa'en mabare xuta xi kja'ere, xi tumé kuyare.
14 Ngat'a jotsa'en makjainna nga Jesús k'en 'ba ja'aya nganire ngajinre mik'en, 'ba=nde tsa'en makjainna nga Na'enchana sikja'aya nganire ngatsi'i xuta xi jesun nga kuakjainre ngat'are Jesús.
15 'Ba en xi temixi̲in ndibanire Na'enna Jesús. Ña xi tetsuba ngisa nixtjin nga kjua'e ngani kui̲ bi kuangititjun_ra xuta xi je jesun.
16 Ngat'a kjuinu'ya=re jngu jnda xi batexuma, jndare ankje titjun, 'ba kjuane tjiore Na'enchana. Kio kjuendibajen Na'enna Jesús ngank'aa. 'Ba xuta xi je jesun xi kuakjainre ngat'are kui, kui xi tjun kjua'aya nganire ngajinre mik'en.
17 'Ba jaskan ngani ña tsa tojo tetsubachan kui nixtjinbiu stunijinkua xutabiu ngajin yufi, ña skajian Na'enna Jesús ngajin isen. 'Ba 'batsa'en kuetsubakua kui ka'nda nixtjin xi bi fet'a.
18 'Bamani tsu'ba, nga ko enbi ti'ñu kakun xingiu.

5

1 Nts'ia̲, bi machjen nga si'indur̲i ngat'are nixtjin asa chu̲ba̲ nga k'uetjusun kibiu.
2 Ngat'a je nda 'yo ngat'are nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesús. Kjua'e= nga tu'yá tikuyare, jotsa'en fa'e jngu chacheje ngajñu.
3 Kionga kuetsu xuta: “Je tjinna kjuaxiu, tsajainna kjuajín”, kio= tukjia'a kjua'ene xi 'ñu sikja'a kjuanima, jotsa'en ndibane chajan jngu chjun xi tsinre ki'ndi. 'Ba tsajain ñá k'uangi xuta.
4 Tunga jun, nts'ia̲, bi ña jñu tetsubo, tsa nixtjin nga kjua'e Na'enna 'batsa'en kjua'enenu joni jngu chacheje.
5 Ngat'a ngatsi'u ña tsejen= 'ba ña nixtjin tetsubo. Bi ña jñu asa ña nistjen tse'era.
6 Kui kjua bi sjujñafeña joni xuta xi yak'a. Tusa kuetsubachan 'ba sik'ejñandantsja yojona.
7 Ngu xi fayufe, ngajñu fayufe. 'Ba xi mach'i, ngajñu mach'i.
8 Tunga ña xi ña tsejen tse'era, tjinne=re nga nda sinkjin_ra takuan 'ba sik'ejñanda yojona joni chasoldadu xi kuekjan. Tuxi sikuendaña yojona kjua'ma nisinna ko kjuamakjain 'ba ko kjuanimejen, 'ba kjuachuyana nga k'uangia joni jngu casco k'ueya nindakua.
9 Ngat'a Na'enchana bi ja'ajinna tuxi sikasennenina kjuastire, tusa tuxi sa̲kunina kjua'bangi ngat'are Na'enna Jesucristo.
10 Na'enna Jesucristo k'enntjaina tuxi kuetsubakunkoña, ninga tsa je 'eya asa tetsubakun ngisa nga'e ngasun'ndio.
11 'Bamani tsu'ba, ti'ñu kakun xingiu 'ba ta'e nga'ñu_ru, jo teño'on ka'nda nganda'e.

12 Nts'ią, te'bets'arį nga chaxuto xuta xi tsa'exajinnu, xi ngakunu ngat'are Na'enna Jesús 'ba fakoyanu.
13 Tjo ti'on 'ba timijon xutabiu tu ngat'are xa xi inyatsa'en. 'Ba ngatjas'ekonu kjuaxiu xingiu.
14 'Ba nde te'bets'arį, nts'ią, nga chukoyo xi bi mejénre tsa'exa. Ta'e_ru kjua'ñu kakun xi tifere kakun. Tiseko xuta xi inda tjinre. 'Ba ngatjas'enu kjuatsejnda ngat'are ngatsi'i.
15 Tsa tjin xi ch'o kjiniko, chutsijon nga bi ch'otsa'en ngatatsingojo ngani. Tusa nda tikontsjo xingiu ko ngatsi'i xuta xi kja'ere.
16 Tsja ngat'entsjainu.
17 Bi nikje_ru kakún nga xuko Na'enchana.
18 'Ba ta'e_ru kjuanda ngat'are tumeñu xi kụato'on, ngat'a kui=biu xi mejénre kui nga 'ba si'on jun xi makjainnu ngat'a tse'e Cristo Jesús.
19 Bi 'bechja'nde_ru Isennixtjintsjere Na'enchana nga sa'exajinnu.
20 'Ba bi 'yaton en xi nchja nchja chinga profeta.
21 Tusa nda= chut'o tume kjuañu, 'ba kui xi nda tjin t'ejñatjo.
22 'Ba tinyat'axin_ru tume kjua xi ch'o tjin.
23 'Ba Na'enchana suba xi tsjana kjuaxiu, kui ngatatsitsjekjinnu 'ba ngatatsikuendanu, tuxi bi s'ẹni je ngajin kjuafa'etsjennu asa ngajin inimanu asa ngajin yojonu ka'nda nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo.
24 Na'enchana xi nchjanu sik'etjusun= kibi, ngat'a kui= xi tsik'etjusunntsjai mé= xi tsu.
25 Nts'ią, 'ba nde chuko Na'enchana ngat'anį.
26 'Ba ko kjuanimejen xi tsjana Na'enchana tite'nda_ru ngatsi'i nts'ia.
27 Nga ko ja'enre Na'enna Jesús te'bene_nuụ nga ngat'exkiyo xujunbi ngixkun ngatsi'i nts'ia.
28 'Ba ngatjas'enu kjuandare Na'enna Jesucristo.

Xujun xi majóni xi kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo xi tjindu naxinanda Tesalónica

2 TESALONICENSES

1 An, Pablo, Silvano 'ba ko Timoteo tenikasenri xujunbi jun xi makjainnu ngat'are Na'enna xi tetsubo naxinanda Tesalónica, xi tu jngu mo ko Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

2 Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

3 Ngantsjai kua'e_ri kjuanda Na'enchana ngat'anu, nts'ia, jotsa'en tjinni nga si'een, ngat'a ngisa= 'ñu tjimakjain ngisanu ngat'a tse'e enre Na'enchana 'ba ngisa= 'ñu tenimejen ngiso xingiu nga jngu jnguu.

4 Kui kjua nda nik'enduniri ngajin ningure Na'enchana xi yak'a. Tenukjuanijmii jótsa'en tichukjuakonu xi temato'on 'ba jótsa'en tjimakjainnu ngat'a tse'e Na'enchana, ninga tetsjengichanu 'ba tisakunu nkjin kuya kjuanima.

5 Tunga Na'enchana tsikjen kjuanimabiu tuxi kuakutsejenni nga kixi tsa'en kjua. 'Ba 'bi=tsa'en bakuni nga jun xi bakinnu nga kuitjas'ion ña batexuma kui. Kui= kjua tisakuninu kjuanima.

6 'Ba ngat'a kixi= tsa'en Na'enchana, sja ngojo nganire kjuana'en xuta xi inyatsikja'anu kjuanima,

7 'ba jun xi techjo'o kjuanima, sja'ndenu nga sikja'ayo ko jin. 'Ba= kuan nixtjin nga kuakutsejen ngani yojore Na'enna Jesús, nga kjua'ejenko ngank'aa ankjere xi 'ñu tjinre kjua'ñure

8 nga tjenjin ndi'i. Kjua'etsikja'a kjuanima xuta xi bi bekun Na'enchana ko xi bi tsik'etjusun en ndare Na'enna Jesucristo.

9 Kui xutabiu s'ere kjuanima ka'nda ngantsjai nixtjin. Kjuinik'endut'axin ngixkun Na'enna Jesús. 'Ba bi skue kjuajere ko kjua'ñure

10 nixtjin nga Na'enna kjua'e nga sakure kjuaje ngajinre xuta tsjere 'ba nga kjuinichjire ngat'are ngatsi'i xi kuakjainre ngat'are kui. 'Ba jun 'ba=nde kuetsubo ngajinre xutabiu ngat'a kuakjainnu ngat'a tse'e enre Na'enchana xi kjinikixiyee ngajinnu.

11 Kui= kjua, ngantsjai chukonii Na'enchana ngat'anu, meni kui skjebeninu kuenda nga k'uakonu kjuabenichun xi kui kinchjanu nga kuetsubo. 'Ba chja'a_ri ngayeje nga ngatatsik'etjusunko kjua'ñure ngayéje kuya xi nda xi mejénnu si'on 'ba ngayéje xa xi teño'on tu ngat'are nga makjainnu.

12 'Ba 'batsa'en sakure kjuaje Na'enna Jesús ngat'anu 'ba jun 'ba nde sakunu kjuaje ngat'are kui. 'Ba= kuan ngat'a 'ba= tjin kjuandare Na'enchana ko tse'e Na'enna Jesucristo.

2

1 Nts'ia, ngat'are nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo 'ba nga kuañajant'a_ra, te'bets'ari

2 nga bi ta'a nik'antjaiyo jotsa'en nikja'etsjion. 'Ba bi nikjo_ru yojonu tsa tjin xi kuetsu nga je ja'e nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesús. Ninga tsa kuetsu nga Isennixtjintsjere Na'enchana titsja ndiyare nga 'ba titsu asa kuetsu nga enre Na'enchana tibe'e nijmi, asa kuetsu nga kixuntsja jngu

xujun xi 'batsa'en xiare joni xi jin kjinikasen, bi ngatjamakjainnu ngat'are kibiu.
3 Niñajanni ba'e'ndio tsa tjin xi k'uejñunu. Ngat'a nga kje fa'ejín nixtjinbiu, titjun sik'ejñat'axin xuta enre Na'enchana, 'ba kuakutsejen yojore xuta xi ch'okun xi tse'e je, xi je 'ba tjinni nga chaja.
4 'Ba kui xi je sik'ejña yojore 'ba xi ch'o kuetsu ngat'are ngayéje xi tsu xuta nga na'en kuán ko ngayéje xi xuta tsichjire. Ka'nda ngaya ningure Na'enchana kjua'as'en 'ba kio k'uejña 'ba Na'enchana kuetsure yojore.
5 ¿A bi fa'etsjennu nga jako_nuu ngat'are kibi nga tsakatejñajin_nuu?
6 'Ba je 'yo mé= xi ti'bechja'ndere xutabiu xi tse'e je, ngu bi kuan kuakutsejen yojore kio= 'nda nga kjua'e nixtjinre.
7 Ngu je titsa'exa'mo kjua'ñure xi ch'o. 'Ba k'uejña'mo ngisa ka'nda nga stjuxin xi ti'bechja'ndere nganda'e.
8 'Ba kio= kuakutsejen yojore xuta ch'okunbiu, tunga ko ntjore ts'a Na'enna Jesús sik'enkoni 'ba nga kjua'e ngani, ko ndi'ire isenre jngu ka'a fani sikjekjua.
9 'Ba chanayiu sa'exajinre xuta ch'okunbiu nga kjua'e. Ko kjua'ñu xi je kjua'e, 'ba sa'en chubą xi kuakutsejen kjua'ñure, 'ba sa'en kjuakun xi bi kjuakixi.
10 'Ba sikjen= ngayéje kuya xi bi nda nga k'onachare xuta xi inyafi ña xaja ngat'a 'ejñat'axin= xi kjuakixi 'ba bi kitsimején nga kuakjainre ngat'are kjuakixi xi sik'angi tsakaiñu.
11 Kui= kjua Na'enchana titsikasennenire kjua'ñu xi 'bonachare, tuxi kuakjainnire ngat'are en ndesu.
12 Meni skaneje 'ba s'ere kjuana'en ngatsi'i xi bi kuakjainre ngat'are xi kjuakixi, xi tusa kuatsjare nga ch'o tsa'en.
13 Tunga ngat'a tsajain, ngantsjai tjinnere nga kua'e_ri kjuanda Na'enchana ngat'anu jun, nts'ią, xi 'ñu tsimejénnu Na'enna Jesús. Ngat'a 'ndani nga tuts'inre tsajmi, ja'ajinnu Na'enchana, tuxi k'uangi=ñu ngat'are Isennixtjintsjere xi tsitsjenu 'ba ngat'a kuakjainnu ngat'are xi kjuakixi.
14 Kui= kjua kinchjaninu Na'enchana nga k'uangiu ngat'are en ndare xi kjinikja'axtiuyee ngajinnu, tuxi 'batsa'en sakut'aninu kjuajere Na'enna Jesucristo.
15 'Bamani nts'ią, kixi tinyo 'ba t'ejñatjo xi jin fa kikakuyari ko xi tu xujun kjini'indut'ari.
16 Na'enchana kitsimejénna, 'ba kitsjana kjuaje kakun ka'nda ngantsjai nixtjin, 'ba kitsja'ndena nga xuya xi nda ngat'are kjuandare. Nga Na'enna Jesucristo fa ko Na'enchana
17 ngatatsjare kjuaje kakun inimanu 'ba ngatatsja nga'ñunu nga si'anntsjo ngayéje kuya xa xi nda 'ba nga kjuinukjuantsjo en xi nda.

3

1 'Ba xi fet'ani, nts'ią, chja'ari nga chuko Na'enchana ngat'ani. Chja'a_ru nga kitsa ngatafisun enre Na'enna Jesús 'ba ngatja'yakun nituña nga'ndeñu ña kjuechu, jo kuán ngajinnu.
2 'Ba nde chja'a_ru ngayeje nga Na'enchana k'uejñat'axinni ngat'are xuta xi 'ñu ch'okun, ngat'a bi ngatsi'i makjainre ngat'are kui.
3 Tunga Na'enna Jesús tsik'etjusun xi tsu, 'ba kixi= sikinyanu 'ba 'ba=nde sikuendanu ngat'are xi ch'o.
4 'Ba be=re takuin ngat'are Na'enna Jesús nga tenik'etjusun=ñu 'ba janda sik'etjusun=ñu kjuatexuma xi jin kikakuyari.

5 'Ba ngatabaku ndiyare inimanu Na'enna Jesús, tuxi ngisa ngatja'yañu kjuanimejenre Na'enchana ko kjuatsejndare Cristo.
6 Ngu nganda'e, nts'ią, nga ko ja'enre Na'enna Jesucristo te'benerį nga tinyat'axin_ru ngatsi'i nts'ia xi bi mejénre sa'exa, xi bi 'ba inyatsa'en jotsa'en jin kikakuyarį.
7 Ngu je 'yo jótsa'en machjen nga kuetsubo nga xutsejen kusunnįį, ngat'a bi tsiketsuba tse'éę ngajinnu jin.
8 'Ba bi tu tsechi kjuatjaį nga bi kik'echji_rį xi naire. Tusa nga nixtjin nga nistjen 'ñu kjiña'axaį, tuxi tu'yá kjinik'ena'ennįį ngajinnu.
9 Kuáan kichja'anirį jun tsakaiñu mé= xi kuachjenni, ngat'a tjin=nį ndiyare. Tunga tusa kjiña'axaį nga kik'ejñarį kusun, tuxi 'ba nde si'anñu jo kjiñe'eęn.
10 Ngat'a kionga tsiketsuba ngisaį ngajinnu, kika'erį kjuatexumabi: “Tsa tjin xi bi mejénre sa'exa, 'ba nde bi ngatakjen.”
11 Tunga tenu'ya=nįį en nga tjin ngajinnu xi bi mejénre sa'exa, xi tumé tsa'en nga tusa tu chụbą inyakanis'enjín yojore ña bi kui 'bakore.
12 Nga koni nga ja'enre Na'enna Jesucristo te'bene_rį 'ba techja'a_rį xuta xi 'ba inyatsa'en nga tusa tsja tsa'en ngatatsa'exa 'ba 'batsa'en sąkunire xi machjenre.
13 Tunga jun nts'ią, bi nikjejnda_ru yojonu nga si'on xi nda.
14 'Ba tsa tjin xi bi tsik'etjusun en xi teni'indut'aį xujunbi, chutsejen_ru 'yáñu xi 'ba tsa'en 'ba bi kio nijnguko yojonu, tuxi ngatjamasubanire.
15 Tunga bi 'batsa'en ngatja'yo kui joni tsa kui xi stikenu. Tusa taku ndiya_ru, ngat'a nts'io mani.
16 Na'enna Jesús xi tsjana kjuaxiu 'ba nga kui fa ngatatsjantsjainu kjuaxiu nitume kjua xi mato'on. Nga kui ngat'ejñajinnu ngatsi'u.
17 An Pablo ko ndsaą tetsi'induña kjuate'ndanąą. Kui xi bakutsejen ngayéje xujun xi tsikasen_rą xuta. 'Ba=tsa'en tsi'indaą.
18 Ngatjas'enu ngatsi'u kjuandare Na'enna Jesucristo.

Xujun xi tjun kitsikasenre San Pablo Timoteo
1 TIMOTEO

1 An, Pablo, tetsikasiạn xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo kuáạn jotsa'en
'exa Na'enchana xi tsik'angina ko Jesucristo xi kjuachuyana.
2 Tetsikasenrạ xujunbi, Timoteo, xi joni ki'ndinạ fa kuáin tu ngat'are
kjuamakjainna.
Ngatjas'eri kjuanda ko kjuanima kakun ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana
ko Na'enna Cristo Jesús.
3 Jotsa'en 'enerạ nga kijiạ nangi Macedonia, teni naxinanda Éfeso kix-
intserạ, tuxi k'uechja'ndeni_ri yak'a xuta xi tjin kionga bi ngatakuya en xi
bi ngusun ko xi yakuya.
4 Ninga bi ngatatesinre en chingare xuta ko xujun xi bi fet'a ña ndiba ja'en
'ba ña kua'indut'a jótsa'en 'etuts'innire ntje chingare. Ngat'a kio= ndibanire
nga 'bet'asire xinkjin xuta. 'Ba kibiu bi basekore nga kụakjainre ngat'are
Na'enchana meni nga kụan sik'etjusunni jotsa'en mejénre kui.
5 Ngat'are nga 'batsa'en te'benerạ, kui= nga xuta ngatjas'ere kjuanimejen
xi ndibanire inima tsje, kjuafa'etsjen xi tsje, 'ba ko kjuamakjain xi kjuakixi.
6 Ngu tjin= xi je kit'axinre kibiu. Kichajin en si xi tumé chjire.
7 Chamaestru xi tse'e kjuatexumare Na'enchana mejénre sa'en yojore,
ninga bi mankjinre xi nchja ninga mé= xi koni kjuakixi tsu tsakaiñu.
8 'Yaña nga nda= kjuatexumare Na'enchana tsa sichjian jotsa'en tjinnere
nga kụachjen.
9 'Yaña ngayeje nga bi kitsja kjuatexumare Na'enchana ngat'are xuta xi
tsa'en xi nda. Tusa kitsja ngat'are xi mangane kjuatexuma 'ba xi bi nt'e en,
xi bi bekun Na'enchana 'ba xi tsa'en je, xi bi tsa'en xi tsje tjin 'ba xi bi bekun
xi tsje, xi tsik'en na'enre ko nare 'ba ko kja'e xuta,
10 xi tsa'en kjuachajngi, xi xanda, xi bateña chu'nda, xi nchja en ndesu, xi
tsichjen ja'enre Na'enna nga tsu nga kjuakixi= tsakaiñu, 'ba xi tsa'en tumeñu
xi mangane kjuakixi xi kisakuyaạ.
11 Xi kjuakixi, kui xi bakuyana en nda xi 'ñu je 'ba xi tse'e Na'enchana xi
bakinre nga kjuinichjire. Xi 'exanạ nga kui'aạ nijmi.
12 Tsja_rạ kjuanda Na'enna Jesucristo, xi kitsja nga'ñunạ, ngat'a kiskunnạ
'ba kitsjanạ xabi,
13 ninga ch'otsa'en kinchjaạ ngat'a tse'e nganda'eñu. Kitsjengikiạ 'ba
kixin_rạ en xi ch'o tsu. Tunga ja'anima_rạ ngat'a bi 'biạ mé= xi tetsa'aạn 'ba
kje makjainjínnạ ngat'are kui.
14 ¡Á tuku kji'ini kjuandare Na'enna ngat'anạ! Kitsitsejin inimanạ ko
kjuamakjain 'ba ko kjuanimejen xi ndibani Cristo Jesús.
15 Kjuakixi= enbi 'ba tjinne=re nga kụakjainre ngatsi'i xuta. Cristo Jesús
ja'e ngasun'ndio tuxi sik'angini xuta xi tjinre je. 'Ba an xi ngisa ch'o ngisaạ
ngajinre xutabiu.
16 Tunga kui= kjua ja'anima_rạ Na'enchana, tuxi Jesucristo kuán
kitsa'enninạ jngu kusun xi bakutsejen jó= kji'i tse kjuatsejndare ninga
ka'nda xuta xi ngisa ch'o ngisa. 'Ba 'batsa'en xuta xi yak'a skueni nga kụan
kụakjainre ngat'are Jesucristo ngayeje 'ba 'batsa'en sạkunire kjuabenichun
xi bi fet'a.

17 'Bamani, ¡ngatja'yakun Na'enchana xi rey xi batexumantsjai, xi bi 'me, xi bi matsejen, xi jngututu Na'enna mani! ¡Ngatja'yakun 'ba ngatjas'ere kjuaje ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.

18 Ji Timoteo, xi joni ki'ndiną fa, te'beneą xabi nga tixkjant'ai xi nda, jo nga kitsu nchja chinga profeta ngat'a tsiji.

19 'Ba kixi tisen ngat'are xi makjainna 'ba tsje ngat'e kjuafa'etsjenri. Ngat'a tjin yak'a xi je 'ejñat'axin kibiu 'ba 'batsa'en kitsichajin yojore. Bi nde makjainnire ngat'are Na'enchana.

20 'Ba kuánre Himeneo ko Alejandro, nchjabiu xi je kitsingantsja_ą chanayiu, tuxi ngatjamanire nga bi ch'otsa'en kuinchja ngat'are Na'enchana.

2

1 Xi ngisa tjun, te'bene_nuu ji ko xi yak'a xi makjainnu ngat'are Na'enna nga chuko kui ngat'are ngatsi'i xuta xi tjin. Chja'a_ru nga sjare xi machjenre 'ba t'ets'a_ru nga ngatja'animare 'ba ta'eru kjuanda ngayeje.

2 'Batsa'en ngatafako Na'enchana ngat'are xi rey 'ba ngat'are ngatsi'i xutaxa, ngat'a kio= kjuendibanire nga s'ena jngu kjuabenichun xi xiu 'ba xi jña, 'ba si'an xi tsje ngixkun Na'enchana 'ba xi bakutsejen nga kixi mekua yojona.

3 Ngu kui=bi xi nda 'ba xi matsjare Na'enchana xi tsik'angina.

4 Ngat'a mején=re kui nga k'uangi ngatsi'i xuta 'ba nga kuankjinre xi kjuakixi.

5 Ngat'a tu jngu= mani Na'enchana, 'ba tu jngu= mani xi nchjntjai xuta ngixkun kui 'ba xi xuta, kui= xi Jesucristo.

6 Xi kitsingantsja yojore nga 'echjintjai jere ngatsi'i xuta. 'Ba ngat'are kui kik'inyakixire xuta kionga je echu nixtjin xi 'enda Na'enchana.

7 Kui= kjua kjiña'anniną jngu xuta xi tsikja'axtiuya enre Na'enchana, jngu apóstol. ('Ba kjuakixi= xi texian. Bi te'bonachaą.) Kjiña'an=ną jngu xi bakuyare xuta xi bi tse'e Israel ngat'are kjuakixi ko en xi tjinnere nga kuakjainre.

8 'Bamani, nituña nga'ndeñu ña kuañajan xuta, mejénną nga ngatsi'i xuta xi xi'in kuejenk'a ntsja nga kjuako Na'enchana nga tsje kue'ekoni inimare, nga bi ngatjas'ere kjuasti 'ba nga bi ngatafosiko xinkjin.

9 'Ba ngat'are xi yanchjin, mejénną nga bi 'ñu kun ngatabaja yojore. Tusa ngatjabekun 'ba nimą ngatabaja yojore. Ninga bi 'ñu kun tsa'en ngat'ejen, asa sichjen oro, asa ndiojo xi tsja= kun, asa najñu xi 'ñu chji tsa tuxi kun xianire.

10 Tusa ngatabandakoni yojore nga ko tsajmi nda xi tsa'en, jotsa'en 'bakore yanchjin xi je kitsingantsjare yojore nga skuekun Na'enchana.

11 'Ba xiu ngatasen ñojon yanchjin mé= xi tisakuyare nga ngisa ngi'nde ngatjiko yojore.

12 Ngu an bi tsja'ndią nga xi yanchjin kuakuyare asa kuatexumare xi xi'in. Tusa xiu ngat'ejña nga kuañajan.

13 Ngat'a Na'enchana tjun kitsa'en Adán 'ba jaskan Eva.

14 'Ba bi Adán xi kich'onachare. Tusa xi chjun kich'onachare 'ba 'batsa'en kiskajinni je.

15 Tunga k'uangi xi yanchjin nga tsinre ki'ndi, tsa kixi kuinya ngat'are xi makjainna, nga s'ere kjuanimejen ko kja'e xuta, nga s'ere kjuatsje, 'ba nga skuekun yojore.

3

1 Enbi, niki en kjuakixi fani. Tsa tjin xi mejénre kuasentitjunre xi makjainre ngat'are Na'enna, jngu xa xi nda tjimamejénre.
2 Ngu xi kuasentitjunre xi makjainre ngat'are Na'enna tjinne=re nga nda sa'en tuxi tu'yá kụan skaninejeni. Jngu sani chjun s'ẹre. Machjen= nga kixi fiko yojore, nga nda tsikja'etsjen, nga tjinre kjuaxuta, nga tsjare xuta nga'nde ngaya ndaba, 'ba nga nda mare bakuya.
3 Ninga bi xi ts'axtiu 'bi binu ngayeje, 'ba xi bi ta'a makjanre, tusa xi nda xuta xi matsjare kjuaxiu 'ba xi bi ton tsimején.
4 'Ba tjinne=re nga nda kuatexumare xuta xi tjin ngaya ndaba 'ba sa'en nga ki'ndire kjuint'e enre 'ba nga nda skuexuta.
5 Ngat'a tsa jngu xuta bi mare batexumare xuta xi tjin ngaya ndaba, ¿jótsa'en kụanre sikuenda xi ñatjen mañajanko ningure Na'enchana?
6 'Bamani tsu'ba, xi kuasentitjunre ngajinre xi makjainre ngat'are Na'enchana bi jngu xuta xi sa'e tiña kuakjainre, tuxi bi nk'a k'uaxjeni yojore 'ba kuejenjin je xi tsejenjin chanayiu 'ba 'batsa'en si'anre kjua.
7 'Ba=nde tjinnere nga nda kjuinukjua ngat'are kui ngajinre xuta xi bi makjainre ngat'are Na'enchana, tuxi tu'yá ch'o kuetsunire 'ba bi skạni ña ma suba chanayiu.
8 'Ba 'ba=nde tjin ngat'are xuta xi batesinre xi ñatjen mañajanko ningure Na'enna. Tjinne=re nga 'yaxuta, nga bi tsik'antjaiya enre, nga bi ts'axtiu 'bi binu, 'ba nga bi ton tsimején.
9 'Ba tjinnere nga nda k'uejñatjo xi makjainna, xi kis'ejña'mo nixtjin kuatse jan, 'ba nga k'uejña ko kjuafa'etsjen xi tsje tjin.
10 Titjun ngatachut'ayako xutabi. 'Ba tsa tumé sạku ngat'are, kụan s'ẹre xa nga kuatesinre xi makjainre ngat'are Na'enna.
11 'Ba 'ba=nde tjin ngat'are yanchjinre. Tjinnere nga 'yaxuta, nga bi en ndesu nchja ngat'are xuta, nga kixi fiko yojore, 'ba nga nda tsik'etjusun ngayéje xi tjinnere nga sa'en.
12 Jngu xuta xi mejénre xa nga kuatesinre xi ñatjen mañajanko ningure Na'enna, machjen= nga tu jngusa chjun s'ẹre. 'Ba tjinnere nga nda kuatexumare ki'ndire ko xi tjin ngaya ndaba.
13 Ngat'a xi kixi fiko xabi, kui= xi ma jngu xuta xi 'yakun ngajinre xuta xi yak'a 'ba bi jó ján kji'i inimare jotsa'en makjainre ngat'a tse'e Jesucristo.
14 Ninga mejénna kjuikunxatira, tunga tetsi'indura kibi.
15 Tsa 'bandayana nga kjuikunra, 'batsa'en je 'ye jótsa'en tjinnere nga k'uetsuba xuta xi makjainre ngat'are Na'enchana. Xi fi ningure Na'enchana xi tijñakun, xi tsubangi 'ba xi kjanntjai xi kjuakixi.
16 Tijñatsejen nga 'ñu je mé= xi je 'yare ngat'are Na'enchana, xi kis'ejña'mo nixtjin kuatse jan.
Kui yakutsejen yojore nga tsaka'a yojo,
'ba kis'ejñatsejen kjuakixire ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana.
Kji'yare ngat'are ankje,
'ba kik'ere nijmi ngat'are kui naxinanda xi tjin.
'Ba xuta xi tjin ngasun'ndio kuakjainre ngat'are kui,
'ba kiji ngani ña tijña kjuajere.

4

1 Tsuyakixi fani Isennixtjintsjere Na'enchana nga nixtjin xi je kjuet'ani s'ẹ= yak'a xi kuinyat'axin 'ba bi nde kụakjainnire Na'enchana. Tusa sisinre

isennixtjin xi bi nda xi k'onachare xuta ko en xi kuakuya isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu.

2 Enbiu xi kuakuya xuta jó nkjain xi ndesu xi bi nde tsisinnire tsa bi tsje tjin kjuafa'etsjenre.

3 Xutabiu bakuya nga bi nda nga kuixan xuta 'ba nga tjin kuya xichine bi nda nga xine. Tunga Na'enchana je kitsa'en xichinebiu tuxi sa̱kunire xuta xi koni nga kjuanda sja xi makjainre ngat'are Cristo 'ba xi mankjinre xi kjuakixi.

4 Ngat'a ngayéje xi Na'enchana kitsa'en nda=. Tumé tjinnere nga k'uejñat'axian, tsa kua'era kjuanda kui nga tisakuna.

5 Ngat'a enre Na'enchana tsitsje xi sakuna nga chukua kui.

6 Nda= teña'axat'a_ri Jesucristo, tsa 'batsa'en kuakuya_ri nts'ia. 'Ba 'batsa'en 'yare nga teba'é nga'ñu_ri yojori ko en xi makjainna, en kixi xi kisakuyari 'ba kich'atjai.

7 Bi nisin_ri en chinga xi tse'e ngasun'ndio xi tumé chjire. Tusa t'ene_ri yojori nga si'anntsjai mé= xi kuakutsejen nga 'yakuin Na'enchana.

8 Ngat'a basekochina tsa sitjusjeyachi_ra yojona nga'e ngasun'ndio, tunga ngisa= chji ngisare nga k'uene_ra yojona nga 'yakuan Na'enchana. Ngu basekona nga tetsuba ngisa nga'e ngasun'ndio 'ba ko kjuabenichun xi sa'e ndiba.

9 Kjuakixi= enbi 'ba tjinne=re nga ngatsi'i xuta ku̱akjainre.

10 Kui= kjua 'ñu teña'axaña 'ba te'bene_ra yojona, ngat'a techuyaña mé= xi nda ngat'are Na'enchana xi tijñakun. Xi mare tsik'angi ngatsi'i xuta 'ba kjuakixi= nga sik'angi xi makjainre ngat'are kui.

11 'Batsa'en tatexuma_ri 'ba takuya_ri xuta.

12 Tu'yá ton ngatjaberi tsa tu kui kjua nga̱ sa'e ki'ndi. Tusa jngu kusun ti'an_ri yojori ngixkun xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana nga jótsa'en kjuinukjuai, nga jó si'en, nga jótsa'en simején xuta, nga jótsa'en mankjainri ngat'are Na'enchana, 'ba nga jótsa'en tsje kueni.

13 Ka'nda nga kjuechaa̱ kio, tu kui xa ti'en nga k'uexkiya_ri enre Na'enchana ngajinre xuta xi makjainre ngat'are kui, nga k'uinya_ri ion 'ba nga kuakuya_ri ngayeje.

14 Bi nicheje kjuanda xi kika'eri ngat'are en xi kinchja nchja chinga profeta ngat'a tsiji, nga yaneri ntsja xuta chinga xi makjainre ngat'are Na'enna.

15 Tikja'etsjen kibi 'ba janda kio t'inye ndiyabiu, tuxi ngatsi'i xuta skueni nga nda te'mikue xari.

16 Tikuendai yojori 'ba ko xi tebakuye. Kixi teni. Tsa 'batsa'en sik'etjusin, sik'angi=ni yojori ko xi inyabasen ñojonri.

5

1 Bi chjutikue xuta chinga, tusa chukoye ko kjuaxuta joni tsa na'enri kuán. Nda tikue nchja nistiu joni tsa nts'é,

2 'ba xi yanchjin chinga joni tsa nari, 'ba xi sa'e nisti yanchjin joni tsa ndichjai nga ko inimari xi tsje tjin.

3 Tatesin_ri yanchjin k'an xi tu'yá tjinkjinre.

4 Tunga tsa jngu chjun k'an tjinre ki'ndi asa ki'ndindai, ngat'are kui ki'ndibiu, xi ngisa tjun tijña ngat'are kui, kui= nga kuatesinre xuta xi tjin ndaba. 'Ba 'batsa'en sja nganire xi kisakure ngat'are xichare. Ngu kui=biu xi matsjare Na'enchana.

5 Tunga jngu chjun xi kjuakixi nga chjun k'an kuán, xi tu'yá tjinkjinre, kui
xi kunre nga Na'enchana kuaseko. Nga nixtjin nga nistjen fakontsjai kui nga
'bets'are mé= xi machjenre.
6 Tunga chjun k'an xi tsjare yojore kjuatsja xi tjin, kui= xi joni tsa je k'en,
nisi tijñakun ngisa.
7 'Bitsa'en tatexuma_ri xutabiu, tuxi tu'yá kuanejeni ngat'are mé= xi sa'en.
8 Ngat'a xi bi tsikuenda xinkjin, ngisa= fani xi tjinduyako ndaba, kui xi
'bejñat'axin xi makjainna 'ba ngisa= 'ñu ch'okun ngisa nga ko mare xi bi
makjainre ngat'a tse'e Na'enchana.
9 'Ba yanchjin k'an xi s'ẹt'a xujun xi tsu nga kụakuenda, tu kui sani
ngatjas'et'a xi ts'axtiu yachute ko te nu tjinre 'ba xi tu jngusa xi'in kis'ere,
10 xi 'yare nga nda kitsa'en, 'ba nga nda kitsicha ki'ndire, 'ba nga kit-
sjare nga'nde xuta xi fechukun ndaba, 'ba nga ngisa ngi'nde kiko yojore
nga yatesinre xuta tsjere Na'enchana, 'ba nga tsakaseko xuta xi inyafa'a
kjuanima, 'ba tsik'ejñandantsjai nga sa'en xi nda.
11 Tunga bi 'bet'ai xujun yanchjin k'an xi sa'e ki'ndi. Ngat'a kionga mejénre
sa'en xi kuetsu yojore, k'uejñat'axin=ngani kjuafa'etsjenre ngat'are Cristo
'ba kụamejénre nga kuixan ngani.
12 'Ba 'batsa'en s'ẹneje, ngat'a tsangane= mé= xi kitsu ngatitjunre.
13 'Ba nde tse'é ma 'ba xki ni'ya 'betsuma. 'Ba bi tsa tu tse'é ma, 'ba nde ne
'beñajan en ngayeje, 'ba tu tsungijin yeje yojore, 'ba nchja en xi bi tjinni nga
kuinchja.
14 Kui kjua, xinña nga ngisa nda tjin nga yanchjin k'an xi sa'e ki'ndi
kuixan ngani, 'ba nga ngatjas'ere ki'ndi 'ba nga ngatatsikuenda ndaba, tuxi
bi sja'ndeni nga ch'o kuetsure xi stikena.
15 Ngat'a tjin= yak'a xi je tsikinyat'axin ngat'are Cristo 'ba kit'are chanayi.
16 Tsa jngu xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana tjin jngu xinkjin
xi chjun k'an, ngatabaseko ngat'are mé= xi machjenre, tuxi bi sik'ena'enni
nts'ia. 'Ba 'batsa'en kụan kuaseko nts'ia yanchjin k'an xi tu'yá tjinkjinre.
17 'Ba ngat'are xuta chinga xi nda batexumare ngajinre xi fi ningu, kui=
xi 'ñu nda ngatja'yakun, 'ba ngisa fa nda xi tsikja'axtiuya 'ba bakuya enre
Na'enchana.
18 Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Bi 'bechja'nde_ri nga
kuakjen tjiundijo yejerañu nga tibasenne trigo nga tibitjia.” 'Ba 'ba nde tsu
ngayeje: “Xi tsa'exa bakin=re nga kụachjire.”
19 Bi nisin_ri ngat'are xi kuaneje jngu xuta chinga ngajinre xi fi ningu, tsa
tsajainre tsa jó asa ján xi ko tuxkun fa tsabeni mé xi kuán.
20 Tunga ngat'are xi tojo inyakjeje ngisa, chjutikue ngixkun ngatsi'i xi
makjainre ngat'are Na'enna, tuxi 'ba nde sakjunni kui ngayeje.
21 Te'benerạ ngixkun Na'enchana, Na'enna Jesucristo 'ba ko ankje xi je
kitukja'ajin nga tik'etjusin mé= xi texinrạ. Bi kabi ñe'en, tusa ngusun=
tikotsi'i.
22 Tu'yá tu chuba fane_ri ndsai nga kua'exa_ri ngajinre xi makjainre
ngat'are Na'enna. Titjun nda tikja'etsjen, meni nga bi k'uakot'ari jere xuta
xi yak'a. Tsje teni.
23 Bi tu suba nanda 'yi. Tusa t'iuchi ko binu, tuxi kụandani ngats'ai 'ba ko
chi'in xi 'ñu kjit'a tesatet'ai.
24 Tjin je xi tsa'en xuta xi 'yare kionga kje ña'anre kjua 'ba tjin xi jaskan
'yare.
25 'Ba nde 'batsa'en 'yanire mé= xi nda tsa'en xuta ngayeje, 'ba xi bi
tjindutsejen nganda'e bi kụan s'ẹndu'montsjai.

6

1 Ngat'are ngatsi'i chu'nda xi tsindaa̱, nda ngatjabexuta naire meni ni'yá ch'otsa'en kjuinchjani ngat'are Na'enchana 'ba ko en xi tebakuya.

2 'Ba xi tjinre nai xi makjainre ngat'are Na'enchana, 'ba=nde ngatjabexuta, ninga tsa nts'e mani nga tu jngu kjuamakjain tjinre. Tusa ngisa nda ngatatsa'exat'are, ngat'a baseko xi nimején ngat'are Na'enchana xi 'ba nde makjainre ngat'are Na'enna Jesús.

Kui=bi xi takuya_ri xi makjainre ngat'are Na'enna 'ba t'ene_ri nga sik'etjusun.

3 Tsa tjin xi bakuya kja'e tsajmi asa bi ngusun fiko en kixi xi tse'e Na'enna Jesucristo ko kjuatexuma xi bakuyana ngat'are jótsa'en xiakuan Na'enna,

4 kui xutabiu xi nk'a ti'baxje yojore 'ba tumé bekjin. Je jekjua kjuafa'etsjenre 'ba tu chuba̱ fosiko xuta 'ba tsa'en nga chubasire tume enñu. Kio ndibanire kjuaxin ka̱kun, kjuasti, nga ch'o tsure xinkjin xuta, nga bi ma kunre xinkjin xuta,

5 'ba nga kjankontsjai xinkjin xuta xi bi nda tsikja'etsjen ko xi je ki-tukja'axinre xi kjuakixi. Nchjabiu xi 'ba mare nga ku̱anyina tsa skuekun Na'enchana.

6 Ninga nga bekun Na'enchana xuta, jngu kjuanyina je tsakaiñu tsa tjijngu kakun ngat'are mé= xi tjinre.

7 Ngat'a tumé ja'ekua nga'e ngasun'ndio 'ba tumé kueko ngañа.

8 'Bamani, k'uejngua kakuan tsa tisakuna xichine ko najñu xi techaja.

9 Ngu xi mejénre ku̱anyina nga'e ngasun'ndebi, kui xi bi kakore nga chut'ayako 'ba kangi joni chen nga ko mé= xi tjin ngasun'ndio. Mejénre nkjin kuya tsajmi xi tumé chjire, xi ch'o tsikore xuta, 'ba xi tsungijin xuta ña sikjesun 'ba ña sichaja.

10 Ngat'a nga 'ñu mejénre ton xuta, kio ndibanire ngayéje kuya tsajmi xi bi nda. Tjin xi 'ñu kuatsjake ton, 'ba 'batsa'en kit'axinre ngat'are xi makjainna 'ba kitsitsejin kjuanima yojore.

11 Tunga ji xi Na'enchana tse'eri, tisent'axin_ri ngayéje tsajmibiu. T'itjengi xi kjuakixi, chakuin Na'enchana, 'ba janda ngatjamakjainri enre kui. Ngat-jas'eri kjuanimejen, kjuatsejnda ko kjuanima kakun.

12 Tixkjant'antsjai xi makjainna. Ch'antsjai xi sjana kjuabenichun xi bi fet'a, ngat'a kui xa kinchjaniri Na'enna. Kui= kjua kika'eni enri nga nda kjinikixiye ngat'are xi makjainna ngixkun nkjin testigo.

13 'Ba te'bena̱re ngixkun Na'enchana xi tsjare kjuabenichun ngayéje xi tjin 'ba ngixkun Jesucristo xi 'ba nde nda kitsikixiya ngixkun Poncio Pilato

14 nga tik'etjusun tsje tsje kjuatexuma xi kika'eri, tuxi tumé s'e̱ni xi ku̱an ch'otsa'en kjuinukjua ngat'ari ka'nda nga kuakutsejen ngani yojore Na'enna Jesucristo.

15 Nga kjua'e nixtjinbiu, sik'etjusun yeje kibiu jotsa'en mejénre Na'enchana xi bakinre nga kjuinichjire, xi batexuma tajngu, 'ba xi Reyre rey ko Na'enre na'en.

16 Xi tu kui jngututu xi bi 'me 'ba xi tijñajin ndi'i xi tu'yá ma tsitiñat'are. Nisa 'yá= be 'ba ni'yá ma kutsejen'a. ¡Ngatja'yakun 'ba ngatjas'ere kjua'ñu ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.

17 Ngat'are xuta xi tjinre kjuanyina nga'e ngasun'ndio, t'ene_ri nga bi nk'a ngata'baxje yojore 'ba nga bi ngatakunre kjuanyina xi tjinre, ngat'a fe kibiu. Tusa ngatakunre Na'enchana xi niki tsjafanina= ngayéje xi machjenna tuxi sitsjaña.

18 'Ba 'ba nde t'e_ri nijmi xi tjinre kjuanyina nga ngatatsichjen tonre nga
sa'en xi nda. Nga sa'en kibiu, kui= xi sinyinakjin. 'Ba nga ko ngayéje inimare
ngatatsjare xuta xi yak'a mé= xi machjenre 'ba ngatatsja'ndere xuta nga
sichjen xi tjinre.
19 'Ba 'batsa'en ti'bejñatjo xi kjuanyina fa xi kuasekore nixtjin xi sa'e ndiba.
'Ba 'batsa'en k'uendukun kjuakixi jotsa'en je kitsja ts'a Na'enchana.
20 Ji Timoteo, nda tikuendai xi kjiningantsjari. Bi basen ñejen en xi tumé
chjire xi tse'e ngasun'ndio ninga en xi fosire xuta ndesu xi tsu nga tjinre
kjuankjin kakun.
21 Ngu tjin xi kuakjainre ngat'are kjuankjin kakun ndesubiu 'ba 'batsa'en
tsikinyat'axinre ngat'are xi makjainna.
Ngatjas'enu kjuandare Na'enchana.

Xujun xi majóni xi kitsikasenre San Pablo Timoteo
2 TIMOTEO

1 An, Pablo, tetsikasiạn xujunbi, xi kichja'ajinnạ ngat'are Na'enchana nga jngu apóstore Jesucristo kuáạn. Kjinikasennạ tuxi kue'eñạ nijmi ngat'are kjuabenichun xi sạkure xuta xi tu jngu mako Cristo Jesús jotsa'en je kitsja ts'a Na'enchana.

2 Tetsikasenrạ xujunbi, Timoteo, xi 'ñu tsimejénrạ joni tsa ki'ndinạ fa.

Ngatjas'eri kjuanda ko kjuanima kakun 'ba ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

3 Tsja_rạ kjuanda Na'enchana, 'ba tsje tjin kjuafa'etsjennạ nga tsa'exat'a_rạ kui, jo kitsa'en xuta chinganạ. 'Ba nga nixtjin nga nistjen nga fakuạ kui, ngantsjai fa'etsjennạ ngat'a tsiji.

4 Fa'etsjennạ jotsa'en kichi'ndai kionga kitsikixant'arạ 'ba 'ñu mejénnạ skue nganirạ, tuxi sitsejinni kjuatsja inimanạ.

5 'Ba 'ba=nde tsikja'etsjiạn jotsa'en ngayéje inimari mankjainri ngat'are Na'enchana. Titjun naxk'enri xi Loida 'mi kuakjainre 'ba jaskan ngani Eunice xi nari. 'Ba be=re takuaạn nga ko ji 'ba nde tsa'en mankjainri.

6 'Bamani, tetsikja'etsjenyanirạ nga titseya ngani kjuanda xi kitsjari Na'enchana nga yanerạ ndsaạ.

7 Ngu Isennixtjintsje xi kitsjana Na'enchana bi tsa'en nga kjuikuan. Tusa tsjana kjua'ñu ko kjuanimejen 'ba ko kjuafa'etsjen xi tsja ndiyana jótsa'en kixi kuekua yojona.

8 'Bamani tsu'ba, bi nisuba_ri yojori nga sikixiye ngat'are Na'enna Jesús 'ba ninga ngat'anạ, nisi nduya tekjiyaạ ngat'are kui. Tusa ko kjua'ñu xi tsjari Na'enchana, ngatakakori kjuanima xi kuitjaxtiukona ngat'are en ndare kui.

9 Na'enchana xi kitsik'angina 'ba kinchjana nga kụan xuta tsje xi tse'e. Tunga bi tsa kinchjana tu ngat'are mé= xi kjiña'an, tusa jotsa'en je 'endatitjun 'ba jotjin kjuanda xi kika'ena ngat'are Cristo Jesús nga kje tsa'enjín nga-sun'ndio.

10 Kui kjuandabiu xi tijñatsejen nganda'e ngat'are Cristo Jesús xi ja'ekakutsejen yojore nga kitsik'angina. Ja'ekjaxin kjua'ñure kjuabeyo 'ba 'ejñatsejen nga kụan k'uendukun xuta 'ba bi nde kueyani tu ngat'are en ndare Na'enchana.

11 'Ba Na'enchana kitsa'ennạ jngu xi tsikja'axtiuya enre, jngu apóstol 'ba maestru.

12 Kui= kjua tefa'axtiuñạ kui kjuana'enbi. Tunga bi masubanạ, ngat'a 'be=ñạ 'yá= ngat'are kuakjainnạ 'ba be=re takuaạn nga tjinre kjua'ñu nga k'uejñatjo xi kitsingantsja_rạ ka'nda nga kjua'e kui nixtjinbiu.

13 Tenijin kakuin en nda xi yakuyarạ, 'ba kio tenijin kjuamakjain ko kjuanimejen xi tjinna nga tu jngu makua Cristo Jesús.

14 'Ba ko kjua'ñu xi ba'ena ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana xi tijña ngajinna t'ejñatjai xi nda xi kjiningantsjari.

15 Ngu jotsa'en je 'ye nga je kitsikumanạ mején ngatsi'i xuta xi tjin jo kji'i nangi Asia, ka'nda ko Figelo 'ba ko Hermógenes.

16 Nga Na'enchana ngatja'animare xinkjin Onesíforo, ngat'a nkjin= ndiya kitsjanạ kjua'ñukakun 'ba bi kuasubare nga nduya tekjiyaạ.

17 Tusa nga ja'e naxinanda Roma, bi kitsikja'ejnda ka'nda ngạ kuasjai_rạ.

18 Nga Na'enna Jesús ngatja'animare Onesíforo nixtjin nga kjuechu ngixkun kui. Ngu ji je nda 'ye jótsa'en tsakasekona naxinanda Éfeso.

2

1 'Bamani ki'ndiną, ta'e nga'ñu_ri yojori ko kjuanda xi tjinna ngat'are Cristo Jesús.
2 'Ba xi kjinu'ye xi kixiąn ngixkun nkjin testigo, tingantsja ngani_ri xuta xi ma chun_ra ngat'are, xuta xi kụan kuakuya nganire xuta xi kja'ere.
3 Ngatakakori kjuanima xi kuitjaxtiukonaą joni jngu chasoldadu xi nda xi tsa'exat'are Cristo Jesús.
4 Nijnguú chasoldadu xi tikjan tsikjore yojore ngat'are xi tjin ngasun'ndio, ngat'a mején=re nga nda skue xi kitsja xare.
5 'Ba nde 'batsa'enni xuta xi tsa'en chuya, tsa bi nda sik'etjusun kjuatexumare chuyo, bi kụan xuntsja tsajmi xi ba'ere xi tsa'en.
6 'Ba nde xuta xi 'ñu tsa'exa nga 'bentje tsajmi tjin=re ndiyare nga kui tjun sąkure chan xi 'bakore.
7 T'ejinkakuin mé= xi texinrą, ngu Na'enna Jesús sa'en nga kụankjinri ngayéje kibiu.
8 Tikja'etsjenye ngat'are Jesucristo xi ja'aya nganire ngajinre mik'en, xi jendibani ntjere David. Kui en ndabi xi tetsikja'axtiuyaą.
9 'Ba ngat'are en ndabiu nga tefa'aą kjuanima 'ba ka'nda tjita'ñaą ko na'ñu kicha joni tsa jngu xuta xi ch'okun kuáąn. Tunga enre Na'enchana, bi tji'ñu.
10 Kui= kjua tichukjuakoniną ngayéje xi temata'aąn nga tu kjuanda tse'e xuta xi Na'enchana je ja'ajin, tuxi ko kui sąkut'anire nga k'uangi ngat'are Cristo Jesús 'ba sąkut'are kjuaje xi bi fe.
11 Enbi kjuakixi=:
Tsa eyakua Cristo,
'ba=nde kuetsubakunko ngaña.
12 Tsa kakona nga temitjaxtia kjuanima,
'ba=nde kuatexumakua.
Tsa kuixan nga bi 'yaxkuan kui,
'ba=nde kui kuetsu nga bi bexkunna.
13 Tsa ña bi sik'etjusun_ra kui,
tojo sik'etjusun= jotsa'en kitsja ts'a,
ngat'a bi jó tsa'en enre.
14 Tikja'etsjenya_ri nts'ia kibiu 'ba t'ene_ri ngixkun Na'enchana nga bi ngatafosiyare tuxkia en. Kibiu tumé chjire, tusa tsiskayare kjuafa'etsjenre xuta xi nt'e.
15 Ngayéje inimari ti'en mé= xi nda ngixkun Na'enchana, tuxi nda skueni mé= xi teñe'en, joni jngu chu'nda xi bi masubare ngat'are xare, xi nda bakuya ngat'are en xi kjuakixi.
16 Tisent'axin_ri en si xi tumé chjire xi tse'e ngasun'ndio. Ngu xi nchja nijmi enbiu ngisa minyat'axin ngisare Na'enchana.
17 'Ba enre xutabiu jo=ni jngu chi'in fe'ndu xi tsikje 'ba bi nde mandani. 'Ba= inyatsa'en Himeneo ko Fileto.
18 Kui xi je kit'axinre en xi kjuakixi. Inyatsu nga je= ja'a nixtjin nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en. 'Ba 'batsa'en inyatsiskayare kjuafa'etsjenre yak'a xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana.
19 Tunga enre Na'enchana jo=ni jngu tuts'in xjo xi 'ñu sejña, ña 'bitsa'en kua'indut'a: “Na'enna Jesús be= xuta xi tse'e.” 'Ba 'ba nde kua'indut'a

ngayeje: “Ngatsi'i xi tsu nga tse'e Na'enna Jesús tjinne=re nga kuinyat'axinre xi ch'otjin.”

20 Joni ngaya jngu ni'ya je, bi tu suba tsajmi xi oro ko plata tjin. Tusa 'ba nde tjin tsajmi xi kuandakoni ya ko nangikiti. Tjin xi machjen ngajin s'i 'ba tjin xi tu machjenntsjai.

21 'Ba nde 'ba= tjinni ngajinna. Tsa tjin xi je kitsitsje yojore, kui jo=ni tsajmi xi machjen ngajin jngu s'i. Je tsje ya'a 'ba kụan sichjen Na'enchana. Je tijñandare yojore nga kụan sa'en ngayéje xa xi nda.

22 Tisent'axin_ri xi tsu inimare nchja nisti xi yak'a. 'Ba ñatjen ko xuta xi tsje tjindu inimare nga tsichjire Na'enna Jesús tangitjenngiu xi sa'en nga kixi kueko yojonu, kjuamakjain ngat'are enre Na'enchana, kjuanimejen 'ba ko kjuaxiu.

23 Bi nisin_ri en si xi tsajainre ndiyare 'ba xi tumé chjire, ngat'a 'yani nga kio ndibanire kjuasi.

24 Xi tsa'exat'are Na'enna Jesús bi kjuasi skungajin, tusa nda ngatatsiko ngatsi'i xuta. Tjinnere nga nda kụanre kuakuyare xuta 'ba kụatsejndako mé= xi kụata'en.

25 Tjinnere nga k'uaxjenima yojore nga sja ndiyare xi stike xi kjuakixi. Ngu 'ba kụan tsa Na'enchana sa'en nga xutabiu sik'antjaiya inimare 'ba skue xi kjuakixi

26 'ba 'batsa'en nda sikja'etsjen ngani 'ba kụangare chen ña chanayiu titsu'ñure nga tsa'enko chanayiu xi mejénre.

3

1 'Ba nde ngatja'ye nga nixtjin xi sa'e ndiba s'ẹ= kjuana'en.

2 Ngu xuta 'ñu sisinre yojore 'ba 'ñu kụamejénre ton. Nk'a kakun kụan 'ba nk'a k'uaxje yojore ngayeje. Ch'otsa'en kuinchja ngat'are Na'enchana 'ba bi sik'etjusun enre xichare. Bi sja kjuanda ngat'are mé= xi sạkure 'ba bi skuekun Na'enchana.

3 Bi s'ẹre kjuanimejen 'ba bi kjua'animare xuta xi kja'ere. En ndesu kuinchja ngat'are xuta 'ba bi k'uechja'ndere mé= xi kuetsu yojore. Ts'en kụan 'ba kụastike ngayéje xi nda.

4 Amigu xi ndesu sa'en yojore, bi tjun sikja'etsjen mé= xi sa'en, 'ba tse ngajinre kjuank'a kakun. Bi kuangisjai Na'enchana, tusa kuangisjai xi kuetsu yojore.

5 'Ba sa'en joni tsa bekun Na'enchana, tunga k'uejñat'axin= kui fa kjua'ñu xi tsa'exajinre xuta xi tse'e Na'enchana.

Tisent'axin_ri xutabiu.

6 Ngu xi 'ba kun, kui xi ko kjuamaña fa'as'en ndaba xuta 'ba 'bonachare yanchjin xi inda tjinre, xi ya'anijin je 'ba kjefe nkjin kuya mé= xi tsu yojore.

7 Yanchjinbiu ngantsjai inyasakuyare, tunga niñajanni nda mankjinre xi kjuakixi.

8 Jotsa'en nchja mago Janes ko Jambre 'echja'ndere Moisés nixtjin kuatse jan, 'ba nde tsa'en nchjabiu inya'bechja'ndere xi kjuakixi. Je ch'otjin kjuafa'etsjenre 'ba kitsichajin yojore ngat'are xi makjainna.

9 Tunga bi kjin kjuechu nchjabiu, ngat'a s'ẹjñatsejen kjuachikunre ngixkun ngatsi'i xuta, jofa tsa'en kis'ejñatsejen ngat'are Janes ko Jambre.

10 Tunga ji je nda 'ye mé= xi yakuya, 'ba jótsa'en fikuạ yojonạ, 'ba mé= xi mejénnạ sa'ạn, 'ba jótsa'en tjinnạ kjuamakjain, kjuatsejnda, kjuanimejen, 'ba jótsa'en tichukjuakonạ xi temata'ạn.

11 'Ya=ni nga kitsjengikena xuta, 'ba ko ngat'are kjuanima xi ja'axtia, ko mé= xi kuata'aan naxinanda Antioquía ko naxinanda Ikonio 'ba ko naxinanda Listra. 'Ñu kitsjengikena xuta, tunga Na'enna Jesús kitsik'angina ngajinre ngayéje kibiu.

12 'Ba kjuakixi= nga ngatsi'i xi mejénre skuekun Na'enchana ngat'are Cristo Jesús, kui= xi 'ba nde sjenngicha ngat'are xuta.

13 Tunga ngat'are xuta ch'okun ko xi 'bejñu, tusa ngisa ch'okun kuan ngisa nga k'onacha 'ba nga 'ba nde x'onachare.

14 Tunga ji, janda kixi t'ikue xi kisakuyari, xi 'ñu nda bere takuin, ngat'a 'yani 'yá= xi yakuyari kibiu.

15 'Ba 'ba=nde 'ye nga 'ndani nga sa'e ki'ndi kisakuyari ngat'are xujun ña kua'indut'a en tsjere Na'enchana. Enbiu xi tjinre kjua'ñu nga sjari kjuankjin kakun, tuxi k'uangini tu ngat'are nga mankjainri ngat'a tse'e Cristo Jesús.

16 Isennixtjintsjere Na'enchana 'ejñajinre xuta xi kitsi'indu ngayéje xujun xi tse'e enre Na'enchana, 'ba kui= xujunbiu xi basekona nga bakuya_ra xuta, nga fakoyana, nga tsikasenga ndiyana, 'ba nga tsja ndiyana jótsa'en kixi kuekua yojona,

17 meni nga xuta xi tse'e Na'enchana nda k'uejñandani 'ba s'ere ngayéje xi machjenre nga sik'etjusun tume xa xi nda.

4

1 Te'benera ngixkun Na'enchana 'ba ngixkun Cristo Jesús, xi jngu nixtjin sa'enre kjua xuta xi tjindukun ko xi je jesun, nga kuakutsejen yojore nga kuatexuma.

2 Tikja'axtiuye en ndare Na'enchana. Tik'ejñandai yojori nga 'ba si'en tume nixtjinñu 'ba tume chubañu. Taku ndiya_ri xuta tsa bi nda tjin xi inyatsa'en, 'ba chukoye, 'ba ti'ñi kakun. Ngatjas'entsjairi kjuatsejnda nga kuakuye.

3 Ngu kjua'e= nixtjin nga bi nde xukjuakonire xuta en xi kjuakixi xi sakuyare. Tusa sa'en jotsa'en kuetsu inimare 'ba kuangisjai nkjin maestru xi kuakuyare mé= xi kuatsjare nga kjuint'e.

4 'Ba kuinyat'axinre 'ba k'uechjare ñojon ngat'are xi kjuakixiu. Tusa kuatesinre en chinga xi tsuya xuta.

5 Tunga ji, nda tikja'etsjenntsjai 'ba ngatakakori kjuana'enbiu. Tu kui xa ti'anntsjai nga sikja'axtiuye en ndare Na'enchana. Nda tik'etjusin xari.

6 Ngu ngat'a tsa'an, je mején kuan joni jngu chje xi kua'ere Na'enchana. Je mején kjua'e chuba nga kueya.

7 Je nda kitsinchjat'aa ndiya xi Na'enchana 'ejñana 'ba je jechukjet'a chuya xi tetsa'aan. 'Ñu= tsakasejian kjuamakjainna.

8 'Ba nganda'e tu tekuya ngisa_ra chji xi sakure xuta xi je kixi ngixkun Na'enchana. Xi sjana Na'enna Cristo Jesús xi kixi tsa'en kjua, nga kjua'e nixtjinbiu. 'Ba bi tu an tajngu sjana chjibiu, 'ba=nde ko ngatsi'i xuta xi 'ñu inyakuyare nga kjua'e ngani.

9 Tixatiyachi_ri yojori nga ta'a ndibachunnaa.

10 Ngu Demas ngisa kitsimején xi tjin ngasun'ndio 'ba je kitsikumana nga kiji naxinanda Tesalónica. Crescente je kiji nangi Galacia, 'ba Tito je kiji nangi Dalmacia.

11 Tu Lucas sani tijñakona nga'e. Tinyisjai Marcos 'ba ndekue, ngat'a kui xi kuan kuasekona nga sa'en xa xi tetsa'aan.

12 Tíquico kitsikasian naxinanda Éfeso.

13 'Ba kionga kjuendibai, ndekochi najñu ndujuna̱ xi 'ejña̱ naxinanda
Troas, ndaba Carpo. 'Ba nde ndekochi xujunna̱ ngayeje, 'ba xi ngisa 'ñu
mejénna̱ nga kjuendekue kui xi kuandakoni tjiuxin.
14 'Ñu ch'o kitsikona̱ Alejandro, chinga xi tsinda tsajmi xi kicha ni. Na'enna
Jesús xi be= jótsa'en sik'echji ngat'are xi kitsa'en.
15 'Ba nde ji tikuendai yojori ngat'are kui ngayeje, ngat'a 'ñu= tjimastike
ngat'are en xi tenikja'axtíuya.
16 Nga titjun kitsikjantja̱ yojona̱ ngixkun xuta xo, tu'yá tsakasekona̱.
Ngatsi'i kitsikumana̱. Bi ngatakjebere kuenda Na'enchana mé= xi kitsa'en.
17 Tunga Na'enna Jesús tsakaseko=na̱ 'ba kitsjana̱ kjua'ñu, tuxi nda kuán
kitsikja'axtiuyaña̱ enre. Meni kjint'eni ngatsi'i xuta xi bi judío. 'Ba 'batsa'en
kitsik'angina̱ Na'enna nga'a ts'a tjiuxo.
18 'Ba sik'angina̱ ngajinre ngayéje kjua xi ch'o tjin 'ba kueko=na̱ ña batex-
uma ngank'aa. ¡Ngatjas'ere kjuaje ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.
19 Ta'e_ri kjuate'ndana̱ Prisca ko Aquila 'ba ko xi tjinduya ndaba Onesíforo.
20 Erasto tsik'ejña naxinanda Corinto. Trófimo kisatechi'in naxinanda
Mileto 'ba kio kitsik'ejña̱.
21 Tixatiyachi_ri yojori nga ndibachunna̱ nga kje ba'ejín nixtjinre nch'an.
Inyatsikasenri kjuate'nda Eubulo, Pudente, Lino, Claudia 'ba ko ngatsi'i
nts'ia xi tjin nga'e.
22 Na'enna Jesucristo ngat'ejñakori. Ngatjas'e tsi'inu kjuandare
Na'enchana.

Xujun xi San Pablo kitsikasenre TITO

1 An, Pablo, tetsikasiạn xujunbi, xi jngu chu'ndare Na'enchana 'ba apóstore Jesucristo. Kitsa'e xaṇạ nga be'iạ nijmi ngat'a tse'e enre, tuxi ngisa nda kụakjainnire xuta xi kiskja'ajin Na'enchana 'ba nga ngisa nda kụankjinre kjuakixi xi sakuyare ngat'are jótsa'en tsje k'uendu ngat'are Na'enchana.

2 'Ba 'batsa'en skunre nga sạkure kjuabenichun xi bi fet'a. Na'enchana kitsuyatitjun kibiu nga kje tsa'enjín ngasun'ndio, 'ba kui niñajanni 'bonacha.

3 'Ba 'ejñatsejen enbi nixtjin xi kui je 'ejñaạ, en nda xi an tetsikja'axtiuyaạ nganda'e, xi kuangantsja nga 'exanạ Na'enchana xi tsik'angina.

4 Tetsikasenrạ xujunbi Tito, xi joni ki'ndinạ fa kuáin tu ngat'are mé= xi tu jngu makjainna.

Ngatjas'eri kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Jesucristo xi tsik'angina.

5 Nga kitsik'ejñarạ isla Creta kui= nga tuxi k'uendani xi kis'ejñat'ia kio 'ba nga xki naxinanda xi tjin kio kua'exa_ri nchja chinga xi tjin ngaya ningu, jotsa'en nga kixinrạ.

6 Kụan kua'e xare xuta xi nda titsa'en tuxi tu'yá kuanejeni, xi jngusa chjun tjinre, xi ki'ndire makjainre ngat'are Na'enchana 'ba xi bi tsure xuta nga tu kjuaska kjiya nindaku asa nga bi tsik'etjusun.

7 Ngu jngu xi kuasentitjunre xi makjainre ngat'are Na'enchana, xare kui nga sikuenda xi tse'e Na'enna. Kui= kjua ngatjas'e xanire jngu xuta xi nda titsa'en tuxi tu'yá kụan kuanejeni, xi bi nk'a kakun, xi bi stijnda, xi bi xuta ch'i, xi bi xuta kjanko, 'ba xi bi ton tsimején,

8 tusa xi tsjare nga'nde xuta ngaya ndaba, xi matsjare tsa'en xi nda, xi nda tsikja'etsjen, xi kixi fiko yojore, xi bekun Na'enchana, 'ba xi mare 'bechja'ndere yojore ngat'are xi bi nda.

9 Tjinne=re nga nda k'uejñatjo en xi tjinre kjuakixi xi kisakuyare, tuxi 'ba nde kụan kuaku ndiyanire xuta xi kja'ere nga kuakuyare xi kjuakixi, 'ba tuxi kụan si'indani kakun xuta xi stike xi kjuakixi.

10 Ngu ne nkjin tjin xi bi mejénre tsik'etjusun, xi nchja nijmi ngat'are en xi tumé chjire 'ba 'bonachare xuta. Kui fa xuta xi tsu ngayeje nga machjen nga xuta kụan circuncidar.

11 Kui xutabiu tjinnere nga s'ẹchja ts'a, ngat'a inyabakuya= mé= xi bi tjinni nga kuakuya, tuxi ton inyatsikejenni. 'Ba 'batsa'en inya'bejñure jo kji'i xuta xi tjin ngaya ni'ya.

12 Ka'nda jngu profeta xi ndekuini tse'e nchjabiu 'ba kitsu: “Xuta xi tse'e Creta en ndesu xi nchjantsjai. Jo=ni tjiuba ts'en, xuta xi bi tsere 'ba xi tse'é.”

13 'Ba kjuakixi= xi kitsu profetabiu. Kui= kjua machjenni nga 'ñu xukoye, tuxi kixi kuekoni kjuamakjainna

14 'ba tuxi bi kuinya ñojonni en chingare xuta judío xi tumé chjire 'ba ninga kjuatexuma xi tsja xuta xi minyat'axinre xi kjuakixi.

15 Xuta xi tsje tjin kjuafa'etsjenre tsje yeje mare tumeñu. Tunga jndi yeje= mare nitumeñu xuta xi bi tsje tjin kjuafa'etsjenre 'ba bi makjainre ngat'are Na'enchana, ngat'a inimare ko kjuafa'etsjenre jndi.

16 Kui xi tsu nga be Na'enchana, tunga mé= xi tsa'en bakutsejen nga bi kjuakixi nga makjainre ngat'are kui. Xutabiu ch'okun, bi tsik'etjusun, 'ba bi mare ña'an xi nda.

2

1 Tunga ji, tjinne=re nga kuakuye jofa tjin en nda xi bakuya.
2 'Ba t'in_ri nchja chinga nga kixi= ngatjiko yojore, nga nda ngatja'yaxuta, nga nda ngatatsikja'etsjen, nga nda ngatjamakjainre ngat'are xi makjainna, 'ba nga ngatjas'ere kjuanimejen ko kjuatsejnda.
3 'Ba yanchjin chinga 'ba nde tsa'en ngatjabekunntsjai Na'enchana. Bi ch'otsa'en ngatinchja ngat'are xuta 'ba bi yanchjin ch'i ngatjama. Tusa ngatakuya xi nda,
4 ngatatsikinyanga ndiya yanchjin xi sa'e nisti yanchjin ngisa nga simején xi'inre 'ba ko ki'ndire,
5 nga nda ngatatsikja'etsjen 'ba nga tsje ngat'endu, nga ngatatsikuenda ndaba, nga nda xuta ngatjama, 'ba nga ngisa ngi'nde ngatjiko yojore ngat'are xi'inre. 'Ba 'batsa'en bi ch'otsa'en kuinchjani xuta ngat'are enre Na'enchana.
6 'Ba nde 'batsa'enni, 'ba t'in_ri nchja nistiu nga nda ngatatsikja'etsjen.
7 'Ba ngayéje mé= xi si'en, nda ti'en, tuxi k'uejña kusunni_ri. Nga kuakuye, ngatja'yare nga kixi tjin kjuafa'etsjenri 'ba nga te'yakuin yojori.
8 En xi nda ngat'etju ndsu'bai xi bi kuanre kuaneje xuta, tuxi kuasubanire xuta xi mastikena ngat'a bi saku ndiyare jótsa'en ch'otsa'en kuinchja ngat'ana.
9 'Ba 'ba t'in_ri chu'nda xi tsindaa nga ngantsjai ngisa ngi'nde ngatjiko yojore ngat'are naire, nga ngatatsik'etjusunre, nga bi nga'a ngatjama
10 'ba nga bi cheje ngatatsa'en. Tusa ngatakutsejen nga ma chunre ngat'are kui, tuxi ngayéje xi sa'en xianire nga nda tjin mé= xi kisakuyare ngat'are Na'enchana xi tsik'angina.
11 Ngu Na'enchana je 'ejñatsejen kjuanda xi ma tsik'angi ngatsi'i xuta.
12 'Ba kui xi bakuyana nga k'uechja'nde_ra yojona xi bi tsje ngixkun Na'enchana 'ba xi tsu yojona nga'e ngasun'ndio. 'Ba bakuyana ngayeje nga nda nikja'etsjian, nga kixi ña'an, 'ba nga 'yakuan Na'enchana nga tetsuba ngisa nga'e ngasun'ndio.
13 Ngu techuyaña nixtjin nga sichikunta'enna Na'enchana, nixtjin nga s'ejñatsejen kjuajere Jesucristo, Na'enna xi 'ñu je 'ba xi tsik'angina.
14 Kui xi kitsja yojore nga kjinik'en ngat'ana, tuxi 'echjintjai yejeni jena 'ba kitsitsjena nga kitsa'enna jngu naxinanda xi tse'e, xi ngayéje inimare mejénre sa'en xi nda.
15 Kui= kibi xi tjinnere nga kuakuya_ri xuta nga kuaku ndiya_ri 'ba xukoye. Ngatjabe xuta nga ji tjinri kjua'ñu. Tu'yá ngatjabetonri.

3

1 Tikja'etsjenya_ri xuta nga ngisa ngi'nde ngatjiko yojore ngat'are chikun 'ba ngat'are xutaxa. Ngatatsik'etjusun enre 'ba ngatja'betsubandantsjai nga sa'en xi nda.
2 'Ba bi ch'otsa'en ngatinchja ngat'are tu'ya xutañu 'ba tu'yá ngatafosiko. Tusa nda xuta ngatjama 'ba nimakjua ngat'axje yojore ngajinre ngatsi'i xuta.
3 Ngu nganda'eñu 'ba=nde jñu kis'e kjuafa'etsjenna. Bi nda kjinikja'etsjian, bi kjinik'etjusan, 'ba kis'ejñuna nga kuakjainna xi bi kjuakixi. Tu kui kjiña'an nkjin kuya tsajmi xi tsu inimana 'ba xi mejénre yojona. Tsiketsubajian kjuach'o ko kjuaxin kakun. Kuastikena xuta 'ba kuastichakaña xingia ngayeje.
4 Tunga Na'enchana xi tsik'angina kis'ejñatsejen kjuandare ko kjuanimejen xi tjinre ngat'are xuta.

5 Kui kitsik'angina. 'Ba bi ngat'a tsa kjiña'an xi nda tsa kui kjua kitsik'anginina, tusa ngat'a ja'anima_ra̱. Kitsitsje nganina nga kitsitsin nganina. Ngat'are Isennixtjintsjere kitsixatseya nganina.
6 'Ba niki kitsjafanina= Na'enchana Isennixtjintsjere ngat'are Jesucristo xi tsik'angina.
7 'Ba kitsikixiyana tu ngat'are kjuandare, 'ba 'batsa'en 'yañа nga sakuna xi techuya_ra, nga s'e̱na kjuabenichun xi bi fet'a.
8 Kjuakixi= enbiu 'ba mején=na̱ nga 'ñu k'uene_ri xuta ngat'are xi xia̱n, tuxi xuta xi je makjainre ngat'are Na'enchana tu kui sa sa'en xi nda. Ki=bi xi nda 'ba baseko ngatsi'i xuta.
9 Tunga bi nisin_ri en si xi nchja nijmiko xinkjin xuta ngat'are xujun ña kua'indut'a ja'enre ntjere xuta chingare ña kui jendibani, ninga ngat'are en xi fosiyako xinkjin, ninga ngat'are xi fosiyare ngat'are kjuatexumo. Ngu kibiu bi basekona 'ba tsajain ndiyare.
10 Tsa tjin xi kuakjanya xuta xi makjainre ngat'are Na'enna, chukue jngu asa jó ndiya. Tunga tsa bi tsisinri, tichuxjejin ngajinre xi makjainre ngat'are Na'enna.
11 Ngu je 'ye nga xi 'ba titsa'en, kui xi je kjinikjetsun kjuafa'etsjenre 'ba ndiyare je tsu'baya. Nde kui tifiko tajnguni yojore ña cha̱jaa̱.
12 Nga sikasenra̱ Artemas asa Tíquico, tixatiyachiri yojori nga ndibachunnaa̱ naxinanda Nicópolis. Ngu je 'batsa'en tejñandaa̱ nga kio kjua'ana̱ nixtjinre nch'an.
13 'Ba tisekoyeje Zenas, xuta xi nchjantjai xuta, ko Apolos, tuxi janda kuajendujuni ndiyare 'ba tumé chajare.
14 'Ba nga xuta xi tsajan ngatjamare nga tu kui sa'en xi nda 'ba ngatatsjare xuta mé= xi machjenre, tuxi bi tu kjuatjo k'uenduni.
15 Inyatsikasenri kjuate'nda ngatsi'i xuta xi tjindukona̱ nga'e. Ta'echi_ri kjuate'ndana̱ xuta xi 'ñu tsimejénna tu ngat'are kjuamakjain xi tjinna.
Ngatjas'e tsi'inu kjuandare Na'enchana.

Xujun xi San Pablo kitsikasenre
FILEMÓN

1 An, Pablo, tetsikasian xujunbi, xi tekjiyaą nduya tu kjuare nga tetsikja'axtiuyaą en ndare Jesucristo, 'ba ko nts'ia Timoteo xi tijñakoną nga'e. Tetsikasenrą xujunbi Filemón, ji xi nimejénrį xi ndekui xa teña'anni joni jin,
2 ko Apia xi ndichja mani, ko Arquipo xi 'ba nde tikjanntjai enre Na'enchana joni ña, 'ba ko xi makjainre ngat'are Jesús xi mañajan ni'yari.
3 Ngatas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.
4 Nga fakuą Na'enchana, ji tenijinntsjai kjuafa'etsjenną 'ba tsja_rą kjuanda kui ngat'a tsiji.
5 Ngat'a tji'be=ną nijmi jótsa'en makjainri ngat'are Na'enna Jesús 'ba jótsa'en nimején kui 'ba ko ngatsi'i xuta tsjere Na'enchana.
6 'Ba mi'a_rą Na'enchana nga kjuamakjainna xi tujngu ngatabasekori nga ngisa nda kuankjinri ngayéje xi nda xi Na'enchana je kitsjana ngat'are Cristo Jesús.
7 Ne tsja tjinną 'ba tisaku=ną kjua'ñukakun ngat'are kjuanimejen xi tijñajinri. Ngat'a ngat'ari ji, nts'ią, xuta xi makjainre ngat'are Na'enna Jesús kisaku nga'ñure inimare.
8 'Bamani, ninga tjinną kjua'ñu ngixkun Cristo nga kuan k'ueneraą mé= xi tjinnere nga si'en,
9 tunga tusa te'bets'arą jngu kjuanda ngat'a nimején=ña xingia. An Pablo xi je kuachingaą 'ba kjiyaą nduya tu ngat'are Cristo Jesús,
10 temi'arą jngu kjuanda ngat'are Onésimo. Kui xi je joni tsa ki'ndiną fa kuán nga'e ngaya nduyo ngat'a kuakjainre enre Na'enna nga jakuaą.
11 Kui xi nixtjin kuatse jan kuán ngat'ari joni xuta xi tumé chjire, tunga nganda'e je chjire ngat'ari 'ba ngat'aną.
12 'Ba tetsikasen nganirą. Chjubetjai jo fani tsa an.
13 An mejénną nga k'uejñako ngisaną tsakaiñu, tuxi kui kuasekoniną xa xi ji mejénri si'en ngat'aną nganda'e nga tejñaą nduya tu ngat'are nga tetsikja'axtiuyaą en ndare Na'enna.
14 Tunga bi mejénną tu chubą tsa'aąn, tsa bi tjijngu takuin, tuxi ngajin inimari kjuendibani kjuanda xi si'en 'ba bi an k'ueneraą.
15 Ngu tsa kui= kjua chuba nixtjin tsakasent'axinniri Onésimo, tuxi ngat'ari k'uejñantsjaini nganda'e.
16 Tunga nganda'e bi nde tsa joni jngu chu'nda xi tsindai. Tusa joni jngu xuta xi ngisa 'ñu chji ngisare nga ko mare jngu chu'nda. Ngat'a je kuán jngu nts'ia xi nimijáan. An 'ñu tsimijaąn, tunga ngisa 'ñu timején ngisai ji. Ngat'a xingia mani nga'e ngasun'ndio 'ba nts'ia mani ngat'are Cristo.
17 'Bamani, tsa marą ji joni jngu xuta xi ñatjen ña'axai, chjubetjai Onésimo jofatsa'en chjubetjonaą an.
18 Tsa tjin me=ñu xi ch'o kitsa'en asa tjin tsajmi xi tjenre tsiji, an tik'echjina tsajmibiu.
19 An Pablo ko ndsaą tetsi'induñą xujunbi. An k'uechjaą xi Onésimo tjenre tsiji, ninga bi sikja'etsjenyarą nga 'ba nde tjenri tsa'an ka'nda inimari.
20 Jun nts'ią, ti'en kjuandabi ngat'are Na'enna. Ta'e nga'ñuri inimaną ngat'are Cristo.

21 'Ba=tsa'en tetsi'indaa̱, ngat'a bere takuaa̱n nga kjuinu'ye enna̱ 'ba ngisa=nda si'an ngisai nga ku̱anre xi temi'ara̱.
22 'Ba kja'e tsajmi temi'a ngisara̱. 'Ba nde t'endai jngu nga'nde ni'yari ña ku̱an kuatejñaa̱, ngat'a bere takuaa̱n nga Na'enchana sjanu mé= xi techjo'o, nga ku̱an kjuikun_nuu̱.
23 Tetsikasenra̱ kjuate'ndare Epafras, xi 'ba nde tijñakona̱ nduya nga'e ngat'are en ndare Cristo Jesús.
24 'Ba nde tetsikasenra̱ kjuate'ndare Marcos ko Aristarco ko Demas 'ba ko Lucas, nchja xi ndekui xa inyatsa'enni joni an.
25 Nga Na'enna Jesucristo ngatatsichikunta'ennu.

Xujun xi kjinikasenre xuta hebreo
HEBREOS

1 A tu nkjin ka'a 'ba kja'e kjuanga tsa'en jako Na'enchana xuta chingana
nga kitsikinchja nchja chinga profeta nixtjin kuatse jan.
2 Tunga nixtjin fet'a xi tetsuba nganda'e Na'enchana kitsikasen Ki'ndire
nga kjuakona ngojore kui. Na'enchana ja'ba kitsu nga Ki'ndire tse'e kụan
ngayéje xi tjin, 'ba kui= ngat'are nga kitsinda ngasun'ndio.
3 Ki'ndiu xi 'bejñatsejen yeje kjuajere Na'enchana, 'ba kui= xi isenre fa xi
bakutsejen 'yá=ñu fani Na'enchana, 'ba kui xi tsa'en nga s'e ngayéje xi tjin tu
ngat'are kjua'ñure enre. Kionga je 'echjintjai jena tuxi kụatsjeña, ngank'aa
kik'ejña ngate kixire Na'enchana.
4 Ki'ndiu xi ngisa je kuán ngisa nga ko mare ankje, jotsa'en ngisa je ngisa
ja'en xi kika'ere.
5 Ngat'a Na'enchana 'bi kitsure: “Ji xi Ki'ndiną, an= ña xi Na'enri mani
nganda'e.” Tunga nijnguú ankje 'ba kik'inre. 'Ba ninga bi ngat'are jngu ankje
kinchja Na'enchana nga 'ba kitsu: “An kụan Na'enre, 'ba kui kụan Ki'ndiną.”
6 'Ba nga tsikasen masenre Ki'ndi titjunre ngasun'ndio, 'ba tsu: “Ngatsi'i
ankjelere Na'enchana ngatatsichjire.”
7 Ngat'are ankjele= 'ba kitsu Na'enchana nga kinchja: “Na'enchana tsa'en
ankjelere joni ntjo, 'ba joni najenre ndi'i tsa'en xi tsa'exat'are.”
8 Tunga ngat'are Ki'ndiu 'ba kitsu nga kinchja:
Ji Na'en, ji xi kuatexumantsjai ka'nda nixtjin xi bi fet'a,
'ba si'ankixikixi=ni kjua nga kuatexumai.
9 Kjinimején mé= xi kixi tjin,
'ba kuastiche mé= xi bi nda.
Kui= kjuañu kiskja'ajinniri Na'enchana xi Na'enri mani,
'ba ngisa kitsja ngisari kjuatsja nga ko mare xi tjindujinri.
10 'Ba 'ba nde kitsu ngisa:
Ji Na'en, 'ndani ngatuts'inre tsajmi kjiñe'en ngasun'ndio,
'ba ko ndsai kjiña'anni ngank'aa.
11 Kjue ngayéje tsajmibiu,
tunga ji kuenintsjaini.
Kụachinga= ngayéje tsajmibiu joni tsa najñu.
12 Kjuakuye joni tsa chịnga,
'ba sik'antjaiye joni najñu xi baja xuta.
Tunga ngat'ari ji, bi k'uantjaiye,
'ba bi kjue nuri.
13 'Ba kitsu Na'enchana: “Teni ngate kixiną ka'nda nga xi stikeri ngi
ndsakui k'uendaą.” Tunga nijnguú ankje 'ba kik'inre.
14 Ngat'a ngatsi'i ankje isennixtjin nini xi tsa'exat'are Na'enchana 'ba
nikasen tuxi kuasekoni xuta xi sąkure nga k'uangi.

2

1 Kui kjuañu tjinnere nga nda kuatesinni_ra kjuakixi xi kjinu'ya, tuxi bi xin
kjuinña.
2 Ngat'a ka'nda en xi kitsikja'axtiuya ankje nixtjin kuatse jan kis'ere
kjua'ñu, 'ba kisakure chji xi 'bakore ngatsi'i xuta xi kiskjeje nga bi kit-
sik'etjusun ion.

3 Kui= kjuañu nganda'e, ¿jótsa'en kụan k'uangiña tsa bi nda kuatesin_ra
en nda xi tsik'angina? Na'enna Jesucristo fa tjun kitsuya jótsa'en kụan
k'uangiña, 'ba 'batsa'en kitsuyakixi nganina xi kjint'ere nga 'ba kitsu.
4 'Ba Na'enchana 'ba nde yakutsejen nga kui enbi xi kjuakixi, nga kitsa'en
chụbạ xi bakutsejen kjuajere ko kjua'ñure nga ko nkjin kuya kjuakun, 'ba nga
kitsitsojosunna jotsa'en nga kui mejénre kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere.
5 Bi ngi kjua'ñure ankje 'ejña Na'enchana ngasun'nde xi 'batsa'en s'ẹ,
ngasun'nde xi techubani_ra nganda'e.
6 Tunga kua'indut'a xujun enre Na'enchana ña 'ba kitsu jngu xi kinchja:

¿'Yá=ñuni xuta nga ji tifa'etsjenri ngat'are?

¿'Yá=ñuni ki'ndire xuta nga ji tjimafori ngat'are?

7 Kui ngutjunchi ngisa ngi'nde kjiñe'en nga ko mare ankjelebiu,

'ba kjiñe'en rey xi tjinre kjuaje 'ba xi xiakun,

8 'ba ngi ndsaku kik'ejña ngayéje xi tjin.

Nga 'endungi Na'enchana ngi kjua'ñure xuta ngayéje xi tjin, nijnguú tsajmi
xi tjin 'ejñat'axin. Tunga nganda'e kje 'yajían tsa je tjindungi ngi kjua'ñure
xuta ngayéje xi tjin.
9 Tunga te'yaña Jesús xi ngutjunchi ngisa ngi'nde kuán nga ko mare
ankjelebiu. 'Ba te'yaña nga je kuán rey xi tjinre kjuaje 'ba xi 'yakun, ngat'a
ja'a kjuabeya nga k'enntjai ngat'are ngatsi'i xuta. 'Ba kuán jo tjin kjuandare
Na'enchana.
10 Na'enchana kitsa'en ngayéje xi tjin 'ba ngat'are Na'enchana tjindu
tsajmibiu, 'ba kui kuamejénre nga nkjin ki'ndi sạkure kjuaje xi tse'e.
'Bamani, nda= kitsa'en Na'enchana nga kis'ejñandakjin Jesucristo ngat'are
kjuanima xi kisakure, ngat'a kui xi sik'angi ki'ndibiu.
11 Ngat'a xi tsitsje xuta ko ngatsi'i xuta xi matsje, tu jngu mani Na'enre
ngayeje. Kui kjua bi masubanire Ki'ndire Na'enchana nga nts'e tsure
xutabiu.
12 Nga tsu ña kua'indut'a enre Na'enchana:

Kue'e_rạ nijmi nts'iạ ngat'ari,

'ba sichjirạ ngajinre xuta xi mañajan ngat'ari.
13 'Ba kitsu ngisa:

Makjainnạ ngat'are Na'enchana.
'Ba 'ba nde kitsu ngisa ngijngu ka'a:

An nga'e, tesenkuạ ki'ndi xi kitsjanạ Na'enchana.

14 Ngat'a ki'ndibi jngu yojo xi ya'a, kui kjua Jesús ndekui yojo tsaka'ani
ngayeje, tuxi kueyani 'ba 'batsa'en sikjekjuani xi tjinre kjua'ñure kjuabeyo,
xi chanayiu.
15 'Ba 'batsa'en Jesús kitsindaini ngatsi'i xuta xi tsakjunre kjuabeyo xi
'endu joni chu'nda nixtjin xi kitsa'ere tsakaiñu.
16 Ngat'a 'yaña nga Jesús bi ankjele ja'ekaseko. Tusa ja'ekaseko xuta xi
ntjere Abraham.
17 Kui kjua 'ba fa kuánni joni nts'e, tuxi je kụanni ngixkun Na'enchana jngu
na'mi titjun xi fa'animare xuta 'ba xi kixi fiko xare, tuxi kụan k'uechjintjaini
jere xuta.
18 'Ba ngat'a kui fa suba tsabe kjuanima 'ba kichut'ayako, 'ba nde tsa'en ma
baseko nganda'e xi chut'ayako.

3

1 'Bamani, nts'iạ xi tsjio xi 'ba nde kinchjanu Na'enchana, tsjatsa'en tikja'etsjion ngat'are Cristo Jesús. Nikixiya ngat'are kui nga kui xi kjinikasen 'ba xi na'mi titjunna.

2 Xi kixi tsakasen ngixkun xi kitsja xare, jotsa'en Moisés 'ba nde kixi kiko xare ngajinre ngatsi'i xuta xi tse'e Na'enchana. Xuta xi tse'e Na'enchana, jo=ni jngu ni'ya.

3 'Ba ngisa= je ngisa kjuaje xi 'bakore Jesús nga ko mare xi 'bakore Moisés, jotsa'en ngisa je kjuaje sakure xuta xi tsinda jngu ni'ya nga ko mare kjuaje xi sakure ni'yo.

4 Niñare ni'ya xi tjin tjin= xi tsinda, tunga Na'enchana kitsinda ngayéje xi tjin.

5 'Ba Moisés kuán jngu chu'nda xi kixi kiko xare ngajinre ngatsi'i xuta xi tse'e Na'enchana, xuta xi ndaba Na'enchana mani. Kui xi kitsuyakixi ngat'are xi jaskan kuetsu Na'enchana.

6 Tunga ngat'are Cristo xi Ki'ndi kuán, kui xi kixi= fiko xare nga ba-texumare ndaba Na'enchana. 'Ba ni'yo, kuiña ña nganda'e, tsa tojo kixi kuinyajian mé= xi chun_ra 'ba xi tsja mana, ngat'a techuya_ra mé= xi sjana Na'enchana.

7 Kui kjuañu jotsa'en kua'indut'a xi tsu Isennixtjintsjere Na'enchana:

Tsa nganda'e kjuinu'yo jndare,

8 bi taja ño'on inimanu,

joni xuta xi 'ejñat'axin enna,

nixtjin nga kiskut'ayakona nangi t'axin.

9 Kio kiskut'ayakona xuta chinganu nga skue mé= xi sa'aạn,

nisi yachan nu tsabe mé= xi kitsa'aạn.

10 Kui kjua kuastikeña xutabiu,

'ba 'bi kixiạn: “Ngantsjai nixtjin bi kixi tjindu inimare,

'ba bi mejénre k'uetsumaya ndiya xi tsa'an.”

11 Ngajin kjuastina 'ba fa kixinkixia,

nga niñajanni kjua'as'en xutabiu

nga'nde ña sikja'aya xuta xi tsa'an.

12 Tikuendo yojonu nts'iạ, nga tu'yá ngatjas'e ngajinnu xi bi kixi tjin inimare, xi bi makjainre 'ba sikasent'axinre Na'enchana xi tijñakun.

13 Tusa nyujun nyujun ti'ñu kakun xingiu yejerañu “nganda'e” 'mi, tuxi tu'yá xi tjin ngajinnu k'onachanire je 'ba taja k'uejña inimare.

14 Ngat'a tsa janda kixi kjuinyajian ka'nda nixtjin xi fet'a nga xun_ra jotsa'en 'nda ngatitjunre, sakuna mé= xi tse'e Cristo.

15 Ngat'a fako ngisana enre Na'enchana ña 'batsa'en kua'indut'a: “Tsa nganda'e kjuinu'yo jndare, bi taja ño'on inimanu joni xuta xi 'ejñat'axin enna.”

16 ¿'Yá= xuta xi kjint'e enre Na'enchana, tunga 'ejñat'axin? ¿A bi ngatsi'i xuta xi 'etjuko Moisés nangi Egipto?

17 ¿'Ba 'yá= xuta xi Na'enchana kuastike yachan nu? ¿A bi xi kiskjeje, xi kis'endu mik'en yojore nangi t'axin?

18 'Ba kionga 'ba fa kitsukixi Na'enchana nga: “Niñajanni kjua'as'en xutabiu nga'nde ña sikja'aya xuta xi tsa'an”, ¿'yá= xi 'ba kitsure nga 'ba kitsu? ¿A bi tu ngat'are xuta xi bi kitsik'etjusun enre?

19 'Ba 'ba=tsa'en 'yaña nga bi kuán ja'as'en ngat'a bi kuakjainre.

4

1 Ngu, tijña=ngisa nganda'e enre Na'enchana xi titsuyatitjun nga kuitjas'ian
nga'nde ña sikja'ayakua kui. Tunga tjinnere nga sikjo_ra yojona, tuxi bi s'e̱ni
ngajinnu xi bi kjua'as'en nga'ndebiu.
2 Ngat'a 'ba=nde kis'eya nijmina en ndare Na'enchana ngayeje, jotsa'en
kis'eya nijmire xutabiu. Tunga ngat'are kui, bi tsakaseko en xi kik'inya,
ngat'a bi kuakjainre ngat'are xi kjint'e.
3 Tunga ña xi je kuakjainna kuitjas'en=ña nga'nde ña sikja'aya xuta xi tse'e
Na'enchana, nga'nde xi kitsu nga 'ba kitsu:
Ngajin kjuastina̱ 'ba fa kixinkixia̱,
nga niñajanni kjua'as'en xutabiu,
nga'nde ña sikja'ayakua̱ xuta xi tsa'an.
'Ba kitsu, nisi je kuajngure xare nixtjin nga kitsa'en ngasun'ndio.
4 Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ngat'are nixtjin xi mayatuni:
Xi mayatuni nixtjin kuajngure ngayéje xare Na'enchana 'ba kitsikja'aya.
5 'Ba 'ba=nde tsu ngisa:
Niñajanni kjua'as'en xutabiu,
nga'nde ña sikja'ayakua̱ xuta xi tsa'an.
6 'Bamani, chaja ngisa xuta xi kjua'as'en nga'ndebiu. Ngat'a xuta xi tjun
kis'eya nijmire en ndare Na'enchana, bi kitsik'etjusun ion 'ba kui= kjua bi
ja'as'enni nga'ndebiu.
7 Kui kjuañu 'ba nde 'endani Na'enchana kja'e nixtjin, jngu nixtjin xi
“nganda'e” 'mire. 'Ba jaskan nga je ja'a nkjin nu, kitsikinchja David ngat'are
nixtjinbiu, jotsa'en je kua'indut'a nga'e:
Tsa nganda'e kjuinu'yo jndare,
bi taja ño'on inimanu.
8 Ngat'a tsa Josué kiko xutabiu nga'nde nga sikja'aya, bi kuinchjare
Na'enchana jaskan ngat'are kja'e nixtjin.
9 Kui= kjuañu chaja ngisanire nga sikja'aya xuta xi tse'e Na'enchana,
jotsa'en kitsikja'aya Na'enchana xi mayatuni nixtjin.
10 Ngat'a xi kjua'as'en ña sikja'ayako Na'enchana, kui xi je kuajngure xare,
jotsa'en Na'enchana kitsikja'aya nga je kuajngure xa xi kitsa'en.
11 Kui kjua k'ueneni_ra yojona nga kuitjas'ian ña sikja'ayakua Na'enchana,
tuxi bi s'e̱ni ngajinna jngu xi ska, nga kuajeya ndiyare xuta xi bi kit-
sik'etjusun ion.
12 Ngat'a tijñakun 'ba tjin=re kjua'ñu enre Na'enchana. Ngisa yojó ngisa
nga ko mare ngayéje kicha xi yojó ngojó ngatere. Fa'as'enjin ion nga fu'i
ngamasenre inimana ko kjuafa'etsjenna, 'ba ngamasenre ña 'bongi nindana
ko xine nindana. 'Bejñatsejen mé= xi nikja'etsjian ko mé= xi tjin ngajin
inimana.
13 Tsajain tsajmi xi kuanda xi bi tjibe Na'enchana. Tusa 'yare 'ba tjindu
tsejen ngayéje tsajmibiu ngixkun xi tjinnere nga kua'era kuenda.
14 Kui kjua tjinnenire nga janda kixi kuinyajian mé= xi nikixiya. Ngat'a
tjin=na jngu na'mi titjun xi 'ñu je xi ja'as'en ngank'aa, xi Jesús Ki'ndire
Na'enchana.
15 'Ba na'mi titjunna, kui= xi mare fa'animara nga be kjua'indana. Ngat'a
kui 'ba=nde kichut'ayako joni ña, tunga kui niñajanni kiskjeje.
16 Kui kjua bi kjuikunniña nga sitiñat'a 'ba xukua Na'enchana xi batexu-
mana 'ba tsjana kjuandare, tuxi sa̱kunina kjuanima kakun ko kjuanda xi
kuasekona nga kuitjaxtia kjuanima.

5

1 Ngat'a ngatsi'i xi na'mi titjun kuán chja'ajin ngajinre xuta xi yak'a 'ba
ba'e xare nga kui sa'exantjaire xuta ngixkun Na'enchana, tuxi sjani chje 'ba
sik'en tjiuba ngat'are jere.
2 'Ba mare fa'animare xuta xi bi nda mankjinre ko xi fi ndiya xi bi kjuakixi,
ngat'a na'mi titjun, 'ba=nde inda titsubare ngayeje.
3 'Ba ngat'a inda titsubare, kui= kjua machjenni nga 'ba nde tsja chje xi
tse'e ngat'are jere, jotsa'en tsja chje ngat'are jere naxinando.
4 'Ba ni'yá xi tu kuenda tse'e ma kjebe xa je xi tjinre jngu na'mi titjun. Tusa
Na'enchana nchjare nga tsja xare, jotsa'en kinchjare Aarón nixtjin kuatse
jan.
5 'Bamani, ninga Cristo bi nk'a ts'axje yojore, tsa tu kuenda tse'e na'mi
titjun kitsa'en tajngu yojore. Tusa Na'enchana kiskja'ajin 'ba kitsure:
Ji xi Ki'ndiną,
an= ña Na'enri nganda'e.
6 'Ba 'ba nde tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana ngayeje:
Ji jngu na'mi kuáin ngantsjai nixtjin.
'Ba 'ba nde tjin xari joni xi tse'e Melquisedec.
7 'Ba kionga Cristo tsik'ejña ngasun'ndio, jako Na'enchana nga 'ñu kinchja
'ba kiski'ndakoni, 'ba tsi'are nga k'uejñat'axinre kjuabeyo. 'Ba yasen ñojon
Na'enchana mé= xi kitsu, ngat'a kji'yakun Na'enchana ngat'are kui.
8 Ninga tsa kui xi Ki'ndire Na'enchana, ngajinre kjuanima xi kuata'en
kuánre jotsa'en sik'etjusunre.
9 'Ba nga je kis'ejñandakjin, kuán kjua'bangi xi bi fet'a ngat'are ngatsi'i xuta
xi sik'etjusun enre.
10 'Ba Na'enchana kitsa'en na'mi titjun nga kitsjare xa joni xare
Melquisedec.
11 Ngat'are tsajmibi ne tjin ngisa mé= xi kuixiįn. Tunga ne na'en tjin nga
k'uejñatsijian, ngat'a bi nde ta'a mankjinninu.
12 Je nda'e kuakjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba 'ba= tjinni nga
je maestru kuon tsakaiñu, tunga machjennu nga tjin xi kuakuya nganinu xi
tjun kisakuyanu ngat'are enre Na'enchana. Ngu jun je kuán ngañu joni ki'ndi
nisti xi machjenre ndachiki, 'ba bi xichine xi taja.
13 Ngatsi'i xi baki, ki'ndi nisti ngisa 'ba kje bejín xi kixi tjin.
14 Tunga xichine xi taja, kui xi kjine xi je chinga, xi tsichjenntsjai
kjuafa'etsjenre, tuxi beni mé= xi nda 'ba xi bi nda.

6

1 'Bamani, bi kuinyajinña ngajinre mé= xi tjun kisakuyana ngat'are
Cristo, tusa tangin ndujukua xi tse'e Cristo xi sakuyare xuta chinga. Bi
nde siku'bekun ngisaña xi tjun, xi tsu jó kji'i machjen nga sik'antjaiya
kjuafa'etsjenna 'ba nga k'uejñat'axian mé= xi ña'an xi fikona kjuabeya, 'ba
nga kųakjainna ngat'a tse'e Na'enchana.
2 Bi nde machjenninu nga sąkuya ngisanu ngat'are kjuasatenda, 'ba nga
nts'ia fane_ra ndsa, 'ba nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en nga
kųanre kjua nixtjin xi fet'ani.
3 K'uenda kibiu 'ba kuekondaja, tsa Na'enchana tsja'ndena.
4 Ngat'a ngat'are xuta xi je kitsa'ere kjuanda nga kųankjinre xi tse'e
Na'enchana, 'ba kitsitsjako xi tsjana Na'enchana, 'ba kisakut'are Isennix-
tjintsjere Na'enchana,
5 'ba kitsitsjajin en ndare Na'enchana ko kjua'ñu xi s'ę nixtjin xi sa'e ndiba,

6 tunga tsa kja'e ndiya skja'ajin xi je kiskut'a ngayéje kibiu, bi nde s'ẹni jótsa'en nga kụan kụaxatse ngani tuxi sik'antjaiyani kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana. Ngat'a tu kuenda tse'e= tibat'a ngani kru Ki'ndire Na'enchana 'ba titsja'nde nga k'uejnucha ngani.

7 Ngat'a xuta xi janda makjainre, jo=ni nangi xi 'bingi tsi xi kjit'a ba'anere 'ba tsjare chan xi machjenre xuta xi tsa'exasun nangiu, 'ba Na'enchana tsichikunta'en.

8 Tunga ngat'are xuta xi kja'e ndiya kjebe, jo=ni nangi xi 'ba nde ba'anere tsi 'ba tusa na'ya ko na'yantsje tsja. Tumé chjire nangiu ya'a, 'ba tu je tsajmi xi bi nda ngixkun Na'enchana. 'Ba tu kuiti= ngisa.

9 Tunga ngat'are jun nts'e xi nimejéẹn, ninga tsa 'batsa'en tenukjuaị, tunga be=re takuịn nga jun sạkunu xi ngisa nda ngisa, xi tjenko kjua'bangi.

10 Ngat'a Na'enchana kixi= tsikona 'ba bi chịyajinre mé= xi kjiño'on 'ba jótsa'en kikakutsijion nga nimijíon kui, nga kjiña'axat'a_ru xuta tsje xi tse'e, jo teño'on ka'nda nganda'e.

11 Tunga mejénnị nga nga jngu jnguu jun kuakutsejenntsjo nga teño'on xi nda nga ko fa inimanu ka'nda ngantsjai nixtjin, tuxi k'uetjusunkjinni xi techuya_ru.

12 Bi mejénnị tsa tse'é kuon. Tusa chjungi_ru xuta xi inyamakjainre 'ba xi inyas'ere kjuaje kakun 'ba kui= kjua inyaxuntsjani xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare.

13 Nga Na'enchana kitsuyatitjun ngat'are mé= xi sjare Abraham, ndekuini Na'enchana kitsika'anijin yojore ngat'are xi kitsu. Ngat'a tsajain xi ngisa je ngisa xi kụan sjare enre.

14 'Ba kitsu Na'enchana: “Kjuakixi= nga sichikunta'enrạ 'ba 'ñu= nkjin sa'aạn ki'ndiri.”

15 'Ba ko kjuatsejnda kiskuya Abraham 'ba kisakure xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare.

16 Nga xuta 'benda jngu kjua, tsja enre ngat'are xuta xi ngisa je ngisa nga ko mare kui. 'Ba tsa tjinkore kjua xinkjin, tsja enre ngat'are xuta xi ngisa je ngisa nga ko mare kui 'ba 'batsa'en s'enda tume kjuañu.

17 'Ba ngat'are Na'enchana, nga kitsuyatitjun mé= xi sja, kuamejénre nga k'uejñatsejenfare xuta xi xuntsja tsajmibiu nga niñajanni jó sa'en enre. Kui kjua 'ba nde kitsjani enre ngat'are kui fa kionga kitsuyatitjun mé= xi sja.

18 Ngojó en xi kitsu Na'enchana bi ma 'bantjaiya, 'ba bi ma 'bonacha Na'enchana nga nchja. 'Ba 'batsa'en ña xi temangint'ia tuxi kuasekonina nga sakuna kjua'ñu kakun nga xun_ra ngat'are xi techuya nga sjana Na'enchana.

19 Nga 'batsa'en techuya ngat'are Na'enchana, jo=ni kicha le'ba xi chanikja'ajin ngajin ndachikun, xi fajña'ñunire barku. Ngat'a nga techuya_ra mé= xi xuntsja, kui xi tsa'en nga s'ejngu inimana 'ba 'ñu tsikinyana. 'Ba fikona ka'nda nga'nde xi 'ñu tsje, nga'nde xi tijña ngastun najñu xi tjenchja ngamasenre ningu xi kjijña ngank'aa.

20 Ngat'a ja'as'en Jesús nga'ndebiu ngat'ana nga kijititjunna. Xi kuán na'mi titjun ka'nda ngantsjai nixtjin nga kitsa'ere xa joni xi tse'e Melquisedec.

7

1 Ngat'are Melquisedec, kui xi kuán rey nangi Salem 'ba 'ba nde na'mi xi tse'e Na'enchana xi tijña ngank'aa. Kionga ja'e ngani Abraham jaskan nga kitsa'enre nchja xi rey xi kiskjanko, Melquisedec kikja'aya ndiya 'ba kitsichikunta'en.

2 'Ba Abraham kitsjare jngu yá xi te ya ka'a tjinre ngayéje xi kitsa'en. Ja'en Melquisedec, kui xi tsunire “rey xi tjinre kjuakixi.” 'Ba rey xi tse'e Salem, kui xi tsunire “rey xi tjinre kjuaxiu.”

3 Tumé kua'indut'a ngat'are na'enre ko nare 'ba ko ntje xi jendibani Melquisedec, ninga nga kitsin 'ba ninga nga k'en. Jo=ni Ki'ndire Na'enchana 'ba tojo na'mi ka'nda ngantsjai nixtjin.

4 Chutsijon á tsa'en jeni Melquisedec. Ka'nda xuta chingana Abraham kitsjare jngu yá xi te ya ka'a tjinre ngayéje xi kitsa'en nga kiskjanko nchja xi rey.

5 'Ba=tsa'en kua'indut'a kjuatexumare Na'enchana nga na'mi xi ndibanire ntjere na'mi Leví tjinnere nga skjebe chjire naxinando jngu yá xi te ya ka'a tjinre ngayéje xi sakure, ninga xinkjin mani 'ba tu jngu ntjere Abraham ndibanire ngayeje.

6 Tunga Melquisedec xi bi ntjere na'mi Leví ndibanire, kui xi kisakure jngu yá xi te ya ka'a tjinre ngayéje xi kisakure Abraham 'ba kitsichikunta'en Abraham, xuta xi Na'enchana ja'ba je kitsuyatitjunre mé= xi sjare.

7 'Ba 'ba= tjin nga ngisa je ngisa xi tsichikunta'en nga ko mare xi nichikunta'en.

8 Ngat'are na'mi xi kjebechjire naxinando, 'ba=nde tu xuta xi 'me. Tunga enre Na'enchana be'ekixifani nijmi ngat'are Melquisedec nga jo=ni tsa tijñakun ngisa.

9 'Ba ma mixan nga na'mi xi ndibanire ntjere Leví xi kjebechji nganda'e 'ba nde 'echjire jngu yá Melquisedec kionga Abraham kitsjare jngu yá.

10 Ngat'a ninga kje tsiín Leví, jo=ni tsa tijñajin ngajin yojore Abraham nixtjin nga ja'ekja'aya ndiya Melquisedec.

11 'Ba xuta xi tse'e Israel kika'ere kjuatexumare Na'enchana nga tjinre xa Aarón, na'mi xi ndibanire ntjere Leví. Tunga bi kuajngunire xare na'mibiu nga kitsitsjekjin xuta. Kui= kjua kuachjenni nga ja'eni kja'e na'mi xi kitsa'exare joni xi tse'e Melquisedec 'ba bi joni xi tse'e Aarón.

12 Ngu, nga 'bantjaiya xare na'mi, 'ba=nde tjinnere nga nik'antjaiya kjuatexumo ngayeje.

13 Ngat'a xi nchjani enre Na'enchana, xi kua'ere xa joni xi tse'e Melquisedec, kui xi ndibanire kja'e ntjere xuta xi tse'e Israel, ña kje nisajnguú na'mi 'betukajin.

14 Ngat'a 'yare nga Na'enna Jesucristo jendibani ntjere Judá, 'ba ngat'a tse'e ntjebiu tumé kitsu Moisés nga kinchja ngat'are na'miu.

15 'Ba ngisa= nda s'ejñatsejen nga kjuakixi= mé= xi temixan, ngat'a jngu na'mi xatse xi joni Melquisedec je ja'e.

16 Bi kitsa'exare jotjin kjuatexuma xi tsuya nga ntje chinga kjuendibanire na'miu. Tusa kitsa'exare ngat'a tjinre kjua'ñu nga tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin. Ngat'a bi ma nikje.

17 Ngu 'ba=tsa'en nikixiya ña kua'indut'a ngat'a tse'e:
Jngu= ni na'mi ka'nda ngantsjai nixtjin.
'Ba 'batjin xari joni xi tse'e Melquisedec.

18 'Bamani, kitukja'axin kjuatexuma chingó xi tse'e na'miu, ngat'a bi kis'ere kjua'ñu 'ba bi tsakasekona.

19 Ngat'a nimé kitsitsjekjin kjuatexumo. Tunga nganda'e tjinna jngu kjuachuya xi ngisa= nda. Ngat'are kui tenitiñat'a_ra Na'enchana.

20 'Ba Na'enchana kitsika'anijin yojore nga k'uetjusun ion nga kitsja xare Jesucristo nga na'mi kuan. Bi 'ba kuán nga kika'e xare na'mi xi yak'a.

21 Tunga ngat'are Jesucristo, Na'enchana kitsika'anijin yojore. Ngu
'ba=tsa'en kua'indut'a ña 'ba kik'inre:
Kitsika'anijin yojore Na'enchana 'ba bi jó sa'en enre.
Ji jngu na'mi kuáin ka'nda ngantsjai nixtjin.
22 'Ba 'batsa'en ngat'are Jesús Na'enchana 'endakokjua xuta xi tse'e, 'ba
ngisa= nda kjua xatsebi nga ko mare xi chingo.
23 'Ba ne nkjin kuán na'mi xi yak'a, ngat'a kjuabeyo bi kitsja'ndere nga
kuendujuko xare.
24 Tunga kui, bi kjuet'a xare ngat'a tijñakunntsjai.
25 Kui kjua manire tsik'angintsjai xuta xi tsitiñat'are Na'enchana tu
ngat'are xare, ngat'a tijñakunntsjai ngantsjai nixtjin 'ba 'bets'antjaintsjai xuta
xi tse'e.
26 Ngat'a jo=ni na'mi titjunbi xi machjenna, jngu xi tsje, xi bi tjinre
kjuach'o, xi bi jndi, xi kji'naxjet'axin ngajinre xuta xi tjinre je 'ba kjinikijin
ngank'aa.
27 Kui bi joni na'mi titjun xi yak'a. Bi tjinnere nga nyujun nyujun sja chje
ngat'are jere 'ba jaskan ngat'are jere naxinando. Ngat'a jngu ka'a fani kitsja
chje, nga kitsingantsja yojore.
28 Ngu kjuatexumo tsja xare joni na'mi titjun xuta xi indakjua. Tunga
jaskan nga je kitsja Na'enchana kjuatexumo, 'ba=tsa'en kitsika'anijin yojore
nga kitsja xare Ki'ndire xi tsjatsa'en kis'endakjin ka'nda ngantsjai nixtjin.

8

1 'Ba ngajinre ngayéje xi techuba nijmi_ra, kui=bi xi ngisa chjire: Nga
tjinna jngu na'mi titjun xi 'ñu je, xi kik'ejña ngank'aa ña ngate kixire
Na'enchana.
2 Xi tjinre xa nga'nde ña ngisa tsje. Nga'ndebiu tijña ngaya ningu xi najñute
ni xi kjuakixi. 'Ba bi kui xi xuta kitsinda, Na'enchana suba.
3 Ngatsi'i na'mi titjun kitsa'exare tuxi sjani chje 'ba sik'enni tjiuba xi
fechuko xuta. Kui= kjua na'mibi machjenni nga 'ba nde tsja chje.
4 Tsa nga'era ngasun'ndio tijña, bijín na'mi, ngat'a je tjin na'mi nga'e xi tsja
chje jotsa'en kua'indut'a kjuatexumo.
5 Tunga na'mi xi tjin nga'e tsa'exaya nga'nde xi tu isenre ko nk'ianre xi tjin
ngank'aa. 'Ba 'yaña kibi ngat'a kionga Moisés mején sinda ningu xi najñu
teni, Na'enchana 'ba kitsure: “Nda chutsejen. 'Ba fa tjai ningu xi najñute
jokji'i xi yakurą nga echuchunnaą ngijñacho.”
6 Tunga nganda'e ngisa= nda ngisa xa xi kitsa'ere Jesucristo nga ko
mare xare na'mi xi tjin ngasun'ndio, jotsa'en ngisa nda ngisa kjua xatse
xi Na'enchana 'endako xuta nganda'e. Ngat'are Jesucristo 'endakoni kjua
xatsebi ngat'a ja'ba je kitsuyatitjun nga sjare xuta tsajmi xi ngisa nda.
7 Tsa tuméra kichajare kjua xi tjun 'endako xuta Na'enchana, bijín kuach-
jen xi majóni.
8 Tunga bi kuatsjare Na'enchana xi kitsa'en xuta xi tse'e 'ba kitsu:
Kjua'e= nixtjin, tsu Na'enchana,
nga k'uendako ngañaą kjua xatse
xuta xi tse'e Israel ko xuta xi tse'e Judá.
9 'Ba kjua xatse xi texin_rą,
bi ngusun nga ko xi 'endakuą xuta chingare,
nixtjin nga yafengią ntsja nga tso'oxjejiąn nangi Egipto.
Ngat'a bi kixi tsikinyajin kjua xi tjun 'endakuą,
'ba kui= kjua kitsikumani_rą, tsu Na'enchana.

10 Tunga kui kjuabi xi k'uendakuą xuta xi tse'e Israel
nixtjin xi sa'e ndiba, tsu Na'enchana.
K'uejñaą kjuatexumanąa ngajin kjuafa'etsjenre,
'ba nde si'indut'a ngajin inimare.
An kụaąn Na'enre,
'ba kui kụan naxinandanąa.
11 Bi nde 'batsa'en kuakuyanire xinkjin
ninga nts'e, nga kuetsure nga ngatjabexkun Na'enchana.
Ngat'a ngatsi'i skuexkunnąa,
ka'nda xi ngisa ki'ndi ka'nda xi ngisa chinga.
12 'Ba sichat'a_rą jere,
'ba bi nde sikja'etsjenyañąa.
13 Nga Na'enchana nchja ngat'are jngu kjua xatse, tsu=nire nga je chinga xi tjun. 'Ba xi je chinga 'ba xi bi nde chjinire, kui xi bi nde tsé kụanire.

9

1 Ngu kjua xi tjun 'enda Na'enchana kitsuya jótsa'en kjuinichjire, 'ba kis'ere nga'nde tsje xi kis'ejña nga'e ngasun'ndio.
2 'Bitsa'en kuanda ningu xi najñute ni ko jó nga'nde. Nga'nde xi tjun, kui xi kik'in nga'nde tsje. Kio kis'ejña tsajmi ña tí ndi'i aseti 'ba kisasen yamixa xi s'endusun niñuxtila xi joni chje.
3 'Ba ngamasenre ngojó nga'ndebiu, kis'etjenchja jngu najñu. 'Ba ngastun najñubiu kis'ejña nga'nde xi majóni xi nga'nde xi ngisa tsje kik'in.
4 Kio kisasen altar xi oro ni ña tisun tjingusja. 'Ba nde kio kis'ejña kaxa xi oro yajun yejere, xi bakutsejen nga Na'enchana 'endako kjua xuta xi tse'e. 'Ba ngaya kaxabiu kis'ejñaya jngu chutsin xi oro ni ña kixinya tsajmi xi mana 'mi. 'Ba nde kis'ejñaya yanisere Aarón xi kuaxkjuenya ngani, 'ba ko ndiojote xi kua'indut'a kjuatexumo.
5 'Ba ngasun nk'are kaxabiu kixinyasun xi querubin 'mi xi yakutsejen kjuajere Na'enchana nga kitsja nk'ianre ko jngare nga'nde ña machat'a je. Tunga bi machjen nga ngisa tsé kjuinukjua ngat'are tsajmibiu nganda'e.
6 'Ba nga je 'batsa'en s'enda tsajmibiu, 'batsa'en fa'as'enntsjai na'miu nga'nde xi tijña titjun nga tsa'en xare.
7 Tunga ngat'are nga'nde xi majóni, tu kui sani na'mi titjun fa'as'en kio, 'ba nga xki nu jngu ndiya fa'as'en sa. 'Ba tjinnere ba'a jin nga fa'as'en nga'ndebiu, tuxi sjani chje ngat'are jere 'ba ngat'are jere naxinando nga tsajngije 'ba ngat'are je xi tsixujin nga tjijñure.
8 'Ba 'batsa'en Isennixtjintsjere Na'enchana yakutsejen nga bi ma fa'as'en xuta nga'nde xi ngisa tsje, nga tojo sejña ngisa nga'nde xi titjun.
9 Ngayéje tsajmibiu baku chuyana jó chun nixtjin xi tetsuba nganda'e. Ngat'a chje ko tjiuba xi nik'en bi mare tsitsjekjin kjuafa'etsjenre xuta xi 'batsa'en tsichjire Na'enchana.
10 Kibiu tu ngat'are xichine sani 'ba ngat'are mé= xi 'yu 'ba ngat'are jótsa'en tsitsje yojore xuta ngixkun Na'enchana. Kui xi tu tsajmi sunnk'a xi tjinnere k'uetjusun ka'nda nga sixatseya Na'enchana xi tjin.
11 Tunga je= ja'e Cristo 'ba nganda'e kui= xi na'mi titjunre kjuanda xi sakuna ngat'a kui ja'as'en ningu xi najñute ni xi ngisa nda ngisa 'ba xi kjuakixikjin, xi bi xuta kitsinda, 'ba xi bi ngasun'ndio tse'e.
12 'Ba jngu ndiya sani ja'as'en nga'nde xi ngisa tsje, 'ba bi ko jinre na-tendsu ninga tse'e ki'ndi ndija ja'as'enko. Niki jinre fani kiko 'ba 'batsa'en 'echjintjaini jena nga kitsindaina ka'nda ngantsjai nixtjin.

13 'Ba jinre tjiundija ko natendsu 'ba ko chojore ki'ndi ndija xi ti, kui xi s'etsojojunre xuta xi bi tsje ngixkun Na'enchana. 'Ba kjuakixi= nga matsje nga'e ngasun'ndio tsakaiñu.
14 Tunga tsa 'batjin, ¿a bi ngisa tjinre kjua'ñu jinre Cristo? Ngat'are Isen-nixtjintsje xi tijñakun nixtjin xi bi fet'a Cristo kitsingantsja yojore joni chje xi niki tsje ngixkun Na'enchana. Kui kjua jinre Cristo tsitsjeni kjuafa'etsjenna, tuxi bi nde si'anña xi fikona kjuabeya, tusa sichji_ra Na'enchana xi tijñakun.
15 'Bamani, Cristo k'enntjai ngat'are xuta 'ba 'batsa'en kitsindaini ngat'are jere xi kitsa'en kionga chji ngisare kjua xi tjun 'enda Na'enchana. 'Ba ngat'are Cristo 'enda kjua xatse Na'enchana, tuxi kuan sakunire xuta xi nukjuare ngat'are kui kjuanda xi kitsuyatitjun nga sjantsjaire.
16 Joni xuta, nga kje 'mejín, 'benda jngu xujun xi tsu mé= xi kuatse'e ki'ndire. Tunga bi kuan xuntsja ki'ndibiu tsajmibiu, tsa kje 'mejín xi 'ba 'batsa'en kitsi'ndu.
17 Ngat'a tu kio=nga chjire mé= xi 'enda xutabiu nixtjin nga kui kueya. Tunga tsa tijña ngisa, kjeé chjiíre xujunbiu.
18 'Ba 'ba nde kitsa'en Na'enchana. 'Ba nde ko jin 'endakoni kjua xi tjun 'enda.
19 Ngat'a 'ba kitsa'en Moisés nga kitsuyare ngatsi'i xuta naxinando nga jngu kjuatexuma xi kua'indut'a kjuatexumo. Kiskjebe jinre ki'ndi ndija ko tse'e natendsu nga kitsik'atjijinko nanda, 'ba kitsungijinkoni tsanga ini ko ya isopo. 'Ba kitsichjen nga 'etsojojunre xujun kjuatexumo ko ngatsi'i xuta naxinando.
20 'Ba 'bi kitsu Moisés: "Kui jin kibi xi titsa'en nga chjire kjua xi ti'bendakonu Na'enchana, xi kitsu nga si'on."
21 'Ba nde 'etsojojunre jinbiu Moisés ningu xi najñute ni 'ba ko ngayéje tsajmi xi machjen nga nichjire Na'enchana.
22 Jotsa'en kua'indut'a kjuatexuma, ngayéje xi tjin, ko jin tjinnere kuatsjeni. 'Ba bi machat'are jere xuta tsa bi k'uesten jin.
23 'Batsa'en kuachjen nga kjinitsje tsajmibiu, xi tu kusunre sa xi tjin ngank'aa. Tunga ngat'are xi tjin ña ngank'aa fa, machjen=re chje xi ngisa nda ngisa nga ko mare jinre tjiuba.
24 Ngat'a Cristo bi ja'as'en nga'nde xi ngisa tsje xi ntsja xuta kuandakoni, xi tu kusunre sa xi kjuakixiu. Tusa ja'as'en ña ngank'aa fa 'ba tijña ngixkun Na'enchana nganda'e nga tinchjantjaina.
25 'Ba bi ja'as'en tuxi nkjin ndiya sjani chje yojore, jotsa'en fa'as'en na'miu nga'nde xi ngisa tsje nga xki nu fa'as'enko jinre tjiuba.
26 Tsa 'bara tjin, nkjinru ndiya k'en tsu'ba ka'nda nga kuanda ngasun'ndio 'ba ka'nda nganda'e. Tunga jngu ndiya sani yakutsejen yojore nixtjin xi fet'a xi tetsuba nganda'e, 'ba kitsingantsja yojore joni chje, tuxi 'ejñat'axinni jio.
27 'Ba jotjin nga ngatsi'i xuta tjinnere nga jngu ndiya kueya sa, 'ba jaskan kjua'e nixtjin nga kuanre kjua,
28 'ba=nde Cristo jngu ndiya sa kuangantsja joni chje nga ja'axin jere nkjin xuta. 'Ba kjua'e=ngani xi majóni ndiya, tunga bi nde nga kua'anijinni jere xuta, tu kui sani nga sik'angi xi inyakuyare.

10

1 Ngat'a kjuatexumare Moisés, kui= xi tu nk'ianre tsajmi nda xi sa'e ndiba, 'ba bi fa kui tsajmi xi ndo. Kui kjua kjuatexumo niñajanni mare tsitsjekjin xuta xi xki nu tsitiñat'are Na'enchana nga tsjantsjai ndekuini chje.

2 Ngat'a tsa jngu ndiyara matsje xuta xi 'batsa'en tsichjire Na'enchana, bi
nde jndi s'e̱ni kjuafa'etsjenre 'ba bi nde sjani chje.
3 Tusa chje xi tsja, kui= xi tsikja'etsjenyare xki nu nga tjinre je.
4 Ngat'a jinre tjiundija ko xi tse'e natendsu bi mare kja'axin je.
5 'Bamani, kionga Cristo ja'e ngasun'ndio, 'bi kitsu:
Bi kjinimején tjiuba xi nik'en ko chje.
Tusa kik'ejñandana̱ jngu yojo.
6 Bi kuatsjari tjiuba xi ti,
ninga xi nik'en nga s'echjintjai ngat'are je.
7 'Ba kio kixia̱n: “Nga'e tesiaa̱n,
ja'e=ña̱ tuxi sik'etjusunña̱ xi ji mejénri, Na'en,
jotsa'en kua'indut'a enri ngat'ana̱.”
8 'Bi kitsu titjun nga kinchja: “Bi kjinimején ninga bi kuatsjari tjiuba xi
nik'en ko chje ko tjiuba xi ti 'ba ko xi nik'en nga machjintjai ngat'are je.” 'Ba
kitsu, ninga tsa 'batsa'en kua'indut'a kjuatexumo nga tjinnere nga sja xuta
tsajmibiu.
9 'Ba jaskan kitsu ngisa: “Nga'e tesiaa̱n. Ja'e=ña̱ tuxi sik'etjusunña̱ xi ji
mejénri.” 'Ba 'batsa'en 'ejñat'axinni xi tjun, tuxi 'ejñani xi majóni kjua.
10 'Ba ngat'a kitsik'etjusun Jesucristo mé= xi mejénre Na'enchana, kui= kjua
je matsjeña nga jngu ndiya sa kitsingantsja yojore joni chje.
11 'Ba ngatsi'i na'mi nyujun nyujun tsik'etjusun xare. Nkjin ndiya tu jngusa
xa tsa'en nga tsja chje, chje xi niñajanni mare kja'axin je.
12 Tunga Cristo jngu ndiya sani ka'nda ngantsjai nixtjin kitsja jngu sa chje
ngat'are je, 'ba kio kik'ejña nga te kixire Na'enchana.
13 'Ba kio tijña nga tikuya 'nda nga Na'enchana sik'endungi ndsaku xuta xi
stike.
14 Jngu sani chje kitsja tuxi kitsikixikjinni ka'nda ngantsjai nixtjin xuta xi
kjinitsje.
15 'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana tsuyakixina nga 'ba tsu:
16 Kui= kjuabi xi k'uendakua̱ xutabiu,
nga kjuet'a nixtjinbiu, titsu Na'enchana.
K'uejña̱a̱ kjuatexumana̱ ngajin inimare,
'ba nde si'indut'a ngajin kjuafa'etsjenre.
17 'Ba bi nde sikja'etsjenyaña̱
jere ko kjuach'ore.
18 'Ba kionga nichat'a je, bi nde machjenni nga nik'en ngisa tjiuba ngat'are
je.
19 'Bamani nganda'e nts'ia̱, ngat'are jinre Jesús= tjinna kjua'ñukakun nga
bitjas'ian nga'nde xi ngisa tsje.
20 Ngat'a Jesús kiskjex'ana jngu ndiya xatse xi fi ña kuetsubachan, ndiya xi
fa'axtiuni najñu xi tjenchja nga'nde xi ngisa tsje. Ngat'a kitsingantsja yojore,
je kitju'i ndiyabiu.
21 'Ba tjin=na jngu na'mi je xi batexuma ni'yare Na'enchana.
22 Kui kjua sitiñat'ani_ra Na'enchana nga koni nga kixi tjin inimana 'ba
nga bi jó kji'i kjuamakjainna. Ngat'a je kuatsje inimana 'ba bi nde jndi tjinni
kjuafa'etsjenna, 'ba je kjinichunre yojona ko nanda tsje.
23 Bi jó ján kjua kakuan. Tusa kixi kuinyajian mé= xi nikixiya nga
techuya_ra, ngat'a Na'enchana sik'etjusun mé= xi tsuyatitjun nga sa'en.
24 kuinyisjai ndiya_ra jótsa'en nga kuisekua xingia nga s'e̱ngisana
kjuanimejen 'ba nga si'an ngisa xi nda.

25 Bi k'uejña kibiu nga janda kụañajankua= xingia, jo inyatsa'en yak'a. Tusa si'ñu kakunkaña xingia, 'ba ngisa 'ba si'an ngisa ngat'a te'yaña nga je tifechutiña nixtjin nga kjua'e Na'enna Jesús.
26 Ngat'a tsa 'ya nga je nini xi teña'an 'ba janda 'ba si'an ngisa, ninga tsa je kji'ya xi kjuakixi, bi nde tjinngi sani chje xi kụan s'ẹchjintjai jena.
27 Tu techuyakun ngisa_ra nixtjin kun nga kụan kjua, kionga ko ndi'i xi 'ñu sikjekoni Na'enchana xuta xi stike.
28 'Ba xi bi kuakjainre nga sik'etjusun kjuatexumare Moisés, kjinik'en nga ni'yá ja'animare ngat'are kui, koni enre tsa jó asa ján xuta xi kuetsuyakixi je xi kitsa'en.
29 'Ba tsa 'batsa'en 'ñu kun tjinni kjuatexumo, ¿jó= kuata'en xi tibasene Ki'ndire Na'enchana? ¿Jó= kuata'en xi tu kjuatjo tjimare jin xi 'endakoni Na'enchana kjua xatse xi 'enda, jin xi kitsitsjeni xuta xi 'ba titsa'en? ¿Jó= kuata'en xi ch'otsa'en nchja ngat'are Isennixtjintsje xi tsja kjuandare Na'enchana? 'Ñu= tse kjuanima xi sạkure xi 'ba titsa'en.
30 Ngu 'yaña nga 'ba kitsu Na'enchana: "An= ña xi singuajaạ, an k'uechji_rạ xuta mé= xi 'bakore." 'Ba 'ba nde kitsu: "Na'enchana sa'enre kjua naxinandare."
31 ¡Á tsa'en kunni nga ngaya ntsja Na'enchana xi tijñakun skạya xuta!
32 Tikja'etsjen_ru yojonu nixtjin kuatse jan, nga kuakjain titjunninu ngat'are Na'enna. 'Ñu= kixi tsikinyo nga kichukjuakonu kjuanima xi tsitjaxtiu.
33 Sa'ba ch'o kik'innu 'ba ch'o kjinikonu ngixkun naxinando, 'ba sa'ba tsikiseko xingiu kionga ndekuini tsajmi kuata'en.
34 'Ba nde ja'animanu xi kjiyuya nduya, 'ba kjinikjon nga kichja'anu xi tjinnu. Tsja kuánnu nga 'ba kuato'on, ngat'a 'yañu nga ngank'aa tjinnu xi ngisa nda ngisa xi bi fe.
35 'Bamani bi nikje_ru kakún, ngat'a tse chji xi sạkunu tsa bi sichojo ngat'are mé= xi techuya_ru.
36 'Ba= tjinni nga skạkonu xi temato'on, tuxi kụan si'anñu xi mejénre Na'enchana 'ba 'batsa'en sạkunu xi kitsuyatitjun nga sja.
37 Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Xi tjinni nga kjua'e ichi ichi chaja ngisare nga kjua'e,
bi nde k'uandayanire.
38 Xuta kixi xi tsa'an
k'uejñakun tu ngat'are nga makjainre.
Tunga tsa siku'be ngani ngastun,
bi nde tsja s'ẹninạ ngat'are kui.
39 Tunga ña, bi xuta xi fini ngastun kuáan xi fi ña chạjaạ. Tusa makjainna ngat'a tse'e Na'enna 'ba 'batsa'en 'bangiña.

11

1 Nga makjainna ngat'a tse'e Na'enchana, 'yakixi=ña nga sakuna xi techuya_ra 'ba be=re takuan nga kjuakixi= mé= xi bi te'ya.
2 Ngat'a kuakjainre xuta xi kis'e nixtjin kuatse jan, kui= kjua nda kjinukjuani ngat'are kui.
3 Ngat'a makjainna, kui kjua 'yaña nga en xi 'etjuni ts'a Na'enchana kitsa'enkoni ngasun'ndio 'ba mankjin=na nga tsajmi xi 'yare kuandani xi bi matsejen.
4 Ngat'a kuakjainre Abel, kui kjua kitsjanire Na'enchana chje xi ngisa nda ngisa nga ko mare xi kitsja Caín. Ngat'a kuakjainre, kui= kjua Na'enchana

kitsuni nga kui jngu xuta kixi 'ba kiskjebetjo chjere. 'Ba ninga je k'en Abel, tibaku chuya ngisana jótsa'en kuakjainre.

5 'Ba ngat'a Enoc kuakjainre, kui= kjua Na'enchana kiko tjikunni ngank'aa 'ba bi k'en. Bi nde kuasjaini, ngat'a Na'enchana kiko. 'Ba nga kje tjubejín, ja'ba nda kjinukjua ngat'are ngat'a kitsa'en xi kuatsjare Na'enchana.

6 Tunga tsa bi makjainre xuta, niñajanni sa'en xi matsjare Na'enchana. Ngat'a xi mejénre sitiñat'are Na'enchana, tjinnere nga kuakjainre nga kui tijña 'ba nga sjare chjire xuta xi mangisjai kui.

7 Ngat'a Noé kuakjainre, kui kjua kitsik'etjusunni ion nga Na'enchana kitsuyatitjunre ngat'are nga kuan tsajmi xi kje 'yaáre, 'ba kitsinda jngu barku nga kitsik'angi xinkjin. 'Ba ngat'are kjuamakjainbiu, jo=ni tsa yaneje xuta xi yak'a tuxi kuanire kjua. 'Ba ngat'a kuakjainre, kuakixi= ngixkun Na'enchana.

8 Ngat'a Abraham kuakjainre, kui= kjua kitsik'etjusunni ion nga kik'inre nga ngatji nangi xi jaskan kua'ere, 'ba 'etju 'ba bi be ñá ñá kiji.

9 Ngat'a kuakjainre, kui= kjua kuánni jngu xuta xi xin nangire nga tsik'ejña nangi xi ja'ba je kitsure Na'enchana nga sjare. Ni'ya xi najñute ni tsik'ejñaya, jotsa'en tsik'endu Isaac ko Jacob nga jaskanñu, xi 'ba nde kuatse'e ngayéje xi ja'ba je kitsure Na'enchana nga sjare.

10 'Ba kitsa'en Abraham, ngat'a kiskuyare nga k'uejña naxinanda xi 'ñu sejña xjo tuts'in, xi Na'enchana sa'en isenre 'ba sinda.

11 'Ba ngat'a kuakjainre ngayeje, kui= kjua kitsa'e nire nga'ñu nga na'en kuan, ninga je 'ñu chinga 'ba 'ndikoni Sara, ngat'a kuakjainre nga Na'enchana sik'etjusun nga ko fani kjuakixi mé= xi kitsuyatitjunre.

12 Ninga tsa bi nde tjinnire nga'ñu ngajin yojore, kis'ere ntje xi 'ñu nkjin kuán joni niñu xi tjin ngank'aa 'ba joni tsumi xi tjin ndai ndachikun xi bi ma s'exki.

13 Ngatsi'i xutabiu jesun 'ba ka'nda kje sakuúre xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare. Tunga kuakjainre, 'ba tu kjin tsabe tsajmibiu 'ba kuatsjare ngat'are, 'ba tsabere yojore nga xuta xi xin nangire, xi tu tsik'etsumasun nga'e ngasun'ndio.

14 'Ba xi 'ba tsu, bakutsejen nga inyamangisjai xi nangire fa.

15 Ngat'a tsa tojo kitsikja'etsjenra ngat'are nangi ña 'etjuni, kuán= kiji ngani nga'ndebiu tsakaiñu.

16 Tunga kuamején=re jngu nangi xi ngisa nda ngisa, kui xi tsunire xi tjin ngank'aa. Kui kjua bi masubanire Na'enchana nga 'batsa'en 'yare nga kui xi Na'enre xutabiu, ngu kui je 'endare jngu naxinanda.

17 Ngat'a kuakjainre Abraham, kui= kjua kitsjani Isaac joni chje, nga kiskut'ayako Na'enchana. Kuán kakun nga sja joni chje ki'ndire xi jngututu mani, ninga tsa ngat'are ki'ndiu kitsuyatitjunni Na'enchana

18 nga 'ba kitsure: “Ngat'are Isaac ndibanire ntje xi s'eri.”

19 'Ba Abraham kitsikja'etsjen nga Na'enchana tjinre kjua'ñu nga sikja'aya nganire xuta ngajinre mik'en, 'ba kui= kjua kixuntsja ngani ki'ndire joni tsa ja'aya nganire.

20 'Ba ngat'a Isaac kuakjainre, kui kjua kitsichikunta'enni Jacob ko Esau nga kitsuya xi jaskan s'ere.

21 Ngat'a Jacob kuakjainre, kui kjua nga je mején kueya, kitsichikunta'enni nga jngu jngu ki'ndire Kuse 'ba kitsichjire Na'enchana nga kitsikindit'a yanisere.

22 Ngat'a Kuse kuakjainre, kui kjua nga je mején kueya, kitsuyani nga kjua'e nixtjin nga k'uetju xuta xi tse'e Israel nangi Egipto 'ba 'exa jó kjuiniko nindare.

23 Ngat'a xichare Moisés kuakjainre, kui kjua ján sa kitsik'ejña'moni ki'ndiu, ngat'a tsabe nga tsja kji'i ki'ndiu 'ba bi kitsakjunre kjuatexuma xi ts'axje reyre nangi Egipto.

24 Ngat'a Moisés kuakjainre, nga je chinga, bi nde kitsikjainni nga ki'ndire ki'ndi chjunre Faraón k'uinre.

25 Tusa kuamejénre nga 'ba nde kjua'ako kjuanima naxinandare Na'enchana 'ba bi nga sitsjajin ngutjun kjuatsja xi tsja je.

26 'Ba kitsikja'etsjen nga ngisa chji ngisare kjuanima xi ja'axtiu ngat'are Cristo nga ko mare kjuanyina xi tjin Egipto, ngat'a kiskuya=re chji xi jaskan sąkure.

27 'Ba ngat'a kuakjainre, kui= kjua 'etjuni nangi Egipto 'ba bi kitsakjunre kjuastire rey. 'Ba janda kitsi'ñu kakun, ngat'a jo fani tsa tsabe Na'enchana xi bi matsejen kuánre.

28 'Ba ngat'a kuakjainre ngayeje, kui= kjua ts'axjeni s'i pascua 'ba 'exa nga jin s'ętsojojunre xuntja ni'ya, tuxi ankje xi sik'en ki'ndi titjunre xuta xi tse'e Egipto bi síkoni ki'ndi titjunre xuta xi tse'e Israel.

29 Ngat'a xuta xi tse'e Israel kuakjainre, kui= kjua ja'axtiuni Ndachikun iniu joni tsa nangi kixi. Tunga xuta xi tse'e Egipto jesunjin nanda nga 'ba nde kuamejénre kjua'axtiu nga tjenngire.

30 'Ba ngat'a kuakjainre ngayeje, kui= kjua tsixuyani xjore naxinanda Jericó, jaskan nga yatu nixtjin tsik'etsumandaire xuta xi tse'e Israel.

31 Ngat'a kuakjainre chjun masen Rahab, kui= kjua bi ñatjen k'enkoni xi bi kuakjainre nga sik'etjusunre Na'enchana, ngat'a nda kiskjebetjo nchja xi tse'e Israel xi echukutsejen'ma nga'ndebiu.

32 'Ba ¿mé= xi xin ngisaą? Bi kųanniną chuba tsa kuinchjaą ngat'are Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David ko Samuel 'ba ko nchja chinga profeta.

33 Ngat'a kuakjainre xutabiu, kui= kjua kitsa'enni nga kiskjanko rey, 'ba kixi kitsa'en kjua, 'ba kisakure mé= xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare. 'Ba 'ba nde 'echja ts'a tjiuxa,

34 'ba kitsik'oya ndi'i xi 'ñu, 'ba kitsik'angi yojore ngat'are kicha xi s'ere tsakaiñu, 'ba kitsja nga'ñure yojore ninga tsa je tsabere kakun nga je jejndare, 'ba 'ñu kakun kuán nga kiskjan, 'ba tsangatjenngi chasoldadu xi stike.

35 'Ba kis'e yanchjin xi kiskjebe tjikun ngani xinkjin xi je jesun tsakaiñu.

Tunga tjin yak'a xi jesun nga ja'a kjuanima, ngat'a bi kitsikjain nga kųandaį, tuxi 'batsa'en sąkunire nga'nde xi ngisa nda ngisa nga kjua'aya nganire.

36 'Ba tjin xi tsejñucha 'ba kis'ere, 'ba ka'nda kis'e'ñukoni na'ñu kicha 'ba kis'eya nduya ngayeje.

37 'Ba tjin xi ndiojo kjinik'enkoni, 'ba xi kicha 'nde'ñu kitiyani yojore, 'ba xi kicha kjinik'enkoni. 'Ba tjin xi tu nga i nga jaan tsik'etsuma nga tu tjiuxinre chutsanga= yaja ko xi tse'e natendsu. 'Ñu nima tsik'endu, 'ba kitsjenngicha, 'ba kjini'onre.

38 Xutabiu 'ñu nda kuán 'ba ngasun'ndio bi kui tsunire. Tu tsik'etsumasun= nangi t'axin 'ba ngajin ngijñacha, 'ba tsik'endungi ngi ngijo 'ba ña tixa ngi nangiu.

39 Nda kjinukjua ngat'are ngatsi'i xutabiu ngat'a kuakjainre, tunga bi kisakure xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare.

40 Ngat'a Na'enchana bajin kakun=na, kui= kjua ja'ba je tjindanire xi ngisa
nda ngisa, tuxi bi kụakixikjinni xutabiu tsa bi ñatjen ko ña.

12

1 'Bamani, kitsendaina xuta xi baku chuyana jótsa'en kuakjainre. Kui
kjua k'uejñat'axinña tume xi tsina'enna ko je xi tsa'en nga skạa, 'ba kua'e
nga'ñu_ra yojona nga kuiyutsanga ngisa ndiya xi fi ngisa.
2 K'uet'antjsa tuxkuan ngat'are Jesús, xi 'etuts'inre 'ba kitsijngukjin xi
makjainna. Ja'ba je be kui kjuatsja xi sạkure, kui kjua kichukjuakonire nga
k'en t'a kru 'ba bi kuenda kitsa'en kjuasuba xi kisakure nga 'batsa'en k'en.
'Ba jaskan tsik'ejña ngate kixire Na'enchana xi batexuma.
3 'Bamani tsu'ba, chutsejen kusun_ru Jesús xi kichukjuako yejere nga
kitsujun kitsut'are xuta je, tuxi bi kjuejndaninu 'ba kjuere kakún.
4 Ngu temixkjankoñu je, tunga kje sakunu kjuabeya nga 'ba teño'on.
5 'Ba je kjinichiyajiun en xi tsja nga'ñunu, xi tsuya nga jun xi ki'ndire
Na'enchana. Ngat'a 'batsa'en kua'indut'a:
Ji ki'ndinạ,
bi tu jan ngatjamari enre Na'enchana xi baku ndiyari,
'ba bi ngatafere takuin nga kjuatikori.
6 Ngat'a Na'enchana baku ndiyare xi tsimején kui,
'ba 'ñu mejenre ngatsi'i xi ki'ndire mani.
7 Ngatachukjuakonu nga 'ñu kuejennu Na'enchana, ngat'a kui 'ba= tsikonu
joni ki'ndire. Ngatsi'i xi na'en kuán 'ñu mejenre ki'ndire nga baku ndiyare.
8 Tunga tsa bi 'ñu kuejennu Na'enchana josiko ngatsi'i ki'ndire, jun jo=ni
ki'ndi xi tu 'batsa'en saku kuon 'ba bi xi ki'ndire fa.
9 Nga sa'e ki'ndia, na'enna xi nga'e ngasun'ndio 'ñu mejenna 'ba 'yakun=ña
ngat'are kibiu. ¿Jó fani kui bi ngisa kjuikuncha Na'enchana xi tijña ngank'aa,
tuxi sạkunina kjuabenichun?
10 Tu chuba nixtjin 'ñu mejenna na'enna nga'e ngasun'ndio nga baku
ndiyana jotsa'en kui tsikja'etsjen, tunga Na'enchana 'ñu mejenna nga tu
kjuanda tsajan, tuxi 'ba nde sạkut'anina kjuatsjere.
11 'Ba kjuakixi= nga bi matsjana nga tjin xi 'ñu mejenna, tusa ma'onna.
Tunga xi 'batsa'en baku ndiyare, kui= xi jaskan 'bejñajin kjuaxiu 'ba be
jótsa'en kixi fiko yojore.
12 'Bamani, ta'e nga'ñu ngani_ru ndso xi je tifejndare ko ndsakú xi bi nde
tjinnire nga'ñu.
13 Tjakixiu ndiya xi kuangiyo, tuxi kụandani ndsakú xi nimat'a 'ba bi nde
kụatsitinni.
14 Tinyisjo nga ngat'ekonu kjuaxiu ko ngatsi'i xuta 'ba nga ngatjas'enu
kjuatsje. Ngat'a xi bi tjinre kjuatsje, bi skue Na'enchana.
15 Nda chutsijon nga tu'yá ngatjas'e ngajinnu xi chạjare kjuandare
Na'enchana, tuxi bi s'ẹni xi sja s'ẹ ngajin inimare 'ba 'batsa'en sja kjuana'en
'ba sa'en nga sijndi nkjin xuta.
16 Ni'yá chajngi ngatjama, 'ba nde ninga ni'yá xi bi ngatjabekun
Na'enchana joni Ẹsau xi tu ngat'are jngusa xichine yateña xi sjare na'enre
tsakaiñu joni ki'ndi titjun.
17 'Ba 'yañu jotsa'en kjinik'ejñat'axín nga kuánñu, nga kuamejénre sạkure
kjuanichikunta'enre na'enre. Ninga tsa ko kjuachi'nda tsangisjai ndiyani,
tunga bi nde kis'enire ki ngat'are mé= xi kitsa'en.

18 Jun bi joni xuta xi tse'e Israel xi echu jngu ngijñacha xi tjin nga'e
ngasun'ndio, xi kis'ejña ntsje ntsje nga titi, ña kuán nistjen nistjen 'ba kis'ejñu
'ba kuán ntjo,
19 'ba kjinu'yare tjio ko jngu jnda xi kinchja. Xuta xi kjint'ere jndo 'ets'a
nga bi nde ngatjako ngisani.
20 Ngat'a bi kichukjuakore kjuatexuma xi 'bi kitsu: “Ka'nda tjiuba xi
kuasensun ndsaku ngasun ngijñacho tjinnere nga ndiojo sa̱tere asa kicha
kjuinuñare nga kjuinik'en.”
21 Ne kun tjin tsajmi xi kuatsejen ka'nda Moisés kitsu: “Nase tefat-
sekun=ña̱.”
22 Tunga ngat'are jun, echuñu ngijñacha Sión ko naxinanda xi tse'e
Na'enchana xi tijñakun, naxinanda Jerusalén xi tijña ngank'aa, ña 'ñu nkjin
ankjele mañajan ko kjuatsja,
23 'ba ña mañajan ki'ndire Na'enchana xi tjun xi kua'indut'a ja'enre
ngank'aa. Echut'a_ru Na'enchana xi sa'enre kjua ngatsi'i xuta, 'ba ko ña
tjindu inimare xuta xi kixi kiko yojore, xi je kjinikixikjin.
24 Echut'a_ru Jesús xi ngat'are kui 'endani kjua xatse Na'enchana 'ba ko jin
xi kis'esten ngat'ana, xi ngisa nda nchja nga ko mare jinre Abel nixtjin kuatse
jan.
25 Nda chutsijon 'ba bi nik'ejña̱t'axiun xi fakona. Ngu bi kuán tsanga nixtjin
kuatse jan xuta xi 'ejña̱t'axin xi kitsuya enre Na'enchana nga'e ngasun'ndio.
Kui kjuañu, ¿jótsa'en kuiyaña tsa bi kuatesin_ra xi tijña ngank'aa, xi titsuyana
enre Na'enchana?
26 Nixtjin kuatse jan jndare Na'enchana kitsikjatse t'anangiu, tunga
nganda'e ts'a kitsja nga 'ba kitsu: “Ngijngu ndiya sikjatse ngisaa̱ t'anangiu
'ba bi tu t'anangiu sa ko ngank'aa ngayeje.”
27 'Ba kionga tsu “ngijngu ndiya ngisa”, tsu=nire nga stjuxin tsajmi xi
kjinindo xi ma teya, tuxi 'batsa'en s'e̱nduni xi bi ma teya.
28 Bi ma teya ña batexuma Na'enchana, 'ba kui xi sakuna. Kui kjua
kua'eni_ra kjuanda Na'enchana 'ba sichji_ra jotsa'en nga kui matsjare, nga
'ñu kuncha.
29 Ngat'a Na'enchana jo=ni jngu ndi'i xi tsikje tume yejeñu.

13

1 Janda timejénkaño nts'io xi tu jngu makjainnu.
2 Bi nichiyajiun nga nda xjubetjo xi kjuechukunnu, ngat'a tjin= xi kiskje-
betjo ankje ndaba ninga bi tsabe tsa ankje xi ja'ekun.
3 Tikja'etsjion ngat'are xuta xi kjiyuya nduya, joni tsa ko jun tetsjuyako.
'Ba nde tikja'etsjion ngat'are xuta xi ch'o kjimata'en, joni tsa ko jun ndekui
kjuana'en temitjaxtiu.
4 Chakun tsi'u kjuabixon 'ba kixi tiko xingiu nga kuetsubako, ngat'a
Na'enchana sa'enre kjua xi sa'en kjuachajngi ko xi sa'ent'are kjuachajngi
xinkjin.
5 Bi nimijíon ton, tusa t'ejngu kakún ngat'are xi je tjinnu. Ngat'a
Na'enchana 'ba kitsu: “Niñajanni sik'ejña̱ra̱ 'ba sikumara̱.”
6 Kui= kjua mani kakuan nga mixan:
Na'enchana basekona̱;
bi sakjua̱n.
¿Mé= xi kua̱n sikona̱ xi tu xuta sa?
7 Tikja'etsjion ngat'are xuta ngaku xi kis'enu, xi yakuyanu enre
Na'enchana. Tikja'etsjion jótsa'en tsik'endu, 'ba tsajmi nda xi kitsa'en

ka'nda ngą jet'a nixtjinre, 'ba 'batsa'en 'ba nde ngatjamakjainnu jotsa'en kuakjainre.

8 Jesucristo tu kuintsjai, nixtjin xi ja'a, nganda'e 'ba ngantsjai nixtjin.

9 Bi ba'e'ndio tsa tjin xi k'uejñunu nga kuakuyanu kja'e kjuanga en xi bi kui. Ngisa= ndani nga saku nga'ñure inimana nga ko kjuandare Na'enchana 'ba bi ko kjuatexuma xi tsja xuta ngat'are xichine. Ngat'a xi tsik'etjusun xi bakuya xuta ngat'are xichine, kui= xi niñajanni basekore xuta.

10 Tjin=na jngu altar, 'ba bi tixa'ndere na'mi xi tsa'exa ngaya ningu xi najñute ni nga skine chje xi s'endusun alto.

11 Ngat'a na'mi titjun fa'as'enko jinre tjiuba nga'nde xi ngisa tsje ngisa nga tsja chje ngat'are je, tunga yojore tjiubabiu tí t'axin ña tjindu xuta.

12 'Ba 'ba nde tsa'en Jesús ja'a kjuanima ña t'axin ña tijña naxinando, tuxi ko jinre kitsitsjekoni naxinando.

13 'Bamani tsu'ba, tangitjenngia Jesús ña t'axin ña tjindu xuta, 'ba nde ngatasakuna kjuasuba xi kisakure.

14 Ngat'a nga'e bi tjinna jngu naxinanda xi tijñantsjai, tusa teminyisja naxinanda xi jaskan s'ę.

15 Kui kjua sichjintsjaini_ra Na'enchana ngat'are Jesucristo 'ba 'batsa'en kua'eni_ra chje. Asa jo mixan, nga ngat'etju ndsu'ba en xi sikixiya nga kui tse'era.

16 'Ba bi nichiyajiun nga nda siko xi yak'a 'ba nga kuisekokaño xingiu, ngat'a kui chjebiu xi matsjare Na'enchana.

17 Tik'etjusun enre xi ngakunu 'ba ngisa ngi'nde teko yojonu, ngat'a kui xi inyatsikuendanu 'ba tjinnere sjare kuenda Na'enchana ngat'anu. 'Ba ti'on tuxi tsja s'ęnire nga sa'exa 'ba bi iye kų̨anre xo, ngat'a 'ba=nde kjuanda tsojon tsa bi iye kų̨anre xo.

18 Chuko Na'enchana ngat'anį̨. 'Ya=nį̨ nga tsje tjin kjuafa'etsjennį̨ 'ba mejénnį̨ nga janda kixi kuekuę̨ yojonį̨.

19 'Ñu temi'a_nuų̨ nga chuko Na'enchana ngat'anąą, tuxi sja'ndeninąą nga kjuikunxati ngani_nuų̨.

20 'Ba Na'enchana xi tsjana kjuaxiu 'ba xi kitsikja'aya nganire Na'enna Jesucristo ngajinre mik'en. Na'enna Jesucristo xi ngisa fa nda tsikuenda chutsanga, ngat'a ko jinre Na'enchana 'endakoni kjua xi bi fet'a.

21 Kui ngatatsjanu ngayéje xi nda xi machjennu, tuxi kų̨an sik'etjusunñu xi kui mejénre, 'ba ngat'are Jesucristo ngatatsikona jotsa'en kui matsjare. Ngatjas'ere kjuaje Jesucristo ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

22 Jun nts'iąą, te'bets'a_nuų̨ nga ngatachukjuakonu en xi tetsi'indu_nuų̨ nga'e nga tefakoya_nuų̨, ngat'a tu chuba kitsi'indu_nuų̨.

23 Mejénnąą nga xio nga je 'etju nduya nts'ia Timoteo. Tsa kjua'ekunxatinąą, kjuikuąą ko kui nga kjuikun_nuų̨.

24 Ta'e_ru kjuate'nda ngatsi'i xi ngakunu ko ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. Nts'ia xi tse'e Italia 'ba nde inyatsikasennu kjuate'nda.

25 Ngatjas'e tsi'inu kjuandare Na'enchana. 'Ba ngatjama.

Xujun xi kitsikasen
SANTIAGO

1 An, Santiago, xi tetsa'exat'a_ra Na'enchana ko Na'enna Jesucristo, tetsikasen_nuu kjuate'nda jun xi jendibañu nga tejó ntje xi xuta Israel, xi tetsubo ngajin nangi xi bi tse'e Israel.

2 Jun nts'ia, 'ñu tsja t'e_ru kakún kionga chut'ayakonu nga ndibanio nkjin kuya kjuana'en.

3 Ngu 'yañu kibi, nga manu bitjaxtiu nga chut'ayakonu ngat'are kjuamakjain xi tjinnu, 'ba=tsa'en ngisa manu nga chukjuanu tume xi mato'on.

4 Tunga ta'e'nde_ru kjuachukjuabiu xi sakunu nga kui xi ngatatsijngukjin xa xi tsa'en ngajin inimanu, tuxi s'ejñandakjiñu, kuakixikjiun, 'ba tumé chat'anu.

5 'Ba tsa tjin ngajinnu xi chajat'are kjuankjin kakun, ngatami'are Na'enchana. 'Ba kui sjare, ngat'a niki tsjafani=re xi machjenre ngatsi'i xuta 'ba bi jan be kakun.

6 Tunga xi skui'are tsajmi Na'enchana tjinne=re nga kuakjainre 'ba bi jó ján kuaja inimare. Ngu xi jó ján baja inimare, jo=ni tsindiure ndachikun xi fiko i fiko jan ntjo.

7 Xi 'ba sa'en, tumé ngatakuya nga sakure tsajmi ngat'are Na'enchana,

8 ngat'a jó= tsikja'etsjen 'ba niñajanni tsikjet'a xi kui 'betuts'inre.

9 Nts'ia xi nimá kuán, kui xi tsja ngatjas'ere, ngat'a Na'enchana nk'a ts'axje.

10 'Ba tsja ngatjas'ere xi xuta nyina kuán, ngat'a Na'enchana ts'axjenima. Ngat'a xuta xi nyina chaja joni naxu xi tjin ngijña.

11 Kionga 'betju tsu'biu 'ba 'ñu sje ma ndabare, tsixi ngijño, 'ba jenngi naxure, 'ba chaja isenre xi tsja kji'i. 'Ba 'ba=nde tsa'en xaja xi xuta nyina kuán ngajinre xa xi titsa'en.

12 Ndaxure xuta xi tichjukjuakore nga tichut'ayako, ngat'a nga je nda kjua'axtiu nga tichut'ayako, saku=re kjuabenichun. Kui chjibiu xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare xuta xi tsimején.

13 Tsa tjin xi chut'ayako nga sa'en xi bi nda, bi ngatatsikja'etsjen tsa Na'enchana xi 'batsa'en tikut'ayako. Ngu niñajanni tsu inimare Na'enchana nga sa'en xi bi nda, tsa xi bi nda skut'ayako kui, ninga bi kut'ayako xuta tsa tuxi sa'enni xi bi nda ngayeje.

14 Tusa chut'ayako nga jngu jngu xuta nga tsu inimare kjuach'o xi tjin, 'ba 'batsa'en xi mejénre fiko 'ba 'bonachare.

15 'Ba nga tojo mejénre mé= xi tsu inimare, kio= ndibanire je. 'Ba kionga je matse jio, kio= ndibanire kjuabeya.

16 Nts'ia xi tsimijaan, bi ch'onacha_ru yojonu.

17 Ngayéje kjuanda xi ba'ena 'ba nga jngu jngu kjuatjo xi tsjekjin xi sakuna, ngank'aa ndibanire. Xi tsjana Na'enchana xi kitsa'en ngayéje xi tsitsejen ngank'aa. Na'enchana bi 'bantjaiya, 'ba bi fa'a joni nk'ian.

18 Kui xi 'batsa'en kuamejénre nga ki'ndire kitsa'enna nga kitsjana enre xi kjuakixi, tuxi kuañña xi ngisa tjun tijña ngajinre ngayéje xi kui kitsa'en.

19 T'ejin kakún kibi, nts'ia xi tsimején_nuu. Nga jngu jngu xuta ngat'endundantsjai nga kuinya ñojon, nga bi kitsa ngatinchja 'ba nga bi ta'a ngatjamastire.

20 Ngat'a kjuastiu bi basekona nga ña'an xi kixi tjin ngixkun Na'enchana.

21 'Bamani, t'ejño ngayéje xi jndi tjin ngixkun Na'enchana ko tsajmi ch'o xi 'ñu tjin. Ti'naxjenimo yojonu nga chjubio en xi kis'entjejin inimanu. Xi tjinre kjua'ñu nga sik'anginu.

22 Tunga tik'etjusun=ñu ion, ngat'a tsa tu kuinya ñojonso 'ba bi sik'etjusun, ndejun tech'onacha_ru yojonu.

23 Xi tu minya ñojon sa ion 'ba bi tsik'etjusun, jo=ni jngu xuta xi kutsejenya jngu chutsin nga kutsejenre yojore.

24 'Ba kionga 'ba titsa'en, tjibe= jó= kji'i yojore. Tunga nga siku'be, ta'a chiyajinre jó= kji'i.

25 Tunga xuta xi tu kui fa kutsejenre kjuatexuma xi niki kjuakixi, xi tsindaina, 'ba tsik'etjusun xi tsu 'ba bi chiyajinre xi basen ñojon, kui= xi kuachikunta'en ngat'are xi titsa'en.

26 Tsa tjin xi tsu nga bekun Na'enchana, tunga bi kunre ts'a jótsa'en nchja, kui xi 'bejñure yojore 'ba bi chjire jotsa'en bekun Na'enchana.

27 Tunga nga bisekua ki'ndi xi x'an ko yanchjin k'an xi inyafa'a kjuanima, 'ba nga bi nijndikua yojona ko kjuach'o xi tjin ngasun'ndio, 'ba=tsa'en nga tsje 'ba nda 'yakuan Na'enchana xi Na'enna mani.

2

1 Jun nts'iąxi makjainnu ngat'are Na'enna Jesucristo xi 'ñu je, bi tjinni nga kabi siko xuta.

2 Tu kuixunra, tsa kio ña mañojon kjua'as'en jngu xuta xi tjiyare xtungu xi tse'e oro 'ba tsa tsja= kji'i najñu yaja, 'ba tsa 'ba nde kjua'as'en jngu xuta nįmą xi yaja jngu najñu xi je kuacha,

3 'ba 'batsa'en tsa nda xjubetjo xuta xi yaja najñu xi tsja kji'i 'ba k'uin_ru: “Teni nga'ndebi xi nda”, 'ba k'uin_ru xuta nįmǫ: “Kio tisen ndiji asa ndekenit'ai ndsakua.”

4 Tsa 'ba si'on, ¿a bi kabi teniko xuta xi tjindu ngajinnu? ¿A bi ch'otsa'en tenikja'etsjion nga te'bendo kjua?

5 Tasen ñojon kibi nts'iąxi tsimijaąn. Na'enchana kiskja'ajin xuta xi nįmą nga'e ngasun'ndio, tuxi s'ęnire kjuanyina ngat'are kjuamakjainna 'ba tuxi kųatsę'ęni ña batexuma Na'enchana. Kui=biu xi kitsuyatitjun Na'enchana nga sjare xuta xi tsimején kui.

6 Tunga jun, 'naxjengi=ñu xuta nįmą. ¿A bi nchja nyino xi tsikonu jotsa'en kui mejénre 'ba fiko kjua'ñunu ngixkun juez?

7 'Ba ¿a bi kui nchjabiu xi ch'otsa'en nchja ngat'are ja'en ndare Jesucristo xi ja'axtiuyanu?

8 Nda= si'on tsa sik'etjusunkjiun kjuatexuma xi kika'ena ngat'are Na'enchana xi reyna, jotsa'en kua'indut'a enre: “Timején xingi jofatsa'en nimején yojori.”

9 Tunga tsa kabi niko xuta, techjujeñu 'ba ndekuini kjuatexumo kuanejenu nga tjinnu je.

10 Ngu tsa jngu xuta k'uejñatjo yeje kjuatexumo, tunga tsa tu ichi sa ña bi sik'etjusun xi kio kua'indut'a, kui xi s'eneje ngat'are ngayéje xi kua'indut'a kjuatexumo.

11 Ngu ndekui Na'enchana xi kitsu: “Bi kjuachajngi ñe'en”, 'ba 'ba nde kitsu: “Bi nik'en.” 'Bamani, ninga tsa bi si'en kjuachajngi, tunga tsa sik'en, je kichjuje ngat'are kjuatexumare Na'enchana.

12 'Ba kųanna kjua ngat'are kjuatexuma xi tsindaina, kui kjua nda tin-kjinni_ru takún jó kuixun 'ba jótsa'en kueko yojonu.

13 Ngat'a nixtjin nga sa'enna kjua Na'enchana, bi kjua'animare xuta xi bi
ja'animare xuta xi yak'a. Tunga xi ja'animare xuta xi yak'a, kui xi nda k'uetju
nixtjin nga kụanre kjua.
14 Jun nts'iạ, ¿mé= chjinire tsa tjin xi kuetsu nga makjainre, tunga tsa
tsajainre xi baku nga titsik'etjusun kjuamakjainre? ¿A kụan k'uangi tu
ngat'are nga 'batsa'en makjainre?
15 Tu kuixunra tsa jngu nts'ia asa jngu ndichja chajare najñu asa xichine xi
machjenre,
16 'ba tsa jngu xi tjin ngajinnu kuetsure: "T'irandai, ngatjama'isuri 'ba
ngatatseri", tunga tsa bi basekoni nga tsjare xi machjenre nga'e ngasun'ndio,
¿mé= chjinire kibiu?
17 'Ba nde 'ba= mani ko kjuamakjainna. Tsa tsajainre xi baku nga
tenik'etjusan kjuamakjainna, tu tijña k'en kjuamakjainna.
18 Ngu tsa tjin xi kuetsu: "Ji tjin=ri kjuamakjain, 'ba an tetsa'enña xi nda."
Tunga takunna kjuamakjainri kionga tsajainre xi baku nga tenik'etjusin
kjuamakjainri, 'ba an ngat'are xi tetsa'aạn kuakukonirạ kjuamakjainnạ.
19 Ji mankjainri nga jngututu mani Na'enchana. Ne nda ñe'en. 'Ba=nde
makjainre isennixtjin xi inyatsa'exat'are chanayiu 'ba fatsekun.
20 Ji xi tsajainri kjuafa'etsjen, ¿a bi mankjinri nga bi chjire kjuamakjain tsa
tsajainre xi baku nga tji'betjusun kjuamakjain?
21 Xuta chingana Abraham xuta kixi= kuán ngixkun Na'enchana tu
ngat'are mé= xi kitsa'en, nga kitsja Isaac xi ki'ndire mani nga kitsa'en joni
chje ngasun altar.
22 'Ba te'yani jótsa'en ñatjen kitsa'exa kjuamakjainre ko xi kitsa'en Abra-
ham. Kuajngukjin kjuamakjainre ngat'are xi kitsa'en.
23 'Ba 'batsa'en 'etjusunni xi kua'indut'a enre Na'enchana: "Abraham
kiskunre Na'enchana, 'ba kui= kibiu xi kiskjebeya xkire Na'enchana nga
kitsikixiya nga Abraham xuta kixi kuán." 'Ba Abraham amigure Na'enchana
kik'inre.
24 Je te'yo nga makixi= xuta ngixkun Na'enchana tu ngat'are mé= xi tsa'en
'ba bi tsa tu kui sa nga makjainre.
25 'Ba 'ba=nde kuán ko chjun masen xi Rahab 'mi. Kuakixi= ngixkun
Na'enchana tu ngat'are mé= xi kitsa'en, nga kiskjebetjo nchja xi tse'e Israel
xi echukun'mo nangibiu 'ba kitsikasennga ndiya nga kja'e ndiya kitsikasen
ngani.
26 Ngu jotsa'en bi tijñakun yojore xuta nga je 'betju inimare, 'ba=nde
tsa'en bi tijñakun kjuamakjainna tsa tsajainre xi baku nga tenik'etjusan
kjuamakjainna.

3

1 Nts'iạ, bi 'ñu nkjin ngatjas'e ngajinnu xi kụan maestru, ngat'a 'yañu nga
jịn xi maestru kuáịn ngisa= 'ñu kụannị kjua nga ko mare xuta xi yak'a.
2 Ngat'a ngatsi'iña 'ñu nkjin ka'a ña'an xi bi tjinni nga si'an. Tunga tsa tjin
xi bi 'betju ts'a en xi bi tjinni nga k'uetju, kui= xi xuta kixikjin 'ba ma=re
'bechja'ndere yojore tumeñu.
3 Ma ña'an nga jngu chakabayu sik'etjusunna nga 'be'a na'ñu ts'a. 'Ba
'batsa'en ma ña'an nga tjiuba jebiu kuaje nituña ña mejénna.
4 'Ba nde chutsejen kusun_ru barku. Xi tsa'exakore jngu barku je ma tsja
ndiyakonire ko jngu yachi xi tijña tuts'in barku. 'Ba 'batsa'en ma fiko nituña
ña mejénre kuaje, ninga jngu ntjo'ñu tsunginiña.

5 'Ba nde 'ba= mani ko najenna. Jngu= ka'a ichi xi tse'e yojona, tunga ma=re tsa'en kjua xi ya'e. Chutsejen kusun ngayeje jotsa'en ninga tu ichi sa ndi'i kụan kuaka jngu ngijñacha xi tse.

6 'Ba najenna jo=ni jngu ndi'i. Jo=ni jngu ngasun'nde xi kitsejin kjuach'o xi tijñajin yojona 'ba tsikjetsun yejena. Kui= xi 'bet'a ndi'i xki nixtjin xi betsuba nga tsikjetsun kjuabenichunna, ngat'a ndi'iu ndiba=nire nga'nde ña kjua'a kjuanima xuta.

7 Ngayéje kuya tjiuba ts'en xi tjin, tjiunise, tjiuye, ko tjiuba xi tjin ngajin ndachikun ma nint'e, 'ba tsint'e xuta.

8 Tunga nisa'ya ma tsint'e najenna. Jngu tsajmi ch'o xi bi ma nik'ejñaxiu, xi kitsejinre xan xi tsik'enna.

9 'Ba najenna nichjen=ña nga je 'naxjia Na'enchana, 'ba=nde kui nichjan nga ch'o 'mi_ra xuta xi kis'endakoni isenre Na'enchana.

10 Tu jngu ndsu'ba 'betju en xi nda tsu ko en xi ch'o tsu. Jun nts'iạ, bi 'batjinni nga 'ba si'an.

11 ¿A ma nde kioni ña titju nanda ma 'betju nanda xi nda ko nanda xi sja?

12 Nts'iạ, ¿a ma bajare tu acetuna jngu ya higuera? ¿A ma bajare tu higo jngu na'ñure uva? 'Ba nde ninga ña titju nandaxtia bi ma 'betjure nanda xi nda.

13 ¿'Yá= xi tjinre kjuankjin kakun ngajinnu 'ba mankjinre jótsa'en tsa'en Na'enchana? Kixi ngatjiko yojore 'ba ngatatsa'en xi nda. Tsa 'baxjenima yojore nga 'batsa'en, xia=re nga kui tjinre kjuankjin kakun.

14 Tunga tsa kjuaxin kakun sisja inimanu 'ba mejénnu nga ngisa tjun kuetsubo nga ko mare xuta xi yak'a, bi nk'a 'naxjo yojonu nga mixun nga tjinnu kjuankjin kakun. Nga 'ba ño'on, te'bejña'moñu xi kjuakixi ko en ndesu.

15 Ngat'a kjuankjin kakunbiu bi ngank'aa ndibanire, tse'e= ngasun'ndio, kjuafa'etsjenre xuta=, 'ba tse'e= chanayiu.

16 Ngu nituña ña tjin kjuaxin kakun 'ba ña tjin xuta xi mejénre nga ngisa tjun tijña nga ko mare xuta xi yak'a, bi tsja tsa'en tjindu xi tjin 'ba xuta tsa'en ngayéje kuya kjuach'o.

17 Tunga xuta xi tjinre kjuankjin kakun xi ndibanire ngank'aa, kui xi tjun mejénre nga tsje tjindu ngixkun Na'enchana, 'ba 'ba nde nga tjindujin kjuaxiu, kjuanda, 'ba ko kjuant'ekjua. Xi tjinre kjuanima kakun, tsa'en xi nda, bi kabi tsa'en 'ba bi tjinre kjuajonkjain.

18 Xi tsikejench'an kjua, jo=ni tsa kjuaxiu 'bentje. 'Ba xi kixi tjin jo=ni tu xi 'beku.

4

1 ¿Ñá= ndibanire kjuachan ko kjuasi xi s'e ngajinnu? ¿A bi ndibanire nga mejénnu si'on xi tsu yojonu xi ngantsjai kjanjin yojonu tuxi batexumanire?

2 Ngu mejénnu tsajmi xi tsajainnu. 'Ba 'batsa'en maxin kakun ka'nda nga nik'ion tuxi sạkuni=nu kibiu, tunga bi ma fechutjenngiu xi mejénnu. 'Ba 'batsa'en chubasiko xingiu 'ba mixkjon. Bi sakunu xi mejénnu, ngat'a bi Na'enchana xi chja'a_ru.

3 'Ba ninga nga chjo'o, bi sakunu, ngat'a ko kjuafa'etsjen xi bi nda chjo'o. Ngu tu mejénsaninu nga sitsjako_ru yojonu xi chjo'o.

4 ¡Jun xi bi kixi meko yojonu ngixkun Na'enchana! ¿A bi 'yo nga xi tsimején ngasun'ndio, kui xi tjimastike Na'enchana? Tu'yañu xi mejénre kụan amigure ngasun'ndio, kui xi titsa'en yojore xi tjimastike Na'enchana.

5 ¿A manu jun nga tumé chjire xi tsu enre Na'enchana? Ngu 'batsa'en kua'indut'a: “Isennixtjintsje xi Na'enchana 'ejñajinna tjo= bena 'ba ka'nda machinintjai_ra.”
6 Tunga Na'enchana= ngisa tsja ngisana kjuanda. Kui= kjua 'ba tsuni enre: “Na'enchana tsukine= xuta xi nk'a kakun, tunga tsjare kjuanda xi 'baxjenima yojore.”
7 Kui kjua 'naxjenimañu yojonu ngixkun Na'enchana. 'Ñu tetsuba_ru mé= xi tse'e chanayiu, 'ba kui kuanga nga kuasent'axinnu ya'a.
8 Titiñat'a_ru Na'enchana, 'ba 'ba=nde Na'enchana sitiñat'anu ngayeje. Jun xi chjujio, tsje tetsubo. 'Ba jun xi jó kji'i kjuafa'etsjennu, titsjio inimanu.
9 'Ba ta'e_ru kjuanima yojonu, ngatjamabanu 'ba chi'ndo. Nga kjuabejnunu, tusa kjuachi'nda ngatjama 'ba nga'ndere nga tsja s'e̱nu, tusa ch'o ngatjamare inimanu.
10 'Naxjenimo yojonu ngixkun Na'enchana, 'ba kui nk'a sik'ejñanu.
11 Jun nts'ia̱, bi ch'otsa'en nukjuo ngat'are xingiu. Xi ch'otsa'en nchja ngat'are nts'e asa tsu nga tjinre je, kui xi ch'otsa'en tinchja ngat'are kjuatexumo 'ba titsu nga tjinre je. Tunga tsa tesji nga tjinre je kjuatexumo, tsu=nire nga bi tenik'etjusin kjuatexumo, tusa juez teñe'en yojori.
12 Jngututu ma sani xi kitsja kjuatexumo 'ba kui xi juez ngayeje. Kui xi mare tsik'angi xuta asa tsa'en nga chaja xuta. Tunga ji, ¿'yá= nini nga ji teña'an_ri kjua xingi?
13 Nganda'e tasen ñojon kibi jun xi mixun: “Nganda'e asa nyujunni kuangian naxinanda kibiu 'ba jngu nu ku̱anna kio. Kuinda 'ba kuateña tsajmi 'ba kuejenna ton.”
14 'Ba mixun, tunga bi 'yañu mé= xi ku̱annu nyujunni, tsa kuenichun ngiso asa bi kuenichun. Jun jo=ni ni̱'ndi xi ngutjun fani matsejen 'ba ngutjun fani chaja ngani.
15 Nga'ndere kibiu, tusa 'bi= tjinni nga kuixun: “Tsa Na'enchana mejénre, kuetsuba ngisa 'ba si'an kibi asa kja'e tsajmi.”
16 Tunga nganda'e, jun tusa nk'a kakun ño'on 'ba 'ñu nk'a nukjuo. Ngatsi'i xi 'batsa'en nk'a 'baxje yojore tsa'en xi bi nda tjin.
17 Xi be= jótsa'en sa'en xi nda 'ba bi 'ba tsa'en, kui xi tikjeje.

5

1 Nganda'e tasen ñojon kibi jun xi xuta nyina tji'minu, chi'ndo 'ba titsinio ngat'are kjuanima xi kjua'enio.
2 Je je'ndu kjuanyinanu. Je kitsikje tjiuxabi najñunu ngayeje.
3 Je kitjuxa oronu ko platanu, 'ba kui xa̱biu xi kuaku nga ch'o kjiño'on 'ba sikjekjua yojonu jotsa'en tsikje ndi'u mé= xi tjin. Te'bekuñu kjuanyina nixtjin nganda'e, nixtjin xi je tifet'a.
4 Nda chutsijon kui chji xi bi kika'e_ru chu'nda xi kitsa'exa tsojon, kui= kibiu xi tibaneje ngat'anu. Si'are nga inyakji'ndaya chu'nda xi 'eku chanre tsujmi ntjenu, kui xi je echu ngixkun Na'enchana xi tjinre ngayéje kjua'ñu.
5 'Ñu tenitsja_ru yojonu nga'e ngasun'ndio 'ba bi te'bechjon_ru yojonu ngat'are ngayéje xi mejénnu. Tenijio yojonu, tunga jun jo=ni tjiundija xi tjimaje tuxi kjuinik'enni.
6 Jun je kikjanejio 'ba kjinik'ion xuta xi tsajainre je, 'ba kui bi kitsikjanntjai yojore.
7 'Bamani nts'ia̱, titsejndo yojonu ka'nda nga kjua'e ngani Na'enna. Chutsejen kusun_ru xuta xi tsa'exa ngijñaa, jotsa'en kuyare chan xi nda xi tsja t'anangiu 'ba tsitsejnda yojore ka'nda nga ba'a tsi xi machjen nga kjua'e.

8 'Ba nde jun ngatjas'enu kjuatsejnda 'ba bi nikje_ru kakún, ngat'a je
tjimatiña nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna.
9 Bi tsujeto'on xingiu, nts'iạ, tuxi bi si'anninu kjua. Ngu xi sa'en kjua je
sejñaxtiu xuntjo.
10 Nts'iạ, chutsejen kusun_ru jótsa'en ja'a kjuanima 'ba kis'ere kjuatsejnda
nchja chinga profeta xi Na'enchana kitsikinchja.
11 ¡Ndaxure!, mixan ngat'are xi chukjuakore mé= xi mata'ẹẹn. Je
kjinu'yo jótsa'en kichukjuakore Job mé xi kuánre, 'ba 'yañu jó kitsiko ngani
Na'enchana nga jaskañu. Ngu 'ñu= tjinre kjuanima kakun Na'enchana 'ba
fa'anima=re xuta.
12 Nts'iạ, kibi= xi 'ñu temi'a_nuụ. Nga kuo'o ennu bi nik'axkiu ngat'are
ngank'aa asa t'anangiu, ninga ngat'are tume xi tjin. Tsa “jun” kuixun, 'ba
ngatjama. 'Ba tsa “junjun” kuixun, ngu junjun. 'Ba ti'on tuxi bi s'ẹnejeñu.
13 Tsa tjin ngajinnu xi tifa'a kjuana'en, ngatafako Na'enchana. 'Ba tsa tjin
xi tsja tjinre, ngatjasere Na'enchana nga sjare kjuaje.
14 'Ba tsa tjin xi tji'me, ngatanchjare xuta chingare xi makjainre ngat'are
Na'enna, tuxi ngatafakoni Na'enchana ngat'are kui 'ba nga koni ja'enre
Na'enna ngatatsikajunre aseti.
15 'Ba nga kjuako Na'enchana xi makjainre ngat'are kui, kụanda xi tji'mio
'ba Na'enna skjennitjen. 'Ba tsa kiskjeje, kụachat'are jere ngayeje.
16 Kui kjua t'eni_ru nijmi xingiu ngat'are je xi tjinnu, 'ba chuko Na'enchana
ngat'are xingiu, meni kụandañu. Ngu kionga xuta xi kixi fako Na'enchana,
xi tsu 'ñu= tjinre kjua'ñu 'ba 'ñu= baseko.
17 Joni xuta chinga profeta Elías 'ba=nde tu xuta ngasun'nde kuán joni ña.
'Ñu jako Na'enchana nga tsi'are nga bi nde ngata'ani tsi, 'ba bi tsa'a tsi ján nu
masen ngasun t'anangiu.
18 'Ba jaskan jako ngani Na'enchana, 'ba tsa'a ngani tsi 'ba t'anangiu kitsja
ngani chan.
19 Nts'iạ, tsa tjin ngajinnu xi kuasent'axinre kjuakixiu 'ba kja'e xuta sa'en
nga siku'be ngani ngat'are kjuakixiu,
20 tsa 'ba kụan, ngatja'yo nga tu'yañu xi sa'en nga k'uejña ngani ndiya xi
ch'o jngu xuta je, kui xi ti'baxjejin kjuabeya 'ba tsa'en nga kụachat'are nkjin
je.

Xujun xi tjun kitsikasen San Pedro
1 PEDRO

1 An, Pedro, xi apóstore Jesucristo kuáa̱n, tetsikasen_nuu̱ xujunbi jun xi kiskja'ajinnú Na'enchana, xi tetsubo ngajin nangi xi bi tse'e Israel nga tetsumasun nga'nde xi tjin Ponto, Galacia, Capadocia, Asia 'ba ko Bitinia.

2 Na'enchana ja'ba tjun= tsabenu, kui= kjua kiskja'ajinninu 'ba kitsitsjenu ngat'are Isennixtjintsjere, tuxi sik'etjusunñu enre 'ba tuxi tse'e kui ku̱anñu tu ngat'are jinre Jesucristo.

'Ñu ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu.

3 Ngatjanichjire Na'enchana xi Naire 'ba ko Na'enre mani Na'enna Jesucristo. Ngat'are kjuanima kakunre xi 'ñu je kitsixatse nganina, nga kitsikja'aya nganire Jesucristo ngajinre mik'en. Kui= kjua techuyaña nga kuetsubakuan ko ña

4 'ba nga sakuna xi sjana, xi bi fekjua 'ba bi majndi 'ba bi xi'ñu, xi tjindare ngank'aa nga tu kjuanda tsojon.

5 Ko kjua'ñu xi tjinre Na'enchana titsikuendanu tu ngat'are nga makjainnu ngat'are kui, tuxi sa̱kuninu kjua'bangi xi tijñandare, xi kuakutsejen nixtjin xi fet'ani.

6 Kui= kjua 'ñu tsja tjinninu, ninga tsa nganda'e tu ngutjun sa tjinnere nga temitjaxtiu nkjin kuya kjuana'en nga chut'ayakonu.

7 'Ba 'ba=tsa'en s'ejñatsejenni nga makjain kjuakixinu ngat'are Na'enna. Ngu kjuamakjainnu, kui= xi ngisa chjire nga ko mare oro xi fekjua 'ba xi ko ndi'i chut'ayakoni jó kji'i nda. 'Ba tis'ejñatsejen nga makjain kjuakixinu ngat'are Na'enna, tuxi nda kjui'naxjeninu 'ba sa̱kunu kjuaje 'ba nk'a kjuinik'ejñanu, nga kuakutsejen ngani yojore Jesucristo.

8 Nimején=ñu Jesucristo, ninga kje 'yajíun jó= kji'i. 'Ba ninga bi te'yo nganda'e, tunga makjainnu ngat'are kui 'ba 'ñu= tjinnu kjuatsja xi tjinre kjuaje, ka'nda bi 'ya jó kuixan ngat'are kjuatsjabiu.

9 Ngu tisakunu xi ndibanire ngat'are kjuamakjainnu, xi tsunire nga te'bangiu.

10 Nchja chinga profeta xi kis'e nixtjin kuatse jan, xi kitsuyatitjun ngat'are kjuanda xi sa̱kunu, kui xi tsjatsa'en tsiningiya 'ba 'ñu kuamejénre tsabe jótsa'en k'uangini xuta.

11 Kuamejenre tsabe jó= ku̱an 'ba mé= nixtjinñu xi 'ejñatsejen Isennixtjintsjere Cristo, ngat'a Isennixtjintsjio xi tsik'ejñajinre nchja chinga profetabiu kitsuyatitjunre ngat'are kjuana'en xi tjinnere nga kjua'axtiu Cristo 'ba ko kjuaje xi sa̱kure nga jaskanñu.

12 Tunga Na'enchana yakutsejenre nchja chinga profetabiu nga en xi inyatsuya bi kjuanda tse'e, tusa 'ba kitsu nga tu kjuanda tsojon. 'Ba nganda'e kibiu= xi 'ba nde kitsuyanu xi kitsikja'axtiuyanu en ndare Na'enchana ko kjua'ñure Isennixtjintsje xi kjinikasenni ngank'aa. 'Ba ka'nda ankjele 'ñu mejénre skutsejen'a mé= xi tjima.

13 'Bamani, tik'ejñandañu kjuafa'etsjennu. Nda tikja'etsjion nga kje ña'anjíun tsajmi 'ba chuya_ru kjuanda xi sa̱kunu nga kuakutsejen yojore Jesucristo.

14 'Ba ti'on yojonu joni ki'ndi xi tsik'etjusun. Bi nde ña'anñu kjuach'o xi kuamejénre yojonu nganda'eñu, nga kje makjainjínnu ngat'are Na'enchana.

15 Tusa 'ba nde jun tsje tetsubo nga si'on tume yejeñu, jotsa'en tsje kuán xi kinchjanu.
16 Ngu 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tsje ngatjamo, ngat'a tsjeña an.”
17 'Ba Na'enchana sa'enre kjua xuta jotsa'en nga kitsa'en nga jngu jngu. Kui bi kabi tsiko xuta. 'Ba tsa kui xi “Na'en” 'mi_ru, chakun kui 'batsa'en tetsubako yojonu jotjin nixtjin xi kuetsumasun ngiso ngasun'ndebi.
18 Ngu 'yañu mé= xi kuachjintjaiñu nga kuando, tuxi bi nde 'batsa'en kuetsubañu jotjin kjuachinga xi tsajain ndiyare xi 'ejñanu xuta chinganu. 'Ba bi kis'echjintjaiñu ko oro asa plata xi fekjua,
19 tusa ko fani jinre Cristo xi 'ñu chji, xi joni jinre chutsanga xi tsajainre xi ch'o 'ba xi niki tsje.
20 Nga kje majín ngasun'ndio, ja'ba je kis'endatitjun mé= xi sa'en Cristo, 'ba nixtjin fet'a xi tetsuba nganda'e je yakutsejen yojore nga tu kjuanda tsojon.
21 Ngat'are Cristo chun_ru Na'enchana, xi kitsikja'aya nganire Cristo nga-jinre mik'en 'ba kitsjare kjuaje. Kui= kjua tjinninu kjuamakjain 'ba chuya_ru xi nda ngat'are Na'enchana.
22 Nganda'e nga tenik'etjusun en xi kjuakixi, 'ba=tsa'en je kuatsjeni ini-manu, tuxi simejenñu nts'io ko ngayéje inimanu. Kui kjua timején kjuakixiñu xingiu ko ngayéje inimanu 'ba ko ngayéje nga'ñunu.
23 Ngu jun je kitsin xatse ngañu 'ba bi jotsa'en tsin xuta xi fesun. Tusa kitsin xatse ngañu ngat'are enre Na'enchana xi bi 'me, xi tijñakun 'ba xi k'uejña ka'nda ngantsjai nixtjin.
24 Ngu 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
Ngatsi'i xuta,
jo=ni xka ngijña xi tjin.
'Ba ngayéje kjuajere,
jo=ni naxure xka ngijño.
'Ba xka ngijño xí= 'ba jen naxure,
25 tunga enre Na'enchana k'uejña ka'nda ngantsjai nixtjin.
'Ba kui enbiu, en nda xi je ja'axtiuyanu jun.

2

1 'Bamani, t'ejñat'axinñu ngayéje kuya kjuach'o, kjuamaña, kjuajonkjain, kjuaxin kakun 'ba ko kjuanik'axki.
2 Ngatjamo joni ki'ndixu xi 'ñu mejénre ndachiki. 'Ñu ngatatsu inimanu ndachiki xi 'ñu tsje kjin, xi tsja nga'ñure kjuafa'etsjennu, tuxi kuachañu ka'nda nga k'uangiu ya'a.
3 Ngat'a je kichut'o jó tjin kjuandare Na'enna.
4 Titiñat'a_ru Na'enna xi joni jngu ndiojo xi tijñakun xi xuta 'ejñat'axin. Tunga Na'enchana kiskja'ajin ndiojobiu 'ba 'ñu= chjire ngixkun kui.
5 'Ba jun jo=ni ndiojo xi tjindukun ngayeje, xi tjimandakoni jngu ningu ña tijña Isennixtjintsjere Na'enchana. Kitsa'ennu na'mi tsjere Na'enchana, tuxi ngat'are Jesucristo kua'eñu chje xi kuetsunu Isennixtjintsjio, chje xi kuatsjare Na'enchana.
6 Ngu 'ba=tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana:
An k'uejñaa nangi Sión jngu ndiojo xi s'engi xjo,
xi kichja'ajin 'ba xi 'ñu chji.
Xuta xi kuakjainre ngat'are ndiojobiu,
niñajanni sakure kjuasuba.

7 'Ba 'ñu= chjire ndiojobiu ngat'are jun xi makjainnu. Tunga ngat'are xi bi
makjainre, 'betjusun ña 'bitsa'en kua'indut'a:
Ndiojo xi 'ejñat'axin nchja chjinexjo,
kui xi je kuánni ndiojo xi s'engi xjo.
8 'Ba 'ba=nde 'betjusun kibi ngayeje:
Jngu ndiojo xi satengi xuta,
jngu naxi xi tsa'en nga xuta ká.
Satengi= xutabiu ngat'a bi tsik'etjusun ion. 'Ba 'ba=tsa'en ja'ba je kis'enda
ngat'are xutabiu.
9 Tunga jun bi kuon joni xutabiu. Tusa xuta xi kichja'ajin kuon, na'mire
rey, jngu naxinanda tsje, xuta xi je kuatse'e Na'enchana. 'Ba= kjinikonu,
tuxi k'ueyañu nijmi ngat'are kjuandare xi kinchjanu. Ngat'a Na'enchana
kinchjanu tuxi k'uetukajiñu ña jñu 'ba kuitjas'ion ña kui tsjatsa'en tsitsejen.
10 Jun ninga bi naxinanda kik'innu nixtjin kuatse jan, tunga nganda'e je
kuon naxinandare Na'enchana. Bi ja'anima_ru nixtjin kuatse jan, tunga
nganda'e je fa'anima_ru.
11 Jun nts'ia xi 'ñu tsimején_nuu xi xin nanginu 'ba xi tetsumasun nga'e
ngasun'ndio, 'bets'a_nuu nga t'echja'nde_ru yojonu ngat'are kjuach'o xi
nimijíon nga'e ngasun'ndio, xi kjanko inimanu.
12 Nda tangiko yojonu ngajinre xuta xi bi makjainre ngat'are Na'enchana.
Ninga ch'otsa'en inyanchja ngat'anu nga tsu nga ch'o teño'on, tunga nga
skue tsajmi nda xi teño'on, sikixiya nga Na'enchana tjinre kjuaje nixtjin nga
kui skui'a kuenda.
13 Ngat'a tse'eru Na'enna, kui kjua ngisa ngi'nde tekoñu yojonu ngixkun
ngatsi'i xutaxa xi tjin nga'e ngasun'ndio. 'Ba 'ba nde ti'on ngixkun rey xi
ngaku ngayeje,
14 'ba 'ba nde ti'on ngixkun chikun xi rey tsikasen nga tsikja'a kjuanima xi
majngikjua 'ba nga nk'a 'baxje xi nda tsa'en.
15 Ngat'a xi mejénre Na'enchana, kui= nga si'on xi nda meni k'uechjañu ts'a
xuta chikun xi bi mankjinre ngat'are Na'enchana xi inyatsu nga ch'o teño'on.
16 Ndainu yojonu ngixkun Na'enchana, tunga bi nichjon kjuandaibiu
nga kua'e'nde_ru yojonu nga si'on xi bi nda. Tusa tetsubo joni chu'ndare
Na'enchana.
17 Chaxuto ngatsi'i xuta. Timijón xi nts'ia mani. Ngatja'yakun Na'enchana.
Chaxuto xi rey ngayeje.
18 'Ba jun chu'nda xi tsa'exa ngaya ndaba kja'e xuta, ngisa ngi'nde teko
yojonu nga te'yaxuto xi nainu, 'ba bi tsa tu kui sa ngixkun xi nda xuta 'ba
xi nda tsikonu, 'ba=nde ngixkun xi 'ñu mejennu ngayeje.
19 Ngu Na'enchana nda= nchja ngat'are jngu xuta xi tsajainre je, tunga
tichukjuakore nga tifa'a kjuanima ngat'a ngajin kjuafa'etsjenre tijñajin
Na'enchana.
20 Ngu, tsa tsinyijio 'ba nganda'e techjo'o kjuana'en, ¿mé= xi tjijennu
nga tichukjuakonu? Tunga tsa techjo'o kjuana'en ninga nda kjiño'on 'ba
tichukjuakonu, kui=bi xi nda tjin ngixkun Na'enchana.
21 Ngat'a kjinukjuanu nga si'on kibi, ngat'a Cristo ja'a= kjuanima nga tu
kjuanda tsojon. 'Ejña kusunnu, tuxi kuangitjenngiñu chuba ndsaku.
22 Kui niñajanni kiskjeje 'ba tu'yá tsak'onachare.
23 Nga ch'o kik'inre, bi ch'otsa'en kitsingojo ngayeje. Nga ja'a kjuanima,
bi kitsu nga singojo ngani. Tusa kitsingantsjare yojore Na'enchana xi kixi
tsa'en kjua.
24 Kui fa tsaka'anijin jena nga kis'et'a kru yojore, tuxi eyaña ngat'are jio 'ba
kuetsubakuan ngat'are xi kixi tjin. Kjini'on=re Cristo, tuxi kuandañu.

25 Ngat'a jun jo=ni chutsanga xi kit'axin nixtjin kuatse jan. Tunga nganda'e
je tso'bekun ngañu Cristo xi tsikuendanu joni jngu pastor 'ba xi nda kutse-
jenre inimanu.

3

1 'Ba nde tsa'en jun xi yanchjin kuon. Ngisa ngi'nde teko yojonu ngixkun
xi'innu, tuxi ngat'anu sik'antjaiyani yojore xi'innu xi bi makjainre enre
Na'enchana, ninga nijnguú en xuko xi ngat'a tse'e Na'enchana. Sik'antjaiya
inimare tu ngat'are jó teño'on,
2 nga skue jótsa'en tsje temeko yojonu nga te'yakun Na'enchana.
3 Bi tu ngasunnk'a yojonu tsjatsa'en fando nga 'ñu kuntsa'en k'uejion 'ba
nga sichjion tsajmi xi oro ni asa najñu xi tsjakun.
4 Tusa ngatjas'e ngajin inimanu xi tsjakun xi bi fekjua. Xi ndibanire jngu
inima xi nt'ekjua 'ba xi xiu. 'Ba kui=biu xi 'ñu chjire ngixkun Na'enchana.
5 'Ba 'ba=nde tsa'en kitsikun yojore yanchjin tsje xi kis'e nixtjin kuatse jan.
Kiskunre Na'enchana 'ba ngisa ngi'nde kiko yojore ngixkun xi'inre ngayeje.
6 Joni Sara. Xi kitsik'etjusunre Abraham 'ba "naina" kitsure. 'Ba ki'ndire
Sara= kuon, tsa nda si'on 'ba bi kjuikun_ru tumeñu xi kuato'on.
7 'Ba 'ba nde tsa'en jun xi xi'in kuon. Nda tikja'etsjion ngat'are
mé= xi machjenre yanchjinnu nga tetsubako. Chakun, ngat'a kui= xi
ngisa nimakjua nga ko mare jun 'ba ngat'a jun ko kui ñatjen sakunu
kjuandare Na'enchana nga kuetsubakun. 'Batsa'en tetsubako tuxi tumé
k'uechja'ndenire nga xuko Na'enchana.
8 Ngu xi fet'ani, tu jngu ti'on kjuafa'etsjennu ngatsi'u. Ngatjas'enu
kjuanima kakun ngat'are xingiu 'ba timejénkaño xingiu joni tsa nts'io= mañu.
Nda tiko xingiu 'ba nima ti'on yojonu.
9 Tsa 'yá xi ch'o sikonu, bi ch'o niko jun ngayeje. 'Ba tsa 'yá xi ch'o
kuetsunu, bi ch'otsa'en ningojo_ru ngayeje. Tusa tichikunto'on. Ngat'a kui
xa kjinukjuaninu, tuxi sakuninu kjuachikunta'en.
10 Ngu 'bi=tsa'en kua'indut'a:
Xi mejénre sitsja nga k'uejñakun,
'ba mejénre nga nda kjua'are nixtjin,
ngat'echja'ndere najenre nga kuinchja en xi ch'o tsu,
'ba ko tjiuxints'a nga kuinchja en ndesu.
11 Ngatasent'axinre xi ch'o,
'ba ngatatsa'en xi nda.
Ngatangisjai kjuaxiu 'ba ngatitjenngi.
12 Ngu tuxkun Na'enchana kutsejenre xuta xi kixi tsa'en,
'ba basen ñojonre nga fako,
tunga bi nda kutsejen'a xi ch'o tsa'en.
13 ¿'Yá= xi kuan ch'o sikonu, tsa ko ngayéje inimanu tu xinda kuamejénsanu
si'on?
14 Tunga ninga tsa kjuinikja'anu kjuanima nga teño'on xi kixi tjin, ¡ndax-
unu! Tu'yá kun_ru 'ba bi fatsekun ngayeje.
15 Tusa chakun Cristo ngajin inimanu nga kui xi Na'enna, 'ba t'ejñandantsjo
yojonu nga singojo_ru ngatsi'i xi skuiningiyanu ngat'are xi techuya_ru xi
sjana Na'enchana.
16 Tunga nima 'naxjo yojonu 'ba ngatjas'enu kjuaxuta nga 'ba si'on. 'Ba
tsje ngat'e kjuafa'etsjennu, tuxi nde enre sa'enni nga kuasubare xi ch'o
tsik'axkinu ngat'are jótsa'en kixi temeko yojonu ngat'are Cristo.

17 Ngat'a ngisa= ndani nga xja'a kjuanima tu ngat'are nga teña'an xi nda, tsa 'batsa'en mejénre Na'enchana, tu 'bani nga xja'a kjuanima nga si'an xi ch'o.
18 Ngat'a Cristo ja'a kjuanima ngayeje nga jngu ka'a fani k'en tu ngat'are jena. Xi kixi ja'a kjuanima ngat'are xi bi kixi, tuxi kikonina ngixkun Na'enchana. Kui k'en nga tsaka'a yojo, tunga kjinikja'aya nganire ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana.

19 'Ba ngat'are Isennixtjintsjio kike'ere nijmi isennixtjin xi tjindu'ñu.
20 Xi bi kitsik'etjusun enre Na'enchana nixtjin kuatse jan nga tsik'ejña Noé, nga Na'enchana yakure kjuatsejndare nga kiskuya nga ti'benda barku Noé. Ngat'are barkubiu chuba xuta ts'angi. Jin sani ts'angi ngajin nando.

21 Kui nandabiu 'bejñatsejen nga kui kusunre nanda xi satendakoña. Ngat'a nga satenda, 'bangi=ña. Tunga bi tsunire nga tjuxin kjuajndire yojona. Tsu=nire nga teminyisja nga tsje ngat'e kjuafa'etsjenna ngixkun Na'enchana. 'Bangi=ña nga satenda tu ngat'are nga ja'aya nganire Jesucristo.
22 Xi tsijin ngank'aa 'ba tijña ngate kixire Na'enchana, ña tibatexumare ankjele, xi tjinre xa 'ba ko xi tjinre kjua'ñu.

4

1 'Bamani, t'éjin kakun nga ja'a kjuanima Cristo ngajin yojore 'ba=tsa'en ta'e_ru kjua'ñu yojonu nga kuetsubando nga xjo'o kjuanima ngayeje. Ngu xi je ja'a kjuanima ngajin yojore ngat'are Cristo, je 'ejñat'axin jio ngayeje.
2 'Ba nixtjin xi k'uejñakun ngisa bi nde sik'etjusunni jo tsu yojore xuta, tusa jotsa'en mejénre Na'enchana.
3 Je= ja'a jotsa'en tsiketsubo nixtjin kuatse jan, nga tsiketsubo jotsa'en matsjare 'bendu xuta xi bi be Na'enchana, nga kitsa'e'nde_ru yojonu nga kjiño'on tumeñu, kjinik'etjusun_ru kjuach'o xi kitsu yojonu, kuach'iu, kika'e_ru kjuatsja yojonu, 'ñu kji'yu ngajin jngu s'i, 'ba kji'yakun na'en ch'okun xi ntsja xuta kuandakoni.
4 'Ba tu 'ba=mare xutabiu nga bi nde tu jngu ndiya mangikoñu nga inyatsa'en kjuach'o xi kitsingantsjare yojore. 'Ba nganda'e ch'otsa'en inyachjani ngat'anu.
5 Tunga tjinne=re nga sja kuenda ngixkun Na'enchana. Xi je tijñanda nga sa'enre kjua xi tjindukun ko xi je jesun.
6 Ngat'a kui= kjua 'ba nde kis'eyanire nijmi en ndare Na'enchana xi je jesun, tuxi ninga je kjiña'anre kjua joni xuta ngat'are mé= xi kitsa'en nga tsaka'a yojo, kuan k'uendukunni joni isennixtjin jotsa'en tijñakun Na'enchana.
7 Je tjima tiña nixtjin nga kjue ngayéje xi tjin. Kui kjua nda tinkjinni_ru kakún 'ba bi nikja'ayo nga xuko Na'enchana.
8 'Ba kibi= xi ngisa chjire. Nga ko ngayéje inimanu timejénkaño xingiu, ngat'a kjuanimejen 'ñu= tse je tsichajun.
9 Tsja ngat'enu nga kua'e_ru nga'nde ngaya ni'yanu xi fechukunu.
10 Jotjin kjuanda xi kisakunu ngat'are Na'enchana nga jngu jnguu, 'batsa'en tichjon nga kuiseko xuta xi kja'ere. Ngat'a tjinne=re nga nda sichjon nga jngu jngu kuya kjuanda xi kika'enu.
11 Tsa tjin xi sikja'axtiuya, ngatatsikja'axtiuya jo tsu enre Na'enchana. Tsa tjin xi mejénre kuatesinre kja'e xuta, ngatatesinre jotjin nga'ñu xi tsjare Na'enchana. 'Ba 'batsa'en ngat'are ngayéje xi si'on sakure kjuaje

Na'enchana ngat'are Jesucristo. Xi 'bakore ngayéje kjuaje ko kjua'ñu ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

12 Jun nts'ia xi tsimijaa̱n, bi ngatjamakunnu mé= xi temato'on nga 'ñu tichut'ayakonu, tsa tjimanu xi bi tjinni nga ku̱annu tsakaiñu.

13 Tusa tsja ngatjas'enu nga tisakut'anu kjuana'enre Cristo, tuxi 'ba nde 'ñu tsja s'e̱ninu nixtjin nga s'e̱jñatsejen kjuajere ngayeje.

14 Tsa ch'o 'minu ngat'a makjainnu ngat'are Cristo, ¡ndaxunu! Ngat'a ngajinnu tijña Isennixtjintsjere Na'enchana, Isennixtjintsje xi tjinre kjuaje.

15 Bi 'ba ngatjama ngajinnu joni xi tifa'a kjuanima ngat'a kitsik'en asa cheje kitsa'en asa ch'o kitsa'en asa kitsungijin yojore kjua xi bi kui 'bakore.

16 Tunga tsa tifa'a kjuanima ngat'a makjainre ngat'are Cristo, bi ngatjama-subare. Tusa ngatatsichjire Na'enchana ngat'a xutare Cristo 'mire.

17 Je tjimatiña nixtjin nga sa'en kjua Na'enchana, 'ba k'uetuts'inre ngajinre xutare. 'Ba tsa 'batsa'en je tjis'etuts'inre ngajinna, ¿jó ngisa bi 'ba ku̱ata'en xi bi inyamakjainre en ndare Na'enchana?

18 'Ba tsa xuta xi kixi na'en 'bangi, ¿jó fa ngisa bi ku̱ata'en xi bi bekun Na'enchana ko xi inyakjeje?

19 'Bamani, xi inyafa'a kjuanima jotsa'en mejénre Na'enchana, janda ngatatsa'en xi nda 'ba ngatatsingantsja yojore Na'enchana xi kitsa'en tsi'i xuta. Ngu kui xi ma chunre.

5

1 Te'bene_ra̱ nchja chingare xi makjainre ngat'are Na'enchana xi tjin ngajinnu, an xi 'ba nde xuta chinga kuáa̱n ngajinre xi makjainre ngat'are Na'enchana, xi ko tuxkun tsabeni kjuana'enre Cristo 'ba xi 'ba nde sa̱kut'are kjuaje xi s'ejñatsejen.

2 Tikuendo chutsangare Na'enchana xi kjiningantsjanu. Tunga bi joni tsa tjis'enenu nga 'ba si'on, tusa ko kakún nini nga sikuendo jotsa'en mejénre Na'enchana. Tik'etjusun xanu bi ngat'are tsa kuejennu ton, tusa ngat'a 'ñu mejénnu si'on xi matsjare Na'enchana.

3 Bi 'ñu jme_ru xuta xi tenikuendo. Tusa t'ejña_ru kusun jótsa'en kueko yojore chutsangare Na'enchana.

4 Meni nga kuakutsejen yojore xi ngakure fa xi tsikuenda chutsanga, sa̱kunu chji xi kjuajeni xi bi fe.

5 'Ba 'ba nde jun xi nchja nisti kuon. Ngisa ngi'nde teko yojonu ngixkun nchja chingare xi makjainre ngat'are Na'enchana. 'Ba ngatsi'u ngi'nde tekokaña_ru yojonu xingiu, ngat'a: “Na'enchana tsukine= xi nk'a kakun, tunga tsjare kjuanda xi ni̱ma̱ 'baxje yojore.”

6 Kui kjua ni̱ma̱ 'naxjeñu yojonu ngi kjua'ñure Na'enchana xi 'ñu je, tuxi kui nk'a sik'ejñaninu nga kjua'e nixtjin nga sikja'etsjen nga nda tjin.

7 Tingantsja yeje_ru Na'enchana ngat'are xi tjimafonu, ngat'a kui= xi tsikuendanu.

8 Nda tikja'etsjion nga kje ña'anjíun tsajmi 'ba tetsubakunntsjo. Ngat'a chanayiu xi stikenu tsuba joni tjiuxa xi tjixuyare nga timangisjai xuta xi skine.

9 'Ñu tetsuba_ru chanayiu, 'ba nde 'ñu tinyo ngat'are kjuamakjainna. Ngat'a 'yañu nga ndekuini kjuana'en xi inyakakore nts'io xi tjin jo kji'i ngasun'ndio.

10 Na'enchana xi tsjana ngayéje kuya kjuanda kinchja=na ngat'are Jesucristo tuxi sa̱kunina kjuajere xi bi fet'a. 'Ba jaskan nga je chuba nixtjin

kichjo'o kjuanima, kui fani suba sitsjekjinnu, kixi sik'endunu, sja nga'ñunu 'ba 'ñu sikinyanu.

11 Ngatjas'ere kjua'ñu ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

12 Silvano xi joni nts'iạ, xi manạ nga jngu xi kixi fiko xare, kui tsakasekonạ nga kitsi'indaạ xujun chibi. 'Ba 'batsa'en tefakoya_nuụ 'ba xinyakixi_nuụ nga xi kua'indut'a nga'e, kjuandare Na'enchana xi kjuakixi=. Ngu kixi tinyajiun kjuandabiu tsu'ba.

13 Inyatsikasennu kjuate'nda xi makjainre ngat'are Na'enchana xi tjin naxinanda Babilonia, xi Na'enchana kiskja'ajin joni jun. 'Ba Marcos xi joni ki'ndinạ fa mani ngat'are kjuamakjainna, 'ba nde titsikasennu kjuate'nda ngayeje.

14 Tite'nda_ru xingiu ko kjuanimejen xi ndibanire Cristo.
Ngatjas'enu kjuaxiu ngatsi'u xi tu jngu mako Cristo.

Xujun xi majóni xi kitsikasen San Pedro
2 PEDRO

1 An, Simón Pedro, xi tetsa'exat'a_ra 'ba xi apóstore Jesucristo, tetsikasen_nuu xujunbi jun xi je tjinnu kjuamakjain xi tsjatsa'en xi joni tsajain. Kisakunnu kibiu ngat'are Jesucristo xi tsik'angina 'ba xi Na'enchana= mani. Xi tsikixina ngixkun Na'enchana.

2 'Ñu ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu ngat'are nga nda 'yo ngat'a tse'e Na'enchana ko Jesucristo xi Na'enna mani.

3 'Ba Na'enchana kinchjana ngat'are kjuajere ko kjuandare. 'Ba tu ngat'are= nga nda 'ya xi kinchjana, 'batsa'en ko kjua'ñure kitsja yejena xi machjenna, tuxi kuetsubakunña 'ba tuxi xiakunña Na'enchana.

4 'Ba 'batsa'en kitsjanina mé= xi kitsja en nga sja, xi 'ñu chjire 'ba xi 'ñu je, tuxi 'batsa'en kuisent'axinni_ru kjuach'o xi tsu inimare xuta, mé= xi titsikjetsun ngasun'ndio, tuxi sakut'aninu nga kuetsubakun jotsa'en tijñakun Na'enchana.

5 Kui kjua t'eneni_ru yojonu nga 'bitsa'en kuetsubo. Nga makjainnu t'esun_ru nga kixi kueko yojonu. 'Ba nga kixi kueko yojonu t'esun_ru nga nda xio xi tse'e Na'enchana.

6 'Ba nga nda xio xi tse'e Na'enchana t'esun_ru nga kuannu k'uechjon_ru yojonu xi tjin ngasun'ndio. 'Ba nga kuannu k'uechjon_ru yojonu t'esun_ru nga s'enu kjuatsejnda. 'Ba kjuatsejndanu t'esun_ru nga te'yakun Na'enchana.

7 'Ba nga te'yakun Na'enchana t'esun_ru nga simijíon xi nts'io mani. 'Ba nga simijíon xi nts'io mani t'esun_ru nga s'enu kjuanimejen.

8 Ngat'a tsa 'bitsa'en kuetsubo 'ba 'ba si'anntsjo, ngisa= tse xia ngiso mé= xi 'yo ngat'are Na'enna Jesucristo 'ba si'on xi nda. 'Ba bi tuxkia kuetsubo ya'a.

9 Tunga xi bi 'batsa'en tjindu, kui xi bi nda matsejenre 'ba xi ka. Je= kitsichiyajin nga kuatsje ngat'are je xi kis'ere nga nda'eñu.

10 'Bamani nts'ia, ngisa ta'e nga'ñu_ru yojonu nga kuakutsijion nga kjuakixi= nga Na'enchana je kinchjanu 'ba kiskja'ajinnú. Ngu tsa 'batsa'en kuetsubo, niñajanni sko.

11 'Ba 'batsa'en 'ñu tsjatsa'en kua'e'ndenu nga kuitjas'ion ña batexumantsjai Na'enna Jesucristo xi tsik'angina.

12 Kui= kjua tejñandantsjaiña nga sikja'etsjenyanu kibi, ninga tsa je 'yo asa je kixi tenyajiun kjuakixi xi je kisakuyanu.

13 An kjinena nga sikja'etsjenyanu kibiu 'ba nga 'batsa'en si'ñaa takún, yejerañu tejñakun ngisaa.

14 Ngat'a je 'bia nga je mején k'uejñaa yojobi, jotsa'en 'ejñatsejenna Na'enna Jesucristo.

15 'Ba nde k'uene_ra yojona nga nda sa'aan kibiu, meni kuan sikja'etsjenyantsjaiñu nga bi nde tejñaña.

16 Ngat'a bi tsangitjengi_ri en chinga xi 'baxjenikuni xuta, nga kik'ee nijmi ngajinnu ngat'are kjua'ñure Na'enna Jesucristo= 'ba nga jótsa'en kjua'e ngani. Tusa ko tuxkuijn kji'yani kjuajere.

17 Ngat'a Na'enchana kitsa'en nga Jesucristo kjuikuncha 'ba nga s'ere kjuaje, nga kjinu'yare jndare Na'enchana xi niki tjinre kjuaje xi kitsu: “Kui=bi Ki'ndina xi 'ñu tsimijaan xi 'ñu tsja mana ngat'are.”

18 Jin fani suba kjinu'ya_ri jndabiu xi jenndejenni ngank'aa, kionga tsiketsubako ngisai Jesucristo ña tijña tjenngí xi tsje.

19 'Ba 'batsa'en ngisa ma chun_ra en xi kinchja nchja chinga profeta. 'Ba nda= ño'on nga nik'etjusun ion. Jo=ni ndi'i xi tiba'na ña jñu, 'nda nga s'e isen nixtjin nga manyujun 'ba niñu xi matsejen nga tajñu nga sitsejen ngajin inimanu.
20 Kibi= xi ngisa k'uejin kakun. Nimé xi kitsu nchja chinga profeta, xi kua'indut'a enre Na'enchana, ndibanire kjuafa'etsjenre xuta.
21 Ngu niñajanni jotsa'en mejénre tsu xuta jendibani en xi kinchja nchja chinga profeta. Tusa xuta tsjere Na'enchana kitsuya enre, jotsa'en kitsik-inchja Isennixtjintsjere Na'enchana.

2

1 Tunga 'ba nde kis'e ngajinre naxinando profeta xi ndesu, jotsa'en 'ba nde tsa'en s'e ngajinnu chamaestru ndesu. Ko kjuamaña kuakuya xi bi kjuakixi, 'ba enre kuan sikjetsunnu. Bi tsikixiya ngat'are Na'enna xi 'echjintjai. 'Ba 'batsa'en Na'enchana ta'a sikjekjua.
2 'Ba nkjin= kuan xi kuetjenngi kusunre nchjabiu, 'ba sa'en jotsa'en tsja'ndere yojore nga tsa'en tume xi ch'o tjin. 'Ba tu ngat'are nchjabiu= ch'otsa'en kjuinukjua ngat'are ndiya xi kjuakixi.
3 'Ba ngat'a 'ñu mejénre ton, kui kjua k'uejñuninu nga k'uaxjet'anu ton nga ko en ndesu xi tu kui 'baxjenikunii. Tunga je nda'e tijñandani xi skanineje nchjabiu. 'Ba xi sikjekjua bi kjijñafe.
4 Ngat'a Na'enchana bi kitsichat'are ankjele xi kiskjeje. Tusa 'etsojojin nga'nde ña fa'a kjuanima xuta. Kio kitsik'endu'ñu ña jñu chun, tuxi tjin-dutjoni ka'nda nga kjua'e nixtjin nga sa'en kjua Na'enchana.
5 Ninga bi kitsichat'are xuta xi kis'e nixtjin xi 'ñu kuatse jan ngayeje. Tusa ko nanda kitsikjekoni xuta xi bi tsabekun. Tunga Noé xi kitsikja'axtiuya ngat'are xi kixi tjin, kitsik'angi= 'ba ngiyatu ngisa xuta xi kja'ere.
6 'Ba nde Na'enchana kitsa'enre kjua nga kitsikje naxinanda Sodoma ko Gomorra ka'nda nga chojo kitsa'en. 'Ba 'ba=tsa'en 'ejña kusunre mé= xi kuata'en xuta xi bi skuekun kui.
7 Tunga kitsik'angi Lot, xi jngu xuta kixi xi on kuánre ngat'are jótsa'en tsik'endu xuta ch'okun xi kitsja'ndere yojore nga kitsa'en tumeñu.
8 Ngu xuta kixibiu xi tsik'ejñajinre xutabiu, nyujun nyujun 'ñu on kuánre inima kixire nga tsabe 'ba nga kjint'e kjuach'o xi kitsa'en xutabiu.
9 'Bamani, be= Na'enchana jótsa'en sik'angi ngajinre kjuachut'ayako xuta xi bekun kui. 'Ba be= jótsa'en sik'endutjo xuta ch'okun xi tjinnere nga kjua'a kjuanima ka'nda nga kjua'e nixtjin nga kuanre kjua.
10 'Ba kui fa xi 'ñu kjua'a kjuanima xi tjindujin kjuach'o xi tsu yojore nga'e ngasun'ndio 'ba xi 'bejñat'axin kjua'ñure Na'enchana. Xtankoni 'ba ma kakun nga tsa'en tumeñu xi ch'o tjin. Bi tsakjun nga ch'otsa'en nchja ngat'are kjua'ñu xi tjin.
11 Tunga ngat'are ankjele, ninga tsa ngisa tjin ngisare nga'ñu ko kjua'ñu nga ko mare xutabiu, bi ch'otsa'en nchja ngat'are kjua'ñubiu 'ba bi baneje ngixkun Na'enchana.
12 Tunga ngat'are xutabiu, jo=ni tjiuba. Tsajain kjuafa'etsjeénre. Tu chubatsa'en tjindu nga tsa'en mé= xi ndiba subare kakun. Kitsin tuxi kjuindubani 'ba kjuinik'en. Kui tu chuba ch'otsa'en nchja ngat'are mé= xi bi mankjinre. Kui kjua kjuinikjeni joni tjiuba.
13 Kua'e ngojore chjire kjuach'okun xi kitsa'en. Tsikja'etsjen nga tsja s'ere nga tsitsjajin kjuatsja xi tsa'enjun tsa'ent'a ka'nda nga nixtjin. Xutabiu jo=ni jndi 'ba ko xa nga tjindu ngajinnu. Ka'nda tsitsjajin kjuamañare nga kjenkonu.

14 Bi ma be jngu chjun tu je ch'otsa'en inyatsikja'etsjen. Bi fejndare nga tsa'en je. 'Bonachare xuta xi bi kixi inya. Kitsikut'aya yojore jótsa'en kuan s'e yejere. Kjua'a= kjuanima xutabiu.
15 Je kit'axinre ndiya xi kixi 'ba kichaja nga kitjenngi ndiya xi kijiya profeta Balaam ki'ndire Beor. Balaam kitsimején= nga kuejenre ton nga sa'en xi bi nda.
16 Tunga kichjutiko ngat'are jere kionga jngu chaburru xi bi mare nchja kinchja nga tsaka'a jndare xuta 'ba 'echja'ndere Balaam nga janda sa'en kjuaska xi titsa'en.
17 Kui xutabiu jo=ni nga'nde ña tju nanda tunga tsajainre nanda asa yufi xi fiko ntjo'ñu. 'Ba 'batsa'en Na'enchana je 'endare jngu nga'nde ña 'ñu jñu chun, ña tjinnere nga k'uendu ka'nda ngantsjai nixtjin.
18 Ngu nchja= en nk'a kakun xi tsajainre ndiyare. Bakuya nga ma ña'an kjuach'o xi tsu yojore xuta 'ba nga ma ña'an tumeñu. 'Ba=tsa'en 'bonachare xi sa'e ts'axjexinre yojore ngajinre xuta xi kit'axin ndiya xi tse'e kjuakixi.
19 'Ba tsu nga sindai xuta, ninga kui fa tjindujin'ñu jere xi sikjetsun. Ngat'a tsa jngu xuta tsja'nde nga nitumeñu kjua batexumare, je tsik'ejñajin'ñu kjuabiu.
20 Ngu xuta xi je bexkun Jesucristo xi Na'enna mani 'ba tsik'angina, 'ba=tsa'en je ts'axjexinre yojore kjuach'o xi tjin ngasun'ndio. Tunga tsa k'uatjijin'ñu ngani kjuach'obiu 'ba 'ba=tsa'en kuatexumare, 'ba=tsa'en ngisa ch'o kuan ngisa nga ko mare nga titjunre.
21 Tusa ngisa nda tjin ngat'are kui tsa bira tsabe ndiya xi tse'e kjuakixi, ngat'a nga je tsabe, tusa kit'axin=ngare kjuatexuma tsje xi kika'ere.
22 'Ba ngat'are xutabiu 'betjusun en kjuakixi xi tsu: "Tjiunaña nde kjineya ngani ndafesure, 'ba tjiuchinga xi je kamindu nde fik'etjikjajin ngani ndasijiu."

3

1 Jun xi tsimején_nuu, kui xujunbi xi majóni xi tetsikasen_nuu. Ngojó xujun xi kitsi'indu_nuu tsikja'etsjenyanu ngat'are kibiu, tuxi si'ñuña kakun nga kixi sikja'etsjion.
2 Tikja'etsjenyo ngat'are en xi kinchja nchja chinga profeta tsje xi kis'e nixtjin kuatse jan ko kjuatexuma xi yakuyanu nchja chinga apóstol, kjuatexuma xi tse'e Jesucristo xi Na'enna mani 'ba xi tsik'angina.
3 Kibi= xi ngisa k'uejin kakun. Nga nixtjin xi je fet'ani s'e= xi k'uendujin kjuach'o xi tsu yojore nga kuejnuke tumeñu.
4 'Ba kuetsu: "¿Ná kijini en xi kitsu nga kitsja ts'a, nga Cristo kjua'e ngani? 'Nda nixtjin nga je jesun xuta chinganu 'ba ka'nda nganda'e, tojo 'ba=chun ngasun'ndio 'nda nga kjis'etuts'inre."
5 Xutabiu bi mejénre sikja'etsjenya nga nixtjin kuatse jan nga ko en xi 'etjuni ts'a Na'enchana 'endakoni ngank'aa ko t'anangiu. Nangibiu 'etjujin nando 'ba ngat'are nando= kis'ejña.
6 'Ba ngat'are nandare tsi'ñu xi tsa'a kitsikjekjua nangi xi kis'e nixtjin kuatse jan.
7 Tunga ngat'are ngank'aa 'ba ko t'anangi xi tjin nganda'e, kui= xi ndekuini enre Na'enchana tijñatjore, tuxi kuitini. Tis'ejñatjo= 'nda nga kjua'e nixtjin nga kuanre kjua 'ba nga sikje xuta xi bi bekun kui.
8 Tunga bi nichiyajiun kibi, jun xi tsimején_nuu. Ngat'are Na'enchana jngu nixtjin jo=ni jngu mi nu 'ba jngu mi nu jo=ni jngu nixtjin.
9 Bi tsa titsik'andaya Na'enchana nga sik'etjusun mé= xi kitsu nga kitsja ts'a, jotsa'en tsikja'etsjen yak'a xuta. Tusa tjis'ere kjuatsejnda ngat'anu,

ngat'a bi mejénre nga tjin xi cha̱ja. Tusa mejénre nga ngatsi'i xuta ngatatsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba ngatja'e ngani ngixkun kui.

10 'Ba jotsa'en fa'e jngu chacheje, 'ba=tsa'en kjua'e nixtjinre Na'enna Jesús. Kui nixtjinbiu jngu ka'a fani cha̱jajin isen ngank'aa nga je kjuane si'a xi 'ñu kun kjuane. 'Ba kuiti= nga sikjelaya xi kuandakoni xi tjin. T'anangiu ko ngayéje xi tjinre kuiti=.

11 'Bamani tsa 'batsa'en sikje ngayéje xi tjin, ¿jótsa'en tjinnere nga kuangiko yojonu jun? Tjinne=re nga tsje kuetsubo 'ba xiakun Na'enchana ngayeje.

12 Chuya_ru 'ba tixatiya_ru nixtjinre Na'enchana kionga kuiti 'ba sikje ngank'aa nga ko ndi'i 'ba sikjelaya xi kuandakoni xi tjin.

13 Tunga ña, techuya_ra jngu ngank'a xatse 'ba jngu t'anangi xatse, jotsa'en je kitsja ts'a Na'enchana ña ngatsi'i tsje k'uendu ngixkun kui.

14 'Bamani yejerañu techuya_ru kibi, jun xi tsimején_nu̱u̱, t'ene_ru yojonu nga ko kjuaxiu kuetsubo ngixkun Na'enchana. Bi ngatjas'e ngajinnu xi jndi asa xi ma s'e̱neje.

15 'Ba t'ejin takún nga Na'enchana titsitsejnda yojore ngat'ana, tuxi titsja'ndenina nga k'uangia. Ngat'are kibi je 'ba nde kitsi'indunu nts'ia Pablo xi nimijáan, jotjin kjuafa'etsjen xi kitsjare Na'enchana.

16 Nga jngu jngu xujun xi kitsi'indunu jakonu ngat'are kibi. Tjin ka'a xi kitsi'indu na'en mankjinre xuta. 'Ba xuta xi bi mare xujun 'ba xi bi kixi minyajin kjuamakjainna ngakja fiko enbiu jotsa'en 'ba nde ngakja fiko enre Na'enchana xi yak'a, 'ba 'batsa'en inyatsikje suba yojore.

17 'Bamani jun xi tsimején_nu̱u̱, ja'ba je 'yo kibi. Kui kjua tikuendañu yojonu, tuxi bi skjefeninu kjuamañare nchja ch'okun, tuxi bi kuintjaingiñu ña je kixi tenyo.

18 Tusa ngisa ngatjamachajinnu kjuandare Jesucristo 'ba ngisa nda ngatja'yaxkun kui, ngat'a kui= xi Na'enna mani 'ba xi tsik'angina. ¡Ngatjas'ere kjuaje nganda'e 'ba ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.

Xujun xi tjun kitsikasen San Juan
1 JUAN

1 Teni'indu=rį jun ngat'are en xi tsjare kjuabenichun xuta, xi je tijña 'nda ngatuts'inre, xi kjinu'ya jnda_rį, xi ko tuxkuįn kji'yanią, xi je kichutsejen'aį 'ba xi ko ndsaį kjinikonią.
2 'Ba kis'ejñatsejen kjuabenichunbi, 'ba jįn kji'yanią. 'Ba nganda'e tenikixiyanią 'ba te'berį nijmi ngat'are kjuabenichunbi xi bi fet'a, xi tsik'ejñajinre Na'enchana 'ba xi jįn jaskan kis'ejñatsejenną.
3 Ngat'are xi kji'yeę 'ba kjinu'yeę, kui xi 'ba nde te'berį nijmi, tuxi 'batsa'en tu jngu kuanñu ko jįn jotsa'en jįn jngu= maį ko Na'enchana ko Jesucristo xi Ki'ndire.
4 'Ba 'batsa'en teni'indu=rį kibi tuxi kuajnguni kjuatsjana.
5 Kui enbi xi kitsunį Jesucristo, 'ba kui xi te'berį nijmi jun nganda'e nga Na'enchana kui xi ndi'i 'ba nimekjiín xi jñu tjin ngajinre.
6 Tsa kuixan nga tu jngu makua Na'enchana 'ba tusa ña jñu tetsubanga, tech'onacha=ña 'ba bi teña'an xi kjuakixi.
7 Tunga tsa tetsuba ña tsejen chun jotsa'en Na'enchana tijña ña tsejen, tu jngu makua xingia ya'a 'ba jinre Jesucristo, Ki'ndire Na'enchana, tsitsjena nga kja'axin yeje jena.
8 Tsa kuixan nga tsajainna je, nde ña= tech'onachani_ra yojona 'ba tsajain ngajin inimana xi kjuakixi.
9 Tunga tsa kuixan ngat'are je xi tjinna, Na'enchana sik'etjusun= xi kitsu 'ba sa'en= xi kixi tjin. Sichat'ana jena 'ba sitsjena nga skja'axin yeje kjuach'o xi tjin ngajinna.
10 Tsa kuixan nga kje chjujejían, 'ba=tsa'en teña'anña nga tji'ya ndesu Na'enchana 'ba tsajain ngajin inimana enre.

2

1 Jun xi ki'ndiną, tetsi'indu_nuų kibi tuxi bi xjujeñu. Tunga tsa tjin xi skjeje, tjin=jnguna xi kuinchjantjaina ngixkun Na'enchana, xi Jesucristo xi kixi tsa'en.
2 Kui xi kitsja yojore joni chje nga 'echjintjai jena. 'Ba bi tsa tu je xi tsajan 'echjintjai, tusa ko xi tse'e ngatsi'i xuta xi tjin jo kji'i ngasun'ndio.
3 Tsa tenik'etjusan kjuatexumare Jesucristo, 'ba=tsa'en 'yaña nga je 'ya ngat'are kui.
4 Tsa tjin xi tsu: "'Be=ñą ngat'are kui", tunga tsa bi tsik'etjusunni kjuatexumare, jngu=nini xuta ndesu 'ba tsajain xi kjuakixi ngajin inimare.
5 Tunga xi titsik'etjusun enre, kjuakixi= nga kjuanimejenre Na'enchana tis'ejñatsejenkjin ngajinre xutabiu. 'Ba 'ba=tsa'en 'yaña nga tu jngu= ma= ko Jesucristo.
6 'Ba xi tsu nga tu jngu makontsjai, kui xi tjinnere nga 'batsa'en kueko yojore jotsa'en kiko yojore Jesucristo.
7 Jun xi tsimején_nuų, bi kjuatexuma xatse xi tetsi'indu_nuų nga'e, tusa ndekuini kjuatexuma chinga xi kisakuyanu 'ndani ngatuts'inre. Kui kjuatexuma chingabi, ndekuini en xi ja'ba je kjinu'yo.
8 Tunga nganda'e tetsi'indu ngani_nuų nga'e jngu kjuatexuma xatse xi kjis'ejñatsejen nga tjinre kjuakixi ngat'are Jesucristo, 'ba 'ba nde tjimatsejen ngani ngat'a tsojon, ngat'a je tifa'a xi jñu 'ba je titsitsejen ndi'i xi kjuakixi.

9 Tsa tjin xi tsu nga sejña ña tsejen, tunga tusa mastike=nga xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, tojo sejña=ngisa ña jñu.
10 'Ba xi tsimején xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui xi sejñantsjai ña tsejen, 'ba tumé tjin xi sa'en nga satengi.
11 Tunga xi mastike xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui xi sejña 'ba tsu'ba ña jñu, 'ba bi be ñá tifi, ngat'a ña jñu je= kitsikare.
12 Ki'ndiną, tetsi'indu_nuų ngat'a kuachat'anu jenu ngat'are mé= xi kitsa'en Jesucristo.
13 Jun xi xuta chinga kuon, tetsi'indu_nuų ngat'a je 'yo ngat'are 'yá= xi ja'ba je tijña 'ndani ngatuts'inre. 'Ba jun xi nchja nisti kuon, tetsi'indu_nuų ngat'a je kjiña'an_ru chanayiu.
14 Ki'ndiną, je kitsi'indu_nuų ngat'a je 'yo Na'enchana. 'Ba jun xi xuta chinga kuon, je kitsi'indu_nuų ngat'a je 'yo ngat'are 'yá= xi ja'ba je tijña 'ndani ngatuts'inre. 'Ba jun xi nchja nisti kuon, je kitsi'indu_nuų ngat'a tjinnu nga'ñu 'ba ngat'a tijñajinntsjai ngajin inimanu enre Na'enchana 'ba ngat'a je kjiña'an_ru chanayiu.
15 Bi nimijíon ngasun'ndio ninga xi tsja ngasun'ndio. Tsa tjin xi tsimején ngasun'ndio, tsajain ngajin inimare kjuanimejenre Na'enchana.
16 Ngat'a ngayéje xi tsja ngasun'ndio bi Na'enchana ndibanire, tusa ndekuini ngasun'ndio ndibanire. Kio= ndibanire nga mejénre xi tsu yojore xuta, 'ba nga mejénre sitse'e mé= xi tjibe 'ba nga nk'a 'baxje yojore ngat'are mé= xi tjinre ko mé= xi tsa'en.
17 Ngu je tife ngasun'ndio 'ba ko ngayéje xi tsja xi tsu yojore xuta, tunga ngat'are xi titsa'en jotsa'en mejénre Na'enchana, kui xi k'uejñantsjai ka'nda ngantsjai nixtjin.
18 Ki'ndiną, je tetsuba nganda'e nixtjin xi je fet'ani. Je kik'inyanu nga tjinnere nga kjua'e jngu xi stike Jesucristo, 'ba jotsa'en kik'innu 'batsa'en nganda'e je inyafa'e nkjin xuta xi stike Jesucristo. Kui kjua 'batsa'en 'yaña nga je tetsuba nixtjin xi fet'ani.
19 Kui xi ngajinna 'etjuni, tunga bi tsajan fa. Ngat'a tsa xuta xi tsajanra, bi kijit'axinna. Tunga 'etju=, tuxi 'batsa'en kji'yatsejennire nga nijnguú makona.
20 Tunga ngat'are jun, Jesucristo kitsjanu Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ngatsi'u mankjinnu xi tjin.
21 Ngu tetsi'indu_nuų ngat'a mankjinnu xi kjuakixi. Bi ngat'a tsa bi mankjinnu, tusa ngat'a mankjinnu, kui kjua tetsi'induni_nuų. 'Ba 'yañu nga nijnguú en ndesu ndibanire xi kjuakixi.
22 ¿'Yá= xi xuta ndesu? Kui xi bi tsikixiya nga Jesús kui xi Cristo. Xi bi tsikixiya ngat'are Na'enchana 'ba ngat'are Ki'ndiu, kui xi stike Jesucristo.
23 Tu'yañu xi bi tsikixiya ngat'are Ki'ndiu, kui xi 'ba nde ninga bi tijñajinre Na'enchana. Tunga xi tsikixiya ngat'are Ki'ndiu, kui xi 'ba nde tijñajinre Na'enchana.
24 'Bamani, t'ejñajinntsjo inimanu en xi kjinu'yo 'ndani ngatuts'inre. Tsa en xi kjinu'yo 'nda ngatuts'inre k'uejñajinntsjo inimanu, jun ngayeje 'ba=nde kuetsubajinntsjai_ru Ki'ndiu ko Na'enchana.
25 'Ba kuifa ni kibi xi Jesucristo kitsutitjun nga kitsjana enre: nga tsjana kjuabenichun xi bi fet'a.
26 Tetsi'indu_nuų kibi ngat'are xuta xi mejénre k'onachanu.
27 Tunga jun, tijñajin tsi'inu Isennixtjintsjere Na'enchana xi Jesucristo kitsjanu. 'Bamani bi machjen tsa tjin xi kuakuyanu, ngat'a ndekuini

Isennixtjintsjio bakuyanu ngat'are ngayéje xi tjin. Xi bakuyanu kjuakixi=, bi kjuandesu. Kui kjuañu jotsa'en yakuyanu Isennixtjintsjio, 'ba=tsa'en tetsubajinntsjai_ru Jesucristo.

28 'Ba nganda'e ki'ndiną, tetsubajinntsjai_ru Jesucristo, tuxi kuan kjuenk'anira nkjan nga kuakutsejen yojore 'ba bi kuasubana ngixkun kionga kjua'e.

29 'Yañu nga kixi kiko yojore Jesucristo. Kui kjua tjinnenire nga xio ngayeje nga ngatsi'i xuta xi tsa'en xi kixi tjin, kui xi 'ba nde ki'ndire Na'enchana.

3

1 Chutsijon á tuku kji'i jeni kjuanimejen xi kitsjana Na'enchana ka'nda ki'ndire kui 'mina. 'Ba kjuakixi= nga ki'ndire Na'enchana kuáñña. Kui= kjua bi benina xuta xi tse'e ngasun'ndio, ngat'a bi be Na'enchana kui.

2 Jun xi tsimején_nuų, nganda'e je ki'ndire Na'enchana kuáan. Ninga kje 'yajían jó kuakuan jaskañu, tunga 'yaña nga 'ba kuakuan joni Jesucristo nga kuakutsejen yojore, ngat'a xiaña jó fa kji'i kui.

3 'Ba tu'yañu xi 'batsa'en kuyare Jesucristo, kui xi titsitsje tajngu yojore jotsa'en tsje Jesucristo.

4 Tu'yañu xi kjeje, tjimangane= kjuatexumare Na'enchana. Ngat'a je, kui xi mangane kjuatexumare Na'enchana.

5 Ngu je 'yo nga yakutsejen yojore Jesucristo kui= nga ja'ekja'axin jena, 'ba kui nimé je kis'ere.

6 'Bamani, tu'yañu xi tijñajinntsjaire Jesucristo, bi nde kjejeni. Tunga tu'yañu xi tikjeje, kje bejín Jesucristo ninga kje mankjinjínre 'yá= ni kui.

7 Ki'ndiną, ni'yá ngatja'bonachanu. Xi titsa'en xi kixi tjin ngixkun Na'enchana, kui xi kixi jotsa'en kixi Jesucristo.

8 Tunga xi tikjeje, tse'e= chanayiu, ngat'a chanayiu tikjeje 'ndani ngatuts'inre. 'Ba kui= kjuañu yakutsejenni yojore Ki'ndire Na'enchana, tuxi ja'etsikjeni xare chanayiu.

9 Tu'yañu xi je kuán ki'ndire Na'enchana bi nde kjejeni, ngat'a ntjere Na'enchana tijñajinntsjaire. Bi nde ma kjeje ngisani, ngat'a je kuán ki'ndire Na'enchana.

10 'Ba 'batsa'en 'yare 'yá= xi kuán ki'ndire Na'enchana 'ba 'yá= xi kuán ki'ndire chanayiu. Ngat'a tu'yañu xi bi tsa'en xi kixi tjin asa xi bi tsimején xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui xi bi tse'e Na'enchana.

11 Ngu kui enbi xi kjinu'yo 'ndani ngatuts'inre, nga 'ba=tjinni nga simejénkaña xingia.

12 Bi 'ba ngatjama joni Caín xi tse'e chanayiu 'ba kitsik'en nts'e. ¿Áñu kitsik'enni? Kitsik'en ngat'a kixi= tjin ngixkun Na'enchana xi kitsa'en nts'e, 'ba ch'o tjin xi kitsa'en kui.

13 Jun nts'ią, bi tu 'ba= ngatamanu tsa mastikenu xuta xi tse'e ngasun'ndio.

14 'Yaña nga je tsitjaxtia ngajinre kjuabeya 'ba nga kuetsubakuan ngixkun Na'enchana. 'Yaña kibi ngat'a nimején=ña xi nts'ia mani ngat'are kjuamakjainna. Xi tsajainre kjuanimejen, kui xi tijñangi ngisa ngi kjua'ñure kjuabeya.

15 Tu'yañu xi mastike xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui jo=ni xuta xi tsik'en. 'Ba je 'yo nga kjuabenichun xi bi fet'a bi tijñajinre jngu xi tsik'en.

16 'Yaña mé= xi kjuanimejen 'mi ngat'a Jesucristo kitsingantsja yojore nga tu kjuanda tsajan. 'Ba 'ba=nde tsa'en 'batjinni nga singantsja yojona nga tu kjuanda tse'e xi nts'ia mani ngat'are kjuamakjainna.

17 Ngu tsa jngu xuta tjin yejere tsajmi xi machjenre 'ba tjibe nga na'en tjimare nts'e ngat'are xi machjenre tunga bi baseko, ¿jótsa'en s'ẹjñajinni inimare kjuanimejenre Na'enchana?
18 Ki'ndiną, bi kjuanimejen xi tu en sa ngatjas'enu, tusa ko xi si'on ngatja'yare nga tjinnu kjuanimejen xi kjuakixi.
19 'Ba 'ba=tsa'en xiañą nga tetsubajian ngajinre xi kjuakixi 'ba s'ẹjnguni kakuạn ngixkun Na'enchana.
20 Ninga tsa inimana banejena, ngisa= je ngisa Na'enchana nga ko mare inimana 'ba kui be yeje xi tjima.
21 Jun xi tsimején_nuụ, tsa tumé banejena inimana, kụan kjuenk'a nkjan ngixkun Na'enchana,
22 'ba kui sja yejena xi xja'a_ra, ngat'a tenik'etjusun=ña kjuatexumare 'ba teña'an=ña xi matsjare.
23 Kibi= xi kjuatexumare Na'enchana, nga kụakjainna ngat'are Jesucristo xi Ki'ndire 'ba nga simejénkaña xingia, jotsa'en 'enena.
24 Xi titsik'etjusun kjuatexumare, kui xi tijñajinntsjaire Na'enchana 'ba Na'enchana tijñajinntsjaire xutabiu ngayeje. 'Ba ngat'are Isennixtjintsje xi kitsjana, 'ba=tsa'en 'yaña nga kui tijñajinntsjaina.

4

1 Jun xi tsimején_nuụ, bi tuchuba ngatjamakjainnu ngat'are ngatsi'i xi kuetsunu nga Isennixtjintsjere Na'enchana tsikinchjare. Tusa tjun chut'ayako, tuxi 'batsa'en xiañu tsa kjuakixi nga Isennixtjintsjere Na'enchana tijña ngajinre asa bi kjuakixi. Ngat'a nkjin profeta xi ndesu kitsejin ngasun'ndio.
2 'Bi=tsa'en xiañu 'yá= xi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana. Xi tsikixiya nga Jesucristo ja'e joni jngu xuta nga tsaka'a yojo, kui xi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana.
3 'Ba xi bi tsikixiya nga 'batsa'en ja'e Jesucristo, kui xi bi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana. Tusa isennixtjin xi bi nda tijñajinre xi tse'e xutabiu xi stike Cristo. Je kjinu'yo nga tjinnere nga kjua'e isennixtjinre xutabiu xi stike Cristo. Ngu, kui je tijña ngasun'ndio nganda'e.
4 Tunga Na'enchana tse'e_ru, ki'ndiną, 'ba je kjiña'an_ru nchja profeta ndesubiu, ngat'a xi tijña ngajinnu ngisa= tjinre kjua'ñu nga ko mare xi tijña ngajinre xuta xi tse'e ngasun'ndio.
5 Kui xutabiu ngasun'ndio= tse'e. Kui= kjua nchjani ngat'are xi tjin ngasun'ndio 'ba xuta xi tse'e ngasun'ndio basen ñojonre mé= xi tsu.
6 Tunga jịn, Na'enchana tse'e_rị. Xuta xi je be Na'enchana, kui xi basen ñojonnị. Xuta xi bi tse'e Na'enchana, kui xi bi basen ñojonnị. Ngu, 'ba=tsa'en 'yanịị 'yá= xi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana xi tsuya xi kjuakixi 'ba 'yá= xi tijñajinre isennixtjin xi ch'o xi 'bonacha.
7 Jun xi tsimején_nuụ, janda ngatjanimejénkaña xingia, ngat'a kjuanimejen ndiba=nire Na'enchana 'ba tu'yañu xi tjinre kjuanimejen, kui xi je ki'ndire Na'enchana 'ba be= Na'enchana.
8 Xi tsajainre kjuanimejen, kje bejín Na'enchana, ngat'a Na'enchana kui= xi kjuanimejen.
9 'Bi=tsa'en yakutsejenna kjuanimejenre Na'enchana, nga kitsikasen Ki'ndi jngutuuture ngasun'ndebi, meni nga ngat'are mé= xi kitsa'en kui s'ẹnina kjuabenichun.

10 'Bi=tsa'en kis'ejñatsejenni xi kjuanimejen fa, bi tsa ña kjinimijáan Na'enchana, tusa kui kitsimejénna 'ba kitsikasen Ki'ndire tuxi 'echjintjaini jena nga kitsja yojore joni chje.

11 Jun xi tsimején_nuu, tsa Na'enchana 'batsa'en kitsimejénna, ña 'ba=nde tjinni nga simejénkaña xingia.

12 Kje nisa'yajín be jó kji'i Na'enchana, tunga tsa nimejénkaña xingia, tijñajinntsjaina Na'enchana 'ba kjuanimejenre s'ejñatsejenkjin ngajinna.

13 'Ba 'yaña nga tetsubajinntsjai_ra Na'enchana 'ba nga kui tijñajinntsjaina, ngat'a kitsjana Isennixtjintsjere.

14 'Ba jin kji'ya fanii 'ba tenikixiyanii nga Na'enchana kitsikasen Ki'ndire tuxi sik'angini xuta xi tse'e ngasun'ndio.

15 Tu'yañu xi tsikixiya nga Jesús xi Ki'ndire Na'enchana, kui xi tijñajinntsjaire Na'enchana 'ba Na'enchana tijñajinntsjaire xutabiu ngayeje.

16 'Ba 'ba=tsa'en je 'ya nga Na'enchana 'ñu tsimejénna 'ba chun_ra kjuanimejenre kui. Na'enchana kui= xi kjuanimejen, 'ba xi tijñajinntsjai kjuanimejen, kui= xi tijñajinntsjaire Na'enchana 'ba Na'enchana tijñajinntsjaire xutabiu ngayeje.

17 'Ba 'ba=tsa'en s'ejñatsejenkjinni kjuanimejen ngajinna, tuxi kuan kjuenk'aniña nkjan nixtjin nga kuanre kjua xuta. Ngat'a ngasun'ndio= tetsuba ña jotsa'en Jesucristo tsik'ejña ngayeje.

18 Ña tjin kjuanimejen tsajain kjuakunjín. Tusa kjuanimejen xi niki kjuakixi, kui xi mo'oxje kjuakun. Ngu xi tsakjun be= kjuana'en xi sakure. 'Bamani xi tsakjun, kje tijñajiínre kjuanimejen xi niki kjuakixi.

19 Ña nimején=ña ngat'a Na'enchana tjun kitsimejénna.

20 Tsa tjin xi tsu: "Tsimején=ña Na'enchana", tunga tusa mastike=nga xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, kui xi jngu xuta ndesu. Ngat'a xi bi tsimején nts'e xi ma kutsejen'a, ¿jótsa'en kuan simejénni Na'enchana xi bi ma ku'a?

21 Kui kjuatexumabi xi kika'ena: xi tsimején Na'enchana 'ba=nde tjinnere nga simején xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna ngayeje.

5

1 Tu'yañu xi makjainre nga Jesús xi Cristo, kui xi je kuán ki'ndire Na'enchana. 'Ba tu'yañu xi tsimején Na'enchana, kui xi 'ba nde tsimején ki'ndire Na'enchana ngayeje.

2 Kionga nimijáan Na'enchana 'ba nik'etjusan kjuatexumare, 'ba=tsa'en 'yaña nga 'ba nde nimijáan ki'ndire Na'enchana ngayeje.

3 Ngu, nga simijáan Na'enchana, tsu=nire nga sik'etjusan kjuatexumare. 'Ba bi ch'a xi iye kjuatexumare Na'enchana,

4 ngat'a tu'yañu xi kuán ki'ndire Na'enchana tsa'en=re ngasun'ndio. 'Ba ngat'are nga makjainna ngat'are Jesucristo, 'ba=tsa'en je kjña'anni_ra nga-sun'ndio.

5 'Ba xi makjainre nga Jesús Ki'ndire Na'enchana, kui xi tsa'enre nga-sun'ndio.

6 Ko nanda 'ba ko jin ja'es'ejñatsejenni Jesucristo. Bi tu nanda sa, tusa ko nanda 'ba ko jin. 'Ba 'ba=nde Isennixtjintsjere Na'enchana tsuyakixi ngayeje, ngat'a Isennixtjintsjio kui= xi kjuakixi.

7 'Ba 'batsa'en ján= mani xi tsuyakixi ngat'are Jesucristo:

8 Isennixtjintsjere Na'enchana, nando 'ba ko jiun. 'Ba ngaján ngusun= ma.

9 'Ba=tsa'en kitsuyakixi Na'enchana nga kinchja ngat'are Ki'ndire. Tsa
makjainna en xi tsuyakixi xuta nga nchja, ngisa= 'ñu kụakjain ngisana en
xi tsuyakixi Na'enchana ngat'a ngisa= chji ngisare.
10 'Ba xi makjainre ngat'are Ki'ndire Na'enchana, kui xi tijñajin inimare
en xi kitsuyakixi Na'enchana. Tunga xi bi makjainre ngat'are Na'enchana,
kui xi titsa'en nga tji'betju ndesu kui, ngat'a bi makjainre en xi kitsuyakixi
ngat'are Ki'ndire.
11 Kui enbi xi kitsuyakixi Na'enchana, nga kitsjana kjuabenichun xi bi
fet'a. 'Ba kisakuna kjuabenichunbi ña xi tu jngu makua Ki'ndire.
12 'Ba xi tijñajinre Ki'ndire Na'enchana, kui xi tjinre kjuabenichunbi. Tunga
xi bi tijñajinre Ki'ndire Na'enchana, kui xi tsajainre kjuabenichunbi.
13 Kitsi'indu_nuụ kibi jun xi makjainnu ngat'are Ki'ndire Na'enchana, tuxi
xiañu nga tjinnu kjuabenichun xi bi fet'a.
14 'Ba bi jó ján fa inimana ngat'are Na'enchana, ngat'a 'yaña nga basen
ñojonna tsa xja'a_ra jotsa'en mejénre nga xja'a_ra.
15 'Ba jotsa'en nga 'ya nga Na'enchana basen ñojonna nga chja'a_ra tumeñu,
'ba=nde tsa'en 'ya nga je sakuna xi techja'a_ra.
16 Tsa tjin xi tjibe nga tikjeje xi nts'e mani ngat'are kjuamakjainna, 'ba
tsa je xi titsa'en bi fikore kjuabeya, ngatafako Na'enchana ngat'are kui 'ba
Na'enchana sja=nganire kjuabenichun. Tenchja=ña ngat'are je xi bi fikore
kjuabeya, ngat'a tjin= je xi fikore kjuabeya, 'ba bi temi'a_nuụ nga xuko
Na'enchana ngat'are xi tsa'en jebiu.
17 Ngayéje kjuach'o xi tsa'en xuta, kui xi je. Tunga tjin= je xi bi kjuabeya
fikore.
18 'Yaña nga xi je kuán ki'ndire Na'enchana bi nde kjejeni, ngat'a Ki'ndire
Na'enchana tsikuenda 'ba bi ma tsiko chanayiu.
19 'Ba 'yaña nga Na'enchana tse'era 'ba nga chanayiu batexuma yejere
ngasun'ndio xi tjindundaina.
20 'Ba 'ba=nde 'ya nga je ja'e Ki'ndire Na'enchana 'ba kitsjana kjuankjin
kakun, tuxi xiaña Na'en xi kjuakixikjin. 'Ba tetsubajin_ra xi kjuakixikjin, nga
tetsubajin_ra Jesucristo xi Ki'ndire. Kui xi Na'en xi kjuakixikjin 'ba xi tsjana
kjuabenichun xi bi fet'a.
21 Ki'ndiną, tikuendo yojonu ngat'are na'en xi bekun xuta xi bi kjuakixi.

Xujun xi majóni xi kitsikasen San Juan
2 JUAN

1 An, xi xuta chinga 'miną ngaya ningu, tetsikasen_nuų xujunbi chjun xi kiskja'ajin Na'enchana 'ba ko ki'ndiri. Tsimején kjuakixi_nuų. 'Ba bi tu an sa xi tsimejénnu, 'ba=nde tsimejénnu ngatsi'i xuta xi je be kjuakixire Na'enchana.
2 Tsimején_nuų tu ngat'are kjuakixibi xi tijñajinntsjai inimana 'ba xi s'ejñajinntsjai ka'nda ngantsjai nixtjin.
3 Na'enchana ko Jesucristo, Ki'ndire Na'enchana, sjana kjuanda, kjuanima kakun 'ba ko kjuaxiu nga kuetsuba ngajin kjuanimejen 'ba ko xi kjuakixi.
4 'Ñu tsja kuánną nga tsa'bią yak'a ki'ndiri nga semaya ndiya xi kjuakixi, jotsa'en 'enena Na'enchana.
5 'Ba nganda'e, na, te'bets'arą nga simejénkaña xingia. Xi tetsi'indurą nga'e bi kjuatexuma xatse, tusa ndekuini kjuatexuma xi kisakuyana 'ndani ngatuts'inre.
6 Kui kjuanimejen tsu=nire nga kuetsuba jotsa'en batexuma kjuatexumare Na'enchana. 'Ba kui mé= xi kjinu'yo 'ndani ngatuts'inre, nga tjinnere nga kuetsubajiun kjuanimejen.
7 Ngat'a 'ñu nkjin xuta ndesu sema ngasun'ndio xi bi tsikixiya nga Jesucristo ja'e joni jngu xuta nga tsaka'a yojo. Xi 'ba tsa'en, kui xi tji'bonachare xuta 'ba kui jngu xi stike Cristo.
8 'Ba 'batsa'en nda tikuendo yojonu, tuxi bi sichajañu chji xi sąkunu ngat'are xanį. Tusa ngatasaku yejekjinfanu chjire kjuanimanį.
9 Tu'yañu xi k'uet'a k'uejunre nga bi tu kio fa kuasenjinntsjai en xi yakuya Cristo, kui xi bi tijñajinre Na'enchana. Tunga xi tu kio fa 'bejñajinntsjai nga jotjin xi yakuya Cristo, kui xi tijñajinre Na'enchana ko Ki'ndiu.
10 Tsa tjin xi kjuechukunnu 'ba bi kuakuyanu jotjin xi yakuya Cristo, bi chjubetjo ni'yanu ninga bi nite'nda_ru ngayeje.
11 Ngat'a xi site'ndare, kui xi tibaseko xutabiu nga tifi ndujuko xa ch'o xi titsa'en.
12 Ne tse tjin ngisana xi xin_nuų tsakaiñu, tunga bi mejénną xujun si'indut'a_nuų. Mején=ną kjuikun_nuų 'ba jun fa suba kjuako_nuų, tuxi 'batsa'en kųajngukjinni kjuatsjana.
13 Inyatsikasennu kjuate'nda ki'ndire ndichjai, jngu xi Na'enchana kiskja'ajin ngayeje.

Xujun xi majánni xi kitsikasen San Juan
3 JUAN

1 An, xi xuta chinga 'miną ngaya ningu, tetsikasen_rą xujunbi amiguna Gayo xi tsimején kjuakixią.
2 Ji xi tsimejénrą, mi'a_rą Na'enchana nga jotsa'en nda tjimacha xi tse'e kui ngajin inimari, 'ba nde tsa'en nda ngatasaku ndiyari ngayéje xi si'en 'ba nga nda ngatja'ari nixtjin xi kueni ngayeje.
3 'Ñu tsja kuánną nga ja'ekunną yak'a nts'ia 'ba ye'ena nijmi nga ndaxu tech'atjai xi kjuakixi 'ba nga kixixu tesenjin xi kjuakixi ngayeje.
4 Tsajain ngisa xi tsjaną kjuatsja xi ngisa je nga ko mare kibi, nga nt'ią nga xi ki'ndiną mani ngat'are kjuamakjainna nda inyajin xi kjuakixi.
5 Ji xi tsimejénrą, teña'an=ni xi 'batjin nga misekue xi nts'ia mani ngat'are kjuamakjainna 'ba kio fa nga xin nangi ndibani.
6 Kui nts'iabi tsuya kixi= ngixkun xuta xi mañajan ninguni ngat'are kjuanimejenri. Ne nda si'en tsa kuisekue xuta xi tsa'exat'are Na'enchana nga janda sa'en ndiyare, ngat'a 'ba=tsa'en tenikue jotsa'en matsjare Na'enchana.
7 Ngat'a nts'iabiu tsimején= Jesucristo, kui= kjua 'etjuni nangire, 'ba bi kuakjainre kiskjebe tsajmire xuta xi bi makjainre ngat'are Na'enna.
8 'Bamani, ña= tjinnere nga kua'era nga'nde ngaya ni'yana nts'ia joni kibi, tuxi ko kui ñatjen si'axaña nga sikja'axtiuya kjuakixire Na'enchana.
9 Kitsi'indu_rą jngu xujun xi mañajan ningure Diótrefes. Tunga Diótrefes, matsja=re nga tu kui tajngu kuatexumare xuta xi mañajan kio 'ba bi kuakjainre ngat'are kjua'ñuną.
10 Kui kjuañu, kionga an kjuechaą, sitsejen_rą ngat'are xi titsa'en ngat'a tikjenijinta'enni en ndesu nga ch'otsa'en tinchja ngat'a tsajain. 'Ba bi tu kibiu xi titsa'en. 'Ba nde bi kjebetjo nts'ia xi fechukun 'ba 'bechja'ndere xi mejénre skjebetjo nts'ia 'ba mo'oxjejin ngajinre xi mañajan ningu.
11 Ji xi tsimejénrą, bi chjungi_ri kusunre xuta xi tsa'en xi ch'o, tusa xi tsa'en xi nda. Xi tsa'en xi nda, kui= xi tse'e Na'enchana. Tunga xi tsa'en xi ch'o, kui xi kje bejín Na'enchana.
12 Ngatsi'i xuta tsuyakixi nga Demetrio nda xuta. 'Ba ka'nda xi kjuakixi fa baku nga kjuakixi= xi inyatsu. 'Ba 'ba nde jin nda= nukjuaį ngat'are kui, 'ba ji 'ya=ni nga kjuakixi= xi mixiin.
13 Ne tse tjin ngisana xi xinrą tsakaiñu, tunga bi mejénną xujun si'indut'a,
14 ngat'a kuya=ñą nga kjuikunxatirą 'ba ji fa suba kjuakorą.
15 Ngatjas'eri kjuaxiu. Xuta xi nda kich'a xi tjin nga'e inyatsikasenri kjuate'nda. Ta'echi_ri kjuate'ndanį nga jngu jngu xi nda kich'a xi tjin kio.

Xujun xi kitsikasen
SAN JUDAS

1 An, Judas, xi tetsa'exat'a_ra Jesucristo 'ba nts'ia mani Santiago, tetsikasen_nuu xujunbi. Na'enchana tsimejénnu 'ba kinchjanu 'ba titsikuendanu ngat'are Jesucristo.

2 Ngisa ngatjas'e ngisanu kjuanima kakun, kjuaxiu 'ba ko kjuanimejen.

3 Jun xi tsimején_nuu, 'ñu kuamejénna tsakaiñu nga si'indu_nuu ngat'are kjua'bangina. Tunga nganda'e tjinnere nga si'indu_nuu 'ba 'bene_nuu nga 'ñu tixkjanntjo kjuamakjainna, xi jngu ka'a fani kika'ere xuta tsje xi tse'e Na'enchana.

4 Texin_nuu kibi ngat'a ko kjuamaña ja'as'enjinnu yak'a xuta xi ka'nda nixtjin kuatse jan ja'ba je kua'indut'a enre Na'enchana nga kjuinikja'a kjuanima. Xutabiu bi bekun Na'enchana 'ba inyatsa'en kjuandare Na'enchana jngu kjua xi tsja'nde tuxi tsa'enni tume xi mejénre. 'Ba bi makjainre nga Jesucristo xi Nai jngututuna xi batexumana.

5 Je 'yo kibi, tunga mején=na sikja'etsjenyanu. Ninga Na'enchana kitsik'angi naxinandare nga ts'axjejin nangi Egipto, tunga jaskan kitsikje xi bi kuakjainre ngat'are kui.

6 'Ba ngat'are ankjele xi bi kixi kitsik'etjusun xa xi kitsa'ere nga tusa kitsikumare nga'ndere, kui xi Na'enchana tjindu'ñuntsjaire ña jñu chun ka'nda nga kjua'e nixtjin xi 'ñu je kionga si'anre kjua kui.

7 'Ba ngusun kitsa'en ngayeje xuta xi kis'e nangi Sodoma, nangi Gomorra 'ba ko nga'nde xi kis'e ngandaire. Kitsingantsjare yojore kjuachajngi 'ba kitsa'en nkjin kuya kjuach'o xi tsu yojore ka'nda xi bi ba'a ko xuta. Kui kjua ja'ani kjuana'en nga ko ndi'i xi bi 'boya ka'nda ngantsjai nixtjin, 'ba jo=ni kusun kis'ejñana nganda'e.

8 Ninga kjuakusunbiu kis'ejñana, tunga 'ba=nde inyatsa'en ngani xutabiu. Ngat'are chini xi ba'ere inyatsijndi yojore ngixkun Na'enchana nga bi bekun xi tjinre kjua'ñu 'ba nga ch'otsa'en nchja ngat'are kjua'ñu xi tjin ngank'aa.

9 Nisi Miguel xi ngakure ankjele bi 'ba kitsa'en. Ngat'a nga tifosiko chanayiu nga inyakjayani yojore Moisés, bi kuan kakun nga yaneje ko en xi ch'otsu. Tusa tu 'ba kitsure: “¡Na'enchana ngatatsikja'ari kjuanima!”

10 Tunga xutabiu, tuchuba ch'otsa'en nchja ngat'are xi bi mankjinre. 'Ba, tsik'etjusun xi mankjinsubare, xi tuchuba tsa'en mankjinre, joni tjiuba xi tsajain kjuafa'etsjeénre, 'ba 'ba=tsa'en sikje yojore.

11 ¡Nimaxuni xutabiu!, ngat'a tjenngi kusunre Caín. Inyatsichajajin yojore ngajin jere Balaam, ngat'a 'ñu= mejénre ton. 'Ba inyafesun= joni Coré, ngat'a bi inyatsik'etjusun.

12 'Ba kionga 'naxjio s'i ngat'are Na'enchana, 'ba xutabiu makukonu nga chino niñu, kui jo=ni xa xi kuan sijndinu ngixkun Na'enchana. Tu chubatsa'en kjine 'ba 'bi 'ba nimé bexutakjin. Tjin=ni nga sikjen chutsangare Na'enchana tsakaiñu, tunga tusa mafore nga sitse ngats'a. Kui jo=ni yufi xi tsajainre tsi, xi tuchu=ña fiko ntjo. Jo=ni yatuntje xi bi bajare tu nga nixtjinre chan 'ba xi kji'naxjenijin jamare, joni tsa jó ndiya k'en.

13 Jotsa'en tsindiu ts'enre ndachikun 'betsojo jndire nando, 'ba=tsa'en bakutsejen kjuach'o xi tsa'en xi tjinni nga sisubare tsakaiñu. 'Ba nde joni niñu xi kitsichaja ndiyare, xi tjen ña 'ñu jñu chun ka'nda ngantsjai nixtjin.

14 Ngat'are xutabiu= nga Na'enchana kitsikinchja Enoc, xi ntje xi mayatuni
xi ndibanire Adán, nga 'batsa'en kitsu: “Chutsijon nga ndeko Na'enchana 'ñu
nkjin mi ankje tsjere,
15 tuxi sa'enire kjua ngatsi'i xuta 'ba tuxi kuanejeni ngatsi'i xi bi bekun
kui. Kuaneje ngat'are ngayéje kjuach'o xi kitsa'en nga bi tsabekun kui 'ba
ngat'are ngayéje en nga'a xi kitsure Na'enchana xuta je xi bi tsabekun kui.”
16 Kui xutabiu tu fajeta'en xuta 'ba ch'otsa'en nchja ngat'are xi tsa'en xuta.
Nitume kjuach'o xi tsu inimare, kui= xi mangisjai. Nk̄'a 'baxje yojore nga
nchja, 'ba yak'a xuta ko en xi tsja tsu fako, tuxi 'batsa'en sa̱kunire xi mejénre.
17 Tunga jun xi tsimején_nuu̱, tikja'etsjenyo en xi ja'ba kitsunu nchja
chinga apóstore Na'enna Jesucristo.
18 'Bi= tsé kitsunu: “Nixtjin xi je tifet'ani s'e̱= xuta xi tu kuejnuke= xi tse'e
Na'enchana 'ba k'uendujin kjuach'o xi mejénre.”
19 Kui= xutabiu xi bakjanya xuta xi makjainre ngat'are Na'enna, xi tjindu
ngi kjua'ñure xi mejénre inimare 'ba xi tsajain ngajinre Isennixtjintsjere
Na'enchana.
20 Tunga jun xi tsimején_nuu̱, kixi tinyajiun ngajin kjuamakjainnu xi 'ñu
tsje 'ba chuko Na'enchana jotsa'en sja ndiyanu Isennixtjintsjere.
21 Janda kixi tinyajiun kjuanimejenre Na'enchana nga chuya_ru nixtjin
nga Na'enna Jesucristo kjua'anima_ra 'ba sjana kjuabenichun xi bi fet'a.
22 Ngatja'animanu xi jó ján baja inimare ngat'are kjuamakjainna.
23 'Ba yak'a tik'angiu nga kjui'naxjejiun ndi'i. 'Ba tikuendo yojonu kionga
kja'animanu yak'a nga ngatjamasticho ka'nda najñu jndi xi yaja, xi tsunire
kjuach'o xi inyatsa'en.
24 Na'enchana tjinre kjua'ñu nga k'uejña̱tjonu, tuxi bi ska̱ñu. 'Ba ku̱anre
sitsjenu 'ba sjanu kjuatsja xi 'ñu je, nga sikinyanu ngixkun nixtjin nga
kuakutsejen kjuajere.
25 Kui xi Na'en jngututuna xi tsik'angina. Kui kjuañu ngat'are Na'enna
Jesucristo ngatja'yakun Na'enchana, 'ba ngatjas'ere kjuaje ko kjua'ñu 'ba
ngatatexuma tume nixtjinñu, nixtjin kuatse jan ko nganda'e 'ba ka'nda
ngantsjai nixtjin. 'Ba ngatjama.

Xi Jesucristo yakutsejen nga kụan
APOCALIPSIS

1 Jesucristo yakutsejen xi kua'indut'a xujunbi. Na'enchana kitsingantsjare, tuxi kuakutsejennire xuta xi tse'e me xi tjinnere nga je kụan xati. 'Ba kui kitsikasen ankjere tuxi kuakutsejennire Juan kibi, ngat'a= jngu= xuta xi tse'e.
2 'Ba Juan kitsuyakixi= ngat'are ngayéje xi tsabe. Kui= xi kitsikixiya ngat'are enre Na'enchana ko mé= xi kitsuyakixi Jesucristo.
3 ¡Ndaxure xi 'bexkiyare xujunbi xuta 'ba xi basen ñojon xi kitsuya Na'enchana! 'Ba ¡ndaxure xi 'bejñatjo xi kua'indut'a nga'e, ngat'a je tijña tiña nixtjiun nga 'ba kụan!

Kjuate'nda xi Juan kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are Jesús

4 An, Juan, tetsikasen_rạ xujunbi xuta xi makjainre ngat'are Na'enna xi yatu ka'a mani xi tjin nangi Asia. Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsja_nuụ Na'enchana. Kui xi tijña xi tsik'ejña 'ba xi kjua'e. 'Ba nde ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsja_nuụ isennixtjin xi yatu mani xi tjin ngixkun yaxile ña tibatexuma Na'enchana.
5 'Ba nde ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsja_nuụ Jesucristo ngayeje.
Jesucristo, kui xi kixi tsikixiya ngat'are xi kjuakixire Na'enchana, 'ba kui xi tjun ja'ayare ngajinre mik'en 'ba xi batexuma tsi'ire rey xi tjin jo kji'i ngasun'ndio. Kui= xi tsimejénna 'ba kitsindaina ngat'are jena nga 'esten jinre.
6 Je kitsa'enna xuta xi tse'e, tuxi kuatexumanina. 'Ba kitsa'enna joni na'mi, tuxi si'axat'ani_ra Na'enchana xi Na'enre. ¡Ngatjas'ere kjuaje ko kjua'ñu ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.
7 Chutsijon, ¡Cristo ndiba= ngajin yufi!
Ngatsi'i xuta skue=,
ka'nda nchja xi juñare lanza.
'Ba ngatsi'i naxinanda xi tjin ngasun'ndio ski'nda= nga on kụanre ngat'are kui.
Kjuakixi= nga 'ba kụan, 'ba ngatjama.
8 "An= ña xi alfa ko omega, xi titjun 'ba xi fet'ani", tsu Na'enchana xi tjinre ngayéje kjua'ñu. Kui xi tijña xi tsik'ejña 'ba xi kjua'e.

Jotsa'en yakutsejen yojore Cristo

9 An, Juan, xi nts'io mañaạ tu ngat'are kjuamakjainna, xi temato'on ndekuini xi temata'aạn. Tu jngu kjuanima tebitjaxtia, tu jngu xi batexumana, 'ba tu jngu kjuatsejnda tjis'ena, ngat'a tu jngu makua Jesús. Ngat'a kitsikja'axtiuyaạ enre Na'enchana ko en xi kitsuya Jesucristo, kui= kjua kjinik'ejñaninạ isla xi Patmos 'mi.
10 'Ba jngu tamingu ja'e ngajinnạ Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba ngastaạn kjint'iạ jngu jnda xi 'ñu, joni jngu tjio xi 'ñu fane.
11 'Ba kitsunạ:
—Ti'indut'ai xujun mé= xi xie 'ba tikasen_ri xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo xi yatu stin mani, xi tjin nangi Asia. Xi Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, 'ba ko Laodicea.
12 'Ba meni kitsiku'biạ ngastaạn, tuxi skueñạ 'yá= xi tifakonạ. 'Ba nga kitsiku'biạ, tsa'biạ yatu tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara xi oro kuandakoni.

13 'Ba ngajinre tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara tsa'biạ jngu xi tijña kio
xi 'ba kji'i joni jngu xuta. Xi yaja jngu najñu nduju xi fechu ka'nda tesun
ndsaku, 'ba tikjare nisinre jngu tjiuxin xi oro ni.
14 'Ba ntsja ku 'batsa'en tiba joni ntsjare chutsanga asa joni nch'an. 'Ba
tuxkun, 'batsa'en tí joni ndi'i.
15 'Ba ndsaku, 'batsa'en tiba'nạ joni kicha xi bronce ni xi kjini'na joni
bronce xi sa'e kji'naxjejin ndi'i nga kuatsje. 'Ba ne 'ñu jndare, jotsa'en fane
kioña ntjai nanda.
16 'Ba ntsja kixi tjiyare yatu niñu, 'ba ts'a 'etjuni jngu kicha xi 'ñu yojoxkun
kji'i xi yojó ngojó ngatere. 'Ba nkjain 'batsa'en ba'na joni nga 'ñu ma ndaba.
17 'Ba kionga tsa'biạ, kiskaạ ngi ndsaku joni tsa je tseyaạ. Tunga yanenạ
ntsja kixi nga kitsunạ:

—Bi kuin. An= ñạ xi titjun 'ba xi fet'ani
18 'ba xi tijñakun. Tseya=ñạ, tunga nganda'e tejñakunñaạ ka'nda ngantsjai
nixtjin. 'Ba an ya'aạ llavere kjuabeya ko nga'ndere mik'en.
19 'Bamani tsu'ba, ti'indi mé= xi kji'ye ko mé= xi tjima nganda'e 'ba ko mé=
xi kụan jaskanre kibi.
20 'Ba 'bi= tsunire mé= xi tji'mo ngat'are niñu xi yatu kji'ye nga tjiya
ndsaạ kixi ko yatu tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara xi suba oro ni. Niñu xi
yatu, tsu=nire ankjelere xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo xi yatu stin
mani. 'Ba tsajmi xi yatu mani ña s'endusun ndi'i lámpara, tsu=nire xuta xi
makjainre ngat'are Jesucristo xi yatu stin mani.

2

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Éfeso

1 'Ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'anạ xi tjindu naxinanda
Éfeso: "'Bi tsu xi ya'a yatu niñu ntsja kixi, xi tsu'bajin yatu tsajmi xi oro ni ña
s'endusun ndi'i lámpara:
2 'Be=ñạ xi teñe'en, 'ba jótsa'en teningantsja_ri yojori xa xi teñe'en, 'ba
jótsa'en tikakori. 'Ba 'be=ñạ nga bi tikakori xuta xi tsa'en kjuach'o. Je=
kichut'ayakue xuta xi apóstol tsure yojore tunga bi kui ni, 'ba je= kji'ye nga
ndesu=nini.
3 'Ba 'be=ñạ nga ko kjuatsejnda tichukjuakori kjuanima xi tisakuri
ngat'anạ, 'ba bi tifere takuin.
4 Tunga kui=bi xi bi tisasennạ ngat'ari: nga bi nde tjinniri kjuanimejen xi
kis'eri ngatuts'inre kionga tjun kuakjainri ngat'anạ.
5 Kui kjua tikja'etsjenni jó kji'i kjin je k'int'axin 'ba tik'antjaiyani
kjuafa'etsjenri 'ba ndiba ngani ngixkun Na'enchana, 'ba ti'an ngani xi
kjiñe'en ngatuts'inre. Tsa bi sik'antjaiyani kjuafa'etsjenri 'ba kjua'e ngani
ngixkun Na'enchana, kjua'ekunrạ 'ba kjua'axin=ñạ tsajmiri ña s'endusun
ndi'i lámpara ña tijña.
6 Tunga ngat'are kibi= xi nda nchja ngat'ari: nga mastiche mé= xi tsa'en
xuta xi tjenngire xuta xi Nicolaus 'mi. 'Ba=nde ko an mastike=ñạ mé= xi
tsa'en.
7 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana
xuta xi makjainre ngat'anạ! Xi sa'en, kui= xi sja'nde_rạ nga skine ture ya xi
tsik'endukunre xuta, xi sejña ña paraiso 'mi, nga'nde xi tse'e Na'enchana."

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Esmirna

8 "Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'anạ xi tjindu naxinanda Esmirna: "'Bi tsu xi Titjun 'ba xi Fet'ani, xi k'en 'ba xi tijñakun ngani:

9 'Be=ñạ kjuanima xi techja'ai 'ba kjuanimari, ninga kjuakixi= nga nyinai. 'Ba 'be=ñạ jo ch'otsa'en nchja ngat'ari xuta judío xi kitjujin ngat'are Na'enchana tsure yojore tunga bi kui ni. Tusa xuta xi tse'e ni'ya sinagogare chanayiu=nini.

10 Bi kun_ri ngat'are kjuanima xi kuitjaxti. Ngu chanayiu skanis'en nduya yak'a xuta xi tu jngujún, tuxi xut'ayakoninú, 'ba kuitjaxtiu kjuana'en te nixtjin. Kixi tisen, ninga tsa tjinnere nga kjuinik'enri, 'ba an sjarạ kjuabenichun xi bi fet'a joni chji xi kua'ere xuta xi sa'en.

11 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'anạ! Xi sa'en, kui xi niñajanni siko kjuabeya xi majóni."

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Pérgamo

12 "Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'anạ xi tjindu naxinanda Pérgamo: "'Bi tsu xi ya'a kicha xi 'ñu yojoxkun kji'i xi yojó ngojó ngatere:

13 'Be=ñạ nga teni nga'nde ña tijña chanayiu nga tibatexuma. Tunga ji janda= kixi tesen ngat'anạ 'ba bi kjinicheje kjuamakjainri ngat'anạ, nisi nixtjin nga kjinik'en xi Antipas 'mi. Xi xuta kixi xi kitsikixiya ngat'anạ 'ba xi kjinik'en nanginu, ña tijña chanayiu.

14 Tunga tjin= masen tsajmi xi bi tisasennạ ngat'ari. Ngat'a teba'e'ndeni nga tjindujin yak'ari xi inya'bejñatjo xi yakuya Balaam. Xi inya'a Balac jotsa'en sa'en nga kụan k'uejña kjuana'en ngat'are kjuamakjainre naxinanda Israel nga skine chje xi kitsa'ere na'en xi ntsja xuta kuandani 'ba nga sa'en kjuachajngi ngayeje.

15 'Ba nde teba'e'nde nga tjindujin yak'ari xi inya'bejñatjo xi bakuya xi tjenngire xuta xi Nicolaus 'mi.

16 'Bamani, tik'antjaiye kjuafa'etsjenri 'ba ndiba ngani ngixkun Na'enchana. Tsa bi 'ba si'en, kjua'ekunxatirạ 'ba ko kicha xi ti'betjuni ndsu'baạ skjankoñạ xuta xi 'ba inyatsa'en.

17 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'anạ! Xi sa'en, kui= xi sja'nde_rạ nga skine mana xi kis'ejña'mo, 'ba nde sja_rạ jngu ndiojo tiba ña kua'indut'a jngu ja'en xatse xi tu'yá be. Tu kui sani xi xuntsja, kui= xi skue."

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Tiatira

18 "Ba nde ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'anạ xi tjindu naxinanda Tiatira: "'Bi tsu Ki'ndire Na'enchana, xi 'ba kun tuxkun joni ndi'i 'ba ndsaku joni bronce xi kua'na nga kjinitsje:

19 'Be=ñạ mé= xi tu ñe'en. 'Be=ñạ ngat'are kjuanimejenri 'ba ngat'are kjuamakjainri ngat'anạ. 'Be=ñạ jótsa'en teña'axat'anaạ 'ba jótsa'en ko kjuatsejnda tichukjuakori. 'Ba=nde 'biạ nga ngisa 'ñu teña'axai nganda'e nga ko mare ngatuts'inre kionga tjun kuakjainri ngat'anạ.

20 Tunga kibi= xi bi tisasennạ ngat'ari, nga teba'e'nde_ri chjun xi Jezabel 'mi xi jngu profeta tsure yojore nga ti'bonachare xutanạ ko xi tibakuya nga sa'en kjuachajngi 'ba nga skine chje xi kitsa'ere na'en xi ntsja xuta kuandani.

21 Je= kitsja'nde_rą chjunbiu nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e
ngani ngixkun Na'enchana, tunga bi mejénre k'uejña kjuachajngire.
22 Kui kjua sikajña'onñą chjunbiu, 'ba 'ñu tse kjuana'en xi sja_rą nchja xi
tsa'enko kjuachajngi ngayeje, tsa bi sik'antjaiya kjuafa'etsjenre nga k'uendu
xi kuánre ngat'are chjunbiu.
23 'Ba sik'en=ñą xi tjenngire chjunbiu, 'ba 'batsa'en skueni ngatsi'i xuta xi
makjainre ngat'anạ nga an xi 'biạ jó fa tjin kjuafa'etsjenre ko inimare xuta.
'Ba nga jngu jnguu sjanu chjinu jo nga kjiño'on.
24 'Ba ngat'anu jun xi tetsubo Tiatira xi bi te'bejñatjo en xi tibakuya
chjunbiu 'ba xi bi tjimanu ngat'are xi kjuatji'more chanayiu 'mi, xin_nuụ nga
bi nde sja ngisani_nuụ kja'e ch'a.
25 Tunga t'ejñatjo=ñu mé= xi je tjinnu 'nda ngą an kjua'e ngañaą.
26 Xi sa'en 'ba xi janda kuendujuko xa xi mejénnạ nga sa'en, kui= xi sja_rą
kjua'ñu nga kuatexumare naxinanda xi tjin ngasun'ndio.
27 Kuatexuma ko jngu yaníse xi kicha kuandakoni. 'Ba 'ñu kuejenre xuta,
'ba 'ba= kụanre xuta joni jngu tiji nangi xi maxkua nga bichune kicha. Sja_rą
kjua'ñu jotsa'en kitsjanạ kjua'ñu Na'ennạ.
28 'Ba nde sja_rą niñu xi ngisa tí nga je tjis'e isen.
29 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana
xuta xi makjainre ngat'anạ!"

3

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Sardis

1 "'Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'anạ xi tjindu naxi-
nanda Sardis: "'Bi tsu xi tjinre isennixtjin xi yatu xi tse'e Na'enchana ko
niñu xi yatu mani: 'Be=ñą xi teñe'en. 'Bi inyatsu xuta nga tenichunni, tunga
ngat'anạ je= tseye.
2 Tikja'a_ri 'ba ta'e nga'ñuri yojori nga kje beyajín, ngu te'beñą nga bi kixi
te'mikue xari ngixkun Na'enchana.
3 'Bamani tsuba, tikja'etsjenya_ri yojori 'ba t'ejñatjai xi kika'eri ko xi
kjinu'ye, 'ba tik'antjaiye kjuafa'etsjenri 'ba ndetjenngi ngani Na'enchana.
Tsa bi sikja'a_ri yojori, kjua'ekunrą joni jngu chacheje 'ba bi xie mé= chuba
kjua'ekunrą.
4 Tunga ngajin naxinanda Sardis tjindujin yak'ari xuta xi bi inyatsijndi
najñure. Kui xi k'uetsumakonạ nga kuaja najñu tiba, ngat'a bakin=rẹ.
5 Xi sa'en, kui xi kjuinikaja najñu tiba 'ba bi sichajaạn ja'enre xujun ña
kua'indut'a ja'enre xuta xi k'uendukun. Tusa xiạn nga xutanạ kuán ngixkun
Na'ennạ 'ba ngixkun ankjelere.
6 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana
xuta xi makjainre ngat'anạ!"

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Filadelfia

7 "'Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'anạ xi tjindu naxi-
nanda Filadelfia: "'Bi titsu xi tsje 'ba xi kjuakixi, xi ya'a llavere rey David,
xi kje'i xuntja, 'ba tu'yá mare 'bechjaą; 'ba xi 'bechja xuntja, 'ba ni'yá mare
chju'i:
8 'Be=ñą xi teñe'en 'ba 'be=ñą nga tsajainri nga'ñuú. Tunga tenik'etjusun=ni
ennạ 'ba bi tesji nga bi xutanạ kuáin. Chutsejen. Ngixkuin kiskjex'aą jngu
xuntja xi tu'yá mare 'bechjaą.

9 Chutsejen jó sikua̱ xuta xi tse'e ni'ya sinagogare chanayiu, xuta judío xi
Na'enchana kiskja'ajin tsure yojore tunga tu en ndesu=nini. An=ña̱ xi 'ba
sa'aa̱n nga kjua'ekinyakunch'int'a ngi ndsakui, tuxi 'batsa'en skueni nga an
tsimejénra̱.
10 Kjinik'etjusun=ni enna̱ nga kiskakori ko kjuatsejnda. Kui kjua
k'uejñat'axinnira̱ ngat'are kjuanima xi kjua'e nixtjin nga xut'ayako ngatsi'i
xuta xi tjin ngasun'ndio, kjuanima xi kjua'ene jo kji'i ngasun'ndio.
11 Kjua'exati=ña̱. Nda t'ejñatjai xi tjinri, tuxi tu'yá skja'aniri chji xi kua'eri
xi tsunire nga kjiñe'en.
12 Xi sa'en, kui xi sa'aa̱n joni xjo xi sasengire ningure Na'enna̱, 'ba bi nde
stjuxinni nga'ndebiu. 'Ba k'uet'a_ra̱ ja'enre Na'enna̱ ko ja'enre naxinandare
Na'enna̱, xi Jerusalén xatse 'mi xi Na'enna̱ sikasenjenni ngank'aa. 'Ba 'ba
nde k'uet'a_ra̱ ja'en xatsena̱ ngayeje.
13 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta
xi makjainre ngat'ana̱!"

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Laodicea

14 "Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana̱ xi tjindu naxi-
nanda Laodicea: "'Bi titsu xi kjuakixikjin, xi kixi tsikixiya ngat'are kjuakixire
Na'enchana, 'ba ngat'are kui Na'enchana kitsa'en yeje xi tjin:
15 'Be=ña̱ xi teñe'en. Ji jo=ni nanda xi bi nch'an 'ba ninga bi sje. ¡Tsa tu
nch'anri asa sjeri tsakaiñu!
16 Tunga tu isunt'ai=ni. Bi nch'en ninga bi sje. Kui kjua sikjesunnira̱.
17 Ngu ji sjini: Nyina=ña̱, tjin yeje=na̱ xi mejénna̱ 'ba tumé chajana̱. Tunga
bi 'yani nga tsajainri kjuatsja, nga tumé chji=ri, nga nimai, nga kai 'ba nga
tetsjusti.
18 'Bamani an tsjara̱ jngu en nga tindai xi tjinna̱. Tindai oro xi niki
nda=kjin ngat'a sa'e fa kuatsje nga kjinaxjejin ndi'i, tuxi ku̱anyinani ngixkun
Na'enchana. 'Ba nde tindai najñu tiba xi ku̱an xeje ngayeje, tuxi kue'moni
yojo kjistiri xi titsjari kjuasuba. 'Ba 'ba nde tindai ndaki xi kuinyangi tuxkuin
ngayeje, tuxi nda ku̱atsejenniri.
19 An xi fatikua̱ 'ba tsja ndiya_ra̱ ngatsi'i xi tsimijaa̱n. 'Bamani tsu'ba,
ta'e nga'ñuri yojori 'ba tik'antjaiye kjuafa'etsjenri 'ba ndiba ngani ngixkun
Na'enchana.
20 Chutsejen, an tesenxtiu=ña̱ xuntjo nga tetsikjania̱. Tsa tjin xi kjuint'e
jndana̱ 'ba skje'i xuntjo, kjua'as'enjin_ra̱ 'ba skineko=ña̱ niñu, 'ba kui sk-
ineko=na̱ ngayeje.
21 Xi sa'en, kui xi sja'nde_ra̱ nga k'uejñat'ana̱ yaxile ña kuatexumaa̱,
jotsa'en je kitsa'aa̱n an ngayeje 'ba tejñat'a_ra̱ yaxilere Na'enna̱.
22 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana
xuta xi makjainre ngat'ana̱!"

4

Jotsa'en nichjire Na'enchana ngank'aa

1 Jaskan nga je tsa'bia̱ kibiu, kiskutsejia̱n 'ba tsa'bia̱ jngu xuntja xi
kichjux'a ngank'aa. 'Ba jnda xi tjun kjint'e_ra̱, xi 'batsa'en nu'yare joni nga
fane tjio 'bi kitsuna̱: "Tijñe nga'e 'ba kuakutsejenra̱ mé= xi tjinnere ku̱an
jaskanñu."
2 'Ba ndekuini chubabiu ja'e ngajinna̱ Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba
tsa'bia̱ nga sejña ngank'aa jngu yaxile je joni xi 'bendusun rey, 'ba tjin= xi
tijñasun yaxilebiu.

3 'Ba isenre xi tijñasun yaxilebiu 'ba=tsa'en matsejen joni ndiojo xi tsjakun xi jaspe ko cornalina 'mi. 'Ba ngandaire yaxilebiu s'ejñandai jngu cha'ya xi matsejen joni ndiojo xi esmeralda 'mi.

4 'Ba ngandaire yaxilebiu tsa'be ngisaą kañujun yaxile ña tjindusun kañujun nchja chinga xi yaja najñu tiba, 'ba ngasun nindaku titsusunre corona xi oro ni.

5 'Ba ña sejña yaxile jebiu 'betju ndi'i cho'on, si'a 'ba ko si'are cho'on. 'Ba ngankjain yaxilebiu inyati yatu ndi'i xi ya s'eku, xi isennixtjinre Na'enchana xi yatu mani.

6 'Ba 'ba nde ngankjain yaxilebiu kjijña jngu tsajmi xi 'batsa'en matsejen joni jngu ndachikun xi chutsin nini xi 'ñu matsejenya.

'Ba ngandaire yaxile jebiu tjindu ñujun xi tjindukun jngu nga jngu jngu ngatere xi kitsejunre tuxkun ngankjain ko ngastun.

7 Xi titjun, 'batsa'en matsejen joni tjiuxa. Xi majóni, 'batsa'en matsejen joni tjiundija chi. 'Ba xi majánni, 'batsa'en chutsejen'a joni nkjain xuta. 'Ba xi mañujunni, 'batsa'en matsejen joni tjiuja xi titutjen.

8 'Ba nga ñujun xi tjindukun, nga jngu jngu jon jnga ya'a. 'Ba kitsejunre xkun ngi'ndere 'ba ngasunnk'are. 'Ba nga nixtjin nga nistjen bi tsikjejnda nga tsu:

Na'enchana= xi tsje, Na'enchana= xi tsje, Na'enchana= xi tsje.

Kui= tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin.

Kui xi tsik'ejña, xi tijña 'ba xi kjua'e.

9 Nga ñujun xi tjindukun, kui xi be'e nijmi nga tjinre kjuaje xi tijñasun yaxilebiu, xi tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba bekun 'ba tsjare kjuanda. 'Ba nga 'ba tsa'en xi ñujun,

10 nchja chinga xi kañujun mani minyakunch'int'are nga tsichjire xi tijñasun yaxile, xi tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba 'bendu corona xi titsusunre ngixkun yaxilebiu nga 'bi tsu:

11 Ji Na'en xi Na'enni, ji xi bakinri

nga chąkunri, nga sąkuri kjuaje 'ba nga kjuinichjire ngat'are kjua'ñuri.

Ngat'a ji kjiñe'en ngayéje xi tjin,

'ba ngat'a ji 'batsa'en kuamejénri kui= kjua tjinni 'ba kuandani.

5

Ki'ndi borrego ko xujun xi kjiya ntsja xi tijñasun yaxile

1 'Ba tsa'bią jngu xujun ngaya ntsja kixi xi tijñasun yaxilebiu. 'Ba kui xujunbiu kua'indu ngastun ko ngankjain, 'ba yatu ka'a tji'ñuni nga inyanere sello.

2 'Ba tsa'bią jngu ankje xi 'ñu tjinre kjua'ñu, xi 'ñu tinchja nga titsu: "¿'Yá= xi bakinre nga sijoya sellore 'ba skanite xujunbiu?"

3 Tunga ni'yá xi tjin ngank'aa ninga xi tjin ngasun'ndio 'ba ninga xi tjin ngi t'anangiu kuánre kiskanite xujunbiu, nga tuxi k'uexkiyani.

4 'Ba an 'ñu kiski'ndaą, nga tu'yá kuasjai xi bakinre nga kiskanite xujunbiu ninga tu skutsejensare.

5 'Ba meni kitsuną jngu xuta chinga xi kañujun: "Bi nde chi'ndani. Chutsejen. Xi 'etjujinnire xuta xi ja'enire ntjere Judá, xi 'ba nguyare joni tjiuxa, 'ba xi jamare David, kui xi je kitsa'en 'ba bakin=rę nga skanite xujunbiu 'ba sijoya sello xi yatu."

6 'Ba tiñare yaxilio ko nga ñujun xi tjindukun 'ba ngamasenre nchja chinga
xi kañujun tsa'biạ jngu Ki'ndi borrego xi sejña nga'ndebiu, xi 'batsa'en mat-
sejen joni tsa je kjinik'en. Tjinre yatu turu ko yatu tuxkun xi isennixtjinre
Na'enchana xi yatu mani xi nikasen jo kji'i ngasun'ndio.
7 'Ba Ki'ndi borrego kitsitiñat'are xi tijñasun yaxile 'ba kiskjebe xujun xi
kjiya ntsja kixi.
8 'Ba nga kiskjebe xujunbiu Ki'ndi borregobiu, nga ñujun xi tjindukun ko
nchja chinga xi kañujun mani tsikinyakunch'int'are. Nga jngu jngu ya'a najni
arpa 'ba ko nisu xi oro ni xi kitse tsajmi xi nda jen kanijnda, xi tsunire xi
nchja xuta xi tse'e Na'enchana nga fako.
9 'Ba kise son xatsebi:
Ji xi bakinri nga xjube xujun 'ba sijoye sellore,
ngat'a ji xi kjinik'enri 'ba xi kik'esten jinri,
'ba 'ba=tsa'en kik'echjintjaini tuxi kụatsẹ'ẹni Na'enchana yak'a ngajinre
ngatsi'i ntjere xuta xi tjin ngasun'nde,
ko xi nchja kja'e kjuanga en,
ko naxinanda xi tjin,
'ba ko xutare nangi xi tjin.
10 Kui xi kjiñe'en jngu naxinanda xi batexuma,
'ba kui xi kjiñe'en na'mi xi sa'exat'are Na'enchana.
'Ba kuatexumare ngasun'ndio.
11 'Ba sa'e kiskutsejen ngañaạ 'ba kjint'e jnda_rạ 'ñu nkjin ankje xi
tsikinyat'a ngandaire yaxilio ko nga ñujun xi tjindukun 'ba ko nchja chinga
xi kañujun. Tunga 'ñu nkjinnkjin= mani.
12 'Ba ko jngu jnda xi 'ñu inyatsu:
Ki'ndi borrego xi kjinik'en,
Kui= xi bakinre nga kjuinichjire ngat'are kjua'ñure, kjuanyinare,
kjuankjin kakunre, 'ba ko nga'ñure.
Ngatja'yakun kui, ngatjanichjire, 'ba ngatasakure kjuaje.
13 'Ba nde kjint'e jnda_rạ ngayéje xi kitsa'en Na'enchana ngank'aa, nga-
sun'ndio, ngi'ndere t'anangiu 'ba ko ngajin ndachikun, nga 'bi inyatsu:
Ki'ndi borrego ko xi tijñasun yaxilio,
kui xi ngatjanichjire 'ba ngatja'yakun,
'ba kui xi ngatasakure kjuaje ko kjua'ñu ka'nda ngantsjai nixtjin.
14 'Ba nga ñujun xi tjindukun kitsu: “¡'Ba ngatjama!” 'Ba nchja chinga xi
kañujun tsinyakunch'in 'ba kitsichjire Ki'ndi borrego ko xi tijñasun yaxilio.

6

Sello xi yatu mani

1 'Ba tsa'biạ nga kitsijoya Ki'ndi borrego sello xi titjun, 'ba kjint'iạ nga
kinchja jngu xi ñujun tjindukun. 'Ba jndare, 'batsa'en nu'yare joni nga fane
cho'on. 'Ba kitsu: “¡Jabi!”
2 'Ba 'batsa'en kiskutsijiạn 'ba tsa'biạ jngu chakabayu tiba. 'Ba xi tijñakjare
tjiubabiu ya'a jngu arco. Kika'ere jngu corona 'ba 'etju nga titsa'en 'ba tuxi
sa'en ngisani.
3 'Ba kionga kitsijoya ngani Ki'ndi borrego sello xi majóni, kjint'iạ nga
kinchja xi majóni xi tjindukun 'ba kitsu: “¡Jabi!”
4 'Ba 'batsa'en 'etju ngani kja'e chakabayu, jngu xi ini kji'i. 'Ba xi tijñakjare
tjiubabiu, kika'ere jngu espada je. 'Ba nde kika'ere kjua'ñu nga kjua'axin
kjuaxiu xi tjin ngasun'ndio, tuxi sik'enkañani xinkjin xuta.

5 'Ba kionga kitsijoya ngani Ki'ndi borrego sello xi majánni, kjint'e ngañaą nga kinchja ngani xi majánni xi tjindukun 'ba kitsu: “¡Jabi!” 'Ba 'batsa'en kiskutsijiąn 'ba tsa'bią jngu chakabayu jma. 'Ba xi tijñakjare tjiubabiu ya'a jngu nisu chụbą.

6 'Ba ngajinre nga ñujun xi tjindukun kjint'ią jngu jnda xi kitsu: “Jngu kilo trigo asa ján kilo tu cebada 'batjin chjire jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin tsa'exa. Tunga bi nikjetsin tsujmi ntje uva ninga olivo.”

7 'Ba kionga kitsijoya Ki'ndi borrego sello xi mañujunni, kjint'ią jndare xi mañujunni xi tjindukun nga kitsu: “¡Jabi!”

8 'Ba 'batsa'en kiskutsijiąn 'ba tsa'bią jngu chakabayu xi sinenda kji'i. 'Ba xi tijñakjare tjiubabiu, kui xi Kjuabeya 'mi, 'ba ngastun tjen xi Nga'ndere mik'en 'mi. 'Ba kika'ere kjua'ñu nga kuatexumare jngu yá xi ñujun ya ka'a xuta xi tjin ngasun'ndio, tuxi sikjesunni ko kjuachan, kjindia, chi'in 'ba ko tjiuba ts'en xi tjin ngasun'ndio.

9 'Ba kionga kitsijoya Ki'ndi borrego sello xi ma'ónni, tsa'bią ngi'ndere altar isennixtjinre xuta xi kjinikjesun ngat'are nga kitsikja'axtiuya enre Na'enchana 'ba ngat'are nga kitsuyakixi ngat'are kui.

10 'Ba ko jngu jnda xi 'ñu kinchja nga kitsu: “Ji Na'en xi tsje 'ba xi kjuakixi=, ¿kjia'a=ñu 'nda si'an_ri kjua xuta xi tjin ngasun'ndio 'ba singojo_ri kjuabeyanį?”

11 'Ba sa'e 'batsa'en nga jngu jngu kika'ere najñu tiba. 'Ba kik'inre nga tu chuba nixtjin sikja'aya ngisa, ka'nda nga kjuechu xkire xuta xi nts'e mani, xi 'ba nde tsa'exat'are Cristo 'ba xi 'ba nde 'batsa'en tjinnere nga kjuinik'en joni kui.

12 'Ba kionga kitsijoya Ki'ndi borrego sello xi majonni, kiskutsijiąn 'ba kuán jngu chon xi 'ñukjin. Kuajma tsu'biu joni najñu xi jma nistjen nistjen. 'Ba kua'ini na'enso joni jin.

13 'Ba sa'e niñu xi tjin ngank'aa tsixungi t'anangiu jo ma nga bixungi tu chi'ndere ya higuera kionga tsiteya jngu ntjo xi 'ñu.

14 'Ba ngank'aa kichaja joni jngu xujun xi s'ekuya. 'Ba ngayéje nindu ko isla kiteya nga'ndere nga kitjuxin ña tjindu tsakaiñu.

15 'Ba sa'e rey xi tjin ngasun'ndio ko xuta titjun, xi ngakure chasoldadu, xuta nyina, nchja xi tjinre kjua'ñu 'ba ko ngatsi'i xuta ninga chu'nda xi tsindaą ninga xi bi chu'nda kik'endu'mo kioña tixa ngi ngijo 'ba ngajin naxire nindu.

16 'Ba 'bi kitsure nindu ko naxiu: “Tixuneni 'ba tik'endu'monią, tuxi bi skueninį xi tijñasun yaxilio 'ba tuxi bi xianią kjuastire Ki'ndi borrego.

17 Ngat'a je= ja'e nixtjin nga kuakutsejen kjuastire xi niki 'ñu=, ¿'ba 'yá= xi kụan xukjuakore?”

7

Xuta xi tse'e Israel xi kis'et'are chubare Na'enchana

1 'Ba nga je kuánni kibiu, tsa'bią ñujun ankje xi inyanduju nga ñujun ngatere ngasun'ndio. Xi inya'bechjare ntjo xi ndibani nga ñujun ngatere ngasun'ndio, tuxi bi nde kuisetjenni ntjo ngasun t'anangiu ninga ngajin ndachikun ninga nga'a ya xi tjin ngasun'ndio.

2 'Ba tsa'be ngañaą kja'e ankje xi tjindibani ngitutsian. Xi ya'a sellore Na'enchana xi tijñakun. 'Ba ankjebiu 'ñu kiski'ndayare ankje xi ñujun xi kika'ere kjua'ñu nga sikjetsun t'anangiu ko ndachikun tsakaiñu.

3 'Ba 'bi kitsure: “Bi ba'e'ndio nga ntjo sikjetsun t'anangiu ko ndachikun
'ba ko ya xi tjin, yejerañu kje s'et'aáre chu̱ba̱re Na'enchana stjen xuta xi tse'e
kui.”
4 'Ba kjint'ia̱ jó tjin kuán xi kis'et'a chu̱ba̱, jngu sientu ko yachan ñujun mi
kuán ngajinre ngatsi'i ntjere Israel xi tejó ka'a mani.
5 Kis'et'a chu̱ba̱ tejó mi xi ja'eni ntjere Judá, tejó mi xi tse'e Rubén, tejó mi
xi tse'e Gad,
6 tejó mi xi tse'e Aser, tejó mi xi tse'e Neftalí, tejó mi xi tse'e Manasés,
7 tejó mi xi tse'e Simeón, tejó mi xi tse'e Leví, tejó mi xi tse'e Isacar,
8 tejó mi xi tse'e Zabulón, tejó mi xi tse'e Kuse, 'ba tejó mi xi tse'e Benjamín.

Xutankjin xi yaja najñu tiba

9 Nga je kuán kibi, kiskutsijia̱n 'ba tsa'be ngañaa̱ 'ñu nkjin xuta xi ni'yá
ma 'bexki. Kui xi ndibanire ngayéje nangi xi tjin, ngayéje ntjere xuta xi
tjin, ngayéje naxinanda xi tjin, ko xuta xi kja'e kjuanga en nchja. Xi inya
ngankjain yaxilio 'ba ngixkun Ki'ndi borrego. Yaja najñu tiba 'ba ya'a xkajen
ngayeje.
10 'Ba ko jngu jnda xi 'ñu inyakji'ndaya nga inyatsu:
¡Ki'ndi borrego ko Na'enchana xi tijñasun yaxile,
kui xi tsik'angina!
11 'Ba ngatsi'i ankje inyanduju ngandaire yaxilio, nchja chinga xi kañujun
'ba ko nga ñujun xi tjindukun. 'Ba kitsikindi nkjain ankjebiu ngankjain
yaxilio nga kitsichjire Na'enchana.
12 'Ba kitsu:
¡'Ba ngatjama!
Nikixiyaña nga Na'enchana tjinre kjuaje, kjua'ñu, nga'ñu 'ba ko kjuankjin
kakun.
Ngatjanichjire, ngatja'yakun 'ba ngataba'ere kjuanda ka'nda ngantsjai nix-
tjin.
¡'Ba ngatjama!
13 'Ba sa'e jngu nchja chinga xi kañujun tsiningiyana̱:
—¿'Yá= xuta xi yaja najñu tiba? 'Ba ¿ñá= jendibani?
14 —Ji= xi 'ye, na'en —kixin_ra̱.
'Ba kui kitsuna̱ ya'a:
—Kui= xi je ja'axtiu kjuanima xi 'ñu. Xi je yane 'ba kitsitiba najñure nga ko
jinre Ki'ndi borrego.
15 Kui= kjua inyani ngankjain yaxilere Na'enchana 'ba nga nixtjin nga
nistjen inyatsa'exat'are Na'enchana ngaya ningure. 'Ba xi tijñasun yaxilio,
kui= xi k'uejñajinre 'ba sikuenda xutabiu.
16 Bi nde kuabojonire, ninga bi nde kuaxindanire, ninga bi nde kuakanire
tsu'biu, ninga bi nde sistinire ndabo ngayeje.
17 Ngat'a Ki'ndi borrego xi sejña tiñare yaxilio, kui= xi sikuenda joni chut-
sanga 'ba kueko ña tjin nanda xi tsjare kjuabenichun xuta. 'Ba Na'enchana
sixijun yeje ndaxkun nga jngu jngu.

8

Sello xi mayatuni

1 Kionga kitsijoya ngani Ki'ndi borrego sello xi mayatuni, masenru hora
jña kuachun ngank'aa.
2 'Ba tsa'bia̱ yatu ankje xi inya ngixkun Na'enchana. Xi kika'ere yatu tjio.

3 'Ba sa'e ja'e kja'e ankje xi ja'ekasen ngankjain altar. Ya'a jngu nisu xi oro ni ña tiya tsajmi xi nda jen kanijnda. 'Ba tse tsajmi xi nda jen kanijnda kika'ere, tuxi sik'atjijinkonire xi nchja ngatsi'i xuta xi tse'e Na'enchana nga fako, nga sjare chje Na'enchana ngasun altar xi oro ni xi kjijña ngankjain yaxilio.
4 'Ba nį'ndire tsajmi xi nda jen kanijnda xi ts'atjijinkoni xi nchja xuta xi tse'e Na'enchana nga fako 'etjuni nisu xi tjiya ntsja ankje 'ba echu ña tijña Na'enchana.
5 'Ba sa'e ankje kiskjebe nisubiu 'ba kitsitse ndi'i x'i xi tjindusun altar 'ba 'etsojo ngasun t'anangiu. 'Ba jane cho'on, kjinu'yare si'a, tsa'na ndi'i cho'on 'ba kuán chon ngayeje.

Tjio

6 'Ba tsik'endunda ankje xi yatu nga sikjane tjiore.
7 'Ba ankje xi titjun kitsikjane tjiore, 'ba kititsojo ngasun t'anangiu tsindijo ko ndi'i xi ts'atjijinkoni jin. 'Ba kití jngu yá xi ján ya ka'a t'anangiu, jngu yá xi ján ya ka'a ya xi tjin 'ba ko ngayéje xka xkjuen xi tjin.
8 'Ba ankje xi majóni kitsikjane tjiore, 'ba kichanikja'ajin ndachikun tsajmi xi 'bakji'i joni jngu ngijñacha xi 'ñu je xi titί, 'ba jin kuán jngu yá xi ján ya ka'a ndachikun.
9 'Ba jngu yá xi ján ya ka'a xi tjindukun ngajin ndachikun jesun, 'ba kjinikjekjua jngu yá xi ján ya ka'a barku xi kio tjin ngayeje.
10 'Ba ankje xi majánni kitsikjane tjiore, 'ba jngu niñu xi 'ñu je xi 'batsa'en titi joni ndi'i xi s'ekuya jendibani ngank'aa 'ba ja'ekejenjin jngu yá xi ján ya ka'a ndajio 'ba ngajinre ña titju nanda.
11 'Ba niñubiu Sja 'mi, 'ba kuasja jngu yá xi ján ya ka'a nando. 'Ba nkjin xuta jesun ngat'a kjinisja nando.
12 'Ba ankje xi mañujunni kitsikjane tjiore, 'ba kjinikjetsun jngu yá xi ján ya ka'a tsu'biu, jngu yá xi ján ya ka'a na'enso 'ba jngu yá xi ján ya ka'a niñu xi tjin. 'Ba 'batsa'en kis'ejñu jngu ka'a tsu'biu, na'enso ko niñu. Bi nde kitsitsejenni jngu yá xi ján ya ka'a nga nixtjin 'ba jngu yá xi ján ya ka'a nga nistjen.
13 'Ba sa'e kiskutsijiạn 'ba kjint'e jnda_rạ jngu tjiuja xi titutjen ngank'aa. 'Ñu kiski'ndaya nga 'bi titsu: "¡Nimaxuni, nimaxuni, nimaxuni xuta xi tjin ngasun'ndio, nga kjuane tjio xi yak'a, xi je mején sikjane ankje xi ngiján kichojo!"

9

Tjio xi ma'ónni

1 'Ba ankje xi ma'ónni kitsikjane tjiore, 'ba tsa'biạ jngu niñu xi jendibajenni ngank'aa nga ja'ekejensun t'anangiu. Xi kika'ere llavere nga'nde ña 'ñu nanga tixa.
2 'Ba kionga kiskjex'a nga'nde ña 'ñu nanga tixa, 'etjunijin nį'ndi joni ni'ndi xi 'betjure jngu horno xi 'ñu je. 'Ba ni'ndi xi 'etjuni nga'nde ña 'ñu nanga tixa, kui xi 'echjare ndabare tsu'biu 'ba kitsijñu ntjo.
3 'Ba ngajin nį'ndibiu 'etjujinni naxkajndi xi ja'etsejin t'anangiu. 'Ba kika'ere kjua'ñu joni kjua'ñu xi tjinre chanuya xi tjin ngasun'ndio.
4 'Ba kis'enere nga bi sikjetsun ngijña xi tjin t'anangiu ninga tsajmi xi xkjuen kun ninga ya xi tjin. Tu kui sani si'onre xuta xi bi kis'et'a stjen chubạre Na'enchana.
5 Tunga bi kika'e'ndere nga sik'en xuta, tu kui sani nga ón sa sjare chạjan. 'Ba chạjan xi sjare, jo=ni chạjan xi tsja chanuya kionga kjinere xuta.

6 'Ba kui nixtjinbiu xuta kuangisjai kjuabeya, tunga bi kụasjaire. Kụamejénre kueya, tunga kjuabeyo kuasent'axinre.
7 'Ba naxkajndibiu 'batsa'en matsejen joni chakabayu xi je kis'enda nga kuaje kjuachan. 'Ba nindaku titsusunre joni corona xi oro ni, 'ba nkjain 'batsa'en matsejen joni nkjain xuta.
8 'Ba ntsja ku, jo=ni ntsjare yanchjin. 'Ba nde'ñu jo=ni nde'ñu tjiuxa.
9 'Ba tsajmi xi tji'more nisinre jo=ni kicha. 'Ba nga tutjen 'batsa'en fane jngare jotsa'en fane nga 'ñu nkjin chakabayu ko carreta inyamangatsanga nga inyafi kjuachan.
10 'Ba ndets'in tjinre nindu joni xi tse'e chanuya 'ba tjin=re kjua'ñu nga ón sa sjare chajan xuta.
11 'Ba xi batexumare naxkajndibiu, kui= ankje xi tijña nga'nde ña 'ñu nanga tixa. Xi Abadón 'mi nga en hebreo, 'ba nga en griego Apolión 'mi.
12 Je= ja'a kjuana'en xi titjun, tunga ngijó chaja ngisa.

Tjio xi majonni

13 'Ba ankje xi majonni kitsikjane tjiore, 'ba kjint'e_ra jngu jnda xi kinchja ngamasenre turú xi ñujun mani xi tjindusun nga'nyure altar xi oro ni xi kjijña ngixkun Na'enchana.
14 'Ba jndabiu 'bi kitsure ankje xi majonni xi ya'a tjio: “Chjundai nga ñujun ankje xi tjitsut'a'ñu ngandaire ndaje xi 'ñu je xi Eufrates 'mi.”
15 'Ba meni kichjunda ankje xi ñujun, tuxi sik'enni jngu yá xi ján ya ka'a xuta xi tjin. Ngu tu kui xa kis'endani nga 'ba sa'en kui chubabiu, nixtjinbiu, sa 'ba ko nu.
16 'Ba kjint'iạ jó tjin kuán chasoldadu xi tjenngire xi tjindukjare chakabayu: jó sientu millón kuán.
17 'Ba joni tsa ngaya chini 'batsa'en tsa'biạ chakabayu ko xi tjindukjare. 'Ba 'bi kun xi tjindukjare: nisinre kji'more ko kicha xi 'batsa'en ini kji'i joni ndi'i, 'ba asu joni jacinto, 'ba sine joni asufre. 'Ba nindaku chakabayu 'ba kun joni ku tjiuxa. 'Ba ts'a inya'betju ndi'i, nị'ndi ko asufre.
18 'Ba jngu yá xi ján ya ka'a xuta jesun ngat'are nga ján kjuana'enbi xi 'etju ts'a chakabayu, xi ndi'u, ni'ndiu ko asufre.
19 Ngat'a kjua'ñure chakabayu kis'e nga'a ts'a, tunga ndets'in kis'ere kjua'ñu ngayeje. Ngu ndets'in jo kun tjiuye, 'ba ko nindaku tsi'onnire xuta.
20 Tunga xuta xi ts'angiu, xi bi kjinik'en ngat'are kjuana'enbiu, bi kuamejénre kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre nga tsikinyat'axinre na'en xi 'endakoni ntsja. Tusa janda kitsichjire isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu ko na'en xi kuandakoni oro, plata, bronce, ndiojo 'ba ko ya xi bi matsejenre ninga bi nt'e 'ba ninga bi ma fi.
21 'Ba ninga bi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre ngat'are nga tsik'en xuta, nga tsa'en kjuacha, kjuachajngi 'ba nga tsa'en cheje.

10

Ankje xi ya'a xujun chi xi ts'atjijunni

1 'Ba tsa'be ngañaạ kja'e ankje xi 'ñu tjinre kjua'ñu, xi jendibajenni ngank'aa. Xi ts'atjijunre yufi 'ba jngu cha'ya tijñasun nindaku. 'Ba nkjain titsitsejen joni tsu'biu, 'ba ndsaku matsejen joni xjo xi xinyangire ni'ya xi tití.
2 'Ba ngaya ntsja kjiya jngu xuju chi xi je kjitjundaya. 'Ba yasensun ndsaku kixi ndachikun 'ba ndsaku skjun yasensun t'anangiu.

3 'Ba 'ñu kiski'ndaya jotsa'en nu'yare jndare tjiuxo nga xuyare. 'Ba nga kiski'ndaya, yatu cho'on jane.
4 'Ba kionga je jane cho'on xi yatu, je si'indaą tsakaiñu, tunga kjint'ią jngu jnda xi jendibani ngank'aa xi kitsunạ: “T'ejña'mai xi kitsu cho'on xi yatu 'ba bi ni'indi enre.”
5 'Ba jaskan ankje xi jngu ndsaku sejñasun ndachikun 'ba xi jngu sejñasun t'anangiu yejennk'a ntsja kixi.
6 'Ba kitsja'enre nga ko ja'enre xi tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin, xi kitsa'en ngank'aa ko mé= xi tjin kio, t'anangiu ko mé= xi tjin kio, 'ba ko ndachikun ko mé= xi tjin kio. 'Ba kitsu: “Je bi nde k'uandaya ngisanire Na'enchana.
7 Ngat'a nga je kjua'e nixtjin nga sikjane tjiore ankje xi mayatuni, kio= kụajngukjin xi 'ejña'mo Na'enchana. 'Ba kụan jotsa'en ja'ba je ye'ere nijmi nchja chinga profetare.”
8 'Ba jnda xi ja'ba kjint'e_rą, xi jendibani ngank'aa, jako nganinạ 'ba kitsunạ: “T'in 'ba chjube xujun xi kjitjundaya, xi kjiya ntsja ankje xi jngu ndsaku sejñasunre ndachikun 'ba xi jngu sejñasunre t'anangiu.”
9 Kui kjua kitsitiñat'ani_rą ankjebiu 'ba tsi'a_rą nga sjanạ xujun chibiu. 'Ba kitsunạ: “Chjube 'ba chine. Nga'a ndsu'bai kụan joni ntsjen, tunga ngaya ngats'ai sja kụan.”
10 'Ba 'batsa'en kiskjebiạ xujun chibiu xi kjiya ntsja ankje 'ba kiskiniạ. Nga'a ndsu'baạ joni ntsjen kuán, tunga nga je kitjujiạn, sja kuán ngaya ngands'aạ.
11 'Ba jaskan kik'innaạ: “Tjinne=re nga 'ba nde sikja'axtiuya ngani mé= xi 'enda Na'enchana ngat'are nkjin ntjere xuta, naxinanda, xuta xi nchja kja'e kjuanga en 'ba ko reyre.”

11

Xuta xi jó xi sikixiya ngat'are Na'enchana

1 'Ba kika'enạ jngu ya chụbạ xi 'ba kji'i joni yanaxu, 'ba 'bi kik'innaạ: “T'in 'ba t'echubai ningure Na'enchana ko altare. 'Ba t'exki jó tjin mani xi kio inyatsichjire Na'enchana ngayeje.
2 Tunga bi 'bechubai nga'nde xi tijña ngandetsinre ningu, ngat'a kui= nga'ndebiu xi kitsa'ere naxinanda xi bi makjainre ngat'are Na'enchana. Xi yachan jó sa kuinyane naxinanda tsje.
3 'Ba an sikasiạn jó xi sikixiya ngat'anạ. Xi kuaja najñu kjue 'ba sikja'axtiuya ennạ nde 'batjinni jngu mi ko jó sientu yachute ko te nixtjin.”
4 Ngojó xutabiu, kui ngojó ya olivo 'ba ngojó tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara xi inya ngixkun Na'enre ngasun'ndio.
5 'Ba tsa tjin xi mejénre si'onre xutabiu xi jó, ndi'i= k'uetju ts'a xi kuaka xi mastike. 'Ba=tsa'en kjuinik'en tu'yañu xi mejénre si'onre.
6 Kui= xi kika'ere kjua'ñu nga k'uechja ngank'aa, tuxi bi nde kua'ani tsi jotjin nixtjin kua'ndayare nga sikja'axtiuya enre Na'enchana. 'Ba=nde kika'ere kjua'ñu nga sa'en nga nando kụan jin 'ba nga sikasenre ngasun'ndio ngayéje kuya kjuanima. Kụan 'ba sa'en jotjin ndiya mejénre.
7 'Ba kionga je kụajngu xare ngojó xi tsikixiya ngat'anạ, kui tjiuba xi ndibanijin nga'nde ña 'ñu nanga tixa, kui= xi skjanko, sa'enre 'ba sik'en.
8 'Ba s'ẹndu yojore mik'ion ngaya ndiya tere naxinanda jio, ña 'ba nde kis'et'a kru Na'enre. Xi tsure xuta naxinanda “Sodoma” 'ba ko nangi “Egipto” joni kusun.

9 'Ba ján nixtjin masen kuekutsejen'a yojore mik'ion ngatsi'i xutare naxinanda xi tjin, ntjere xuta xi tjin, xi nchja kja'e kjuanga en, 'ba ko xutare nangi xi tjin. 'Ba bi sja'nde nga s'eyanijin yojore ngayeje.
10 'Ba ngatsi'i xuta xi tse'e ngasun'ndio tsja kụanre ngat'are kjuabeyare. S'ẹre kjuatsja 'ba sjakañare kjuatjo xinkjin, ngat'a je jesun nchja chinga profeta xi jó xi kitsjare kjuasti.
11 Tunga nga je ja'a ján nixtjin masen, Na'enchana kitsja nga'ñu nganire xutabiu 'ba kitsik'endukun ngani. 'Ba tsisetjen ngani, 'ba ngatsi'i xi tsabe 'ñu kitsakjun.
12 'Ba 'batsa'en ngojó xi tsikixiya ngat'are Na'enchana kjint'e jngu jnda xi 'ñu tinchja, xi jendibajenni ngank'aa xi kitsure: "¡Ndibanijiun nga'e!" 'Ba jngu yufi tjenjin nga kinijinko ngank'aa yejerañu xi mastike kiskutsejen'a.
13 'Ba ndekuini chubabiu ja'a jngu chon xi 'ñu, 'ba jekjua jngu yá ya xi mateni naxinando. 'Ba yatu mi xuta jesun. 'Ba xuta xi ts'angi 'ñu kitsakjun 'ba kitsikixiya nga tjinre kjuaje Na'enchana xi tijña ngank'aa.
14 Je ja'a kjuanima xi majóni, tunga je matiña xi majánni.

Tjio xi mayatuni

15 'Ba ankje xi mayatuni kitsikjane tjiore, 'ba kjinu'yare ngank'aa nkjin jnda xi 'ñu kinchja nga kitsu:
Ngasun'nde ña yatexuma xuta,
je kuán nga'nde ña batexuma Na'enchana ko Cristore,
'ba kuatexuma ka'nda ngantsjai nixtjin.
16 'Ba nchja chinga xi kañujun xi tjindusun yaxilere ngixkun Na'enchana kitsikindi nindaku 'nda t'anangiu 'ba kitsichjire Na'enchana
17 'ba 'bi kitsu:
Teba'e=rị kjuanda, ji Nainị,
Na'en xi tijña 'ba tsik'ejña,
xi tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin.
Ngat'a je tenichjen kjua'ñuri xi je,
'ba je te'betuts'in_ri nga tebatexumai.
18 'Ba je= kuastire naxinanda xi tse'e ngasun'ndio,
tunga je= ja'e nixtjin nga kuakui kjuastiri xi je,
chụbạ nga kụanre kjua xuta xi je jesun,
'ba kua'eri chjire xi 'bakore xuta xi tsiji,
nchja chinga profeta ko xuta tsje xi tsiji
'ba ko ngatsi'i xi bekun ja'enri,
ninga xi tjinre kjua'ñu ninga xi nịmạ.
'Ba sikjeni xi inyatsikjetsun ngasun'ndio.
19 'Ba 'batsa'en kitju'i ningure Na'enchana xi kjijña ngank'aa, 'ba ngaya ningu kji'yare kaxa xi bakutsejen nga Na'enchana 'endako kjua xuta xi tse'e. 'Ba tsa'na ndi'i cho'on, 'ba kis'e si'a, jane cho'on, kuán jngu chon, 'ba 'ñu tsa'a tsindijo.

12

Chjun ko tjiuye xi yatu ku

1 'Ba jaskan kuatsejen ngank'aa jngu chuba je xi yakutsejen mé= xi kụan. Kji'yare jngu chjun xi ts'atjijunre tsu'biu joni najñu, 'ba na'enso kis'ejña ngi ndsaku, 'ba tejó niñu tjisunre nindaku joni corona.
2 'Ba tji'yamore 'ba chajanre ki'ndiu tikji'ndayako. Tifa'a kjuanima nga s'ẹre ki'ndi.

3 'Ba jaskan kuatsejen ngani ngank'aa kja'e chuba xi yakutsejen mé= xi kụan. Kji'yare jngu tjiuye je xi ini kji'i. Xi tjinre yatu nindaku 'ba te turu, 'ba jngu corona tjisunre nga jngu jngu nindaku.
4 'Ba ko ndets'in kiskjefejenya jngu yá xi ján ya ka'a niñu xi tjin ngank'aa 'ba kiskanikja'a ngasun t'anangiu. 'Ba tjiuyebiu xi yatu ku tsakasen ngixkun chjunbiu xi je mején s'ẹre ki'ndi, tuxi skineni ki'ndiu kionga je tsin.
5 'Ba chjunbiu kis'ere jngu ki'ndi xi'in. Xi je 'batjinni nga kuatexumare ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio ko jngu yaníse xi kicha kuandani. Tunga ki'ndiu kitukja'axin 'ba kichanire Na'enchana ña nga tijña yaxilare.
6 'Ba chjunbiu tsanga 'ba kiji nangi t'axin ña Na'enchana 'endare jngu nga'nde, tuxi kio satesinnire jngu mi ko jó sientu yachute ko te nixtjin.
7 'Ba jaskan kis'e jngu kjuachan ngank'aa, ña ankje xi Miguel 'mi ko ankje xi tjenko kiskjanko tjiuye xi yatu ku. 'Ba kiskjan tjiuyebiu ko ankje xi tjenko,
8 tunga kitsichaja tjiuyebiu 'ba bi nde kuán tsik'endu ngisani ngank'aa.
9 Ngu tsichuxje tjiuye jebiu, tjiuye chingo xi chanayi 'mi, xi 'ba nde Satanás 'mi ngayeje, xi 'bonachare ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio. Kui 'ba ko ankjere tsichujenngi ngasun'ndio.
10 'Ba 'batsa'en kjint'e_ra jngu jnda xi 'ñu kinchja ngank'aa xi 'bi kitsu:
Nganda'e sik'angi= Na'enchana xuta xi tse'e,
kuakutsejen kjua'ñure 'ba kuatexuma,
'ba Cristore sikjen kjua'ñure.
Ngat'a je= tsichuxjejin xi baneje nts'ia,
xi nga nixtjin nga nistjen baneje ngixkun Na'enchana.
11 Ngat'are jinre xi 'esten Ki'ndi borrego kitsa'en nts'ia,
'ba ngat'are en xi kui kitsuyakixi,
ngat'a bi kitsakjun nga kueya.
12 'Bamani titsja_ru yojonu xi tetsubo ngank'aa.
Tunga nimaxunu jun xi tetsubo t'anangiu
'ba ngajin ndachikun,
ngat'a je ja'ejenkunnu chanayiu,
'ba 'ñu kuastire,
ngat'a be= nga chuba nixtjin tijña ngisare.
13 'Ba nga je tsabe tjiuye jebiu nga je kichanikja'ajen ngasun t'anangiu, kitjenngi chjun xi kis'ere ki'ndi xi'in.
14 Tunga kika'ere chjunbiu jó jnga joni xi tse'e tjiuja tse, tuxi kụan kuasent'axin kjinnire tjiuye jebiu nga stutjen nga'nde xi je kis'endare nangi t'axin ña sạtesinre ján nu masen.
15 'Ba sa'e ts'a tjiuye jebiu ts'axje nanda joni jngu ndaje, tuxi nandabiu skjefeni chjunbiu.
16 Tunga t'anangiu tsakaseko chjunbiu. Ngu kitju'i jngu ngojo nangiu ña ja'as'en ndaje xi ts'axje ts'a tjiuye jebiu.
17 'Ba meni 'ñu kuastike tjiuye jebiu chjunbiu 'ba kiskjanko ntjere xi yak'a, xuta xi tsik'etjusun kjuatexumare Na'enchana 'ba xi kixi 'bejñatjo xi kitsuya Jesucristo.
18 'Ba tjiuye jebiu tsik'ejña ndai ndachikun.

13

Tjiuba xi jó

1 'Ba tsa'bia jngu tjiuba xi ti'betukajin ndachikun xi yatu mani nindaku 'ba te mani turúre. 'Ba nga jngu jngu turúre titsusunre corona. 'Ba nde nga jngu jngu nindaku tjitsut'a ja'en xi ch'o tsure Na'enchana.

2 'Ba tjiuba xi tsa'biạ 'ba= kji'i joni tjiuxa. 'Ba ndsaku 'ba= kun jo=ni ndsaku oso, 'ba ts'a jo=ni ts'a tjiuxa. 'Ba tjiuye jio kitsjare tjiubabiu kjua'ñure ko yaxilere 'ba ko xare, tuxi kuatexumani.

3 'Ba tsa'biạ nga kjini'onre jngu nindaku tjiubabiu 'ba 'batsa'en 'yare joni tsa sik'enre tsakaiñu, tunga je kuanda ña onre. 'Ba meni ngatsi'i xuta xi tse'e ngasun'ndio kuakunre 'ba kitjenngi tjiubabiu.

4 'Ba kitsichjire tjiuye jebiu, ngat'a je kitsjare kjua'ñure tjiubabiu nga kui kuatexuma. 'Ba 'ba nde kitsichjire tjiubabiu nga 'bi kitsu: “Ni'yá tjinre kjua'ñu xi 'batsa'en je joni xi tse'e tjiubabiu. Ni'yá kụan skjanko 'ba sa'enre.”

5 'Ba kika'e'ndere tjiubabiu nga kụan nk'a k'uaxje yojore ngat'are kjua'ñure 'ba nga kuinchja en xi ch'o tsure Na'enchana. 'Ba kitsa'ere kjua'ñu nga yachan jó sa kuatexuma.

6 'Ba meni kinchja en xi tsi'onre Na'enchana. Ch'o kitsure ja'enre Na'enchana ko nga'nde ña tijña 'ba ko ngat'are ngatsi'i xi tjin ngank'aa.

7 'Ba nde kika'e'ndere nga skjanko xuta tsje xi tse'e Na'enchana 'ba nga sa'enre. 'Ba kika'ere kjua'ñu nga kuatexumare ngatsi'i ntjere xuta xi tjin, naxinanda xi tjin, xutare nangi xi tjin 'ba ko xuta xi nchja kja'e kjuanga en.

8 'Ba ngatsi'i xuta xi tse'e ngasun'ndio, xi bi kua'indut'a ja'enre xujunre Ki'ndi borrego xi kjinik'en, kitsichjire tjiubabiu. Ngat'a nga kje majín ngasun'ndio, ngatsi'i xi k'uendukunntsjai kua'indut'a ja'enre xujunre Ki'ndi borrego.

9 Xi tjin ñojon ngatasen ñojon.

10 Xi je 'batjinni nga nduya kuaje,

kui= xi kuaje nduya.

'Ba xi je 'batjinni nga kicha kjuinik'enkoni,

kui= xi kicha kueya=ni.
Kio= machjen nga xukjuakore xuta tsjere Na'enchana 'ba nga kixi inya ngat'are kjuamakjainre.

11 'Ba jaskan tsa'be ngañaạ kja'e tjiuba xi ti'betukanijin nangiu. Tjinre jó turu joni tse'e ki'ndi borrego, tunga 'batsa'en nchja joni tjiuye jio.

12 'Ba tjinre ngayéje kjua'ñure tjiuba xi titjun 'ba tibatexuma ngixkun. Titsa'en nga xuta xi tse'e ngasun'ndio sichjire tjiuba xi titjun, xi kuanda ña onre xi 'batsa'en 'yare joni tsa sik'enre tsakaiñu.

13 'Ba nde titsa'en kjuakun ya'e, ka'nda ngixkun xuta titsikasenjen ndi'i ngank'aa 'nda t'anangiu.

14 'Ba ngat'are nga kika'e'ndere nga sa'en kjuakun ngixkun tjiuba xi titjun, ti'bonachare xuta xi tse'e ngasun'ndio. 'Ba 'enere xuta nga sinda jngu isenre tjiuba xi tijñakun nisi tsa je kjini'onkonire kicha.

15 'Ba kika'e'ndere tjiuba xi majóni nga sik'ejñakun isenre tjiuba xi titjun, tuxi kụan kuinchjani 'ba 'batsa'en kụan k'uexa nga kjuinik'en ngatsi'i xi bi sichjire kui.

16 'Ba kitsa'en nga s'ẹt'are chụbạ ntsja kixi asa stjen ngatsi'i xuta, xi tjinre kjua'ñu asa xi nịmạ, xi nyina asa xi tsajainre tsajmi, xi xuta ndai asa chu'nda xi tsindaạ.

17 'Ba ni'yá kuán tsatse tsajmi asa yateña tsa tsajainre chubabiu, xi ja'enre tjiubabiu asa numerore ja'enre.

18 Kibi kjuankjin kakun machjenre. Xi mankjinre ngat'axje numerore tjiubabiu, ngat'a kui= xi numerore ja'enre jngu xuta. Kui= xi jon sientu masen ko tjio'on jngu.

14

Ki'ndi borrego ko xi jngu sientu ko yachan ñujun mi

1 'Ba jaskan kiskutsijaan 'ba tsa'bia Ki'ndi borrego nga sejñasun tjengi xi Sión 'mi. 'Ba kio inyat'are jngu sientu ko yachan ñujun mi xuta xi kua'indut'a stjen ja'enre Ki'ndi borrego ko ja'enre Na'enre Ki'ndi borrego.
2 'Ba kjint'e_ra jngu jnda xi jendibani ngank'aa, xi 'batsa'en jane jotsa'en fane ña ntjai nanda asa jotsa'en fane nga 'ñu fane cho'on. Jndabiu jo=ni tsa 'ñu nkjin xuta inyatsikjane najni arpa.
3 'Ba inyase jngu son xatse ngankjain yaxilio, nga ñujun xi tjindukun 'ba ko nchja chinga xi kañujun. Tu'yá kuán kise ngisa sonbiu, tu kui sani xuta xi jngu sientu ko yachan ñujun mi xi ts'angi ngajinre xuta xi tjin ngasun'ndio.
4 Kui xutabiu kui xi bi kitsijndiko yojore yanchjin nga nisa jngu ndiyajín tsik'enduko chjun, xi fitjenngi Ki'ndi borrego tuña ña kui fi. Kui xi ts'angi ngajinre xuta 'ba 'ba= nguyare joni tu xi tjun macha, chje xi ba'ere Na'enchana ko Ki'ndi borrego.
5 Nimé en ndesu kinchja, ngu tsje ngixkun Na'enchana.

En xi kitsu ankje xi ján

6 'Ba jaskan tsa'be ngañaa kja'e ankje xi titutjen ngank'aa nga ndibako jngu en xatse xi bi fet'a. Xi sikja'axtiuyare xuta xi tjin ngasun'ndio, ngayéje naxinanda xi tjin, ngayéje ntjere xuta xi tjin, xutare nangi xi tjin 'ba ko xuta xi nchja kja'e kjuanga en.
7 'Ñu kinchja ankjebiu nga 'bi kitsu: "Chakun Na'enchana 'ba tikixiyo nga kui tjinre kjuaje, ngat'a je= ja'e chubaa nga sa'en kjua. Tichji_ru xi kitsa'en ngank'aa, t'anangiu, ndachikun ko nga'nde ña tju nanda."
8 'Ba jaskan kuatsejen kja'e ankje, xi majóni, xi 'bi kitsu: "Je= kjinikjekjua, je= kjinikjekjua naxinanda je xi Babilonia 'mi, ngat'a kitsa'en kjuachajngi nga mejénre tsitsjare yojore. 'Ba kitsa'en nga naxinanda xi yak'a kjuitjenngi kusunre. 'Ba 'batsa'en kitsich'i ngatsi'i xutare nangi xi tjin ko xanre kjuachajngire."
9 'Ba jaskan kuatsejen ngani kja'e ankje. Xi majánni xi 'ñu kinchja nga 'bi kitsu: "Tsa tjin xi sichjire tjiubabiu ko isenre, asa sja'nde nga s'ẹt'are chubare stjen asa ntsja,
10 kui xi tjinnere nga saku yejere kjuasti jere Na'enchana. 'Ba 'ba kuanre jo mare xi 'bi yeje xan xi bi kichjujen nga'ñure. 'Ba ndi'i ko asufre kjua'ajin kjuanima ngixkun ankje tsjere Na'enchana 'ba ngixkun Ki'ndi borrego.
11 'Ba ni'ndire ndi'i xi tsikja'a kjuanima timijin ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba nga nixtjin nga nistjen tsajain kjuanikja'ayare xi tsichjire tjiubabiu ko isenre 'ba xi sakure chubare ja'enre."
12 Kio= machjen nga bi sikjere kakun xuta tsjere Na'enchana, xi tsik'etjusun kjuatexumare 'ba xi kixi fitjenngi Jesús.
13 'Ba kjint'e_ra jngu jnda xi jendibani ngank'aa xi 'bi kitsuna: "Ti'indi kibi: ¡Ndaxure xuta xi kueya nga tujngu mako Na'enna ba'anire 'nda nganda'e!"
'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana tsu: "Jun. Kui xi sikja'aya ngat'are kjuanima xi kisakure nga 'ñu kitsa'exa. Ngat'a xa xi kitsa'en kuakutsejen 'yá= kuán kui nga kjuechu jan."

Nixtjin nga kuacha xi tjintje ngasun'ndio

14 'Ba jaskan kiskutsijaan 'ba tsa'bia jngu yufi tiba. 'Ba ngasun yufiu tijñasun jngu xi 'batsa'en matsejen joni xuta, 'ba tjisunre jngu corona xi oro ni. 'Ba ngaya ntsja kjiya jngu kicha yojó joni xi machjen nga ti trigo.

15 'Ba ningu xi kjijña ngank'aa 'etjuni kja'e ankje xi 'ñu kinchja nga 'bi
kitsure xi tijñasun yufiu: “Je kuacha xi tjintje ngasun'ndio. Tichakuai kichari
chọn 'ba t'ekui, ngat'a je= ja'e chụbạ nga s'ẹjñatjo chọn.”
16 'Ba 'batsa'en xi tijñasun yufiu tsateko kichare mé= xi tjintje ngasun'ndio,
'ba kis'eku chanre ngasun'ndio.
17 'Ba jaskan 'etju ngani kja'e ankje ningu xi kjijña ngank'aa xi 'ba nde ya'a
jngu kicha yojó ngayeje.
18 'Ba ña kjijña altar 'etju kja'e ankje, xi batexumare ndi'u. Xi 'ñu kinchja
nga 'bi kitsure xi ya'a kicha yojó: “Kicha yojóri tichakoni enre uva xi tjin
ngasun'ndio, ngat'a je= ja'e chụbạ nga sti uva.”
19 'Ba 'batsa'en ankjebiu tsatekoni kicha yojóre uva xi tjin ngasun'ndio,
'eku 'ba 'etsojoya nga'nde ña nits'iungi, xi tsunire nga'nde ña kuakutsejen
kjuasti jere Na'enchana.
20 'Ba kjinits'iungi uvabiu ngandaire naxinando. 'Ba nga'nde ña
kjinits'iungi, jin 'etjuni. 'Ba jiun tsijin jo kji'i nk'a ka'nda ngi'ba chakabayu,
'ba jánru sientu kilómetro nga teya.

15

Ankje xi ya'a kjuana'en xi fet'ani

1 'Ba jaskan tsa'be ngañaạ ngank'aa kja'e chụbạ je xi makunna, xi yaku mé=
xi kụan. Tsa'biạ yatu ankje xi ya'a yatu kjuana'en xi fet'ani, 'ba kionga je
kụan kibiu, je kjuet'a kjuasti jere Na'enchana.
2 'Ba nde tsa'biạ tsajmi xi matsejen joni jngu ndachikun xi chutsin ni
xi ts'atjijinkoni ndi'i. 'Ba ngandaire ndachikun chutsiun inyanduju xuta
xi kiskjanko tjiubabiu 'ba kitsa'enre. Ngat'a bi kitsichjire isenre tjiubabiu
ninga bi kitsja'nde nga kis'et'are numerore ja'enre. Kui xutabiu ya'a najni
arpa xi Na'enchana kitsjare.
3 'Ba inyase sonre Moisés, jngu xi kitsa'exangire Na'enchana, 'ba inyase
sonre Ki'ndi borrego. 'Ba inyatsu:
Ji Nainị, Na'en xi tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin,
'ñu= ya'e xi kjiñe'en 'ba makun=ni.
Kixi 'ba kjuakixi= ndiya xi tsiji.
Ji=ni reyre nangi xi tjín.
4 Ngatsi'i xuta tjinne=re nga sạkjunkeri, Nainị.
Ngatsi'i xuta tjinne=re nga sikixiya nga je ja'enri.
Ngat'a tu ji sani xi tsjekjin.
Ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio kjua'e= ngixkuin nga sichjiri,
ngat'a je= kji'yare nga kixi ñe'en kjua.
5 'Ba nga je kuán kibiu, tsa'biạ nga kichju'i ningu xi kjijña ngank'aa, xi
bakutsejen nga Na'enchana 'endako kjua xuta xi tse'e.
6 'Ba ningu 'etjuni ankje xi yatu xi ya'a kjuana'en xi yatu. Yaja najñu tiba
xi tsje xi tiba'na, 'ba nisinre titsukjare tjiuxinjnde xi oro ni.
7 'Ba jngu xi ñujun xi tjindukun kitsjare nga jngu jngu ankje xi yatu jngu
nisu xi oro ni xi kitse kjuasti jere Na'enchana xi tijñakun ka'nda ngantsjai
nixtjin.
8 'Ba kitse ningu ni'ndi xi jendibanire kjuajere ko kjua'ñure Na'enchana,
'ba ni'yá kuán ja'as'en ningu 'nda nga jet'a kjuana'en xi yatu xi ya'a ankje xi
yatu.

16

Nisu xi inya kjuana'en xi yatu

1 'Ba jaskan kjint'e_rą jngu jnda xi 'ñu kinchja, xi jendibani ningu. 'Ba
kitsure ankje xi yatu mani: “Tangik'estenjiun ngasun'ndio xi inya nisu xi
yatu, xi kjuasti jere Na'enchana.”
2 'Ba meni ankje xi titjun kik'estensun t'anangiu xi inya nisure. 'Ba xuta xi
kis'et'are chubare tjiubabiu 'ba xi kitsichjire isenre, kuatsejenne tse xi ch'o
xi tsikja'a 'ñu tse kjuanima.
3 'Ba jaskan ankje xi majóni 'estejin ndachikun xi inya nisure. 'Ba
ndachikun jin kuánni joni jinre xuta mik'en. 'Ba jesun ngayéje xi tjindukun-
jin ndachikun.
4 'Ba jaskan ankje xi majánni 'estejin ndajio ko nga'nde ña tju nanda xi inya
nisure. 'Ba jin kuán.
5 'Ba kjint'ią nga 'bi kitsu ankje xi batexumare nando: “Ji, Na'en, xi tsjekjin
xi tijña 'ba tsĩk'ejña, kixi= teñe'en nga 'bitsa'en teñe'en kjua.
6 Ngat'a kui xutabiu 'esten jinre xuta tsjeri 'ba ko tse'e profeta. 'Ba
nganda'e, ji kjiñe'en nga tjinnere k'ui jin. 'Ba=tsa'en machjenre.”
7 'Ba nde kjint'e_rą ngijngu jnda xi jendibani ña tijña altar xi 'bi kitsu: “Jun,
Na'en, xi tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin, ji xi kixi ñe'en kjua nga ko fani kjuakixi.”
8 'Ba jaskan ankje xi mañujunni 'esten ngasun tsu'biu xi inya nisure. 'Ba
kitsa'en nga tsu'biu nga ko ndi'i kuakakoni xuta.
9 'Ba 'ñu kití xuta ngat'are ndi'u, tunga ninga 'ba kuánre, bi kitsik'antjaiya
kjuafa'etsjenre 'ba bi kitsikixiya nga Na'enchana tjinre kjuaje. Tusa ch'o kit-
sure ja'enre Na'enchana xi tjinre kjua'ñu nga sja asa skja'axin kjuana'enbiu.
10 'Ba jaskan ankje xi ma'ónni 'esten xi inya nisure ngasun yaxile ña
batexuma tjiubabiu. 'Ba kuajñu yeje ña batexuma tjiubabiu. Kiskineya
najenre xuta ngat'are kjuanima xi inyafa'a.
11 Tunga tojo bi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre ngat'are kjuach'o xi iny-
atsa'en. Tusa ch'o kitsure Na'enchana xi tijña ngank'aa ngat'are kjuanima
xi inyafa'a 'ba ngat'are tse xi yajun yojore.
12 'Ba jaskan ankje xi majonni 'estejin ndaje je xi Eufrates 'mi xi inya
nisure. 'Ba ndajio kixi, tuxi skjex'a'ndenire nga kjua'e nchja rey xi ndibani
ngituts'ian.
13 'Ba tsa'bią ján isennixtjin ch'o xi matsejen joni naxkje xi ti'betjuni ts'a
tjiuye jio, ts'a tjiuba xi majóni 'ba ko tse'e profeta ndesu.
14 Kui isennixtjin ch'obiu tsa'exat'a=re chanayiu nga tsa'en kjuakun 'ba
inya'betju nga k'ueku rey xi tjin jo kji'i ngasun'ndio, tuxi k'uendundani nga
skjanko Na'enchana. Ngat'a s'ę= kjuachan nixtjin je nga kuakutsejen yojore
Na'enchana xi tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin.
15 “Chutsijon, an kjua'e=ñą joni chacheje. ¡Ndaxure xi tijñakun xi tijñanda
najñure, tuxi bi k'uajme kjistini 'ba bi kụasubare nga xiare!”
16 'Ba nga ján isennixtjin ch'o 'eku reybiu nga'nde xi Armagedón 'mi nga
en hebreo.
17 'Ba jaskan ankje xi mayatuni 'esten ngajin isen xi inya nisure. 'Ba
kjinu'yare jngu jnda xi ne 'ñu kinchja, xi jendibani ningu ña sejña yaxilere
Na'enchana nga batexuma. “Je kuajngu”, kitsu jndabiu.
18 'Ba 'batsa'en tsa'na ndi'i cho'on, kis'e si'a, jane cho'on, 'ba kuán jngu
chon xi niki 'ñu=. Xi nisañajanni ma 'ndani nga xuta tjin ngasun'ndio, ngat'a
niki 'ñu kuán chonbiu.
19 'Ba ján ya 'etju naxinanda jio nga tsakjanya, 'ba kjinikjekjua naxinanda
xi tjin ngasun'ndio. 'Ba Na'enchana ja'etsjen yejere kjuach'o xi kitsa'en
naxinanda je xi Babilonia 'mi 'ba kitsa'en nga k'ui xi kitse chutsin, xi kjuasti
jere.

20 'Ba kichajajin isen ngayéje isla xi tjin, 'ba ngayéje nindu bi nde kji'yanire.
21 'Ba ngank'aa jendibani tsindijo ya'e xi tsixunere xuta, xi iyeru ts'axtiu yachan kilo. 'Ba xuta ch'o kitsure Na'enchana ngat'are kjuana'en xi tse'e tsindijo, ngat'a kjuana'en jebiu kitsikja'a 'ñu tse kjuanima.

17

Kjuanima xi kisakure chjun masion

1 'Ba kitsitiñat'anạ jngu ankje xi s'ejñajinre ankje xi yatu, ankje xi ya'a jngu nisu xi yatu tsakaiñu. 'Ba 'bi kitsunạ: "Jabi. Kuakurạ jótsa'en si'anre kjua chjun masen xi nda 'yare, xi tijñat'are nkjin ndaje ya'e.
2 Rey xi tjin ngasun'ndio kitsa'enko kjuachajngi chjunbiu, 'ba xuta xi tse'e ngasun'ndio kuach'i ko xanre kjuachajngire."
3 'Ba jaskan ja'ejin nganinạ Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba kikonạ ankje nangi t'axiun. 'Ba kio tsa'biạ jngu chjun xi tijñakjare jngu tjiuba xi ini kji'i xi kitsejunre ja'en xi ch'o tsure Na'enchana. Yatu= mani nindaku 'ba te mani turúre.
4 'Ba chjunbiu yaja najñu xi kuán kji'i 'ba ini koni, 'ba kitsejunre oro 'ba nkjin kuya ndiojo xi tsjakun. 'Ba ngaya ntsja ya'a jngu chutsin xi oro ni xi kitse kjuanayi ko xi jndi ngixkun Na'enchana, xi tsunire kjuachajngire chjunbiu.
5 'Ba stjen kua'indut'a jngu ja'en xi tu'yá mankjinre. 'Bi tsa'en kua'indut'a: "Naxinanda je xi Babilonia 'mi, nare yanchjin masen 'ba nare ngayéje kjuanayi xi tjin ngasun'ndio."
6 'Ba tsa'biạ nga chjunbiu ch'i nga kits'i jinre xuta tsjere Na'enchana ko xi tse'e xuta xi kitsuyakixi ngat'are Jesucristo. Kionga tsa'biạ, 'ñu kuakunnạ.
7 "¿Áñu makunniri?", tsiningiyanạ ankjebiu. "Xinyarạ jó tsunire ngat'are chjunbiu ko tjiuba xi tijñakjare, xi yatu mani nindaku 'ba xi te mani turúre.
8 Tjiuba xi kji'ye, kui xi tsik'ejña tsakaiñu tunga bi nde tijñakunni nganda'e. Tunga je mején k'uetukanijin=ni nga'nde ña 'ñu nanga tixa 'ba kuaje ña niki chạjakjin. 'Ba xuta xi tse'e ngasun'ndio, xi bi kua'indut'a ja'enre xujun xi tsu 'yá= xi k'uendukunntsjai xi kua'indu nga kje majín ngasun'ndio, kuakun=re nga skue tjiuba xi tsik'ejña tsakaiñu tunga bi nde tijñakunni nganda'e 'ba xi kjua'e ngani.
9 'Kibi= xi kjuankjin kakun machjenre. Nindaku xi yatu, kui xi tsunire nga yatu tjengi xi tijñasun chjunbiu 'ba 'ba=nde tsunire yatu rey ngayeje.
10 Ón reybi je jesun, jngu xi tjin ngisare xa nganda'e, 'ba jngu xi kje fa'ejín, tunga bi tse kụanre xare nga kjua'e.
11 'Ba tjiuba ini xi tsik'ejña tsakaiñu tunga bi nde tijñakunni, kui rey xi majinni, tunga 'ba nde tse'e xi yatu ngayeje. 'Ba kuaje ña chạjakjin.
12 'Ba turú xi te mani xi kji'ye, kui xi tsunire nga te rey xi kje ba'e xajínre. Tunga kua'exa=re nga kuatexuma jngu hora sa joni rey 'ba ñatjen kuatexumako tjiubabiu.
13 Kui xi tujngu kụan 'ba sjare tjiubabiu kjua'ñure ko xa xi tjinre.
14 'Ba ñatjen skjanko Ki'ndi borrego, tunga Ki'ndi borrego sa'enre, ngat'a kui= xi Naire nai 'ba Reyre rey. 'Ba xuta xi tujngu ma Ki'ndi borrego, kui= xi kjinukjuare, xi kichja'ajin 'ba xi kixi tjenngire."
15 'Ba ankje 'ba nde kitsuyanạ ngayeje: "Ndaje xi nkjin mani xi kji'ye, ña tijñat'are chjun masenbiu, kui xi tsunire xutare nangi xi tjin, xutankjin, xuta xi nchja kja'e kjuanga en, 'ba ko naxinanda xi tjin.

16 'Ba turú xi te mani 'ba ko tjiuba inibiu xi kji'ye kuastike chjun masenbiu. Skja'axin yejere xi tjinre, sikasti, skine yojore chjunbiu, 'ba ko ndi'i kuakani xi 'bangi.
17 Ngat'a Na'enchana je 'ejñajin inimare turú xi te nga sa'en xi mejénre. Kui kjua tu jngu kuanni 'ba sja'ndere tjiuba inibiu nga kui xi kuatexuma 'nda nga k'uetjusun en xi kitsu Na'enchana.
18 'Ba chjunbiu xi kji'ye, kui xi tsunire naxinanda je xi batexumare rey xi tjin jo kji'i ngasun'ndio."

18

Jotsa'en kjinikjekjua naxinanda je xi Babilonia 'mi

1 Nga je kuán kibiu, tsa'be ngañaa kja'e ankje xi jendibajenni ngank'aa. Kui xi 'ñu tse kjua'ñu tjinre, 'ba ngasun'ndio kua'isen ngat'are kjuajere ankjebiu.
2 'Ba 'ñu kinchja nga kitsu: "Je= kjinikjekjua, je= kjinikjekjua naxinanda je xi Babilonia 'mi. Je kuán ndaba isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu 'ba nga'nde ña tjindu ngayéje isennixtjin ch'o xi tjin. Je kuán ndaba ngatsi'i tjiunise xi jndi ngixkun Na'enchana ko tjiunise xi masticha.
3 Ngu xuta xi tse'e ngayéje nangi xi tjin ngasun'ndio je kuach'i ko xanre kjuachajngire. 'Ba rey xi tjin ngasun'ndio kitsa'enko kjuachajngi. 'Ba jo kji'i ngasun'ndio xuta xi bateñaya 'ba batseya kuanyina ngat'are nkjin tsajmi xi tsatse nga tsangisjaintsjai xi sitsjare yojore."

4 'Ba jaskan kjint'e_ra kja'e jnda xi jendibani ngank'aa. 'Bi kitsu: "T'etukajiun naxinandabiu jun xi xutana, tuxi bi skajiñu jere 'ba bi kuitjaxtiu kjuana'en xi sakure.
5 Ngat'a je tifechu jere 'nda ngank'aa, 'ba tjijin kakun=re Na'enchana je xi inyatsa'en.
6 'Nde 'batsa'en tingojoni_ru jo kitsiko xuta xi kja'ere. Ka'nda jó ndiya tingojo_ru xi kitsa'en. Tinyajiun chutsinre mé= xi k'ui, jó ndiya ngisa 'ñu kjan ngisa nga ko mare xi kitsjare xuta xi kja'ere.
7 Jotsa'en 'ñu nk'a ts'axje yojore 'ba nda tsik'ejña nga tsangisjaintsjai xi sitsjare yojore, 'ba nde tsa'en 'ñu ta'e_ru kjuanima ko kjuaba nganda'e. Ngat'a tsikja'etsjen nga 'bi tsu: An=ña jngu reina 'ba tejñasaan yaxile nga tebatexumaa. Bi chjun k'an kuáan. Bi s'ena kjuaba.
8 Kui= kjua nga jngu ka'a fani kjua'ene yejeni kjuana'en xi sikja'are kjuanima: kjuabeya, kjuaba 'ba ko kjindia. 'Ba ko ndi'i kuitini, ngat'a tjinre kjua'ñu Na'enchana xi titsa'enre kjua."

9 'Ba rey xi tjin ngasun'ndio xi kitsa'enko kjuachajngi chjunbiu, xi tsangisjaintsjaiko xi sitsjare yojore, kui xi ski'nda 'ba kuabare nga skue ni'ndi xi ti'betju ña tití.
10 'Ba kjin kuinya, ngat'a sakjunre kjuana'en xi tifa'axtiu chjunbiu, 'ba kuetsu: "¡Nimaxuni, nimaxuni naxinanda je, naxinanda xi Babilonia 'mi xi tjinre kjua'ñu! Ngat'a ngutjun fani kjiña'anre kjua."

11 'Ba xuta xi tjin ngasun'ndio xi bateñaya 'ba batseya 'ba nde ski'nda 'ba kuabare ngat'are kui, ngat'a nde tsajainni xi kuatse ch'a xi kjua'eko.
12 Kui= xi ja'eko nga yateña oro, plata, nkjin kuya ndiojo xi tsjakun, nkjin kuya najñu xi chji, najñu xi kuán kun ko xi ini, nkjin kuya ya xi nda jen, nkjin kuya tsajmi xi kis'endakoni nindare tjiuniña, ya xi 'ñu chji, bronce, kicha, ndiojo,

13 canela, tjiuxin xi nda jen, tjingusja, nanda xi nda jen, chojo xi nda jen, binu, aseti, harina, trigo, tjiundija, chutsanga, chakabayu, carreta xi kjefe chakabayu, 'ba ka'nda chu'nda xi sateña.

14 'Ba nchja xi bateñaya 'ba batseya 'bi kuetsure naxinando: "¡Nde tsajainniri tsajmi xi tsjakun xi 'ñu kuamejénri! ¡Je= kjinichajakjin tsajmiri xi tsjakun ko kjuanyinari! ¡Niñajan nde sa̱kuniri!"

15 'Ba kjin kuinya nchja xi bateñaya 'ba batseya, xi kuanyina ngat'are naxinando, ngat'a sa̱kjunre kjuana'en xi tifa'axtiu naxinando. Ski'nda 'ba siba

16 nga 'bi kuetsu: "¡Nimaxuni, nimaxuni naxinanda jio! Xi yaja najñu chji xi kuán kji'i ko xi ini kji'i, xi yajunre oro ko nkjin kuya ndiojo xi tsjakun.

17 Ngu ngutjun fani je yeje kjuanyina jebiu."

'Ba kjin tsikinya ngatsi'i nchja xi batexuma ngaya barku, ngatsi'i xi 'betsumajin ndachikun, ngatsi'i xi tsa'exako barku, ko ngatsi'i xi jenre ton nga tsa'exa ngaya barku.

18 'Ba nga tsabe ni'ndi xi ti'betju ña titi naxinando, 'ñu kinchja nga 'bi kitsu: "¿Ña=re naxinanda xi 'ba kji'i joni naxinanda jio?"

19 'Ba 'etsojo'a chojo nindaku, kiski'nda, 'ba kitsiba nga 'bi kitsu: "¡Nimaxuni, nimaxuni naxinanda jio! 'Ñu= tsatse tsajmi xi chji, 'ba kuanyina ngatsi'i xi tjinre barku ngajin ndachikun. Tunga ngutjun fani kjinikjekjua ngayéje."

20 Titsja_ru yojonu jun xi tetsubo ngank'aa, jun xi xuta tsjere Na'enchana kuon, nchja chinga apóstol 'ba ko jun xi profeta kuon ngat'are mé= xi tjimata'en naxinando. Ngat'a Na'enchana je= kitsa'enre kjua naxinando ngat'are xi kitsikonu.

21 'Ba jaskan jngu ankje xi 'ñu tjinre kjua'ñu kiskjenitjen jngu ndiojo xi 'ñu tse 'ba kiskanikja'ajin ndachikun nga 'bi kitsu: "'Bi= tsa'en 'ñu xanikja'ari ngi'ndio naxinanda je xi Babilonia 'miri, 'ba tu'yá nde skueniri.

22 Bi nde kjuinu'yanire ngaya ndiya teri nga kjuane najni arpa, flauta ko tjio. Bi nde s'e̱ni kio nchja xi mare ninda nkjin kuya tsajmi. Bi nde kjuinu'yanire nga s'iu trigo ngayeje.

23 Niñajan nde sitsejenni ndi'ire lámpara ngaya ndiya teri 'ba bi nde kjuinu'yanire s'ire kjuabixan, ngat'a xutari xi yateñaya 'ba tsatseya kuán xi nda 'yare jo kji'i ngasun'ndio, 'ba ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio kich'onacha=re ngat'are kjuacha xi ñe'en."

24 Ngu kui naxinandabiu ya'anijin jinre nchja chinga profeta, xuta tsjere Na'enchana ko ngatsi'i xi kjinikjesun ngasun'ndio.

19

1 Nga je kuán kibiu, kjint'e_ra̱ xi 'batsa'en kjinu'yare joni jndare 'ñu nkjin xuta xi 'ñu kinchja ngank'aa nga 'bi kitsu: "¡Ngatjanichjire Na'enchana! Kui= xi tsik'angina 'ba xi tu kui tajngu tse̱'e̱ yeje kjuaje ko kjua'ñu.

2 Ngat'a kixi= tsa'en kjua nga ko fani kjuakixi, 'ba kitsa'enre kjua chjun masen xi nda 'yare, xi kitsijndi xuta xi tse'e ngasun'ndio ko kjuachajngire. 'Ba Na'enchana je= kitsingojore jinre xutare."

3 'Ba nde 'ba= kitsu ngani: "¡Ngatjanichjire Na'enchana! Ni̱'ndi xi ti'betukajin naxinando, kuijinntsjai ka'nda ngantsjai nixtjin."

4 'Ba jaskan kitsikindi yojore 'nda t'anangiu nchja chinga xi kañujun ko nga ñujun xi tjindukun nga kitsichjire Na'enchana xi tijñasun yaxile ña tibatexuma. 'Ba 'bi kitsu: "¡'Ba ngatjama! ¡Ngatjanichjire Na'enchana!"

5 'Ba kjinu'yare jngu jnda xi jendibani ña sejña yaxilio xi 'bi kitsu:
“Tichji_ru Na'enchana ngatsi'u xi ña'axat'a_ru kui 'ba 'yakun, ninga xi nimą
'ba ninga xi tjinre kjua'ñu.”

S'ire kjuabixanre Ki'ndi borrego

6 'Ba jaskan kjint'e ngañaą xi 'batsa'en kjinu'yare joni jndare 'ñu nkjin xuta.
Kjinu'yare jotsa'en fane ña ntjai nanda 'ba joni nga 'ñu fane cho'on. Xi kitsu:
“¡Ngatjanichjire Na'enchana! Ngat'a je tibatexuma Na'enchana, Na'en xi tjin
yejere kjua'ñu xi tjin.
7 Sitsja_ra yojona 'ba 'ñu ngatjas'ena kjuatsja 'ba sikixiya nga kui tjinre
kjuaje, ngat'a je ja'e chubąre kjuabixanre Ki'ndi borrego, 'ba chjunre je
tijñandare yojore.
8 Je kitsa'e'ndere nga kuaja najñu tiba xi chji, xi tsje, 'ba xi tiba'na, xi tsunire
mé= xi kitsa'en xuta tsjere Na'enchana nga kixi fiko yojore.”
9 'Ba ankje kitsuną: “Ti'indi kibi: ¡Ndaxure xi kjinikjint'e s'ire kjuabix-
anre Ki'ndi borrego!” 'Ba nde kitsu ngisaną: “Kui=bi xi en kjuakixire
Na'enchana.”
10 'Ba jaskan tsakasenkunch'int'a_rą ankje nga sichji_rą tsakaiñu, tunga
'bi kitsuną: “Bi 'ba ñe'en. An= xi 'ba nde tetsa'exang_rą Na'enchana joni ji
ko nts'é xi kixi 'bejñatjo en xi kitsuyakixi Jesús. Na'enchana xi tjinnere nga
sichji_ri.”
Ngu en xi kitsuyakixi Jesús, enbi xi tsikinchjare nchja chinga profeta.

Xi tijñakjare chakabayu tibo

11 'Ba jaskan tsa'bią nga kichjux'a ngank'aa. 'Ba kji'yare jngu chakabayu
tiba. 'Ba xi tijñakjare, kui= xi Kixi 'ba Kjuakixi 'mi ngat'a kixi= tsa'en nga
tsa'en kjua 'ba nga kjan.
12 'Ba 'ba kun tuxkun joni ndi'i, 'ba nkjin corona tjisunre, 'ba tjit'are jngu
ja'en xi tu kui tajngu be.
13 'Ba yaja jngu najñu xi 'yajunre jin. 'Ba ja'enre, kui xi Enre Na'enchana.
14 'Ba tjenngire chasoldadu xi tjin ngank'aa. Tjindukjare chakabayu tiba
nga yaja najñu xi chji, xi tiba 'ba xi tsje.
15 'Ba nga'a ts'a ti'betjuni jngu kicha xi 'ñu yojoxkun kji'i, tuxi sikja'ani
kjuanima nangi xi tjin ngasun'ndio. 'Ba kuatexumakonire yaníse xi kicha
kuandani. Sa'enre kjua joni xi basenne uva nga tsits'iungi, 'ba sikasennere
kjuasti jere Na'enchana xi tjin yejere kjua'ñu xi tjin.
16 Najñu nduju xi yaja ko ngasure kua'indut'a ja'enbi: “Reyre rey 'ba Naire
nai.”
17 'Ba tsa'bią jngu ankje xi sejñajin ndi'ire tsu'biu. Xi 'ñu kinchja nga 'bi
kitsu tsi'ire tjiunike xi inyatutjen ngank'aa: “Jabiu 'ba ngatamaku nga xino
xichine xi 'ñu tse xi tsja Na'enchana.
18 Ndeninchjo yojore mik'en xi tse'e rey, xi tse'e ngakure chasoldadu, xi
tse'e nchja xi 'ñu kakun, xi tse'e chakabayu ko xi 'bendukjare, ko xi tse'e
ngatsi'i xuta, ninga xi ndai asa chu'nda xi tsindaą, 'ba ninga xi tjinre kjua'ñu
asa xi nimą.”
19 'Ba jaskan tsa'bią tjiubabiu ko rey xi tjin jo kji'i ngasun'ndio nga
tjenko chasoldadure. Xi kuañajan, tuxi skjankoni xi tijñakjare chakabayu ko
chasoldadure.
20 'Ba tjiubabiu kjinduba'ñu ñatjen ko profeta ndesu xi ja'ba je kitsa'en
kjuakun ngixkun. Ngat'are kjuakunbiu tsak'onachakonire xuta xi kitsja'nde
nga kis'et'are chubąre tjiubabiu 'ba xi kitsichjire isenre. Ngu kichanikja'ajin

tjikun tjiubabiu ko profeta ndesu ngajin nga'nde xi kitse ndi'i xi titíkoni asufre.
21 'Ba ngatsi'i chasoldadure kjinikjesunkoni kicha xi ti'betjuni ts'a xi tijñakjare chakabayu. 'Ba ngatsi'i tjiunike kiskine yojore nchjabiu 'ba 'ñu kitsere.

20

Jngu mi nu

1 'Ba jaskan tsa'bią jngu ankje xi jendibajenni ngank'aa xi ya'a llavere nga'nde ña 'ñu nanga tixa. 'Ba nde ngaya tsja kji'ya jngu na'ñu kicha xi 'ñu je ngayeje.
2 'Ba ankjebiu kitsuba 'ba 'eta'ñu tjiuye jio, kui= xi tjiuye chinga, chanayi ko Satanás, 'ba jngu mi nu kis'eta'ñu.
3 'Ba kiskanikja'aya nga'nde ña 'ñu nanga tixa 'ba ko llavebiu 'echjakoni. 'Ba 'enere jngu sello xuntjare, tuxi bi nde k'onachanire nangi xi tjin ngasun'ndio 'nda nga kjua'a jngu mi nu. 'Ba nga je kjua'a jngu mi nu, tjinnere nga stjunda ngutjunchi.
4 'Ba jaskan tsa'bią nkjin yaxile. 'Ba xi tjindusun yaxilio, kui xi kitsa'ere kjua'ñu nga sa'enre kjua xuta. 'Ba nde tsa'bią isennixtjinre xuta xi kitisin ngat'a kitsikja'axtiuya en xi kitsuyakixi Jesús ko enre Na'enchana, xi bi kitsichjire tjiubabiu ninga isenre 'ba xi bi kitsja'nde nga kis'et'are chụbạre tjiubabiu stjen asa ntsja. Ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba ñatjen yatexumako Cristo jngu mi nu.
5 Tunga ngat'are mik'en xi yak'a, bi ja'ayare ngajinre mik'en 'nda nga je ja'a jngu mi nu. Xi kuatexumako Cristo, kui xi tjun ja'ayare.
6 ¡Ndaxure xuta xi 'batsa'en k'uakot'are nga tjun kjua'ayare! Ngu xuta tsjere Na'enchana kụan 'ba kjuabeya xi majóni tsajainre kjua'ñu= tsa jó siko kui. Tusa na'mi kụan ngixkun Na'enchana 'ba ngixkun Cristo, 'ba jngu mi nu ñatjen kuatexumako.

Jótsa'en kitsichaja chanayiu

7 Nga je kjua'a jngu mi nu, kjuinuntjin chanayiu nga'nde ña kjiya'ñu.
8 'Ba k'uetju nga k'onachare nangi xi tjindu nga ñujun ngatere ngasun'ndio. K'onachare nangi Gog ko nangi Magog 'ba k'ueku chasoldadure nga skjan xi 'batsa'en 'ñu nkjin mani joni tsumi xi tjin ndai ndachikun xi bi ma s'exki.
9 'Ba tsik'etsumasun jokji'i nga teya ngasun'ndio 'ba 'echjanga'ya naxinanda xi Na'enchana tsimején ña tjindu xuta tsjere. Tunga ngank'aa jendibajenni ndi'i xi niki yakakjin chasoldadubiu.
10 'Ba chanayi xi tsak'onachare nchjabiu, kichanikja'ajin nga'nde xi kitse ndi'i xi titikoni asufre, ña 'ba nde ja'ba je kichanikja'ajin tjiubabiu ko profeta ndesubiu. Kio kjua'a kjuanima nga nixtjin nga nistjen ka'nda ngantsjai nixtjin.

Jótsa'en kjiña'anre kjua xi jesun

11 'Ba tsa'bią jngu yaxile je xi tiba kji'i ko xi tijñasun. 'Ba ngixkun kui t'anangiu ko ngank'aa kitsichajakjin 'ba niñajan nde kji'yanire.
12 'Ba tsa'bią xuta xi jesun, xi tjinre kjua'ñu ko xi nịmą, xi inya ngixkun yaxilio. 'Ba kichju'i nkjin xujun, 'ba nde kichju'i kja'e xujun xi tsu 'yá xi s'ẹre kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba kjiña'anre kjua xi jesun jotsa'en kua'indut'a xujun xi tsu mé= xi kitsa'en.

13 'Ba xuta xi jesunjin ndachikun 'etukajin 'ba kiji ngixkun xi tjijñasun yaxilio nga kuanre kjua. 'Ba tsisetjen xi tjindunijin t'anangiu ko xi tjindu nga'ndere mik'en. 'Ba kjiña'an tsi'ire kjua jo nga kitsa'en nga jngu jngu.
14 'Ba jaskan kjuabeyo ko nga'ndere mik'en kichanikja'ajin nga'ndebiu xi kitse ndi'i xi titikoni asufre. Nga'ndebiu xi kitse ndi'i, kui= xi kjuabeya xi majóni.
15 'Ba xi bi kua'indut'a ja'enre xujun xi tsu 'yá xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a, kui= xi 'ba nde kichanikja'ajin nga'ndebiu xi kitse ndi'i ngayeje.

21

Ngank'a xatse ko t'anangi xatse

1 'Ba jaskan tsa'bia jngu ngank'a xatse ko jngu t'anangi xatse, ngat'a je kichajakjin ngank'a xi tjun ko t'anangi xi tjun. 'Ba bi nde kis'eni ndachikun.
2 'Ba tsa'bia naxinanda tsjere Na'enchana, xi Jerusalén xatse, nga tjindibajenni ngank'aa. Xi kjinikasen ngat'are Na'enchana 'ba xi 'batsa'en kis'enda joni jngu chjun xi tibixan xi kjinikaja jngu xutji xi tsja=kji'i nga tikuyare xi xi'iun.
3 'Ba kjint'e_ra jngu jnda xi 'ñu kinchja, xi jendibani ña sejña yaxilio nga 'bi kitsu: "Na'enchana je tijña ngajinre xuta nganda'e. Kui k'uejñajinre xuta, 'ba xutabiu naxinandare kuan. Na'enchana suba k'uejñajinre 'ba kuan Na'enre.
4 Kui sixijun yeje ndaxkun, 'ba bi nde kueyani ninga bi nde sibani. Bi nde ski'ndani ninga bi nde kjua'ani kjuanima, ngat'a ngasun'nde xi tjun je bi nde tjinni."
5 'Ba xi tijñasun yaxilio 'bi kitsu: "An tetsixatse=ña ngayéje xi tjin." 'Ba nde kitsu ngayeje: "Ti'indi kibi, ngat'a kjuakixi= enbi 'ba ma chun_ra."
6 'Ba nde kitsu ngisana: "Je kuajngu. An= ña xi alfa ko omega, xi titjun 'ba xi fet'ani. Xi xindare an sjakjuatjo_ra nga'nde ña tju nanda xi tsjare kjuabenichun xuta.
7 Xi sa'en, kui xi sakure kjuandabiu. 'Ba an kuaan Na'enre 'ba kui kuan ki'ndina.
8 Tunga kui xi tsakjun, xi bi makjainre, xi tsa'en kjuanayi, xi tsik'en xuta, xi tsa'en kjuachajngi, xi tsa'en kjuacha, xi bekun na'en xi ntsja xuta tsindani, ko ngatsi'i xi tsu en ndesu, kui xi 'ba tjinni nga kjuinikja'a kjuanima nga xanikja'ajin nga'nde xi kitse ndi'i xi ko asufre titíkoni. Kui xi kjuabeya xi majóni."

Jerusalén xatse

9 'Ba kitsitiñat'ana jngu ankje xi s'ejñajinre ankje xi yatu, ankje xi ya'a jngu nisu xi yatu tsakaiñu xi inya kjuana'en xi yatu xi fet'ani. 'Ba kitsuna: "Jabi. Kuakura chjun xi kuixan xi kuan chjunre Ki'ndi borrego."
10 'Ba meni ja'e ngajinna Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ankje kikona jngu nindu je xi 'ñu nk'a. 'Ba kio yakuna naxinanda tsjere Na'enchana, xi naxinanda Jerusalén, nga tjindibajenni ngank'aa. Xi kjinikasen ngat'are Na'enchana.
11 'Ba ndi'ire kjuajere Na'enchana titsika'na naxinando joni ndiojo xi tsja kji'i xi 'ñu chji. Jo=ni ndiojo xi jaspe 'mi, xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin.
12 'Ba naxinando tjinch'andaire jngu xjo je 'ba nk'akoni, xi tejó mani xuntjare. 'Ba nga jngu jngu xuntjo jngu ankje inyaxtiu. 'Ba xuntjabiu kua'indut'a ja'enre ntjere Israel xi tejó ka'a mani.
13 'Ba ján mani xuntja xi tixa ña tjenni ngituts'ian 'ba ján ña ntjai tsu'biu 'ba ján ngate skjun 'ba ján ngakixi.

14 'Ba tejó mani tuts'in xjore naxinando. Nga jngu jngu kua'indut'a ja'enre apóstore Ki'ndi borrego.
15 'Ba ankje xi tifakonạ ya'a jngu ya chụbạ xi oro ni tuxi k'uechụbạkoni naxinando, xuntjare ko xjore.
16 'Ba naxinando ngusun= tsa'en teya. Nga nduju 'ba nga teya tu jngu= chuba. 'Ba ankje 'echubakoni yachubare naxinando, 'ba jó mi ko jó sientu kilómetro tjinre. Nga nduju 'ba nga teya 'ba nga nk'a tu jngu chuba.
17 'Ba jaskan 'echụbạ xjo xi tjinch'andaire ngayeje. 'Ba yachute ko tjio'on metro tjinre. Chụbạ xi tsichjen xuta, ndekui xi kitsichjenni ankje.
18 'Ba xjo xi tjinch'andaire kuánni ndiojo xi tsjakun xi jaspe 'mi, 'ba naxinando kuandakoni suba oro xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin.
19 'Ba tuts'in xjore naxinando yajunre ngayéje kuya ndiojo xi tsja kun xi chji. Xi titjun, jaspe. Xi majóni, zafiro. Xi majánni, ágata. Xi mañujunni, esmeralda.
20 Xi ma'ónni, ónice. Xi majonni, cornalina. Xi mayatuni, crisólito. Xi majinni, berilo. Xi mañajanni, topacio. Xi mateni, crisoprasa. Xi matejnguni, jacinto. 'Ba xi matejóni, amatista.
21 'Ba xuntja xi tejó, kui xi tejó ndiojo xi tsakjun xi perla 'mi. Nga jngu jngu xuntjo tu jngu perla kuandakoni. 'Ba ndiya te xi ngisa bitjajmeya, kui xi kuánkoni suba oro xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin.
22 'Ba nijnguú ningu tsa'biạ ngajinre naxinando. Ngat'a ningure naxinando, kui xi Ki'ndi borrego ko Na'enchana, Na'en xi tjin yeje kjua'ñu xi tjin.
23 'Ba naxinando bi machjenre nga tsu'biu asa na'enso sitsejenre, ngat'a ndi'ire kjuajere Na'enchana tsitsejenre, 'ba Ki'ndi borrego kui xi ndi'ire naxinando.
24 'Ba ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio k'uetsumajin ndi'i xi ndibani naxinando, 'ba kio kjua'eko kjuanyinare rey xi tjin ngasun'ndio.
25 Bi s'ẹchja xuntjare naxinando nga nixtjin 'ba bi kụajñu kio.
26 'Ba ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio kio kjua'eko kjuanyinare ko tsajmire xi tsjakun.
27 Nimé xi jndi tjin ngixkun Na'enchana kụan kjua'as'en kio, ninga xuta xi tsa'en kjuanayi, ninga xi tsu en ndesu. Tu kui sani kjua'as'en kio xi kua'indut'a ja'enre xujunre Ki'ndi borrego ña tsu 'yá xi s'ẹre kjuabenichun xi bi fet'a.

22

1 'Ba jaskan ankje yakunạ jngu ndaje xi tjinre nanda xi tsjare kjuabenichun xuta. Xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin. 'Ba kio ti'betjuni ña sejña yaxile ña tibatexuma Na'enchana ko Ki'ndi borrego.
2 'Ba ngamasenre ndiya tere naxinando xi ngisa bitjajmeya 'ba nga jngu jngu ngatere ndajio inya yatuntje xi tsjare kjuabenichun xuta. Xi bajare tejó ka'a tu nga jngu nu. Jngu jngu ndiya bajare tu xki sa. 'Ba xkare yabiu nichjen= tuxi sindani ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio.
3 Tume nde s'ẹni xi ch'o kik'inre ngat'are Na'enchana. 'Ba ngajinre naxinando sasen yaxile ña batexuma Na'enchana ko Ki'ndi borrego, 'ba xuta xi tse'e sichjire.
4 'Ba skuekjin fa nkjain 'ba stjen kụa'indut'a ja'enre.
5 'Ba kio bi nde s'ẹni nistjen 'ba bi nde kụachjennire ndi'i lámpara ninga ndi'ire tsu'biu, ngat'a Na'enchana sitsejenre xuta xi kio k'uendu. 'Ba xutabiu kuatexuma ka'nda ngantsjai nixtjin.

Nixtjin nga kjua'e Jesucristo

6 'Ba jaskan ankje kitsuna: “Kui enbi xi kjuakixi 'ba ma chun_ra. Na'enchana, Na'en xi tsikinchja nchja chinga profeta, kui xi je kitsikasen ankjere, tuxi kuakutsejennire xutare mé= xi tjinnere kuan xati.”
7 “Chutsijon. ¡Je mején kjua'aa! ¡Ndaxure xi kixi 'bejñatjo en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuyatitjun xi tjinnere kuan!”
8 An, Juan, kjint'e=ña 'ba tsa'be=ña kibi. 'Ba jaskan nga je kjint'ia 'ba tsa'bia, tsakasenkunch'int'a_ra ankje xi yakuna kibiu nga sichji_ra tsakaiñu.
9 Tunga 'bi kitsuna: “Bi 'ba ñe'en. An= xi 'ba nde tetsa'exang_ra Na'enchana joni ji ko nts'é xi profeta 'ba joni ngatsi'i xi kixi 'bejñatjo en xi kua'indut'a xujunbi. Na'enchana xi tjinnere nga sichji_ri.”
10 'Ba nde kitsuna: “Bi 'bejña'mai en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuyatitjun mé= xi tjinnere kuan, ngat'a je tifechu tiña nixtjin nga k'uetjusun kibiu.
11 Xi ch'okun, janda ngatatsa'en xi ch'o tjin. Xi jndi, janda ngatatsa'en xi jndi tjin. Xi nda, janda ngatatsa'en xi nda tjin. 'Ba xi tsje, ngisa ngatjamatsje ngisa.”
12 “Chutsijon, je kjuixatia. 'Ba kjua'eko=ña chji xi sja_ra nga jngu jngu xuta jo nga kitsa'en.
13 An= ña xi alfa ko omega, xi titjun 'ba xi jaskanni, xi tuts'in 'ba xi fet'ani.”
14 ¡Ndaxure xuta xi tibane najñure, tuxi kua'e'ndenire nga kjua'as'en xuntjare naxinando 'ba skine ture ya xi tsjare kjuabenichun xuta!
15 Tunga ngandetsian xinyandu xuta ch'okun, xi tsa'en kjuacha, xi tsa'en kjuachajngi, xi tsik'en xuta, xi bekun na'en xi ntsja xuta kuandani, ko ngatsi'i xi matsjare tsu en ndesu nga nchja.
16 “An, Jesús, je kitsikasian ankjena, tuxi kuetsuyakixinire kibi xuta xi makjainre ngat'ana. An= ña ntjere David, nts'en xi ndibanire jamare kui, 'ba an= ña niñu xi ngisa 'ñu tsitsejen nga je tjis'e isen.”
17 “¡Jabi!”, titsu Isennixtjintsjere Na'enchana ko chjunre Ki'ndi borrego. 'Ba xi tibasen ñojon ngatatsu: “¡Jabi!” 'Ba xi xindare ngatjendiba, 'ba tu'yañu xi mejénre ngat'ikjuatjo nanda xi tsjare kjuabenichun xuta.

En xi fet'ani xujunbi

18 An xinyakixi titjun_ra ngatsi'i xuta xi inyabasen ñojonre en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuya mé= xi tjinnere kuan: Tu'yañu xi k'uesunre en xi kua'indut'a nga'e, Na'enchana k'uesunre kjuana'en xi kjinukjua ngat'are xujunbi.
19 'Ba tu'yañu xi skja'axinre en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuya mé= xi tjinnere kuan, Na'enchana skja'axinre tu xi kua'ere tsakaiñu, xi bajare yatuntje xi tsjare kjuabenichun xuta. 'Ba Na'enchana skja'axinre nga'nde xi kua'ere tsakaiñu ngajin naxinanda tsjere xi kjinukjua ngat'are xujunbi.
20 Xi titsuyakixi kibi, kui= xi titsu: “Jun, je kjua'exatia.”
¡'Ba ngatjama! ¡Jabi, Na'en Jesús!
21 Ngatjas'enu ngatsi'u kjuandare Na'enna Jesucristo. 'Ba ngatjama.